Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIAE LIBRI IX:

ET DE VITA HOMERI LIBELLVS.

Illi, ex interpretatione Laurentio Vallæ adscripta; hic ex interpretatione Conradi Heresbachij: vtraque ab Henr. Stephano recognita.

EX CTESIA ITEM EXCERPTÆ HISTORIÆ.

Et quædam de Persarum legibus & institutis ex Xenophonte, & aliis laudatis autoribus collecta.

CVM APOLOGIA HENR. STEPHANI PRO HERODOTO.

Accessit in hac editione Spicilegium Frid. Sylburgij, ad Henr. Stephanum virum clariss.

Et rerum ac verborum INDEX *longe locupletissimus.*

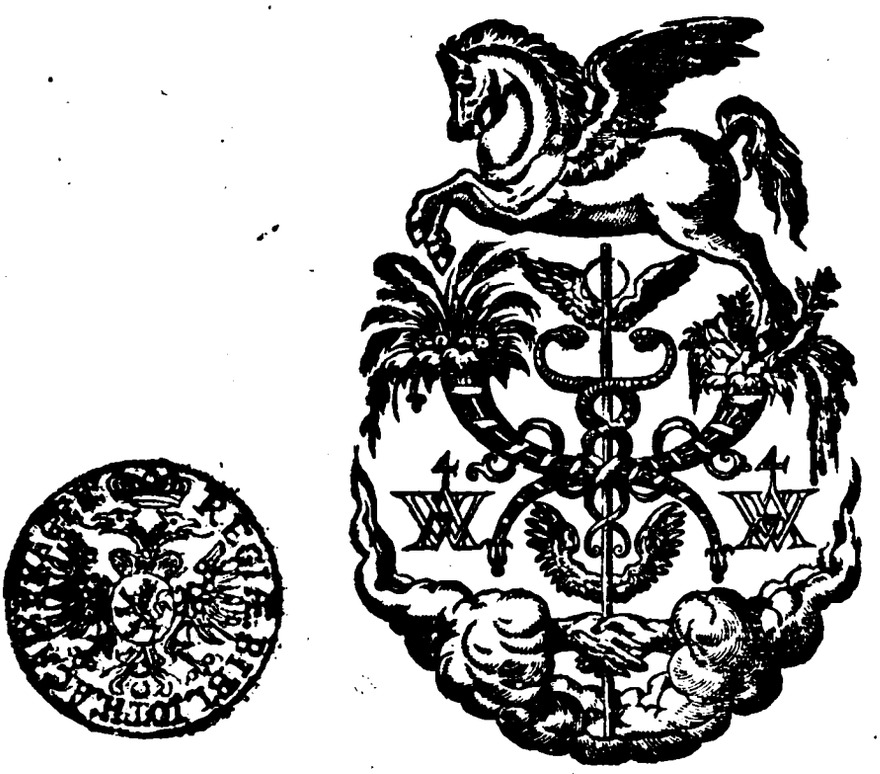

FRANCOFVRTI,
Apud heredes Andreæ Wecheli,
Claudium Marnium, & Ioan. Aubrium.
M. D. XCIV.

Henrici Stephani Elegeion in eos qui Herodoti historiam fabulositatis accusant.

Quisquis is est vel quisquis erit quo iudice mendax
Dicar, vel nimium vel nihil ille sapit.
Nil sapit, hoc vulgo qui dicere credulus audet,
Atque leui famæ pondus inesse putat:
At siquis lectis hoc ausit dicere Musis,
Quum sapit has vltra, plus satis ille sapit.

Eiusdem, in Herodoti interpretationem à se recognitam.

Qui verax propria, mendax interprete lingua
Antè fui, verum nunc in vtraque loquor.

Eiusdem de hac editione sua distichon.

Herodoti Latium possederat hactenus vmbram,
Nunc Latium corpus possidet Herodoti.

Frid. Sylburgij elegeion in suum Spicilegium.

Ὧρη σὺν ἀμήτου, ὅτ' ἀολλίζονται ἀμάλλαι,
Ἀσταχύων σὺν ἀγεῖς λείψανα συχνὰ μιθύῃ.
Τὼς καὶ σὺν Ἡροδότοιο διορθώσῃ πολυμόχθῳ
Σπιθύδων ὁ Στέφανος σφαλμάτ' ἄπλα λίπεν.
Ὧν ὅσα ταῖς θ' ἑτέρων καὶ ἐμαῖς κατεδέρξθη ὀπωπαῖς,
Τῇσδ' ἐπιδιορθώθη σὺν δόσῃ ἡμετέρῃ.
Ἀλλὰ καὶ ἥδε πέλῃ Στεφάνου χάρις· ὅστις ὁ ταῦτα
Συλλέξας, Στεφάνου πάντα τάδ' ἐξέμαθεν.

CLARISS. VIRO HENRICO STEPHANO, TYPOGRAPHORVM LVMINI S. D.

NON dubito quin miraturus sis, vir clarissime, quę causæ nos impulerint vt Latinam Herodoti versionem, quam tu diligenti recognitione & doctis annotationibus officinæ tuæ vindicasti, nos nostræ vsurpare ausi simus. Forsan etiam alij non tantùm mirabuntur hoc factum, sed etiam pro libito tum apud te, tum apud alios calumniabuntur, & à maleuolentia, inuidia, turpive lucri studio profectum dictitabunt. Sed nihil istorum siue criminum, siue suspicionum, in factum nostrum competit. Cuius si veras scire causas velis, haud equidem dissimulabo. Quadrimestre est & amplius cum è Pãnonia superiore, Boiemia, & aliis quibusdam locis, partim librarij, partim docti viri per literas nos rogarunt, vt præter alios auctores Herodotum Latinum, cuius iam dudum nulla exemplaria nec è tua nec ex aliis officinis prodierint, nos è nostra in publicum emitteremus. Ea petitio & honesta videbatur, & iusta: sed ita tamen iusta, vt ei sine iniustitiæ specie difficulter posset satisfieri. Videbamus enim, si talem ederemus qualis ante tuum prodiit, facturos nos reip. literariæ iniuriam, quæ doctis tuis laboribus per nos frustraretur: sin tuum exemplar sequeremur, redundaturum ad te aliquid iniuriæ, qui laborum tuorum fructu à nobis priuari viderere. In ista hæsitatione accidit vt prelum minimæ formæ libris destinatum charta destitueret, & vnà cum charta etiam auctor mutandus esset. Itaq; hinc necessitate, illinc bonorum virorum precibus vrgentibus, cum non haberemus alium scriptorem quem cessanti prelo mandaremus, Herodotum tuum arripuimus. Qua in re non parum nos confirmabat quod plerosque omnes æquos facti arbitros fore sperabamus, quippe quo publica magis quàm priuata vtilitas quæsita esset: nec te magnopere indignaturum credebamus, qui aliis occupatus editionem iterare vel non posses, vel non velles. Tum minorem iniuriam fore putabamus, si grandi forma tibi relicta, nos minorem nobis sumeremus: ita vt tua officina splendidioribus bibliothecis, nostra vero, tenuioris fortunæ hominibus, & iis qui se in itinere hoc scriptore oblectare cupiunt, exemplaria sufficeret. Ad hæc sciebam te eo esse tum candore, tum erga remp. studio, vt si tua editione prætermissa secuti essemus veteres, nobis ob istud quã ob hoc factum grauius fuisses succensurus, vt qui leuis offensionis metu pro bonis mercibus malas literatis obtrusissemus. atq; adeo si nos æquam istam bonorum virorum petitionem aspernati fuissemus, ad alios itum esset, quibus tu multo minus hoc

iuris indulsisses. Porro quia hic tibi mos est vt iteratas editiones accessione aliqua locupletes, censui & mihi discipulo tuo laudatissimam præceptoris diligentiam hîc imitandam. Itaq; collegi primum quæ Adrianus Turnebus, Ioannes Hartungus, Hieronymus Mercurialis, Franciscus Iunius, & Paulus Leopardus, doctissimi viri, vel in Græco textu vel in eiusdem versione emendauerant. Deinde his addidi quæ ipse obiter ex Diodoro Siculo, Dionysio Halicarnasseo, Pausania, Suida, Stephano, Eustathio: Plinio item, Mela, Solino, vel aliis in meo libro annotaueram. Quas annotationes vt lector à tuis discernere posset, à fronte asterisco, vel in fine initiali mei nominis litera S eas notare visum est. Si quas vero tuis adieci, iis inclusionis notas vtrinq; apposui [ ]. Eam opellam sub tuo patrocinio in publicum emitto: & quidquid in ea boni est, tibi adscribi cupio: sicubi autem à scopo aberratũ est, id mihi imputari volo. Pleraq; tamen talia esse confido, vt exquisitissimo iudicio tuo non sint displicitura. cui si probentur, nullas aliorum censuras quantumuis seueras pertimesco. Itaque intelligis quas huius editionis causas habuerimus, & quo eam corollario adauxerimus. Tu id factum nostrum non tam nostra quam reip. gratia in bonam partem interpretaberis: ac si forte nostra diligentia tuam nõ exæquauerit, (quod metuo: nam ipse præesse operi non potui) id quoque ignosces. Vnum adhuc abs te contendo, illud ipsum scilicet quod tu in tua præfatione olim à Camerario petiisti, vt commercium cum Musis cõstanter habeas, & quam literatis partim tuorum, partim aliorum scriptorum expectationem fecisti, eam tandem aliquando expleas; vt reipsa comperiamus hanc diuturnam cessationem tuam peperisse nobis ἀφθονίαν καλῶν τε καὶ ὠφελίμων συγγραμμάτων ἔκδοσιν. Quod vt præstare cumulatius possis, prosperam tibi valetudinem, tranquillum otium, & felices rerum successus à Deo opt. max. precor. Vale. Francofurdi è typographio Wechelia-no, v. Id. Febr. M. D. LXXXIIII.

Fridericus Sylburgius suo & VVechelii hæredum nomine.

HENRICVS STEPHANVS
IOACHIMO CAMERARIO
SVO S. D.

POST *Herodotum Thucydides, inquit M. Tullius: (in cuius dicti explicatione aut ego fallor, aut alij multi falluntur) at ego tibi contrà, mi Camerari, Herodotũ post Thucydidem, tuum ἀμοιβαῖον munusculum Hesiodea mensura αἰτιακὰ μεισόμυος. Quem tu mihi Herodotum narras? inquiens: illúmne cum suo Zopyro, aut sua cum Artaynte, miserandis pariter nefandisq; modis ab interprete mutilatum, laceratum, fœdatum, prorsus denique deformatum? Imò verò absit vt tam turpe tamq; horrendum spectaculum, Massagetis potius aut Cyclopibus dignum, in conspectum tuum venire permittam. Túne igitur (dices) Latinum Herodotum ad me mittis incudi per te aut alium quempiam redditum? Certè si totum incudi redditum dixero, mentiar: si ex parte, & quidem magna ex parte redditum, non mentiar. Ita enim res (ne te diu suspensum teneam) se habet. Quum eodem tempore quo Thucydidem Græcum Latinumq; edidi, de edendo quoq; Herodoto cogitassem, atq; adeo non paruam pecuniæ vim in picturam sculpturamque quarundam ad eum pertinentium iconum insumpsissem, contigit vt is quem in recognoscenda Thucydidea interpretatione exantlaueram labor, me ab Herodotea, quam ex eadem officina prodire animaduertebam, planè deterreret. Sed tamen periculum aliquando tandem facere placuit an officina illa sui vsquequaque similis fuisset, an potius in cudenda Herodoti interpretatione meliorem quàm in altera, quicunque est eius autor, operam nauasset. At ego non tam ouum ouo, quàm duas illas fabricas sibi similes esse comperi, hoc tamen interesse animaduerti, quòd quæ in Thucydidea peccata sunt, bilem lectori; at quæ in Herodotea, risum potius mouere possint. Quis enim adeo sit Democritus vt illi ad multos concionum Thucydidis locos bile non intumescat iecur, quos ille quisquis est interpres, in Latinũ sermonem vertit, vt simul eloquentiam summam in meram infantiam verterit? Quis vicissim adeo sit Heraclitus vt risum vel cachinnum potius ad illos Herodoteæ interpretationis locos compescat, in quibus nouos montes, nouos populos, nouas gentes ex vno calami ductu ortas intuetur? Vetus fuit verbum, Semper Libya noui aliquid adfert: at hæc interpretatio Libyæ vice fuerit viris doctis, quibus eam cum textu Græco conferre minimè graue videbitur. Illic enim ἱρὸν (Ionico more positum pro ἱερὸν) id est, sacrum, in montem nomine Hirum noua quadam metamorphosi mutatum conspiciet: illic ex μυχοῦ (id est, recessu, vel sinu) Inachum siue Mathum vrbem: ex οἵτινες (id est, Qui) populum nomine Hœtines: illic ex*

ἥσσονας (id est, Inferiores) populum Hessones: illicq; ex ἁλέες (quod declarat Vniuersi, vel Simul omnes) populosissimam gentem Halees repentè emergere videbit. Eant nunc qui magicarum vocum potentiæ vel circa leuissima opera fidem derogant, quum tanta à tantillis istis quinque vocibus miracula, & quidem nullius Circes ope adiutis, edita cernantur. O quàm opportunè in Deucalionea tempora incidisset huiusmodi interpres: quàm strenuus humani generis reparator, sine lapidum iactatione, fuisset. His atque similibus iocis immensum quem circa bellæ illius interpretationis castigationem exhausi laborem, fallere interdum iuuit. Quibus fortasse absimilia ipse quoque, si foret in terris, iocaretur Democritus. Verùm vt vnde digressa est, eò mea reuertatur oratio, quum non tam ouum ouo, quàm duas illas interpretationes sibi similes esse comperissem, ego tamen nunquam ad subeundum castigationis onus magis imparatus fuissem (idque cum ob alia, tum propter eos qui sub prelo erant libros, quos tibi paulo pòst recensebo) quem laborem vires etiam infirmæ declarare suadebant, eum à me repentina necessitas extorsit. Quum enim in Homeri locum (cuius impressionem casus quidam interruperat) sufficiendus aliquis Græcus scriptor esset, commodè in illo incommodo accidere videbatur vt Herodotus Ion Ionis Homeri vicarium se offerret. Sed quanuis & omen hoc animum ad spem erigeret, & necessitas stimulos admoueret, timidè tamen vel trepidè potius manum operi admouebam: donec eruditissimus vir Theodorus Beza & huius scriptoris amantissimus, operam mihi suam pollicendo, (quam & nauauit qualem in præfixa ad lectorem epistola docui) ita me confirmauit, vt huius autoris editionem vno cœptam prelo, duobus prosequutus sim. Sed quorsum tam multa? inquies: cur tam anxiè facti tui rationem exponis? Nimirum vt si consilium meum tibi non vsquequaque probem, temeritatis saltem crimen effugiam, atque hoc à te impetrem vt hunc meum laborem boni consulere, non autem ἀργεσμοειχῶς ἐξετάζειν velis: quippe cui, quot menses poscebat, vix tot à me dari potuerint dies. Si enim horarum à me in hoc qualecunque est opus insumptarum numerus subducatur, nequaquam duodecim integros dies confecerint.

De autore autem huius interpretationis (quisquis is est) quid dicam? Indoctus certè is non fuit, sed nec doctus fuit, infidelem certè interpretem eum non vocarim, sed nec fidelem vocare ausim: negligens certè fuisse non videtur, sed nec diligens fuisse comperitur: sed siquid medium inter doctum virum & indoctum, inter fidelem & infidelem interpretem, siquid deniq; medium inter diligentem & negligentem esse potest, aut siquid ex his alioqui contrariis conflatum imaginari possumus, id in eo fuisse putandum est. Miraris quod dico? at quod magis mireris addam. Hanc interpretationem, aut non vnius viri, aut vnius quidem, sed duplici ingenio præditi opus esse aio. Quòd siquis quomodo fieri possit vt aliquis duplici ingenio sit præditus, me roget, eum ego vicissim interrogabo qui fieri possit vt vnum idemq; ingenium in vna eademq; suæ interpretationis pagina rem eandem hic aptis & Latinis, illic ineptis & barbaris verbis reddide-

reddiderit: in eruendo sensu huius loci alioqui obscuro Lyncei oculos habuisse, in eliciendo sensu illius loci claro & aperto Hypsea cæcior fuisse videatur. qui fiat vt alicubi ita verbis Græcis insistat vt ea in re superstitiosus sit potius quàm religiosus: alicubi contrà, ea non libertate solùm sed licentia etiam vtatur, vt quæ sint interpretis partes oblitus videri possit. qui deniq; fiat vt illius loci interpretatio acutissimum hominis iudicium testetur, huius interpretatio vel ipso communi sensu hominem caruisse arguat. Nam si bona non ita malis permixta essent vt in vna eademq; pagina, imò verò in vna interdum periodo vtraque inuenirentur, sed aliquot pàginas integras bene, aliquot deinde malè interpretatus esset, ad harum interpretationem ebrium, ad illarum sobrium accessisse, vel non eiusdem interpretis totum esse opus suspicarer: nunc quum vel vnius periodi interdum prius membrum alioqui difficile, felicissimè sit redditum, posterius, quod erat facilius, infelicissimè: aut vice versa: quomodo in vna periodo sobrium & ebrium eundem fuisse, aut vnam eandemque periodum duos interpretes habuisse verisimile cuiquam fiat? Sed nec illud facile cuiquam persuadebitur, eundem quidem interpretem fuisse, sed eum in vno periodi membro aliquem se doctiorem consuluisse, in altero autem neminem in consilium adhibuisse. Quid igitur superest vt dicamus? equidem quid aliis hac de re dicendum supersit nescio: aliud certè mihi superest nihil, nisi vt id mirari quidem ac sæpe miratum esse, sed eius causam & antea ignorasse & nunc quoq; ignorare fatear. Cætera quæ de edito à me Latino Herodoto dicenda putaui, ex ea quam præfixi ad lectorem epistola (si legere graue non fuerit) intelliges.

VENIO ad eam qua tuum illud munusculum ornasti epistolam. In ea me tam amanter à te tanto viro compellari, sanè quàm gaudeo: sed nimium honorificas illas compellationes non agnosco. Nullis tamen me nec laboribus nec sumptibus parcere, dum in promouenda re literaria vestigiis patris mei insisto, hi quos dum hæc scriberem, sub prelo habebam scriptores (quorum te nomina libenter auditurum scio) testari poterunt. POETARVM veterum syntagma (grandibus pariter & elegantibus literis) Homeri, Hesiodi, Theognidis, Phocylidis, Orphei, Theocriti, Nicandri, Callimachi, Arati. SOPHOCLES cum omnibus quæ in eum extant scholiis. POLEMONIS & HIMERII declamationes. Et hæc quidem Græco sermone. Latino autem, MEDICORVM syntagma è Græco sermonem in Latinum versorum, Aretæi, Rufi, Oribasij, Tralliani, Pauli Æginetæ, Aetij, Actuarij, aliorumque fere omnium præter Hippocratem & Galenum: additis & ex Latinorum medicorum numero iis quibus primæ deferuntur. Inchoatum erat & SYNTAGMA concionum ex omnibus tam Græcis quàm Latinis historiis excerptarum: sed Græco sermone in Latinum translato quibus & indicem qui eas in certas classes distribuat, adiungere decreui. ANTHOLOGIAM autem Græcorum epigrammatum quæ ante paucos dies è prelo exiit, ad te vnà cum ipso Herodoto mitto.

QVOD scribis, eam meæ epistolæ partem, qua te vt commercium

cum Muſis conſtanter habeas cohortor, neſcio quid cogitationum animo tuo commouiſſe, quaſi vel ipſe ſuſpicari vel ad ſuſpicandum aliis anſam dare videar, aliud à te ſuſcipi atq; agi quàm vt bonas literas colas: non de nihilo certè (vt verum fatear) hæc animo tuo inceſſit cogitatio. Illa enim reuera mentem meam ſubierat ſuſpicio, ex eo nimirum orta quòd iam pridem nulla ſcripta prodiiſſe à te intellexiſſem. Tũc enim ne rude (prout meteris) donari velles, magno literarum omnis generis diſpendio, vereri vel potius pertimeſcere cœpi. Sed quædam tua κοσμάρια quæ paulo pòſt in manus meas peruenerunt, illo metu me liberauerunt.

Quòd in extrema epiſtola, Adriani Turnebi mortem (mei poſt Petrum Daneſium & Iacobum Tuſanum præceptoris) non fictis lamentis proſequeris; facis tu quidem quod non te ſolum, ſed omnes literatos facere decet: quòd verò & eius ſapientiam, doctrinam, virtutem, humanitatem pleno ore prædicas, in eo animi tui candorem (rem hoc ſeculo rariſſimam) & agnoſco & magnopere laudo. Nimis enim verum hodie experimur illud Aſcræi poetæ, Καὶ κεραμεὺς κερ. Sed quid hoc ſibi vult quòd à te ſubiungitur? quum ais, quo maiorem iacturam hæc noſtra ſtudia fecerint, eo plus curæ laboriſq; in me meique ſimiles recumbere? Imò verò quod de me non niſi ioco, de te ſeriò dici poteſt, illius morte in te, & in tui ſimiles, (quos paucos orbis habet) in te vnum, inquam, totam literariam rempublicam inclinatam recumbere. Cæterùm quum te laudum eius tam ſtudioſum eſſe animaduertiſſem, non dubitaui quin grata tibi lectio futura eſſet eorum quibus tumulum eius ornaui epigrammatum: quare adſcribenda cenſui, tua viciſſim (ſi qua ſcripſeris) expectans.

Εἰς Ἀδρια-

Τουρνήβου μὲν ὑπὸν κλέος ἔπλετο οὐρανόμηκες,
Ναῦν δ' ἀνὰ μυχὴν οὐρανοῦ ἐναίεις.
Καὶ γὰρ ὅπῃ θνητῆς σοφίης δεδαημένον ἄχος,
Ἦλθε καὶ οὐρανίης ἄχεα δαπομένη.

In Adriani Turnebi tumulum.

In manes ingrata tuos hæc ora ferentur,
Quòd taceant te, à te quæ didicere loqui.
Sed reus huius agi malo, cariſſime, laudes
Ingenij culpa quàm tenuare tuas.
Ergo alij laudent: ego tantùm epigrammate teſtor,
Laudibus haud vllum par epigramma tuis.

In eundem.

Cur placuit cunctis Turnebus? cur tot amici
Illi, vix hoſtes vnus & alter erant?
Cur placuit cunctis? tot linguis lingua diſerta
Totne illi potuit conciliare viros?
Cur placuit cunctis? an quòd certare videbant
Iudicij dotes dotibus ingenij?
Cur placuit cunctis? cunctas placuítne quòd artes
Excoluit Graias, excoluit Latias?
Cur placuit cunctis? an quòd totuſque lepores
Spiraret, totus quòd lepidoſque ſales?
Cauſæ equidem ſunt hæ: ſed & hæc eſt maxima cauſa,
Hic placuit cunctis quòd ſibi non placuit.

HEN.

HENRICVS STEPHANVS
Lectori S. D.

QVVM inceptam à patre meo Rob. Stephano Græcorum historicorum editionem persequens, & eum in illa persequenda ordinem tenens, nõ quem ratio temporum quibus quisq; vixerat, sed quem offerentes se occasiones suadebant, Diodorum Siculum, mox Xenophontem, tandem & Thucydidem, vtrunq; Græcum pariter & Latinum edidissem, ut me Herodotum vtraque itidem lingua loquentem expectari sciebam. Sed ex quo cum illa Thucydidea interpretatione luctatus fueram, quoti naufragis usuenire solet, vt tranquillas etiam aquas horreant, idem & mihi usuenichat: ac tantum abest vt iterum aduersus Laurentianam Syllam & Charybdin dimicare vellem, vt vix nomen audire sustinerem. Sed illa potentissima domina Necessitas me quantumuis repugnantem in hanc arenã iterum descendere, & iugo quod excusseram, rursus collum subdere, quantumuis recalcitrantem, coegit. Hunc igitur laborem quum illa mihi expressérit, occasionem quam in mea ad Ioachimum Camerarium epistola commemoraui, nacta, diligentiæ quæ multis in locis desiderari potest, veniam mihi dari postulo.

Ea tamen lege veniam impetrare volo, vt quod hic defuerit, id in annotationibus quæ Græcæ editioni adiungentur, cumulatissimè expleam. Ad quam differendam tribus potissimùm rationibus sum inductus. Prima est, quòd illam interpretationem cum Græco contextu conferendo, & quas interpres sequutus erat diuersas lectiones examinando, maius veterum codicum auxilium desiderarim. Quamuis enim multas ex illis lectionibus, in quibus à vulgatis editionibus Græcis interpretatio illa dissentit, ex nostris vetustis exemplaribus annotatas repererim, (quarum etiam nonnullas margini huius Latinæ editionis adscripsi, easq; præsertim quibus lacunæ explentur) non tamen omnes tum quas ille rectè sequutus esse videtur, tum quas præterea in locis alioqui obscuris sequendas iudico, aut reperi, aut reperturum me, nisi consultis multis aliis veteribus exemplaribus, speraui. Secunda quæ me ad differendam Græcam editionem impulit, causa fuit, Theodori Bezæ pollicitatio. is enim in describendis pictori iconibus quæ huic volumini subiunctæ sunt, operam suam nauasse, & quarundam suarum in tres priores libros animaduersionum, ac potissimùm in primum, copiam mihi feciſſe non contentus, quum se præterea nonnullas in hunc scriptorem obseruationes editurum pollicetur, illas ego grande moræ pretium (omnium iudicio qui hominis doctrinam norunt) futuras existimaui. Tertia est, quòd meum imperfectum emendationis laborem eo quo paulo antè dixi modo explere, atque adeo, vt aliena recognoui, ita & mea ipsemet (quum præsertim nimiæ miniumq; periculosæ festinationis mihi sim conscius) recognoscere statuerim. Nam & loci quidam, dum iam sub prelo essent, mihi clariores diti sunt, qui obscuri paulo antè fuerant. ex quibus ille est insignis lib. 2.

μὴ μὲ

μὴ μὲ κατονομάσῃς πρὸς τὰς λιθίνας πυραμίδας. cuius, quum iam prelo commissus esset, hunc esse sensum animaduerti, Ne me præ lapideis pyramidibus, ludibrio habeas.

Sed quid ego me tam anxiè excuso? Si Conrado Heresbachio tibi imponenti, & quum ne milleſimam quidem errorum huius interpretationis partem emendasset, totã se accuratißimè emendasse iactanti, æquum te præbuisti, cur mihi, bona fide tecum agenti, iniquum te præbebis? Sed quid de Conradi Heresbachij impostura loquor? Cum interprete & cum Conrado ipsos etiam qui antea excuderunt hunc librum typographos de imponendo tibi & de te ludificando coniurasse dicas. Nulla enim tam horrenda fingi erratorum typographicorum monstra possunt, quæ superiores editiones Gallicæ, Italicæ, Germanicæ non fouerint: quæ vix dici potest quanto & quàm molesto cum labore à me profligata fuerint: & eorum quædam in calce huius libri, in perpetuam rei memoriam, spectanda tibi visum est proponere. At bonus ille vir Conradus Heresbachius, quasi ab illis monstris sibi metueret, nullum eorum oppugnauit, imò verò ne attigit quidem. Qui tamen, quotamcunque eorum partem profligasset, multo melius & de Herodoto & de Herodoti lectore meritus esset, quàm dum decem interpretationis Latinæ errores pro decem millibus errorum, magna cum ostentatione emendat, & eos quidem eiusmodi qui in omnium oculos qui Græcas literas vel à limine salutarint, incurrere queant: vel dum pro verbis Herodoti quæ non intelligit, alia quæ solus intelligit, & quæ nec Herodoti nec cuiusquam Græci scriptoris sunt, reponit: vt quum pro ἀξέθμιοι nos ἀξείθμιοι legere iubet.

Verùm his omissis, pauca de opera quam in huius interpretationis emendatione posui, & de ratione quam pro temporis angustiis inij vt maiore cum fructu legi Latinus Herodotus posset, dicenda nunc arbitror. Literis quas vulgus Italicas vocat, ea scribenda censui quæ in contextu Græco non habentur: & ex illis ea potißimùm quæ interpretem non ex aliquo veteri codice à vulgatis editionibus diuerso, (quod eum locis aliquot feciſſe ostendi) sed ex ingenio, interpretationis iuuandæ gratia, addidiſſe existimaui. Ex vocabulis & loquendi generibus quæ barbara videbantur, partem aliquam mutaui. Antiquißima verò mihi fuit (quum minus vrgebar) falsas interpretationes emendandi cura: quarum tamen multas me inemendatas reliquisse, vt mihi sum conscius, ita ingenuè fateor. Hoc quoq; non dißimulabo, multos esse locos, quorum sententia, si generatim consideretur, bene reddita sit: sin sigillatim, male. id est, in quibus interpretatio, quod ad nudam facti expositionem attinet, vera sit: quod ad circumstantias autem, non satis. Cæterùm nequem interpretationes apertè falsæ offenderent, statueram quidem initio vnamquanq; earum expungere, & in eius locum veram reponere: (ac plurimis iam certè locis id feceram, vt ex collatione cum cæteris editionibus cognoscetur) sed quum animaduertissem, lexica Græca quæ hodie linguæ Græcæ studiosis terenda proponuntur, huiusmodi falsis, ineptis ridiculisq; interpretationibus, (vt similes habeant labra lactucas) tanquam gemmis quibusdam

ab eorum interpolatoribus insignita esse: ne ij quos illa ad has interpretationes remittunt, in mea editione eas quærentes, oleum atq; operam perderent, retinendas esse, nostris eregione adscriptis, iudicaui. Neque verò de his illisve lexicis loquor, sed de omnibus quæ duodecim abhinc annis prodierunt: quorum nonnulla Thesauri etiam titulo ornata fuerunt: sed de quibus, quum introspiciuntur verè dici possit quod habet vetus proverbium, thesaurus carbones. Sed nimirum quidam qui patrem meum audierant sæpe dicentem, se Thesauri Græci editionem moliri, si non aliud, at ipsum certè titulum præripere illi volebant: perinde facientes ac siquis Irum, ob acceptam Cræsi vestem, regem euasisse persuadere vellet. Sed de his tunc aptior fuerit dicendi locus quũ verum & ἐπώνυμον Thesaurum dabo: cuius quo diuturniorem expectationem esse video, eo magis vt illi respondeat, efficere manibus pedibusq; conabor.

Quòd siquis obiiciat me bonas horas in emendanda huiusmodi interpretatione, tanquam in repurgando Augiæ bubili, malè collocasse, potiusq; nouam cudendam fuisse, primùm ego ei, aurum ex Ennij stercoribus collectum fuisse respondebo: deinde eundem hoc considerare iubebo, ita esse vitiosam hanc interpretationem vt permixtas vitiis virtutes & quidem maximis maximas & plurimis plurimas habeat: magnumq; ad præcepta optimæ rationis interpretandi, magnum ad formandum iudicium eius qui interpretem agere discit, adiumentum afferre queat. Sunt enim quædam (aut ego valde fallor) tam Latinè, tam dilucidè, tam numerosè, tam deniq; omnibus modis concinnè venusteq; expressa, vt nihil Latinius, dilucidius, numerosius, nihil concinnius venustiusq; fieri fingíve posse videatur. Quid quòd sæpissimè in vno eodemq; loco bona malis permixta esse contingit? quid quòd interdum in vno periodi membro doctum, fidelem & diligentem interpretem & omnia Laurentio Valla digna agnoscimus, in altero doctrinam (imò vel vulgarem linguæ Græcæ cognitionem) fidem, diligentiam desideramus? Hoc tibi mirum visum iri scio: mihi certè & mirum visum est iampridem, & in dies magis miror; nec quamcunque in partem animum versem, vlla coniectura rationem huius inconstantiæ assequi possum. Sed hanc interpretationem (quicunque sit eius autor, & vndecunque profecta sit quæ in ea cernitur inconstantia) minimè reiiciendam, sed potius quas habet inter vitia virtutes, & rosas inter aculeos carpendas esse censeo. Vale, & nostris laboribus faue.

HENRI-

HENRICI STEPHANI APOLOGIA PRO HERODOTO SIVE HERODOTI HISTORIA FABVLOSITATIS ACCVSATA.

VT antiquitatem nonnulli nimium religioſe atque adeo ſuperſtitioſe colunt, ita non deſunt qui eandem merito honore meritaque obſeruantia fraudare videantur. Horum autem vitiorum vtrunque non peculiare ſeculo noſtro, ſed illi cum ſuperioribus eſſe commune, multa nobis argumẽto eſſe poſſunt. Poſterioris quidem certè fidem nobis vel ipſa Græci ſermonis conſuetudo facit, in quo γήχαῖος & γηγενὴς de homine nimia ſimplicitate prædito, interdum verò & de planè ſtolido bardoque dicuntur: & γήχαῖον ἔργον, itidem. Atq; hinc, id eſt, ex hoc priſcorum morum & inſtitutorum (vtpote quibus nimiùm rudis ſimplicitas ineſſet) contemptu, manarunt & illa, κρόνος, κρόνιος, κρονόληρος, βαλανοκλώψ. Hinc & illi verſus,

Priſca iuuent alios, ego nunc me denique natum
Gratulor, hæc ætas moribus apta meis.

At illi priori vitio eorum qui ſuperſtitioſe antiquitatem colũt, quid anſam præbuerit, aſſequi coniectura nequaquam facile eſt. Non iam de illa altè repetita antiquitate, nec de iis loquor qui mores ſui ſeculi exoſi, vota contraria votis Naſonis fecerunt: vt quum dicit Tibullus,

Tunc mihi vita foret: vulgi nec triſtia noſſem
Arma, nec audiſſem corde micante tubam.

Quæ verba eruperunt huic Poëtæ poſtquam aurei ſeculi felicitatem commemorauit. Atque hunc, dum eò reſpiceret, pertæſum vitæ ſuæ fuiſſe, mirum videri non debet: quum ipſe Heſiodus multis antè ætatibus hæc protulerit,

Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφελον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι
Ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν, ἢ ἔπειτα γενέσθαι.

Sed & ille ipſe Naſo, qui in verſibus quos modò citaui, antiquitatem ludibrio habet, illam laudari ſolitam, alibi fatetur, quum dicit,

Laudamus veteres, ſed noſtris vtimur annis.

Etqui (obſecro) priſci ſeculi laus diſſimulari poſſet, cuius vt rudis ſimplicitas iis quæ dixi verbis apud Græcos notata, ita viciſſim probitas & fides conſuetudine Latini ſermonis, celebrata fuit? Ille demum antiquis eſt adoleſcens moribus, inquit Plautus. Homo antiqua virtute ac fide, inquit Terentius. Homines antiqui, qui ex ſua natura cæteros fingerent, inquit Cicero. His autem loquendi generibus materiã non alios quàm poëtas præbuiſſe veriſimile eſt: ſed hi quàm anguſtis ſpatiis tempus illud circunſcribant, vel ex his Iuuenalis verſibus patet,

Antiquum & vetus eſt alienum Poſthume lectum
Concutere, atque ſacri genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas,
Viderunt primos argentea ſecula mœchos.

Sed & ipſum Heſiodum longo interuallo argentei ſeculi mores ab aurei ſeculi moribus ſeparantem audimus. Dubium verò nemini eſſe debet, quin aureo ſeculo argenteum, vt æreo ferreum poëtæ ſubiunxerint, id ipſum exprimere volentes quod Horatius his verſibus cecinit,

Ætas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

Quam ſententiam ex hoc Arati loco mutuatus videri poteſt,

Οἷόν κε χρύσεοι πατέρες γένος εἰλήσαντο
Δευτέρῳ· ὑμεῖς δὲ κακώτεροι ἔκτισθε.

Huius autem rei (meo iudicio) non obscura ratio est. quum enim posteri vltra nequitiam suorum maiorum, cuius hæredes relinquuntur, sibi nouam in dies comparent, nequiores euadere necesse est. Verùm (si seriò loquendum est) ne primum quidem seculum, vel potius ne primos quidem illos primi seculi homines nequitia caruisse, & ea vel maxima, sacræ literæ nos Caini exemplo docent. Quò minus Romuli multis seculis posterius factum in perpetrãda itidem fratris sui cæde, mirum videri debuit. Atque (vt huic sermoni finem imponamus) priscorum hominum maiorem simplicitatem atq; adeo rusticitatem fuisse, quàm probitatem, & aut nullo vitio aut sola auaritia minus quàm nos laborasse, credibile est. At nostrum seculum si aureum ea vocari ratione non potest ob quam nomen id primo seculo impositũ fuit, illa certè eadem ratio hanc appellationem ei vendicat, propter quam Naso in his versibus (nam eorum autorem illum esse potius quàm Propertium iudico) eam suæ ætati tribuit.

Aurea sunt verè nunc secula: plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.

Quibus adiicienda sunt quæ apud Propertium sequuntur,

Auro pulsa fides, auro venalia iura
Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.

Adiiciendus & hic versus, qui distichon illud *Aurea sunt*, &c. præcedit,

Aurum omnes victa iam pietate colunt.

Verum enimuero non de illis (vt dixi) altè repetitæ antiquitatis admiratoribus loquor, qui, quæcunq; poetæ de ea somniarunt, vera esse in animum induxerunt. De quibus igitur? de iis qui suæ ætatis artifices, (præsertimq; pictores & sculptores) nec non poetas, præ illis quos superiores ætates tulerant, floccifaciebant. Nam quis vel ex Ciceronè non didicit quanto studio olim antiqui operis tabulæ, ligna, toreumata conquiri quanto pretio comparari solita fuerint?

Insanit veteres statuas Damasippus emendo,

Inquit Horatius: at quàm multos præterea eadem insania & circa statuas & circa res huiusmodi laborasse putamus, perinde ac si cum Apelle & Zeuxide ars pingendi, cum Scopa, Myrone, Praxitele, ars sculpendi siue fingendi sepulta esset? Nec verò aliunde quàm hinc ortum apud Latinos habuisse crediderim illa loquendi genera, Nihil antiquius mihi fuit, Nihil antiquius habui, Antiquissimum mihi fuit, aliaq; huiusmodi. Nam qui hæc ab ea quæ senili ætati debetur reuerentia petita esse existimant, aut falluntur, aut ego fallor. Quæ tamen origo voci Græcæ ἀρχαῖον meritò fortasse tribuatur: sed vocabulum Antiquius, vt illi significatione respondet, ita origine respondere, nequaquam dixerim. Et de artificibus quidem hactenus. Quod autem de poetis dixi, vel solius Horatij querimonia nobis satis superq; testatum reddet: in qua inter cætera hæc dicit:

Si meliora dies, vt vina, poemata reddit,
Scire velim pretium chartis quotus arroget annus
Scriptor ab hinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos veteresq; referri debet, an inter
Viles atque nouos?

Similis autem cum alibi, tum lib. secundo Anthologiæ Græcorum epigramm. extat querimonia. Veruntamen vt hodie cantilenæ siue cantica, quo recentiora, eo sunt gratiora, ita iam Homeri seculo nouitatem illa non vetustatem commendasse, ex his illius versibus discimus,

Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι
Ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.

Cui subscribens Thebanus Poeta dixit, Αἰεὶ παλαιὸν μὲ οἶνον, ἄνθεα δ' ὑμέναιον ἀείρειν. Vbi animaduertendum est negari à Pindaro quod Horatius ex vulgi sententia affirmat.

Sed quorsum hæc omnia? dicat aliquis. Nimirum vt propositis duobus hisce hominum generibus, quorum vnum nimis religiosos, alterum nimis irreligiosos

gioſos oculos & aures ad antiquitatem affert, iis qui veterum hiſtoriarum lectores futuri ſunt, vt mediam quandam viam teneant, authorſim: ſic tamen vt veteres hiſtoricos (ſicut & poëtas) dum legunt, illos ab eorum poſteris, tanquam magiſtros à diſcipulis, diſtinguendos eſſe meminerint. Nam ad hiſtorias quidem quod attinet, ſi verè illud dictum fuit, diſcipulum prioris eſſe poſteriorem diem, quin facta plurima quæ in poſterioribus Hiſtoriis celebrantur, priores hiſtorias (id eſt, facta quæ in illis commemorantur) tanquam exemplar ſibi propoſuerint, nemo (vt opinor) inficiari volet. Nam quis L. Tarquinium (vt vnum aliquod in hiſtoria Græca celebre factum cum celebri in Romana facto comparem) in decutiendis ſummis papauerum capitibus Thraſybulum imitari voluiſſe neget? Imò verò vt hunc ille imitatus eſt, ita hiſtoricos Latinos in deſcribendo eius facto Græcos imitari voluiſſe dicas. Ego verò ex Græcis Herodotum, ex Latinis T. Liuium, deligens vtriuſq; locum (nequid fingere videar) proferã. Herodotus igitur (ſi bene interpretor) hæc ſcribit, Præconem ad Thraſybulum Periander miſit qui ex eo ſciſcitaretur quis maximè tutus ipſi rerum ſtatus & ad exercendum in vrbem ſuam imperium accommodatiſſimus futurus eſſet. Thraſybulus hunc à Periandro miſſum ſecum ex vrbe educens, ſegetem ingreſſus eſt, eamque perambulans, dum illum repetitis ſubinde ſuper eius è Corintho aduentu interrogationibus compellaret, vt quanque ſpicam ſupra reliquas eminere cernebat, retundebat: & poſtquam retuderat, proiiciebat. donec quotquot in tota ſegete pulcherrimæ altiſſimæq; erant, hoc modo labefactauit. Quum autem vniuerſum prædium obiiſſet, præconem nullo dato conſilio remiſit. Reuerſo deinde præcone, quum Periander Thraſybuli conſiliũ audire ſummopere cuperet, is nullum ſibi ab eo datum reſpõdet: & ſe mirari addit quid illi in mentem venerit, vt ad talem virum eum mitteret, qui ita mente captus eſſet vt etiam ſuas ipſius res profligaret. Quæ dicens, ſimul quæ facientem Thraſybulũ viderat, narrare cœpit. At Periander quum huius facti mentẽ percepiſſet, & Thraſybulum ipſi de interficiendis ciuibus conſilium dare animaduertiſſet, mala omnia ciuibus ſuis inferre cœpit. Hactenus Herodotus. Liuium nunc audiamus de Sexto Tarquinio ita loquentem, Itaq; poſtquam ſatis virium collectũ ad omnes conatus videbatur, tum è ſuis vnum ſciſcitatũ Romam ad patrem mittit quídnam ſe facere vellet: quandoquidem vt omnia vnus ipſe Gabiis poſſet, ei dij dediſſent. Huic nuntio (quia credo dubię fidei videbatur) nihil voce reſponſum eſt: rex, velut deliberabundus, in hortum ædium tranſit, ſequente nuntio filij. ibi inambulans tacitus ſumma papauerũ capita dicitur baculo decuſiſſe. Interrogãdo expectandoq; reſponſum nũtius feſſus, vt re imperfecta, redit Gabios: quæ dixerit ipſe, quæq; viderit refert: ſeu ira, ſeu odio, ſeu ſuperbia inſita ingenio, nullam eum vocem emiſiſſe. Sexto, vbi quid vellet parens, quídve præciperet tacitis ambagibus, patuit, primores ciuitatis, criminando alios apud populũ, alios ſua ipſos inuidia opportunos, interemit. Hactenus & Liuius. Quis autem hîc ea quæ dixi, id eſt, Ἡροδότου ἔπη, & Ἡροδότου ἀτρεκίης non agnoſcit? Iam verò ſi fluuiorum quos vidimus, fontes quoq; videre iuuat, cui non lectio veterum hiſtoriarum (à quibus aliqui in poſteriores ſiue riui ſiue riuuli profluxerint) gratiſſima eſſe debet? Nam vt Homeri poëſin fontem appellat Naſo, (quum canit,

——à quo, ſeu fonte perenni,
Vatum Pieriis exarigantur aquis)

ita ego Herodoti & Thucydidis ſcripta fontibus comparare, duabus de cauſis non dubitem. Vna eſt, quòd ex illorum lectione præſtantiſſimos quoſq; & bellica virtute clariſſimos viros prudentiam hauſiſſe, & de variis rebus gerendis vel non gerendis conſilium, tanquam ex oraculo certiſſimo petiiſſe, (felices, quos facerent aliena pericula cautos) atque adeo illorum facta non in ſimilibus tantum rebus imitatos eſſe, ſed interdum ad vſus alioqui diſſimiles accommodaſſe, veriſimile eſt. Altera, quòd ex horum vtroque (ac præſertim ex Thucydide) omnes propemodum qui ſequuti ſunt hiſtoricos, cùm alia tum varias

ſcribendæ hiſtoriæ regulas deriuaſſe, & horum ſcripta tanquam ideas illis ſcribentibus obſeruatas fuiſſe, multa nobis argumento eſſe poſſint. Verùm quum iſta ſint eiuſmodi quæ multò facilius mente comprehendi quàm verbis explicari poſſint, quæ addi huc pertinentia poſſent, cogitanda relinquo. Hoc autem nequaquam ſilentio prætereundum cenſeo, veteres hiſtoricos (ſicut & poetas) ſi non ob aliud, ob eam certè reuerentiam qua fictitium numen ſuum ſuaq; adulterina ſacra proſequuntur, digniſſimos eſſe quos reuereamur. Hanc autem illorum reuerentiam fateri cogentur quicunq; multa loquendi genera, quibus ſacræ literæ nobis Dei prouidentiam, & (vt theologica voce vtar) omnipotentiam teſtantur, itidem ab illis vſurpata inuenient: quæ contrà eorum poſteri neglexerunt. Duobus exemplis contentus ero: quis nõ, quum hæc verba audit, Deus in cor meũ immiſit, Deus in manus meas illum tradidit, Dauidem, vel Eſaiam, vel Ieremiam, aliúmve quempiam è ſacro ſanctorum Prophetarum numero, potius quàm Homerum vel Heſiodum, aut alium poetam loquentem audire ſibi videtur? At ego & hæc & alia loquendi genera Herodoto veteri hiſtorico cum veteribus illis poetis dico eſſe communia: vt omittam quæ præterea ore Chriſtiano itidem digniſſima ſibi habet ille peculiaria. Quæ quoniam vt omnino impietatis, ita mendacij ſuſpicione aliqua eum ex parte liberare poſſe videntur, non omittenda, ſed alij loco ſeruanda iudico: atque hactenus in gratiam & laudatorum & vituperatorum antiquitatis, ex multis pauca præfatus, ad ipſum diſputationis caput venio.

QVVM in legendis hiſtoriis duo conſideranda ſint, quæ narrentur & à quo narrentur, prius de eo qui hæc memoriæ prodidit, nobis dicendũ eſt. Herodoti fabuloſitatẽ ita omnibus omnium ſermonibus fuiſſe iam olim iactatam, vt in prouerbium propemodum abierit, quis eſt qui neſciat? Sed quod hodie in multis experimur, idem plurimis ſuperiorum ſeculorum hominibus vſuueniſſe credibile eſt, vt aliena fide illum mendacij arguerẽt: quippe qui ne librorum quidem eius titulum vnquam niſi per tranſennam aſpexiſſent, ſed aliorum à quibus lectos eſſe credebant, iudicio ſtandum ſibi eſſe exiſtimarent. Verùm vt huiuſmodi hominũ voces olim exibilari potius quàm refelli ſolitas veriſimile eſt, quippe qui temerariam ſuam credulitatem impudentiamque prodentes, non Herodoti ſed ſuam ipſorum famam læderent: ſic & hodie ſimilem impudentiam ſimiliter exibilandam explodendamq; potiùs quàm argumentis vllis confutandam cenſeo. Quare hos miſſos faciens, illos compellabo, qui Herodotum non ſemel, ſed ſæpius; non eius partem, ſed opus integrum; nõ obſcitanter, ſed ſumma cum attentione voluerũt. Ac primùm ex illis ſcire velim vtrum Herodotus prudens ſciensq;, an imprudens mentiatur. Illum prudentem ac ſcientem mentiri ſi reſpondebunt, mendacij ipſimet ex eius ſexcentis locis conuincentur. Si enim mentiri propoſitum illi eſſet, cur quoties aliquid commemorat quod perſpectum exploratumq; non habet, hac de re nos admonet? cur tot locis tam ſolicitè ſe excuſat? Aut quid hæc, Vt audiui, Vt narrant, Vt aiunt, addere paſſim attinebat? Aut quid horum quidem ſe teſtem eſſe oculatũ, at illorum teſtem auritum duntaxat, fateri neceſſe erat? vt in Euterpe, μιχεὶ μὲ τῆς Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτὶς πίσης ἐλθών, τὰ δ' ἀπὸ τύδε ἀκοῇ ἥδη ἱστορέων. Sed & ſæpe de rebus ſibi dubiis ſcribẽs, neſcire ſe quàm veræ ſint illæ, ſed quæ ab aliis referantur, narrare, & penes eos fidem eſſe velle dicit. Atque adeo in Polymnia, hoc ſuum eſſe in vniuerſo opere conſilium pronuntiat, vt ſibi commemoranda quæ ab aliis acceperit, non itẽm omnino ſibi credenda eſſe cenſeat. ἐγὼ δὲ, inquit, ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι μὲν οὐ παντάπασιν ὀφείλω καί μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. Ac ne his quidem contentus, ſæpe etiam ſuſpicionem lectoris præuenit, & hoc vel illud narrari quidem, ſed veriſimile ſibi non fieri profitetur: vt quum in Clione ſcribit, φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲ ὐ πιστὰ λέγοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν, &c. Sic in Terpſichore dicit, ἐμοὶ μὲ ὐ πιστὰ λέγονται, ἄλλῳ δέ πῳ. At multis locis hanc admonitionem non attexit, in quibus videtur eſſe neceſſaria. Nimirum tibi neceſſaria videtur. at illi contra ſuperuacaneam (quippe cui ſui dicti ratio conſtaret) viſam fuiſſe, perſuaſum habeo.

Atque

Atque hanc meam opinionem confirmat (ni fallor) iſte Clionis locus, in quo Babylonici ſoli fertilitatem exponens, ſcribit, In quam autem altitudinem milium & ſeſamum arboreſcant, etſi probè norim, tamen id non referam: quum certò ſciam, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierunt, quæ de fructibus dicta ſunt, planè incredibilia videri. Meam, inquam, opinionem confirmat (vt opinor) hic locus. vt enim de his tacere voluit quòd fidem impetratura non crederet, quidni de illis quoq; tacuiſſet, ſi fide maiora fore putaſſet: aut aliquo ſaltem verbo, vt aliis in locis ſuſpecta ſibi eſſe teſtatus eſſet? Quid quòd comperta ſibi aliorum mendacia diſſimulare non poteſt, vt cum in Euterpe, tum alibi apertè oſtendit? Atqui mendacia exagitare, nequaquam eius qui mendaciis gaudeat, eſſe videtur. Ac primum quidem hoc ſit φιλαληθίας Herodoti argumentum. Secundum eſſe poſſit, quòd non, vt alij plerique hiſtorici, quæ vel à dicendo vero eum deterrerent, vel ad mentiendum impellerent, habuerit. Cui enim illum aſſentari voluiſſe, aut quod aſſentationis præmium ſibi propoſuiſſe dicemus? Adde quòd aſſentari & φιλοκολακείαν amare, velut ex diametro inter ſe pugnent: quam tamen illum amaſſe, cum ex aliis locis, tum ex hoc in Polymnia deprehendimus, Hic ego, quod ſentio & verum mihi videtur, non diſſimulabo: licet eiuſmodi eſſe ſciam quod mihi inuidiam apud multos conflare poſſit. Atenim quorundam encomia ſuæ hiſtoriæ inſeruit. Id quidem fateor: ſed & rara & nullam aſſentationis ſpeciem præ ſe ferentia eſſe dico. nec quicquam aſſentatorium vel in Polycratis laude in Thalia, vel Bogis aut Cadmi in Polymnia, agnoſco. Remoto autem aſſentationis ſtudio, quid ei lucri fuiſſet (vt ille apud comicum loquitur) nos fallere? Eſto tamen, aliquos hiſtoriæ eius locos criminis illius ſuſpectos nobis eſſe: at quis eam ſaltem partem quæ non res geſtas, ſed varios hominum variorũ mores ac ritus deſcribit, (quæ potiſſimùm calumniis obnoxia eſt) ſuſpicione huiuſmodi non liberet? Tertium argumentum (niſi quis coniecturam vocare malit) ex magna hominis circa ſuum numen ſuaq; ſacra obſeruantia peti poſſe dixerim, quam & paulò antè attigi. Multæ enim ſententiæ ſiue γνῶμαι tum quas aliis locis adhibuit, tum quas narrationibus vel præfixit, vel tanquam corollaria adiunxit, tanta illum pietate præditum fuiſſe teſtantur, quanta in hominem Chriſtianæ religionis ignarum cadere poteſt: imò verò ea de diuina potentia prouidentiaq; ſenſiſſe quæ Chriſtianum ſentire & deceat & oporteat. Huiuſmodi ſunt hæc in Thalia, SED profectò prouidentia Dei, pro ſua ſapientia, quæcunque animalia meticuloſa & eſculenta ſunt, valde fœcunda reddidit, ne aſſiduo eſu abſumpta deficerent: at quæcunque improba & pernitioſa, parum fœcunda. Atque hinc fit vt lepus &c. Conſideremus & hæc ex Polymnia, VIDEN' vt Deus animalia prægrandia fulmine feriat, eorum faſtum non tolerans: at puſilla ne videlicet quidem? Viden' vt in editiſſima quæq; ædificia & in celſiſſimas quaſque arbores tela hæc ingruant? Gaudet enim Deus quæcunque eminent, deprimere. Vnde etiam contingit vt ingens exercitus ab exiguo profligetur: Deo videlicet illis quorum inſolentiam exoſam habet, terrorem aut fulmen immittente: ita vt ſuperiores eorum ſucceſſus exitus exitiales habeant. Magnificè enim de ſe ſentire nemini commune ſecum eſſe ſinit Deus. Quid, obſecro, de diuina potẽtia diuinius iſtis dici potuit? Heſiodeam illam γνώμην laudibus omnes efferunt,

Ῥεῖα μὲν γὰρ βριάει, ῥεῖα δὲ βριάοντα χαλέπτει,
Ῥεῖα δὲ ἀρίζηλον μινύθει, καὶ ἄδηλον ἀέξει,
Ῥεῖα δέ τ' ἰθύνει σκολιὸν, καὶ ἀγλαὸν ἀρῦφει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὃς ὑπέρτατα δώματα ναίει.

Quem imitatus Horatius dixit,

——— *valet ima ſummis Mutare, & inſignem attenuat Deus, Obſcura promens.*

Et meritò quidem certè illam veteris Poetæ ſententiam laudibus extollunt: ſed quanto tamen vlterius progreditur hic noſter hiſtoricus? Iam verò gnomen illam quæ Deo vindicem oculum tribuit, quot nobis exemplis confirmat? vel potius, quot locis eam tanquam in ſpeculo intuendam proponit: Primùm quæ

de Pheretima narrat, & verba quibus narrationem ſuam claudit, audiamus: ac quoniã eſt valdè memorabilis, eam à capite ipſo arceſſamus, diſperſa eius membra in vnum corpus colligentes. Erat hæc Pheretima Batti claudi Cyrenes regis vxor. hic Arceſilai filius erat; quem Cyrenes regnum tenentẽ, dum morbo laboraret, frater Aliarchus ſtrãgulauerat: iſq; viciſſim ab illius vxore cui nomen Eryxo, ex inſidiis interfectus fuerat. Batto hoc mortuo, Arceſilaus quem is è Pheretima ſuſtulerat, regni hæres relinquitur: ſed quum orta inter hunc & populum ſeditione, factio populi ſuperior euaſiſſet, Arceſilaus Samum, Pheretima eius mater Salaminem profugit, & ab EVelthone, imperium eius obtinente, exercitum à quo vnà cum filio Cyrenen reducatur, petit. At EVelthon quiduis potius illi quàm exercitum dabat. Illa, quicquid dabatur accipiẽs, pulchrũ quidẽ & id eſſe dicebat, ſed pulchrius futurum eſſe ſi ipſi quẽ petebat exercitum daret. Atque hoc reſponſo donum vnum quodq; proſequebatur. Tandem verò EVelthon ei fuſum aureum, & colum cui circumpoſitum ſtamen erat, dono miſit. Quum autem iisdem quibus prius verbis inter accipiendum hoc munus vſa eſſet, tunc EVelthon ſe talia fœminis nõ exercitum donare dixit. Arceſilaus autem interea Sami agens exercitum coegit, à quo quum Cyrenen reductus, & in antiquum ſtatum reſtitutus eſſet, magnã in ſuos ſæuitiã exercuit: ob quam ſibi metuens quum ad Alacerem Barcæorum regem ſocerum ſuum ſe contuliſſet, à Barcæis quibuſdam, quibus ſe nõnulli Cyrenæi exules adiunxerant, in foro interfectus fuit: eiuſq; cædem mox Alazeris ſoceri cædes ſequuta eſt. At Pheretima, tantiſper quidem dum Arceſilaus filius Barcæ ageret, eius gradum apud ſuos cum aliis in rebus, tum in præſidendo ſenatui tenebat: ſed vbi filium Barcæ interemptũ audiuit, fuga ſe in Ægyptũ proripuit: atq; ibi Aryandem (quem Cambyſes Ægypto præfecerat) ſupplex rogauit vt vicem ſuam vlciſceretur, hoc prætextu vtens, quòd filium ſuum, quia Medorum partibus fauebat, interfectum diceret. Quum Barcen peruenisſent quos exoratus Aryandes ex Ægypto miſerat, eamq; vrbem vi capere fruſtra conati, fraude cepiſſent, Pheretima ex Barcæis eos qui perpetrandæ cædis principes fuerant, crucibus per ambitũ murorum ſuffixit: eorum autẽ vxoribus mammas amputauit, quibus eoſdem muros tanquam notis quibuſdam interpunxit. Cæteros Barcæos Perſis diripiendos reliquit, præter eos qui Battiadæ & affines cædis non erant: his autem vrbis gubernacula tradidit. Hactenus de Pheretimæ facto. nunc animaduertere operæpretium fuerit, quòd huic narrationi (interiectis tamen nonnullis) corollarium, librum claudens, attexat. At Pheretima (inquit) ne ipſa quidem mitem vitæ exitum habuit. quumprimum enim è Libya, Barcæos vlta, in Ægyptum rediit, miſerabilem mortem obiit. viua enim vermibus ſcatere cœpit, à quibus corroſa fuit. Nempe homines tam atrocibus vindictis inuidiam ſibi apud deos conflant. Hactenus de Pheretima. Ad Hermotimũ eunuchum veniamus. ſcriptam enim de illo hiſtoricam religio mihi eſſet ſilentio præterire. Hermotimo, inquit, amplior illatæ ſibi iniuriæ, quàm vlli vnquam mortali (quod ſciam) contigit vltio. Is ab hoſtibus captus & venalis à Panionio quodã Chio emptus fuerat, qui ex ſceleſtiſſimo facinore quæſtum faciebat. quoſcunq; enim nanciſci poterat formoſos pueros, caſtrabat, moxq; Sardis aut Epheſũ abductus magna pecunia vendebat. Barbaris enim eunuchi in pretio ſunt, quòd iis maiorem quàm aliis fidem in rebus omnibus habendam putent. Ex eorum autem numero quos caſtrauerat Panionius, erat Hermotimus: cui felici ſorte contigerat vt cum aliis donis Sardibus ad Xerxem mitteretur: temporis autem progreſſu primum inter eunuchos locum apud illum obtineret. Quum autem rex Perſicas copias in expeditionem aduerſus Athenas educens, Sardis peruenisſet, tum Hermotimus negotij cuiuſdam gratia quum in Myſiam regionem deſcẽdiſſet, quę à Chiis incolitur, Atarneus dicta, hic Panioniũ offẽdit. Quem agnitum quũ blandè cõpellaſſet, & primùm quidẽ ei expoſuiſſet quanta bona eius opera conſequutus eſſet, deinde verò magnã ſe illius meriti gratiam relaturũ promiſiſſet, ſi cum ſuis liberis illuc commigraret, ei vt id faceret perſuaſit. Poſtquam verò eum in poteſtate habuit, quippe qui cum liberis & vxore illuc cõmigraſſet, his

eũ affatus eſt verbis, O qui prę omnib. mortalib. è ſceleſtiſſimo facinore quæſtũ feciſti, quod de te ego aut meorũ maiorũ quiſpiam, de te inquam vel aliquo tuorum cõmeruimus, propter quod me ex viro nihil eſſe feceris? Nempe deos tuas illas artes ignoraturos ſperabas: at te rem adeo iniuſtã auſum, iuſto ipſi contrà iudicio in manus meas compulerunt, vt tantas, quantis dignus es, pœnas mihi dares. Quæ dum Panionio exprobrantur, adductis in conſpectum quatuor filiis, eorum amputare genitalia coactus fuit: quod quum illis feciſſet, ad idem ei viciſſim faciendum adacti ipſi fuerunt. Ita Hermotimo aduerſus Panioniũ diuinæ vltionis vices adiutrices fuerũt. Quid quæſo hic legimus quod ore Chriſtiano ſonari nõ mereatur, ſi tantũ pluralem deorum numerum in ſingularẽ vertamus? Sed & in Euterpe quàm pulchrè ab eo dicitur magnorum ſcelerũ magnas immitti à diis vltiones? τῷ δαιμονίῳ παρασκευάζοντος ὅκως παντελέθριον ὀλεθρον ἀπολοίμεθα, καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιέουσι ὡς τοῖσι μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. Illis autem verbis quibus ſuum de Hermotimi vltione ſermonem finit, conſona ſunt (ſi ipſum etiam loquendi genus ſpectemus) hæc quæ in Thalia habentur. χρόνῳ δὲ ὑπολλῷ ὕστερον ἤδη Ὀρόιτεα Πολυκράτεος τίσις μετῆλθον. dixerat enim illic, Παιηόνιον μὲν ναυτέων ἐξελθεῖν ἥτε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος. Sed & τίνειν δίκην τινὶ interdum dicit, vt in Eratone ὑμὲ ὑδὶ Λευτυχίδης κατεγήρα ὢν Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν τοιήνδε τινὰ Δημαρήτῳ ἐξέτισεν. & in eodẽ libro de Cleomene, cuius inſaniam vindictæ diuinæ imputat, ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρήτῳ ἐκτίσαι. In Calliope autem δίκην τῆ φόνου τῆ Ἀλκμείδεω ἐκ Μαρδονίου dicit. Huc etiam pertinet vocabulum, μοῖρις, vt quum ſcribit in Polymnia, τῶνδε δὲ οὕνεκα Λακεδαιμονίοισι μοῖρις κατέσκηψε παλαιοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος κάρτος. & paulo poſt, ὅτι μὲ γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀσγέλεας ἡ Ταλθυβίου μοῖρις, & in quo etiam loco obſeruatione digniſſimum eſt quod tradit de ſcelere quod in filiis authorum eius Deus vindicauerit. Frequens eſt illi vſus & vocis, χρῆν, ſiue ἐδόκεε (pro ἐδόκει, quod & ipſum apud eum extat) de eo quod vt à Deo decretum fuerit, ita fieri oportuerit & neceſſe fuerit: vt nõ procul à Cliũs initio, χρῆν γὰρ Κανδαύλην γενέσθαι κακῶς. Et circa finem Calliopes, κακῶς γὰρ ἐδόκεε πανοικὶ γενέσθαι. Et in Terpſichore, ὑπὸ γὰρ ἐδόκεε τούτῳ τῷ σόλῳ Νάξος ἁλῶναι. In eadem, ἐδόκεε δὲ ἐκ τοῦ Ἡετίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν. Item in Eratone, δοῦν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ ἐν. Nec verò mihi dubiũ eſt quin Liuius imitari Herodoteum iſtud loquendi genus volens, (vt antea dixi à veteribus hiſtoricis poſteros multa mutuatos eſſe) non procul à primi libri initio ita loquutus ſit, Sed debebatur, vt opinor, fatis tantæ origo vrbis, maximiq; ſecundum deorum opes imperij principiũ. Quòd ſi huius χρῆν vel ἐδόκεε explicationem quærimus, eam nobis eiuſdem Herodoti Calliope ſuppeditabit, Hoſpes, inquit, quod à Deo cõtingere oportet, homo nulla ratione auertere à ſe poteſt; quoniam ne veriſimilia quidem dicentibus quiſquam auſcultare vult. Sed narrationem à qua dictum illud pendet, audiamus. Dũ autem, inquit, hac in re occupati ſunt barbari, Attaginus Phrynonis filius, vir Thebanus, conuiuio magnificentiſſimè inſtructo, Mardonium ipſum, & quinquaginta eorum qui cum illo erant honoratiſſimos, excepit. Secundum cœnam Perſa quidam Therſandrum Orchomenium cuias eſſet interrogauit: quem vbi Orchomenium eſſe accepit, Quoniam, inquit, te mihi menſæ & libaminum cõſortem eſſe contigit, tibi ſententiæ meæ mnemoſyna relinquere libet, vt & ipſe eorum quæ impendent præſcius, tuis rebus conſulere poſſis. Vides Perſas qui hic epulantur, & exercitũ quẽ ad flumen caſtra habentem reliquimus? Ex hoc vniuerſo numero non multò pòſt perpaucos videbis ſuperſtites. Atq; his verbis multas lacrymas ille miſcebat. Quæ quum admiratus Therſander dixiſſet, Nónne Mardonio hæc ſignificanda ſunt, & Perſis qui ſecundum ab eo locum obtinent? tum ille ſubiecit, Hoſpes, quod à Deo contingere oportet, homo à ſe arte nulla depellere poteſt. ſiquidem ne veriſimilia quidem dicentibus fidem quiſquam adhibere vult. Atq; adeo ex Perſis multi quanuis hoc ſciamus, ſequimur neceſſitate conſtricti. Ex his, (ſicut & ex aliis quæ antè attuli) quæ fuerit noſtri hiſtorici pietas, patere ſatis arbitror. quanuis enim hæc poſtrema verba nõ in ſua ſed in Perſæ cuiuſdã pſonã proferat,) cui eũ illa nequaq; affingere dixerim) illi tamẽ aliqua ex parte adſcribi poſſunt: ꝙ ſic ea cõmemoret vt illis ſe aſſentiri planũ faciat. Reliquũ eſt vt ſcrupulũ, quẽ animis aliquorũ iniicere potuit vocabulũ τύχη, eximã. Nam quomodo

(dicent nonnulli) huic quam prædicas pietati cõsentanea sit illa τύχης appellatio quæ quum apud vetustissimos scriptores rarò, apud Homerum autem nunquã reperiatur, hic contra illi euentus rerũ imputat? Qui fortunã cõstituit, nonne is prouidẽtiã tollit? Hoc egò sanè fateor: sed τύχῃ illis in locis vulgarẽ fortunæ significationem habere nego. Alioquin enim quomodo adderet θεῷ cum τύχῃ? vt in Melpomene, τὰς δὲ οἱ ἵπποις τοῖς ἀπὸ θρήικης τεθωμένοις ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ ἀφανισθῆναι θεῷ τύχῃ. Et in Terpsichore, τὸ λακεδαίμονα τῷ θεῷ ἀνθρώπων θείῃ τύχῃ περιγενέσθαι τὸ παιδίον. Hic enim θείῃ τύχῃ nihil aliud sonat quàm θείῃ μοίρᾳ, & quod vernaculo sermone dicimus, *Ainsi que Dieu voulut*. Quod illa etiam verba Calliopes indicant, ὅτι καλλόνης ἔσσεται θέλων πρόθεσις, ὅτι καὶ ἐς σωτυχίλιον, θεῷ πειθομένῳσι. Illæ porrò Gallicæ voces aliud loquendi genus in memoriam mihi reuocant, quod quum ineptum alioqui iudicetur, magnam tamen cum isto Herodoteo habet affinitatem, atque adeo tantam vt eius videri possit ἀπόγονον. Ita enim loquitur sæpe apud nos vulgus, *C'est fortune: Dieu le veult*. Quàm multas autem alias habeat hic scriptor dicendi formulas sibi magna ex parte inter Græcos scriptores peculiares, at quæ sermoni nostro cum eo sint communes, alius erit aliquando dicendi locus. Ad θείῳ τύχῃ reuertor, & hoc addo, interdum etiam θεῖον πρῆγμα vocare Herodotum τὸ θείη τύχη συμβαί. vt quum in Eratone dicit, ὁρέοντά μὲ καταμυρίσιν ὁ Λείστων, ἔμαθε ὡς θεῖον εἴη τὸ πρῆγμα. Et in Polymnia, δῆλον ὧν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ὅδε μιν. Dixerat autem paulo antè, τῶν μοι οἱ ποῖσι θώπτων φαίνεται ἠνίκα. Sed & in Calliope legimus, δῆλα δὴ πᾶσι τεκμαιρόμενοισι ἔσται τὰ θεῖα τὰ πρήσσει. In quo etiam loco nobis obseruandum est quod & alibi dicit, nimirum diuinitus signa malorum futurorum hominibus solere dari. vt in Eratone, φιλέει δέ κως τὸ θεῖον σημαίνειν ὦν τὰ μάλιστα μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνεϊ ἔσεται. Rursus in eodem libro, καὶ τῶν μὲν κακοεργέων αὐθρώποισι τῶν μάλιστα ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. Verumenimuero quas hactenus recensui Herodoti pias sententias dum mecum reputo) vt tandem huic sermoni finem imponam) hic animum meum percellit metus, ne cum profana illa muliere regina Saba profanus Herodotus, & cum Herodoto cæteri profani scriptores quibuscunque adeo sacra dicta eruperunt, nos in illo extremo iudicij die reos peragant. qui quum Christo vnico veræ religionis duci, nomen dederimus, & cognomen ab eo acceperimus, profanius plerunque & sentimus & loquimur & scribimus. Sed quoniam non hoc in præsentia quæritur, quàm pius, sed quàm verax fuerit Herodotus, quod initio huius sermonis dixi, iterum dico, tertium φιλαληθείας Herodoti argumentum ex hac eius pietate (meo iudicio) posse duci. Quis enim rationi consentaneum esse dicat, vt qui tam pius, idem tam improbus etiam fuerit, vt sciens prudensque, nulla spe aut lucri aut alius commodi proposita, lectoribus imponere planeq; eos ludificari voluerit? Nisi fortè eum aliquis, quantum esset inter historici & poetæ officium discriminis, & veritatis lucem esse historiam, nesciuisse arbitratur: vnde incomperta pro compertis, ficta pro factis, falsa pro veris commemorare, adeo religioni non habuerit, vt suum etiam nomen (ne posteritas illorum mendaciorum authorem ignoraret) operi suo præfixerit. Imò verò vel hinc, id est, è præfixo operi nomine, quartum φιλαληθείας eius argumentum peti posse crediderim: quod tamen non tanquam necessarium, sed potius tanquam ex abundanti cæteris additum existimari volo. Cæterùm cogitanti aliquando mihi quid fidem Herodoti & cæterorum prisci seculi scriptorum tantopere suspectam multis reddat, ratio illa occurrit, quòd vt bonam eorum partem qui res à se longinquis in regionibus visas aut auditas narrant, mentiri suspicamur quasi locorum longinquitas ad hoc audaciores reddat: ita etiam non paucis dubia sit illorum historicorum fides, quasi temporum longinquitate (quæ rerum memoriam propè obliterarit) freti, fabulas pro historiis obtrudere nobis non dubitent. Atqui eos quorum animis insidet hæc suspicio, quantum inter hæc duo sit discrimen, animaduertere decebat. locorum enim longinquitas eadem semper manet, at temporum non item, atque adeo multæ res gestæ quàm longè à nostris temporibus absunt, tam propè ab eorũ temporib. qui eas memoriæ prodiderũt abfuere. Et hactenus quidem iis qui Herodotũ consultò mentiri persuasum habent, responsum sit.

At qui Herodoto propositum quidem non fuisse mentiri, sed mentitum tamen

hen eſſe arbitrantur, dum incomperta pro compertis (vt modò dixi) commemorat, & ſuam interdum fidem de iis quæ audierit, non ſecus ac de iis quæ viderit, obſtringit, reſpondeant velim ad hoc, Herodotum illa comperta non habuiſſe, id verò vnde ipſi compertum habeant. Si enim ſe hinc coniecturam facere dixerint quòd aliis quibuſdam repugnantia tradat, ecqua tandem ipſi certiore antiquitatis cognitione freti, Herodotum mendacem, cæteros veraces eſſe pronuntiare audebunt? & quam tandem ad normam eas quæ de rebus priſcis extant ſcriptiones dirigendas cenſebunt? Quòd ſi fortè Herodotum fabuloſitatis reum agi poſſe exiſtiment hoc vno nomine quòd eorum fidem ſuperent quæ narrat: at non protinus quæ fidem apud illos excedunt, apud omnes fidem exceſſura putanda ſunt. Demus tamen ea eſſe eiuſmodi quæ fidem apud nullum mortalium impetrent: an quia eam non impetrant, eam non mereri dicemus? Quæ noua eſt iſta dialectica, per quã nobis ita colligere liceat, vt quod veriſimile non eſt, ne verum quidem eſſe poſſit? Quæ porro eſt iſta in hiſtoricos tyrannis, vt ſi res ab illis ſcriptas credere nolimus, eos noſtræ incredulitatis (liceat hoc vti verbo) præſtare culpam velimus? Quæ tamen ego dum ſcribo, non ſum neſcius Ioſephum in hac altera opinione fuiſſe, nimirum vt diceret Herodotum in mendacio quidem ſibi non placuiſſe, ſed ſuam illi credulitatem, mentiendi occaſionem dediſſe. Sed ego quam modò ab aliis exegi normam, ad quam priſcæ hiſtoriæ dirigantur, ab eo quoq; exigere non dubitarim.

Ne tamen dum alios nimis incredulos eſſe queror, nimiùm ipſe credulus habear, quibus nitens aut argumentis aut exemplis, non temerè derogandam eſſe antiquis hiſtoriis fidem contendam, exponere decreui. Quæcunque legũtur apud hiſtoricos miracula, ea vel ipſius naturæ rerum, vel humanarum actionem eſſe, nemo (vt opinor) negauerit. Nam ſiquid hæc vel illa regio aut prorſus inauditum, aut inauditæ certè magnitudinis vel contra prauitatis producit, id naturæ: ſi quid ab hominibus mirabile proficiſcitur, id humanæ actionis miraculum voco. Primùm igitur (vt terræ fruges omittam) quot animalium genera ſumma admiratione digna deſcribunt hiſtorici, quæ aut non habemus omnino aut certè forma & magnitudine plurimùm ab illis differentia? Ne longè abeamus, ad homines omnium animalium præſtantiſſimum nobiliſſimumque genus veniendum eſt. Quales nobis paſſim gigantes, quales viciſſim Pygmæi deſcribuntur? Quid? an quod neutros viderimus, neutros eſſe aut fuiſſe dicemus? Atqui ad gigantes quidem quod attinet, qui fabuloſos eſſe illos dixerit, (vt omittam multa eorum extare paſſim oſſa) non profanos tantum, ſed & ſacros libros fabuloſitatis inſimulauerit. Pygmæos autem ſi eſſe aut fuiſſe negabimus, non ſolum magnæ externorum ſcriptorum turbæ, ſed & noſtris ipſorum oculis fidem derogabimus. quid enim aliud ſunt qui paſſim ſpectantur naui quàm Pygmæi, aut certè ex Pygmæis oriundi? Cur autem ſi naturam (id eſt naturæ opificem) omnipotentem eſſe credimus, homines à nobis & forma & magnitudine variè differentes creare olim potuiſſe & hodie quoque poſſe non credimus? Iam verò & hoc circa hominem (antequam ab eo digrediatur oratio) diuerſum naturæ opus conſideremus. Ea nunc fœtum vtero mulieris per nouem duntaxat menſes includit: an igitur Herodoto, ex cuius hiſtoria quadam, fœtus vtero muliebri plerunque decem menſium ſpatio includi ſolitos colligimus, fidem derogabimus? Atqui vt taceam, ne veriſimile quidem eſſe, longam eum hiſtoriam ad inſerendum illi tale mendacium confinxiſſe, quicunque vel Herodoto vel alij cuilibet hoc narranti fidem derogat, & fieri poſſe negat, nónne is eadem opera fidem diuinæ potentiæ derogare putandus eſt? Verùm vt ad diuinam vſque potentiam non progrediamur, qui hic mendacij Herodotum accuſant, quàm multos in crimen trahant, oſtendemus: ſi prius illam hiſtoriam paucis perſtrinxerimus. hæc igitur ſunt eius verba, de tertia vxore Ariſtonis regis Lacedæmoniorum loquentis, Nondum autem elapſo decem menſium ſpatio mulier iſta hunc Demaratum Ariſtoni parit. At is in ſolio ſuo cum ephoris ſedens, nuntium de nato ſibi filio ſimulatq; accepit, temporis quo

vxorem duxerat, memor, ſubducto in digitos menſium numero, hunc, filium ſuum non eſſe, iureiurando affirmauit. Quod quum audiſſ. &c. Aliquanto pòſt narrat iſtum huius mulieris ad filium ſuum ſermonem, Quod autem præcipuè obijciunt tibi inimici, ipſum Ariſtonem, quum ei te natum eſſe nuntiatum eſt, multis audientibus eſſe te ſuum negauiſſe, quippe quòd exacti nondum decem menſes forent, nimirum vt talium rerum imperito hæc verba exciderunt. Mulieres ſiquidem nono etiam atque adeo ſeptimo menſe pariunt: nec omnes decem menſium ſpatium implent. Ego verò te, fili, ſeptimo menſe peperi. Hactenus Herodotus: ex cuius narratione elici quod dixi, apertius eſt, quàm vt vllam dubitationem relinquat. Supereſt igitur vt illos proferam quos in crimen trahi neceſſe ſit ab iis qui Herodotum mendacij hîc inſimulabunt. A Plauto ſumam initium, in cuius Sticho leguntur hi lepidiſſimi verſus,

Famem fuiſſe ſuſpicor matrem mihi:
Nam poſtquam natus ſum, ſatur nunquam fui.
Sed quam ego matri meæ refero inuitiſſimus,
Ea mihi nunquam retulit mater gratiam.
Nam me illa in aluo menſes geſtauit decem.
At ego illam in aluo geſto plus annos decem.
Atque illa puerum me geſtauit parulum,
Quo minus laboris illam cepiſſe exiſtumo:
At ego non pauxillulam in vtero geſto famem,
Verùm hercle multo maxumam & graniſſimam.
Vteri dolores mihi oriuntur quotidie.
Sed matrem parere nequeo, neſcio quomodo.
Audiui ſæpe hoc vulgò à multis dicier,
Solere elephantum grauidam perpetuos decem
Eſſe annos: eius ex ſemine hæc certò eſt fames.
Nam iam complures annos vtero hæret meo.

Idem poëta in Ciſtellaria,

—tum illa quam compreſſerat,
Decumo pòſt menſe exacto hic peperit filiam.

Extant & Cæcilij ſuper hac re verſus, in Plocio,

Inſolétne mulier decimo menſe parere?
Pol nono etiam, ſeptimo atque octauo.

Quæ ſcripſiſſe fertur, hæc Menandri verba in eiuſdem nominis fabula ſequutus, γυνὴ καὶ δεκάμηνος. Audiamus & Pomponium in Hirnea,

Pappi decimus menſis eſt quum factum eſt: ita ſit, ita ſemper ſolet:
Decimo menſe demum turgens verminatur, parturit.

Ac ne ex vno poetarum genere teſtimonia proferamus, quis non illius Virgiliani verſus recordatur?

Matri longa decem tulerint faſtidia menſes.

quis non illorum Propertij?

Non non humani ſunt partus talia dona:
Iſta decem menſes non peperere bona.

Sed quoniam dubiæ ſunt itidem fidei poëtæ, (qui tamen in iis quæ ad rerum naturã pertinent, veraces eſſe ſtuduerunt) ne videar τὸ ξυνάμενον ἐκπαιδεύειν, ad Hippocratem, Ariſtotelem, Plutarchum, lectorem remittam, qui non ſolùm decimo menſe, ſed vndecimo etiam, partus edi ſcripſerunt. Sed horum partuum exempla etiam ex Plinio, viro in huiuſmodi rerum indagatione diligentiſſimo, proferre libet. Veſtilia C. Herdicij (inquit) ac poſtea Pomponij atque Orfiti clariſſimorum ciuium coniunx, ex his quatuor partus enixa, Sempronium ſeptimo menſe genuit, Suillium Ruffum vndecimo, Corbulonem ſeptimo, vtrunq; Cõſulem: poſtea Cæſoniam Caij principis coniugem, octauo. Hactenus Plinius. His autem exemplis quin & alia ex hoc noſtro ſeculo petita poſſint addi nõ dubito. Ad me certè quod attinet, honeſtiſſimam matronam Pariſiis audiui, in frequenti

quenti cœtu, puerum quem oſtendebat, vndecim menſes à ſe in vtero geſtatum affirmantem. ex certiſſimis enim ſignis (quæ mulieribus ſæpiùs enixis cognita ſunt) conceptus tempus compertum ſe habuiſſe. Quæ quum ita ſint, crudelem quorundã iuriſconſultorũ incredulitatem [hoc vti verbo cogor] mirari ſubit, qui pueros poſt certum & à ſe præſcriptum diem ex vtero materno prodeuntes legitima hæreditate fraudauerint. Scribit enim Vlpianus, Poſt decem menſes mortis natus non admittetur ad legitimam hæreditatem. De eo autem qui cẽteſimo octogeſimo ſecũdo die natus eſt, Hippocrates ſcripſit, & diuus Pius pontificibus reſcripſit, iuſto tempore videri natum: nec videri in ſeruitutem conceptum, quum mater ipſius ante centeſimum octogeſimum ſecundum diem eſſet manumiſſa. Hæc Vlpianus. Iam verò & Iuſtinianus mulierem quandam, quæ vndecimo poſt mariti mortem mẽſe pepererat, ſtupri damnat, quòd fœtũ tanto tempore vtero includi, incredibile eſſe credat: & quam ipſe forſan eius liberis ſua incredulitate iniuriã facit, partui matris imputat. εἰκότως, inquit οἱ παῖδες οἱ τῆ μητρὶ ἐκ μητρὸς ἔτεσιν ἀκυβερνήτοις ἐπὶ χρόνῳ ἀσυμμέτρῳ ἐκ μητρὸς πέφυκασι καλῶν ἀμφιτέων. Imo verò tu fortaſſe Iuſtiniane eos ἀκυβερνήτους, vel ἀκύρους potius τῇ σῇ ἀπιστίᾳ, propter quã indicta cauſa illorum matrem damnas. Longè certè tuo iudicio diſſimile L. Papyrij Prætoris iudicium fuit, qui ſecundo hærede lege agente, bonorum poſſeſſionem contra eum dedit, quum mater partum ſe XIII. menſibus diceret tuliſſe: quoniam nullum certum tempus pariendi ſtatutum videretur. Enimuero poſtulare videtur hic locus vt miram quam tempus attulit circa rem hanc mutationem conſideremus. Hunc enim Lacedæmoniorum regem Ariſtonem videmus, ob non elapſos decem menſes, partum vxoris nolle agnoſcere: quum hodie contrà elapſi illi iuſtam maritis occaſionem non agnoſcendi vxorum partum, atque adeo ſuſpectam habendi illarum pudicitiam, præbere videantur. Atque, vt generalem huic ſermoni clauſulam imponamus, quicunque quid ſit ratiocinari, nouerit, ex hac Herodoti narratione colligi fatebitur, quod hodie eſt ordinarium vterum geſtandi ſpatium, olim fuiſſe extraordinarium: contrà, quod extraordinarium nunc ſit, id olim fuiſſe ordinarium. Quantumuis enim Herodoti accuſatores in ſua pertinacia ſibi hic placeãt, Herodotum certè hic abſoluere quàm cum eo tot grauiſſimos ſcriptores damnare mallent. Egò verò huic ratiocinationi aliam quam hinc elicio, adiungam, ita enim colligo, quemadmodum ſi nuſquam alibi mentio facta reperiretur partus decimo mẽſe editi, hiſtoria hæc, quum vera ſit, falſa iudicaretur: ita multas alias eſſe quæ, quòd exemplo careant, falſæ iudicentur, quum tamen veriſſimæ ſint, & exemplo fortaſſe non itidem apud reliquos omnes mortales vt apud nos careant.

Hoc autem cum alias, tum vel maximè vbi quarundam regionum fertilitatem deſcribit, animo infixum habere debemus. Nam quum ea legimus quæ de Babylonici ſoli fertilitate ſcribit, ſi quidem ad noſtros reſpiciamus agros, & cõiecturam ex illis facere velimus, ſtatim mendacij Herodotum accuſabimus. At ſi hanc regulam teneamus, non eſſe nobis ex iis quæ viderimus & audierimus ferendum de iis quæ nec viſa nobis nec audita ſint, iudicium, & mentem ad omnipotentem Dei mantum potius quàm oculos ad arua noſtra conuerterimus, nulla tanta deſcribetur nobis fertilitas, vt eam incredibilem iudicemus, ſed vt antea potuiſſe, ita nũc quoq; poſſe alicubi eſſe credemus. Atenim (dicet aliquis) veteres hiſtoriæ locis quibuſdam ſummam fertilitatẽ tribuunt quos hodie penuriæ tantùm fertiles eſſe videmus. Hoc ego vt concedam, non tamen mentiri earum hiſtoriarum authores in ea fertilitate narranda, protinus concedam. Niſi fortè & ipſa ſacra biblia ſuſpecta mendacij nobis eſſe debent, quòd ab illis celebratæ quorundam locorum fertilitatis nullum hodie veſtigium in illis appareat. Quod abſit vt nobis in mentem veniat: ſed potius illud Dauidis animo noſtro ſemper obuerſetur,

Te magnam pandente manum, ſatiãntur abundè
Omnia: te rurſus vultum condente fatiſcunt.

Quid? ſi Babylonis magnitudinem è noſtrarum vrbium magnitudine metiamur, an credibile fuerit, expugnata iã vna vrbis parte, rumorẽ expugnationis

ad alteram longo post tempore peruenisse? Aut, si expeditionem Xerxis è nostrorum regum aut etiam ipsius Turcarum imperatoris expeditionibus æstimemus, nônne quot flumina à Xerxis militibus epota legimus, tot impudentissima mendacia nos audire credemus? Sed nimirum qui Xerxis & cæterorum Persiæ regum potentiam ex ea qua præditi sunt nostri reges, & illius regionis ac temporis πολυανθρωπίαν ex ea quæ hodie cernitur, æstimare volet, hunc eadem opera & aquilæ vel struthiocameli magnitudinem ex regaliolo, & Oceani magnitudinem ex paruo Rubicone æstimare oportebit. Verùm vt ei qui Nilum vel Danubium viderit, multo credibilior Oceani-vastitas fuerit quàm ei qui paruum Rubiconem duntaxat spectauerit: ita qui in regum nostrorum factis non insistet, sed paulo altius res bellicas repetens, ad Tamberlanem aut eiusmodi quempiam ascendet, non tam incredibilia eius ad aures accident quæ de Xerxis exercitu narrantur: Tamberlanes ex bubulco miles factus, eò tandem potentiæ euectus est vt quadringentis equitum; sexcentis peditum millibus Paiazetem Turcarum regem adortus superauerit, & cæsis eius militum ducentis millibus, ipsum aureis catenis vinctum & caueæ incluſum in omnibus quas postea suscepit expeditionibus, secum duxerit. Hic ille est Tamberlanes qui quemcunq; locum oppugnatum venerat, prima die tentorio candido, secunda rubro, tertia nigro vtebatur: candore pacem pollicẽte; rubore, omnium puberum cædem; nigredine, loci illius excidium, omniumque incolarum internecionem minitante. Sed hæc narratio huius loci non est. hoc vnum considerabimus, vt longo interuallo Tamberlanis copiæ à Xerxianis absunt, ita quantum vicissim nostræ ætatis reges à Tamberlanis exercitu (qui centum duntaxat & sexaginta octo annis illos præcessit) superentur. Quum autem de regibus nostri temporis loquor, Turcarum regem siue imperatorẽ excipio, qui (ne longius abeamus) tantam vnus manum militum quantam omnes fere omnibus collatis viribus Christiani principes, cogere potest: vt non immeritò magni domini appellationem obtinuerit. Tantam verò esse eius potentiam & mirabitur & vix credibile fortasse arbitrabitur qui Turcici imperij statum cognitum nõ habuerit, & ex nostrorum principum imperiis æstimare voluerit: at qui illum cognouerit, mirari desinet. Eiusmodi enim is status est vt duos duorum Persiæ regum titulos (de potentia non loquor) vnus Turcarum rex sibi vendicare, & dominũ, vt Cambyses: institorem, vt Darius, appellare se meritò possit. & quod in nos quidam iocatus est, quum regem Gallorum, regem asinorũ esse diceret, (quòd onera nulla sibi ab illo imposita detrectarent) de vniuersis qui sub ditione eius viuunt, non ioco, sed seriò dici queat. Verè enim illi, tãquam ὄνοι μεγάλοις ἄχθοις τρόμενοι (vt Tyrtæus de Messeniis cecinit) non bona tantùm omnia precaria possident, sed ipsam etiam animam precariam trahunt. Atque vt in regum nostrorum aulis inter multos de nobilitatis, sic apud illos inter omnes de seruitutis gradibus certatur. Nec tamen hoc tantùm nomine, sed & aliis multis, regno Persico maior est cum Turcico quàm cũ aliis affinitas. Atque vt taceam huius splendorem multis in rebus Persico si non parem, certè æmulum, vt magnam eunuchorum Turcæ, magnam pallacarum, magnam satraparum turbam omittam: multos etiam ritus, multas consuetudines velut hæreditarias mansisse illius regno constat. Quinetiam quòd Turcæ portam pro Turcæ aula nominare audimus, id à Persarum regibus manasse, Herodotus, Thucydides, Xenophon, Plutarchus, Athenæus, nos docent. Sed & hoc ipsum quòd Turcam pro rege Turcarum vulgò dicimus, (quum tamen nec Gallum pro Gallorum rege, nec Hispanum pro Hispanorum rege, nec Anglum pro Anglorum rege, nec Polonum pro Poloniæ rege dicere soleamus) ab iisdem regibus originem habere, ex illis scriptoribus discere possumus. Nec verò dubium est quin idem Turca morem illum raro in publicum ac nonnisi cum magno & speciem exercitus præbẽte satellitio prodeundi, (vt ita suis formidabiliorem se venerabilioremq; reddat) à Persarum itidem regibus mutuatus fuerit. Nostri autem reges (vt hoc obiter dicam) quid à Persarũ regibus peculiariter mutuati sint

nescio,

neſcio, reginæ certè noſtræ à Perſarum reginis zonas ſuas ſumpſiſſe videri poſſunt. Perſarum enim reges Antyllæ vrbis reditus ſuis vxoribus in zonas donare ſolitos, memoriæ proditum eſt. Cæterùm vt vnde digreſſa eſt eò reuertatur oratio, quàm abſurda ſit potentiæ alicuius noſtrorum regum cum Xerxis potentia comparatio, vel vnum eius quo Themiſtoclem donauit, munus abundè nos docebit. Ex multis enim hiſtoricis didicimus Xerxem Themiſtocli Lampſacum in vinum, Magneſiam in panem, Myuntem in opſonium donauiſſe. At ſicui noſtrorum regum quiſpiam non tres pagos, ſed vnicum donauerit, magna hæc liberalitas & rege digna cenſetur.

Sed iam ad alteram partem veniamus, & miracula quæ circa humanas actiones ſiue humana facta verſantur, examinemus. (quã ad partem ſi quis ea referre malit quæ modò de regibus dicta ſunt, non magnopere repugnabo.) Quæ ſunt illa igitur apud Herodotum quæ tantopere à fide abhorrere iudicãda ſint, vt illorum ergo præ quouis alio mendax iudicari debeat? An quæ de variis variarum gentium ritibus moribusque ſcribit? Hanc nimirum partem reprehenſionibus patere, hanc potiſſimùm calumniis obnoxiam, hanc ſannis multorum expoſitam eſſe video. Quare? quod non tam aqua igni quàm ritus moresque illi noſtris repugnent, atque adeo illorum rituum, nonnulli huiuſmodi etiam ſint vt nihil magis fatuum illis, nihil magis ridiculum fieri ac ne fingi quidem poſſe videatur. Atqui nonne ipſimet in eo ridiculi comperiuntur, quòd eum quem in vicinis populis non inueniunt morum conſenſum, in iis quærendũ putent quos maria tot montesque à nobis ſeparant, & quibus longè diuerſum cœlum longè diuerſas animorum inclinationes tribuit? atque adeo quæ in vicinorum moribus excuſant, ob eadem hyperboreos neſcio quos accuſandos cenſeant? Age enim cur quod Herodotus de Perſis commemorat, eos nimirũ nonniſi inter pocula de rebus grauioribus agitare conſilia, incredibile cuiquam videbitur, quum apud quoſdam ex vicinis populis hunc morem magna cura, velut inuiolabilem, ſeruari videamus, vt qui ſunt de re quapiam magni momenti conſultaturi, aut cum aliquo contracturi, ex cauponia βυλευτήριον faciant, atque ibi non prius vllum de ſuo negotio verbum facere incipiant, quàm pes & caput officium facere deſinant? Apud hos καπηλοβυλευτὰς ſi mulierem quampiam de marito interroges, illum edormiſcere crapulam, nihil mutato vultu, nec dato vllo pudoris ſigno, reſpondebit. Nos hæc in illis populis quibuſcum nobis quotidie commercium eſt, & qui nobiſcum religione coniuncti ſunt, non miramur: quæ de ebrietate illorum narrantur quibus nullus vnquam Chriſtianæ religionis affulſit radius, non mirabilia ſolùm, ſed planè incredibilia iudicabimus? Sed quid ego exemplum ex alia natione peto? Quæ non dicam natio, ſed vrbs, ſed domus, non habet aliquos ſacris Bacchicis initiatos? nónne ex duobus communi tecto vtentibus ſæpe contingit vt alter edere & bibere vt viuat; alter contrà, non alia de cauſa quàm vt edat bibatque, viuere velle videatur? Verùm eos qui cibo & potu abutuntur, miſſos faciamus: diſcrimen inter eos qui moderatè illis vtuntur, cõſideremus. Nónne quod huic palato ſapit, illi inſipidum eſt? quæ hoc palatum appetit, ea illud faſtidit? nonne cibos nonnullos à quibus ipſi abhorremus, aliis quibuſdam in deliciis eſſe videmus? nónne multos felibus, nonnullos & muribus veſci videmus? Interim tamen ſi gentis alicuius victus nobis à quopiam hiſtorico deſcribatur à noſtro diſcrepans, is ſtatim nugatur, ſtatim mendax, ſtatim fabuloſus audiet. Veruntamen ſusque deque ferri profanorum ſcriptorum ſugillatio poſſit: quid quòd ne libris quidem ſacris incredulitas quorundam pareit? Ioannem Baptiſtam locuſtas ediſſe non veriſimile eſt: (aiebant nonnulli) qualis enim fuiſſet iſte cibus: Ad hoc Euangeliſta ſcribit. Non Euangeliſtæ (reſpondebant) ſed librario fidem derogamus, eumque ἀκρίδας pro ἀχράδας vel alia quapiam voce ſcripſiſſe dicimus. Quid tandem? non prius de illa deduci ſententia potuerunt, quàm varij ex variis authoribus externis prolati ſunt de locuſtarum eſu mentionem facientes loci. Labantem ſcilicet ſacrorum librorum hac in parte fidem, teſtimonio profanorum fulciri

oportebat. Atqui nobis ex ea quam experimur passim circa ciborum delectum discrepantia, quod de locustarum esu traditur, vel à quolibet profano scriptore (nedum ab Euangelista) scriptum, credibile videri poterat. Vtrum enim mirabilius? locustarum aut huiusmodi animalium esu delectari, an ab esu panis abhorrere? Nónne hoc quam illud maiori admiratione dignum quilibet fatebitur? At ego, qui locustis vesceretur, neminem: qui à panis esu prorsus abhorreret, his oculis sæpe vidi. Rursum verò quàm mirabile nobis est videre quempiam qui panis esu non delectetur, tam mirabile Æthiopibus macrobiis erat (Herodoto teste) Persas pane vesci audire. Vt autem à pane ad vinum veniamus; si nunquam abstemios vllos vidissemus, nónne eos qui à vini potu abhorrentes aliquos se vidisse dicerent, fabulari crederemus? Et tamen illa ipsa regio quæ homines alioqui vino deditissimos gignit, quosdam etiam hostes vini acerrimos habet. De hominibus φιλοινοτάτοις quum loquor, primum locum Flandris, secundum Germanis tribuo. nam qui Germanis potandi principatum deferunt, Flandris (meo quidem iudicio) magnam iniuriam faciunt. qua de re ego non ex iis quæ audiui, sed ex iis quæ vidi, sententiam pronuntio. Nam multa quidem Germanicis potoribus cum Flandricis fateor esse communia, atque illud in primis vt quot calices super mensam, tot matulas sub mensa habeant, aut omnia illis vicem matularum præstent: (de iis tantùm loquor qui apud vtrosque principem inter Bacchi satellites locum obtinent) sed illos ab his superari hac in re dico quod horum bona pars non prius legitimum Bacchum adoriatur, quàm à spurio Baccho, id est, zytho siue ceruisia, domitam aut certè semidomitam se senserit. Quod quum se more institutoque maiorum facere dicant, eius tamen facti rationem assequi coniectura non potui. nisi fortè vt clauum clauo, ceruisiam vino se repulsuros, aut, vt vulgari prouerbio fertur, inter duos litigantes tertium gaudere, ita se, interea dum in stomacho vinum cum ceruisia pugnabit, pace fruituros, & à neutro illorum oppugnatum iri sperant. Et hactenus in illorũ laudes digressus, ad sermonem de abstemiis redeo, si superiorum temporum historias excutiamus, non solùm naturam abstemios abstemiasq; sed & lege, in illis inueniemus. Multis enim in locis vini potum mulieribus ignominiosum fuisse scimus: Romæ autem non solum mulieri ingenuæ, sed & seruo vini vsus interdictus erat. atque adeo (si quibusdam credimus) ne ingenuo quidem, antequam tricesimum annum attigisset, eius vsus cõcedebatur. Romanas quidem certè mulieres à iudice non minus si vinum bibissent, quàm si adulterium admississent, multari solitas, M. Cato refert. Nunc autẽ apud nos nulli mulieri, cuiuscunq; conditionis sit, probro est vini vsus: & tamen morem illum osculandi obuios sibi propinquos nobiles fœminæ apud nos retinuerunt, (& auxerunt etiam) ob quem Romanis mulieribus vinum interdicebatur, ne videlicet cum osculo vinosum halitum olfaciendum præberent. Vel potius (si quibusdam credimus) non ob osculandi consuetudinem vini vsus lege vetabatur, sed ad deprehendendum an legem illam violassent, osculi vsus institutus erat. Quid quòd Zaleucus legislator Epizephyriis Locris merum bibere (præterquam ægrotis, ex medici consilio) capitale crimen esse voluerat? Sed & aliud circa vini potum cõsideremus. Aliis in vino nihil magis placere quàm vinum, id est, vini saporem; ex Anglis contrà multos aut saccarũ aut herbam quãpiam ad eius saporem infuscandum miscere videmus. (& nos quoque, si Plauto credimus, vinum, dum diluimus, infuscamus.) Verùm id quidem quod de Anglis dixi, credibile visum iri, mihi persuadeo: at quod de Flandris addam, vt fidẽ impetrare possit vereor: & tamen vtriusq; peræquè oculatus sum testis. Quid illud est? Vinum butyro (nauseo referens) diluere, & ita dilutum (si tam hoc diluere est) potare. Quod mihi narranti fidem non facilè adhiberi haud mirabor: ipse certè meis hac de re oculis credo, vix alienis crediturus. Nam in Flandrorum mensis butyrum inter omnia fercula atque adeo inter bellaria locum obtinere, mihi, antequam eorum regionem adiissem, credibile videbatur:

at verò

at verò vllum vſquam mortalem eſſe qui vinum è butyro ſiue butyrum è vino potaret, tum demum quum vidi, credere potui. Quòd ſi inter vicinos populos tanta eſt in victu diſcrepantia, cur ea quæ narrantur de victu hominum qui longinquitate & temporis & loci procul à nobis abſunt, fabuloſa habebuntur? Aliud exemplum ab hoc de cibis ſermone non alienum proponam. Scribit Hermippus, Illyrij ſedentes edunt atque bibunt: & ad conuiuia ſuas vxores ducunt: quæ nihil indecens facere exiſtimantur, ſi ex iis qui in cœtu illo ſunt, cuicunq; fors tulerit, propinauerint. Hæc ſcribit Hermippus, primùm quidem illud ceu nouum referens, ſedentes Illyrios edere ac bibere: at nos contrà miramur eos qui aliter quàm ſedentes ederint. Quod autem ſequitur de iiſdem qui ad conuiuia vxores ducerent, & eas cuilibet ſine diſcrimine propinare permitterent, quin, vt ipſe mirabatur, ita mirum alijs futurum putauerit, nemini dubium eſſe poteſt. Sed & Æmilius Probus (aut is potius cui Æmilij Probi nomen tribuitur) poſtquam de iis loquutus eſt qui nihil rectum niſi quod ipſorum moribus conueniat, putant, inter alia hoc diſcrepantiæ morum Romanorum à Græcis exemplum affert, Quem enim Romanorum pudet vxorem ducere in conuiuium? aut cuius materfamiliâs non primum locum tenet ædium, atque in celebritate verſatur? Quod multo fit aliter in Græcia. nam neque in conuiuium adhibetur, niſi propinquorum: neque ſedet niſi in interiore parte ædium, quæ γυναικωνῖτις appellatur. quò nemo accedit niſi propinqua cognatione coniunctus. Hactenus ille: cuius quum verba de maritis vxores ad conuiuia ducentibus cum verbis Hermippi confero, ita ego mecum, Quid ſi igitur maritos illos in Anglia tam lentos & patientes non multos abhinc annos vidiſſent, vt ignotis etiam viris ſuas ipſi vxores ad compotationes abducendas traderent, iiſdemque eas reducentibus Bacchi ſacris (& iis quæ illa comitantur) operatas, gratias immortales agerent? Quod factum ſumma alioqui admiratione dignum, ſi tamen cum Candaulis aut Caii Caligulæ facto comparetur, minus admirabile iudicabitur: contrà verò, ſi cum Cotys regis zelotypia, de qua poſtea dicetur, aut cum Macedonum facto conferatur, hos, viros; illos autem, ne homines quidem eſſe dixeris. Cuius quidem facti hiſtoriam multi Galli ſi legiſſent, aut lectam memoriæ habuiſſent, ipſis Neapolis & Mediolanum ſepulchra miſerè interfectis non fuiſſent: immò nec dominum fortaſſe vrbes illæ mutaſſent: ſed nimirum, vt illis, dum ſe in Macedonia non in Perſia eſſe, obliuiſcuntur, Macedonicarum mulierum, ita his, dum ſe in Italia non in Gallia eſſe non cogitant, Italarum mulierum attrectationes & oſculationes, atque adeo ſalutationes (quum ne ſalutari quidem ſuas vxores Itali velint) eo pretio quo nullum maius eſſe poteſt, emerunt. Sed quoniam iucunda nõ eſt harum rerum memoria, illum de mulieribus ſermonem perſequens, vt multa de illis ab Herodoto referri dico quibus noſtri ſeculi exempla fidem afferant, ita viciſſim nonnulla illum narrare quorum exempla deſint, fateor. Hoc enim ſeculum Pheretimarum, Ameſtridum, Atoſſarum, necnon (vt Cteſiæ hiſtoriam cum Herodotea connectam) Amytidum & Paryſatidum ferax, contrà Artemiſiarum & Argiarum ſterile eſſe dico. Quocunque enim quis oculos conuertat, mulieres multas nobili genere ortas, implacabilis iræ & nulla vltione ſatiabiles, cum Pheretima, Ameſtride & Paryſatide, non pauciores libidinoſas cum Amytide, multas etiam noui ſemper luxus auidas cum Atoſſa: nullas autem vel pauciſſimas ſtrenuas cum Artemiſia aut Argia, reperiet. Sed muliebris quidem in vindicta crudelitatis exempla vetera pariter & noua præ aliis regionibus Anglia ſuggerere poteſt: de mulierum autem inexhauſta libidine luxuque inſatiabili regiones omnes æque conqueri poſſe exiſtimo. Nec verò ſi ſeculi illius mulieres conſideremus quod inter eas quas modò nominaui & noſtras interceſſit, pauciora nobis exempla ſuppetent. Nam ſi ad libidinem Romanarum mulierum reſpicere velimus, Claudius audi quæ tulerit. Audi inquam ex Iuuenale, adeo monſtroſe libidinoſam Meſſalinam Claudij Cæſaris vxorem fuiſſe, vt à latere

viri quocum iacebat, furtim se subducens, ad lupanar se conferret, & inde laffata viris nondum satiata rediret. Ad luxum autem quod attinet non mirum tantum, sed incredibile etiam videri possit quod de Atossa narrat Herodotus, illam ad bellum Græciæ inferendum Darium maritum solicitasse, Lacænarum, Argiuarum, Atticarum, Corinthiarum denique ancillarum cupiditate incensam. Sed vt ad reginas vsque non ascendamus, nónne Romanas matronas pro suo luxu tanquam pro aris & focis apud T. Liuium certare videmus? Nónne & Nasonem querentem audimus?

Quis furor est census corpore ferre suos?

& Propertium,

Matrona incedit census indutа nepotum.

Nec tamen singularum ætatum luxum peculiare aliquid habuisse negauerim. Exempli gratia: eunuchos olim à regibus, præcipuè barbaris, studiosè vndique conquisitos fuisse scimus, quòd illos, vt scribit Herodotus, magis fidos in rebus omnibus quàm alios, esse putarent. (quid autem eos tales reddere videatur, docet Pædiæ lib. septimo Xenophon) quinetiam vt eunuchos, ita & eunuchas Lydos reges habuisse, memoriæ proditum est. Verùm vt veteres Romani eunuchorũ minus studiosi erant, eosq; pauci barbaris inuidebant, ita nos hodie Turcæ aliisque barbaris principibus eos non inuidemus. Porrò quin Romanorum vicissim luxus peculiare aliquid habuerit, minimè dubium est, vt quum Tibullus de domina sua dicit,

Illi sint comites fusci, quos India torret;
Solis & admotis inficit ignis equis.

quod & Italas quasdam imitari videmus. Itidem verò & nostri huius seculi luxum propria sibi habere multa, controuersum nõ est. Sed Gallicus (vtinam verum hoc non dicerem) eo cæteris omnibus qui vnquam fuerunt est damnosior, quòd in dies atque adeo in horas innouatur. Nam vt taceam, in regum nostrorum aulis id vestis genus quod manè gestari cœperit, vesperi pro obsoleto haberi, id demum circa cultum corporis magnificũ & splendidum ducitur quod diu magnificum splendidumq; esse non potest: ne videlicet nouæ semper sumptuum occasiones desint. Hinc factum est vt armillæ & torques aureæ, quæ magno olim in pretio illis fuerunt (vt hodieq; sunt Germanis) sordere incipiant. Quem tamen ornatum iam inde à priscis temporibus originem habere variæ nos historiæ docent. Ex tribus etiam rebus quas nunc in deliciis regum nostrorum aulæ habent, duas cum superioribus seculis communes esse illis constat, tertiam suo quodam iure, tanquam proprium inuentum, vendicare sibi videntur. Nanos enim & catellos Melitæos Sybaritis quidem primùm, postea verò & aliis in deliciis fuisse (sicut & simiolas) legimus. Refert enim Plutarchus Iulium Cæsarem, quum peregrinos quosdam diuites vidisset qui catellos & simiolas in sinu circumferrent, interrogasse an apud eos fœminæ infantes non parerent. Itidem verò & Masanissa Mauritiorum rex iam antea quosdam mercatores, qui simiarum coemendarum gratia illuc venerant, eadem de re interrogauerat, si Ptolemæo apud Athenæum credimus. Fuisse autem & Romanas mulieres catellorum huiusmodi studiosas, testatur apud Lucianum catella nomine Myrrhina quæ philosophicam Thesmopolidis barbam (si bene memini) perminxit. Hanc enim catellam ei hera sua mulier Romana nobilis (ludos miserum philosophum faciens) custodiendam dederat. Ad illud tertium venio quod regum nostrorum aulis peculiare esse, vel hinc coniicio, quod vocem nec Græcam nec Latinam qua illud exprimam inuenio: ac certè vel nunquam vel rarò inuentam existimo. sed interim morionem fœminam petita à grammaticis venia nominare non dubitabo. Quam igitur nunc ex morionibus fœminis voluptatem reginæ aliæque principes capiunt, huic seculo peculiarem esse suspicor: certè si non peculiarem, at longè vsitatiorem illi esse, affirmare audeo.

Sed

Sed nec moriones viros tam crebros in veterum principum aulis fuiſſe (de ſcurris, id eſt, γελωτοποιοῖς, non loquor) atque adeo poſterioribus demum ſeculis illos haberi in pretio cœpiſſe, mihi perſuadeo. Nunc enim (quod fateri pudet) non naturales tantum, ſed & artificiales Gallia moriones habet, qui nimirum ex ἡμιμώροις facti ſunt μωροὶ, aut certè in eum ſtatũ redacti qui inter φρονίμους & μωρὸν medius eſt: ſiquid tamen inter hæc duo medium eſſe poteſt. Hoc autem, vti dixi, fateri pudet, quia qui barbarorum factum damnamus in amputandis virilibus, tanto grauius illis peccamus, quanto illi corporis parti mens antecellit, quæ alioqui & vniuerſo corpore longè præſtantior ſemper iudicata eſt. Atenim ex iis duntaxat fiunt moriones quibus parum mentis ineſt, adeo vt iam aliquam naturæ inclinationem ad μωρίαν habere videantur. Tanto certè magis miſerari eorum cõditionem, non deteriorem efficere, conari oportebat. Sed quoniam vereor ne in hac de morionibus quæſtione immorari, μωρολογεῖν eſſe iudicetur, aliis eam relinquam: & comparationem hanc claudens, hoc addam, principes noſtri ſeculi fœminas (ac præſertim Gallas) ſi non alia virtute à priſcis, φιλοτεκνίᾳ ſaltem ſuperari. Quotacunque enim princeps fœmina hodie infanti ex vtero ſuo prodeunti ſua vbera fugenda præbet? Atque huius rei ideo mentionem faciendam putaui, ne qui reginas ipſas apud noſtrum Herodotum aliosque hiſtoricos nutricum officio fungi leget, fidem illis derogandam putet. Sed quid ego φιλοτεκνίας huius (à qua illæ degenerant) exempla à priſcis vſque ſeculis repeto? Carolum Marilliacum (clariſſimum virum, & qui multis pro rege legationibus functus, honorificentiſſimam ſui memoriam reliquit) hiſtoriam hanc ex Hiſpanicis chronicis aliquoties referentem audiui: reginam quandam Galliæ quæ ex Hiſpania oriunda erat, tanta cum zelotypia infantem ſuum lactaſſe, vt quum aliquando abſente ipſa lactatum ab alia reſciuiſſet (qui iam per aliquot menſes ſolius matris lac ſuxerat) nunquam conquieſcere potuerit donec infantem lac illud externum euomere cœpiſſet. Hæc ille. Cæterùm vt Herodoto derogandam non eſſe fidem admonui vbi reginam aliquam nutricis officio fungentem nobis deſcribit, ita nec quod in Calliope de Ameſtri regina texente marito ſuo amiculum, nec quod in Vranie de alia quadam regina piſturam ſuæ familiæ exercente ſcribit, ſuſpectum eſſe debere, ſed vt in quibuſdam hiſtoriis luxum illius ſeculi, ſic in quibuſdam viciſſim ſimplicitatem contemplandam nobis eſſe dico. Sed vt à reginis ad reges transferatur oratio, non minus certè quæ de regibus ſcribit Herodotus impetrare fidem debet: quanuis ſi ad regum noſtrorum mores inſtituta que exigantur, in dubium meritò vocari poſſint. Si enim quod de Pſeudoſmerdi mago narrat, eum pro vero Smerdi rege per ſeptem menſes habitum fuiſſe, ad aulicos huius tempeſtatis ritus exigatur, qui fraus illa tandiu latere potuerit, & qui à nullo ſuorum tam longo tempore agnitus fuerit, valde mirandum videbitur: at ſi aditum ad reges illos non itidem vt nobis ad noſtros patuiſſe, ſed multo paucioribus & rarius ſe conſpiciendos exhibere ſolitos fuiſſe cõſideremus, minor iam huius facti animos noſtros ſubibit admiratio. Primus Deioces (inquit in Clione noſter Herodotus) hoc inſtituit, ne cui ad regem aditus pateret, ſed omnia per internuntios tranſigerentur; & ne quis regem conſpiceret. quinetiam inhoneſtum cuiuis coram rege ridere vel ſpuere, cenſeri voluit. Hæc ille, cauſam etiam ſubiungens. Vt autem eandem conſuetudinem à rege Turcarum ſeruari dixi, ita ſimilem impoſturam locum apud eos ſuperioribus annis, inueniſſe ſcimus, quodam Pſeudomuſtapha pro Muſtapha vero ad regnum graſſante. Quæ tamen quum dico, alibi quoque vbi conſuetudo hæc recepta non erat, Pſeudariarathi, Pſeudantiocho, Pſeudoneroni, Pſeudalexandro viam arte diuerſa ad ſimilem dolum patuiſſe non ignoro. Quinetiam Valerius Maximus, Iuſtinus, Appianus, Ioſephus, aliorum prætèrea meminerunt qui hac ſimilitudinis formæ occaſione vſi, in principum itidem imperia aut in aliorum opes fortunasque graſſati ſunt. Atque adeo (vt omnes non temerè veteribus hiſtoriis fidem derogari debere, & noſtrum ſeculum multis in rebus non minus ſuperioribus miraculorum ferax eſſe intelligant) facta duo

eiusdem cum præcedentibus artificij, id est, similes illis duas impostu-ras, (diuersum tamen finem propositum habentes) recentem vnam, aut recẽti proximam; alteram, recentissimam, commemorabo. Anno post natum Redemptorem nostrum M.CC.XXV, cuidam Gallo cui nomen Bertrando Remensi, inopi & vilibus ministeriis, operam locare solito, quòd Balduinum qui ex Flandrorum comite imperator Constantinopolitanus euaserat, facie planè referret à proditoribus quibusdam, vt nomen pariter & imperium Flandricum illius Balduini sibi vendicet suadetur. Hoc quum illi non suasissent solùm, sed etiam persuasissent, (vt facilè ad amplectendos obuiis vlnis huiusmodi honores eriguntur hominum animi) eum in eremo quadam commorari tantisper voluerunt, dum fama percrebuisset Balduinum Imperatorem è captiuitate reducem, eremum quándam ad agendam peccatorum pœnitentiam, incolere. Quæ mox per Flandriam, quum dissipata esset fama, vndique illud concurritur, magnaque cum pompa illinc hic Pseudobalduinus per vniuersas regionis vrbes deducitur, quæ vno omnes ore illum dominum suum gratulabundæ agnoscunt & salutant. Hoc subreptitium imperium quum per menses aliquot exercuisset, Ioanna veri Balduini filia, & paterni in Flandria imperij hæres (quæ paulo antè, nihil nisi repentina fuga sibi consuluisset in illius Pseudobalduini manus ventura fuerat) regem Galliæ Ludouicum octauum, sibi consanguineum, de hac quæ sibi fiat iniuria certiorem facit. Rex Pseudobalduinum fide data ad se vocat. Ille vt adfuit, variis interrogationibus à rege aliisque qui regi à consiliis erãt, vrgeri cœpit. Aptè ad singula & vt ipsius impostura consentaneum erat, respondet: quippe qui nonnisi ore præcomposito illuc veniisset. Sed enim quum multos difficiles alioqui nodos expediisset, vnum facillimum, quem quidam Bellouacensis episcopus ei proposuerat, expedire non potuit. Interrogatus enim quo in loco vxorem duxisset, ad hanc quæstionem obmutuit: quo silentio certum impostura suæ testimonium dedit. Eum tamen rex ob datam à se fidem impunè à se abire permisit. Illum quum se inde in patriam proripuisset, aliquanto pòst ibi deprehensus, captus, & ad Ioannam missus fuit: quæ eum sibi non donatum sed magno pretio venditum, cruci affixit. Hæc fere sunt quæ Flandriæ annales de hoc Pseudobalduino referunt: aliis quibusdam historicis nonnihil circa facti ipsius circunstantias dissentientibus. Ad alteram illam quam recentissimam esse dixi impostura venio, huic & superioribus similem, & eadem quidem via, sed aliò tamen tendentem. Alij enim sua fallacia in principum imperia aut in aliorum bona inuolarunt, aut certè inuolare conati sunt: at hic in alienæ vxoris possessionem inuolauit, & fabulosum Plauti Iouem non fabulosè imitatus est, vt testatur sententia quam aduersus eum curia Tolosona tulit, lite primùm apud eam intendi cœpta AN. M. D. LIX. vnde excerpta est quæ sequitur breuis facti illius narratio, (quæ tibi prima fronte Amphitruonem Alamenam, Iouem repræsentare videbitur.) Quidam nomine Martinus Guerre relicta iuuene vxore in militiam proficiscitur. Elapso demum octauo post eius discessum anno, quidam Arnauldus Tillius (sed sibi illius Martini Guerre nomen asserens quòd ei omnibus oris lineamentis assimilis esset) ad illam quum venisset, ab ea pro marito recipitur. quippe quem esse Martinum Guerre, non ipsa solum, sed quatuor ipsius Martini sorores, aliique nonnulli propinqui, & cùm his amici vicinique omnes persuasissimum haberent. Nam præter illam oris similitudinem qua potissimùm fretus hoc facinus aggrediebatur, indicia omnia quæ à vero marito afferri poterant, afferebat: & varia superioris temporis facta dictaque illi in memoriam reuocans, ad arcanos vsque sermones ab illa & marito habitos dum prima in nuptiali thalamo vestigia ponerent, & ad alia quorum nox conscia sola est, progrediebatur. (Ea autem partim ex vero marito resciuisse, cum quo illi ex commilitio summa familiaritas intercesserat, partim magicæ artis auxilio diuinasse creditus fuit) Sed quum per tres annos cum illa consueuisset, duobus iam susceptis ex ea liberis, quarto tandem ineunte anno quum eius impostura suspicio mulieri oborta esset, actionem-

que

que in eum intendisset, in carcerem coniicitur. A iudice secundario damnatus quum ad curiam Tolosanam prouocasset, sic ad infinitas propemodum eius interrogationes respondit, totq; probabilibus argumentis innocentiam suam tueri visus est, præterquam quòd tot eum testes, aut circiter, suo testimonio subleuabant, quot erant ij qui suo eundem testimonio premebant) vt vocatis ad calculum omnibus coniecturis, nec damnare illum nec absoluere curia Tolosana auderet. Hæsitantibus in re tam perplexa iudicibus, verus maritus Martinus Guerre aduenit: moxq; quam sibi factam videt iniuriam, iudicibus exponit, eorumq; opem implorat. Verùm ille alter supposititius maritus postquam cum hoc vero commissus fuit, tot eum obiectionibus oppugnare cœpit, vt aliquandiu suspensos sicut & antea iudices tenuerit: donec tandem ille paulo post reditum, ab vxore veniam poscente agnitus, nec non sororum aliorumq; multorum palinodiam canentium testimoniis comprobatus verus maritus, suæ vxori suæque domui redditur; alteri autem suæ impostoræ præmium, domicilium in patibulo datur. Hic mihi huius generis exemplis finem imponere volenti in mentem venit alia præ cæteris omnibus mirabilis Ioannis octaui Pontificis impostura: qui non tantùm Pseudopapa, verumetiam ψευδανὴρ fuit, id est sub muliere virum mentitus est: donec vir illa (non ille) suo se tanquam sorex indicio prodidit, & media in via repentè enixa, fœminini non masculini generis se gessisse papatum fateri coacta est. At ne in posterum alius quàm masculinus gereretur, solerti patrum petasatorum cura prouisum est, qui neminem ad eum admittendum censuerunt nisi vir magnis testibus comprobatus esset. Quam tamen consuetudinem alij potiori sua ætate cessisse, docet Pasquillus: qui vbi illam & illius causam versibus octo descripsit, ita suum epigramma claudit.

Cur igitur nostro mos hic iam tempore cessat?
Antè probet quòd se quilibet esse marem.

Cæterùm huius facti longiore alioqui narratione digni refricandam duntaxat memoriam (quòd eius fama peruagata sit) existimaui. Est tamen hæc eo diuersa à præcedentibus impostura, quòd non alienum, sed alterius sexus nomen mentita fuerit. At similis superioribus virorum impòsturis muliebris fallaciæ exemplum Valerius (si parua magnis licet adiungere) nobis in quadam quæ se pro Rubria bonis nihil ad se pertinentibus inferebat, proponit.

Sed ad reges orationem referens, iterum dico, multa ad nostrorum regum mores & instituta non debere exigi, eorum quæ ab illis dicta factave commemorantur, alioqui enim cui persuadebit. Herodotus Xerxis satellites legatos Lacedæmoniorum in caput protrusisse, vt ad procumbendum pedibus Xerxis eumque adorandum adigerent? Sed & alia circa eos qui vltro citroque mittebantur legatos obseruari possint quæ non satis cum nunc recepta consuetudine conueniunt. Illud certè omnibus seculis commune fuisse videtur, vt legati sæpe sub legationis specie speculatorum exploratorumq; officio fungerentur. Nam vt in Thalia audimus Æthiopum regem legatos Cambysis sic alloquentem, Neque Persarum rex vos ad me cum donis ideò misit quòd me sibi hospitij necessitudine iungi, magni æstimet, neque vos vera loquimini. venitis enim exploratores meæ ditionis futuri. Vt (inquam) hunc regem his legatos verbis compellantem audimus, (erat autem is non hæreditario iure regnum adeptus, sed ex Æthiopum instituto, quòd cæteris ciuibus corporis proceritate & robore præstaret, rex creatus) sic apud Sallustium in bello Iugurthino legimus, Ibi cum Boccho Numida quidam nomine Aspar multùm & familiariter agebat, præmissus ab Iugurtha: qui postquam Syllam accitum audierat, orator & [illegible] ulatum Bocchi consilia ierat. Hactenus Sallustius. Nostri quo[illegible] nonnulli principes non ignorare hunc legatorum vsum, quis ignorat? Verum enimuero ille Sallustij locus Libyam mihi in memoriam reuocans, vnà etiam quandam Libiæ regum consuetudinem ex Herodoti Melpomene in memoriam reuocauit, quam præ quauis alia exemplo carere,

& tamen fabulosam nequaquam esse credo. Siquidem eorum Libyum regi qui Adyrmachidæ vocantur, solenne fuisse scribit vt adductis in conspectum virginibus quarum propinquæ nuptiæ essent, ei quæ præ cæteris placuisset, virginitatem raperet. Sed quum & alia multa idem historicus regum facta commemoret, in quibus vel libido, vel ebrietas, vel crudelitas, vel fatuitas fide maior appareat, ex collatione cum aliorum regum factis qui longo pòst tempore extiterunt, fidem priscis illis visum est conciliare. Primùm igitur illum deuirginatorem regem, vel Rhampsinitum filiam suam prostituentem, cum Hieronymo Syracusarum rege comparemus. Hunc quandam ex iis qui lupanari præerant, Pitho dictam, vxorem duxisse, & reginam constituisse, memoriæ proditum est. Quid Ptolemæus? Thaidem nobile illud scortum matrimonio sibi iunxit, & ex ea filios duos Leontiscum & Lagum, filiam vnam Irenen suscepit. Darius autem is quem Alexander imperio spoliauit, in eo ipso bello in quo de fortunis omnibus aduersus illum dimicabat, trecentis quinquaginta pallacis stipatus erat. Sardanapalum, Ninum, aliosq; huiusmodi, nec non eorum æmulum Heliogabalum (quòd monstra iustius quàm homines appellari possint) omitto: & à Venere ad Bacchum, id est, ab illius satellitibus ad huius satellites venio. Narrat Herodotus ebrietatem Cleomenis eò insaniæ illum perduxisse, vt arrepto gladio sibi tibias primùm, mox femora & coxas, tandem ventrem conscinderet. Cur (obsecro) id narranti Herodoto minus fidei adhibebitur quàm iis qui ab Alexandro magno Clitum intimum eius amicum inter pocula interfectum cõmemorant, & hanc cædem sensibus eius mero victis imputant? Hunc (si illis credimus) vt ebrietas ad cædem illius stimulauerat, ita & ipse ebrietatis pœnas, quum ex ea morbum contraxisset, morte tandem luit. Huic semper ad edormiscendam crapulam non breuiori quàm duorum dierum totidemque noctium spatio fuisse opus aiunt. Quid huius pater Philippus? Quid rex Antiochus, & qui eum sequuti sunt eiusdem nominis reges? Quid posterior Dionysius Siciliæ tyrannus, qui per totos nonaginta dies ebrius interdum erat? Quid prioris Dionysij filius Hipparinus? nónne sua illum crapula iugulasse fertur? Hactenus & de ebrietate. Nunc de crudelitate, quæ ebrietatis plerunque solet esse comes. Exempla crudelitatis apud Herodotum horrẽda legi fateor, & quidem horrendũ præ cæteris Astyagis facinus Atreum æmulantis existimari scio: sed Neronem vnum non ea solùm quæ ab Herodoto scribuntur, sed omnia omnium mortalium crudelia facinora crudelitate sua partim superasse, partim credibilia reddidisse dico. De qua tamen (quòd & satis peruulgata & omnibus exosa sit) dicere supersedeo. Hãc autem missam faciens, vt de regum multorum fatuitate dicam, ordo postulat. Ad quam generatim probandam licet veteris illius prouerbij autoritate niti possim, Aut regem aut fatuum nasci oportet, à suis tamen singulos factis, tanquam locupletissimis & certissimis testibus, conuinci malo. Sed hic mihi hærenti, & vnde incipiam cogitanti, illud Nasonis subit,

Vt stat, & incertus qua sit sibi nescit eundum
Quum videt ex omni parte viator iter.

Verè enim mihi ipsa exemplorum copia nocet. Sed commodum illius regis facta in mentem veniunt, qui suo ipsius cognomine veteri illi prouerbio astipulatus est. Qui enim ab adulatoribus Antiochus Epiphanes, is ab ingenuè verùm profitentibus Epimanes dictus est. Is subinde regali veste deposita, vilem togam induebat, eaque indutus ad forum sese conferebat, in quo obuium quenq; prehensabat, vt ædilis aut tribunus plebis crearetur: & quem magistratum adeptus erat, eo tanquam plebeius fungebatur. Idem subinde à suis se subducens, aurifabrorum aut aliorum artificum officinas adibat, ... illis confabularetur: aut certè qui primus è plebe atque adeo è fæce plebis ei occurreret, illum congerronem habebat. Obuiis & nunquam antea sibi visis munera sæpenumero dabat. Interdum per compita numos proiiciens, Cui dat fortuna, capiat, inquiebat: moxq; se inde propipiebat. Interdum & sertis caput redimitus per vrbem incede-

incedebat lapides occultè circumferens, quibus aulicos qui ipsum sequebantur, petebat. Idem balneis publicis & ad quas plebs confluebat, vtebatur. vbi quum aliquando plebeius aliquis ei pretiosis vnguentis se perfricanti dixisset, Beati estis vos reges quibus harum rerum vsus suppetit, ex quibus tam bene oletis: At ego te istis (respondit) ad satietatem vsque, & vltra etiam, explebo. Cuius promissi memor postridie ad locũ in quo is lauabat accedit, & magnum vas vnguento pretiosissimo stacte appellato plenum in eius caput effundit. Quum autem multi è plebecula (qui non procul & ipsi lauabant) accurrentes, in vnguento illo in terram effuso se volutarent, moxq; in loco illo, quia lubricus redditus erat, multi labentes risum spectantibus mouerent, tandem & rex ipse ex illis suo lapsu risum excitantibus vnus esse voluit. Idem rex fontẽ quendam apud Antiochiam (Midæ factum imitatus) vino perfudit. Alia egregia eiusdem regis eiusdemq; generis facta ex historiis promenda lectori relinquo. Cæterùm hic quidem rex in vnam, alij potius in alteram stultitiæ peccarunt partem. quanto enim hic infra regiam dignitatem se demittebat, tanto alij multi supra illam se extollebant, & aliquam de seipsis diuinitatis opinionem concipiebant. Qua de re extant aurei Rhiani versus: qui postquam ostendit quàm misera egenis conditio sua videatur, contrà de diuitibus & qui in magno imperio constituti sunt, ita canit,

Ὅς δέ κεν εὐόχθησι, θεὸς δ' ὅτι ὄλβον ὀπάζῃ
Καὶ πολυχρυσείῃσι, ὅτιλήεται ἕνεκα γαίαν
Ποσσὶν ὑπερβήσει, ἔτητυμα δέ οἱ εἰσὶ τοκῆες
Ἀλλ' ὑποφθιμίῃ τῇ ἀμαρτωλῇσι νόοιο
Ἴσα Διὶ βρομέει κεφαλὴν δ' ὑπὸ αὐχένας ἴσχει,
Καίπερ ἐὼν ὀλίγος. μνᾶται δ' εὐπηχέϊ Ἀθήνῃ,
Ἤέ πι' ἀθανάτοισιν ἀριθμιος εἰλαπινάζῃ.

Hic autem quorsum Poeta, non contentus dixisse, reges ita fastu turgere vt obliti videantur se terram pedibus calcare, & mortalibus ortos parentibus esse, addat inter alia, eos Mineruæ nuptias ambire, quum à non paucis doctissimis viris quæsitum sciam, à nemine autem repertum audierim, si explicauero (quum præsertim explicationem proposito nostro congruentem habeat) maximam me à multis iniurum gratiam spero. Poetam igitur nõ hyperbole poetica hic vti voluisse, nec Mineruam pro quauis alia dea nominasse, sed ad historiam respexisse dico à Theopompo sic relatam. Cotys qui luxum cæterorum Thraciæ regum supergressus est, nuptiale epulum aliquando apparauit, tanquam Mineruam in vxorem ducturus esset: adornatoq; thalamo, quum ebrius ipsius aduentum aliquandiu expectasset, tandem furore percitus, vnum ex satellitibus, num dea in thalamum veniisset, visere iussit. Quem reuersum, & neminem in thalamo esse respondentem, sagitta transfixit: moxq; secundum à se missum, ob idem responsum itidem interfecit. Tandem missus tertius, re animaduersa, illum à dea iampridem in thalamo expectari retulit. Hactenus quæ ad germanam (vt ego quidem iudico) verborum Rhiani expositionem faciunt. Qualis verò hic bellus Mineruæ procus erga vxorem suam fuit? Ex zelotypia in tantam iram repentè aduersus illam exarsit, vt propriis manibus eam, à vulua orsus, dissecuerit. Sed de Coty satis. Quid Alexander? nónne Ammonis siue Iouis filius haberi gaudebat? nónne modò Mercurij ritu talaria petasumq; & caduceum, modò Herculis more leoninam pellem clauamque gestabat? Commodus autem nónne cum Herculis insignibus nomen etiam eius sibi vendicabat? Vnde hæc? roget aliquis. Nimirum ex praua præbendi adulatoribus aures consuetudine. Quid enim aliud sunt adulatorum voces apud principes, (quibus ingenita iam cum opibus est superbia) quàm additum incendio oleum? Quum igitur illa de Alexandro & Commodo

legimus quæ modò commemorata sunt, quum eundem Alexandrum statuæ dei alicuius cultum & ornatum sibi adhibitum admisisse, quum alterum quem debellaret orbem quæsiuisse audimus, vnà cum hac adeo stulta eorum arrogantia simul & assentatorum diram blandiloquentiam, à qua illa profecta sit, audire nobis videamur. Et tamen principibus multis amici, nullis adulatores defuerunt. Habuit & Philippus huius pater suum Clisopum, Atigonus cui cognomen fuit Epitropo, suum Apollophanem, Ptolemęus tertius suum Callicratem, Ptolemæus septimus suum Hieracem, Philopator suum Philonem, Attalus suum Simachum siue Theodorium, Mithridates suum Sosipatrũ, Seuthes Thracum rex Heraclidem Maronitem, cuius à Xenophonte etiam fit mentio: habuerunt ambo Dionysij Syracusarum tyranni Satyrum, Chirisophum, Democlem: habuit earundem Syracusarum tyrannus Hieronymus Thrasonem & Osin. Nec verò his assentatoribus illos contentos fuisse, sed horum duntaxat & aliorum quorundam nomina, quòd cæteris antecelluerint, literis mandata esse credibile est. Ego certè ne ipsum quidem Alexandrum Hegesia, Agnone, Demetrio, Medio, Bagoa, Gergithio, Dioxippo, Anaxandro, aliisq; quorum per historias sparsa extant nomina, contentum fuisse existimo. Quid quòd ipsos quoq; philosophos assentationis artifices esse non puduit? Anaxandrum enim (quem hic postremum nominaui; & cuius verba putidæ adulationis plena paulo pòst referam) philosophum fuisse constat. Sed eum quem Attalo assentari solitum dixi, Simachum siue Theodorium, eius etiam præceptorem fuisse legimus: qui librum περὶ τῆς Ἀτάλου παιδείας scribere (Xenophontis Κύρου παιδείαν, vt opinor, æmulatus) & hoc suæ adulationis monimentum posteritati commendare non erubuit. Quinetiã huiusmodi homines à nonnullis principibus tanquam prouerbiale nomen traxisse, & Ab Alexandro ἀλεξανδροκόλακας, à Dionysio Διονυσοκόλακας appellatos fuisse accepimus. Sunt porro assentatorum duo genera: vnum est eorum qui aperto (vt ita dicam) marte; alterum, eorum qui ex insidiis adulantur. Hos illis vt periculosiores, ita formidabiliores esse debere nemo ignorat: & tanto quidem quanto saxa sub aquis latentia scopulis conspicuis sunt formidabiliora. Rursum verò inter eos qui aperto marte grassantur, periculosiores sunt ij qui ad id quod prę̃stant infame obsequium, verbo non tantùm ad demerendam principum gratiam, sed ad inflandos etiam eorum animos accomodata addunt. Vtriusque generis exempla proferam, sed minus periculosis priorem locum dabo. Chirisophus Dionysij prioris adulator, ridentem illum cum quibusdam familiaribus cernens, ridere & ipse cœpit. Interrogante Dionysio quæ illi causa risus esset, quum ea quæ dicerentur non audiret, Fidem, inquit, vobis adhibeo, quicquid illud sit quod dixeritis esse risu dignum. Eius autem filius Dionysius eos circa se habuit qui Διονυσοκόλακες appellati fuerũt, qui spuente Dionysio faciem suam sæpenumero conspuendam præbebant, atque adeo sputum eius, interdum etiam (honor sit auribus) quod euomuerat, lambentes, melle dulcius esse aiebant. Iidem, quum Dionysius ex ebrietate cæcus aut certè cęco proximus euasisset, patinas & calices inter cœnandum deiiciebant, tanquam & ipsi ita cæcutirent vt nequaquam illa vasa ac ne ipsos quidem cibos cernerent: expectabantq; dum Dionysius præhensam eorum manum patinæ admoueret. Quod officium Hiero quoque quibusdam suis adulatoribus idem oculorum vitium simulantibus prę̃stitisse scribitur. Iidem illi Dionysij assentatores, vt sibi in illa sua simulatione cõstarent, inter eundum alter in alterum sæpe impingebant, adeo vt eos ipse Dionysius manu perinde ac cæcos deduceret. Cum hoc autem eorum facto optimè quadrat quod Clisophus Philippi assentator facere solitus narratur. Quum enim exculptus Philippo fuisset oculus, eum comitabatur eundem & ipse oculum fasciis inuolutum habens. Rursus quum ex vulnere debilitatum crus Philippo esset, vnà cum Philippo claudicans incedebat. Sed hic tamen, sicut & illi Διονυσοκόλακες, suam artem sine vllo suo damno exercebat: at Mithridates (en quò progrediatur assentationis furor) assentatores nactus est qui graues sibimetipsis assentationis suæ pœnas dabant: Quum enim

ille rei

ille rei medicæ ſtudioſus eſſet, vt oſtenderent quantam de illius peritia opinionem concepiſſent, ſecandos illi vrendoſq; (quum alioqui nihil opus hoc remedio haberent) ſe præbebant. Ad alterum illud adulatorum genus, quod periculoſus eſſe dixi, venio. Niceſias Alexandri aſſentator, quum eum ex epoto pharmaco torſionibus vexari cerneret, O rex, inquit, quid faciendum nobis eſt, quum vos dij talia patiamini? Dioxippus autem Athenienſis pancratiaſtes, fluente è vulnere quod Alexander acceperat, ſanguine, Homericum illum verſum protuliſſe fertur.

Ιχὼρ οἷος πὲρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν.

Quid nebulo ille philoſophus, (cuius & antea meminimus) eandem & ipſe artem factitans? Quum aliquando Alexandro itineris comes eſſet, orto tam vehementi tonitru vt omnes trepidarent, At tu fortaſſe (inquit) Alexander fili Iouis, huius tonitrus es author. Eiuſdem farinæ eſt illud Democlis factum, qui poſterioris Dionyſij aſſentator erat. Is, quum moris in Sicilia eſſet ſingulos domi Nymphis ſacrificare, & circum earum ſimulachra tripudiare, Democles relictis Nymphis, ad Dionyſium, circa eum tripudiaturus, acceſſit: negans oportere ad inanima numina ſtudium conuertere. Quis verò non multo etiam magis Athenienſium planè ſimilem adulationem miretur? Traditur enim illos Demetrium cognomento Poliorceten, quum Athenas veniſſet, cum aliis diuinis honoribus proſequutos eſſe, tum canticis eum & domi & in publico celebraſſe, quibus inter cætera ſolum illum verum eſſe deum dicebant. Cæteri dij (inquiebant) aut procul à nobis abſunt, aut dormiunt, aut auribus carent, aut preces noſtras negligunt: fortaſſe etiam ne omnino quidem vlli ſunt: at te præſentem cernimus, non ligneum, non lapideum, ſed verũ. Qui verò ſunt hi quos in tam horrendam adulationem prolapſos audimus? Illi ipſi (illorum certè poſteri) qui Euagoram, quòd regem Perſarum adoraſſet, morte mulctarunt. En quàm propenſa ſint ad aſſentationem hominum ingenia. An verò minus propenſos eſſe putamus ad eam recipiendam principum animos? Quis eorum tam bene ſe modulo ſuo metiri nouit, vt ei aſſiduæ illæ & quidem immodicæ laudationes recordationem menſuræ ſuæ non extorqueant? Si princeps aliquis vel minimam rei militaris ſcientiam habet, Themiſtoclem, Epaminondam, Scipiadas ambos ſuperat: ſi qua corporis firmitate præditus eſt, ſtatim audit Hercules: ſi non omnino indiſertus eſt, alter Demoſthenes vel Cicero alter appellatur: ſi vel vnum verſiculum ſcribere nouit, Homerus aut Virgilius eſt. Attalum quidem certè eodem & præceptore & aſſentatore vſum eſſe, hiſtoriæ perhibent, Simacho ſiue Theodorio, cuius & antea facta fuit à nobis mentio: idem verò aliis multis principibus & olim contigiſſe & hodie contingere veriſimile eſt. Quamobrem verè à Carneade dictum eſt, diuitum & regum filios ſolam equitandi artem rectè diſcere: quòd & in ludo literario præceptor, laudando, & qui colluctatur, ſponte ſuccumbendo, illis aduletur: at equus quum nec ſciat nec curet priuatuſne an magiſtratus, diues an pauper ſit is quem vehit, cerui-cem cuilibet equitandi imperito frangit. Nec verò hac tãtùm in parte exitiales ſunt ſuis dominis adulatores quòd illis falſam de ſeipſis perſuaſionem induant: verumetiam quòd calumniis apud illos grauent quoſcunq; ſuarum partium eſſe non vident, id eſt quoſcunq; liberè & ingenuè loqui, & (vt habet vetus prouerbium) τλὸ σκάφῳ σκάφῳ appellare, quos deniq; ea quæ veros amicos decet, & loqui & facere animaduerterunt. Vnde enim (obſecrò) Alexandrum ad Calliſthenis, Parmenonis, Philotæ cædem, niſi ab illo ſuo adulatorum agmine impulſum fuiſſe arbitramur? Sed vt tandem aliquando ad priſcos illos Herodoti reges reuertamur, quorum miram & propè incredibilem amentiam cõmemorat, quin illi quoq; ſuos adulatores habuerint, minimè cuiquam dubiũ eſſe debet. Verùm cæteris omiſſis, de eo qui principem inter eos arrogantiæ paritet & dementiæ tenere locũ videtur, dicam. Qui Helleſpontum compedibus vincit; qui Helleſponto minatur & contumeliam dicit, qui deniq; Helleſpontũ flagellat, nónne Mardonio adulatori perniciosiſſimo potiùs quàm Artabano amico

fideliſſimo auſcultat, ſicut & Dionyſius, Philippus, Ptolemæus, ſuis ſinguli adulatoribus; quàm Dioni, Samio, Cleomeni, amicis & probatæ fidei viris, auſcultare maluerunt: Iam verò & illis multo etiam antiquioribus regibus (qui quicquid delirant, plectuntur Achiui) ſunt qui ſuos apud Homerum adulatores aſſignent. Vt autem reges alioſq; principes aſſentatoribus comitatos, ita & reginas quaſdam aſſentatricibus comitatas fuiſſe; memoriæ traditum eſt: inter quas eæ quæ ἐκμακίδες appellatæ ſunt, claruerunt; id nomen ab obſequio quod reginis præſtabant, adeptæ. harum enim dorſa ſcalarum vicem illis currum conſcendete volentibus præbebant. Quæ quum ita ſint (vt hunc tandem de regum fatuitate locum claudam) ſicut credibilem nobis cæterorum regum ſtultitiam reddit corrupta illorum ab aſſentatoribus natura, itidem Herodoto priſcorum quorundam regum amentiam deſcribenti credamus, ſi quidem aſſentatores his itidem fuiſſe credimus. Simul verò & principum huius tempeſtatis conditionem conſideremus, qui quum à maioribus ſuis potentia circa res multas ſuperentur, ſola multitudine adulatorum illis potentiores manent. ſi modò qui ſuorum dominorum domos, vrbes, populos, regna, vt peſſundederũt olim, ita & hodie peſſundant, principum potentiam augere putandi ſunt. Cuius mali exempla ab hoc noſtro ſeculo petita odioſa eſſent, & ſatis multa veteres hiſtoriæ ſuppeditant. nam ſi principum mores ab adulatoribus corrumpuntur, quæ illam morum corruptelam ſequuntur clades, nõ dubium eſt quin adulationi acceptæ ferri debeant. Adde quòd adulatorum eſt imminentia ſuis dominis pericula diſſimulare, ſecuros illos eſſe iubere, ad quiduis ſibi de ſua potentia pollicendum incitare. Quod qui faciunt, nónne illos in pericula trudunt? nónne hoſtium telis inermes exponunt? nónne in illorum denique manus eos tradunt? Et hoc quidem modo exitij cauſa principibus iure dicantur eſſe adulatores, ſed non propinqua. At propinquã etiam exitij cauſam ſuis dominis eos ſæpenumero fuiſſe teſtantur cum alij multi, tum is Philippus quem Romani imperio euerterunt. eius enim iam antea regnum ab aſſentatore Proclide Tarentino labefactatum fuiſſe Polybius autor eſt. Craſſi autem adulator Andromachus Parthis operam ſuam ad illum fortunis pariter & vita ſpoliandum locauit. Porrò vt adulatores ſuperiorum ſeculorum ab adulatoribus noſtræ ætatis, numero, ſic etiam peritia tanquam diſcipulos à magiſtris ſuperari ſciendum eſt. quò diligentius ab illorum inſidiis cauere ſibi principes debent. ſed ipſi viderint. Ad me quidem quod attinet, ſi quid vota hic valere poſſent, vt Theſſali olim vrbem quæ Adulatio vocabatur, funditus euerterunt, ita præ quibuſuis aliis maleficis radicitus extirpatos adulatores aulicos optarim.

Nunc & luxus priſcorum regum ab Herodoto & aliis deſcripti collationem cum poſterorum quorundam partim regum partim aliorum luxu, aggredior. Inter cætera igitur quæ de luxu regum Perſarum monimentis literarum tradita ſunt, vix credibile nonnulli putarunt quod Herodotus narrat, quocunque illi irent (nam quod de Cyro dixit, de eius ſucceſſoribus etiam intelligi voluit) Choaſpis fluuij aquam circumuehi ſolitam fuiſſe, & nullam illos aliam potare conſueuiſſe. Ego verò quenquam qui hoc mirabile, nedum incredibile, iudicet eſſe, demiror. Vtrum enim, quæſo, maiori admiratione dignum: aquæ plauſtris regem Perſarum comitatum ditionem ſuam peragrare, an Cardinalem è media Gallia Romam vſque aliquot lagenarum millibus comitatum peruenire? Quod tamen ego tacuiſſem, niſi earum fama iam percrebuiſſet, atque adeo earum ignominia in Gallos omnes (quippe quos inde *botiglioni* Itali vocant, quaſi lagenarios, Græcè λαγωνίωνας dicas) redundare cœpiſſet. Et illis quidem qui curioſas illas potus aquæ certæ delicias obiicient, hæc pauca reſpondiſſe, fuerit, meo quidem iudicio, ſatis. Illis autem qui cætera obiicient, multa habeo quæ reſpondeam. Ad luxum quidem certè quod attinet qui circa ciborum apparatum verſatur, nec plura nec luculentiora ex vllo quàm è noſtro ſeculo poſſe promi exempla exiſtimo, quo iam peruulgatum circa ferinam carnem eſſe cœpit, (de Gallia loquor) vt auulſi ex vtero viuarum matrum fœtus

men ſis

menſis apponantur. Quem tamen luxum menſa Galli cuiuſdam primarij in regis aula viri, vilem iam reddiderat: & verba propediem exprimendis aliis eius circa cibos & ciborum apparatum deliciis defutura erāt, ſi ciuilis Galliæ noſtræ Mars illi parcere, & coquorum celebrium vota (quibus inſigne ſui deſiderium reliquit) exaudire voluiſſet. Verùm vt ad magnates vſque non veniamus, virum quendam fide digniſſimum de quadam Auenionenſi muliere (quæ aulæ pontificiæ ibi tum ſedem Apoſtolicam habentis Lais fuerat) audiui narrantem, eam turdis & perdicibus aliiſq; auibus veſci ſolitam, quæ fœniculi, anethi, coriannive aut ſimilium ſemine ſaccharo condito paſtæ eſſent. Sed illud audiui: at lactucas aqua ſaccharata, quam vocant, à matronæ cuiuſdam ancillis (& quidem illius, vt aiebant, iuſſu) irrigari vidi. Quæ quū ita ſint, quid aliunde quàm è noſtro ſeculo, huiuſmodi deliciarum arceſſere exempla neceſſe eſt? At verò alterius luxus multa genera luxui noſtræ ætatis (de quo & antea dictum eſt) poſſe accedere fateor. Alterum luxum voco qui non circa cibos ſed circa reliqua verſatur. De hoc igitur quæcunq; ab Herodoto memorantur, à Siciliæ tyrannis ſuperata eſſe dico. Quibus quum primum in hac re locum tribuo, ipſum etiam Herodotum ſequor, qui de Polycrate loquens, ita ſcriptum reliquit, Nullus enim regum Græciæ, exceptis Syracuſanis, dignus eſt qui cum Polycrate, quod ad magnificentiam attinet, comparetur. Nec tamen ſolos Syracuſarum reges ſiue tyrannos, ſed & Alexandrum aliosq; illa prætergreſſos eſſe dico. Argumento autem vel vna Alciſthenis Sybaritæ veſtis eſſe poteſt, quæ centum viginti talentis vendita fuiſſe fertur. Quòd ſi ad vitem & platanum auream vel platanos aureas veniendum eſt, earum cum aulæ Alexandri ſplendore & magnificentia comparationem ex Phylarcho audiamus. Aureæ platani, inquit, & aurea vitis, ſub qua ſedentes ſæpe Perſarum reges iuxta ſuis populis dabant, quotidianum regiæ Alexandri ſumptum æquare non videntur: quanuis alioqui vitem illam commendarent etiam vuæ quæ ſmaragdos & Indicos carbunculos aliasq; pretioſiſſimas gemmas racemos imitantes haberent. His autem deſcriptionem opulentiæ & magnificentiæ illius adiungit: quæ ſi vera eſt, verè etiam platanos aureas Perſicorum regum vitemq; auream cedere illi dixit. Porro vt comparationem hanc perſequentes, ab ipſis dominis ad eorū famulos aut ſeruos veniamus, (nam quicunq; ſub ditione regum Perſarum erant, ſerui eius vocabātur) narrat Cteſias quendam Annarum qui ſatrapa Babyloniæ à rege conſtitutus fuerat, centum quinquaginta pſallentes & canētes mulieres circa menſam ſuam haberi ſolitum. Audiamus viciſſim quæ de quibuſdam Alexandri ſiue ſodalibus ſiue aſſentatoribus tradita ſunt. Phylarchus & Agatharchides memoriæ prodiderunt, eorum alium clauos aureos crepidis ſuppactos geſtaſſe, alium, quoties de publicis negotiis cum aliquo tractaret, ſuper pauimento purpura ſtrato deambulare ſolitum fuiſſe: alios aulæis per quinque ſtadia locum in in quo venarentur, cingere conſueuiſſe: alios puluerem ad palæſtræ vſum ſibi à iumentis multis, quocunq; irent, portandum curauiſſe. His ego comparationibus (quamuis alioqui in exemplorū luxus cōmemoratione luxuriare oratio mea poſſit, præſertim ſi ad Romanos vſque progredi voluerit) vtpote mea ſententia aptiſſimis contentus eſſe ſtatui. At noſtri ſeculi principum luxus illo quidem artificioſior & (vt ita loquar) ingenioſior meritò dici poſſit: at opulētia tantum illi cedit quanto minores ſunt horum quàm illorum principum opes.

Vt autem ad varios variarum gentium mores atque ritus ab Herodoto deſcriptos aliquando tandem reuertamur, quis non ex Græcis multos in eo quod de Ægyptiorum ſcribendi more à dextra in ſiniſtram tentendo, commemorat, ſuſpectum mendacij habuiſſe credat? At nos quibus familiares ſunt Hebraicæ literæ, tantum abeſt vt hoc admiratione dignum cenſeamus, vt potius quenquam hoc mirari miremur. Multo certè minus fidem (& meritò quidem) apud lectores impetraſſet Herodotus ſi aliquos inter Ægyptios reperiri ſcripſiſſet qui ſiniſtra in ſcribendo, non dextra vterentur: quum tamen mihi duos qui id facerent, videre contigerit, Flandrum vnum, Sabaudum alterum,

Quid ſi verò eſſe tradidiſſet qui oculis caſu aliquo orbati, nihilo tamen minus ſcriberent? rem aliis quidem fortaſſe incredibilem, at mihi certè credibilem narraret. Quare? quòd ſcribere abſque oculorum vſu (id eſt, vel in tenebris, vel oculis aliò conuerſis) neceſſitas rerum omnium magiſtra me docuerit. Atque hæc de iſto miraculorum genere hactenus. ad alia veniamus. Quidni viros Ægyptios lanificium exercuiſſe credemus, quum apud Seguſianos nobis vicinos vſitatum viris multis nendi morẽ cernamus? At quàm ineptum eſt viro, quàm ridiculum, colum geſtare, & muliebri more fila deducere! Ineptum eſt (fateor) & ter quaterque ridiculum: ſed quid agas? an quia ridiculum, ideo verum non erit? Ridiculum eſt nobis eiuſdem Herodoti illud, Ægyptios viros (honor ſit auribus) ſubſidentes meiere. At Turcis ridiculum id nequaquam fuerit, quibus hanc meiendi rationem tanquam honeſtam in vſu eſſe, noſtram contrà velut turpiſſimam auerſari aiunt. Ac certè (ſi in re huiuſmodi philoſophari nefas non eſt) non de nihilo eſt quòd Heſiodus, ne ſtantes meieremus vetuit, quum μηδ' ὀρθὸς ὁμιχεῖν, dixit. Sed eſto (excipiet aliquis) veracem in hoc fuiſſe Herodotum: quid quòd addit, mulieres contrà, ſtantes meiere? De hoc certè (vt ingenuè fatear) aliud quod reſpondeam non habeo quàm hoc: quemadmodum ſi quòd de viris Ægyptiis tradit, Turcæ nobis exemplo ſuo non confirmarent, incredibile videretur, quum tamen verum eſſet: ita, quod de mulieribus addit, etiamſi nullo exemplo (quod quidem ad aures noſtras peruenerit) comprobetur, verum nihilominus eſſe poſſe. Hunc autem locum, Sophoclis poetæ & Nymphodori hiſtorici autoritate claudendum cenſeo, qui eandem quam Herodotus morum Ægyptiacorum ab aliis diſcrepantiam teſtantur. Antequam tamen à ridiculis diſcedamus, addam & quod de vxoribus Libyum Adyrmachidarum narrat in Melpomene, eas videlicet pediculos ſuos (honor nunc quoque ſit auribus) non antè abiicere quàm eos viciſſim momorderint. (eſt enim ἀνταδάκνειν viciſſim mordere; non præmordere, vt interpres verterat) Hoc quoque iis annumerari debere quæ non ridicula ſint ſolùm, ſed & fœditatem ſpurcitiemq; incredibilem habeant, confiteor: ſed cur aliis hiſtoricis quoſdam φθειροφαγίαν nobis commemorantibus fidem adhibebimus, Herodoto narranti has mulieres φθειροδακνίαν, (quod multo minus eſt) fidem derogabimus? Imò ne φθειροφάγους quidem fuiſſe vllos credo, reſpondebit fortaſſe aliquis. Cur, obſecrò, minus credibile eſt τὸ φθειροφαγεῖν quàm τὸ ἀνθρωποφαγεῖν? licet hoc magis crudele, illud magis fœdum ſit? Anthropophagiæ autem exemplum, vt feritatis extra omnem controuerſiam poſitæ, profero: quum eius hac etiam tempeſtate multi oculatos ſe teſtes eſſe iactent. Quam feritatem nequis in barbaris hominibus miretur (ſimul autem & alia multa crudeliter ab iiſdem perpetrata, quæ ab Herodoto deſcribuntur) aut ne fide maiorem iudicet, audiat non barbarum, ſed Græcum hominem; non literarum rudem, ſed philoſophum, & quidem inter philoſophos celeberrimum, verba hæc vel ipſis Cyclopibus & Læſtrygonibus anthropophagiæ autoribus indigna proferentem: καὶ ἂν τῶν μελῶν ἀπονοσῇ τι μέρος ἀφὸς τὸ προφὸν χρήσιμον, μήτε καπρύσιον αὐτὸ, μήτε ἄλλως ῥίπτειν, ἀναλίσκειν δὲ αὐτὸ, ὅπως τῶν ἡμιτρόπων ἔσται μέρος γίνηται. Hæc Chryſippum in libro De iuſtitia, ſcripta reliquiſſe, de mortuis hominibus loquentem, teſtatur Sextus philoſophus. ſicut & iſtâ in libro De officio, διὸ καὶ χρησίμων μὲ ὄντων τῶν κρεῶν, προφῇ χρήσονται αὐτοῖς; καθάπερ καὶ τῶν ἰδίων μερῶν· οὕτω τοὺς ἀποκοπέντας ἐπίδαλλε χρῆσθαι αὐτῷ καὶ τοῖς παραπλησίοις. In quorum autem cadauerâ ita nos officio fungi iubet? Parentum. I nunc, & ab Herodoto vel aliis hiſtoricis deſcriptam ἀνθρωποφαγίαν aut ἀνθρωποθυσίαν fabuloſam eſſe clama.

Verùm vt ad illam morum Ægyptiacorum à Græcanicis diſcrepantiam redeam, ad inuenienda miræ & propè incredibilis morum diſſimilitudinis exempla, ab hoc noſtro ſeculo non diſcedamus. Quid ſimile Germanorum Flandrorumq; mores cum Gallorum aut Italorum moribus habent, ſiue victus rationem, ſiue cultum corporis, ſiue ſtudia & animorum inclinationes ſpectes? Si Gallus aut Italus ad menſam ducatur ea lege vt per ſex ſeptémve horas illi accumbat, in carcerem trudi, non ad menſam duci ſibi videbitur: ſi verò accumbenti

benti tale œnophorum quale illis ebibendum proponatur, ad ſupplicium malle ſe rapi clamabit. nam vt horum vtriq; , vino ſe ingurgitare, acerbiſſima mors eſt, ita illis (de vulgo loquor) ſuauiſſima vita cenſetur, adeo vt nõ immeritò quis eos progeniem illius eſſe ſuſpicetur qui apud comicum Alexin, dicebat; O me beatum, ἐγὼ ὅτι ἐκ πόρνης ἀνδρὸς ἐγενόμην, Ἀλλ' ὅτι διαῤῥαγήσομαι, οὐδεὶς οἶδεν. Ad veſtitum autem quod attinet, ſiue huic ſiue illi caligas Lantsknechthicas indueris, non homini caligas, ſed hominem caligis alligaueris, & ex quantumuis agili immobilem illa panni ſaburra reddideris. Eiſdem verò (Gallo dico & Italo, ac iis quidem potiſſimùm qui in aliquo ſunt dignitatis gradu locati) nihilò magis vt in patria ſua cum viridi pallio quam vt nudi in publicum prodeãt perſuaſeris. non enim ſatis ſanæ mentis haberentur. At Germanis nulla huiuſmodi de eo quẽ ita vident amictum, oboritur ſuſpicio. Sic & verſi colorem veſtem aut certè verſicoloribus fimbriis prætextam geſtare fœminis permittunt: nos nequaquam. Permittunt iiſdem (ac præſertim virginibus) paſſo & per colla ſparſo capillo incedere: apud nos autem virgo propter hunc habitum mænadibus annumeraretur. Et hæc quidem pauca ſunt huius diſſimilitudinis exempla è multis quæ hanc collationem perſequi volentibus ſuppetent. Viciſſim verò aliquod exemplum rituum in quibus nos ab Italis diſcrepamus, proferre libet. Vxores noſtræ ad illud exemplar inſtitutæ ſunt,

Illa regat cunctos, illi ſint omnia curæ,
Et nihil in tota me iuuet eſſe domo:

at illorum vxoribus dicas hos verſus ita inuerſos eſſe,

Illa regat nullos, ſunt nulla negotia curæ,
Illamq; in tota nil iuuet eſſe domo.

Illi vxoribus ſuis fucare faciem permittunt, (quum tamen hoc facinus in earum ſenectutem redundaturum ſciant) nos ſuſpectas fucatæ faciei, ſuſpectas adulterij eadem operà haberemus. (aulas principum excipio, quæ miſcellaneos mores ritusq; vſurpant.) Vt verò à perſonatis mulieribus abhorremus, ita nec grallatrices amamus: ſed eaſdem & in lecto & in menſa (i. vtrobique vel proceras vel paruas) habere volumus. In aures priſco more geſtare multi eorum ſuis vxoribus permittunt: nos id in vxoribus noſtris meretricium iudicaremus. Nos obuias Gallas, ſiue matronas, ſiue virgines, quæ nobis familiares ſunt, ſalutamus: ſi patriciæ ſint, etiã oſculamur: Italas vix quiſquam voce, nedum oſculo ſalutare auſit. Offenduntur Itali oſculationibus huiuſmodi quas vxoribus noſtris concedimus: offendimur viciſſim papillarum nudationibus, quas ſuis illi (ac præſertim Veneti) permittunt. Cur enim quas pudicas eſſe volunt, cultu ſuſpicionem impudicitiæ præbere volunt? Niſi forte obuiis quibuſque nudare papillas, retecta veſte & hac ratione (vt eſt in prouerbio) δικαίαν τὴν ὀσφὺν ἔχειν, pudicitiæ per occultam quandam antiperiſtaſin argumentum eſſe exiſtimant. Ad me certè quod attinet, coniectura nulla poſſum aſſequi quódnam eorum à quibus hoc inſtitutum profectum eſt, conſilium fuerit: ſicut nec quod fuerit apud eoſdem Venetos illius qui vt velare faciem cõmune meretricibus cum ingenuis virginibus eſſet, ſtatuit. Et quoniam à meretricibus ad lupanaria facilis tranſitus eſt, de his quoq; aliquid dicendũ eſt. Nónne quæ ſit inter ipſas etiam Chriſtianas nationes de his controuerſia videmus? nónne de his varias in vtranq; partem (excluſo interim, proh pudor, Dei mandato) diſputationes quotidie audimus? dum hi iuuenũ corruptelam eſſe obiiciunt, illi matronarum pudicitiæ præſidium eſſe reſpondent? At vulgus Italorum magis miretur vrbem quæ receptaculis huiuſmodi quàm quæ templis careat, & ſibi ἀζίωμα illic eſſe potius quàm hic fateri non dubitet. Sed quid de illo Patre ſacro dicemus, quem adeo grauem autorem προσοπτιομάχοι ſequuntur? Ego certè quod de illo alias (& quidem in media vrbe Roma) dixi, nunc quoq; liberè dico, pudendũ quidem eius factum mihi in eo videri quòd lupæ matris Romuli ſtudioſius reuerentiusq; quàm Petri Apoſtoli memoriam colat: quippe qui viuis luparum imaginibus Romam circumuallarit, at Petrum Apoſtolum cum vnica (quæ quidem in

pretio ſit) imagine, in angulum vrbis detruſerit: alioqui certè prudentis medici officio functum mihi videri, quòd, vt illi, vbi ægrotis huius vel illius cibi vſu interdixerunt, aliquem alium quo veſcantur, illis proponunt: ita ipſe quibus licitum eſſe matrimonium noluit, licitam ſaltem eſſe ſcortationem voluerit. Sed quòd ſibi κοινὸν ἱμάτιον cum lupabus illis eſſe inſtituit, huic verò eius inſtituto qua ratione patrocinari quis poſſit, non video. nam ſi verè dixit ille,

Turpe tori reditu cenſus augere paternos,

quanto turpius tam profani reditus partem in ſacraria inferri, & illo Petrum Apoſtolum ditari? Verùm quum de his latius philoſophari, nec loci huius nec temporis ſit, hunc ſermonem ſimulq; eam quæ in illum deduxit diſputationem finiendam cenſeo: ſi tamen prius hanc eſſe huius ſummam monuero, vt ex ea quam noſtris oculis credere cogimur in vicinis etiam regionibus morum diſcrepantia (cuius ſpecimen tantũ pauculis illis exemplis dare libuit) multa quantumuis abiis quæ aut viderimus aut audierimus abhorrentia, à fide tamen abhorrere non putemus. Sed quid de vicinis populis loquor? nos à nobiſmetipſis, id eſt, à maioribus noſtris, longè moribus diſſentire dico. Quis enim vel Gallus vel Italus vel Hiſpanus vel Germanus maiores ſuos valde diuerſo victu cultuq; corporis vſos fuiſſe, & diuerſa etiam ſtudia habuiſſe neſcit? vt diuerſos ritus ceremoniasq;, leges, inſtituta, iura omittam. Nam (vt de nobis loquar) quũ formoſas noſtrorum Galliæ regum noſtrarumque reginarum imagines aſpicimus, nónne quid illis in mentem venerit vt eo veſtitu vterentur, mirari ſolemus? Quòd ſi priuatorum etiam hominum qui coæui illis fuerunt, imagines haberemus, non tantùm admiraremur fortaſſe, ſed etiam veſtitum illum cum hodierno conferentes, obſtupeſceremus. Ad victum veniamus. Quàm multos cibos in deliciis olim fuiſſe putamus, qui nobis viles ſint: quàm multos contrà palato maiorum diſplicuiſſe, qui noſtro gratiſſimi ſint? Dignum ſcilicet hodie regia menſa fuerit ferculum anſer: at Cyrus regis Artoxerxis frater χλῶας ἡμιφόρτους amicis è menſa ſua mittebat, vt participes eſſent voluptatis quàm ex eorum eſu ceperat. Quidni etiam credibile ſit diuerſum à noſtris ſaporem maiorem q; teneritatem illas habuiſſe, vt gallinas Indicas duabus his aliisq; rebus differre à noſtris videmus? Quinetiam anſerinum iecur in deliciis olim fuiſſe, & has delicias hodieque Iudæos qui Venetiis agunt, magno Chriſtianis vendere nouimus, quæ tamen vix alibi vſquam celebrentur. Sed & quum Martialem primam gloriam inter aues turdis dantem audimus, nónne aut diuerſos à noſtris turdos, aut planè diuerſum à noſtro palatum habuiſſe, aut perdicem numquam guſtaſſe putandus eſt? Quid quòd Itali ab iis qui regis Galliæ apud Senatum Venetum legati erant, lepuſculos leporibus, perdicia perdicibus anteferre didicerunt? Sed ne latum æquor de diſſenſione in ciborum delectu, maius etiam de ea quæ eſt in ciborum apparatu, ingrediar, curſum hic ſiſtens, hoc tantùm addo, homines moribus non ſolùm à maioribus ſuis, non ſolùm à finitimis populis, non ſolùm à ciuibus, à vicinis, à domeſticis denique ſuis, ſed ipſos à ſeipſis ſæpiſſimè diſſentire. Quàm enim exiguus eſt eorum numerus qui iidem eadem poſſunt horam durare probantes? Quæ ſi nobiſcum reputabimus, minus quæ de diuerſis moribus apud Herodotum aliosq; hiſtoricos leguntur, & mirabimur, & ſuſpecta mendacij habebimus.

Ad ritus ceremoniasq; cum aliarum gentium tum Ægyptiorum venio. In his quoque multa ridicula, multa non ſtultitiæ ſolùm, ſed & furoris plena narrari non nego: ſed eo nomine mendacij ſuſpecta eſſe debere pernego. Mirum fortaſſe tibi & fictum etiam videtur quod de Ægyptiis ab Herodoto narratur, illos ſolenni quodam ritu ſeipſos verberare: at ego nec mirum nec fictum puto, quippe qui & Venetiis & Romæ ſolennes huiuſmodi verberationes viderim. Sed quod potiſſimũ hominum genus apud Ægyptios hunc ritum coleret, neſcio. quos Romæ & Venetiis ſeipſos verberantes videbam, eos, ex multis qui norant, verberones eſſe audiebam. Verùm quid ex Italia exemplum mutuamur quod noſtra ſuppeditare Prouincia poteſt? Cõmodùm tamen facta

Romæ

Romæ mentio in memoriam mihi Mariæ Lauretanæ templum ipſi vicinum reuocauit, vbi eorum ſpectator fui quæ multarum ab Herodoto, tum ab aliis de variarum gentium ſuperſtitione relata, non credibilia ſolùm reddere, ſed & excuſare poſſunt. Verùm ea referre horret animus: ac nec eos quidem ipſos Athenienſes quorum ſuperſtitioſis ritibus tantopere commotus fuit Paulus Apoſtolus, ea ſine horrore ſpectaturos fuiſſe exiſtimo. Receptam & alibi ſuperſtitionũ farraginem omitto.

Hunc igitur ſermonem miſſum facientes, potius vt antea priſcum Bacchum & priſcam Venerem cum noſtro Baccho & noſtra Venere contulimus, Martẽ itidem hunc cum illo conferamus. Equidem noſtrum illi aut furore aut crudelitate aut perfidia cedere, an meritò dici antea potuerit, neſcio: ne certè vnquam poſthac dici poſſit, ciuilia Galliæ noſtræ bella (vtinam vel nunc bene ſedata) prohibuiſſe ſcio. Quis adeo eſt ferus vt ſiccis oculis illud quorundam barbarorum facinus legat, qui pueros elementa prima diſcentes, media in ſchola trucidarunt? Priſcum eſt facinus illud: quod ſicui incredibile antea viſum eſt, ſimilis crudelitatis exemplo tempora noſtra credibile reddent. (ſi tamen ſimilis, quæ illam multis partibus ſuperat, dicenda eſt) Ecquis enim adeo humanitatem omnem exuerit vt id factum quod primum incendiis illorum ciuilium bellorum ſuſcitabulum fuit, ſine ſuſpiriis ac gemitibus audiat? Viri, fœminæ, pueri, iuuenes, ſenes, dum ab ore ſacri hypophetæ pendent, non à Turcarum aliorumve barbarorum caterua, ſed eorum qui & ipſi Chriſto nomen dederãt, multis vulneribus inermes ab armatis repentè confodiuntur. Verum vt à peculiari crudelitate ad communem tranſeam, in vtris, quæſo, veteribuſne an noſtri ſeculi bellis, Vulcanus Marti frequentius conſociatus fuit? Puerile bellum hodie exiſtimatur τὸ δωδροκοπεῖν, eſtq; in vſu potius τὸ πυρτολεῖν: incendiis paſſim res geritur. Quid quod vnuſquiſque iam miles, ex quo globi igniuomi reperti ſunt, ferro pariter & igni armatus eſt? Quid quòd non multis abhinc menſibus, ad augendam ignis illius crudelitatem (quaſi non ſatis ignis in igne eſſet) artes nouæ excogitatæ fuerunt? Quod ſi & noſtras expugnationes vrbium ſpectemus, frigebit illa deſcriptio Homerica Ἀνδρας μὲν κτείνυσι, &c.

Iam verò quædam etiam legi apud Herodotum aliosque hiſtoricos dicò quæ quanuis à fide abhorreant, non ſolùm exemplis ſimilium factorum quæ alij referunt, veriſimilia redduntur, ſed & eorum authoritate qui noſtro ſeculo eadem apud alios viderunt, confirmantur. Ex quorum numero eſt quod de Threſſis quibuſdam mulieribus tradit, eas excedentibus è vita maritis comites ſe certatim offerre. Hoc enim veriſimile quidem reddi aio ea hiſtoria quam Iul. Cæſar & Nicolaus Damaſcenus de quibuſdam Aquitaniæ regibus referunt, ſexcentos cum illis verſari viros, qui vt cum viuentibus viuunt, & quidem regij dominatus regiæque opulentię participes, ita etiam libenter cum morientibus moriuntur: ſed (quod maius eſt, idem illud factum mulieribus Indicis non veteres tantùm ſcriptores, ſed & oculati teſtes hodie adſcribunt.

Quinetiam ex iis narrationibus quæ vt à veritate abhorrere videntur, ita etiam à fide abhorrent, fuerint nonnullæ fortaſſe quas poſteri eorum de quibus ſcriptæ ſunt, eorumve annales, aliqua ex parte teſtimonio ſuo comprobare hodieq; poſſint. In quam opinionem me adduxit oſtenſus mihi à quodam amico locus ex Sigiſmundi commentariis rerum Moſcouiticarum petitus, in quo hiſtoria Herodoti de Scythis ſeruis qui dominis abſentibus in vxorum illorũ poſſeſſionem inuolarant, tandemq; quum iuſto prœlio repelli à dominis nõ potuiſſent, flagellis repulſi fuerunt, arinalibus poſterorum teſtata exſtat: detortis duntaxat (vt fit) nonnullis facti circunſtantiis.

Ad Cteſiæ autem Indica quod attinet, miranda illic naturæ opera deſcribi fateor: ſed vt de aue Indica pſittaco illi ſimulq; oculis noſtris credere cogimur, (alioqui vix credituri) ita & de aliis multo maiori admiratione dignis credere fortaſſe debemus, etiamſi non viderimus. Certè vt Horatio de exuenda prorſus admiratione non aſſentior, ita viciſſim admirationem tantam vt ex ea

increduli reddamur, non probo: sæpeque illa Iuuenalis mecum reputo, *Quis tumidum guttur miratur in Alpibus?* &c. Deniq; ne iis quæ vel de natura rerũ vel de factis humanis memoriæ prodita sunt, fidem temerè derogemus, Dei potentiã omnia miracula vincere; seculum nostrum superiora omnia miraculis superare dico.

Eiusdem Herodoti vita ex Suida.

HERODOTVS, Lyxi & Dryonis filius, Halicarnasseus, illustri genere natus, fratrem habuit Theodorum. Samum se contulit, propter Lygdamidem, tertium ab Artemisia tyrannum Halicarnassi. Pisindelis enim, Artemisiæ, Pisindelidis filius Lygdamis fuit. Sami autem Ionicam dialectum excoluit, & historiam libris IX scripsit, auspicatus à Cyro Persa, & Candaule Lydorum rege. Sed Halicarnassum reuersus, quum tyranno expulso, tandem inuisum ciuibus se esse cerneret, Thurium, quò tum Athenienses coloniam deducebãt, vltrò abiit: ibique defunctus & in foro sepultus est. Alij Pellæ mortuum tradunt. Libri eius Musæ inscribuntur. De Herodoto, in epistola scribit Iulianus apostata; Quis ignorat Æthiopum sermonem de cibo apud nos optimi alimenti? Nam quum placentam attigissent, se mirari dixerunt quomodo stercoribus vescentes viueremus, si quis fidem Thurio scriptori habet. Gentes autem ichthyophagas & sarcophagas ne per somnium quidem nostram victus rationem vidisse tradunt ii qui orbem terrarum descripserunt. Quorum victũ siquis apud nos æmulari vellet, nihilo cum eo melius quàm cum iis qui cicutam aut aconitum aut helleborum bibant, ageretur.

Ex Cicerone lib. 2. de Orat.

Apud Græcos autem eloquentissimi homines remoti à causis forensibus, cum ad cæteras res illustres, tum ad scribendam historiam maximè se applicauerunt. Nanq; & Herodotum illum qui princeps genus hoc ornauit, in causis nihil omnino versatũ esse accepimus. Atqui tanta est eloquentia vt me (quãtum ego Græcè scripta intelligere possum) magnopere delectet.

Ex eodem in Orat.

QVO magis sunt Herodotus Thucydidesq; mirabiles, quorum ætas quum in eorum tempora quos nominaui incidisset, longissimè tamẽ ipsi à talibus deliciis vel potius ineptiis abfuerunt. Alter enim sine vllis salebris quasi sedatus amnis fluit: alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum. primisque ab ab his (vt ait Theophrastus) historia commota est, vt auderet vbertius quàm superiores & ornatius dicere.

LVCIANI HERODOTVS.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ εἴτε μὴν καὶ πάλλα μιμήσασθαι δυνατὸν ἐστὶν οὐ πάνυ φημὶ ὅσα τοιοῦτόν ἐστιν· μέγιστον δὲ δύσκης τοῦτό γε· ἅλλα καὶ ἐν ὀκτὼ βιβλίοις ἀπάντων, οἷς ἐπέγραψε τὰς μούσας, ἡ ἁρμονία αὐτοῖς, ἡ δὲ οἰκεῖον τὴν Ἰωνίαν, καὶ τοσοῦτος, καὶ τὸ γλαφυρὸν τοῦ τρόπου, καὶ ὅσα μυρία καλὰ ἔνεστιν ἅμα συλλαβόντα ἔχει, τοσοῦτος εἰς μίμησιν ἐλπίδος ἂν ἐπαίσειν ὅτι τοῖς συγγράμμασι, καὶ ὡς πολλαχοῦ τοῖς Ἕλλησιν ὁ βάρβαρος κατέσχε, ἐγὼ, καὶ σὺ, καὶ ἄλλος αὖ μιμησάμενος. πλοῦσας γὰρ οἴκοθεν ἔνεστι τὰς Καρείας λύρᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἐσκοπεῖτο τοσοῦτος ἑαυτὸν, ὅπως αὖ παχίσα καὶ ἀποσεσημασμένα βαρβαρίσματα ὀβελίσμοις καὶ τοσοῦτοις χρώμενος, καὶ αὐτὸς, καὶ τὰ συγγράμματα. ὃ μὲν οὖν τοσοῦτος νοσοῦντα, νῦν μὲν Ἀθηναίοις, νῦν δὲ Κορινθίοις ἀναγινώσκειν, ἢ Ἀργείοις, ἢ Λακεδαιμονίοις ὁτὲ μὲν, ἐρχόμενος καὶ μακρὸν ἡγεῖτο εἶναι, καὶ τελεῖν οὐ μικρὰν ὁτὲ τοῦ τοιούτου ἔσεσθαι. οὕτως ἠξίου ἀξιοῦσθαι ὃ τοσοῦτος, οὐδὲ κατ' ὀλίγον ἀγείρων καὶ συλλέγων τὴν γνῶσιν· ἐπεβούλευε δὲ εἰ δυνατὸν εἴη, ἀθρόους τοὺς λόγους τοὺς Ἕλληνας ἀποδοῦναι. ἐπῆσαν οἱ Ὀλύμπια τὰ μεγάλα· καὶ ὁ Ἡρόδοτος, τοῦτ' ὀκνοῦντα ἤκειν οἱ νομίσας τὸ κήρυγμα, οὐ μέλλοντα ἐλλείπειν, πλήθουσαν τηρήσας τὴν πομπεύειν, ἀπόντα χόρτον ἤδη τῶν ἀρίστων συνειλεγμένων, παρελθὼν ἐς τὸ ὀπισθόδομον, ὃ θεατὴν, ἀλλ' ἀγωνιστὴν ὧν Ὀλυμπίων παρῆν ἑαυτὸν, ἄδων τὰς ἰαμβείας, καὶ κηλῶν τοὺς παρόντας, ἄγει τὰς μούσας κληθρῶν τὰς βίβλους αὐτοῦ, σύνεδρα καὶ αὐτὰς οὔσας. ἤδη δὲ ἀπόντες αὐτὸν ἤδεσαν πολὺ μᾶλλον ἢ τοὺς Ὀλυμπιονίκας αὐτοί· καὶ οὐκ ἔστιν ὅς τις ἀπήχθος τῷ Ἡροδότου ὀνόματος, οἱ μὲν αὐτοὶ ἀκροασταὶ ὄντες Ὀλυμπίασι, οἱ δὲ, τῶν ὀκνούντων πομπεύειν ἡκόντων πυνθανόμενοι· καὶ εἴ ποτε φανείη μόνον, ἐδείκνυτο αὐτὸν τῷ δακτύλῳ· οὗτός ἐστιν Ἡρόδοτος ὁ τὰς μάχας τὰς Περσικὰς συγγεγραφώς· ὁ τὰς νίκας ἡμῶν ὑμνήσας. τοιαῦτ' ὀκνοῦντος ἀπέλαυσε τῶν ἰαμβείων, ὃ μιᾷ συνόδῳ πομπεύσαντα χαίνειν ἐποίησε τὴν Ἑλλάδος λαόν, καὶ ἀνακηρυχθεὶς οὐχ ὑφ' ἑνὸς μὲν Δίας κήρυκος, ἀλλ' ὑπὸ πάσης πόλεως, ὅθεν ἕκαστος ἦν τῶν πομπευόντων. ὥσπερ ὕστερον καταπονήσαντες, ὀβελίσκον ἵνα τούτων ὁδὸν ἐς γνῶσιν, Ἱππίας τε ὁ Ἠλεῖος αὐτῶν σοφιστὴς, καὶ Περδίκκας ὁ Κῷος, καὶ Ἀναξιμένης ὁ Χῖος, καὶ Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος, καὶ ἄλλοι συχνοὶ, λόγους ἔλεγον ἀεὶ καὶ αὐτοὶ τοῦ πομπεύειν, ἀφ' ὧν γνώριμοι ὑπὸ βάρβαρος ἐγίγνοντο. καὶ τί σοι τοὺς παλαιοὺς ὑπείρους λέγω σοφιστὰς, καὶ συγγραφέας, καὶ λογογράφους, ὅπου καὶ τὰ τελευταῖα τούτων καὶ Αἰτίωνα φασὶ τὸν ζωγράφον, συγγράψαντα τὸν Ῥωξάνης καὶ Ἀλεξάνδρου γάμον, εἰς Ὀλυμπίαν καὶ αὐτὸν ἀναγνῶναι τὴν εἰκόνα ὀβελίσκου ἕνεκα· ὥστε Περξενίδην Ἐλαιοδίκην τότε ὄντα, ἢ θεῖναι τῇ τέχνῃ, γαμεῖν ποιήσασθαι τὸν Αἰτίωνα. Et paulo poſt, Ἡρόδοτος μὲν οὖν, ἐπομφὴ γὰρ ἐπ' ὀκνοῦν, ἐκπέμπει τὸν Ὀλυμπίασι τὴν πομπεύειν ἠγεῖτο, καὶ συγγραφέα θαυμαστὸν δεῖξαι τοῖς Ἕλλησι τὰς Ἑλληνικὰς διεξόδους, ὡς ὀκνοῦντος διεξῆλθεν. ἐγὼ δὲ, καὶ τοσοῦτος φιλίου, μή με χορυβαντιᾶν ὑπολάβητε, μηδὲ πάμπαν εἰκάζειν τοῖς ὀκνοῦντος ἵλεως ὁ ἀνήρ· ἀλλὰ τοῦτό γε ὅμοιον πάθος φημὶ αὐτῷ. ὅτε γὰρ τοσοῦτον ἐπεδημησα τῇ Μακεδονίᾳ, τοσοῦτος ἐμαυτὸν ἐσκοπούμην ὅτι μοι χρήσιμον τῷ συγγράμματι. καὶ ὁ μὲν ἔρως οὗτος ἦν, ἅπασι γνωσθῆναι, καὶ ὅτι πλείστοις Μακεδόνων δεῖξαι τὰ μέγιστα· ὃ δὴ αὐτὸν τοσοῦτον ἐποίησε. τὸν καιρὸν τοῦ ἔτους ξυλλέγεσθαι πολὺ ἐκάστῃ, ὀκνὸς ἐφαίνετο. εἰ δὲ τηρήσαιμι τὸν δεῦρο τὸν στενόδου, εἶπα παρελθὼν ἐς μέσον δείξαιμι τὸν λόγον, ἐς δέον οὕτως ἀποβήσεσθαί μοι τὰ τῆς δύσκης· αὐτοῖς τε οἷς ἤδη συνελήλυθα, ὅπερ ὄφελος ὀξὺ ἐκάστης πόλεως· αὐτὸ δὴ τὸ κεῖσθαι Μακεδόνων ἀπόντων· καὶ τοσοῦτος πόλις ἡ ἀρίστη, οὖσα οὐ πρὸς Πίσαν μὲν Δι', οὐδὲ τὸ ὀκνοῦν ξενοφωνίαν, καὶ ὀκνὰς, καὶ τοσο-

λύσας, καὶ πᾶσης. οἵτε ἂν πάνυ ἡγνόεσταί, οὐ συρφετώδης ἀκροατὴς, ἀθλητῶν τε μᾶλλον φιλοθεάμονες, ἢ παρέργῳ οἱ πολλοὶ τὸν Ἡρόδοτον τιθέμενοι· ἀλλὰ ῥητόρων τε, καὶ συγγραφέων, καὶ σοφιστῶν οἱ δοκιμώτατοι, ὅσοι οὐ μικροὶ ἤδη, μὴ τοῦμὸν τὸ δὴ πολὺ φαδιεστέρου φαίνηται τοῦ ὀλυμπίου. ἀλλ' ἰὼ μὴν ὑμεῖς Πολυδάμαντι, ἢ Γλαύκῳ, ἢ Μίλωνι τὸ δὴ τοιοῦτόν με, καὶ μὴ ὑμῖν δόξω θρασὺς αὐθέκαστος εἶναι. ἰὼ δὲ πολὺ σὺν ἐλάττονι ἀπαγορεύσεις τὸν μῆμον, ἐφ' αὑτῷ μόνον ἀποδύσαντες ἴδητε, τάχ' ἂν οὐ πάνυ μαστιγώσιμος ὑμῖν δόξαιμι, ὡς ἔν γε τηλικούτῳ σαδίῳ ἰχνίον ἔμοιγ' ὂν καὶ τοῦτο.

Εἰς Ἡρόδοτον.

Οὐδὲ Ἀλικαρνασσοῦ με παρέδραμε θέσπις ἀοιδὸς
Ἡρόδοτος πολυΐδρις, ὃς Ὠγυγίων κλέα φωτῶν
Ὅσσά τε πειρῶν δυὰς ἤγαγε, ὅσσά τε αἰὼν
Ἔδρακεν ἑρπύζων, σπάσας αἰεθηκάδι μούσας,
Μίξας δ' ἐπίησιν Ἰωνίδος αὐλὸν ἀοιδῆς.

Ἄλλο.

Ἡρόδοτον Λύξεω χρυσοῦ κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἐκ χαίης ἰσοείκελον ὤρυτεν,
Δωρικέων παίδης βλάσεν ἀπὸ τοῦ δ' ἄπλετον
Μῶμον ἐπεκτήσω φυγών, θοὸν ἔγχε πάλιν.

HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI LIBRI NOVEM, MVSARVM NOMINIBVS INSCRIPTI,

Ex Laurentij Vallæ interpretatione, eo quo in epiſtola dictum eſt modo recognita.

Liber I, qui inſcribitur CLIO.

HERODOTI Halicarnaſſei hiſtoriæ explicatio hæc eſt, vt neque ea quæ geſta ſunt, ex rebus humanis obliterentur ex æuo, neq; ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, gloria fraudentur, cùm alia, tum verò qua de re iſti interſe belligerauerunt. Perſarum eximij memorant diſſenſionum authores extitiſſe Phœnices, qui à mari quod rubrum vocatur, in hoc noſtrum [2] proficiſcentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoque incolunt, longinquis continuò nauigationibus incubuerunt: faciendisq; Ægyptiarum & Aſſyriarum mercium vecturis, cùm in alias plagas, tum etiam Argos peruenerunt. Argos etiam ea tempeſtate omnibus ciuitatibus regionis, quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Huc porro appulſos Phœnices mercimonia expoſuiſſe, & quinto ſextóve quàm appuliſſent die, cunctis fere diuenditis, fœminas ad mare veniſſe cum alias multas, tum verò, regis filiam cui nomen eſſet idem quod Græci tradunt, Io filiam Inachi. Dumq; hæ fœminæ puppi nauis aſſiſtentes ea mercarentur, quæ cuiuſque auiditas maximè ferebat, in eas Phœnices ſeſe adhortatos impetum feciſſe: & ipſarum pleriſque aufugientibus, Io cum aliis aliquot raptam fuiſſe, eisq; in nauem impoſitis Phœnices in Ægyptum vela feciſſe. Hunc itaque in modum Io in Ægyptum perueniſſe memorant Perſæ, non quemadmodum [3] Græci: & hoc iniuriarum principium extitiſſe. Poſt hæc Græcorum quoſdam, quorum nomina non poſſunt dicere, Tyrum appulſos, filiam regis rapuiſſe Europam: (fuerunt autem iſti Cretenſes) [4] illisq; par pari repenſum. Verùm poſtea Græcos ſecundæ iniuriæ authores extitiſſe. longa enim naue [5] in ora Colchidis & ad Phaſim fluuium, quum cætera tranſegiſſent quorum gratia venerant, illinc rapuiſſe filiam regis Medeam. Ad quam repoſcendam, pœnasq; de raptu petendas, quum rex Colchorum caduceatorem miſiſſet, Græcos reſpondiſſe, vt illi de rapta Io Argiua pœnas ſibi non dediſſent, ita ne ſe quidem illis daturos. Secunda deinde ætate ferunt Alexandro Priami filio, quum iſta audiſſet, cupidinem inceſſiſſe vxoris ſibi per rapinam è Græcia comparandæ, certum habenti omnino ſe pœnas non penſurum, quas nec illi pependiſſent. Ita quum is Helenam rapuiſſet, viſum eſſe Græcis, primùm miſſis illuc nuntiis & Helenam repetere, & pœnas de raptu petere. Illos verò [6] tergiuerſantes mentionem feciſſe de raptu Medeæ: & qui nec pœnas dediſſent, nec rapinam repoſcentibus reddidiſſent, quomodo vellent ab aliis ſibi pœnas dari. Hactenus igitur inter eos mutuis ſolis rapinis actum. Eorum autem, quæ deinceps extiterunt, Græcos præcipuè authores extitiſſe, qui priores in Aſiam quàm ipſi

[1] Totum hoc principiũ ita reddi poſſet: *Hiſtoria ab Herodoto Halicarn. edita, hæc eſt: vt nec ea, quæ facta ſunt ex hominum memoria temporis longinquitate deleantur, neq; magnorum & admirandorũ factorum, quæ partim Græci, partim barbari ediderunt, fama extinguatur, cum circa alia quæ de iis cognitu digna ſunt, tũ vero circa hoc, quænam belli inter eos cauſa fuerit.* Perſarũ quidem certe ſermones memorant diſſ. Legit autem hic interpres λόγιοι pro λόγοι.

[2] *profecti, & poſitis ſedibus in ea regione quam, &c.*

[3] Phœnices.

[4] *Et iſta quidem pari cõpenſatione inter eos eſſe facta.*

[5] *Æam Colchicam adnectos.*

[6] *Medeæ raptum ipſis obiecisſe, iſta prætexẽdo, quum nec ipſi pœnas, &c.*

in Europam copias ducere incepissent. Se quidem sentire iniuriorum virorum factum esse rapere fœminas: amentium verò, raptis vlciscendis operam dare: prudentium autem, [1] pro nulla habere raptarũ pulchritudinem; quippe quæ, nisi voluissent, haud dubiè raptæ non fuissent. [2] Eoq; suarum fœminarum ex Asia raptarum Persæ negant vllam se habuisse rationem: Græcos autem Lacedæmoniæ mulieris gratia ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profectos, imperium Priami euertisse: atq; ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam & barbaras gentes, quæ illam incolunt, [3] putant Persæ sibi necessitudine coniunctas, Europam verò & Græcos à se esse disiunctos. Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & Ilij excidium sibi discordiæ cum Græcis extitisse principium comperiunt. Cum quibus non consentiunt de Io Phœnices, quam negant se in Ægyptum abduxisse raptu vsos, sed eam apud Argos cum nauclero nauis ipsorum rem habuisse: & quum se grauidam esse comperisset, veritã parentes, [4] sic voluntariam cum Phœnicibus nauigasse, ne detegeretur. Et hæc quidem Persæ Phœnicesq; referunt: ego verò, vtrum sic gesta sint nécne, [5] non plaribus persequar. Cæterùm, quem ipse noui primùm cœpisse inferre Græcis iniuriam, [6] hunc indicabo, longius oratione pergens tam paruas vrbes ciuitatesq; commemorando quàm magnas. Nã quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt paruæ: rursus, quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant paruæ. Igitur quum sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, [7] vtriusq; fortunæ mentionem habebo.

CROESVS genere quidem fuit Lydus, patre autem Halyatte: earum verò nationum [8] tyrannus quæ intra Halym amnem sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagones interfluens, contra vẽtum Aquilonem, in mare quod vocãt Euxinum euoluitur. Hic Crœsus, è barbaris quos cognitos habemus, primus, Græcorum [9] alios ad tributum pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidem Iones, Æoles, & qui sunt in Asia Dores: amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, quũ ante eius imperium vniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimmeriorum aduersus Ioniam expeditio, vetustior illa quidem Crœso extitit, non tamen [10] vrbes expugnauit, sed per incursiones prædas abegit. Cæterùm principatus quum esset Heraclidarum, ad genus Crœsi, qui vocabantur Mermnadæ, sic peruenit; Candaules, is quem Græci Myrsilum nominant, Sardium fuit [11] tyrannus, ab Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarum primus Sardium rex extitit Argon, Nini filius, Beli nepos, Alcæi pronepos: nouissimus, Candaules Myrsi filius: quum ante Argonem, qui in ea regione regnauerant, fuissent oriundi à Lydo Atys filio, à quo totus is populus cognominatus est Lydius, quum Meon antea vocaretur. Ab his [12] succedentes Heraclidæ imperium ex oraculo adepti sunt, Iardanæ ancilla & Hercule geniti, idq; per quingentos & quinq; annos, duas & viginti virorum ætates, tenuerunt, filius patri deinceps succedens, vsq; ad Candaulem Myrsi filium. Hic igitur Candaules vxorẽ adamabat, eamq; præ amore arbitrabatur omnium fœminarũ esse pulcherrimam. Hoc ita esse sibi persuadens, apud Gygem Dascyli filium ex satellitibus suis (erat enim is maximè ipsi acceptus, [13] eoq; ministro in rebus magis arduis vtebatur) speciẽ vxoris supra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (necesse namq; erat ei malè euenire) inquit his verbis, Gyges, « [14] neq; enim videris mihi fidem habere referenti de coniugis specie: (quòd « magis incredulæ sunt hominibus aures quàm oculi) fac illam conspicias nu- « dam. Hic autem vehemẽter exclamans, Quemnam, inquit, here sermonem « profers haudquaquam sanum, qui me iubes inspicere heram meam nudam? « Mulier exuta tunica, & verecundiam pariter exuit. Iam olim hominibus « sunt honesta excogitata, [15] vnde discere debemus: ex quibus hoc vnum est, « Quæ sua sint, quemque inspicere debere. Ego verò tibi fidem habeo, il- « lam esse fœminarum omnium speciosissimam, teq; oro ne me ores illicita. «

Atq;

[1] Raptas nihil curare.
[2] Se itaque Asianos raptarum mulierũ nullam rationem habuisse dicunt Persæ: Gr.
[3] vel, in necessitudinem suam recipiũt: cum Europa vero & Græcis nullam sibi societatem intercedere existimant. Vel, nihil sibi esse commune.
[4] tũ demum vltro cum Ph.
[5] dicere non constituo. q.d. non me comparo ad dicẽdum.
[6] hunc vbi indicauerim, vlterius progrediar, tã p.
[7] de vtriusq; ment.
[8] regnator, vel rex: aut dominator. itidemq; in aliis locis.
[9] vel, alios subactos (siue subiugatos) tributum sibi pẽdere coegit.
[10] Vrbes subiugauit: vel, iugum pati coegit.
[11] vide nu. 8.
[12] autem educati Heracl.
[13] eique res magis seriae communicabat) spec.
[14] quia non videram.
[15] vnde discere oportet. q. d. Iam olim cõpertũ fuit quænam honestati essent cõsentanea: & inde nobis petenda disciplina est. Vnum autem eorum est,

» Atq; hæc dicendo Gyges repugnabat, pertimeſcens ne quid ſibi ex ea re ma-
» li contingeret. Cui viciſſim ille his verbis: Fidens, inquit, eſto Gyges: caue
» timeas aut me, tanquam hoc te ſermone tentantem, aut vxorem meam, ne-
» quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim [1] ſic ego machinabor, vt
» illa ne deprehendere quidem poſſit ſe abs te fuiſſe inſpectam. Te namq; ſe-
» cundum fores cubiculi in quo cubamus, quum apertæ fuerint, collocabo.
» Vbi ergo fuero ingreſſus, aderit & vxor mea in cubiculũ: iuxta cuius introi-
» tum ſella poſita eſt, ſuper quam veſtes illa (vt quamq; exuet) reponet, ſeſe per
» multum otium ſpectandam præbens: quæ quum à ſella cubitum perget, [2] o-
ſtendẽs inuicem terga, curæ tibi ſit deinceps, ne te per fores abeuntem con-
» ſpiciat. Gyges igitur vbi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaules,
poſteaquam hora cubandi viſa eſt adeſſe, in cubiculum duxit: ſtatimq; pòſt
& vxor adfuit. quam introeuntem ac veſtimenta deponentem Gyges intui-
tus, vbi auerſa fuit illa cubitum vadens, ipſe è loco prorepens foras abiit: &
inter exeundum à muliere conſpectus eſt. [3] Hæc, vt didicit à viro quid actum
eſſet, neq; præ pudore exclamauit, neq; viſa eſt percepiſſe, habens in animo
Candaulem vlciſci. Apud Lydos enim, & fere apud cęteros quoq; barbaros,
magno probro eſt etiam virum conſpici nudum. Ita tunc nihil aperiens mu-
lier, ſilentium tenuit. Mox autem vbi dies illuxit, quos domeſticorum ma-
ximè ſibi fideles intelligebat eſſe, quũ præparaſſet, Gygem accerſit. Hic eam
nihil ſuſpicans ſcire eorum, quæ acta erant, accerſitus venit: quippe qui an-
tea ſolitus eſſet ad reginam concedere, quoties ab ea vocaretur. Vt venit, ad
» eum his verbis mulier inquit: [4] Nunc duabus tibi præſentib. viis, Gyges, of-
» fero electionem in vtram malis diuertere. * Aut enim me pariter ac regnum
» Lydorum, vbi Candaulem interfeceris, aut teipſum continuò occumbere
» ſic oportet: ne in omnibus Candauli obſequendo, [5] poſthac ſcias quæ te ſci-
» re non decet: ſed aut illum, qui iſta conſuluit, interire opus eſt: aut te, qui nu-
» dam me es conſpicatus, & illicita feciſti. Ad hæc verba Gyges primùm ob-
ſtupefactus, poſtea obſecrare illam ne ſe ad talem neceſſitatem adigeret al-
terutrum eligendi. Vbi nõ perſuadet, ſed vtiq; propoſitam ſibi neceſſitatem
cernit aut interimendi herum, aut per alios pereũdi, elegit vt ipſe ſupereſſet:
» atque ita percontans illam, inquit: Quandoquidem me adigis inuitũ ad he-
» rum meum occidendum, age audiam quo pacto illum adoriemur? Excipiẽs
» illa, Ex eo, inquit, loco adoriendus erit vnde ille me nudam oſtendit. In ſopi-
tum impetus dabitur. Poſteaquam igitur inſidias inſtruxerunt, & nox adue-
nit, Gyges [6] nihil cunctatus eſt: quippe cui nulla deuitandi facultas eſſet, ſed
neceſſe aut perire, aut Candaulem perimere. mulierem in thalamum ſequi-
tur, quem illa, dato pugione, ſubter eaſdem fores occulit. Vnde poſtmodum
iſte procedens, quieſcentem Candaulem obtruncat, vxoreq; eius & regno
potitus eſt. [7] Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui per idem tempus
fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges & in eo fuit confir-
matus ex Delphico oraculo. Nam quum Lydi indigno animo ferrent Can-
daulis caſum, atq; in armis eſſent, cõuenit inter hos ac factionem Gygianam,
vt ſi oraculum reſpondiſſet hunc eſſe regem Lydorum, ipſe regnaret: ſin mi-
nus, principatum Heraclidis reſtitueret. Accepto igitur oraculo Gyges ita
regnauit. [8] Sed demum Pythia loquuta, Heraclidarum vltionem in atnepo-
tem Gygis eſſe venturam. quod carmen neque Lydi neq; ipſorum reges vl-
lius momenti fecerũt, priuſquam exitu comprobatum eſt. Hunc in modum
obtinuere tyrannidem Mermnadæ, ſublatis Heraclidis. Gyges, [9] tyrannide
occupata, Delphos donaria miſit non pauca, [10] vbi quæ ex argento donata
viſuntur, eorum pleraq; iſtius ſunt. Et præter argentum, immenſam vim au-
ri dedicauit: poſuitq; cum alia, tum verò (quod præcipua mentione dignum
eſt) pateras aureas, numero ſex, pondo triginta talentorum, quæ in Corin-
thiorum theſauro collocata ſunt. licet is theſaurus (ſi vera loqui volumus)
non Corinthij populi ſit, ſed Cypſeli Eetionis filij. Ita Gyges barbarorũ quos

[1] *tali artificio vtar, vt.*

[2] *& ei fuerit à tergo, cura ti.*

[3] *vel, Hæc, vt animaduertit quod à viro factum erat, neq; exclamauit, vtpote pudore retenta, neque præ ſe tulit animaduertiſſe.*

[4] *Nunc cum duæ viæ in tua ſint poteſtate, &c.*

* *Aut enim Candaule interfecto, me tibi cum regno Lydorum habe: aut t. s.*

[5] *poſthac videas, quæ te videre non decet.*

[6] *vt qui non dimitteretur, nec vllam effugiendi facultatem haberet; ſed cui neceſſe eſſet aut per.*

[7] *Cuius, videlicet Gygis, &c.*

[8] *Sed id demum tamen Pythia erat loquuta.*

[9] *regno occupato,*

[10] *Sed cum alia plurima ex argento Delphis ſunt ab eo poſita, tum verò etiam prætor arg.*

ipſi nouimus primus, munera apud Delphos poſuit, ſecundum Midam Gordij filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam ſellã, in qua ſedens iura ſolitus dicere erat, rem ſpectaculo dignam: [1] quod tribunal eodem quo Gyges obtulit loco, vocitatur à Delphis Gygadas, eius *videlicet*, qui obtulit cognomine. Is igitur poſtquam imperiò potitus eſt, arma intulit Mileto & Smyrnæ, vrbemq; Colophonem vi cepit. Nec aliud vllum præclarum facinus ab eo geſtum eſt, quum duodequadraginta annos regnauerit. Et hunc quidem nos, his dũtaxat de eo commemoratis, miſſum facimus: Ardyis autem eius filij faciemus mentionem, qui poſt Gygem regnauit. Hic Prienenſes expugnauit & Miletum inuaſit: quo [2] Sardium tyrannidem obtinente, Cimmerij à Scythis Nomadibus eiecti è ſedibus ſuis, in Aſiam tranſierunt, Sardisq; præter arcem ceperunt. Quum autem vndequinquaginta regnaſſet annos, ſucceſſit Sadyattes Ardyis filius, regnauitq; annis duodecim. Sadyattæ ſucceſſit Halyattes, qui cum Cyaxare Deiocis nepote bellauit & Medis, Cimmeriosq; exegit ex Aſia, Smyrnam etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas inuaſit. [3] Vnde non (quemadmodum optabat) diſceſſit, ſed vehementer euentu fruſtratus. Alia quoq; opera, quum in imperio fuit, digniſſima memoratu edidit, quæ hæc ſunt. Bello quod geſſit cum Mileſiis, à patre traditum, hac ratione Miletum illuc tranſgreſſus obſidebat: Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in expeditionem ad cantum fiſtularum, fidiumq;, ac tibiæ tam muliebris quàm virilis. Quumque in agrum Mileſium peruenerat, non ædificia, quæ in agris erant, diruere, non incendere, non fores effringere, ſed incolumes eſſe paſſim ſinere, arboribus modò fructibusque regionis peruaſtatis, rurſus ſe recipiebat. Nam Mileſij mare obtinebant, vt opus non eſſet hoſti illic conſidere. Ædificia autem idcirco Lydus non excidebat, vt [4] & Mileſij habentes vnde procederent, humum ſererent colerentq;: & quum hoc illi feciſſent, ipſe cum exercitu ingreſſus haberet aliquid quod popularetur. Hæc faciens, vndecim oppugnauit annis, per quos [5] duo ingentia vulnera accepêre Mileſij: vnum, in Limeneio (quod eſt ipſorum regionis) pugna commiſſa, alterum in campo Mæandri. Horum vndecim annorum ſex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Mileſiam tunc inuaſerat, & idem bellum conflauerat. Quinque reliquis eius filius Halyattes, bellum quod à patre acceperat (vt à me ſuperius commemoratum eſt) intentius adminiſtrauit: in quo bello Mileſios nulli ex Ioniis ſubleuauerunt, præter Chios, qui ſoli fuere auxilio: reddentes vicem [6] quòd aliquando Mileſij Chiis bello quod cum Erythræis gerebant, auxilia tuliſſent. Duodecimo autem anno incenſis ab exercitu ſegetibus, hoc rei fieri contigit: Segetes vt erant incenſæ, [7] valido vigente vento, celerrimè peruaſerunt Mineruæ templum cognomine Aſſeſiæ: quo incendio templum deflagrauit. [8] Neque vllius momenti ea res in præſentia habita eſt: ſed quum poſt exercitus reditum Sardis Halyattes decubuiſſet, diuturniusq; ægrotaret, Delphos miſit ad deum de ſua valetudine ſciſcitatum, ſiue alieno ſiue ſuopte conſilio ad mittendum inductus. Nunciis autem, quum Delphos peruenirent, ſe redditurum reſponſum Pythia negauit, priuſquam templum Mineruæ reparaſſent, quod in terra Mileſiorum apud Aſſeſum concremaſſent. Ita actum eſſe ego [9] Delphis accepi. Sed Mileſij his illa addunt, Periandrum Cypſeli filium, quum audiſſet oraculum Halyatti redditum, miſiſſe nuncium ad Thraſybulum tunc [10] Mileſiorum tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitum vt aliquid proſpiciendo ſibi conſuleret in præſens. Et Mileſij quidem ita id geſtum memorant. Halyattes autem, vbi hæc ipſi nunciata ſunt, cõfeſtim caduceatores Miletum mittit, ad ineundas cum Thraſybulo & Mileſiis pactiones tantiſper dum templum ædificaretur: [11] Dum caduceator Miletum venit, Thraſybulus (vt qui omnem ſermonem planè perſenſerat, noratq; quidnam Halyattes facere ſtatuiſſet) huiuſcemodi rem machinatur.

[1] *quæ ſella eodem loco poſita eſt quo Gygis patera: vocaturq; à Delphis hoc aurum & argentum à Gyge oblatum, Gygæum, eius videl.*

[2] *Sardium regno potitus,*

[3] *Vnde non eum eo, quem optabat exitu diſceſſit,*

[4] *vt poſtea prodeũtes Mileſij poſſent terram ſerere & colere: & quum, &c.*

[5] *duas ingentes clades accep.*

[6] *quòd antea Mileſij cum Chiis bellum aduerſus Erythræos geſtiſſent.*

[7] *vi venti adacta, cel.*

[8] *Neque res hæc eo ipſo tẽpore conſideratu digna eſt:*

[9] *ex Delphis audiui.*

[10] *Mileſ. regem (quo cum illi hoſpitalis amicitia ſumma intercedebat) adm.*

[11] *Dum caduceatores Miletum veniunt, Thraſ. ſequendo præcedẽtia.*

Quod

Quod frumenti in vrbe erat vel ſuum ipſius vel priuatorum, id omne in forum congerit: præcipitque Mileſiis vt quum ipſe ſignum dediſſet, cuncti potarent, & inter ſe comeſſationibus vterentur. Hæc Thraſybulus ea gratia fecit præcepitque, vt caduceator Sardius cernens ingentem frumenti aceruum affuſum, & homines oblectationibus vacantes renunciaret Halyattæ. Quod & cõtigit. nam vt illa conſpexit caduceator, Thraſybuloq; Lydi mandata expoſuit, reuerſus eſt, Sardis: & (vt ego audio) ob nihil aliud inter eos pacificatum eſt. Sperans enim Halyattes vehementem penuriam rei frumentariæ Mileti eſſe, & populum ad extremum vſque malorum deueniſſe reuerſo illinc caduceatore, audiebat contraria atque ipſe fuerat opinatus. Poſt hæc inter eos ita conuentum eſt vt mutuò hoſpites eſſent, ac ſocij: proque vno duo delubra apud Aſſeſum ædificauit. Halyattes ipſe ex morbo cõualuit. Et quæ ad bellum quidem Halyattis cum Mileſiis atque Thraſybulo pertinent, ita habuere. Periander autem Cypſeli filius fuit is, qui Thraſybulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus: cui maximum miraculum fuiſſe oblatum populares ſui prædicant, & his Lesbij aſſentiuntur. Arionem Methymnæum delphino inſidentem ad Tænaron fuiſſe euectum, qui erat citharœdorum ſui ſeculi nulli ſecundus: quiq; primus hominum quos nouimus, & fecit & nominauit & docuit Corinthi dithyrambum. Hunc Arionem ferunt, quum permultum temporis triuiſſet apud Periandrum, concupiſſe iñ Italiam Siciliamq; nauigare: rurſusque parta ingenti pecunia, voluiſſe [1] Corinthum reuerti: & quum profecturus Tarento eſſet, quia nullis magis quàm Corinthiis fideret nauigium, virorum Corinthiorũ conduxiſſe. Quum igitur altum tenerent, [2] iſtos Arioni inſidiatos, vt eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantùm fuiſſe deprecatum. Non perſuadenti nautas iuſſiſſe vt aut ſibi manus inferret, vt ſepulturam in terra nanciſceretur, aut illico in mare deſiliret. Arionem ad hanc [3] difficultatẽ redactum, obſecraſſe vt quandoquidem ipſis ita placitum eſſet, paterentur ſe omni ſuo ornatu coopertum, ſtantemq; ſuper foros, cantare: & quum decantaſſet, pollicebatur ſe ſibi manus illaturũ. Iſtos igitur (inuaſerat enim eos libido audiendi præſtantiſſimum inter homines modulatorem) è puppe in mediam nauem conceſſiſſe. Illum, induto ſibi omni ornatu, ac ſumpta cithara ſtantem ſuper foros, inchoaſſe carmen quod dicitur orthium: eoq; decantato, ſeſe, vt erat ornatus, in mare ieciſſe. Et hos quidem curſum tenuiſſe Corinthum: illum verò aiunt à delphino exceptum, Tænaron fuiſſe tranſuectum: & quum è delphino deſcendiſſet, Corinthum eodem habitu perrexiſſe: & vbi peruenit, quicquid contigerat enarraſſe. Periandrum autem, quia non crederet, tenuiſſe hominem in cuſtodia, nequò prodiret: cæterum curauiſſe vt nautas haberet. Eos accitos, vbi adfuerunt, percontatum ſiquid de Arione memorarent: & referentibus illum ſoſpitem circa Italiam agere, fortunatumq; Tarenti ſe reliquiſſe, Arionem apparuiſſe eodem quo deſiliiſſet habitu: iſtos terrefactos, nihil amplius habuiſſe quod conuicti infitiarentur. Hæc Corinthij ac Lesbij aiunt: extatq; apud Tænarum [4] ingens Arionis ex ære donarium, ſuper delphinum [5] ſedens. Porrò Halyattes Lydus, confecto cum Mileſiis bello, poſtea, quum ſeptem & quinquaginta regnaſſet annos, vita exceſſit: qui ſecundus ex hac domo, quum è morbo conualuiſſet, apud Delphos dedicauit grandem ex argento pateram: itemq; alteram ex ferro paruulam, compactilem, ſpectatu dignam inter omnia quæ ſunt Delphis donaria: opus Glauci Chij, qui ſolus omnium compactionem ferri excogitauit.

[1] Retro Corinthum reuerti.
[2] Iſtos machinatos eſſe vt Arione deturbato, pec.
[3] Conſilij inopiam
[4] Non magnum
[5] Sedens homo.

DEFVNCTO Halyatte, ſucceſſit in regno Crœſus, annos natus quinq; & triginta, qui primus Græcorum Epheſiis bellum intulit. Vnde Epheſij ab eo obſeſſi, vrbem Dianæ donarunt, funem ex æde Dianæ ad murum alligato. Eſt autem inter veterem vrbem quæ tunc obſidebatur, & templum ſeptem ſtadiorum interuallum. Hos primos Crœſus aggreſſus eſt, deinde verò carptim

singulos Ionum Æolumq́; alias in alios causas prætendens, vt in quosq; maximas reperire poterat: in quosdam etiã friuola causatus. Postea verò quàm Græcos in Asia subegit ad tributum pendendum, tunc constituit ædificatis nauibus aggredi insulanos. Ad quas compingendas, cum omnia in expedito essent, dicunt alij Biantem Prienæum, alij Pittacum Mitylenæum, quum se Sardis cõtulisset interrogatum à Crœso, numquid apud Græciam noui esset: respondisse, quòd illum à compingẽda classe inhibuit. Inquit enim, Insulani, ô rex, [b] decem millia equorum coemerunt, habentes in animo aduersus Sardis atq; te exire in expeditionẽ. Et Crœsum vera loqui ratũ, dixisse, Vtinam dent dij hanc insulanis mentem Lydos inuadendi cũ equis. Atq; hunc excipientem dixisse, Videris mihi, ô rex, cupidè vota facturus vt insulanos in cõtinente adipiscaris equitãtes, haud absurda spe. Verùm quid aliud insulanos optare censes quã, [3] simulac audierint constituisse te aduersus se classem ædificare, vt nacti Lydos in mari intercipiant, teq; pro his Græcis quos tu in cõtinente tibi adiecisti, vlciscantur? [4] Hoc sermone delectatum admodũ Crœsum, atq; inductum (est enim visus ille perquam scitè dixisse) ab ædificanda classe destitisse, atq; ita cum Ionibus qui insulas incolerent, hospitium cõtraxisse. Interiecto autem tempore, subactis ferme omnib. qui intra Halym colunt. nam præter Cilices ac Lycios, cæterosq; omnes Crœsus in suã potestatem redegit, qui sunt, Lydi, Phryges, Mysi, Mariandyni, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Thyniq; & Bithyni, Cares, Iones, Dores, Æoles, Pamphylij. His inquã subactis, & potentia Lydorum per Crœsum aucta, contulerunt se Sardis opibus florentes, tum cæteri omnes è Græcia sophistæ, qui ea tempestate erant, pro se quisq; proficiscentes: tum verò Solon vir Athenienſis, qui quum leges iubentibus Athenienſibus tulisset, decem annos per causam cõtemplandi, nauigando erat peregrinatus, vt ne quam legum quas cõdiderat abrogare cogeretur. Nã hoc Athenienses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas decẽ per annos seruandas quas ipsis Solon condidisset. Harum itaq; legum ac contemplandi gratia Solon peregrè profectus, in Ægyptum ad Hamasim se cõtulit, & Sardis ad Crœsum. Eò quum peruenisset, hospitaliter in regiam à Crœso exceptus est: tertioq; aut quarto quàm venerat die, iussu Crœsi, ministri circumduxerunt hominem circa thesauros: omniaq; quæ illic inerant magna ac beata, ostentarunt. Eum porro contemplatum cuncta, & vt sibi opportunum fuerat intuitum, talib. percontatus est Crœsus, Hospes Athenienſis, quia multus ad nos rumor de te emanauit ob tuam sapientiam tuamq; [5] discursationem, qui philosophando per multa videndi gratia es peregrinatus: ideo mihi nunc cupido incessit sciscitandi ex te [6] ecquẽ vidisti omnium beatissimũ? Sperans videlicet se inter homines beatissimum esse, ita sciscitabatur. Solon autem nihil admodũ assentatus, sed vt res erat respõdens, Ego verò, inquit, ô rex, vidi beatissimũ Tellum Athenienſem. Quod dictum admiratus Crœsus, instat interrogare, Qua de re Tellum iudicas esse beatissimũ? Quia, inquit, Tello Republica bene instituta, filij fuerunt honesti & boni, [7] eorumq; singulis liberi, hiq; omnes superstites: & quũ hoc vitæ, quantũ in nobis situm est, benè traduxisset, obitus splendidissimus ei obtigit. Siquidẽ prœlio quod Athenienses cũ finitimis gessere apud Eleusinem, quum auxilio veniſſet, hostemq; in fugam vertisset, pulcherrimã oppetiit mortem. Quem Atheniẽses, quo loco occubuerat, eo ipso publicè humarunt, magnificeq; honorarũt. Tum verò multa de Tello ac beata Solone referente, excitatus Crœsus, interrogat quémnam secũdum ab illo vidisset, putãs haud dubiè secundas se partes esse laturum. Cleobin, inquit ille, & Bitonem: quippe his & genus Argiuum erat, & victus suppeditabat: adhæc corporis robur tantum, vt & in certaminib. ambo pariter victores extiterint: & de his etiam ista memorentur. Quum dies festus Iunonis apud Argiuos esset, oporteretq; omnino matrem horum ad templum ferri bobus iunctis, eisq; boues ex agro ad horam præstò non essent; tunc iuuenes excluſi tempore,

iugum

[b] vel, *insuper decem millia equitatum coemunt.*

[3] *quoniam audierunt*

[3] *in seruitutem redegisti.*

[4] *Hoc illius ita respõdentis sermone del.* vel, *His verbis quibus sermonem ipsius excepit, del.*

[5] *quamq; vagam peregrinationẽ (proprie vagationem) quam, vtpote philosophari volẽs multa videndi studio confecisti.*

[6] *an quempiam vid.*

[7] *ex quibus singulis vidit natos liberos, eosq; omn.*

iugum ſubeuntes plauſtrum pertraxerunt quo mater vehebatur, & quinque ac quadraginta per ſtadia trahentes ad templum peruenerunt. Quibus, quũ hæc feciſſent, & ab omni cœtu conſpecti fuiſſent, optimus obtigit vitæ exitus: & per hæc Deus indicauit, ſatius homini eſſe mori quàm viuere. Nam quum circumſtantes Argiui laudibus tollerent, viri quidem, conſilium filiorũ, fœminæ verò, matrẽ eorum quòd talibus filiis prædita eſſet: mater gaudio perfuſa cum liberorum facto tum fama, ante ſimulacrum ſtans, precata eſt eam vt Cleobi & Bitoni filiis ſuis daret id quod optimũ eſſet homini contingere. Poſthanc precationem, vbi ſacrificarunt epulatiq; ſunt, quieſcentes in ipſo delubro, non ſunt amplius excitati, ſed hoc vitæ exitu perfuncti. Quorum effigies, tãquam virorum qui prẽſtantiſſimi extitiſſent, Argiui factas, apud Delphos collocarunt. Et his quidem Solon ſecũdas beatitudinis partes attribuit. Crœſus autem [1] conturbatus inquit, Hoſpes Athenienſis, » adeóne à te deiicitur in nihilum noſtra felicitas vt ne priuatis quidem viris » nos æquiparandos ducas? Cui ille, Mi Crœſe, gnarum omne numen inuidum eſſe & turbulentum, de rebus humanis interrogas? In diuturno enim » tempore multa vidẽtur quæ nemo velit videre, & tolerantur multa quæ nolit quiſpiam tolerare. Proponamus enim homini terminum vitæ ad ſeptuaginta annos, qui anni conſtant ex viginti quinque millibus ac ducentis diebus, menſe intercalari non poſito. * Quòd ſi velis alternos iſtorũ annorum » addito menſe prolixiores fieri, vt tempora opportunè incidentia congruãt, » menſes quidem intercalares per annos ſeptuaginta, fient trigintaquinque, » dies autem ex his menſibus mille quingenti. Horum dierum omnium, » qui ſunt in ſeptuaginta annos, numero viginti ſex millia ducenti quin» quaginta, [2] nullus prorſus qualem alius rem affert. Ita igitur, Crœſe, omni » no calamitoſus eſt homo. Cæterùm tu quidem mihi videris & diuitiis valde pollere, & permultorum hominum rex eſſe: ſed id de quo me interrogaſti, nondum te eſſe dixero priuſquam te bene vita defunctum eſſe audiero. » Neq; enim beatior eſt qui magnis opibus præditus eſt, eo qui [3] diurnum vi» ctum habet: niſi eidem omnibus bonis prædito, fortuna cõceſſerit bene vi» ta defungi. Etenim complures homines ſunt perquam locupletes, minimè » tamen beati: complures item mediocria habentes patrimonia, fortunati. » Quorum is qui diuitiis affluit, ſed non beatus eſt, duabus tantummodo re» bus antecellit fortunatum: at hic illum pluribus. Ille ad cupiditates implen» das, & ad grandem quæ incidat offenſam ſuperandam validior: [4] hic, etſi il» lo inferior eſt in his duobus quæ bene illi à fortuna denegantur, tamen ex» cellit quòd illorum inexpertus eſt, quòd proſpera fruitur valetudine, quod » malorum expers, quòd bonorum liberorum parens, quòd formoſus eſt. » Quòd ſi præter hæc, diem quoque ſuum rectè obierit, is eſt (quem quæris) dignus qui vocetur beatus: prius tamen quàm ad obitũ peruenerit, nequa» quam beatus appellandus, ſed fortunatus. Sed hæc omnia conſequi hominẽ » impoſſibile eſt: ſicut nec vna regio cuncta ſibiipſi ſuppeditat: ſed aliud ha» bens, alio indiget: quæ tamen habet plurima, ea eſt optima: quemadmodũ » etiam hominis corpus vnum aliquod nõ eſt conſummatũ, quia aliud habet, » alio caret. Sed quiſquis horum plurima cõſtanter habuerit, & poſtea placido » animo è vita exceſſerit, [5] hic apud me nomine hoc veluti rex donari meretur. Omnis autem rei oportet inſpicere exitũ, quò ſit euaſura: quoniã multos » Deus quibus [6] fortunas ſuppeditauerat, radicitus euertit. Hæc Solon, neque aſſentando Crœſo, neq; vilius eum momenti faciendo, loquutus dimittitur: ſaneq; eſt viſus eſſe indoctus, qui bonis præſentibus prætermiſſis, iuberet omnium rerum inſpicere exitum. Poſt abitum Solonis ingens deorum indignatio Crœſum excepit, quòd (vt coniicere licet) ſeipſum omniũ hominum beatiſſimum arbitraretur. Statim igitur ei quieſcenti ſomnium oblatum eſt, veritatem indicans malorum quæ circa filium erant euentura. Erant autem Crœſo liberi duo: quorũ alter [7] qui mutus, inutilis erat: alter inter æquales in omnibus longè primus, nomine Atys. Hunc itaque Atym Crœſo ſignifi-

[1] hoc reſpõſo offenſus: vel, in iram concitatus.

* Quòd ſi velet alterũ annũ eſſe quàm alterum vno menſe maiorẽ, vt tempora eodem opportunè reuertãt, menſes quidẽ intercalarii triginta, quinque fiunt per annos ſeptuaginta: dies verò ex his menſibus mille & quinquaginta: vt Cerellus vertit apud Theodor. Gaz. in lib. De menſibus: teſte Paulo Leopardo Emend. lib. 6. c. 21, S.

[2] Alter nihil affert quod alteri ſit prorſus ſimile. Ità igitur, Crœſe omnis homo eſt ipſa calamitas.

[3] viuit in diem:

[4] Hic verò iſtis illum ſuperat, quod da unum quidem ferre & deſiderijs explere non ità poteſt vt ille ſed hæc ab eo arcet ſolicitas, expers autem eſt malorum; ſanus, ſelix ſobole, et formoſus.

[5] is (meo quidem iudicio) dignus eſt, ô t. x, qui nomine illud ferat

[6] felicitatem oſtentarat,

[7] vitio corporis laborabat, erat enim ſurdus:

cat ſomnium, fore vt ferrea cuſpis traiectum interimeret. Experrectus, & ſecum rem verſans, ſomnio territus, accipit filio vxorem: & quum ſolitus eſſet præeſſe copiis Lydorum, nuſquam eum amplius ad tale munus dimittit: iacula & haſtas, omniaque huiuſcemodi quibus homines in bello vtuntur, è porticibus amouens, in thalamos infert, nequid ſuſpenſum in filium decideret. Quum autem nuptias filij in manibus haberet, aduenit Sardis quidam in calamitate poſitus, manibusq; non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, quum ad ædes Crœſi veniſſet, ex rituq; domeſtico, vt ſibi expiari liceret, oraſſet, Crœſus expiauit. Modus autem expiandi propemodum is eſt apud Lydos qui apud Græcos. Vbi verò legitima peregit Crœſus, per contatus eſt vnde ille, quiſnam foret, inquiens, Homo, quis tu? & quo Phrygiæ loco profectus, domeſticus mihi factus es? & quem virum aut quam fœminam interemiſti? Ad quem ille reſpondit, Midæ Gordio prognati ſum filius, nomine Adraſtus: quia fratrem meum ipſius imprudens interemi, adſum eiectus à patre, & omnibus rebus exutus. Crœſus autem inuicem ad eum his verbis inquit, Ex viris nobis amicis oriundus es, & ad amicos veniſti: hîc in noſtris ædibus tu manens, nullius rei indigebis. Iſtam porro calamitatem quam leuiſſimè ferendo, plurimum lucrifacies. At ille quidem apud Crœſum domicilium habuit. Verùm per hoc idem tempus apud Olympum montem Myſiæ, aper eximiæ magnitudinis extitit, qui ex hoc monte progreſſus, Myſorum opera peruaſtabat: quemq; ſæpenumero Myſi aggreſſi, nihil admodum mali ei fecerant, ſed ab eo acceperant. Ad extremum igitur miſſis ad Crœſum nunciis, ita dixere, Apparuit, ô rex, apud nos maximus aper, qui agreſtia corrumpit opera: quem ſtudioſiſſimè captantes, interimere tamen non valuimus. Nunc itaq; te obſecramus vt nobiſcum filium tuum ac delectos iuuenes canesq; mittas, quò belluam è regione tollamus. Hæc illis precantibus, Crœſus ſomnia memoria repetens, ita reſpondit, Filij quidem mei nolite amplius facere mentionem: neque enim eum vobis dimitterem. nam eſt nouus maritus, & iſta nunc ſunt ei cordi. Lydorum tamen delectos & venatores omnes cum canibus vnà mittam, mandaboque euntibus vt promptiſſimè vobiſcum belluam de regione ſummoueant. Hæc Crœſus reſpondit. Cuius verbis quum contenti non eſſent Myſij interuenit Crœſi filius, auditiſque quæ Myſij precarentur, & Crœſo negante cum illis miſſurum ſe filium, hæc inquit ad eum adoleſcens, ' Pater, quæ nobis ante hac aliquando honeſtiſſima ac magnificentiſſima erant, vel in bella vel in venationes eundo ſpecimen ſui dare, horum vtroque nunc excluſum me tenes, nulla in me animaduerſa neque ignauia neque ſocordia. Nunc ergo quibus me oculis conſpici oportet euntem in forum, atq; illinc redeuntem? qualis ciuibus, qualis vxori recẽs nuptæ videbor? cui illa viro videbitur nupta? Proinde me tu aut ſinas venatum ire, aut mihi verbis perſuadeas, potiora iſta eſſe quæ facis. Cui reſpondens Crœſus, Fili, inquit, neq; quòd ignauiam, neque quòd aliud quippiam iniucundum mihi animaduerterim in te, hæc facio: ſed viſum quod in ſomnis mihi oblatum eſt, dixit te breuis æui futurum: quippe ferrea periturum cuſpide. Cuius viſi gratia & has maturaui nuptias, nec ad ea quæ ſuſcipiuntur, dimitto, obſeruans ſi quo pacto queam te, dum viuo, à clade ſubtrahere. Filius enim mihi vnicus es. namque alterum auribus captum pro nullo exiſtimo. Ad quem viciſſim adoleſcens, Pater, inquit, tibi equidem ignoſco agenti circa me cuſtodiam, qui talem videris viſionem: verùm tu illam non probè percipis: quam (quoniam te latet) æquum eſt me tibi interpretari. Ais tbi ſomnium oſtendiſſe, me ferrea periturum cuſpide. At verò quænam manus ſunt, quæve cuſpis ferrea quam tu pertimeſcas? Nam ſi dente dixiſſet aut aliquo huius ſimili periturum me, deberes facere quæ facis: nunc autem dixit, cuſpide. Quare, quum non ſit nobis pugna cum viris, ire me ſinas. Et Crœſus, Euincis me, inquit, fili, iſta loquens de ſomnio intelligendo. Qua propter, vt abs te victus, muto ſententiam,

' Ante hæc quidē, Pater, nobis licebat ex rebus pulcherrimis, & in primis generoſis, nempe bella et venationes frequentando, nomini celebritatem quærere. at tu nũc vtroque iſtorum excl. etc.

tentiam, & tibi veniam do eundi ad venationem. Hæc loquutus Crœsus, Adraſtum Phrygem accerſit, eiq; vbi adfuit, talia inquit, Ego te Adraſte [1] calamitate præditum (non ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi habeo, omnem ſuppeditans ſumptum; nunc ego de me qui prior de te bene meritus ſum, debes inuicem bene mereri. Cuſtodem te opus eſt eſſe filij mei venatũ proficiſcentis, ne qui inter viam occulti graſſatores in veſtram perniciẽ prodeant. Ad hæc, tua intereſt eò te ire vbi ſplendor ex rebus geſtis paratur, quod tibi paternum eſt, & præterea tibi robur adeſt. Cui Adraſtus, Ego, inquit, ô res, in iſtud certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate affectum, nefas eſt ad æquales ſe conferre fortunatos, [2] aut velle inter eos adeſſe. & frequenter meipſum continui: nunc tamen quoniam tibi hoc in animo eſt, cui gratificari debeo & gratiam referre pro beneficiis, iſtud exequi paratus ſum: filiumq; tuũ, quem me cuſtodire iubes, expecta incolumem rediturum [3] cuſtodis cauſa. Poſteaquam his verbis Adraſtus Crœſo reſpondit, mox inſtructi viris delectis, iuuenibusq; & canibus, diſcedunt. Qui vbi ad montem Olympum peruenere, belluam indagant, & inuentam circumfuſi iaculis inceſſunt. Ibi hoſpes is qui à cæde fuerat expiatus, & vocabatur Adraſtus, vibrato in aprum iaculo, non illum, ſed fruſtrato ictu filium Crœſi adeptus eſt. Iſte, cuſpide ictus, vocem ſomni impleuit. Quod factum quidam Crœſo nunciaturus cucurrit, peruenienſq; Sardis, pugnam illi & filij necem indicauit. Crœſus autem morte filij perturbatus, eo grauius eam ferebat quòd is eum necaſſet quem expiaſſet a cæde. Et pergrauiter cladem ſuam lamentans, Iouem expiatorem inuocabat, teſtificans quæ ab hoſpite paſſus eſſet. [4] Inuocabat etiam hoſpitalem & familiarem, hunc eundem nominans Deum: hoſpitalem quidem, quòd quum domum excepiſſet hoſpitem, percuſſorem filij ſui imprudens aluiſſet: familiarem verò, quòd quem pro illius cuſtode miſiſſet, eum comperiſſet maximũ hoſtem. Secundum hæc, Lydi adfuerunt qui mortuum adferebant: poſt ipſum interfector ſequebatur. Stans autem hic ante cadauer ſeſe, Crœſo tradebat, manus protendens, iubensq; vt ſe ſuper cadauer mactaret, referendo tum priorem calamitatem ſuam, tum, quoniam ſuum etiam expiatorem interemiſſet, ſibi viuendum amplius non eſſe. Hæc Crœſus audiens, etſi in tanto domeſtico luctu poſitus, tamen Adraſtũ miſeratus eſt, & ad eum inquit, Habeo abs te hoſpes omnem ſatisfactionem, quoniam teipſum morte condemnas. Neq; verò tu huius mihi cladis autor es, niſi quatenus id feciſti imprudens: ſed eorũ quiſpiam, qui iampridem mihi ventura ſignificauit. Crœſus ergo filium pro dignitate ſepeliuit. Adraſtus autem Midæ filius, Gordij nepos, is qui tum fratris tum expiatoris interfector extiterat, vbi ſilentium hominum fuit ad ſepulchrũ, [5] ignoſcentibus ei hominibus ob quæ ipſe grauiſſimè afflictabatur, ſeſe ſuper buſtum transfodit. Porro Crœſus filio orbatus, ingenti in luctu duos annos egit. [6] Quem luctum poſtea finiuit Aſtyagis Cyaxaris filij dominatio à Cyro Cambyſis filio ſublata, & res Perſarum augeſcentes: atq; in ſolicitudinem venit, ſi qua ratione poſſet, potẽtiam Perſicam, priuſquã magna efficeretur, occupare. Sub hanc ergo cogitationem, ſtatim tentare ſtatuit vaticinia, quæq; apud Græcos, quæq; in Africa eſſent, aliis aliò dimiſſis, quibuſdã Delphos, [7] quibuſdam Dodonam: nõnulli etiam ad Amphiaraum ac Trophonium, & alij quidã ierunt ad Branchidas orę Mileſiæ. Atq; hæc ſunt Græca, ad quę cõſulenda Crœſus miſit oracula. In Africa verò ad Ammonem alios reſpõſa petituros dimiſit. Omnes autẽ miſit exploratũ oracula quid ſentirent: vt, ſi conſentanea in vero deprehenderentur ea, ſecundò per ſuos tentaret nunquid in Perſas expeditionẽ moliretur. Mittens itaq; ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit eis mandata, vt qua die proficiſcerentur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus ſupputantes, [8] quotidie oraculis vterentur, ſciſcitantes quidnam faceret Lydorũ rex Crœſus Halyattæ filius: & quod ſingula oracula reſpondiſſent, id omne conſcriptũ ad ſe re-

[1] *Calamitate perculſum (quod non dico vt quicquã ingratum tibi exprobrẽ)*

[2] *neque mihi ea eſt voluntas.*

[3] *quod ad eã ſtodẽ attinet.*

[4] *Hoſpitalem et ſodalitium, eundem illum Deum appellans.*

[5] *ſeſe exiſtimãs omnium hominũ quos vnquã vidiſſet, eſſe miſerrimum ſeipſũ ſup.*

[6] *Poſtea verò Aſtyagu Cyaxaru filij principatus à Cyro Cambyſe filio ſublatus, Crœſi luctum inhibuit eumq; in ſolicitudinẽ coniecit quomodò poſſet, priuſquam Perſa magnificũ eſſent, creſcentem eorum potentiam ſubuertere.*

[7] *quibuſdam ad Phocenſium vrbem, Abas, quibuſdam.*

[8] *ſinguli eodem die oraculum conſulerunt*

ferrent. Quid porro cætera reſpõderint oracula, à nemine commemoratur: apud Delphos autem, ſimulatq; ingreſſi ſunt Lydi domum, cõſulturi deum, & ſciſcitaturi quod ſibi eſſet iniunctũ, Pythia hexametro tenore hæc inquit:

Æquoris eſt ſpatium & numerus mihi notus arenæ.
Mutum percipio, fantis nihil audio vocem.
Venit ad hos ſenſus nidor teſtudinis acris.
Quæ ſimul agnina coquitur cum carne lebete,
Ære infrà ſtrato, & ſtratum cui deſuper eſt as.

His oraculis quæ Pythia reddidit, conſcriptis, Lydi digreſſi Sardis rediêre. Quumq; alij quos circummiſerat Crœſus, affuiſſent, tunc ſingula reſignans, quod ſcriptum eſſet, inſpexit: quorum quidem nullum probauit. Vbi autem illud Delphicum audiuit, protinus veneratus eſt, & excepit: exiſtimans ſolum eſſe Delphicum illud oraculum: quippe quòd comperiſſet quod ipſe fecerat. Nam poſteaquam ad petenda oracula nuntios dimiſerat, ſtatuto illo die obſeruato, tale quiddam eſt machinatus, commendando ea, quæ ad deprehendendum & explicandum perdifficilia forent: teſtudinem pariter & agnum conciſos in aheno coxit, operculo aheneo impoſito. Atque ita è Delphis Crœſo reſponſum eſt. Ex Amphiarai vaticinio quidnam reſponſum ſit Lydis, quum in ſacro illo rite ſacrificaſſent, non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud quàm quod & hoc Crœſus verax vaticinium ſe nactum eſſe exiſtimauit. Poſt hæc autem ingentibus hoſtiis deum qui eſt apud Delphos exorandum ſtatuit. Immolauit enim lecta pecora numero ter mille: præterea lectos aureos & argenteos, phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extructa concremauit, ſperans ſeſe aliquanto magis his rebus poſſe deum illum ſibi adiungere: iuſſis etiam Lydis omnibus, vt ſua ipſorum, quicquid tale haberet quiſque, immolaret. [1] Quo ex ſacrificio quum immẽſa vis auri defluxiſſet, ex ea dimidiatos lateres conflauit, longiores quidem, ſex palmorum, breuiores trium, craſſitudine palmari, numero centum decem & ſeptem: quorum quatuor erant auri excocti, ſinguli pondo duorum & dimidij talenti: cæteri verò, auri albidi, pondo binûm talentorum. Fecit quoque leonis effigiem ex auro excocto, decem talentorum pondo: qui leo dum templum Delphicum deflagrauit, à ſemilateribus decidit: (ſuper illos enim erat collocatus) & nunc in Corinthiorum theſauro repoſitus eſt, põdo ſex talentorum atq; dimidij, eliquatis tribus talentis ac dimidio. Hæc Crœſus vbi perfecit, Delphos miſit, cumq; eis hæc alia, duas grandi forma pateras, aueam argenteamq;: quarum aurea intrantibus templum ad dexteram poſita erat, argentea ad ſiniſtram. Quæ & ipſæ, quum templum incẽſum eſt, amotæ fuerunt, aureaq; in Clazomeniorum theſauro poſita, pondo talentorum octo & dimidij, præterea minarũ duodecim: argentea ad ſuggrundam anguli templi, ſexcẽtarum amphorarum capax: in quam miſcebatur vinum à Delphis Theophaniæ feſto: opus (vt Delphi aiunt) Theodori Samij, vt & ego arbitror. non enim mihi videtur opus vulgare. Miſit præterea dolia argẽtea quatuor, quæ in Corinthiorum theſauro ſunt collocata. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteumq;: quorũ in aureo inſcriptum eſt, donarium eſſe Lacedæmoniorum: non rectè, quoniam & hoc Crœſi eſt. ſed quidam Delphorum gratificari Lacedæmoniis volens hoc inſcripſit: cuius nomen ego cognitum habens, non tamen promam. Verùm puer per cuius manus fluit aqua, Lacedæmoniorum eſt, ſed eorum neutrum aquiminare. Alia quoque cum his permulta Crœſus dona miſit non inſignia: item fuſilia ex argento orbiculata: necnon mulieris ſimulacrũ tricubitale, quod Delphi narrant eſſe effigiem piſtricis Crœſi. Super hoc donauit vxoris ſuæ monilia à collo pendentia, ac zonas, [2] quæ Delphos Crœſus tranſmiſit. Amphiarao inſuper, cuius & virtutem audierat & cladem, donauit clypeum ex auro totum, totamq; ex auro ſolido haſtã, & [3] xyſtum cum ſuis iaculis aureum. quæ ambo ad meam vſq; memoriam apud Thebas repoſita fuerunt in Iſmenij Apollinis

[1] *Quum autem huic ſacrificio finem impoſuiſſet, magnam auri vim liquefecit, & exeãdim.*

[2] *Et hæc quidem Delphos Crœſ.*

[3] *haſtile cum ſuis ſpiculis*

linis templo. Hæc dona Lydis portaturis ad oracula Crœsus iniũxit vt interrogarent an aduersus Persas Crœsus sumeret expeditionem,& aliquorũ hominum auxilia adscisceret. Lydi vbi eò quò dimittebantur peruenerunt,donariis oblatis,oracula consuluerunt his verbis, Crœsus Lydorum aliarumq; nationum rex, [1] ista in hominibus sola esse vaticinia sentiens, idcirco qualia debita sunt dona dat,vosq; percontatur an aduersus Persas sit profecturus in expeditionem,& socialem aliquem exercitum sibi adiuncturus? Atq; hi quidem hæc interrogarunt. Oraculi autem vtriusq; in idem concurrebant sententiæ,prædicentes Crœso fore vt si arma Persis inferret,magnũ imperium euerteret. Consulebant etiam vt potentissimos Græcorum ad comparãdos sibi socios exquireret. His responsis relatis atq; auditis,Crœsus ita elatus animo est, vt omnino cõciperet spem se euersurum esse imperium Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythiam dona,in singulos viros, quos illic multos esse audiebat, binos auri stateres. Ob quæ munera Delphi vicissim Crœso Lydisq; donarunt primas in consulendo [2] oraculo partes, primumq; in sedendo locum,& ius perpetuum cuiq; volenti adscribi in numerum Delphorum. Cæterùm donis Crœsus prosequutus Delphos,tertiò vaticinium consuluit, [3] quòd videlicet illud verax sibi esse comperisset. Quærebat autem an diuturnum sibi foret imperium. Cui Pythia in hæc verba respondit:

Regis apud Medos mulo iam sede potito,
Lyde fugam mollis scrupolum corripe ad Hermum,
Néve mane: ignauus posito sis Lyde pudore.

His ex versibus, quum allati essent, multo magis quàm ex cæteris voluptatem Crœsus accepit, sperans fore vt nunquam apud Medos mulus pro viro regnaret: & proinde nec ipse nec posteri sui principatu abrogarentur. Post hæc putauit sibi curandum vt potentissimos Græcorum sibi conciliaret. Idq; vestigando,comperit Lacedæmonios atq; Athenienses eos esse, quòd alteri in Dorico genere,alteri in Ionico antecellerẽt. [4] Nam de his ita antea iudicabatur,quũ ab initio altera gens foret Pelasgica,altera Hellenica,*hoc est*,*Græca*: quarum hæc nunquam solum mutauit, illa assiduè multumq; est peruagata. Etenim sub Deucalione rege orã Phthiotidem incoluit, sub Doro Hellenis filio regionem,quæ ad Ossam & Olympum iacet,nomine Istiæotim: vnde à Cadmæis eiecta,coluit in Pindo locũ quem vocant Macednum. Inde rursus in Dryopidem commigrauit, atq; ita in Peloponnesum venit, Doricaq; cognominata est. Cæterum qua lingua Pelasgi sint vsi,pro certo affirmare non possum: [1] sed coniectura signorum licet dicere eandem qua nunc Pelasgi vtuntur,qui supra Tyrrhenos vrbem * Crestonem incolunt,quodam tempore finitimi eorum,qui nunc Dores vocantur,tunc incolentes regionem quæ nunc Thessaliã nominatur,& Placiam, & Scylacen: quum Pelasgi habitarent ad Hellespontum,qui contermini Athenienſiũ erant: aliaq; omnia Pelasgica oppida nomen immutarũt. Quibus signis coniectantes oportet dicere,Pelasgos barbara lingua fuisse vsos:& si tota gẽs Pelasgica talis erat, gẽtem Atticam vtpote Pelasgicam,quum in Hellenes,*id est*,*Græcos*,transiit,linguam simul istorũ perdidisse. Etenim neq; Crestoniatarum loquela cum vllo circà populorum consentit, & Placianorum ne secum quidem ipsa. Per quod declarant,quam linguæ figuram obtinebant,quum in hæc loca transierunt, eandem se nunc conseruare. At natio Hellenica,*id est*, *Græca* ex quo exiit, eadem lingua semper est vsa,vt mihi videtur: ideo imbecillis,quod ex Pelasgica fuit abscissa, & ab exiguo initio profecta, mox in multas gentes augescens, tum aliarum, tum præcipuè barbararum frequentia se ad illam conferente. Quæ causa mihi videtur fuisse cur gens Pelasgica, quod Græca esset, nequaquam magnos profectus fecerit.

[1] existimant sola hæc esse inter homines oracula,mittit vobis dona vestra inuentis conuenientia,
[2] & renunciando orac. Valla legit ἀπελθὼν, pro αἰτήσων.
[3] Postquam enim oraculũ illud verax esse comperisset,eo ad satietatem vsque abutebatur. q.d. eo se ad saturitatẽ vsque implebat.
[4] Nã hæ duæ gẽtes ant: quitus præcellere iudicabantur; vna videlicet Pelasgica, altera vero Helenica: quarum ista quidẽ nunquam alio demigrarit, illa vero valde multumq; sit vagata.
[1] Totũ hũc locum sic interpretor, qui in Græco etiã exẽplari prorsus est perturbatus; sed ex coniectura licet dicere, eius linguæ fuisse cuius sunt hodie ii ex Pelasgis, qui supra Tyrrhenos Crotoniatẽ incolũt, & olim finitimi erant iis, qui nunc Dores vocant: tum videlicet quũ eã quam nunc appellãt Thessalicã regionem incolebant: & ij quoq; Pelasgi, qui Placiã & Scylacen condiderunt, & Athenienſium contermini erant. Ex his, inquam, coniectura facta, dicere licet, Pelasgos olim barbarè fuisse loquutos. Nã & Crotoniatæ & Placieni lingua quidẽ dissident à suis vicinis, inter se verò conueniunt: & satis ostendunt se eam ipsam linguæ formam conseruasse quam habebant quum in eas regiones migrarent. Itaq; si tota gens Pelasgica talis erat, Atticæ regionis incolæ Pelasgi, & qui secum alias Pelasgicæ ciuitates nomẽ mutarunt, quũ in Hellenas mutarentur, suã etiam linguã dedidicerunt. Gens autẽ Hellenica semper, ex quo extitit, eadem lingua vsa est, vt mihi videtur: quumq; à Pelasgis abscissa imbecilla esset, & tenuibus quibusdã principijs progressa, valde multis gentibus & frequentibus etiam barbaris cum ea se coniungentibus, in multitudinem excreuit. Et ideo quoq; mihi videtur Pelasgica gens, quum barbara esset, magnopere nõ creuisse. * Dionysius Halicarn. lib. 1. pag. 19. Crotonẽ vocat. S.

Ex his igitur gentibus, Atticam Crœsus audiebat obtineri,[1] oppressamque esse à Pisistrato Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cuius patri, quũ priuatus spectaret olympia, ingens contigit portentum. Nam quum hostiam immolasset, ahena (vt imposita erant) plena & carne & aqua, absque igne efferbuerunt, ita vt aqua redundaret. Quod portentum conspicatus Chilon Lacedæmonius, qui fortè aderat, suasit ei, primùm, ne vxorem fœcundam duceret domum; secundo loco, si vxorem haberet, eiiceret: & siquidem ex ea filium sustulisset, abdicaret. Huius consilio non persuasus Hippocrates, hunc postea Pisistratum filium sustulit, qui in seditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmæonis filius, & campestrium, quibus præerat Lycurgus Aristolaidis filius, tertiam seditionem excitauit, tyrannidem affectans: contractisq; seditiosis, per causam tutandi montanos, huiuscemodi rem machinatur: Seipsum ac mulos quum vulnerasset, agitauit vehiculum in forum, tanquam elapsus ex hostibus, quem rus proficiscentem illi prorsus interimere voluissent: & populum precatus est vt aliquid custodiæ circa se obtineret, quum prius specimen sui edidisset in expeditione contra Megarenses, cui præfuerat, capta Nisæa, aliisq; præclaris operibus editis. Populus igitur Athenienſis, ita deceptus, dedit ei quosdam è ciuibus delectos pro satellitibus, non qui hastas sed clauas ferrent, Pisistratum sectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupauit: & inde Athenienſium imperio potitus, nullis qui tum erant magistratibus perturbatis, neq; legibus mutatis, sed in præsenti statu manens, vrbem bene ac pulchrè exornauit. Sed nõ multo pòst tempore milites Megaclis & Lycurgi concordibus animis eum eiecerunt. Hunc igitur in modum Pisistratus primùm obtinuit Athenas, & tyrannidem nondum valdè stabilitam amisit: cuius eiectores rursus inter se seditiones redintegrarunt. Hac autem seditione Megacles fatigatus, Pisistratum misso caduceatore inuitat nunquid velit filiam capere vxorem, addita tyrannidis conditione. Accipiente verò conditionem Pisistrato, machinati sunt ad illum restituẽdum, rem (vt ego comperio) longè stultissimam: (quandoquidem iam olim diiudicatum est Græcam gentem dexteriorem esse quàm barbarã, & magis ab ineptiis abhorrentem) præsertim si isti ex Athenienſium numero, qui inter Græcos feruntur sapientia primi, talia sunt machinati. Erat in tribu Pæaniea mulier nomine Phya, tribus digitis minus statura quatuor cubitorum: alioqui formosa. Hanc mulierem omni armatura quum instruxissent, in currumq; sustulissent, compositam in eum habitum quo venustissima videnda esset, in vrbem agunt, præmissis qui præcurrerẽt præconibus, quiq; quum in vrbem venissent, hæc mandata exequerentur, his verbis, Athenienses, bona mente excipite Pisistratum, quem Minerua ipsa præcipuo inter homines honore prosequuta, « in suam reducit arcem. Isti igitur passim euntes talia prædicarunt: & statim rumor in tribus emanauit, Pisistratum à Minerua reduci. Qui verò in vrbe erant, persuasi hanc mulierem esse deam ipsam, fœminæ supplicarunt pariter, & Pisistratum acceperunt. Hunc in modum quem diximus, recuperata tyrannide, Pisistratus, ex pactione quam inierat cum Megacle, filiam eius duxit vxorem. Verùm quum & filij essent ei adolescentes, & Alcmæonidæ dicerentur obnoxij esse crimini piaculari, nolens ex nouo coniugio liberos tollere,[2] haud legitimè coibat cum vxore. Quam rem quum inter illicita occultasset, postea ad matrem retulit, enunciaret id nécne. Mater viro indicauit. Iste verò iniquo animo ferens se à Pisistrato contumelia affici, vt erat iratus,[3] milites homini infensos reddidit. Quæ fieri Pisistratus contra se animaduertens, regione prorsus abscedit: & vbi Eretriam peruenit, vnà cum filiis deliberat. Quum autem sententia Hippiæ præualuisset, de tyrannide rursus recuperanda,[4] aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cùm aliæ complures contulerunt pecuniæ multum, tum verò Thebani plurimum. [5] Post hæc non ita multo interiecto tẽpore, omnia ad reditum

[1] & dominari.

[2] non coibat cum vxore vt moris est. Et illa quidem initio hoc tegebat, postea verò matri, siue percontanti, siue minus, exposuit: & ista rursus marito.

[3] positis inimicitiis in gratiam rediit cum seditiosis, (vel, vt alij, in gratiam rediit cum diuersæ factionis hominibus.)

[4] munera collegerunt ex vrbibus antea sibi vtcũque cognitis.

[5] Postea verò (vt paucis absoluam) tẽpus emersit, & omnia ad reditum fuerunt ipsis parata.

reditum eis in expedito fuerunt. Nã & ex Peloponneſo Argiui aderant mercede conducti, & Naxius quidam, nomine Lygdamis, vltro adueniens, multum alacritatis addidit, allatis & pecuniis & copiis. Profecti autem Eretria, anno vndecimo vertente redierunt, & primùm in Attica Marathonem occuparunt. Ad quos interea ibi caſtra habentes cum ſeditioſi ex vrbe ſe conferebant, tum alij ex tribubus confluebant, quibus erat tyrannis quàm libertas iucundior: atque ita congregabantur. Cæterùm Piſiſtratus quamdiu pecuniam cogebat, & poſtea Marathonem tenebat, Athenienſes qui intra vrbem degebant, rem nihili fecerunt: ſed vbi acceperunt eum ex Marathone vrbem verſus mouere, ita domum ad ſe defendendos obuiam tendunt. Iſti igitur cum omnibus copiis infeſti in illos redeuntes tendebant. Quum autem qui cum Piſiſtrato erant è Marathone digreſſi, ſimul contra vrbem irẽt, & in eundem locum conueniſſent, perrexerunt ad Mineruæ Pallenidis fanum, [1] altrinſecuſq; arma poſuerunt. Hîc diuina pompa fungens Amphilytus Acarnan ariolus, [2] Piſiſtratum cui aſſiſtebat adiit, & hexametro carmine vaticinatus eſt, inquiens:

» [3] *Eſt nummus proiectus, item ſunt retia tenta:*
» *Nocte meant thynni claro ſub ſidere lunæ.*

Hoc ille oraculum diuino afflatus ſpiritu reddidit. Piſiſtratus verò, eo percepto, & ſe illud accipere affirmauit, & in Athenienſes vrbe egreſſos copias duxit. At illi tunc ad prandium ſe conuerterant, & ſecundum prandium partim ad talos, partim ad ſomnum. In hos igitur impetu facto, qui cum Piſiſtrato erant, eos in fugam vertunt. Ipſis autem fugientibus ſolertiſſimum cõſilium Piſiſtratus excogitauit, [4] vt Athenienſes nec amplius caperentur, & tamen diſſiparentur: Pueros iuſſos conſcendere equos præmiſit, qui aſſequendo fugientes, mandata Piſiſtrati dicerent, iuberentq; eos bono animo eſſe, & ad ſua quemq; abire. Ita audientibus dicto Athenienſibus, Piſiſtratus tertiò potitus Athenis, tyrannidem ſtabiliuit tum auxiliariorum copiis, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoque eorum Athenienſium qui perſtiterant, nec è veſtigio fugam fecerant, pro obſidibus ſumptos, in Naxum tranſtulit. Hanc enim inſulam bello ſubegerat, Lygdamidiq; permiſerat, quum antehac etiam Delum inſulam ex oraculis expiaſſet. Expiauit autem, quatenus proſpectus à templo ferebatur, eatenus ex omni loco cadaueribus effoſſis, & in alium eiuſdem inſulæ locum tranſlatis. Itaque Piſiſtratus tyrannide potitus eſt, Athenienſium aliis in prœlio cæſis, aliis vnà cum Alcmæonidis domo profugis. [5] Hunc ita Athenienſibus imperantem ea tempeſtate Crœſus audiebat: Lacedæmonios quoque magnis è cladibus ereptos, & iam Tegeatibus bello ſuperiores eſſe. Quippe ſub Leonte & Hegeſicle Spartæ regnantibus, Lacedæmonij quum cætera bella proſperè geſſiſſent, aduerſus ſolos Tegeates cladem acceperant. Et antea fere ex omnibus Græcis peſſimè morati fuerant, [6] tam circa ſe quàm circa hoſpites nullo conſuetudinis conuerſationisq; cõmercio. quæ inſtituta in melius mutauere, Lycurgo, viro inter Spartiatas probato, Delphos ad oraculum profecto: cui, ſimulatque in ædem ingreſſus eſt, Pythia hæc inquit:

» *Ad mea veniſti præpinguia templa Lycurge,*
» *Grate Ioui & cunctis qui tecta tuentur olympi.*
» *Ambigo vaticiner ſis vtrum vírne deúſne:*
» *Sed multo magis eſſe deum te credo Lycurge.*

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei expoſuiſſe inſtituta, quę nunc à Spartiatis ſeruantur. Ipſi tamen Lacedæmonij volunt Lycurgum, quum eſſet tutor & idem patruus Leobotæ Spartiatarum regis, è Creta hæc attuliſſe. Siquidem quum primum tutor factus eſt, omnia iura immutauit: deditq; operam nequis ea tranſgrederetur: deinde verò, quæ ad bellum pertinent, [7] enomatias, triacadas, & ſyſſitia: ſuper hæc inſtituit *tribunoſplebis*, ephoras ac ſe-

[1] *peruenit, & arma ex aduerſo poſuit. Ibi verò diuino impetu fretus Amphil.*
[2] *Piſiſtratò adfuit, & ad eum accedens, hex.*
[3] *Verriculum iactum eſt, expanſaq; retia, nocte Mox aderunt thynni cl.* [Camer. vertit. *Iacta rudens.* alij, *Iactus eſt iactus. S.*]
[4] *ne diſperſi Athenienſes amplius conglobarentur:* [vel, vt alij, *conuenirent. S.*]
[5] *Crœſus igitur per id tempus Athenienſes cò redactos eſſe intellexit: Lacedæmonios autem mag.*
[6] *nullo neq; inter ſe neque cum peregrinis commercio: ſed ad æquam & honeſtu legibus inſtitutam gubernationẽ ſic tranſierunt.*
[7] Enomotiæ erant viginti quinq; virorum collegia, & ſecundũ alios plurium: etatque hic ſextus à tege magiſtratus. Triacades, triginta virorum collegia. Syſſitia, cœtus in quos diſtributi ciues, cibum communiter capiebant.

natores. Ita illi ad rectum vitæ genus translati sunt à Lycurgo: quem vita defunctum, delubro ædificato egregiè colunt. ' Ex quo, cùm bonitate soli, tum non exigua hominum copia, discurrerunt statim, ac benignè rem gesserunt. Nec amplius contenti otio frui, quum se Arcadibus præstantiores esse arbitrarentur, de omni illorum terra occupanda oraculum Delphicum consuluerunt. Quibus Pythia respondit:

Me petis Arcadiam? multum petis: haud tibi tradam. «
Multi apud Arcadiam vescentes glande viri sunt, «
Qui te reiicient, tibi ego haud inuidero quicquam, «
Saltandam Tegeam planta plaudente daturus: 10
Vtq; queas campum metiri fune feracem.* «

Hæc responsa vbi accepere Lacedæmonij, à cæteris Arcadibus abstinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes secum compedes: videlicet captioso freti oraculo, tãquam essent ipsi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verùm congressi prœlio ac fugati, quicunq; eorum viui sunt capti, eisdem quas ipsi attulerunt compedibus induti, campum Tegeatem metiti fune coluerunt. Compedes autem quib. vincti fuerant, ad nostram vsq; memoriam incolumes fuere circa templũ Mineruæ Aleæ *apud Tegeam* suspensæ. Atq; superiore quidem bello Lacedæmonij aduersus Tegeatas assiduè semper malè pugnauerant: Crœsi tamen ætate & Anaxandridæ Aristonisq;, regũ suorum, longè 20 superiores contra eosdẽ extiterunt, hũc in modum tales effecti: Quum semper in bello à Tegeatibus superarentur, missis Delphos consultoribus, oraculum sunt sciscitati quémnã deorum placarent, vt Tegeatum victores existerent. His Pythia respõdit, id fore si ossa Orestis filij Agamemnonis referrent. Cuius vrnã quum nequirent inuenire, rursus ad deum mittunt de loco sciscitatũ in quo situs Orestes esset. Hæc nũciis interrogantibus, ita Pythia inquit:

Est quædam Arcadiæ Tegea, in regione patenti: «
Hic duo flant venti vi perueheméte coacti, «
[2] Forma hostis formæ, & plagæ superindita plaga, «
Hic Agamemnonides terra omniparente tenetur; 30
Quo tu sublato Tegeæ sperabere victor. «

Vbi hæc audierunt Lacedæmonij, nihilo tamen minus [3] inuentione frustrabantur, etsi omnia disquirentes: donec Liches, vnus Spartiatarum, eorũ qui benemeriti vocantur, comperit. [4] Sunt autem benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfunctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitib. Spartiatis exeunt, ne torpescãt, alij aliò mittuntur. Ex his Liches quum esset, rem illam apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atq; solertia vsus. [5] nã quum Tegeates à Lacedæmoniis hoc anno commercio mutuo adeundi essent, & iste in ærariam officinam venisset, intuebatur ferrum dum procudebatur. Quo in spectaculo admirabundum animaduertens faber ferrarius, inter- 40 misso opere, Quanto magis Lacon hospes, inquit, admirarere, si idem quod ego tu nosses, qui tantopere admiraris ferrarium opificium. In hac enim corte puteum facere quum vellem, incidi in loculum septẽ cubitorum: & quia incredulus eram omnino fuisse maiores, quàm nunc sunt homines, aperui eum, & inueni cadauer æquali cum loculo longitudine: quam vbi mensus sum, iterum obrui. Hæc illo referente quæ viderat, Liches considerãs, coniectauit hunc ex oracuio esse Orestem, hac videlicet coniectura: duos quidem quos cernebat fabri ferrarij folles, totidem comperit esse ventos: incudem verò & malleum, [6] formam formæ hostem: ferrum verò quod procuderetur, [7] plagam superinditam plagæ: hac ratione id coniectans, quòd 50 in plagam hominis ferrum inuentum sit. Hæc itaque secum agitans, Spartam regressus, rem omnem Lacedæmoniis refert. Illi [8] ex cõposito hominem criminis conuictum exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, & calamitatem suam referens fabro ferrario, [9] conducit ab eo nolente vendere cortem.

Quumq; in fertili & populosa regione versarẽtur, excurrerunt statim, ac prosperè rẽgess. [vel, *Sed statim, vt in bona & populosa regione, succreuerũt iterũ & prospera fortuna vsi sunt*: vt Suid. quoq; καὶ τ' ἐδεγμὸν exponit αὐξήσεως. S.]

* Paul. Leopard. Emẽd. lib. 7. c. 7, mauult *schœno*. S.

[2] *Hic typus antitypus, noxæ & superindita noxa.* Quid autẽ hoc sibi velit, paulò pòst exponetur.

[3] *ab inuentione aberant.*

[4] *Benemeriti autem isti, seu benefici) sunt quini ciues ex equitib. ætate maximè prouecti, qui singulis annis exeunt. Quos oportet eo anno quo egrediuntur, cõmuni consilio ex equitib. Spartanis alios aliò dimissos, nusquam morari trahere.*

[5] *Nam quum Lacedæmonii Tegeatas adeundi facultas hoc tempore esset*

[6] *Typum esse & antitypũ.* Typũ vocat malleũ ictũ incudi impingentem: quẽ quum vicissim repellat incus, antitypus vocatur, quasi vicissim feriens.

[7] *Noxam superinditã noxæ: hac rat. id con. quòd in damnum hominis fer.*

[8] *per simulationem hominem crimine intentato, exil. perſuaſit,* illam *locare, inhabitare: cœpit ac eſſ. ſep.*

[9] *conducit ab eo nolente locare*: Paul. Leop. lib. 7. c. 7. S. *Vbi verò tandem ei*

Ibiq;

Ibiq; aliquandiu habitans, vbi rem cognouit, effosso sepulchro ossa collegit, eaq; portans Spartam rediit. Quo ex tempore Lacedæmonij quoties cũ Tegeatibus congressi sunt, superiores extitêre: præterea verò magna etiam pars Peloponnesi iam eis parebat. Hæc itaq; omnia Crœsus audiens, misit nũtios Spartam cum muneribus, ad rogandam belli societatem, iussos dicere quæ oporteret. Ij postquã peruenerunt, Nos (aiunt) Crœsus misit, Lydorum aliarumq; gentium rex, ita inquiens, Lacedæmonij, quoniam deus oraculũ reddidit, vt Græcam mihi societatem adsciscerem, & vos inter Græcos antecellere audio, statui vos mihi in societatẽ ex oraculo prouocãdos, ad ineundam mecum quam cupio amicitiam atq; societatem, citra dolũ fraudemq;. Crœsus hæc per legatos nuntiauit. Quorũ aduentu Lacedæmonij, qui & ipsi oraculum audierant, gauisi, fœdus cum eis hospitij societatisq; inierunt. Etenim iam antea intercedebant nonnulla Crœsi in Lacedæmonios beneficia. Nam quum illi misissent Sardis ad aurum coëmendum, quo vsuri erant in id simulacrum Apollinis quod nunc positum est [1] apud Laconicam in Thornace, eo auro sunt à Crœso donati. Quà de re Lacedæmonij, quodq; se amicos ille prę omnibus Græcis delegisset, societatem admiserunt, & hoc denuntianti sese paratos exhibuerunt. Quod vbi fecerunt, pateram aheneam labiorum tenus frequẽtibus animalib. extrinsecus cælatam, triginta amphorarum capacem, dono afferebant, volentes Crœsum remunerari: sed eam Sardis non pertulerunt, propter alterutram harum, quæ feruntur causarum. Lacedæmonij quidem aiunt hanc pateram, dum ferretur Sardis, [2] quum Samum appulsi essent, à Samiis fuisse interceptam: qui, cognita re, nauib. istos longis aggressi fuere. Ipsi verò Samij aiunt Lacedæmonios, qui pateram portabant, serò veniẽtes, quum audissent Crœsum captum esse cum Sardibus, illam in Samo vendidisse viris priuatis, qui eam Iunonis templo dedicauere: & illos qui vendidissent, Spartam reuersos, forsitan dixisse à Samiis sibi fuisse ereptam. De patera ita res se habet. Crœsus autem elusus oraculo, aduersus Cappadociam exercitus comparabat, spe & Cyrum & potẽtiam Persicam euertendi. Cui in hac apparanda expeditione occupato, Lydus quidam nomine Sandanis, & antehac pro circumspecto habitus, & ob hanc quam dixit sententiam plus nominis apud Lydos consequutus, hũc in modum Crœso consuluit, Aduersus tales viros expeditionem paras, rex, qui [3] coriacea subligacula, qui è corio reliquam vestem ferunt: qui non quibus volunt cibis vescuntur, sed quos habẽt, vtpote regionẽ asperam incolentes. Ad hæc potu nõ vini vtuntur, sed aquæ, non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes. quib. quum nihil sit quod eripias, si viceris: sin vict' fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, [4] circumsistent nos, nec abigi poterunt. Equidem diis habeo gratiam, qui non induxerũt in animum Persis vt Lydos inuaderent. Hæc loquutus non tamen Crœsum flexit. Etenim Persis, antequam Lydos subigerent, nihil erat neq; lautum neq; opiparum. Porrò Cappadoces à Græcis Syri nominantur: & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarent, ditionis Medorum: tunc autem Cyro parebant. Siquidẽ imperium Medicum ac Lydũ disterminabat fluuius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primùm Cilicas, dehinc Matienos qui sunt ad dexteram, & Phrygas, qui sunt ad læuam: tum boream aduersus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonesq; interfluit. Cappadoces à dextera, Paphlagones a sinistra perstringens. Ita flumen Halys cuncta ferè superiora Asiæ, à mari quod Cypro obiectum est, ad Euxinum vsq; Pontum dirimit. Est autẽ dorsum totius huius regionis, longitudine quinq; dierum itineris viri expediti. Itaq; aduersus Cappadociam Crœsus cum exercitu profectus est, cupidus cũ hanc partem soli fœcundi suo adiiciendi, tum vel magis, fiducia oraculorum, Cyrum vlciscendi: propter Astyagem, Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem suum, quem Cyrus Cambysis filius prœlio victum ceperat. Erat autem Crœso Astyages hunc in modum affinis. Apud Scythas pecuarios quum esset seditio,

[1] *apud Thornacem Laconicæ regionis. Et tũ denunt. sese par. exhibuerunt: tum etiam fabricati erat.*

[2] *quum circà Samũ essent,*

[3] *vel, coriacea femoralia.* Intelligere autem videtur quæ & *bracca* dicuntur.

[4] *pertinaciter ea retinebunt,*

[1] *subdunit se,* [2] *benignè tractabat. s.*

caterua quædam eorum [1] ſeceſſit in terram Medicam, qua tempeſtate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortæ filius, Deiocis nepos. qui Scythas hos, vtpote ſupplices, initio [2] benignè alloquebatur ac plurimi faciebat, adeo vt pueros eius traderet imbuendos tum lingua Scythica, tum artificio arcus vtendi. Interiecto deinde tempore, quum Scythæ venatum aſſiduè irent & ſemper aliquid afferrent, nonnunquam tamen contingebat, vt nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus [3] Cyaxares (erat enim, quũ ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris inſectabatur. Id illi, vt ſe indignum, à Cyaxare pati non ferentes, conſilio habito decreuerunt, vt aliquem eorum puerorũ quos docerent, trucidarent: apparatumq; vt feras apparare conſueuerant, Cyaxari offerrent, perinde atq; ferinã. idq; quum obtuliſſent, quamcelerrimè ſe ad Halyattem Sadyattis filium Sardis conferrent. Quod & factum eſt. nam & Cyaxares & qui aderant conuiuæ, ex his carnibus guſtauerunt: & Scythæ perpetrato hoc, Halyatti ſe ſupplices præbuerũt. Quos poſtea repoſcenti Cyaxari (quòd Halyattes reddere abnuerat) bellum inter Lydos Medosq; quinquẽnale conflatum eſt. Quo in bello aliquoties Medi victores extiterunt, & nocturnum quoddam prœlium geſſerunt. Sexto autem anno ſignis collatis, quum æquo marte certarent, [4] ſtante pugna contigit, vt repẽte dies nox efficeretur. Quam immutationem huius diei futuram Thales Mileſius Ionibus prædixerat, hunc ipſum annum præfiniens quo immutatio facta eſt. Lydi ac Medi vbi diem nocteſcere viderunt, à pugnando deſtiterunt: eoq; propenſius ad pacem inter ſe conſtituendam feſtinauerunt, autoribus cõuentionis Syenneſi Cilice & Labyneto Babylonico: qui vt iuſiurandum intercederet & recõciliatio affinitate fieret, [5] properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam Aſtyagi Cyaxaris filio nuptum dandam: quoniam ſine vehementi neceſſitudine conuentiones ſtabiles iniri nõ queunt. Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cætera ritu Græcorum, [6] tum feriendo brachia quâ illa humeris connectuntur, ac mutuum ſanguinem delingendo. Hunc igitur Aſtyagem auum ſuum maternũ Cyrus bello victum tenebat, ob eam quam in ſequentibus indicabo cauſam. Quo nomine Crœſus ei infenſus, nunquid inferret Perſis bellum, ad oracula *conſulenda* miſerat. Et quum reſponſum reddidiſſet [7] haud ſyncerum, [8] ſecum facere interpretatus, in expeditionem profectus eſt [9] aduerſus quandam Perſarum partem. Atque vbi ad Halym flumen peruenit, tunc (vt ego quidem ſentio) pontibus ibi ſitis copias traduxit: vt autem Græci dictitant, Thales Mileſius traductor extitit. Nam quum incertus animi Crœſus foret qua parte fluminis traiiceret exercitum (nullos dum enim ex illis pontibus ea tempeſtate fuiſſe) fertur Thales, qui in his caſtris aderat, feciſſe vt fluuius qui ad læuã exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Feciſſe autem hunc in modum: Foſſam peraltam, exorſus ſupra caſtra, ductam in ſpeciem lunæ depreſſit, quæ caſtra, vt erant metata, à tergo amplecteretur: in quam quum traduxiſſet ex priſtino alueo fluuium, iterum eum vbi exercitus traiectus eſſet, in ſuum alueum refunderet. Itaque quum celerrimè fluuius diuiſus eſſet, vtrinque vado meabilis effectus eſt. Quidam verò aiunt veterem etiam omnino exaruiſſe alueum. Cui rei equidem non accedo. quo enim modo qui rurſum redierunt, illum tranſiuiſſent? Crœſus igitur exercitu traiecto, venit in Cappadociæ locum, qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutiſſimum, iuxta vrbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum ſitam. Hic ſtatiua habẽs, prædia Syrorum vaſtat, & vrbem Pteriorum expugnat diripitq;. Cepit quoque cunctas circà vrbes, Syros nihil commeritos exterminans. Hinc Cyrus coacto ſuo exercitu, ſumptisq; omnib. qui in medio incolebant, obuiam pergit: miſſis tamen antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandos, vt ad ſe à Crœſo deficerent. Illis abnuentibus profectus caſtra contra Crœſum poſuit: ibidemq; in regione Pteria pro ſe vterq; alterum laceſſere. Commiſſaq; acri pugna, & multis vtrinque cadentibus, ad extremum noctis interuentu dirimun-

[2] Cyaxares (erat enim, vt ipſa oſtẽdit, ira impos) aſperè admodum & indignè tractauit.

[4] *inter pugnandum*

[5] *operam dederunt,*

[6] *tum fœcando brachia vſque dum ſanguis profluat, ac mutuo illum delingendo.* vt legatur αἱμορροεῖλω, pro ῥαγοεῖλω. Vide Tacitum lib. 12.

[7] *captioſum*

[8] *à ſe facere*

[9] *in Perſarum fines*

dirimuntur neutri victores. Atq; hunc in modum duo exercitus dimicauerunt. [1] Crœsus à suo exercitu incusatus quòd cum Cyri multo maioribus copiis conflixisset, postero die quum Cyrus ipsum supersederet inuadere, regressus est Sardis, habens in animo euocare Ægyptios ex fœdere: quorum cum Rege Amasi, antè, quàm cum Lacedæmoniis societatem inierat: accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse fœdus percusserat: (erat autem Babyloniorum tyrannus ea tempestate Labynetus) denunciare item Lacedæmoniis, vt ad certam diem præsto essent: hisq; & suis copiis coactis, vbi per hyemem quieuisset, initio statim veris tendere aduersus Persas. Hæc destinans Crœsus, abiit Sardis, dimisitq; caduceatores ad socios, edicens vti ad quintum mensem Sardis conuenirent. Exercitum verò, qui aderat ex militibus conductis, qui cum Persis dimicaret, missum fecit ac dissipauit: minimè sperans vnquam fore vt Cyrus, qui sic æquo marte pugnasset, Sardis copias promoueret. Hæc Crœso ratiocinante, omnia suburbana colubris impleta sunt: [2] quos, vt existebant, equi inter ambulandum, quum ad pascua irent, comedebant. Id Crœso cernenti visum est (vt erat) esse portentum: idcoq; mittendum ad coniectores Telmisses. Qui missi sunt ad consulendos Telmissas, vbi accepere responsum, didicereq; quid sibi vellet significaretque portentum, non contigit vt Crœso renuntiarent. Nam priusquam retro Sardis reueherentur, Crœsus est captus. Telmisses ita cognouerant exercitum externum Crœso illuc affuturum, qui quum afforet, indigenas subigeret: quòd dicerent colubrum terræ filium esse: equum, hostem & aduenam. Hæc Telmisses Crœso sunt interpretati, sed iam capto: nondum tamen gnari eorum, quæ Sardibus ac Crœso euenerant. Cyrus certior factus Crœsum, qui statim post prœlium apud Pteriam gestum abscesserat, constituisse dispergere copias, consilio inito, cõperiebat operæpretium esse, quàm celerrimè posset promouere exercitum Sardis, vt hostem, priusquam ille cõtraheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc vbi probauit, statim exequutus est: propereq; ducto in Lydiam exercitu, ipsemet nuncius Crœso aduenit. Vnde Crœsus in magnam sollicitudinem adductus, quòd præter opinionem præterque expectationem suam se res haberent, tamen Lydos in prœlium produxit. Lydorum gente in Asia nulla fuit ea tempestate, nec fortior nec magis strenua: ex equisq; pugnabat, equitandi sanè perita, hastas perlongas gestans. Campus in quo concursum est, ante vrbem Sardensem iacet, magnus & editus: quem cum [3] alij amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus, palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus infunditur mari iuxta Phociam oppidum. Hic vbi vidit Lydos ad pugnandum instructos Cyrus, eorum equitatum reformidans, constituit admonitu Harpagi Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipsius exercitum sequebantur camelis, vel frumentum vel vasa portantibus, sarcinas detraxit, & viros imposuit equestri stola indutos: quibus ornatis præcepit vt præirent cæteras copias aduersus Crœsi equitatum: peditatui, vt hos subsequeretur. post hunc collocauit omnem equitatum. Postquam omnes constituit, imperat eis ne cui cæterorum Lydorum parcerent: sed quemlibet occiderent obsistentem, præter ipsum Crœsum, ne si captus quidem repugnaret. Hæc imperans, camelos contra equitatum instruxit, hac ratione quòd camelum equus reformidat, adeò quidem vt nec speciem eius intueri, nec odorem sentire sustineat. Id ideo commentus est vt equitatum Crœsi, quo ille se præualiturum considerabat, inutilem redderet. Simulatq; igitur in pugnam itum est, equi, olfactis protinus conspectisque camelis, retro se auertunt. vnde spes Crœsi interiit. Verùm non protinus Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliunt, ac pedites cum Persis confligunt. & tandem, multis vtrinque cadentibus, vertuntur in fugam: [4] ac muros ingressi, à Persis obsideri cœperunt. Quam obsidionem in longius processuram ratus Crœsus, alios nuncios è muris mittit ad socios: nam qui antea di-

[1] *Crœsus autem, causatus sui exercitus paucitatem: (erant enim ipsius copiæ multo minores quàm Cyri) hoc inquã, causatus, quõ postero die Cyrus nõ descenderet in certamen, regress. &c.*

[2] *quos prædictos equi relictis pascuis, passim comedebant.*

[3] *cum alij amnes permeant, tum verò etiam Hellus in omnium maximum influens, qui Hermus vocatur: & ex monte matri Dindymenæ sacro ortus, infunditur mari, &c.* [Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 9, legit *Hylus*, ex Homero & Strabone. atque adeo sic habent etiam Græci codices nonnulli. S.]

[4] *ac muris inclusi;*

missi erant, hi conuentum Sardis ad quintum mensem indixerant. Ad hos dimittebat, oratum quàm celerrima auxilia mitti sibi, vtiq; iam obsesso. & cùm ad alios socios misit, tum verò ad Lacedæmonios. Cęterùm per id tempus & ipsis Spartiatis inciderat cum Argiuis contentio de agro, qui dicitur Thyrea. Quem locum, etsi terræ Argolicæ partem, tamẽ Lacedæmonij [1] interciſum tenebant. Etenim Argiuorum est quicquid regionis Malea temus ad occasum vergit in continente: & insulæ tum aliæ, tũ verò Cythera. Quum ergo Argiui suo territorio [2] interciso auxilium ferrent, ibi ab vtrisq; in colloquium ventum est, vt triceni vtrinq; dimicarent: & vtri superiores exstitissent, eorum regio foret: atq; ambos exercitus in suam vterq; terram discederent, nec permanerent dum dimicaretur: ea scilicet causa, ne, si adessent, parti succumbenti auxilium sui ferrent. His conuentis, in diuersa digrediuntur. Ex vtrisq; delecti viri, qui relicti sunt conflixerunt: atq; illis quidem, vt æquo marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt: idq; noctis interuentu. ex Argiuis duo, Alcinor & Chromius, qui tanquam victores Argos cursu contenderunt: ex Lacedæmoniis vnus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad suorum castra detulit, & se in suo ordine tenuit. Postero die vtriq; re audita adfuerunt, sibiq; victoriã vendicabant: Argiui quidem, quòd suorum plures superfuisse dicerent: Lacedæmonij verò, quòd qui eorum superfuerant, fugissent: suus autẽ perstitisset, & hostium cæsos spoliasset. Ex contentione tandem cõcurrentes pugnant: ac postquam permulti vtrinq; ceciderunt, Lacedæmonij vincunt. Quo ex tempore Argiui tonsis capitibus, quum antea necessariò criniti essent, legem condiderunt, se deuouentes ne prius comam alerent, néve mulieres aurum ferrent, quàm Thyreas recuperassent. His è diuerso legem tulere Lacedæmonij, vt in posterum comati essent, quum antea non fuissent. Othryadem, qui vnus è trecentis delectus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartam reuertendi, ob socios interfectos, illic apud Thyreas mortem sibi cõsciuisse. Quum hæc esset apud Spartiatas rerum conditio, aduenit caduceator Sardianus precatum Crœso obsesso auxilia. Illi, caduceatore audito, statuerunt Crœso statim succurrendum. Quibus iam se apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murum Lydorum expugnatum, Crœsumq; viuum esse captũ. Sic Lacedæmonij magno se affectos detrimento rati, supersederunt. Sardis autem hunc in modum sunt expugnatæ: Quartodecimo quàm obsideri cœptæ sunt die, Cyrus, missis passim equitibus suis copiis edicit se dona daturum ei qui primus muros conscendisset. Posteaquam id conato exercitu res nõ processit, ibi, quiescentibus cæteris, Mardus quidam cui nomen erat Hyrœades, id aggredi est ausus à parte arcis vbi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc ne quando vrbs caperetur haud suspectum erat, vtpote loco prærupto atq; inoppugnabili: quaq; vna parte Leonem Meles primus Sardiũ rex non circumtulerat, ex pellice sua genitum: qui Leo quacunq; parte murorum circumlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmisses iudicauerant. Eum Meles per cæteram partem murorum circumduxit, quacunq; poterat arx oppugnari: per hanc partem, tanquam inoppugnabilem atque præcisam, circunducere prætermisit, quæ ad Tmolum vergit. Ab hac igitur parte iste Hyrœades Mardus conspicatus quendam Lydum pridie descendisse ad recipiendam galeam illuc deuolutam, aduertit animum, atq; considerauit: dehinc ipse conscendit, & post eum alij Persæ subinde, atq; alij frequentes. Ita vrbs Sardis capta est, atq; omnis direpta. Ipsi autem Crœso hoc contigit. Erat ei filius cuius superius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus, [3] ad cuius vitium emendandum Crœsus pro viribus omnia fecerat, cùm alia excogitando, tum verò Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum, atque ei Pythia talibus respondit:

Lyde genus, rex multorum, valde insscie Crœse,
Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis

[1] *interceptum*

[2] *intercepto*

[3] *Ita, antea Crœsus, dum secunda ipsius res essent, omnia pro virib. fecerat ipsius causa, cum alia excog. &c.*

Intra ædes vocem: sine qua potior tibi longè.
Ille die quoniam primùm infelice loquetur.

Porrò captis mœnibus quidam Persa in Crœsum sibi ignotum vt occisurus vadebat, Quem inuadentem se Crœsus quum videret, tamen præsenti clade affectus deuitare negligebat: nihil putans differre an percussus oppeteret mortem, an non. Id vbi filius eius mutus aspexit, timens patri, erupit in vocem, inquiens, Homo, ne perimas Crœsum. Atque hoc ille primùm effatus, postmodum per omne vitæ tempus vocalis extitit. Persæ & Sardibus potiti sunt, & Crœso viuo, quum regnasset annos quatuordecim, totidemq; dies fuisset obsessus, amisso magno imperio, vt ei fuerat responsum. Eum captum Persę ad Cyrum perduxerunt: quem ille vinctum compedibus super ingentem quam struxerat lignorum struem imponit, circaq; eum bis septem Lydorum filios: siue habens in animo primitias has alicui deo offerre, siue volens votum persoluere, siue cupidus sciendi num quis dæmonum liberaret Crœsum (quem religiosum esse audierat) quominus pyræ impositus viuus concremaretur, hæc quidem Cyrum fecisse aiunt. Crœso autem super pyram stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen venisse in mentem Solonis, quòd ab eo sibi nutu dei fuisset dictum, ex viuentibus beatũ esse neminem. Quod dictum vbi subiit Crœso, ferunt eum ex vehementi defectione animi victum, ingemiscentem, ter Solonem nominasse: & Cyrum, quum audiisset, iussisse interpretes eum percontari quémnam inuocaret. Illosq; accedentes fuisse percontatos, & hunc interrogatum silentium tenuisse. Deinde quũ loqui cogeretur, dixisse, *Illum nominaui*, quem cum omnibus tyranniscolloqui, ego quàm ingentem pecuniã præoptassem. Eum non planè loquentem, rursus interrogant quidnam esset quod dixisset. Efflagitantibus, atq; infestantibus [1] inquit quemadmodũ Solon, qui esset Athenienſis, ad ipsum à principio venisset, & intuitus omnes eius opes coràm, pro nihilo duxisset. Adeò quæ de ipso dixerat, ea omnia euenisse, neq; hæc magis de se ipso quàm de omni hominũ genere, & de iis præsertim qui sibiipsis beati viderentur. Hæc Crœso referente, iam pyra incensa ardere extrema cœpisse, & Cyrum auditis per interpretem quæ Crœsus dixisset, pœnituisse: quum se quoque hominem esse cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non fuisset opibus, viuum rogo traderet. Præterea veritum ob id pœnam, ac reputantem nihil esse in rebus humanis stabile, iussisse ignem celerrimè extingui iam incensum, Crœsumque deponi & quæ cum eo erant. Verùm eos qui iussi fuerant, non potuisse amplius vim ignis superare. Ibi ferunt Lydi Crœsum cognita Cyri sententiæ mutatione, quum cerneret vnum quemque extinguendo deuoluendoq; igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocasse Apollinem vt ipsi adesset, si quod ab eo donum illi gratum fuisset oblatum, ipsumque præsenti malo liberaret. Ita cum lachrymis Crœso deum inuocante, nimbos repente, quum serenum ac tranquillum esset, [2] confractos esse, imbresque erupisse, ac vehementissima aqua pluisse, & rogum extinxisse. Ita Cyrum, cognito deorum cultorem ac bonum virum esse Crœsum, è pyra deposuisse: atque hunc in modum interrogasse, Crœse, quisnam tibi hominum persuasit vt cum exercitu inuaderes fines meos, ex amico factus hostis? Cui Crœsus, Ego, inquit, rex, istud feci tuo prospero, meo infausto fato, Græcorum deo autore, qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neque enim quispiam ita amens est vt bellum quàm pacem præoptet. nam in pace filij patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed vt ista fierent, dæmoni cordi fuit. Hæc Crœsus loquutus est: quem Cyrus solutum iuxta se collocauit, ac in multa sanè obseruantia habebat: intuensque eum admirabatur, tam ipse quàm omnis circa eum cœtus. Ille cogitabũdus silentium tenebat. Mox conuersus, ac cernens Persas Lydorum diripientes vrbem, Vtrum debeo, inquit, rex, tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus verò eum, quæcunque liberet, audacter proloqui iussit;

[1] *inquit Solonem Athenienſem olim ad ipſum venisse, & intuitum omnes eius opes, pro nihilo duxisse*

[2] *concurrisse, vel ingruisse*

[1] Quidnã, inquiens, tanta ista turba tam sedulo agit: *alij differt; dissipat. s.

Tunc ille Cyrum percontatur, [1] Quidnam, inquiens, tanta frequentia properat agere? Cui Cyrus, Tuam, inquit, vrbem diripit, tuasq; opes *absumit. Atqui (Crœsus excipit) neque vrbem meam diripis, neque meas opes. nihil enim mihi iam cum istis rebus est: sed tua ferunt aguntq;. His verbis iniecta cura, Cyrus Crœsum semotis arbitris interrogat quidnam in his quæ fierẽt, sibi constituendum censeret. Ad quem Crœsus, Quoniam me dij seruum « tibi tradiderunt, iure debeo, si quid amplius animaduertero, id tibi indicare. « Persæ, ait, natura proterua sunt, & iidem inopes. Quos si diripientes tu ac « potientes magnis opibus negligis, id tibi ex hoc credibile est euenturum, vt « quisq; istorum plurimis opibus potietur, ita maximè in te rebellaturum, esse « expectandum. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito: Siste « ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui vetent exportari « opes, vt earum decimæ Ioui necessariò reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, vi opes eripiendo: & ipsi agnoscentes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauisus est tali admonitu, eaq; vehementer approbauit: & iussis satellitibus id exequi quod Crœsus ipsi subiecisset, his verbis eum affatus est, [2] Crœse, quandoquidem & facta & dicta tua egregia viri regis sunt, pete quid muneris à me velis impræsentiarum tibi dari. Ad quem Crœsus, [3] Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maximè omnium veneratus sum, vt missis ad eum his vinculis perconter nunquid ei fas sit bene de ipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id esset quod incusaret, altius repetens omnem suum aperuit animum, redditaq; sibi oracula, & præcipuè donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditionẽ. Hæc commemorãdo rediit rursus ad petendam veniam ista deo exprobrãdi. Ad quem ridens Cyrus, Et hoc, inquit, Crœse à me impetrabis, & quicquid aliud: [4] atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Crœsus, Delphos misit quosdam Lydos, iussos, quum ad limen templi vincula deposuissent, scisscitari deum nunquid eum puderet ob oracula quibus Crœsum induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam euersurum: vnde tales primitiæ offerrentur: compedes scilicet ostendendo. & sciscitari cum hæc, tum nunquid Græcis diis foret fas, esse ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita respondisse, Sortem fato destinatam defugere, deo quoque est impossibile. Crœsus autem quintæ retrò ætatis crimen luit, [5] *hoc est, abaui*: qui quum esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominum interemit: illiusque dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente. Verùm Apollo, quum studuerit vt hæc Sardium clades liberis Crœsi, non ipsi Crœso contingeret, tamen transferre fata non potuit: sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atque ei gratiam retulit; vtpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Crœsus discat, tribus annis serius quàm fata destinarant, se fuisse captum. Secundo loco, quòd isi ardenti opem tulit. Nam quod ad oracului pertinet, haud rectè Crœsus conqueritur; quoniam Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare volentem, decuerat mittere scisscitatum vtrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat, nec considerans, nec interrogans, sibiipsi acceptum referat. Quod autem vltimo responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duobus diuersarum gentium parentibus ortus sit; generosiore matre quàm patre: Nam illa quidem, Meda erat, Astyagis Medorum regis filia: hic autem, Persa, & Medis subiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam suam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia respondit, quæ illi Sardis reuersi Crœso nunciarunt. Quibus auditis Crœsus suam ipsius agnouit culpam esse, non dei. De Crœsi igitur imperio & prima Ioniæ subactione ita res se habẽt: Porrò Crœsi non hæc solùm quæ iam diximus, sed alia quoque permulta

[2] Crœse, quãdo quidem rex ad bene agendum & dicendum cõparatus, pete, &c.

[3] Here, inquit, maximè gratum mihi feceris, si permiseris vt deum Gr. q. e. max. o. veneratus sum, missis, &c.

[4] & quicquid aliud tibi opus erit.

[5] Tritani. i. Cygis, à quo quintus erat Crœsus.

donaria

donaria in Græcia extant. Siquidem apud Thebas Bœoticas tripus eſt aureus, quem illic Apollini nuncupauit Iſmenio: apud Epheſum quoq; buculæ aureæ, atque columnæ pleræq;. Quinetiam in veſtibulis templi apud Delphos clypeus viſitur aureus ingens. Atq; hæc etiamnum ad noſtra vſq; tempora ſupererant: nonnulla tamen interciderunt. Ac verò quæ apud Branchidas Mileſiorum à Crœſo dedicata fuerunt, pondere (quantum intelligo) æquali erant iis quæ ſunt Delphis. Cæterùm ea quæ tum Delphos, tum etiam ad Amphiarai miſit templum, hæc ſibi, veluti domeſtica bona, paternarumq; facultatum primitias, diuis conſecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduerſarij, qui Crœſo, priuſquam regno inauguraretur, repugnans, Pantaleontis partibus impenſè ſtudebat, hõc in regni poteſtatem prouehere conatus: Pantaleon enim, & ipſe, Halyattis filius erat. Crœſi frater, at non germanus: *matres enim habebant diuerſas*. Nam Crœſus matre fuit Carica, Halyattis vxore: Pantaleon ex [1] Iade fuit ſuſceptus. Quũ autem tradito à patre imperio Crœſus potiretur, hominem illum qui antè ſic pertinaciter ſibi reſtitiſſet, in fullonis officinam pertractum interemit: bona autem eiuſdem iam antè diuis deſtinata, tunc vti diximus iis locis conſecrauit. Atque de donariis hactenus dictũ ſit. Porrò Lydia quod ſcribatur nihil ſanè mirandũ habet, prout aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolo prouenientia. Vnum tamen nobis exhibet multo maximum præter Ægyptiorũ & Babylonicorum opera. Ibi enim eſt Halyattis Crœſi parentis ſepulchrum, cuius baſis è grandioribus eſt lapidibus: reliqua ſepulchri pars, [2] aggeſtio eſt terræ. Quod ſepulchrum conſtruxiſſe feruntur homines [3] emptitij atque operarij, & vna cum his adiuuantes ancillæ. Cæterùm ad noſtrã vſque ætatem in ſummo tumulo quinque termini ſtabant, quibus literæ inſculptæ indicant quæ ſinguli elaborauerint: apparebatq; ex menſura, ancillarum opus eſſe maximum. Lydorum enim filiæ omnes meretricantur, atq; hoc quæſtu tantiſper dotem colligunt dum nupſerint: ſe autem ipſæmet locant. Sepulchri huius ambitus, ſtadiorum eſt ſex & duorum [4] iugerum: latitudo, [5] iugerum tredecim. Cõfinis eſt eidem ſepulchro lacus ingens, quem Lydi referunt eſſe perennem. vocatur autem Gygæus. Atque hoc quidem ſic habet: Lydi legibus propemodum vtuntur Græcorũ ſimilibus, niſi quòd Lydi filias ſuas proſtituunt. Hi primi eorum quos nouimus, numum aureum argenteumq; ad vtendum percuſſerunt, & primi caupones inſtitoresq; extiterunt. Aiunt & ipſi ſe ludos inueniſſe qui etiamnum apud Græcos cum illis communes ſunt: ſimul autem hæc inueniſſe, & in Tyrrheniam, *hoc eſt* [6] *Thuſciam*, colonos deduxiſſe. Id quod hunc in modum accidiſſe referunt: Tempore Atyis, Manis regis filij, annonæ difficultatem per vniuerſam Lydiam valde graſſatam eſſe, & initio quidem Lydos vitam aſſiduis laboribus toleraſſe: poſtea verò, quum non ceſſaret *malum*, remedia quæſiuiſſe, & alium aliud excogitaſſe. Tum igitur inuentum ab iiſdem [7] aleæ teſſerarumq; ludum, & pilæ, cæterorumq; ludorum omnium genera, præterquam [8] talorum. horum enim inuentionem ſibi non vendicant Lydi. Porrò ad famẽ diſcutiendam, altera quidem dierum in totum luſibus occupatos fuiſſe, ne videlicet ciborũ quærendorum ſolicitudine diſtorquerentur: altera verò à luſibus abſtinentes, veſci conſueuiſſe. Atq; hoc modo vixiſſe annis duodeuiginti. Vbi autem malum non remitteret, ſed magis etiam ſæuiret, tum regem vniuerſos Lydos bifariã diuiſiſſe, [9] & hos quidẽ in ſedibus ſuis permiſiſſe, illos verò aliquò ablegaſſe colonos. Ac verò iis qui in ſedibus ſuis permanerẽt, regẽ ipſum perrexiſſe imperare: illis autẽ qui deducendæ coloniæ deſtinati erant, filium ſuum præfeciſſe, cui nomẽ Tyrrheno. Hos è Lydia excedentes, primùm diuertiſſe Smyrnam, & mox fabricatis nauigiis, nimirum quibus ea quæ nauigationi accommoda videbãtur, imponerent, ad victum ſedesq; quærendas oram ſoluiſſe: donec varias nationes præteruecti, ad Vmbros

[1] Ionicè.

[2] terræ aggeſta moles eſt.
[3] circumforanei.

[4] plethrorum.
[5] plethrorum.

[6] Hetruriã.
[7] teſſerarum & talorum.
[8] calculorum.

[9] & ſorte ſortitum eſſe, alteram quidem partem ad manẽdum, alteram verò ad exeũdum è regione. Et patri quidẽ illi cui ſortitò obtigiſſet vt maneret, ſeipſum regẽ: migrantibus autẽ, ſuũ filiũ præfeciſſe, cui nomen Tyrrheno. Alteros porrò quibus ſorte obtigerat vt emigrarent, Smyrnam deſcendiſſe. Hic mox, &c.

peruenissent: vbi ciuitatibus constructis, ad hunc vsque diem habitauerint; Atq; pro Lydis, propter regij filij qui eos deduxit, nomen, appellatione quoque commutata nominatos fuisse Tyrrhenos. Lydi itaq; à Persis in seruitutem redacti fuerunt. Hinc iam nobis exequetur oratio, tum quisnam fuerit Cyrus ille qui Crœsi euertit imperium, tum quomodo Persæ Asiæ imperio potiti sint. [1] Igitur quemadmodum quidam memorant Persarum, non qui res Cyri illustrare, sed prout illa se habent, referre studeant, ita ego conscribam: gnarus trifarias alias esse de Cyro narrandi vias. Quum Assyrij annis quingentis viginti superiorem Asiam obtinuissent, primi Medi ab ipsis desicere cœperunt: qui cum Assyriis pro libertate prœliati, strenuè se gesserunt: excussoq; seruitutis iugo, in libertatem sese asseruerunt. Post quos & aliæ nationes idem fecerunt quod & Medi. Cæterùm quum iam per continentem in vniuersum propriis vterentur legibus, hac demum occasione rursus tyrannidi subiecti fuerunt. Fuit apud Medos vir sapiens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortis, qui quum ad tyrannidem aspiraret, huiusmodi quædam excogitauit. Quum Medi per vicos passim habitarent, Deioces [2] cum antè apud suos probatus, tum magis studiosiusq; æquitatē affectitabat venditabatq;, quòd videret apud Medos vniuersos magnam quandam licentiam: sat sciens æquitati iniquitatem esse inuisam. Medi verò qui eundem habitabant vicum, intuentes hominis mores, iudicem ipsum controuersiarum sibi constituunt. Hic, vt qui principatum ambiret, rectum se æquumq; præbuit. Quæ quum faceret, laudem apud populares suos obtinuit haud quaquam exiguam: [3] adeo vt hæc intelligentes qui apud cæteros pagos habitabant, nempe Deiocem solum esse qui incorruptè iudicaret, læti vndiq; affluerent quotquot prius iniquis sententiis fuerant superati, ad Deiocem, & ipsi lites finiendas transferrēt: postremò nulli alij hanc prouinciam permitterent. Quum verò numerus accurrentium crescceret, vtpote qui intelligerent sentētias iustè terminari, Deioces, animaduertens vniuersa in se vnum incumbere, neq; amplius illic considere, vbi prius ius dicere consueuerat, volebat, neq; omnino iudicare amplius. Siquidem non è re sua esse inquiebat si totos dies, rebus suis domi neglectis, dirimendis aliorum litibus operam impenderet. Quum igitur rapinæ sceleraq; passim per vicos multo etiam magis quàm prius patrarentur, Medi habito concilio, de communi rerum statu colloqui cœperunt. [4] Et quantum mihi videtur, Deiocis amici ex composito in hanc sententiam loquebantur: Nequaquam, inquientes, hisce modis vsuri, hanc nostram regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, constituamus nobisipsis regem, vt videlicet ditio nostra bonis legibus administretur, [5] & nos, ad sua quisque opera diuertentes, nusquam impunitate sceleratorū violemur. Quæ quum sic referrentur, persuasi Medi regibus sese subiiciunt. Continuò consultatum est quemnam regem crearent, Deioces adeo ab omnibus commendatus, productusq; in medium vt omnium suffragio rex comprobaretur. At ille iussit ædificia sibi erigi imperio digna, stipatoresq; ad custodiam corporis sui adiungi. [6] Huic Medi hæc præstiterunt, eiq; ædificia ingentia probeque munita extruxerunt in ea quam designauerat regione: permiserūt quoque satellites ex vniuersis Medis quos vellet sibi deligeret. Deioces igitur imperio potitus, Medos compulit vnum oppidum condere; vt hoc vno communito exornatoq;, aliorum non ita magnam curam haberent. Obsequentibus quoq; hac in re Medis, mœnia constituit ampla simul & valida, quæ nunc Ecbatana appellantur, in quibus murus vnus alteri veluti confinis erat: sic nimirum constitutis mœnibus, [7] vt ambitus singuli alteris gradatim essent sublimiores, solisq; pinnis prominerent. [8] Adiuuabat huc loci ipsius commoditas, vt qui collis instar esset ele-

[1] *Ita autē de his scribam vt Persa quidam narrant, qui res Cyri gestas verbis augustiores reddere solunt, sed id quod res est dicere: gnarus triplicem aliā esse de Cyro narrandi viā.*

[2] *ipse quum iā antè apud suos celebris esset, tum verò magis etiā quàm antea iustitiā sectari aggressus est: quod videret apud Medos vniuersos mag. q. licentiam, & satis sciret iuri iniuriam aduersari.*

[3] *adeò vt quum in aliis pagis intellexissent Deiocem solum esse qui incorruptè iudicaret, qui prius iniqua iudicia erant experti, ad Deiocē disceptaturi vltro accurrerent: postremò nulli alij arbitrium deferrent. Quū autem in dies vē itarent plures, vtpote q.*

[4] *Hic (vt ego quidem existimo) Deiocis amici bellissimū sermonem sunt exorsi. Etsi numero (inquiebant) si pergamus hīs moribus viuere hanc nostram regionē diu non poterimus incolere.*

[5] *& nos res nostras agamus, neq; mālē agendi licētiā nostris sedibus pellamur. His verbis persuasi Medi regio imperio se subiicere, statim consultant quemnam regem creent. Tum Deioces ab omnibus nominari & prædicari, adeo vt omnium tandem suffragio rex approbaretur.*

[6] *Hæc in eius gratiam Medi fecerunt, eiq;, &c.*

[7] *ita vt ambitus alter alterum amplectatur.*

[8] *adiuuante ipso loci situ, vt qui collis esset. Sed accesit maior etiam ars & industria, factis septem ambitibus inter se contiguis, in quorum postremo regia est & thesauri. Eorum autem amplissimus magnitudine plus minus circuitum Athenarum exequat. Sunt q; primi ambitus pinna albæ: secundi, nigræ: tertij*

nātus. Sed acceſſit etiam maius quiddam data opera factum. ſiquidem ambitus iſti numero erant ſeptem contigui, in quorum poſtremo regia eſt & theſauri. Hæc mœnia quum ampliſſima ſint magnitudine, prorſus illum Athenienſium æquant ambitum. *Atque ſingulæ quidem pinnæ ſuis atq; hunc in modum diſtinctis fulgent coloribus. Nempe* primi ambitus pinnæ colore ſunt albicanti, ſecundi nigro, tertij purpureo, quarti cæſio, quinti ſandaracino: poſtremi verò duo, alter argentatas, alter inauratas habet pinnas. Et his quidē munimentis Deioces ſe ſuamq; regiam circunſepſit, ac reliquum populum ſeorſum circunquaque habitare iuſſit. Cæterùm vniuerſis hoc ornatu conſtructis, primus Deioces cauet ne cui ad regem ingredi liceret, ſed per internuntios cuncta tranſigerentur: adeò vt nec conſpici regem à quoquam fas eſſet. [1] adhæc, nec ridere, nec expuere (propterea quod omnibus factu deformia eſſent) coràm liceret. Hæc ideo faciunt apud regem, ne videlicet eum cernentes æquales & vnà cum eo educati ſtrenui & fortes, indoleant atque inſidientur: quin potius quiddam à reliquis hominibus diuerſum ipſis eſſe videatur, ſi coràm ipſum non intueantur. Quibus quum ſeſe Deioces iam adornaſſet, atque in imperio confirmaſſet, in exercenda iuſtitia valde ſeuerum ſe præbuit. Etenim litigantes cauſas ſuas conſcriptas intro per internuntios mittebant, quas ille deciſas remittebat. Et hæc quidem in iudiciis factitabat. Cæteris autē in rebus hunc ordinem inſtituerat. Si quem intellexiſſet iniurium cuipiam facere, hunc ad ſe aſcitum, indicta pro delicti modo pœna multabat: in quem vſum exploratores auſcultatoresq; per vniuerſam ſuam ditionem diſpoſuerat. Deioces igitur ſolam Medicam ſubegit nationem, eiq; ſoli imperauit. Cuius nationis tot numero gentes ſunt, Buſæ, Paretaceni, Struchates, Arizanti, Budij, Magi. Tot ſunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos tres & quinquaginta regnauit, filius eius Phraortes ſuſcepit imperium. Qui ſolo imperio Medorum nō contentus, bellum antè omnes intulit Perſis, eoſq; primos in poteſtatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, valida vtraq;, mox Aſiam ſubegit, aliam deinceps atque aliam inuadendo gentem: donec ad Aſſyrios oppugnandos peruenit, ad eos inquam Aſſyrios qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, ſed tunc à ſociis per defectionem deſertos: alioqui per ſe bene habentes. Aduerſus hos expeditione ſuſcepta Phraortes, ſecundo ac viceſimo quàm regno potitus eſt anno, cum pleraque exercitus parte periit.

[1] *Præterea nō ridere coràm vel excreare in quoquam honeſtum haberetur. Et hæc à Medis apud regem obſeruantur; ne videlicet, &c.*

Poſt obitū eius, Cyaxares filius, Deiocis nepos ſucceſſit: qui dicitur multo maioribus ſuis fortior fuiſſe, & primus Aſiaticos populos [2] in prouincias diſtinxiſſe, primuſq; in ſuum quoſq; ordinem diſtribuiſſe, haſtatos, equites, ſagittarios: quum prius omnia [3] promiſcua fuiſſent atque implicita. Hic eſt qui cum Lydis bellum geſſit: quo tempore in ipſa pugna dies in noctem eſt conuerſus: quique tota ſupra Halyn flumen in Aſia ſibi conciliata, collectis ſuis omnibus, copias duxit aduerſus Ninum, ſimul & patrem vlturus, & ciuitatem ipſe euerſurus. Ipſi porro, Aſſyriis prœlio ſuperatis, Ninum obſidenti ingruit ingens Scytharum exercitus, duce Scytharum rege Madye Protothyæ filio: qui Cimmeriis ex Europa eiectis in Aſiam eruperunt: & dum illos fugientes perſequuntur, ita in Mediam penetrarunt. Eſt autem à lacu Mæotide ad Phaſim vſque & Colchos, expedito viatori iter triginta dierum: è Colchis verò non ita longo itinere peruenīri poteſt in Mediam: ſed vna duntaxat natio interiecta eſt, Saſpires; quos vbi tranſieris, continuò occurrit Media. Scythæ tamen hac non irruperunt, ſed alia via ſuperiore & multo longiore deflectentes, Caucaſo monte ad dextram relicto. Hic Medi cum Scythis congreſſi, prœlioque fuſi, Aſiæ imperium amiſerunt. Porrò Scythæ vniuerſa Aſia potiti, hinc recta in Ægyptum contendunt. Quibus iam Syriam Palæſtinam ingreſſis Pſammitichus occurrens Ægypti rex, muneribus precibusque effecit ne vlterius progrederentur. [4] Scythæ, vbi retrocedentes in vrbe eſſent Palæſtinæ Aſcalone, bonaque parte

[2] *in turmas & decurias,*

[3] *promiſcuè fuiſſent confuſa.*

[4] *Scythæ verò regredientes, quum in vrbem Syriæ Aſcalonem peruenīſſent; pleriſq; nullo illato damno prætergreſſis; pauci aliquot rel. Ven. Vraniæ fanū ſpoliarunt, omnium (quantū quidem intelligo) huius deæ templorū vetuſtiſſimū.*

Scytharum nullam iniuriam inferente, pauci aliquot relicti Veneris Vraniæ fanum depecularunt, inter cætera (quantum equidem scio) huius deæ fana, vetustissimum. Siquidem quæ in Cypro est *eiusdem deæ* ædes, ex hac prodiit: id quod ipsi etiam Cyprij referunt. Quin etiam illud apud Cythera delubrũ Phœnices ex hac Syriæ regione orti condiderunt. Ac verò dea ipsa templi spoliatoribus eorumq; posteris semper immisit morbũ fœmineum: quemadmodum & ipsi fatentur Scythæ, se videlicet illo morbo ob id laborare,[1] & videre licet apud Scythas hunc morbum curantes, quos enareas appellant Scythæ. Postquam verò iam vigintiocto annis Asiæ imperium Scythæ obtinuissent, omniaque iam penè ex negligentia licentiaque depopulata essent (nam præter tributum exactionesq;, diripiebant, extorquebantq; à quibuslibet quæcunque possidebant) tandem horum potiorem partem Cyaxares atque Medi hospitio acceptam inebriatamq; interemerunt. Et sic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis iis quibus prius potiebantur, & Ninum expugnauerunt. Vt autem ceperint, in aliis mox scriptis indicabo. Assyrioq;, excepta Babylonica quapiam portione, subegerunt. Post hæc Cyaxares, vbi quadraginta annis[2] vnà cum Scythis imperasset, vita functus est. Cuius regnum suscepit Astyages filius. Hic filiam sustulit, appellauitq; eam Mandanen. Quæ visa est ei per quietẽ tantum vrinæ fundere vt omnẽ ipsius vrbem oppleret, atq; vniuersam Asiam inundaret. Quod somniũ cum magis somniorũ interpretibus exposuisset, cõterritus est, singula quæq; ab illis edoctus. Ideoq; visum hoc reformidans, Mandanen iam viro maturã, nulli Medorũ qui ea dignus esset, tradendam statuit, sed Persæ cuidam nomine Cambysi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum, cæterùm ingenio sedato, [3] gerentemq; se multo infra mediocris Medi alicuius conditionem. Eodem quo Cambysi collocauerat filiam anno, visionem alteram vidit: videbatur ei ex genitalibus filiæ vitis enasci quæ omnem occuparet Asiam. Quod visum quum retulisset ad interpretes somniorum, filiam iam prægnantem & partui vicinam ex Persis accersit, eiq;, quum venisset, custodiam apponit, volens quod illa peperisset interimere. Etenim Magi somniorum interpretes visionem illam portendere dicebant Astyagi, prolem filiæ pro ipso regnaturam. Hoc igitur obseruans Astyages, vbi genitus est Cyrus, adscito Harpago familiari suo, & inter Medos fidissimo, atque omnium rerum suarum procuratori, hæc inquit, Harpage, negocium quod tibi iniungo caue prætermittas, aut vllo modo exequi supersedeas: [4] néve committas aut alios præponendo, postea tibiipsi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit puerum, in domumq; tuam ferto, atque occidito: postmodum quoquo modo voles ipse sepelito. Cui respondit ille, * Neque alias vnquam rex huic viro rem iniunxisti ingratam, & in posterum dabimus operam nequid in te delinquamus. Quod si tibi cordi est hoc ita fieri, [5] mea interest id industriè exequi. Hæc quum respondisset Harpagus, eiq; [6] puer traditus esset ornatus ad necem, contulit se domum flens: adiensq; vxorem, refert omnem habitum secum ab Astyage sermonem. Ad quem vxor, Quid igitur, inquit, facere tibi in animo est? Ego verò (respondet vir) quanquam Astyages mandauit, etiamsi desipiet, peiusque insaniet quàm nunc insanit, nõ tamen eius voluntati parebo, neque ad hanc necem obsequar: idq; multis de causis, tum quòd pueri ipsi mihi cognatus est, tum quòd Astyages grãdis natu est, & virili prole orbus: quo defuncto, si tyrannis ad eius peruentura est filiam, cuius nunc filium per me interimit, quid aliud restat hinc mihi quàm periculum maximum? Enimuero securitatis meæ causa expedit hunc puerum interire, sed per aliquem ipsius Astyagis, nõ per aliquem meorum. Hæc loquutus, euestigio nuncium mittit ad bubulcum Astyagis, quem norat [7] pascuorum maximè idoneorum, & montium feris frequentissimorum

[1] *Et ab iis qui in Scythiam veniunt, eo morbo affectos conspici: quos Scytha ipsi enareas, id est, execrabiles, seu execrationi obnoxios, apellãt. Itaq; octo & viginti annos Scythæ imperium Asiæ tenuerunt, quo tẽpore omnia iniuriosè et superbè imperitando vastarunt. Siquidẽ præter tributa, tantum à singulis exigebant quantũ iis imposuisset: et tributis non cõtenti, singulorum etiam bona passim prædabantur. Plerosq; igitur ipsorũ Cyaxares & Medi hospitio acceptos & inebriatos interemerunt. Et hoc modo recepto imperio, in quæ prius obtinebant sunt potiti, & Ninum ceperũt. quomodo autẽ ceperint, et Assyrios (excepta Babylonia) sibi subiecerint, alibi declarabo.*

[2] *comprehẽso Scytharũ imperio regnasset*

[3] *& quem ipse infra mediocris conditionis Medos ducerat.*

[4] *Neq; me decipito, & ne alius ad hoc agendum delectus, tandem tibi ipse malum crees.*

* *neq; alias vnquam notasti, (seu deprehendisti) in hoc viro illepidum quid quam.* est enim hic πεδὸς idem quod πέδης: vt ex Thoma Magistro docet Pau. Leopard. Emend. l. 7. c. 11. S.

[5] *meum est*

[6] *puerulus cum ornatu traditus esset ad necem,*

[7] *pascua & montes feris oppletos quam opportunissimè incolere.*

esse

eſſe gnariſſimum, cui nomen erat Mitradates: cuius contubernalis & eadem conſerua erat, nomine Cyno Græca lingua, *id eſt*, *canis*, Medica, Spaco: nam canem Medi ſpaca appellant. Locus vbi boũ paſcua ille habebat, montium radices erant, ad ventum boream Ecbatanorum, & ad pontum Euxinum. Hoc enim tractu ad Saſpires vergente, Media valde montoſa eſt & edita, ac nemoribus frequens, reliqua verò tota admodum plana. Hic itaque accerſitus, properè quum veniſſet, inquit ad eum Harpagus, Iubet te Aſtyages hunc capere infantem, quem in deſertiſſimo montium exponas, vt celerrimè pereat. & hæc vt tibi dicerem mihi iniunxit: & niſi hunc intereme-
ris, ſed aliquo pacto ſeruaueris, [1] peſſimo exitio te occubiturum. cui expoſitioni infantis inſpector ego præpoſitus ſum. Hæc vbi audiuit bubulcus, ſumpto infante, rediit quà venerat [2] ad bouile ſuum. Ei, dum in vrbem abiit, vxor ſua, quæ erat prægnans, per totam diem parturiens, è voluntate dæmonis enixa eſt filium. Abſente marito vtrique mutua tenebantur ſollicitudine: hic quidem vxori parturienti metuens, illa viciſſim marito timens, propterea quòd præter conſuetudinem ab Harpago accerſitus eſſet. Vbi autem reuerſus affuit, eum vxor, vtpote ex improuiſo cernens, prior interrogauit quid ita ſtudiosè ipſum Harpagus accerſiſſet. Cui ille, Vxor, inquit, vbi in vrbem veni, & vidi & audiui [3] quod nec viſum oportuit nec agi circa dominos noſtros. Harpagi domus omnis luctu tenebatur: in quam ego perterrefactus ſimulatque introii, video puerulum in medio poſitum, palpitantem vagientemq; auro ac verſicolori veſte ornatum. Eum Harpagus, vbi me vidit, iuſſit celerrimè ſumere, atque exponendum aſportare in montẽ quam maximè feris abundantẽ: dicens Aſtyagem eſſe qui hæc mihi iniungeret: magnopere minatus, niſi ea facerem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illum domeſticorum eſſe, [4] non autem illius generis. Admirabar tamen quòd viderem auro veſtibusq; ornatum: præterea quòd planctus manifeſtus fiebat in Harpagi domo. [5] Atqui inter viam, ex omni oratione famuli qui me extra vrbem deduxit, mihiq; infantem tradidit, percepi eum Mandanes Aſtyagis natæ & Cambyſis Cyro geniti eſſe filium, & ab Aſtyage iuſſum interfici, atque is hic eſt. Hæc loquens bubulcus, puerum detectum oſtendit: quem illa intuita procerum ac ſpecioſum, genua viri cum lachrymis amplexa, obſecrat nequa ratione puerum exponat. Hic negare aliter iſta fieri poſſe: ſuperuẽturos enim ab Harpago ſpeculatores ad rem explorandam: ſeq;, niſi id exequatur, miſerrimè periturũ. Mulier vbi id viro non perſuadet, [6] Quandoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod ſecundum eſt facito, ſi modò neceſſitas prorſus eſt aſpici puerũ dum exponitur. Quoniam ego quoq; peperi, peperi autem mortuum: ablatum hunc expone, & iſtum ex Aſtyagis filia, tanquam ex nobis genitum alamus. Ita neq; tu iniurius in dominos eſſe deprehenderis, neq; nobis malè conſuluerimus. Nam & hic qui obiit, regale ſepulchrum nanciſcetur, & iſte qui ſupereſt, animam non amittet. Sane quã commodè viſa eſt bubulco mulier loqui pro præſenti conditione: atq; ita continuò fecit. Igitur quem necaturus attulerat, eum vxori tradidit: ſuũ autem, qui mortuus erat, acceptum, collocauit in eo vaſe in quo alterum portauerat. Omniq; alterius pueri cultu ornatum, in deſertiſſimo monte expoſuit. [7] Ideoq; poſt pueri expoſitionem, relicto quodam pecuariorum pro ſe illic vicario, in vrbem ſe contulit, & ad domum Harpagi: aitq; ſeſe paratum illi oſtendere pueri cadauer. Harpagus, miſſis ſuorum ſatellitum fideliſſimis, rem per eos inſpexit, ac bubulci filium ſepeliuit. Et hic quidem infans humatus eſt. Alterum verò qui poſtea Cyrus appellatus eſt, vxor bubulci ſibi ſumptum, educauit, impoſito illi alio quopiam ac non Cyri nomine. Qui poſteaquàm decennis fuit, eum res iſta quæ illi contigit, palam fecit: Ludebat in pago vbi armenta illa erant, & ludebat cum æqualibus in via: quem inter ludendum cæteri pueri quum pro rege ſibi eligiſſent, cognominatum bubulci filium, [8] ipſe eos muniis diſtinguebat: vt alij domo-

[1] *fore vt peſſimo ſupplicio te interficiat: Expoſitũ autẽ iubere ſuum iuſſiſſe.*

[2] *ad caſam ſuã. Huic porrò etiam vxori quæ per totũ diẽ parturiens erat, tunc fortè numinis voluntate filiũ peperisse, dũ ipſe in vrbem proficiſceretur eranti q; alter de altero ſollicito.*

[3] *quod vtinã neq; vidiſſem neq; vnquam dominis noſtris euenisset.*

[4] *Nunquam enim cogitaſſem ex eo genere eſſe.*

[5] *Ceterùm in via rem totam ex miniſtro intellexi, qui mihi extra vrbem deducto puerulũ in manus tradidit: filiũ eſſe videlicet Mãdanes Aſtyagis filiæ, et Cãbyſis Cyri filij & Aſtyagem iubere illum interfici, nunc igitur hic eſt.*

[6] *Secũdò hæc dixit, Quãdoquidem igitur tibi nõ poſſum perſuadere vt exponas, tu ſaltem hoc facito: ſi quidẽ omnino neceſſe eſt expoſitum cerni.*

[7] *tertio verò die quàm puer expoſitus fuerat,*

[8] *ipſe quibuſdam eorum præcipiebat vt domorum ſũ*

rum ſtructores eſſent: alij, vt ſatellites: alij vt oculus regis eſſet: alij, vt mandatorum renunciator, tãquam ſuum ſingulis munus aſſignans. Horum puerorum quidam colluſor Artembaris filius erat, viri inter Medos clari, quem Cyrus, quòd imperata non feciſſet, iuſſit ab aliis pueris comprehendi: & quum illi paruiſſent, *multis verberibus affecit. Quæ puer tanquam ſe indigna paſſus, iniquiſſimo animo ferens, vbi primum dimiſſus eſt, in vrbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro pertuliſſet deplorauit: non tamen Cyrum nominans (nondum enim eius hoc erat nomen) ſed filium bubulci Aſtyagis. Artembares, vt erat ira percitus, ad Aſtyagem, ducens filium ſecum, contendit: & rem intolerandam paſſum eſſe inquiens, eiuſq; humeros oſtendens, Siccine indignè, ait accipimur, rex, ' à filio bubulci ſetui tui? Audiens hæc atq; cernens Aſtyages, volens Artembaris honoris gratia vlciſci puerũ, iuſſit accerſi bubulcum & filium. Qui quũ ambo adfuiſſent, intuens in Cyrum Aſtyages, Tune, inquit, hoc tali patre genitus, auſus es huius filium, viri apud me primarij, *tam indignis concidere verberibus? Cui ille, Iſtud, inquit, here, huic ego iure feci. pueri enim pagani, quorum hic vnus erat, me regem ſuum ludentes conſtituerant: quippe qui videbar eis ad hoc maximè eſſe idoneus. At iſte, quum cæteri pueri iuſſis obtemperarent, audiens dicto eſſe nolebat, ac me nihili faciebat: propter quod pœnas dedit. Quòd ſi ego propterea vllo malo ſum dignus, hic tibi præſto ſum. Hæc loquente puero, ſubiit Aſtyagi agnitio eius, viſaque eſt figura oris referre ac repræſentare ipſum, & geſtus eſſe liberalior, & tempus expoſitionis cum pueri ætate congruere. His perculſus Aſtyages, aliquandiu ſine voce manſit, vixq; tandem ad ſe reuerſus, volens à ſe Artembarem dimittere, ' vt bubulcum ſubmotis arbitris rimaretur, Ego, inquit, Artembares, efficiam vt filius quoque tuus ob hoc nihil conqueri poſſit. Dimiſſo igitur Artembare, & eius iuſſu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui ſolus erat relictus) percontatur vnde puerum accepiſſet, quiſve ei tradidiſſet. Ille ex ſe genitum reſpondere, & genitricem eius apud ſe eſſe. Aſtyages dicere, non bene ſibi illum conſulere ' qui cuperet ad ingentes deuenire neceſſitates. Simulq; hæc dicens, ſatellitibus innuit vt caperent ipſum. Hic autem ad neceſſitates redactus, ita demum rem patefecit: ab initioque exorſus, vera referendo, deſcendit ad preces & ad petendam ſibi veniam. ⁴ Bubulco veritatem eloquuto, Aſtyages pauciora iam verba fecit: ſed Harpagum, cui valdè ſuccenſebat, vocari a ſatellitibus iuſſit. Quem, vbi adfuit, percontatur Aſtyages, Harpage, qua nece interimiſti quem tibi tradidi puerum è filia mea genitum? Harpagus (vt vidit paſtorẽ intereſſe) noluit tergiuerſari mendacio, ne argumentis contincereturꝛ ſed ita reſpondit, Ego, poſteaquam infantem accepi, rex, cogitaui quo pacto ex animi tui ſententia facerem: & ⁵ tamen, quum apud te innoxius extitiſſem, ne forem aut filiæ tuæ aut tibiipſi carnifex, eoq; ita ſtatui agendum: Accerſito huic bubulco infantem tradidi, inquiens te eſſe qui iuberes illum interfici. In quo dicendo mentitus non ſum. tu enim ita præceperas. ⁶ Atque huic, dum puerum trado ex tuo præcepto, iuſſi exponeret in deſerto monte, perſtaretq; in eo obſeruando tantiſper dum expiraſſet: comminatus iſti extrema quæq; niſi hæc effecta reddidiſſet. Vbi hic fecit imperata, & infans obiit, miſſis eunuchorum fidiſſimis, rem cognoui, & per eoſdem mortuum ſepeliui. Ita res habet, rex: atq; hac morte defunctus eſt puer. Et Harpagus quidem ⁷ directam habuit orationem. Aſtyages autem diſſimulata qua illi infenſus erat cauſa, ob id quod contigerat, primùm rem ei enarrat quemadmodum ipſe ex bubulco audierat: deinde ea narrata eò deuenit vt diceret, Quod puer viuit, & quod accidit, bene habet. De eo enim, inquit, quod in hunc puerũ factum erat, valde laborabam, & à filia mea inſimulatus, haud leuiter ferebã. Igitur in bonũ conuerſa fortuna, tum filium tuum mitte ad puerũ hunc qui recens venit: tum verò ad cœnã mihi adeſto. ſiquidẽ conſtitui pro recepto filio diis quibus honor hic conuenit, ſacrificare.

Harpagus

* alij, verberibus eum admodum aſperè tractabit. S.

' à ſeruitui, vt quidem bubulci, filio:

* alij, tam indignè tractare: S.

' vt de bubulco ſeorſum accepto quæſtionem haberet, Ego. &c.

' ac ſi vltro vellet in maximas angoſtias ſeſe dare.

⁴ Aſtyages bubulci veritatẽ eloquuti non magnam rationem habuit: ſed Har.

⁵ & tamen, quum in te nihil peccaſſem, neq; filiæ tuæ, neq; tibi ipſi ipſe carnifex.

⁶ Tradidi igitur iſti hoc modo: addito mandato vt eum expon.

⁷ ſimplicem,

Harpagus, quum hæc audiſſet, adorato rege, ac ſibi maiorem in modũ gratulatus quòd peccatum ſuum commodè ceſſiſſet, & propter ſortem proſperam ad conuiuium vocaretur, domum abiit. Quam ingreſſus, properanter filium qui ipſi vnicus erat, tredecim circiter natum annos, mittit domum Aſtyagis, iubens exequi quæcunq; ille imperaret. Ipſe geſtiens, quid ſibi ſucceſſiſſet vxori exponit. Eius porro filium, vbi aduenit, Aſtyages iugulatũ & in fruſta conciſum partim torruit, partim elixauit, & probè conditum, paratum habuit. Dehinc ſub horam cœnæ, poſtquam adfuerunt cùm cæteri cõuiuæ, tum verò Harpagus, conuiuis quidem aliis atque ipſi Aſtyagi menſæ appoſitæ ſunt ouilla refertæ carne: Harpago autem, præter caput & manus extremas ac pedes, reliquis filij ſui partibus. nam illa in cániſtro operta, ſeparatim repoſita erant. Eum autem poſtquam ſatis depaſtum illo cibo putauit Aſtyages, interrogat nunquid ſit illis oblectatus epulis? Se verò valde oblectatum, dicenti Harpago, ij quibus negocium erat datum, adferunt caput filij cum extremis manibus ac pedibus tectum: & adſtantes iubent detegere, ac ſumere quod vellet ex eis. Harpagus obtemperans, vbi detexit, cernit reliquias filij. non tamen eo ſpectaculo conſternatus eſt, [1] ſed apud ſeipſum manſit. Et percontanti Aſtyagi nunquid agnoſceret cuius feræ carne paſtus eſſet, ſe agnoſcere reſpondit: ſibiq; quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito reſponſo, receptiſq; reliquiis carnium, domum abiit, eas (vt ego opinor) illinc collectas humaturus. Et Harpagum quidem hac vltione Aſtyages proſequutus eſt. De Cyro autem deliberans, eoſdem ex Magis accerſiuit qui fuerant ipſius ſomnium ſic interpretati. Poſtquam venerunt, ſciſcitatur eos [2] quid cenſeant de viſione ſibi agendum. Illi neceſſariò fore inquiunt, vt puer » ſi ſuperſtes eſſet, nec hactenus periiſſet, regnaret. Atqui puer & viuit & incolumis eſt, (Aſtyages excipit) & quum ipſum ruri agentem pueri eius pagi, regem delegiſſent, quæ faciunt qui reuera ſunt reges, ea omnia hic fecit. Nam » ſatellitibus, ianitoribus, internunciis, ac cæteris muniis inſtitutis, imperium » exercuit: quæ vobis quónam videntur ſpectare? Si ſupereſt puer (Magi reſpondent) atque regnauit [3] nulla ex prouidentia, confidito ob id, ac bono ſis » animo, iam non eum regnaturum iterum. Nam quædam vaticinationes noſtræ in exigua reciderunt, [4] & velut in ſomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ ſunt. Ego (inquit Aſtyages reſpondens) iſtius veſtræ, Magi, ferè ſum ſententiæ, [5] me ſomnio eſſe defunctũ, puero iam rege nominato, nihilq́ue mihi amplius eum eſſe reformidandum. Vos tamen probè conſiderantes, quæ nam futura ſint & meæ domui & vobis tutiſſima conſulite. Ad » hæc Magi, Noſtra etiam, rex, (inquiunt) magni intereſt, tuum ſtare principatum: [6] qui ſi immutetur, & ad hunc puerum qui Perſa eſt tranſeat, nos » quoque qui Medi ſumus, in ſeruitutem redigemur apud Perſas, & extranei nullius erimus pretij: te verò regnãte, cuius populares ſumus, tũ ex parte imperamus, tum magnos apud te honores obtinemus. Quo magis per nos & » tibi & regno tuo proſpiciendũ eſt: & nunc, ſiquid cerneremus quod timendum eſſet, tibi aperiremus: verùm quum in rem friuolã nunc euaſerit ſomnium, & ipſi confidimus, & te itidem confidere iubemus, & hunc ablegare » puerum ab oculis tuis in Perſidem ad parentes. His auditis Aſtyages gauiſus » eſt: accitoq; Cyro hæc inquit, Fili, quum ego propter quandam haud ſanam » ſomnij viſionẽ in te fuiſſem iniurius, tuo tamen ipſius fato ſuperſtes es. Nunc itaque lætus ad Perſas ito cum iis quos ad te deducendum mittam. Eò perueniens, parentes tuos offendes: patrem, non qualis eſt Mitradatas bubulcus, & matrem, non qualis eſt vxor eius. Hæc loquutus Aſtyages Cyrum dimittit. Quem ad domum Cambyſis reuerſum, acceperunt ſui parentes, & audita re vehementer amplexati ſunt, vt quem ſtatim mortem obiiſſe crediderant. Sciſcitabantur igitur quonam modo ſuperſtes eſſet. Hic ſe verò ait eos antea non nouiſſe, [7] & ob id maximè erraſſe. Inter viam tamen omne ſuum infortunium audiſſe. credidiſſe enim ſe bubulci Aſtyagis eſſe filium:

[1] *ſed mentis compos fuit.*

[2] *Quomodò ſibi viſum illud eſſent interpretati. Illi idem reſponſum reddiderunt, quod antea: oportere pueri regnare, ſi ſuperſtes eſſet, nec prius obiiſſet. Atqui, &c.*

[3] *non de induſtria et abſque vllo conſilio, conſi.*

[4] *& quæ ea inſomnia pertendent, prouiſa ad leue quidpiam deuenisse.*

[5] *hunc eſſe ſomnij exitũ, puero, &c.*

[6] *alioquin enim alienatus, ad hunc puerum qui Perſa eſt, deuenire: vt tũ nos qui Medi ſumus, in ſeruitutem redigeremur, nullius q; pretij eſſemus apud Perſas, vt pote extranei. At permanente rege, cuius pop.*

[7] *Et in maximo errore vitæ ſatum fuiſſe.*

verùm in illo itinere omnem rem geſtam, ab iis qui ipſum deduxerant accepiſſe. Commemorabat autem ſe ab vxore bubulci fuiſſe educatum, ſemper eam laudibus proſequẽs, ita vt in omni eius ſermone eſſet Cyno. Quod nomen accipiẽtes eius parentes, vt magis diuinitus videretur Perſis filius ſuus fuiſſe ſeruatus, diuulgarunt à cane Cyrum, quum eſſet expoſitus, fuiſſe educatum. vnde hæc fabula emanauit. Vbi Cyrus in virilem adoleuit ætatem, & inter æquales viriliſſimus euaſit & idem dilectiſſimus, [1] conſtituit Harpagus ad eum dona mittere, Aſtyagis vlciſcendi cupidus. Nam per ſeſe, qui priuatus eſſet, non videbat futuram de Aſtyage vindictam: ſed Cyrum cernens adultum, cuius caſus ſuis aſſimilabat, ſibi ſocium comparabat. Præterea verò hæc ab eo facta erant. Quum eſſet acerbus Aſtyages in Medos Harpagus ſingulis quibuſque eorum ſe inſinuans primoribus perſuadebat oportere Aſtyagem à regno ſummoueri Cyro delecto. Harpagus, his tranſactis ac paratis, ita demum volens Cyro apud Perſas agenti ſuam aperire ſententiam, quum aliter non poſſet, vt pote itineribus cuſtoditis. huiuſmodi rem comminiſcitur. [2] Exenterato quem ſolerter obtinuerat lepore, vt nihil omnino reſcinderetur, indidit libellum in quo quæ libuit conſcripſerat: reſutoque ventre, leporem vnà cum retibus tradidit venatori cuidam ſuorum domeſticorum fidiſſimo: miſitque ad Perſas, [3] præcipiens ſuo ore, quum daret leporem, Cyro diceret, vt ipſe ſuis manibus aperiret, idque ſine arbitris faceret. Hæc exequuto nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentumque libellum qui in eo inerat, legit, in hæc verba: Fili Cambyſis, quem dij reſpiciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ peruenifſes) vlciſcere nunc Aſtyagem tuæ necis autorem. quoniam ex huius tu quidem ſtudio perieras, deorum tamen beneficio & meo ſuperſtes es. Quæ omnia quemadmodum circa te geſta ſunt, opinor te olim iam reſciuiſſe: & item, qualia ego ab Aſtyage paſſus ſim quòd te non occidiſſem, ſed bubulco tradidiſſem. Nunc, ſi mihi auſcultare vis, omni tu cui Aſtyages imperat regioni imperabis. Quum enim Perſis vt deficiant perſuaſeris, expeditionem aduerſus Medos ſuſcipe; vtpote ad votum tibi re ſucceſſura, ſiue ego dux ab Aſtyage ad tibi occurrendum creatus fuero, ſiue alius quiſpiam Medorum illuſtrium. Horum enim primi quique ab illo ad te deficientes, Aſtyagem conabuntur euertere. Tanquam igitur cuncta tibi ſint hîc in expedito, iſta exequere ſine mora. Cyrus, his auditis, conſiderabat quónam ſolertiſſimo modo Perſas induceret ad rebellandum. Cogitando tandẽ comperit hunc eſſe appoſitum, vt ita faceret: Scripto libello de iis quæ volebat, concilium Perſarum coegit. Deinde reſignato libello atq; lecto, ducem ſe inquit Perſarum ab Aſtyage eſſe deſignatum. Et nunc Perſæ, ait, edico vobis vt præſto mihi ſitis cum ſingulis falcibus. Hoc Cyrus Perſis præcepit: quorũ complura ſunt genera. Eorum quædam Cyrus congregauit, & à Medis ad deficiendũ induxit, [4] ſub quibus alia omnia. Ea autem hæc ſunt, Arteatæ, Perſæ, Paſargadæ, Meraphij, Maſij. Sed horum Paſargadæ ſunt præſtantiſſimi, in quibus & Achæmenidarum [5] cognatio eſt, vnde reges Perſicæ ſunt oriundi. Alij Perſæ hi ſunt, Panthelæi, Deruſiæi, Germani: atque hi omnes, aratores. Alij verò, pecuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartij. Vbi cuncti adfuerunt habentes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locũ quendam dumoſum (erat in Perſide is locus circiter decem & octo aut viginti ſtadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Perſis, iterum præcipit in poſterũ diem vt lauti adſint. Interim coactas in vnum caprarum, ouium, boum greges patris ſui mactat atque apparat, tanquam Perſarum exercitum accepturus vinoq; ac cibariis quam lautiſſimis. Poſtero die vbi conuenerunt Perſæ, iubet eos diſcumbere in prato atque epulari. Deinde cœnatos interrogat vtrum pridianam an præſentem conditionem præoptarent. Illis reſpondentibus, multum eſſe inter hæc duo [6] interualli: pridianam enim omnia mala

habuiſſe,

[1] ſi inflabat Harpagus, dona mittendo. vel, Eius ſtudioſus erat.

[2] Quum leporem arte cõpoſuiſſet, ſine ventrem reſcidiſſet, nihil lacerando, indidit libel.

[3] vel, præcipiens vt quũ leporem Cyro daret, ſuo ore diceret, vt etc. vel, Cyrum admoneret etiã vt, &c.

[4] Sunt autem hæc, à quibus alij omnes dependent.

[5] Tribus.

[6] diſcrimis.

habuiſſe, præſentem verò omnia bona habere: excepit Cyrus, & omnem rem denudauit, inquiens, Viri Perſæ, ita res veſtræ habent: volentibus vobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt ſine vllo ſeruitutis labore: nolentibus verò, innumerabiles quales heſternæ ærumnæ. Nunc itaque obtemperando mihi, efficiamini liberi. nàm & diuina quadam ſorte ipſe genitus hæc bona videor in manus veſtras eſſe allaturus, & vos nõ arbitror inferiores eſſe Medis cùm in aliis, tum verò in bellicis rebus. Quæ quum ita ſint, rebellate quamprimum ab Aſtyage. Perſæ, vt qui iampridem [1] dedignarentur parere Medis, nacti [2] præſidẽ, libenter ſe in libertatem vindicarunt. Hæc moliri Cyrum Aſtyages quum accepiſſet, miſſo nuncio accerſit. Iſte nuncium iubet renunciare, ſe prius illuc venturum quàm Aſtyages ipſe velit. His auditis, Aſtyages Medos cunctos armat, hiſq; [3] aduerſo numine Harpagum præficit, oblitus eorum quæ illi feciſſet. Comparato exercitu, vbi Medorum copiæ [4] cum Perſicis prœlium conſeruerunt, quicunque eorum, [5] ſermonis Harpagi erant expertes, prœliabantur: qui verò participes, ad Perſas tranſibant, pleriq; de induſtria ignauiter agebant, fugamq; faciebant. Dilapſo turpiter Medico exercitu, Aſtyages vt primum rem cognouit, minitans Cyro, inquit, Ne ſic quidem Cyrus gaudebit. Hactenus loquutus, ante omnia eos magos ſomniorum interpretes qui ſuaſiſſent ipſi Cyrum dimittendum, patibulis affigit. Deinde reliquos Medorum qui in vrbe erant, adoleſcentes pariter & ſenes armat. Quibus eductis, cum Perſis confligens fugatur: viuuſq; capitur amiſſis quos eduxerat Medis. Ei captiuo aſtans Harpagus inſultauit, eumq; dicteriis laceſſiuit, cùm alia quæ homini dolerent, dicens, tum verò percontando eum de cœna ſua in qua ille ipſum carnibus filij pauiſſet: [6] quoniam regnum eius ad ſeruitutem decidiſſet. Eum intuens Aſtyages viciſſim interrogat nunquid [7] ipſius foret Cyri opus, Harpagus ſuum verò eſſe dicere: idq; meritò, quoniam ipſe ad Cyrum ſcripſiſſet. [8] Tum Aſtyages eum improuidiſſimum atque iniquiſſimum omnium hominum compellauit. Improuidiſſimum quidem, quòd ſi facultas ei aderat vt rex efficeretur, alteri tribuerit imperium, ſi modò illa per ipſum geſta eſſent: iniquiſſimum verò, quòd cœnæ cauſa Medos in ſeruitutem redegiſſet. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec ſibi habere, ſatius futurum fuiſſe Medorum alicui id bonum comparare quàm Perſarum. Nunc Medos qui huius peccati affines non extitiſſent, ex dominis factos eſſe ſeruos: & Perſas qui fuiſſent hactenus ſerui, nunc dominos effectos eſſe Medorum. Hunc in modum Aſtyages, quum quinq; & triginta regnaſſet annos, regno amotus eſt: ob cuius acerbitatem Medi ſubiecti fuere Perſis centum ac duodetriginta annos, omni ſupra Halym fluuium Aſiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerunt.

Iidem ſequentibus temporibus, quum horum factorum pœniteret, à Dario defecerunt; ſed prœlio victi, iterum ſubacti ſunt, Perſæq; qui tunc cum Cyro aduerſus Aſtyagem rebellauerunt, deinceps Aſiæ imperitauerunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Aſtyagem, penes ſe habuit quoad vita exceſſit. Ita Cyrus genitus educatusque, regno potitus eſt. Et mox Crœſum iniuriæ illatorem ſubegit, quemadmodum à me ſuperius commemoratũ eſt. Quo ſubacto, ita omnem Aſiam adeptus eſt. Porrò ritus quibus vtuntur Perſæ, tales eſſe comperi. Neque ſtatuas, neque templa, neq; aras extruere conſuetudo eſt, quinimo hoc facientibus inſaniæ tribuere. ob id (vt mea fert opinio) quòd non, quemadmodum Græci, ſentiunt deos ex hominibus eſſe ortos. Moris habent, editiſſimis quibuſque conſcenſis montibus, Ioui hoſtias immolare, omnem gyrum cœli Iouem appellantes. Soli Lunæq; ſacrificant, & telluri, igni, aquæ atq; ventis: hiſq; ſolis ſacra faciunt iam inde ab initio. [9] Veraniæ quoque ſacrificant, ſic nimirum ab Aſſyriis Arabibusque edocti. Vocant autem Aſſyrij Venerem Milittam, Arabes eandem Alittam appellant, Perſæ Metram. Sacrorum autem ritum circa hoſce iam dictos deos huius-

[1] *grauiter ferrent,*
[2] *Ducem,*
[3] *tanquam diuinitus mẽte captus, Harp.*
[4] *cum Perſicis inuicte fecerunt. vel, Perſicis occurrerunt.*
[5] *propoſitum Harpagi ignorabant, prælio abantur: cat. ad Perſ.*
[6] *quod eſſet illius ſeruitus pro regno.* id eſt, Quod propter illud ex rege ſeruus factus eſſet.
[7] *ſibi vindicaret Cyr.*
[8] *Tum Aſtyages demonſtrare cœpit illum omnium hominum et ſtultiſſimum eſſe et iniquiſſimũ Stultiſſimum quidem, quod quum ipſi liceret regem eſſe (ſi modo per ipſum res ea geſta eſſet) alteri imperium tribuiſſet: iniquiſſimũ, etc.*
[9] *Poſtea verò didicerunt Vraniæ etiam ſacrificare, & ab Aſſyriis & ab Arabiis edocti.*

modi quondam inſtituerunt: Perſæ quippe ſacrificaturi, nec aras erigunt, neq; ignem incendunt prorſus: ſed neq; libamentis vtuntur, aut tibiis, infulisve, aut molis: verùm, vt quiſq; diuis hiſce ſacra facere ſtatuit, in locũ mundum victimã ſiſtens, deum illum implorat, myrto maximè cinctam geſtans tiaram. [1] Sacrificans autem, non pro ſe ſolo priuatimq; vota nuncupat, ſed cõmuniter vniuerſis Perſis benè precatur. inprimis quidem regi: quoniam [2] inter Perſas omnes idem quoq; comprehenditur. Vbi verò iam in minutas portiunculas membratimq; hoſtiam conſcidit, carnibus elixis herbam ſuſternit quammolliſſimã, maximè trifolium. Huic impoſitis carnibus, Magus aſtans theogoniã accinit. ſiquidem hanc illi dicunt eſſe incantationem efficaciſſimam. Citraq; Magum nullum illis ſit legitimum ſacrificium. Mox ſacrificus ſublatis carnibus vtitur in quęcunq; vſum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuè colendum cenſent ſuum quiq; natalem: nimirum hoc die plus aliis æquum cenſentes ciborum apponere. Et ditiores, integros boues, camelos, equos, aſinos, eosq; in fornacibus toſtos, iſto die in menſam apponunt: pauperes natalẽ minoribus pecoribus honorant. Cibis autem vtuntur perpaucis, bellariis multis, neque iis admodũ bonis. Hinc eſt quòd Perſæ dicunt, [3] Græcos paſtos iam demum non eſurire amplius. Nempe ipſis à cœna cibi apponũtur pretij nullius, & ſiquid apponatur, non ceſſant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eiſdem nec vomere corã, nec vrinam facere licet: quæ etiam nunc ita obſeruantur. Poti, de rebus maximè ſeriis conſultare conſueuerunt. [4] Nam ſi quando ipſis conſultandum videtur, tum poſtera die ieiunant, proponitq; is qui ædibus illis in quibus fortè cõſultatur præeſt: &, ſi placuerit, atq; ieiunauerint, vtuntur ipſo: ſin minus comprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eiſdem poti pronunciant. Quum in via inuicem ſibi occurrunt, ex hoc quis cognoſcat an pares ſint: nam ſalutationis loco ſe mutuo oſculantur. quòd ſi alter fuerit inferior paulo, malas oſculantur duntaxat: ſin autem alter fuerit multo ignobilior, proſtratus adorat honoratiorem. In primis autem illos obſeruant reuerente r qui proximè habitant: ſecundas tribuũt iis qui à primis proximi: atq; ſic deinceps progrediẽtes, quo viciniores, hoc arctiori neceſſitudine iunctos exiſtimant: ſe nimirum omniũ longe optimos arbitrantes: [5] alios verò, quo remotius diſſiti ſunt, hoc à virtute magis eſſe alienos. atq; illos demũ ſecũdum dictam proportionem peſſimos eſſe colligentes qui à Perſis abſint quam remotiſſimè. Sub Medis imperiũ obtinentibus, pleræq; nationes quoq; imperitabant: ſed quibus omnibus præerant Medi. Iidem & affines perinde atq; Perſæ colunt. Quæ gens imperij curam gerens, latè progreſſa fuit. Externorum autem morum Perſæ maximè omniũ hominum ſunt ſtudioſi. Nam & Medicam veſtem propria elegantiorem arbitrantes, geſtant: & in pugnis thorace vtuntur Ægyptio. Quin voluptatibus etiã omnis generis quas ſemel reſcire potuerunt, frui ſtudent. A Græcis edocti, puerorũ quoq; indulgent amoribus. Virgines multas ducunt vxorum loco, ſed multo plures pallacas habent. Secundum bellicam fortitudinem potior ducitur numeroſæ ſobolis procreatio; & illi qui quamplurimos liberos ediderit, [6] huic rex, tanquã ſtrenuũ quippiam pręſtiterit, ſingulis annis munera mittit. Liberos ſuos, à quinto anno incipientes vſq; ad viceſimum, tribus duntaxat inſtituunt, equitare, arcu ſagittas excutere, vera loqui. Ante quinquenniũ filius in conſpectũ patris nõ venit, ſed apud fœminas degit. Quod ea gratia ſic fit vt ſi inter educationẽ decedat, nullã hæc proliſ iactura patri afferat moleſtiam. Equidẽ hunc morẽ laudo: laudo item illum, ne ob vnam tantùm culpã liceat vel ipſi regi occidere quempiã, neq; alicui aliorũ Perſarum atrocius aliquid in familiam ſuam exercere ob vnũ ſolum delictũ: [7] ſed expendere iubetur quiſq;, ſi plura ac magna patrarit, atq; tum demũ iuſta vtatur indignatione. Suum autẽ pa-

[1] *Illi autem qui ſacrificat, non licet ſibi priuatim precari bona, ſed commune.*

[2] *Inter cunctos Perſas ipſe etiam* qui ſacrificat, *cõprehend.*

[3] *Græcos ſinem edẽdi facere dum ad hoc eſuriunt, quòd à cœna nihil apponatur illis quod ſit alicuius pretij: quòd ſi quid tale apponeretur, nõ eſſe finem facturos quoad ſatiati eſſent. Vini valde appetentes ſunt.*

[4] *Quod autẽ ipſis placuerit deliberãtibus inter pocula, id poſtridie proponit dominus illius domus in qua deliberauerint: & ſi quidem placuerit ſobriis etiam, ea vtuntur: ſin minus, relinquunt. De quibuſcunq; autem ſobrij non conſultauerint, inebriati ea in diſquiſitionem reuocant Si in vita, etc.*

[5] *Minimè autem eos qui ſedes à ſe remotiſſimas incolũt, honore afficiunt: ſeipſos omniũ hominũ longè præſtantiſſimos eſſe arbitrantes in omnibus rebus: cæteros autem, prout propius incolunt, (vt dictum eſt) virtutem amplecti. at qui longiſſimè abipſis habitent, deterrimos eſſe. Porrò Medi imperium obtinentibus, quædam etiã gentes mutuò imperabant,* id eſt, imperiũ in quaſdam obtinebant, & viciſſim aliarum imperio ſuberant. *Medi enim vniuerſis imperabant, & maximè ſibi propinquis: hi autem, etiam finitimis: iſti verò, iis qui maximè vicini erant. Eadem autem ratione & Perſæ vicinos ſuos colunt. Latè enim progrediebatur illa gens imperans & præfecturas obtinens. Externorũ aut.* [6] *huic rex munera quotannis mittit. In multitudine autẽ poſitum eſſe robur exiſtimant. Lib.* [7] *Sed vbi conſideraverit, ſi peccata commiſſa plura maioraq; eſſe competiat quàm obſequia præſtita, tum demum iram ſuam exercet. Suum autem patr. aut m. aiunt nem. vnq. occidiſſe: ſed quicunq; tales fuerint* filij, *neceſſe eſſe vt ſi de illis inquiratur, aut ſuppoſititij aut ſpurij comperiantur. Quippe veri.*

trem aut matrem aiunt neminem vnquam occidisse: verùm quotquot horum fortè acciderunt, omni necessitate excussa, hos tandem deprehensos tradunt aut subdititios, aut spurios. Quippe verisimile nequaquam videri aiunt, vt is, qui verus parens sit, à proprio filio interimatur. Quæcunq; apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimum apud eos ducitur, mentiri: secundo loco, æs alienum debere, cum ob alias multas causas, tum quòd necessum sit eundem qui debet, mendacio quoq; obnoxium esse. Si quis è ciuibus lepra aut vitiligine infectus sit, huic in ciuitatem accedere non conceditur, neq; cum aliis Persis cõsuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immissos quòd in solem peccauerint. Externum verò, qui iisdem correptus fuerit, [1] è regione sua exigunt: atq; ob eandem causam albas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inspuunt, nec manus abluunt, nec deniq; simile quippiam faciunt, sed flumina inter omnia religiosissimè colunt. Hoc quoq; Persis accidit peculiare, quod quãquam illos lateat, nobis minimè est obscurum: nempe quæcunque apud illos nomina vel corporibus, vel magnificentiæ sunt similia, ea omnia in eadem terminari litera, quam Dores san appellent, Iones sigma. Et, si animaduertas attentius, deprehendes nomina Persarum non quædam, sed omnia similiter claudi. Equidem hæc probè sciens de Persis possum indubitatò affirmare. at ista, quæ de mortuis produntur, obscuriora, neq; perinde certò: cadauera videlicet defunctorum Persarum non prius humari, quàm vt aut ab alite aut cane trahantur. [2] Magos tamen sat scio hæc factitare: quandoquidem apertè faciunt. Perse igitur mortuum [3] cera inuoluentes in terram condunt. Magi verò cum ab aliis hominibus, tum à sacerdotibus Ægyptiis differunt. Siquidem hi nullius animantis occisione se polluunt, præter ea duntaxat, quæ diis immolant: Magi suis ipsorum manibus, excepto homine atq; cane, quiduis occidunt: imò hoc palmarij loco ducunt si formicas serpentesq;, & breuiter reptilia atq; volatilia plurima necauerint. Atque de horum ritibus hunc in modum dictum sit: nos ad institutam narrationem recurrimus. Porrò Iones atq; Æoles, vbi audierunt Lydos citra negotium à Persis victos, legatos Sardis miserunt ad Cyrum, [4] vltrò postulantes vt iisdem conditionibus eos admitteret, quibus Crœsi subiectos in ditionem accepisset. Verùm Cyrus ad eorum postulata per huiusmodi *similitudinem atque* apologum respondit, Tibicen, inquiens, quidam vbi pisces in mari conspexisset, canere tibia cœpit, ratus nimirum eos *ad cantus suauitatem* in terram progressuros: at spe sua frustratus, misso in mare verriculo, ingentem piscium vim complexus est traxitque. Et quum palpitantes cerneret in sicco dixit ad pisces, Temperate, inquit, nunc mihi quæso à saltationibus: quando non libuit vobis me canente saliendo progredi. Quæ verba Cyrus Ionibus Æolibusq; ideo dixit, quòd Iones prius ipso Cyro per legatos *ad amicitiam inuitante*, & flagitante vt à Crœso rebellarent, constanter recusauerant: ac tum demum, [5] rebus non ex sententia succedentibus, parati essent Cyri imperata facere. Hac occasione ira commotus, dicto responso eos dimisit. Iones, his auditis, ad suas quique ciuitates reuertuntur, mœniaq; communiunt. Congregabantur autem in Panionio alij omnes, præter Milesios. quippe cum his solis fœdus inierat Cyrus, iisdem conditionibus, quibus & [6] Lydos receperat. Porrò reliquis Ionibus communi sententia videbantur legati in Spartam mittendi, qui *simul & præsentem rerum statum nuntiarent*, & auxilium rogarent. Iones verò illi, ad quos Panionium quoque pertinet, ciuitates habent cum cœli bonitate, tum montium commoditate omnium optimè sitas, quas nos nouerimus: adeo, vt neque superior regio, neque inferior, neque ea, quæ orientem, nec, quæ occidentem spectat plaga, Ioniam hac in parte æmulari possit. Siquidem hæc, vel frigore riget, vel premitur aquis: illa rursus calore ac situ squalet. Lingua vtuntur non eadem, [7] sed eius quatuor proprietates ducunt. Miletus, prima apud ipsos ciuitas,

[1] *multi è regione sua expellunt; necnon columbas albas, s. expellunt; eandem causam prætendentes. In flum.*

[2] *Magos quidem certè sat sc.*

[3] vel. Cera circũlinentes, aut intègentes.

[4] *volentes iisdem conditionibus stare, quib. & Cræso fuerant subiecti. Verùm Cyr.*

[5] *rebus cõfecti.*

[6] Legit hic interpres λυδὸς. non λυδὸς.

[7] ad verbũ, *sed quatuor modos deductionum vsurpant.* 1. Eas tuntur in quatuor modos & proprietates deductas.

ad meridiem vergens. Post hanc Myus & Priene: hæ in Caria sitæ sunt, eadem lingua vtentes. Illæ verò in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ, Phocæa, quæ cum iam dictis ciuitatibus, quantum ad linguam attinet, non conueniunt, inter se tamen eadem sonant lingua. Reliquæ sunt tres ciuitates Ionicæ, quarum duæ insulas habitant, Samum videlicet & Chium: tertia in continenti sita, Erythræ. Ex his Chij & Erythræi eandem sermonis proprietatem sibi vendicant: Samij verò ab his discrepantes, propriam quandam receperũt loquendi formam. Atque hunc in modum quatuor omnino linguarum fiunt proprietates. Ac verò ex iisdem Ionibus Milesij erant, qui cum Cyro metus pertextu fœdus pepigerant. Insularibus autem nihil dum grauius fuit metuendum, quòd Persis Phœnices nondum essent subiecti, & ipsi Persæ nauigiis non vterentur. Porrò hi nõ aliam ob causam ab Ionibus defecerunt, quàm quòd imbecilles essent omnes alij Græci, tum Iones oppido quam infirmissimi, & nullius propemodum momenti. Siquidem præter vnas Athenas, nulla vrbs alia insignis erat. [1] Iam enim alij Iones atque ipsi Athenienses, Ionum nomen refugerant, nolentes Iones appellitari. Quinetiam nunc plerosque ex illis videas quos nominis istius pudeat. Cæterùm duodecim istæ ciuitates nomine ipso gloriabantur; & *quum semel nomen sibi Panionius indidissent*, fanum quoque de suo nomine construxerunt Panionium. Cuius nullos participes facere in animum sibi induxere: nec erant qui magnopere postularent eiusdem participes fieri, exceptis tantùm Smyrnæis. Tale quippiam Dorien sibus accidit, qui Pentapolin incolũt, quæ antè Hexapolis vocabatur. nam & hi cauent, ne quem è finitimis Dorien sibus ad Triopium [2] sacrum admittant: adeo vt etiam ex popularibus suis, qui sacri legem transgressi essent à ludorum communicatione excluserint. Nam in certamine Apollinis Triopij tripodes victorib. constituebantur ærei: quos acceptos non è [3] sacro efferre, sed deo ipsi donare ibidem oportebat. At vir quidam Halicarnasseus, nomine Agasicles, in eodem certamine victoria potitus, ausus est legem hanc violare, tripodemq; domum ferens [4] sibi asseruare. Propter quod commissum, quinq; hæ ciuitates, Lindos, Ialysius, Camerus, Cos atq; Cnidus, sextam ciuitatem Halicarnassum à sacrorum participatione remouerunt, hac videlicet pœna Halicarnasseos multantes. Atque mihi sanè videntur Iones duodecim fecisse ciuitates, nec voluisse plures recipere, propterea quòd eorundem Peloponnesum habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas è sedibus suis exegerunt, duodecim sunt partes. Nempe prima * ante Sicyonem est Pellena, deinde Ægiræ & Ægæ, ad quam Crathis fluuius perennis labitur: à quo & Italicus ille vocatus est. Post Ægas Bura est & Helice: quò ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Post hanc Ægion est, & Rhypes, & Patrenses, & Pharenses, atque Olenus, quam Pirus ingens fluuius præterfluit. Postea Dyma & Tritæenses, qui soli mediterranea colunt. Hæ sunt duodecim Achæorum illæ portiones, quæ tum quidem Ionum erant: hæcque causa fuisse videtur, quapropter Ionibus duodecim ciuitates constituere placuerit. Nã istos præcipuè magisq; aliis Iones esse, aut præstantius quippiam gessisse, magna insania esset asseuerare: quum ex his Abantes sint, Euboeæ haudquaquam minima portio, qui tamen nec cum Ionum nomine quicquam habent commune: & Minyæ Orchomeniis sint admixti, Cadmæi quoque, Dryopes, [5] Phocenses, Molossi, Arcades, Pelasgi, Dores, Epidaurij, atque aliæ pleræque nationes inter se commixtæ sint, [6] Quorum alij ex Athenien sium Prytaneo progressi, nobilissimos se Ionum existimauerũt. Hi coloniam ducentes, loco vxorum Caricas habebant mulieres, quarum iam ante parentes interemerant. Propter quam cædem mulieres Caricæ legem tulerant, quam iureiurando inter se firmauerant, tradideruntq; suis deinceps filiabus, quòd videlicet cum maritis nunquam cibum sumerent, neque propriis nominibus compellarent: propterea quòd eorum patres, maritos

[1] *adeo quidem vt cùm alij Iones, tum ipsi Athenienses hoc nomen refugerent, Ioneiq; appellari nollent. Sed etiamnũ multi eorum nomen sibi pudẽdum ducere videntur. At hæ duodecim ciuit.*

[2] *templum*

[3] *templo*

[4] *ad clauum suspendere. Propt.*

* Pausan. in 16: & 234. 37, habet ἐκ τῆς Σικυωνίας. quod significat, *ex ea parte qua Sicyonem attingit* Achaia. S.

[5] *Omittit* Herodotus.

[6] *Ex quorum numero, illi qui ex Prytaneo Athenien sium profecti sunt, & se Ionum nobilissimos existimarunt, hi vxores secum non adduxerunt quum in coloniam migrarent, sed Caricas habuerũt, quarum, &c.*

fitos atque filios trucidassent, & quum hæc patrassent, simul orbas ad concubitum violenter rapuissent. Hæc Mileti fiebant. Reges autem creauerant partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriundos, partim Cauconas Pylios, Codro Melanthi progenie ortos: partim ex vtrisque. Sed nomen Ionum inter cæteros maximè amplectuntur. Et sunt quidem illi veri atq; genuini Iones: omnes tamen Ionum nomenclaturæ communicant quotquot Athenis oriundi Apaturia festa concelebrant. Concelebrant autem omnes, præter Ephesios & Colophonios, qui soli ex Ionibus ab Apaturiis arcentur, idq; ob cædis patratæ causam. Porrò Panionium locus est Mycales sacer, ad Septentrionem vergens, communiter ab vniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale autem promontorium est in continenti situm: quod quâ zephyro vento expositum est, ad Samum pertinet. Ad hunc montem collecti vniuersi Iones sacrificium celebrabant, quod Panionia vocant. Accidit hoc sanè non Ionum sacris duntaxat, verùm communiter omnibus Græcorum festiuitatibus, vt in eandem literam finiant, perinde atq; Persarum nomina. Et hæ quidem Ionicæ sunt ciuitates. Æolicæ autem ciuitates sunt, Cumæ, quæ & Phriconis vocatur, Lariſſæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notiũ, Ægiroessa, Pitana, [1] Ægæa, Myrina, Grynea. Atq; hæ x I AEolicæ fuerũt priscæ ciuitates. Vna autem Smyrna (AEolica & ipsa ciuitas) ab Ionibus [2] diruta fuit. Alioqui & hæ, duodecim erant numero, in continenti sitæ, quæ ditionem habebant Ionibus præstantiorem, at quæ tamen ad illius cœli temperiem nequaquam accederet. Smyrnam verò hac occasione amiserunt AEoles, quòd Colophònios per seditionem è sedibus submotos recepissent: qui postea Smyrnæos obseruantes, dum extra vrbem Bacchi sacra celebrarent, occlusis portis vrbem occuparunt. Succurrentibus autem Æolibus vniuersis, sic inter eos transigebatur, vt si Iones vtensilia bonaq; mobilia AEolibus redderent, AEoles Smyrna cederent. Hanc cõditionem quum Smyrnæi accepissent, [3] distributæ sunt vndecim hæ ciuitates, suos quæq; constituens ciues. Hæ itaque continentis sunt ciuitates, exceptis iis, quæ Idam habitabant: nam illæ ad has non referuntur. Insulares verò quinque ciuitates Lesbum colebant. sextam enim in Lesbo Arisbam Methymnæi iam sibi subiecerant, tanquam consanguinitate iunctam. In Tenedo autem vna habitabatur ciuitas, & altera quædam in centum appellatis insulis. Iam verò Lesbiis Tenediisq; [4] nihil grauius, perinde atque cæteris Ionibus insulas tenentibus, erat metuendum: at reliquis ciuitatibus communiter placuit Iones sequi, quocunque illi duxissent. Porrò vbi Ionum AEolumque legati Spartam appulissent (id quod fiebat properanter) ex omnibus delegarunt Phocensem quendam, cui nomen Pytermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea veste indutus, [5] in Spartiatarum cõuentum, qui ad famam legatorum collectus fuerat, processit: hortatusque est Lacedæmonios multis verbis ad auxilium Ionibus ferendum. [6] Illi, quamuis Ionum legatos repulissent, tamen myoparonem ablegarunt, quantum ego coniicio, hominibus instructum, qui rerum Cyri Ionumque successum explorarent. Hi Phocæam appulsi, Sardis mittunt spectatissimum ipsorum, nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorum mandata perferret: nimirum ne vlli Græciæ ciuitati damnum inferret: vtpote se id minimè toleraturis. Cyrus audiens quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græcos, quinam homines essent Lacedæmonij, & quàm multi numero. Mox vbi hæc cognouisset, ad Spartiatam dixisse, „ Equidem non extimui vnquam homines illos, quibus locus est in media „ vrbe vacuus, in quem collecti mutuis ipsi sibi iuramentis imponunt. At- „ que his, (si modò superi me seruauerint incolumem) non Ionum, sed pro- „ pria sua incommoda erunt deploranda. Hæc in vniuersos Græcos verba detorsit Cyrus: quòd fora ampla haberent, in quibus negotiationes exercerent. nam Persæ ipsi horum nullo distinentur, neque illis vllum est forum. Post hæc Sardis Tabulo homini Persæ commisit: Crœsi autem,

[1] Ægæa, aliàs me, [2] diruta fuit.

[3] distributæ sunt, vel inter se partitæ sunt ipsos illa vndecim, &c.

[4] nihil perculi, per.

[5] vt plurimũ ex Spartiatis, quum hoc audissent, accurreret, processit, hort.

[6] Adde ex vet. cod. Græcis: Lacedæmonij verò illis autem præbere noluerũt; imò non ferendum esse auxilium Ionibus statuerũt. Hi igitur ubi venerunt. Illi, &c.

cæterorumq; Lydorum thesaurum Pactyæ Lydo tradidit deferendum. Ipse versus Ecbatana contendit, Crœsum vnà secum ducens: Ionum interim non magna habita ratione, [1] etiamsi primi adoriendi fuissent. quandoquidem Babylon ei obstaculo esse videbatur, & Bactriana quoque natio, item Sacæ atque Ægyptij, in quos ipse expeditionem facere in animo habebat; in Ionas autem alium quempiam imperatorem mittere. [2] At verò vbi Cyrus è Sardis Lydos exegisset, Pactyas à Tabalo atque Cyro defciscit. Et quia Lydorum thesaurum habebat, conscensis nauibus auxiliarios mercede conduxit, maritimisq; omnibus persuasit, vt communem secum expeditionem susciperent. Atque *his succedentibus*, Sardis castra mouit, Tabalumq; in arce vndiq; concluſum obsedit. Cyrus hæc ex itinere intelligens, Crœsum hunc in modum alloquutus est, Quisnam, inquit, Crœse, finis erit eorum, quæ nunc mihi accidunt? [3] quando non cessabunt Lydi (vt videntur) tantisper & sibi & mihi negotium facessere, dum eos prorsus delere aggrediar. Videor equidem perinde feciſſe atque is, qui occiso patre, filiis pepercerit. Siquidem ego te cepi, qui plus quàm Lydorum pater eras, ipsis autem vrbem suam reddidi: adeo vt nunc mirer eos à me deficere. Quum hanc suam sententiam Cyrus expoſuiſſet, Crœsus excepit, veritus nimirum ne Sardis funditus euerteret, Rex, inquit, Cyre, quanquam prudenter tu recteq; dixeris, moderaberis tamen furori, neque patieris antiquam hanc ciuitatem ita excindi, quæ cum superiorum, tum eorum, quæ nunc acciderunt, rea non est. nam priorum ego autor fui, id quod meopte hoc capite pendo: præsens factum Pactyas designauit, cui tu Sardis commiseras: hic tibi pœnas det. Lydis autē veniam dans, hæc illis impera, ne *videlicet aliquando viribus aucti*, vel defectionem meditari ausint, vel molesti esse possint. Interdicito illis ne arma bellica possideant, iubetoq; supra tunicam pallium gestare, induere item cothurnos. Adhæc impera vt liberos citharam pulsare, psallere, cauponari doceant. & mox comperies, ô rex, viros in mulieres degeneraſſe, nihilq; metuendum ne rebelles vnquam à te desciscant. Hæc ideo Crœsus suggessit, quòd optabiliorem Lydis hanc esse conditionem existimaret, quàm semel subactos venundari: sat sciens se, nisi prætextum idoneum comminiscereturnon persuasurum illi, vt institutum detrectaret. Adde etiam quòd formidabat, ne in posterum aliquando Lydi, si imminentem calamitatem effugissent, rebellantes à Persis funditus extinguerentur. Cyrus hac Crœsi admonitione gauisus, remissaq; iracundia, respondit ei se pariturum. Accersitoq; cōtinuò Mazare homine Medo, eadem illi præcepit, quæ Crœsus suggesserat Lydis imperanda. Atque præter hæc mandauit, illos omnes sub corona venundari, quotquot vnà cum Lydis Sardis oppugnaſſent: Pactyam autem viuum ad se perduci. Et ista quidem ex itinere quum præcepiſſet, [4] Lydos compulit ad Persarum mores recipiendos. Pactyas, intelligens exercitum non procul abesse, conterritus confugit Cumam. Mazares verò nihil cunctatus, Cyri exercitus partem quam secum ducebat, Sardis promouit. Verùm vbi Pactyam iam vnà cum suis commilitonibus Sardis abiisse cognouit, primùm Lydos adegit Cyri mandatis obsecundare. Et iam inde Lydi omnem vitæ rationem commutarunt. Deinde Mazares nuntios Cumam misit, qui Pactyam reposcerent. Cumæi verò consilio inito statuerunt ad deum apud Branchidas referendum quid facto opus esset. Erat enim illic oraculum peruetustum quo Æoles Ionesq; communiter vti cōsueuerant. Oraculum hoc in Milesiorum agro est situm supra Panormum portum. Missis igitur ad Branchidas consultoribus rogabant quidnam facientes hac in re deo gratificaturi essent. Consulentibus respondebatur Pactyam Persis esse permittendum: Quæ quum relata audirent [5] Cumæi, putauerunt oraculo acquiescendum Pactyamq; reddendum. Cæterùm quum huc bona pars propensa esset, Aristodicus Heraclidis filius, vir inter cæteros Cumæos clarus, seu oraculo parum fidens, siue ipsos consultores oraculi responsum non rectè perferre existimās,

[1] Hic mendosum esse videtur Græcum exemplar.

[2] Verùm simulatq; Cyrus Sardibus est profectus, Pactyas Lydos ad desciscendum à Tabalo & Cyro impulit. Et quia Sardium thesaur.

[3] Non videntur Lydi facessendi mihi & sibi negotium finem facturi. Cogito nunquid maximè expediat eos in seruitutem redigere. Mihi enim videor nunc perinde fuisse, &c.

[4] In Persidem ad sedes suas perrexit. Pact.

[5] Cumæi, Pactyam tradere decreuerant. vel, in animo habebant. Quum autem vulgus hoc decreuisset, Aristod.

constan-

constanter obstabat quominus oraculo Cumæi obtemperarent. Vnde factum est, vt iterum de Pactya interrogaturi alij mitterentur sacerdotes consultores, inter quos ipse quoque Aristodicus erat. Hi quum ad Branchidas peruenissent vnus ex omnibus Aristodicus consulebat oraculum, sciscitans
» in hæc verba, O rex, venit ad nos supplex Pactyas Lydus, mortem fugiens
» violentam: Persæ eundem reposcentes iubent Cumæos hominem dimitte-
» re. Nos Persarum potentiam formidantes, tamen supplicem nondum red-
» dere ausi sumus, donec intelligeremus ex te indubitatò quid facere nos con-
» ueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico idem rursus respondebatur,
quod priores retulerant, nempe Pactyam Persis permittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggreditur: Templum circumiens, passeres aliasq; auiculas, quæ fortè in templo istic nidulabantur, è nidis exemit. Quæ quum ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam, quæ ad
» Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret, Hominum scele-
» stissime, quænam libido te incessit, vt auderes meos supplices diripere? Ari-
» stodicum nihil dubitasse ad hunc modum respondere, Túne rex sic auxi-
» lium fers supplicibus, & Cumæos iubes supplicem Pactyam tradere Persis?
» Cui deus respondens, Equidem, inquit, iubeo vt impij malè pereatis, neque
» deinde oraculum hoc de reddendis vestris supplicibus lacessatis. Porrò vbi
responsum hoc postremum relatum audiuerunt Cumæi, neq; volentes Pactyam Persis tradere interimendum, neq; eundem penes se detinendo, Cyrum ad ciuitatis suæ expugnationem excitare, hominem ablegant in Mitylenam. Mitylenæi, quum Mazares subinde per nuntios Pactyam flagitaret, paciscuntur pro certa mercede mittendum: [1] quod tamen nolim indubitatò asseuerare, quandoquidem non fuit persoluta. Cumæi, cognoscentes ea, quæ circa Pactyam à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbum nauigio, Pactyam deportant in Chium. Indidem verò ex Mineruæ tutelaris deæ templo violenter raptus à Chiis redditur. Reddiderunt autem pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus est Mysiæ, eregione Lesbi situs. Et sic quidem in custodia Persæ habebant Pactyam, vt Cyro quum primùm liceret traderetur. Atque multo exinde tempore, Chiorum nullus ex Atarneo neq; molis libabat hordeaceis deo cuiquam, [2] neque secundæ mensæ fructibus inde decerptis vtebatur. Breuiter omnia à sacrorum vsu remouebantur, quæ ex agro illo prouenirent. Postquam verò Pactyas iam à Chiis traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit, qui vnà cum Pactya Tabalum oppugnassent: & partim Prienenses subegit, partim Mæandri campum incursauit, [3] frumentationem militibus faciens: Magnesiam etiam pari modo. Postremò Mazares morbo correptus, vita defungitur. In defuncti verò locum suffectus Harpagus, & ipse Medus: nimirum quem Medorum tyrannus Astyages indignis epulis exceperat, quiq; [4] Cyrum in regni potestatem inuexerat. Hic, inquã, à Cyro institutus dux, simulatq; in Ioniam venit, vrbes ductis aggeribus cepit. [5] Nam vbi mœnia ciuesq; vndiq; exercitu, clausissent, aggere ad murum obiecto *citra negotium* expugnabat: atq; sic [6] Phocæa prima Ionum ciuitate potitus est. Hi Phocenses, primi Græcorum [7] longis nauib. vsi feruntur: Adriamq; simul & Tyrrheniam, Iberiam atq; Tartessum [8] occupauerũt. Nauigiis autem vtebantur non rostratis, sed penteconteris, *hoc est, lembis quinquagenûm remorum.* Hi quum primum Tartessum venirent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat Arganthonio, quiq; iam octoginta annis Tartessiorum regno præfuerat. Vixit autem annos centum viginti. Atq; [9] Phocenses Arganthonio ista occasione redditi sunt amici, quòd videlicet Phocenses Ioniam relinquentes, iussit in sua ditione sedes deligere vbicunque illis liberet. Verùm quum hoc non persuasisset Phocensibus, intelligeretq; interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipsius muri ambitus nõ paucorum est stadiorum, totusq; è maiusculis lapidibus, iisq; affrabrè concinnatis. Et murus quidem ille à Phocensibus

[1] *Haud enim possumus id certò dicere, quum res ad exitũ perducta nõ fuerit.*
[2] *neq; bellaria ex fruge inde collecta pinsebantur. Denique omnia, &c.*
[3] *illo in praedam suis militibus exposito: Magnes.*
[4] *Cyrum ad regnum obtinendum adiuuerat. Hic, &c.*
[5] *Postquam enim ciues intra mœnia cõpulerat, aggere, &c.*
[6] *Phocaam primã Ionum ciuitatem oppugnauit. Hi Phoc.*
[7] *longinquis nauigationibus vsi sunt: Adr.*
[8] *ostenderũt, vel, patefecerunt.*
[9] *Phocenses huic viro adeo fuerunt accepti, vt primum quidem ipsos relicta Ionia quam vellent suæ regionis partem incolere iusserit: deinde verò quum id nõ persuaderet, & ex illo audiret Medi vires crescere, pecuniam illi ad vrbẽ muro circummallãdam dedit: & quidem large. Siquidem, &c.*

hoc pacto fuit constructus. Porrò Harpagus exercitum promouens, vrbem oppugnauit: quum [1] postulasset prius sibi sat esse, si vellent Phocenses vnum duntaxat muri propugnaculum demoliri, vbi habitationem extrueret, *cæteraillis se permissurum intacta.* Phocenses seruitutem auersantes, responderunt diem vnum se ad consultandum sumpturos: sed interim dum consultaretur, illum exercitum ab vrbe iubebant abducere. Harpagus autem quanquam se scire diceret quid facturi essent, tamen se illis vt consultarent permittere. Simulatq; igitur ille exercitum abduxit, Phocenses continuò lembos instruxerunt, quibus liberos vnà cum vxoribus atque supellectile vniuersa imponerent: ad hæc statuas quoque templorum & cætera donaria, nisi quæ vel ferrea, vel lapidea, aut denique picta essent, & reliqua omnia imposuerunt. quas & ipsi conscendentes, soluerunt traieceruntq; in Chium. Phoceam autem iam desertam hominibus occupauerunt Persę. Phocenses autem quum ipsis Chij insulas, quæ OEnusæ vocantur, licitantibus addicere nollent, metuentes ne illuc emporium transferretur, obq; hanc causam hæc eorum insula excluderetur, concesserunt in Cyrnum. Hîc enim iam ante viginti annos ciuitatem ex vaticinio cõdiderant, nomine Alaliam. Interea autem Arganthonius fatis concesserat. Porrò Cyrnum traiecturi Phocenses, prius diuerterunt Phocæam, præsidiaq; illic Persarum, quæ ab Harpago fortè custodiæ causa relicta fuerant, trucidarunt. Quibus patratis, [2] quotquot ex classica sodalitate supererant, communi consilio sese mutuis execrationibus dirisque deuotionibus astringunt. Ad hæc grande saxum in mare demergunt, iuramentoq; confirmant non prius se de repetenda patria cogitaturos, quàm saxum vadis imis leuatum renarit. [3] Commodum verò, profectionẽ molientibus, plusquam medietatem desiderium cepit ingens paterni soli morumq; Phocensium: & pleriq; etiam violato iuramento remigrarunt in Phocæam. Alij autem iuramento satisfacientes, soluentesque ex OEnusis Cyrnum rectà petierunt. Quò quum appulissent, communiter habitarunt vnà cum superioris temporis colonis, annis quinque, sacraq; erexerunt. Cæterũ quum iam vicinos circunquaque hostili more popularentur, communi sententia bellum in eos adornant Tyrrheni atque Carthaginenses, vtrique sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduerso sexaginta & ipsi naues milite implent, obuiamq; illis procedunt in mare quod appellatur Sardonium. Commissa nauali pugna, Phocensibus Cadmea quædam contigit victoria. nam quadraginta illis naues perierunt, reliquæ viginti contusis rostris factæ inutiles. Regressi igitur Alaliam, sumptis liberis vxoribusque, atque reliquis facultatibus quantas naues ferre poterant, relicta Cyrno demigrarunt Rhegium. Verùm è nauibus illis quæ perierant, quotquot homines in Carthaginensium Tyrrhenorumq; manus peruenerunt (capti enim plurimi) hi omnes protracti è nauibus, lapidibus obruebantur. Deinceps verò quæcunque ex Agyllensium vel pecoribus, vel iumentis atq; hominibus locum illum accedebant, vbi Phocenses lapidati fuerant, cõtinuò [4] morbida fiebant, stupore atq; igne corripiebantur sacro. Quare Agyllenses Delphos miserunt, volentes commissum illud expiare. Pythia hæc iussit facere, quæ etiam nunc ab Agyllæis obseruantur. nam & iusta illis persoluunt magnificè, & gymnicum celebrant certamen. Et Phocenses quidem huiusmodi fato vsi sunt. Illi autem qui hinc progressi Rhegium confugerant, ciuitatem condiderunt in agro OEnotriæ, quæ nunc appellatur [5] Hyela. Atq; Phocensium in Ionia res sic habent. Simile quiddam accidit Teiis, quos simulatq; aggerum beneficio cepisset Harpagus, omnes conscensis nauibus traiecerunt in Thraciam, ibidemq; vrbem condiderunt Abdera, cuius fundamenta prius iecerat Temesius Clazomenius: sed nihil pro hac sua opera fructus reportans, à Thracibus expulsus fuerat: nunc tamen à Teiis apud Abdera heroum colitur honoribus. Hi igitur Ionum soli seruitutem non ferentes, patrium solum reliquêre. [6] Verùm alij Iones, prætet Milesios, prœlio superati tandẽ, accesserunt

Harpa-

[1] *proposuisset illis,*

[2] *diras atroces imprecati sunt omnibus suæ classis, qui illic remanerent. Ad hæc ferri massam candentem in mare proiecerunt, seq; non prius Phocæã reuersuros iurarunt quam hæc massa emergeret. Cõmod. &c.* Hæc autem verba, *Saxũ vadu imis leuatum, renarit,* sumpsit Valla ex Horatio.

[3] *At quum Corsicã nauigarũt, maiorẽ illorũ partem desiderium ac commiseratio cepit ipsius vrbis, ac sedium suæ regionis. Quare violato iureiurando Phocæam remearunt. Alij autem iur.*

[4] *mente alienabantur,*

[5] *Hyela. Eã autem condiderunt, à quodam Posidoniate edocti, Pythiæ oraculo iussos fuisse Cyrnum condere, qui heros esset, nõ ipsam insulam. Atq; Phoc.*

[6] *At cæteri Iones (excepto Milesio) prælium quidem & ipsi cũ Harpago commiserunt, sicut & qui solum patriũ reliquerunt: sed fortiter gessêrunt, pro sua quoq; patria pugnantes: sed superati captiq; que, in suis sedib. remansêrũt, imperata facientes. Milesij autẽ, qui &c.* Fortasse tamẽ possit & aliter exponi ἐμένον ἐν τοῖσι χώροισι.

Harpago, perinde atque illi qui defecerunt, virosq; se strenuos declararunt, pro suis quisque fortiter pugnans. Superati autem & capti in sua quisque patria remanserunt, eaque quæ imperabantur subibant. Milesij qui iam Cyro fœdere adstricti erant, (quemadmodum superius à me commemoratum est) quietem agebant. Hunc itaque in modum Ionia secundò in seruitutem fuit redacta. Porrò quum Ionibus iis potitus esset Harpagus qui cõtinentem habitabant, insulani horum exemplo conterriti, vltro sese dediderunt Cyro. Iam verò Ionibus, etiamsi afflictis, nihilominus sese ad Panionium recipientibus, audio Biantem Prienæum saluberrimum dedisse consilium: cui si obtemperassent, licuisset Græcorum omnium felicissimos viure. Siquidem ille suadebat vt communi classe soluentes, Sardiniam peterent, & ibi vnam ciuitatem omnium Ionum construerent. Hoc enim pacto eos seruitute liberatos feliciter esse victuros, omnium insularum maximam incolentes, & cæterarum imperio potientes. Sin autem manerent in Ionia, nullam inquit sibi apparere libertatis spem. Hęc Biantis sententia ipsis Ionibus subactis prodita fuit. Verùm Thaletis quoq; sanum illud consilium, iam ante subactã Ioniam datum, nempe qui iusserit Ionas vnam quandam communem curiã habere, eamq; esse in Teo: propterea quòd Teos in media esset Ionia: cæteras autem ciuitates habitatas, nihilominus huic parituras quàm aliarum ciuitatum tribus legibus parerent. Atq; hi quidem huiusmodi consilia dederunt. Harpagus, subacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atq; Lycios, vnà ducens Ionas atq; Æoles. [2] Nam Cares ab his oriũdi ex insulis progressi sunt in continentem. Olim enim Minoi parebant, appellabanturq; Leleges, & insulas habitabant. tributum autem nullum pendebant, quantum equidem possum superiora repetendo è longissimo auditu coniectare: sed [3] quum Minos flagitabat, naues ei implebãt. [4] Ille felici vsus belli successu, multos agros populabatur. Caricæ gentis, omnium quæ illis temporibus claruerunt ingeniosissimæ, memorantur tria inuenta. quippe galeis cristas imponendas primi ostenderunt Cares, clypeis [5] signa adiunxere, postremò [6] lora quoq; excogitauerunt. antea nanq; citra habenas gestabãt quotquot clypeis vtebantur, ac balteis duntaxat coriaceis fulcientes, collo sinistroq; humero sustinebãt. Post Caras verò tempore longo succedente, Dores atq; Iones ex insulis egredientes, in continenti sedes posuerunt. Hunc in modum Cretenses de Caribus referunt. Quanquam his non assentiuntur Cares, qui se aborigines atq; indigenas esse memorant, eodemq; nomine vsq; vsos. atq; apud Mylassos Iouis Carij delubrum ostentant vetustissimum, quo communiter quoq; Mysi atq; Lydi vtuntur, vt qui Caribus sint germani. Quippe Lydum & Mysum Caris fratres esse dicunt. atq; ob id eodem vtuntur fano: at quotquot alterius sunt gentis, etiamsi, Carum lingua vtantur, non tamen sacro participant. Cauni verò, quantum mihi videtur indigenæ sunt, etsi ipsi se è Creta oriundos affirmant. Linguam sanè aut ipsi ad Caricam accommodauerunt, aut Cares ad Caunicam. [7] id quod ægrè diiudicari posset. At legibus vtuntur cùm ab aliis gentibus, tum à Carum moribus multum diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, [8] iuuentutem frequenter amoris gratia ad compotationes conuenire, tam viros quàm mulieres atq; pueros. Sacra principio sibi constituerant externa, quorum postea pertæsi, quum patriis duntaxat videretur vtẽdum diis, Cauni [9] omnis ætatis sumptis armis, *sacerdotem* ad Calyndicos vsq; montes persequebantur, fustibus cædentes, exclamantesq; externos se exigere deos. Et huiusmodi morib. illi vtebantur. Lycij autem è Creta ab initio originem traxerunt. Cretam enim primùm vniuersam barbari incolebant: deinde contendentibus de imperio Europæ filiis Sarpedone atq; Minoe, Minos superior factus expulit Sarpedonem [10] eiusq; conspiratores. Hi expulsi, Asiæ regionem occupauerunt Milyada. Quam enim nunc Lycij incolunt, olim erat Milyas: & Milyæ tunc appellabantur Solymi.

[1] *nihilominus eodem loco habere quo tribus.* Sed τὸ μὲν οὖν aliam etiam interpretationem admittit.

[2] *Inter hos autem Cares ex insulis in continentem venerunt. Olim, &c.*

[3] vel, *quum Minoi opus erat, naues, &c.*

[4] *Quum autem Minos magna ditione potitus esset, prosperaq; in bello fortuna vteretur, longè Caricæ gens supra omnes aliàs celebrata erat. Tribumq; tribus quas ille excogitarat, vsi sunt Græci. Quippe gal.*

[5] vel *insignia*, picta videlicet.

[6] *anfas quoque scut. excog. Antea nanq; absque ansis gestab. clypeos quicunq; illis vti solitis erant: collóque & dextro humero circumpositos vinculis coriaceis tenẽtes agitabant. Post Caras, &c.*

[7] *Haud equidem certò diiudicare possum.*

[8] *pro ut ferũt gradus ætatũ, & amicitiæ intercedit, ad compotationes turmatim conuenire viros, mulieres ac pueros.*

[9] *sumptis armis petulanter aerem ferientes hastis, ad Calynd. vsq; montes peruenerunt; se expellere deos externos dicentes. Et hi quidem mori-*

bus, vel ritibus, *huiusmodi vtuntur. At Lycij, &c.*

[10] *& quos habebat suæ conspirationis*, vel factionis, *socios.*

Dum igitur ipſis imperitaret Sarpedon, eo quod attulerãt nomine vocabantur, & nunc adhuc vocantur à vicinis, Termilæ. Quum verò Lycus, Pandionis filius à fratre Ægeo Athenis pulſus, ad Sarpedonem in Termilas abiiſſet, factum eſt temporis progreſſu, vt de Lyci nomine Lycij vocarentur. Legibus vtuntur partim Cretenſium, partim Carum. [1] Quanquam hoc vnũ, præter cæteros homines, pro lege habent peculiare, quòd à matrib. nomina ſibi ipſis indunt. Et ſi quis obuium percontetur quiſnam ſit, quáve familia ortus, à matribus auiisq; protinus genus ſuum repetet. Adde quòd ſi qua ingenua ſeruo nupſerit, liberi qui ex his ſuſcipiuntur, ingenui exiſtimabuntur: ſin autem vir ingenuus, & quidem inter eos primarius, vxorem duxerit externam aut pallacam, ſuſcepti ex his liberi reputabuntur [2] minimè ingenui. Enimuero huius tempeſtatis Cares nullo præclaro facinore edito, ab Harpago ſubacti ſunt. Nec Cares tantùm nullum ediderunt, ſed nec Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant autem cum alij, tum Lacedæmoniorum coloni Cnidij, quorum regio declinat ad mare appellatum Triopium. Nam quum initium Bybleſiæ ex peninſula auſpicetur, ſintq; Cnidij propemodum circumflui: (eam enim partem qua boream ſpectat, Ceraunius claudit ſinus, auſtralem verò Symanum Rhodiumq; mare) reliquum quod perquam exiguum eſt, nempe quinq; ſtadiorum, Cnidij tentauerunt perfodere interea dum Harpagus Ioniam euerteret, volentes ſuam ditionem in inſulę formam redigere. [3] Eratq; hic iſthmus quem perfodere ſtatuerant, ea parte qua continentem ſpectat Cnidia. Id ergo multa manu conantibus diuinitus arbitror aliquid repugnaſſe, quod nimirum omnes qui manum admouerent, lædеret, cum alias corporis partes, tum præcipuè oculos infeſtante petra: Cnidij, miſſis nunciis Delphos, rogant quídnam iſtuc eſſet quod tantopere conatibus eorum aduerſaretur. Pythia, vt ipſi referũt Cnidij, ſenario verſu reſpondit in hanc ſententiam:

Iſthmum neque aggerate, neque fodite, «
Iupiter nanque ipſe, ſi placuiſſet, feciſſet Inſulam. «

Quum reſpondiſſet hunc in modum Pythia, Cnidij à perfodiendo iſthmo deſtiterunt, & inuadenti cũ exercitu Harpago, vltrò ſeſe non commiſſo prælio dediderunt. [4] Pedaſij qui mediterraneam ſupra Halicarnaſſum colunt, aliiq; vicini maximam diligẽtiam adhibere feruntur, vt eorum ſacerdos Palladis ſacram barbam habeat. id quod ter illis accidiſſe putatur. Hi ſoli in Caria populi Harpago diu reluctati ſunt, multumque negotij exhibuerunt, [5] montem extruendo cui nomen Lyda. Tandem tamẽ & ipſi expugnati fuerunt. Cæterùm vbi in Xanthium campum exercitum produxiſſet Harpagus, Lycij contra procedentes, pauciq; cum multis confligentes, ſtrenuè ſeſe geſſerunt. Superati autem prœlio fugatique, in vrbem ſeſe receperunt, vxores, liberos atque pecunias vnà cum familia tota in arcem cogentes: admotoque igne arcem vnà cum cæteris rebus incenderunt. Quæ vbi feciſſent, ipſi regreſſi iureiurando ſe mutuò aſtringentes, eoq; horrendo, cum hoſtibus iterum congreſſi ſunt, fortiterq; pugnando omnes oppetierunt. Ex Lyciis autem, qui Xanthij dicuntur eſſe, hi omnes, [6] præter octoginta quoſdam, Iſtiæorum ſunt conuenæ. qui octoginta tum emigrantes, ſuperſtites remanſerant. Xanthum igitur hunc in modum obtinuit Harpagus: pari modo Caunum. Nam Caunij Lycios inſequuti ſunt magna ex parte. Tum igitur inferiorem Aſiam Harpagus euertebat, ſuperiorem ipſe Cyrus, vniuerſam gentem ſubigens nihilque relinquens. At ego in præſentia illorum geſtorum pleraque prudens omittam, ea duntaxat proditurus, quæ illi quamplurimo conſtiterunt labore, ſuntque memoria digniſſima. Quum igitur Cyrus continentem vniuerſam ſuæ ditionis feciſſet, Aſſyriis bellum intulit.

[1] *Sed hunc morem peculiarem habẽt, & cum alijs nullis conuenientem*, vel cõmunem, *quòd ſe de nominibus matrũ appellent, non patrum. adeo vt ſi quis vicinũ ſuum roget quis ſit, recenſeat ſeipſum*, id eſt, genus ſuũ, vel gentem ſuam, *à matre: matrumq; ſua matres enumeret. Ad de quòd, &c.*

[2] *infames.* vel, honoribus

[3] *Erat autem intra ipſum iſthmũ tota ipſorum ditio. Nã qua parte in continẽtem deſinit, iſthmus eſt, quem perfodere ſtatuerant. Id ergo multa manu conantibus, quia qui operi incumbebant, vehementius & diuinius quàm vt commune quiddã id videri poſſet, tum aliis corporis partibus, tũ præcipuè circa oculos, dum rupes feriretur, vulnerari videbantur, Cnid.*

[4] *Porro Pedaſei*, vel Pedaſenſes, *ſupra Halic. medit. incolebãt: apud quos illi quæ Minervæ ſacerdos eſt, prolixa barba naſcitur, quoties ipſis aut ipſorum vicinis aliquid mali immineat. Quod ter illis vſu venit. Hi ſoli, &c.* [Infra, lib. 3. hoc ipſum repetitur, & à Strabone lib. 13: ab Ariſtotele quoq;, Hiſtor. animal. lib. 3, cap. 11: vt annotauit Paul. Leop. Emend. lib. 7, cap. 11. S.]

[5] *munito operibus monte.*

[6] *ſunt aduenæ, præter octoginta familias: quæ tum in vrbe non erant, atque ita ſuperſtites fuerunt. Xan. &c.* Decepit autem Vallam *ἐναίων*, quod pro *ἰσίων* perperam ſcriptum fuiſſe, manifeſtiſſimum eſt ex his proximè ſequentibus, *οἱ δὲ ἰσίων.*

Aſſy-

Assyriæ autem cum alia multa sunt magna oppida, tum verò celeberrimi nominis ac validissimum est Babylon, vbi post euersam ab ipsis Ninum, regia erat. quod oppidum situm est in planitie ingenti, forma quadrata, magnitudine quoquouersus centenûm vicenûm stadiorum, in summa quadringentorum & octoginta, in circuitu quatuor laterum vrbis. Tanta est Babylonici oppidi magnitudo, quod ita exornatum est, vt aliud nullum eorum, quæ nos nouimus. Iam primûm fossa ambit alta atque lata, aquæ plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum regiorum crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autem regius cubitus, quàm is quo pro mensurâ vtimur, tribus digitis maior. Operæpretium est me præter hæc [1] differere in quem vsum sit cõsumpta terra ex fossa egesta, & quomodo fuerit murus conditus. Vt quidq; terræ [2] in deprimenda fossa efferebãt, ex eo lateres ducebant: quorum postquam magnam vim duxissent, eos in fornacibus coquebant. Postea cœno vtentes, asphalto feruenti per tricesimum quenque laterum ordinem [3] summitates arundinum instipatas conglutinabant. & primùm labra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modum ædificarũt super quem circa oras extruxerunt domunculas vnius contignationis inter se obuersas: inter quas tantum intercapedinis relinquebatur, vt quadriga interagi posset. Eius per ambitum centum portæ stabant, æreæ omnes, cum cardinibus itidem postibusq;. Babylone octo dierum itinere abest alia vrbs nomine Is, vbi fluuius est haud magnus eiusdem nominis, qui se deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaq; fluuius Is vnà cum aqua per multos reddit asphalti bituminis grumos: quæ asphaltus ad murum Babylonis comportabatur. Hunc autem in modum Babylon extructa est. Eius duæ sunt [4] plagæ, quas interfluit fluuius nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex Armeniis in rubrum mare decurrit. In hunc vterq; murus lacertos exporrigit, eiusq; [5] incuruæ vtrinque ripæ coctilibus lateribus pro maceria prætexuntur. Ipsa vrbs plena domibus est ternarum quaternarumq; contignationum secta in vias cum rectas, tum verò transuersas, quæ ad flumen pertingunt: ad quarum singulas pro numero vicorum portulæ facta sunt in maceria quæ flumen sepiebat, & ipsæ æreæ, & ad flumen idem ferentes. Et hic quidem murus lorica est. Alius verò intus non multo quàm hic debilior, sed exilior, inq; vtriusque ciuitatis plagæ medio murus est erectus, quorum hic regiam comprehendit ambitu prægrandi atque valido: in altero verò Iouis Beli templum æreis portis, id quod mea etiamnunc ætate existit, duorum vndecunque stadiorum amplitudine, figura quadrata. In [6] sacri medio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadij, cui alia rursus superimposita turris, & huic subinde alia, ad octauam vsque. His forinsecus scalæ sunt in circuitu adhibitæ, per quas ad singulas conscenditur turres. [7] In mediis gradibus ductus, sellæq; in hoc fact, in quibus [8] ascensuros liceat sedere ac conquiescere. In postrema turri sacellum est aliud, in quo lectus est splendidè stratus, & appolita mensâ aurea. Statua tamen in hoc sacello nulla est: neque hîc noctu cubat hominum aliquis, præter mulierem vnam ex indigenis, quam ex omnibus deus delegerit, vti narrant Chaldæi huius dei sacerdotes. Narrant enim illi (tametsi mihi parũ credibilia referre videntur) deum ipsum ingredientem templum, in hoc cubili conquiescere, perinde atque Thebis Ægyptiacis, vt ferunt Ægyptij. Ibi enim in Thebani Iouis fano mulier quoque cubat: [9] quæ vtraque mulier cum viris putatur non habere consuetudinem: sicut etiam dei antistita Pataris Lyciæ ciuitate, [10] quando ità accidit. Neque enim oraculum ibi celebratur perpetuò: vbi autem id futurum est, antistità noctu in templum concluditur. [11] Porrò in Babylonis templo aliud etiam est sacellum inferius, quod [12] magnam habet Iouis statuam, eamq; auream, [13] pone mensam, & ipsam auream, simul & sustentaculũ cum sella, omniaq; aurea: adeo vt Chaldæi octingentorum talentorũ auri opus æstiment. Extra sacellum altare est, & ipsum aureum, atq; præter hoc, aliud altare ingens, in quo integræ ætatis

[1] exponere vbi sit consr.
[2] in effodiendo ad fossam faciendam terra effer.
[3] Quas vocat arundinũ summitates, quidam ex Corintho interpretatur arundinũ arcolas, siue arundineas arcolas. Super has autem, lateres siccabãtur.
[4] portiones, siue partes
[5] incuruæ ripæ pro ἐπικαμπεῖς: quæ vox sonat incurvatura. sed videtur esse irreptitia.
[6] templi
[7] In med. gradatio,
[8] ascendentes
[9] quarũ mulierum vtraq; cum v.
[10] intellige, Quando contingit vt antistita debeat fungi munere.
[11] Porro ille Bab.
[12] magnam habet Iouis simulactrum sedens; vel sedentis, legẽdo καθημένου.
[13] & ill. mẽsa adiacet aurea: cuius scamnũ & sella sunt ex auro.

[1] hoſtiæ immolantur: quandoquidem ſupra aureum illud non licet hoſtias mactare, præterquam lactentes. Inſuper in hoc maiuſculo altari Chaldæi [2] quotannis centum millia talentorum libanoti adolent, quãdo huic ſuo deo [3] ſacra faciunt. Eratq; in hoc templo etiamdum illo tempore ſtatua duodecim cubitorum è ſolido auro: quanquam ego hanc non viderim, ſed ea referam quæ à Chaldæis referuntur. Hanc ſtatuam Darius Hyſtaſpis filius inſidioſè captans, non auſus tamen fuit diripere: ſed quam poſtea Xerxes Darij filius abſtulit, ſacrificio, qui prohibuerat ſtatuam loco dimouendam, interempto. Atque illud templum hoc pacto conſtructum fuit ornamentis: etiamſi alia ſint peculiaria pleraq; eiuſdem donaria. Huius Babylonis multi quoque aliquando reges extitêre, (quorum in exponendis rebus Aſſyriis mentionem faciam) qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ fœminæ. Harum prior, quæ quinq; ætatibus ante poſteriorem regnauit, vocata eſt Semiramis. Hæc per planitiem aggeres extruxit ſpectaculo dignos, quum antehac flumen eam omnem reſtagnare ſolitus eſſet. Poſterior regina, Nitocris nomine, extitit ſuperiore ſolertior. cuius cum alia monùmenta extiterunt, quæ ego commemorabo, tum verò hoc, quòd animaduertens imperium Medorum ingens ac pacatum, ſubactaq; ab his multa oppida, & inter hæc Ninum, præmuniuit ſe omnibus, quàm potuit maximè. Ante omnia fluuium Euphratem, qui prius mediam ipſorum vrbem interfluens, rectus erat, tortuoſum reddidit, foſſis ſuperius depreſſis, adeo vt quendam Aſſyriæ pagum, nomine Artericam, ter influat, & qui nunc è mari per Euphratem Babylonem verſus ſubuehuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idq; triduo. Et hunc quidem talem reddidit. Aggerem verò ex vtroque fluminis labro aggeſſit viſu mirandum, tantæ eſt & magnitudinis & ſublimitatis. Multo ſupra Babylonem, aliquantulum ſeorſum à flumine, effodit [4] paludis eluuiem, profunditate quidem [5] ad aquam vſque ſemper ducta: latitudine verò eius quoquouerſus [6] trecentorum viginti ſtadiorum. Hæc foſſitia humus ad fluminis ripas aggeſta eſt. Quem locum vbi depreſſit, crepidinem ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo, vt flumen flexuoſum & lacuna tota, foſſa eſſet, ideo fecit, vt fluuius per multos anfractus retentus, ſedatior mearet, & nauigationes Babylonem verſus eſſent tortuoſæ, & ex ipſis nauigationib. longus ambitus lacunæ exciperetur. [7] Ad hæc, quæcunq; erat regio ad inuadendum opportuna, & compendiaria ex Medis via, hanc interſepſit, ne Medi cõmercio Aſſyriorum ipſius negotia cognoſcerent. [8] Et hæc quidem ex profundo circumiecit. Cæterùm ex eis talem fecit communitionem: Quum ſit vrbs in duas dirempta regiones, fluuio medium tenente, quoties aliquis ex altera in alteram regionem trãſire volebat ſub regib. ſuperioribus, is neceſſe habebat nauigio tranſire: quod erat (vt reor) moleſtum. Huic autem etiã rei iſta proſpexit. ſiquidẽ vbi effodit [9] effluuium paludis, aliud opere eodem monumẽtum ſui reliquit. Lapides prægrandes incidit, qui vbi parati fuerunt, & locus depreſſus, in locum ipſum quem depreſſerat, omnem fluminis curſum auertit. Qui locus effoſſus dũ impleretur, interea priſtino alueo arefacto, oras fluminis intra vrbem, ac deſcenſus qui ex portulis ad flumen ferũt, extruxit coctis lateribus, eadem qua muros ratione. Extruxit item circa mediam fermè vrbem pontem ex iis quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plumbo deuinciens. Hunc ſubliciis quadratis, per quæ Babylonij tranſirent, interdiu committebat, eaſdẽ noctu tollebat: hac videlicet cauſa ne per noctem trãſeuntes mutua furta exercerent. Vbi porro lacuna repleta fuit flumine, & opus põtis exornatum, tunc fluuium Euphratem ex palude in priſtinum alueum reuocauit: atq; ita palus quam effoderat, [10] viſa eſt neceſſariò facta, & põs in vſum ciuium extructus. Eadem autem regina hunc etiam machinata eſt dolum. Supra portas vrbis celeberrimas, loco edito atq; conſpicuo, ſepulchrum ſibi extruxit, atq; his literis inſcripſit: SICVI REGVM BABYLONIS POST. ME FVTVRORVM FVERIT PECVNIÆ PENVRIA, APERTO SEPVL-

[1] *pondus hum.*
[2] *vel, quotannis libanotum ad pondus centum mill. talentorum adolent.*
[3] *festũ diem celebrant:*
[4] *paludis receptaculum,*
[5] *id eſt, Quoad aqua fodiendo inueniretur.*
[6] *quadringẽtorum vig.*
[7] *Hæc autem extruxit qua parte aditus erant & viæ compendia, quæ ex Medis ducit: ne Medi. &c.*
[8] *Et his quidem munitionibus ab imo vſque vrbem circumdedit. Sed & has mutationes obiter ad hunc vſum accommodauit: Quum ſit, &c.*
[9] *receptaculum*
[10] *comperta fuit opportunè facta: & pons, &c.*

SEPVLCHRO SVMITO QVANTVNCVNQVE LIBVERIT PECVNIÆ. NE TAMEN NISI INDIGVERIT, ALIOQVI APERITO. NON ENIM IN REM EIVS FVERIT. Hoc ſepulchrum tam diu fuit immotum dum regnum peruenit ad Darium. Is indignum eſſe ratus ſe neque vti quippiam his portis, (ideo autem non vtebatur, [1] quòd ſuprà caput ipſius tranſeuntis mortuus ſitus eſſet) neque ſumere pecunias repoſitas, & eas quidem ipſum prouocantes, reſerauit monumentum: in quo non quidem pecunias inuenit, [2] ſed literas ita dicentes, NISI PECVNIÆ ESSES INEXPLEBILIS ET TVRPIS LVCRI CVPIDVS DEFVNCTORVM SEPVLCHRA NON APERVISSES. Talis extitiſſe hæc regina memoratur. Aduerſus cuius filium Labynitum, patris nomen & Aſſyriæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. [3] Ducit autem rex magnus exercitum, probè domi comparata re frumentaria atque pecuaria. Portatur etiam aqua ex flumine Choaſpe, Suſa præterfluente, ex quo vno ex omnibus fluminibus rex potat. Cuius Choaſpis aquam decoctam, & in argentea vaſa diffuſam, ſe rentes permultæ carrucæ quatuor rotarum, mulis trahentibus, aſſiduè comitantur quocunq; ille proficiſcitur. Cyrus igitur Babylonem tendens, vbi venit ad Gyndem amnem (qui in Mantienis ortus montibus, [4] per Dardaneos in Tigrim alterum amnem fluit, qui Opin vrbem præterlabens, rubro infunditur mari) conabatur hunc traiicere, quum non poſſet niſi nauib. traiici. Interim ei quidam è ſacris equis candidis petulanter ingreſſus fluuium, tranſire conabatur. Hunc fluuius verticibus contorquens, ſubmerſum abripuit. Cyrus autem perquam ægrè ferens hanc fluminis iniuriam, illi comminatus eſt, ſe ſic redditurum eum tenuem, vt in poſterum facilè vel a mulieribus tranſiri poſſet, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermiſſa, copias ſuas bifariam diuiſit. Dehinc alueos ad funiculum deſignauit centenos & octogenos, vtrinq; ad Gyndis labra omnino conuerſos: quos diſtributis copiis effodi iuſſit. Et opus quidem, vt quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamen in eo faciendo eam æſtatem triuerunt. Cyrus ergo quum Gyndem mulctaſſet in trecentos & ſexaginta riuos diductum, & alterum ver illuxiſſet, ita porrò ire Babylonem pergit, Babyloniis eum producto exercitu præſtolantibus. Qui, vbi propius vrbem ille promouit, cum eo cõſlixerunt, prœlioq; fugati, in oppidum compulſi fuerunt. Ij tamen, quia Cyrum iampridem animaduerterant inquietum eſſe, viderantq; omnes pariter gentes aggredientẽ, comportauerant permultorum annorum commeatus: ideoq; tunc obſidionem nihili faciebant. Et Cyrus, quum iam longo tempore nihil admodum res ipſius proficerent, inops conſilij erat. Tandem ſiue alius ei anxio ſuggeſſit, ſiue ipſi in mentem venit quid in rem eſſet, ſic ſtatuit faciendum: Inſtructis vniuerſis copiis partim quà fluuius vrbem ingreditur, partim à tergo quâ egreditur, præcipit vt, quum cernerent alueum poſſe tranſiri, illac vrbẽ inuaderent. Ita inſtructis atq; admonitis ſuis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad paludẽ. Eò vbi peruenit, quæ Babyloniorum regina fecerat circa flumen & circa paludem, eadem & ipſe fecit. [5] Nam reuocato flumine, alueum eius priſtinũ vado tranſibilem reddidit. Quod quum ita factum eſſet, Perſæ qui ad hoc ipſum inſtructi erant, per alueum vnde fluuius Euphrates abſceſſerat, [6] mediorum ferè femorũ tenus fortiter Babylonem introierunt. Quos Babylonij, ſi factum Cyri prius aut audiſſent, aut ſenſiſſent, haud dubiè [7] contempto eorum ingreſſu, peſſimo exitio affeciſſent. Nam obſeratis omnibus, quæ ad flumen ferunt portulis, conſcenſiſq; ſeptis, ipſi pro ripis ſtantes illos progreſſos veluti in cauea excepiſſent. [8] Nunc exinopinato eis Perſæ aſtitetũt: & quum capti eſſent qui media vrbis incolebant Babylonij, propter eius tamen magnitudinem non ſentiebatur (vt fertur) ab iis, qui circa extrema habitabant. Sed quòd fortè dies feſtus eis eſſet, exercendis choreis atq; oblectationibus operam dabant, donec planè hoc reſciuerunt. Atq; ita primò capta eſt Babylon. Cuius ciuitatis

[1] *quòd trāſeuntis habitaturus eſſet cadauer ſupra caput ipſius ſitũ.*
[2] *Sed cadauer, & literæ quib. hoc dicebatur.*
[3] *Hæc verba, Ducit autem rex, &c. vſq; ad, Cyrus igitur etc. paulo inferius videtur collocanda.*
[4] *per Dardaneos.* Darnẽ enim nunc̃at Ptolemæus inter Aſſyriæ vrbes mediterraneas.
[5] *Nam fluuio in paludem, ſiue ſtagnũ, ducta foſſa immiſſo, priſtinum eius alueum fluuio ſubſidente, vel abſcedente, peruium reddidit.*
[6] *mediorum femorum tenus, ad ſummum, fortè.*
[7] *ingredi eos permiſiſſent, ſed peſſ.*
[8] *Nunc ex.* inopinato illis Perſæ ſuperuenerunt. Tanta autem vrbis erat magnitudo, vt (quemadmodũ narrant accolæ) quum capti eſſent, qui extremas vrbis partes incolebãt, ij qui mediam vrbem incolerent, id neſcirent. Sed quòd &c.

quanta sit potentia, cum ex aliis multis declarabo, tum verò ex hoc. Quum regi magno omnis plaga cui imperat, sit [2] distributa in ipsius atque exercitus eius alimentum, præter tributa, ex duodecim quibus annus constat mensibus, quatuor regio Babylonica, octo reliquis eum omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiam Asiæ partem æquiparat, & eius principatus, (quem satrapiam Persæ vocant) omnium prouinciarum longè est optimus, adeo vt Tritæchmæ Artabazi filio ([2] qui pro rege tributum hoc exigebat) singulis diebus singulæ argenti plenæ artabæ penderentur. Est autem artaba mensura Persica, capacior quàm Atticus medimnus, tribus chœnicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi, præter bello destinatos, admissarij octingenti, cum equarum à quibus admittebantur, sexdecim millibus. nam singulis vicenis admittebantur. Præterea canũ Indicorum tanta alebatur multitudo, vt ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni vici attributi essent, aliorum tributorum immunes. [3] Atque hæc præsidis Babylonis peculiaria erant. [4] Porro in Assyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum est, quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem seges prouenitq; frumentum, non quemadmodum in Ægypto, flumine sua sponte in arua ascendente, sed manibus atque * scrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis (quemadmodum Ægyptiaca, dissecta est in fossas, quarum maxima nauib. transiri potest, [5] ad solem hybernum vergens: [6] exit autem ex Euphrate in Tigrim alterum flumen, ad quod vrbs Ninus sita erat. Hæc regio omnium quas nos vidimus, [7] longè optima est, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferendis, ficu, vite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autem fructu procreando adeo ferax est, vt nusquam non ad ducena reddat: vbi autem bonitate sese ipsa vincit, etiam ad tricena. Quaternûm autem digitorum maximorum latitudo est tritici atque hordei foliis. [8] Milij verò ac sesami proceritatem instar arborum, etsi mihi compertam, tamen memorare supersedeo, probè sciens, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierunt, quæ de frugiferis dicta sunt, perquam incredibilia visum iri. Oleo autem non vtuntur nisi quod ex sesamis faciunt. Sunt eis passim per omnem regionem palmæ sua sponte nascentes, pleræque fructiferæ: ex quibus & cibos, & vinum, & mel conficiunt, colentes ficuum more. Harum, vt aliarum arborum, Græci masculas vocant, quarum fructum iis, quæ palmulas ferunt alligant, vt illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat matureſcere, alioqui occasuras. Masculæ enim in fructu culices [9] ferunt, quemadmodum caprifici. Venio ad id quod ex omnibus, quæ sunt in eo regione, secundum ipsam vrbem, mihi summo miraculo est differendum. [10] Nauigia illorum quæ per flumen commeant Babylonem: omnia sunt orbiculata atque coriacea, quæ pecuarij Armenij, qui supra Assyrios incolunt, ex cæsis salicibus faciunt, instruuntq; pellibus, nudo illarum extrinsecus posito in modum soli: neq; puppe discreta, neq; prora acuminata, sed in speciem clypei magis orbiculata. Tale nauigium stramentis stipatum fluuio deferendum permittunt, cum aliis rebus, tũ verò doliis è palmularum vino onustum, dirigentibus illuc duobus, cum totidem palis: quorum alter introrsum palum trahit, alter exterius pellit. Fiunt autem nauigia hæc & magna admodum & minora: quorum maxima quæq; ferunt pondus quinq; millium talentorum, singula singulos asinos viuos intus habẽtia, maiora etiam plures. Postquam igitur nauigantes Babylonem peruenerunt, onusq; exposuerunt, lignis nauigij atq; omnib. stramentis venundatis, pelles asinis imponunt, eosq; in Armeniam agitant. aduerso enim flumine nauiga-

ri præ

[1] Intelligit, singulis regionib. indici solitum quid alendo regi & eius copiis persoluerent.

[2] (quem rex hunc tractui præfecerat.

[3] Atque hæc ad eum, qui Babylonis præfectus erat, pertinebant. Porro, &c.

[4] Porro in Assyriorũ regione parum pluit: & hoc ipsũ est quòd frumentifera dicitur alibi: seges tamen fluuio rigata fit lætior, prouenitq;, &c.

* coloniis, siue tolenonibus S.

[5] id est, ad solstitiũ hibernum.

[6] pertingit autem ab Euphrate.

[7] longè præstantissima est ferendo quidem certè frumento. Nam alioqui arbores ne ab initio quidem ferre potest: veluti ficum, vitem, oleam, Cereri, &c.

[8] In quam autem altitudinem milium & sesamum arborescant, etsi probè nõ nõ, tamen id non referam: quum sciam, iis qui n.

[9] producũt,

[10] Hũc locum ita vertit Bayf. in lib. De re Naual. Nauigia illis sunt quæ secundo flumine deferuntur Babylonem versus, omnia circulari forma, eaque exalata. Vbi enim Armenij qui supra Assyrios habitant, ligna circularia è salice coaptarunt, obtendunt extrorsus tegumenta è pellibus, quibus soli vice vtuntur carinaq; loco, nulla neq; puppi neq; prorę forma discreta, verùm scuti instar, in orbem composita: deinde stipula referciunt, illudq; nauigium flumini permittunt, mercibus onustum: præcipuè autem bicos è palmarum foliis comportant vino refertos. Regunt autem gubernaculis duobus, cum totidem hominibus qui stant: quorũ alter introrsum trahit, alter extrinsecus propellit. Fiuntq; hæc nauigia valde magna, nonnulla & minora: eorum autem maxima ferunt onus talentorum quinq; millium. Inest & in vnoquoq; nauigio asinus viuus, in maioribus etiam plures. Pro Bicos è palmarum foliis, alij Dolia palmea interpretantur.

ri præ illius rapiditate nullo pacto potest. Propterea enim non ex lignis, sed ex pellibus nauigia fiunt. Iidem, vbi asinos agitando in Armeniã redierunt, alia ad eundem modũ nauigia comparãt. Et naues quidem eorum tales sunt. Amictu autem tali vtuntur: Duabus amiciuntur tunicis, vna linea vsque ad pedes demissa; cui alteram laneã superinduunt: postremò candidam penulam circumiiciunt. Calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis penè similes. Capita habentes comata, mitris redimiunt, vnguentis toto corpore delibuti. Anulum signatoriũ singuli gestant; & sceptrum affabre factum cui superstat aut malum, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absq; insigni gestare sceptrum ipsis nefas est. Atque hic eorum corporis est cultus. Leges verò quæ constitutæ ab ipsis, hæ sunt: Vna quidem, prudentissima, altera autem (quantum ego sentio) qua Enetos qui sunt ex Illyriis, audio vti per singulos pagos. Semel enim quotannis ista fiebant. Vbi virgines effectæ essent nubiles, eas quum congregassent, vniuersas vnum in locũ recipiebant, quas circunsistente virorum frequentia, surgens præco sigillatim vendebat: sed primum pulcherrimam omniũ, [1] secundum hanc (vt quàm plurimo venditur auro) aliam euocabat quæ post illam esset speciosissima. Vendebatur autẽ in contuberniũ. Babylonij igitur qui locupletes, & iidem cœlibes erant, pulcherrimas quasq; mercabantur, vt quisq; licitando alterũ superauerat. At iis ex plebe qui essent cœlibes, his non opus erat pulchra forma: ideo turpiores virgines simulq; pecunias accipiebant. Nam præco, vbi virginum speciosissimarum peregisset venditionem, [2] excitabat deformissimam, si quis illorum mercari volens existeret: edicebatque quisquis vellet quamminimo auri sumpto eam in matrimoniũ habere, donec illi qui minimo contentus esset, fœmina addiceretur. Ita aurum ex speciosis virginibus conficiebatur, & sic speciosæ, deformes ac [3] debiles collocabant. [4] Quarum nullam cuique emptori fas erat sine fideiussoribus abducere, sed datis fideiussoribus de ducenda illa in vxorem, ita demum licebat abducere. si de hoc non conueniebat, lex lata erat vt aurum illi redhiberet. Quin etiam ex alio pago venientibus licebat vxorem mercari si vellent. [5] Hæc apud eos honestissima lex erat, quæ tamen non perseuerauit. Sed nouissimè aliud quiddam excogitauerunt, nequis fœminas iniuria afficiat, néve quis aliam in vrbem abducat. Nam posteaquam expugnati malè accepti sunt, remque domesticam absumpserunt, vnusquisque plebeius qui victus inopia premitur, filias suas adigit ad quæstum corpore faciendum. Alteram item sapienter condiderunt legem, ægrotos efferendi in forum: (neque enim medicis vtuntur) vt de eorum languore consulant [6] qui eos adeũt, siquis & ipse eundem passus est morbum, aut alium vidit patientem. Hæc viri qui illos adeunt consulunt, hortanturque ad ea quæ ipsi faciendo effugerint similem morbum aut alium nouerint effugisse. Nec fas est cuiquam ægrotantes præterire silentio, nec antequam explorauerit quónam ille morbo laboret. Sepulchra eisdem in melle sunt, luctus funebres Ægyptiacis persimiles. Quoties autem cum vxore miscetur vir Babylonius, adhibito rhymiamati assidet, & ex altera parte mulier idem facit. Quinetiam subdiluculum abluuntur ambo, nullũ vas priusquam se abluerint tacturi. Eadem & hæc Arabes faciunt. Vna iisdem Babylonicis lex est omnibus modis fœda. nempe omnibus mulieribus indigenis cõmune est, semel in vita ad Veneris templum desidentibus, cum externis viris consuetudinem habere. Cæterùm quum pleræq; sint diuitiis tumentes, [7] quæ sui copiam facere recusent; hæ vehiculis cameratis vectæ, pro templo consistunt, relicta interim à tergo magna famulitij turba. Pleræque etiam hunc in modum faciunt. Ad templum Veneris sedent nodis corollisq; tempora reuinctæ multæ mulieres, è quibus aliæ accedunt, aliæ discedunt. Nam diuerticula vndecunque sic funiculis distincta aditum præbent externis ad mulieres illas, quam cuique libuerit deligendam. Porrò quum semel illic consederint, non prius

[1] Vbi autem hæc auro multo venditæ erat, aliam addicebat: quæ secundum illam esset spec. Vendebantur autem ea conditione vt vxores essent emptoribus. Babylonij igitur qui surgere iubebat.

[2] debilitate aliqua parte corporis. vel, qua aliquo vitio corporis laborarent.

[3] Nec verò cuiq; suam filiam collocare licebat cui vellet, neq; emptori sine fid.

[4] Videntur Gr. exemplaribus præpostere collocata esse quædam verba, & esse hic sensus, Et hæc quidẽ apud illos honestißima consuetudo erat, ne iniuria illas afficerent; neq; in aliam vrbem abducerent. Verùm ad hæc vsque tempora non permansit: sed nouiss. aliud q. excogitauerunt. Nam posteaquam in suæ vrbis expugnatione vexati fuerũt & bona euersa, vnusquisq.

[5] Accedentes igitur ad ægrotum si qui aut eodem morbo laborauerint, aut laborantem alium viderint, de illo conquirunt.

[6] quæ se aliis immiscere dedignantur, hæ veli.

domum regrediuntur, quàm hospitum aliquis pecuniam mulieri in sinum iniecerit, & cum eadē à tergo seorsum abducta rem habuerit. Hospitem autem illum qui pecuniā obtulit, dicere oportet, Ego tibi deam Mylittam imploro. Mylittam enim Assyrij Venerem appellant. Ac verò pecuniam illam, quantulacunq; sit, non fas est reiicere, [1] siquidē in sacrum conuertitur vsum. Neq; mulieri etiam permittitur hospitem aliquem repudiare: sed quicunq; is est qui pecuniam obiecerit primus, huncilla sequitur citra delectum. Postremò vbi iam congressa fuerit cum externo mulier, [2] dea expiata, domum reuertitur. At deinceps [3] haud ita multo conduxeris. Iam, quæ forma sunt elegantiori, citius discedunt: quæ verò deformes, diutius coguntur desidere pro templo antequam legi faciant satis. Fitq; interdum vt vno atq; altero anno aut etiā triennio atq; diutius expectare oporteat miseras. [4] Alicubi, nempe in Cypro, similis quædam lex est. Hæc sunt Babyloniorum instituta, quorum tres sunt [5] familiæ, quæ nullo alio nisi piscibus victitant. quos captos vbi arefecerunt ad solem, hoc faciunt: [*] In pilam coniiciunt, ac pistillis pinsunt. deinde linteis conseruant, vnde quisquis vult conspergit, offamque facit quam in modum panis torreat.

[1] siquidem illa sit sacra.

[2] rite facta dea sacra,

[3] nihil tam magnum est quo dato possit illi posse.

[4] Sed & in aliqua Cypri parte simul.

[5] Tribus,

[*] In pilam coniectos, & pistillis comminutos interunt per linteum, vt vertit Paul. Leopard. Emend lib. 7. cap. 11. est enim σὰν cribrare, per cribrū seu incerbiculum transmittere. S.

Cyro, post hanc gentem ab eo subactam, incessit cupido Massagetas in suam potestatem redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & strenua, ad auroram solisq; ortum sita, trans Araxem fluuium e regione Issedonorum. Sunt etiam qui eam Scythicæ nationis esse dicant. Araxes Istro maior & idem minor esse memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui illas incolunt, æstate vesci radicibus quibuslibet quas ipsi euellunt: arborum autem fructus quos maturos comperiunt, in cibum reponere, quo per hyemem vescantur. Ab illis inuentas etiam esse arbores talem fructū ferentes, qui iactus ab illis in ignē quem turmatim collecti accenderint, odore suo eos circumquaq; considētes perinde inebriat ac vinum Græcos: & eo vehementius quo plus eius fructus fuerit iniectum, donec ad tripudiandum cantandumq; consurgant. Atque hæc fertur eorū esse viuendi consuetudo. Araxes porro fluuius a Mantineis quidē, vnde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prorumpens, quæ, vno excepto, in paludes eluuiesq; euoluūtur, vbi ferūtur homines habitare qui crudis victitent piscibus, & pro vestibus vtantur vitulorum marinorū pellibus. Reliquum illud per apertum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec vllo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omne pernauigāt, & id quod extra columnas est, Atlanticum dictum & rubrum, idem est mare. Caspium verò est alterum, ac per se ipsum, longitudinis quindecim dierum, cursui nauis quæ remis vtatur: latitudinis, vbi spatiosissimum est, octo dierum. Est autem, qua ex parte ad vesperum vergit, Caucaso prætentum monte, cuius cum maxima vastitas, tum summa est altitudo, multasq; atq; omnifarias gentes habet, ac pleraſq; omnes agresti materia victitantes: vbi arborum frondes [6] iis quæ sunt apud nos similes ferūtur esse: quibus contusis & aqua dilutis illi animalia in suis vestibus pingere dicuntur: eaq; animalia nunquam elui, sed perinde ac si ab initio essent intexta, sic cum reliqua lana veterascere. Horum quoq; hominū concubitus, sicuti pecorum, in propatulo esse. Et huius quidem maris quod Caspium vocatur, partē quæ ad vesperam vergit, Caucasus disterminat: qua verò parte vergit ad auroram orientemq; solem, planities excipit prospectu immensæ magnitudinis. Quam spatiosam planitiem non ex minima parte Massagetæ possident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat, multis ac magnis solicitatus incitatusq; causis. Primùm sua genitura, quòd videbatur maius quiddā homine esse: secundo loco, felicitate qua fuerat vsus aduersus hostes. quamcunq; enim gentem Cyrus inuaserat, ea gens nullo pacto poterat euadere. Erat autem Massagetarum regina defuncto viro, Tomyris nomine, [7] ad quam in coniugium petendam Cyrus misit verbo duntaxat, volens eam habere

[6] Græca verba suspecta hic sunt.

[7] Hanc Cyrus per quos sed quos miserat, simulatu verbis ambiebat, vxorem sibi habere volēs. At Tomyris vbi non se sed Massagetarū regnum ab illo ambiri animaduertit, ac cess. &c.

vxorem

vxorem. at illa animaduertens non se in coniugium, sed regnum Massagetarum peti, accessum Cyro interdicit. Postea Cyrus, quum dolus non procederet, progressus vsq; ad Araxem apertè infesto cum exercitu in Massagetas tendit. Flumen pontibus iungit, quibus copias traiiciat, factisq; nauibus turres desuper ædificat. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorem misit, qui diceret, Rex Medorum desine incumbere in quæ incumbis, nescius an ista quæ constituisti, tibi conducibilia erunt. Omisso incepto, apud tuos ipsius regna, & nos sine finium, quorum sumus principes, esse. Verùm tu admonitionibus his vti noles, & omnia males quàm quietem. [1] Quòd si tantopere affectas lacessere Massagetas, fer quam sustines ærumnam. Sed desiste iungere fluuium: à quo nobis tridui itinere digressis, traiicito in nostram regionem: aut, si mauis, nos excipere in vestram, tu hoc idem facito. Hæc vbi Cyrus audiuit, accitis Persarum primoribus coactisq;, in medium rem proponit, consulens vtrum sibi agendum constituerent. Illorũ in idem conuenere sententiæ, iubentium recipi in ipsorum regionem cum suo exercitu Tomyrin. Quam sententiam Crœsus Lydus quum adesset, improbat, in contrarium differens his verbis. Equidem tibi, rex, etiam antea dixi, quãdoquidẽ Iupiter tibi me tradidit, quicquid animaduertero errati in tua domo, id omne me pro viribus auersurum. nam mei casus, etsi ingrati, mihi tamen extitere disciplinæ. Si tibi esse videris immortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus vt meam tibi dicam sententiam: sin verò te quoque agnoscis hominem esse, & aliis talibus præesse, illud in primis discito, humanarum rerum circulum esse, qui rotatus, semper eosdem fortunatos esse non sinit. Ideoq; de hac quam proposuisti re, secus ego atq; isti sentio. Si enim hostes in hanc terram volemus excipere, id tibi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud dubiè victores Massagetæ, non se retro fuga recipient, sed tuas prouincias adorientur. Victor autem tu non adeo multum vincis quàm multum si traiiciens in terram illorum, victis Massagetis instabis fugientibus. [2] Hoc enim pro illo substituito consilium, vt victo hoste, rectà pergas ad subigendum Tomyridis regnum & quidem sine duce. Turpe est enim atque intolerabile, Cyrum Cambysis filium mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaque mihi placet, traiectis copiis procedere eousque dum illi in occursum prodeant: atq; dehinc [3] ita faciendo, dare operam vt illos superemus. Nanq;, vt ego audio, Massagetæ bonorum sunt Persicorum insueti, & magnorum commodorum expertes. his ergo viris propone in nostris castris magnam instructarum epularum copiam, magna vi pecorum interfecta, cum magna etiam vi poculorum vini meri, atq; omnis cibariorum generis. Hoc vbi fecerimus, imbecillissimis quibusque militum ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Tantis enim bonis conspectis illi (nisi me fallit opinio) se ad ea conuertent: vnde nobis supererit facultates magnas res perpetrandi. Atque hæ quidem [4] in discussionem venere sententiæ. Cyrus autem priore repudiata, Crœsiq; probata sententia, indixit Tomyridi vt retrocederet, vtpote se aduersus illam traiecturo. Illa, quemadmodum à principio spoponderat, retrocessit. Cyrus in Cambysis filij sui (cui regnum tradebat) manus præbuit Crœsum, ac maiorem in modum vt hominem honore beneficiisque prosequeretur, præcepit, si sua aduersus Massagetas traiectio non rectè cederet. Hæc vbi præcepit, eosque remisit in Persidem, ipse cum copiis suis flumen traiecit. Transmisso Araxe vbi nox aduenit, vidit per quietem talem visionem: Videbatur Cyrus in somnis cernere maximum natu filiorum Hystaspis, habentem in humeris alas, quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Hystaspi (qui Achæmenides erat, [5] Arsamenis filius) erat ex liberis natu maximus Darius, tunc fermè vicesimum ætatis annum agens, in Persida relictus quòd non maturus militiæ esset. Experrectus Cyrus visum suum [6] intra se retractabat: quod quum ei magni momẽti videretur, vocato Hystaspi remotis arbitris, inquit,

[1] *Quid? admonitionibus his vti noles? & omnia quiẽti antepones? Atqui, si tanto lacessendi Massagetas desiderio teneris, agedum omitte quem fers in eo flumen transmendi negotium, laborem: & nobis trid.*

[2] *Etenim idem ipsum opponam illi* quod dixi, illos, si vicerint, adorituros tuas prouincias, *fore vt victo hoste recta pergas ad Tomyridis regnum. Ac praeter illud quod erit commemoras, tum turpe est atq; intol.*

[3] *ita vt dicam fac.*

[4] *propositæ fuerunt sententiæ*

[5] *Arsacis.* nã & vet. cod. pro ἀρσάμους habent ἀρσάκους.

[6] *Apud se cogitabat.* vel, in disquisitionẽ vocabat. Ad verbũ, sibi ipsi rationẽ illius visi reddebat.

Filius tuus, Hystaspes, mihi atque regno meo insidiari deprehensus est: hoc « [1] vnde certò comperierim, [1] vnde procul dubio nouerim, per me noscas licet. Dij mihi, quòd mei cu- « ram gerunt, quæcunque euentura sunt, ostendunt. Siquidem proxima no- « cte inter quietem vidi liberorum tuorum natu maximũ, in humeris haben- « tem alas, quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Ex quo viso « [2] nulla ratione negari potest quin, &c. [2] nulla tergiuersatio est quin ab illo mihi tendantur insidiæ. Quapropter tu « quam primum in Persidem reuertere: facitoq; vt quum ego subactis Massa- « getis illuc rediero, filium tuum mihi sistas ad causam dicendam. Et Cyrus « quidem hæc loquutus est, scilicet quòd sibi insidiari Darium suspicabatur. At dæmon ei portendebat ipsum ibi mortẽ oppetiturum, & eius regnum ad Darium esse peruenturum. Respondens illi Hystaspes, Absit, inquit, rex, vt « quispiam vir genere Perses, tibi moliatur insidias: quòd siquis sit, is primo « quoq; tempore morte mulctetur. tu enim Persas ex seruis liberos, ex subdi- « tis, aliorum hominum dominos effeciſti. Quòd siqua tibi visio filium meum « [3] id est, Offero, vel, exhibere paratus sum. indicat rebus nouis contra te studere, ego tibi eum [3] exhibeo pro tuo arbi- « tratu tractandum. Hoc reddito responso, Hystaspes traiecto Araxe in Persi- dem contendit, Cyro filium suum Darium custoditurus. Cyrus autem A- raxe traiecto progressus vnius diei iter, quæ Crœsus admonuerat exequitur: relictaq; illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaq; relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Massagetani exercitus pars, sese defensantes interimit. Eadem, conspecto epularũ appa- ratu, post aduersariorum cædem, ad epulandum discumbit: refertaq; cibo ac vino soporatur. Persæ superuenientes horum multos occidunt, multoq; plures viuos capiunt, cum alios, tum verò ducem eorum, reginæ Tomyridis filium, cui nomen erat Spargapises. Tomyris, cognito exercitus ac filij sui casu, misso ad Cyrum caduceatore, ita inquit, Inexplebilis cruore Cyre ne « spiritus tollas ex hoc quod actum est. Si fructu vitino, quo ipsi distenti adeo « desipitis vt descendente in corpus vinõ improba à vobis verba fundantur, si « tali veneno filium meum vicisti, dolo, non prœlio es superior. Quare meum « admitte consilium, bene tibi consulentis: Abi, reddito mihi filio, ex hac re- gione, ferens impunè quòd tertiam Massagetarum partem profligasti. Quæ « nisi feceris, per Solem iuro Massagetarum dominum, fore vt ego te, etsi insa- « tiabilem cruoris, tamen satiem. Hæc verba ad se perlata Cyrus pro nihilo « habuit. Filius reginæ Tomyridis Spargapises, vbi à vino relaxatus didicit [4] se « [4] in quod malum incidisset, vel, quãtum malum sibi accidisset. in malo esse, exorauit à Cyro vt vinculis solueretur. Statimq; quum solutus « est ac manuũ compos effectus, seipsum interimit: atque hic quidem talem « obiit mortem. Tomyris autem, quum Cyrus ipsi non auscultaret, contra- ctis suis copiis ita conflixit cum Cyro, vt hanc pugnam ex omnibus quæ in- ter barbaros extiterunt, acerrimam censeam extitisse. Eam autem ita gestam fuisse accipio: Primùm vtrosque spatio inter se distantes, sagittas misisse; deinde [5] manus conseruisse. sagittis absumptis concurrentes, lanceis pugionibusque [5] fuisse con- sertos: ac diu pugnantes perstitisse, neutris fugere volentibus: ad extremũ Massagetas superiores extitisse: ibiq; cum per magnam exercitus Persici partem, tum verò Cyrum ipsum occubuisse, quum vnum detriginta omni- no regnasset annos. Cuius cadauer inter cæsorũ Persarum stragem Tomyris perquisitum quum inuenisset, caput in vtrem demisit quem humano cruo- re compleuerat: mortuoque insultans inquit, Tu quidem meum viuentis & « in pugna victricis filium perdidisti dolo captum; at ego te (prout interminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri vitæ exitu: de quo quum multa refe- rantur, is qui mihi maximè verisimilis videtur à me cõmemoratus est. Mas- sagetæ & amictum gerunt & victum habent Scythico similem. Ex equis præ liantur, [6] & pedibus. vtroq; enim genere valent. Sagittarij item sunt atque hastati: sagares, [7] *hoc est, pugiones*, è more gestantes: in omnibus auro vtentes & ære. Vtuntur nanq; ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad saga- res pertinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad balteorum, ad axilla-

[5] manus conseruisse.

[6] & absque equis Gall. Ils combatent à pied & à cheual.

[7] Alij sagaria securis genus esse putant & ipsemet Valla sic alibi vertit.

tum orna-

rum ornamentum ſpectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circundant. [1] Circa frænum, frænaque & phaleras, aurum adhibent: ferro atque argento nihil prorſus vtentes. nam quum in eorum regione immenſa ſit auri atq; æris copia, ferri tamen atque argenti nihil eſt. Moribus his vtuntur: Singuli quidem vxorem ducunt, ſed ea communiter vtuntur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, ſed Maſſagetæ. ſiquidem vir Maſſageta quoties cupidine capitur mulieris, ſuſpenſa ad plauſtrum pharetra, ſine pudore concumbit. Terminus vitæ nullus eis propoſitus eſt: ſed vbi quis admodum ſenuit, conuenientes propinqui eum immolant, & cum eo aliquot pecudes: quarum carnibus pro epulo, vbi coxerunt, veſcuntur. quod genus obitus apud eos beatiſſimum habetur. Languore exſtinctos non edunt, ſed terra operiunt, loco damni putantes quòd ad immolationem non peruenerint. Nihil omnino ſerunt: ſed pecoribus victitant, piſcatuque, quem eis abundè Araxes fluuius ſuppeditat: lac autem potitant. Ex diis vnum Solem venerantur, cui equos immolant. [2] Hic autem eſt eis mos ſacrificandi, vt deorum perniciſſimo è quadrupedibus omnibus perniciſſimum mactent.

[1] *Circum hæbasas fr.*

[2] *Eſt autem inſtitutũ hoc ſacrificium vt deorum perniciſſimo omnium mortaliũ perniciſſimũ mactent.* Sed Valla ἀντὶ τῶν legit pro ὑπὲρ τῶν.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SECVNDVS, QVI INSCRIBITVR EVTERPE.

CYRO vita functo, regnum ſuſcepit Cambyſes, eius & Caſſandanæ Pharnaſpo genitæ filius: quam ante virũ defunctam Cyrus ingenti luctu & ipſe proſequutus eſt, & cæteris quibus imperabat, eam ingenti luctu proſequi præcepit. His parentibus ortus Cambyſes, [1] quum Iones & Æoles pro hæreditariis ſuis ſeruis haberet, aduerſus Ægyptios fecit expeditionem, comparato cum ex aliis, tum verò è Græcis quibus dominabatur, exercitu. Ægyptij autem priuſquam apud eos regnaret Pſammetichus, omnium hominum ſe primos extitiſſe arbitrabantur: verùm Pſammeticho regnum adepto, quum inceſſiſſet cupido noſcendi quinam primi hominum extitiſſent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quam ſe priores extitiſſe, ſe verò quam cæteros. Enimuero Pſammetichus, quum ſciſcitando quinam primi hominum extitiſſent, [4] nullum exitum inuenire poſſet, huiuſmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parẽtibus recens natos, tradit paſtori inter pecora educandos hunc in modum: iubens *videlicet* neminem coram eis vocem vllam edere, ſed in deſerta caſa ambos ſeorſum collocari, [5] eiſdemque in tempore capras adduci: vbi autem lacte expleti forent, alia adminiſtrari. Hæc ideo faciebat iubebatq; [6] Pſammetichus, quòd quæ vox prima ex his pueris erumperet, vbi inarticulatè vagire deſiſſent, audire cuperet: prout & cõtigit. Nam bimatus exacto tempore, paſtori qui hæc adminiſtrabat, aperiẽti ianuam atq; intranti, ambo infantes porrectis manibus occurrentes, beccos clamabãt. Quod primò audiens paſtor obticuit: quum verò crebrius adeunti & obſeruanti idem verbũ frequentaretur, ita demum re domino indicata, iuſſus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos quũ & ipſe Pſammetichus audiſſet, percontabatur quinam homines beccos quippiam appellarent. Hæc percontans comperit Phrygas ſic panem appellare. [7] Tali negotio argumentati, Phrygas ſe priores extitiſſe Ægyptij cõceſſerunt. Quod ita actum eſſe equidem ex ſacerdotibus Vulcani, qui ſunt Memphi, audiebam. Græci tamen cum alia multa inepta me-

[1] *Iones quidem & Æoles pro paternis ſeruis habebat, ſed aduerſus Ægyptios fre.* Sonabit autẽ *paternis*, à patre relictis.

[4] *nullam rationem inire poſſet.*

[5] *eiſdemque certis temporibus capr.*

[6] Valla ſic verterat: *Iubebatq; Pſammeticus, quod cuperet ex puero, vbi inarticulate vagire deſiſterent, audire:* legẽs λῶ πρὸ φωνὴν, pro λῶν τὸ φ

[7] *Ex hac re coniecturam facientes Phr. vel, quũ hanc rem examinaſſent:*

morant, tum verò Psammetichum pueros educãdos curasse apud mulieres quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebant. Alia quoque apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium veni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia & Thebas & Heliopolin, *id est*, *Solis vrbem*, me contuli, animo cognoscendi nunquid cõsentanea dicturi essent iis quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani ferũntur Ægyptiorum esse solertissimi. [1] Atq; ex iis narrationibus, quæ ad rem diuinam pertinẽtia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his, quorũ quicquid commemorabo, id oratione coactus commemorabo. [2] Quæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominum primos Ægyptios annũ comperisse, [3] distinguentes eum in duodecim temporum menses. Et hæc comperisse ex astris: qui eo prudentius (vt mihi videtur) [4] hoc agunt quàm Græci, quòd Græci quidem tertio quoque anno intercalarem mensem introducunt, temporum gratia: Ægyptij verò numero tricenorum dierum, quibus duodecim menses taxant, adiiciunt quotannis quinos dies, vnde eis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. Ægyptios quoque primos, duodecim deorum cognomina in vsu habuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos diis & aras & simulacra & delubra statuisse; quinetiam animalia in saxis sculpsisse: [5] quarum rerum pleraque ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem, ac sub eo omnem Ægyptum præter Thebaicam prouinciam, palustrem fuisse: ex eaque nihil eorum quæ nunc sunt supra stagnum Myrios, extitisse: in quod stagnum à mari per flumen septem diebus nauigatur. Atque de regione bene mihi dicere videbantur. manifestum enim est ei qui, si antea non audierit, tamen inspexerit, (modò sit solertia præditus) Ægyptum in quam Græci nauigant, accessionem esse terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca quæ supra stagnum hoc sunt, ad trium vsque dierum nauigationem. De qua non iam tale quicquam commemorabant. Est autem & aliud tale: Ægyptiacæ regionis huiuscemodi natura est: Iam primùm quum Ægyptum versus in alto cursum tenens, abes procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis spacio [6] patieris sensum cœni, etiam in aqua vndecim alta [7] passus: quæ res declarat eatenus esse humum aggestam. Ipsius autem Ægypti longitudo secundum mare, sexaginta est schœnorum, *id est*, *funiculorum*: quemadmodum nos Ægyptum distinguimus à sinu Plinthinete, *id est*, *lateritio*, vsq; ad stagnum Selbonidis, ad quod mons Cassius vsque pertingit. Itaque ab hac parte sexaginta schœni sunt. Etenim qui modicum terræ possident, metiuntur illam [8] passibus: qui minus inopes terræ sunt, metiuntur stadiis: qui multum possident parasangis, qui plurimum, schœnis. Constat autem parasanga tricenis, schœnus, (qui mensura est Ægyptiaca) sexagenis stadijs. Ita erat Ægyptus secundum mare stadiorũ trium millium sexcentorum. Hinc ad Heliopolin mediterranea versus Ægyptus spatiosa est, [9] supina omnis & aquarum inops simul ac limosa. A mari ad Heliopolin eundo per superiora, iter est eiusdem spatij cuius id quod ab Athenis ab ara duodecim deorum fert Pisam & ad delubrum Iouis Olympij: quæ itinera si quis computet, inueniet parum quiddam differre quominus paria sint, ac non amplius quindecim stadiis. Nam viæ quæ ex Athenis Pisam fert, quindecim stadia desunt quominus sit mille & quingentorum stadiorum: at ea quæ à mari ad Heliopolin ducit, hunc stadiorũ numerum complet. Ab Heliopoli autem per superiora eundo Ægyptus angusta est. nam ab vna parte mons Arabię exporrigitur, ab aquilone ferens ad meridiem atq; ad austrum, semper sursum tendens ad mare quod rubrum vocatur. Ibi insunt & lapidicinæ, ad pyramides quæ sunt apud Memphin, excisæ. Ab hac quidem parte desinens mons, [10] declinat in quæ dictum est. Qua verò parte productior seipso est, duorũ ego audiebam mensiũ itineris esse ab aurora ad hesperum: &

[1] *Verum qua mihi ad deos pertinentia narrarunt ea scripto mandare nõ libet, præter illorũ nomina quod idem de illis omnes homines scire existimem. Quæ autem præterea de his commem.*

[2] *Quæ autem ad res humanas spectant, hæc ita communi consensu referebant. Omn.*

[3] *atque illi duodecim tempora distribuisse. Et hæc comp.*

[4] *annuum spatium exigunt ita distinctum.*

[5] *quæ ita se habuisse re ipsa comprobant, magna exparte. l'rat.*

[6] *demissa bolide*, id est, nautico pendiculo, quod explorandæ profunditatis gratia demittitur in aquam, cœnum ernes, (seu cœnum referes) etiam in aq.

[7] *vlnas.* Gr. orgyas.

[8] *vlnis* Gr. orgyis.

[9] *Depressa* i. campestris, non montosa.

[10] *reflectitur versus ea quæ dixi* loca.

eius

eius extrema quæ ad auroram vergunt, feracia thuris esse. Atq; hic quidem mons talis est. Quo autem latere Africam Ægyptus spectat, alius mons saxeus extenditur, in quo pyramides sunt, sabulo obsitus, eodem modo quo Arabici montis tractus qui ad meridiem fert. Itaq; ab Heliopoli non ita multorum spatiorũ est iter quod modò Ægypti sit, sed angusta est, & quatuor duntaxat dierum nauigationem habet. Inter eos quos dixi montes quod est intercapedinis, campestris est terra, stadiorũ ferme (vt mihi videtur) qua parte arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eum qui dicitur Libycus. Illinc rursus Ægyptus laxa est. Atque ita situs regionis natura comparatus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas nouem diebus nauigatur, spatio quatuor millium octingentorum & sexaginta stadiorũ, hoc est vnius & octoginta schœnorum; quæ Ægyptia stadia collecta, secundum quidem mare sunt, (prout à me superius indicatum est) tria millia sexcenta; quantum verò à mari ad Thebas mediterraneum sit, indicabo. sunt enim sex millia ac centum viginti stadia; à Thebis autem ad vrbem nomine Elephantinam, octingenta viginti. Huius igitur regionis quæ à me dicta est, pleraq; pars (vt & sacerdotes aiebant, & mihi ipsi esse videbatur) acquisititia Ægyptiis est. Siquidẽ quod inter prædictos montes, supra Memphim vrbem positos, medium est, videtur mihi sinus maris aliquando fuisse, quemadmodum ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniam, & Ephesum, & Mæandri planitiem: vt hęc parua magnis comparentur. quoniam nullum eorum fluminum quæ has regiones oblimauerunt, dignum est comparari vni ex septem ostiis Nili, magnitudine. Sunt & alij fluuij nequaquam magnitudine Nili, qui magna opera ediderunt, quorum nomina possem referre: cum aliorũ, tum verò Acheloi, qui per Acarnaniam fluens in Echinadum insularum mare, iam eas media ex parte fecit continentem. Est autem Arabicæ regionis, non procul ab Ægypto, sinus maris, exiens ex eo quod rubrum vocatur, ita longus atq; arctus vt differendo ostendam. Prolixitas quidem, inchoando nauigationem [1] ex Inacho in amplum æquor, consumit quatuor dies remigationis. latitudo verò vbi sinus amplissimus est, dimidiatum diem nauigationis. in quo sinu quotidie reciprocatio aquarum & vadosum æstuarium est. Porro alium huiusmodi arbitror sinum extitisse qui in Ægyptum ferretur, à mari septentrionali Æthiopiam versus tendens: sicut Arabicus (de quo à me sermo institutus est) ab austrino Syriam versus tendit: qui prope inter se suos receſſus terminant, exiguo quodam terræ interuallo dirempti. Quòd si in hunc Arabicum sinum Nilus velit alueum suum conuertere, quid prohibebit assiduè affluentem, quin intra viginti millia annorum illum oblimet? [2] Ego enim credo, intra decem millia annorum qui ante me natum transierunt, sicubi siccanea facta sunt, nimirum & sinum siccaneum fieri posse, etiam multo quàm hic est maiorem, à tanto flumine atque ita operoso. Itaque quæ de Ægypto à referentibus audiui, ea & ipse ita habere existimo. quippe quum videam & Ægyptũ esse exporrectam à terra contigua, & conchylia existere in montibus, ac salsuginem exudare, quæ etiam pyramides corrumpat: & solum hunc montem qui in Ægypto imminet Memphi, arenas habere. Præterea regionem hanc nulli alteri conterminæ, aut Arabiæ, aut Lybiæ, aut Syriæ assimilem esse: (etenim Arabiæ maritimam oram Syrij incolunt) sed nigram terram & [3] fragilem habere, vtpote limo ex alluuionibus ab Æthiopia flumine deuecto. Nam Libyam humum scimus magis rubram esse, & magis [4] subarenaceam: Arabicam verò atq; Syriacam, argillosiorem ac suppetrosam. Quin etiam hoc magnum huius regionis documentũ aiebant sacerdotes, sub rege Myri fluuium, quoties octo cubitis, dum minimum, influebat, irrigasse Ægyptum quæ infra Memphim est, nec dũ ab obitu Myris nongenti erant anni ad tempus quo hæc ego à sacerdotibus audiebã. At nunc, nisi ad sedecim aut ad quindecim saltẽ cubitos ascendat fluuius, in regionem non transcendit. Quæ regio, si proportione in altum surgat, & tantundem ad in-

[1] *ab eius recessu vsq; ad latum mare.* Legendum est enim ex vet. cod. μυχοῦ, non ἰνάχου, vt legit Valla: nec μόλχου vt in vulga. edit. habetur.

[2] *Hic Græca exempl. mẽdosa esse videntur.*

[3] *in rimas fissam.*

[4] *Subarenaceam vocat cui arena subest: suppetrosã (vel potius subpetrosam) cui petræ subsunt, i. lapides. q. d. petricosam, i. lapidosam. Sic exprimere voluit ὑποψαμμώδη & ὑπόπετρον.*

crementum tendat, non reſtagnante eam Nilo, videntur mihi Ægyptij vtique qui infra paludem Myridis incolunt cum alia loca, tum verò eum qui vocatur Delta, idem paſſuri omni futuro tempore, quod aiebant ipſi paſſuros aliquando Græcos. Nam quum audirent omnem Græcorum terrã pluuia perfundi, non fluminibus, vt ſuam, dicebant fore vt decepti aliquando magna ſpe, malè [1] eſurirent. Qui ſermo hoc dicere vult, Græcos, ſi nolit eis deus pluere, ſed ſiccitatem immittat, fame extinctum iri, vtpote quibus nihil aquæ, niſi tantum à Ioue, ſuppetat. Atque hæc quæ ab Ægyptiis in Græcos dicuntur, rectè ſe habent: age, nunc viciſſim dicam quomodo res ipſis Ægyptiis ſe habeant. Si, vt ſuperius dicebam, quæ infra Memphim eſt regio (hæc enim eſt quæ augeſcit) velit in altum augeſcere proportione præteriti temporis, [2] quid alios Ægyptios, qui illic incolunt, quàm eſurituros? ſi neq; guſtare ea quæ ab Ioue ſunt, neque à flumine reſtagnari queant rura ipſorum. Iſti nanque ex omnibus hominibus, atque ex omnibus Ægyptiis, maximè illaboratum percipiunt fructum, qui neque proſcindendis aratro ſulcis, neque ſubigendo ſolo, neque aliud quicquam exercendo eorum quæ in aruis colendis cæteri mortales laborem tolerant: ſed poſtquam fluuius ſua ſponte ſuperueniens irrigauit rura, irrigataque reliquit rurſus, tunc in ſuum quiſque rus iacto ſemine ſues immittit, conculcatoque ſuibus ſemine meſſem deinde expectat: atque vbi [3] ſuibus ſemen verſauerit, ita demum frumentum percipit. Quod ſi vellemus de Ægypto Ionum vti ſententiis, qui ſolum Delta Ægyptum eſſe aiunt, à Perſei ſpecula appellata, dicentes illam ſecundum mare, ad Pelluſiacas vſque taricheas, quadraginta ſchœnorum eſſe: à mari autem mediterranea verſus, pertingere ad Cercaſorum vrbem, iuxta quam ſcinditur Nilus in Peluſium fluens & in Canobum: cætera verò Ægypti, partim eſſe Africæ, partim Arabiæ: oſtenderemus hac ratione vtentes, nullam Ægypti primitus fuiſſe regionem. Nam Delta eis (vt ipſi dicunt, & mihi videtur) [4] defluxa humus eſt, & quæ nuper (vt ſic dicam) extitit. Itaque ſi nulla eis terra erat, quid curioſi ſunt, putantes ſe primo homines extitiſſe? [5] qui ne in puerorum quidem experimentum, qui primam linguam proderent, ire debebant. Ego certè Ægyptios opinor neq; cum loco quem Delta Iones vocant, pariter exſtitiſſe, ſed ſemper fuiſſe ex quo genus humanum extitit [6] progreſſuq; terræ multos ex eis reliquos fuiſſe, multos aliunde ſubingreſſos. Ideoq; olim Thebæ Ægyptus vocabatur, cuius ambitus eſt ſtadiorum ſex millium ac centũ viginti. Itaq; ſi nos de eis rectè ſentimus, Iones non rectè ſentiunt de Ægypto: ſin rectè Iones ſentiunt, oſtendo neq; Græcos neq; Iones ſcienter computare: qui aiunt tria mẽbra totam eſſe terram, Europam, Aſiam, Africam, quarum enim membrum annumerare debent Delta Ægypti, ſi non ſit neque Aſiæ, neque Africæ. Nam ſecundum hanc rationem non eſt Nilus qui Aſiam ab Africa diſterminat: qui quum [7] diuortia faciat circa acumen Deltæ, id quod in medio eſt, Aſiæ & Africæ eſſet. Sed nos Ionum ſententiam miſſam facientes, ita de his ducimus: AEgyptum quidem, eam omnem eſſe quæ ab AEgyptis incolitur: quemadmodum Ciliciam, eam quæ à Cilicibus, & Aſſyriam, quæ ab Aſſyriis. Sed Aſiæ & Africæ ſcimus recta ratione nullum eſſe terminum, niſi terminos AEgyptiorũ. Si verò quod Græcis perſuaſum eſt ſequemur, ſentiemus omnem AEgyptum quæ à catadupis & Elephantina vrbe incipit, bifariam diuidi, & vtrumque cognomen obtinere. aliam enim eius partem, eſſe Africæ, aliam Aſiæ. Quippe Nilus à catadupis incipiens, mediam interfluens AEgyptum in mare influit: vno quidem alueo vſque ad Cercaſorum vrbem, inde autem tripartito. Et alueus quidem ad auroram vergens, Peluſium oſtium: alter ad veſperam tendens, Canobicum oſtium nominatur. Tertius, quo recta Nilus meat, talis eſt: Delatus per ſuperiora, ad acumen Deltæ peruenit, dehinc medium Delta ſcindens, in mare exit, non minimã huic alueo portionem aquæ præbens, nec minimè celebrem, quòd Sebennyticum oſtium appella-

[1] Rectè legit Valla non videtur (vt habent vet. cod.) non mordetur.

[2] nonne Ægyptios qui hanc partem incolunt, eſurire neceſſe fuerit ſi neq; Iupiter illorũ regioni pluat, neq; flumine in arua illorũ tranſcendere poſſit: Nunc enim iſti minore labore quàm omnes alij homines, atq; adeo quã cæter. Ægyptij, fructum è terra percipiunt: qui neq; ſe fatigant pro ſcindendo aratro ſulcis, neq; ſarriendo ſolo, neq; aliud q. Lego autẽ ὕστερα προγάστερα.

[3] ſuum ope frumentum è ſpicis excuſſerit, tũ demũ colligit. Quòd ſi, &c. Sunt enim qui ἐπὶ τὸν ἀποδρυμόν id ſignificare hic putent, vt id locoſit tritu rationis.

[4] humus eſt alluuie fluuij deiecta.

[5] Nil ſanè neceſſe fuit eos in infantibus experiri quã primã vocem emitterẽt. Ego verè Ægypt. &c. Huius autem facti meminit libro eodem ſupra.

[6] terrarũ fluuij decurſu accreſcente ex eis remanſiſſe multos item in inferiorem regionem deſcendiſſe.

[7] Plin. ſcifſarã vocat.

appellatur. A Sebennytico item duo alia diuiduntur oſtia, in mare ferentia, quibus hæc ſunt impoſita nomina, vni Saiticum, alteri Mendeſium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicum nominantur, non ſunt natiua oſtia, ſed effoſſa. Huic meæ opinioni, tantam eſſe Ægyptum quantam ratione demonſtraui, teſtimonium etiam dat oraculum quod ab Hammone eſt redditum: quod ego poſterius quàm ita in animum induxeram, circa Ægyptum audiui. Nam qui ſunt ex vrbe Marea & Apia incolentes Ægypti fines Libyam verſus, quòd ſibi Libyes non Ægyptij viderentur, quodque peroſi ſacrorum ceremonias, nollent bobus, fœminis prohiberi, miſerunt ad Hammonem, negantes quicquam cum Ægyptiis ſibi eſſe commune. Habitare enim ſe extra Delta [1] nullumque ſibi cum illis linguæ eſſe commercium, ac velle ſibi fas eſſe omnia guſtare. Hæc eos deus facere non permiſit, inquiens Ægyptum eſſe eam quam Nilus ſupergreſſus irrigaret: quique infra vrbem Elephantinam incolentes ex hoc flumine potarent, eos eſſe Ægyptios. Hæc illis ita oraculo reſponſa ſunt. Porrò Nilus vbi inflatus eſt, non modò Delta inundat, verumetiam plagam quæ dicitur Libycá eſſe aliquoties & Arabicam; idque vtroque verſus duorum dierum itinere, & amplius eo vel minus. De cuius fluminis natura neque à ſacerdotibus quippiam, neque ab alio vllo percipere potui: quum promptiſſimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus labatur, inchoans ab æſtiuo ſolſtitio, ad centum vſque dies, & propè totidem diebus retrocedat, relinquens fluenta: ita vt per omnem hyemem tenuis eſſe perſeueret ad ſolſtitium rurſus æſtiuum. De his nihil omnino potui percipere ab Ægyptiis ſciſcitando, num aliquam vim Nilus haberet natura diuerſam cæteris fluuiis. Hæc ego noſcendi cupidus, eos interrogabam & cur ſolus omnium amnium nullas ex ſe auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, quum inſignes vellent effici ſapientia, trifariam diſſeruerunt. quarum opinionum duas ne mentione quidem dignas exiſtimo, niſi eatenus vt illas tantùm ſignificem. Earum vna ait, ventos eteſias eſſe in cauſa cur Nilus infletur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui nonnunquàm eteſiæ nondum ſpirauerunt quũ Nilus id agit. At hæc, ſi eteſiæ in cauſa forent, oporteret alia quoque flumina quæcunque eteſiis obnoxia ſunt, idem quod Nilus, pati: & eo magis quo tenuiora ſunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autẽ multa in Syria, multa in Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur quale patitur Nilus. Altera opinio eſt [2] incredibilior quidem quàm hæc quæ dicta eſt, dictu tamen admirabilior, quæ ait illũ, quod ab Oceano fluat iſtud efficere: Ipſum vero Oceanũ orbem terrarũ circumfluere. Tertia opinio, vt multo modeſtiſſima ita longè falſiſſima eſt: quippe quæ & ipſa nihil dicit, inquiens è niuibus liqueſcẽtibus manare Nilum qui quũ ex Africa per medios Æthiopes fluens in Ægyptum euadat, ex locis calidiſſimis ad frigidiſſima, quomodo ex niuibus flueret? De qua re multa ſanè ſunt quæ quis coniectare poſſit, non eſſe credibile, eũ qui talis ſit, manare de niuibus: primum ac maximũ teſtimoniũ perhibentibus ventis, qui ab his regionibus calidi ſpirant: ſecundum, ea plaga quæ ſine imbribus, & ſine glacie perpetuò eſt. (ſuper niuem autem quæ cecidit neceſſe omnino eſt intra quinq; dies pluere: quare ſi in his regionibus ningeret, etiam plueret) tertium, hominibus qui ab æſtu ſolis nigri ſunt & miluis, atq; hirundinibus, quæ illic perennant. Grues quoq;, Scythicæ plagæ hyemem fugientes, adhæc loca ſe conferunt hybernatum. Si igitur vel quantulumcunq; ningeret in ea plaga per quam fluit & ex qua incipit Nilus, profectò nihil tale eſſet, quemadmodũ neceſſitas arguit. At is qui de Oceano loquitur, ad occultam fabulam referens, caret argumento. Neq; enim ego vllum noui fluuiũ qui ſit Oceanus, ſed hoc nomen opinor Homerum, aut aliquem priſcorum poëtarum, quum inueniſſet, in poëticam intuliſſe. Quod ſi opiniones quas propoſui, improbantem me oportet de occultis ferre ſententiam, dicam quare mihi videatur impleri Nilus æſtate, Hyberno tempore ſol

[1] nec ſe cum illis conſuetire, ac velle, &c.

[2] indoctior.

abscendens à pristino cursu subter hyemale sidus, meat in superiora Africæ. [1] Totum, vt quidem breuissimè demonstretur, à me dictum est. Etenim deum hunc, vt cuique terræ proximè accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarum amnium arefacere. Vt autem pluribus verbis demonstretur, ita habet: Sol Africæ superiora permeans, ista efficit. nam quum omne veris tempus sit serenum in his regionibus, & ipsæ regiones sint calidæ ac venti frigidi, transiens sol facit quemadmodum medio cœlo means æstate facere consueuit, ad se enim trahit aquam attractamq; in superna abiicit loca, quam excipientes venti ac dissipantes liquefaciunt, hi videlicet, qui (vt credibile est) ab hac regione flant, auster & africus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquã mihi videtur non omnem sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum reseruare. Idem, mitigata hyeme, rursus in medium cœli regreditur, atq; illinc iam itidem ex cunctis fluminibus trahit humorem: quæ flumina mox, multarum aquarum imbre commixto, terram madefaciente vtique [2] lacunosam, magna decurrunt: at æstate, quum destituantur ab imbribus, & à sole attrahantur, exiliora sunt. Nilus autem qui imbribus caret, quum attrahitur à sole meritò solus fluuiorum eo tempore fluit multo exilior quàm solet per æstatem. Tunc enim peræquè attrahitur atque cæteræ aquæ, per hyemem verò solus attrahitur. Ita solem censui huius rei esse causam. Idem, mea sententia, autor est aëreæ siccitatis in ea regione, [3] dum exæquat transitum suum. Ita semper Africæ superiora æstas obtinet. Quòd si [4] finium ac cœli situs immutaretur, vt vbi nunc aquilo situs & hyems, ibi austri situs esset & meridiei: & vbi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberent, profectò sol [5] amotus è medio cœlo, sub hyemem & aquilonem mearet supra Europam, quemadmodum nunc supra Africam, per transiliensque nobis omnem Europam, faceret (opinor) eadem in Istro quæ nunc facit in Nilo. De aura autem quæ nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneum esse è locis valde feruidis nihil respirare auræ quippe quæ ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verùm hæc ita sit quemadmodum & sunt & ab initio fuere. Nili tamen fontes nemo neque AEgyptiorum, neque Græcorum, neque Afrorum, cum quibus in colloquium veni, se nosse professus est, præter scribam sacrarum Mineruæ pecuniarum apud AEgyptum, in vrbe Sai, qui mihi iocari videbatur, affirmans se id proculdubio nosse. Sic autem dicebat, geminos esse montes, cacuminibus in acutum tendentibus, inter Syenem positos vrbem Thebaidis & Elephantinam: quorum vni nomen esset Crophi, alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyssos, *hoc est, immensæ altitudinis*, emanare. cuius aquæ dimidium AEgyptum versus & ventum aquilonem flueret, reliquum dimidium AEthiopiam versus atque austrum. Quod autem abyssi forent fontes, aiebat Psammetichum AEgypti regem periculum huius rei fecisse: qui funibus multorum millium passuum connexis, & in fontes demissis, tamen ad fundũ non deuenisset. Scriba hic, si modò gesta fuerant, quæ dicebat, affirmando faciebat vt ego opinarer vortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quemadmodum præcipitantis è montibus aquæ, vnde nequeat funis ad explorandum demissus peruenire in fundũ. Aliud ab vllo quoquam audire non potui, [6] nisi (quum ipse inspiciundi gratia ad Elephantinam vsque vrbem profectus sum) quiddam longissimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo accepi, eum ab vrbe Elephantina ad superiora esse locum accliuẽ, vbi necesse sit, nauigio vtrinq; alligato, tanquam boue, pergere: & si funis abrumpatur, abire nauigiũ, rapiente fluminis impetu. Abesse autem hunc locum quatuor dierum nauigatione: essecq; ibi Nilum tortuosum veluti Mæandrũ, & duodecim schœnorum, per quos hunc in modum nauigare oportet, & postea [7] peruenire planum in locum, vbi sit insula Nilo circũflua, nomine Tachompso. Ab Elephantina desuper iam AEthiopes incolere & dimidiũ insulæ: nam alterum dimidiũ incolere Ægyptos. [8] Insulam

contineri

[1] i. Ac rem certè totam (vt maxima breuitate vtar) hisce verbis comprehendi.

[2] *torrentibus abũdantem,*

[3] Videtur διαπεμπῶν legisse pro διαμπάσιον. Græca sonant, *dum transitum ei peruerit.* id est *dum eum permeantem vidit. S.*

[4] Gr. ὥρων. sunt autem ὧραι statæ anni tempora. Sed videtur aliam lectionem sequutus esse.

[5] *expulsus è medio cælo ab hyeme & aquilone.*

[6] *sed quicquid præterea audiui,* vel accepi, (*ad Elephantinã quidem vsq; vrbẽ spectatũ ipsemet profectus: ab eo autem loco, ex auditu habẽs*) *id est huiusmodi, penitissimè* indagatũ. *Ab Elephantina vrbe in superiora tendenti acclivis est locus, adeo vt necesse, etc.*

[7] *peruenies.* Sic & sequẽtia per indicatiuũ, non infinitiuũ.

[8] *Insula contiguum est ingens stagnum.* Potest λίμνη etiam palus vel lacus exponi.

cõtineri ingenti ſtagno, accolentibus circum Æthiopibus paſtoribus: in quod è Nilo ſubuectus, peruenias in alueum qui in ſtagnũ diffunditur. Deinde egreſſus, itinere pedeſtri quadraginta dierum pergas propter flumen. nam in Nilo acutos ſcopulos, exiſtere & ſaxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterũ rurſus ingreſſus nauigium, duodecim diebus ſubueheris, dum venias in oppidum magnũ nomine Meroën, quæ fertur aliarum vrbium eſſe metropolis. Cuius incolæ ſolos deorum colunt Iouem & Liberum, eoſq; magnopere venerantur. Ioui etiam cõſtituerunt oraculum, cuius reſponſis, poſteaquam iubentur, & quocunq; iubentur, eò ſumant expeditionem. Ab hac vrbe, intra tantundẽ temporis intra quantum ad ipſam ex Elephantina peruenitur nauigando peruenies ad Automolos, *id eſt transfugas*, quibus nomen eſt Aſmach: quod verbum Græca in lingua idem pollet quod Siniſtræ regiæ aſſiſtentes. Iſti quum eſſent Ægyptij bellatores ducenta & octo millia, ad hos Æthiopes tranſiere hac de cauſa; Sub rege Pſammeticho fuerant in præſidiis collocati, * alij ad vrbem Elephãtinam & ad Daphnas Pelluſias aduerſus Æthiopes, alij aduerſus Arabes & Syros, alij ad Maream aduerſus Libyã (Quibus in locis, quemadmodum ſub rege Pſammeticho erant, ita mea ætate Perſarum præſidia excubabant. nam & apud Elephantinam & apud Daphnas Perſæ excubias agunt.) Quum igitur triennium in præſidio fuiſſent Ægyptij, neque illinc ab aliquo dimitterentur, communi vſi conſilio, Pſammeticho ad Æthiopiam ſibi tranſeundum putauerunt. Quos, re audita, Pſammetichus inſequutus, vbi eſt aſſequutus, multis verbis obſecrabat, vetabatque patrios deos ac liberos vxoresq; deſerere. Ibi quidam illorum fertur oſtenſo veretro dixiſſe, vbicunque id eſſet, ſibi & vxores & liberos fore. Hi poſteaquam in Æthiopiam profecti ſunt, ſeſe Æthiopum regi tradiderunt; quos ille ita remuneratus eſt. Erant ei nonnulli Æthiopum aduerſarij, quorum terram eripientes iſtos iuſſit incolere. Æthiopes, his colonis inter ſe collocatis, facti ſunt manſuetiores, moribus Ægyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur menſium partim nauigationem, partim iter, cognoſcitur Nilus: præter id quo fluit per Ægyptum. Tot enim menſes in ſumma reperientur impendi ab iis qui ex Elephantina ad hos Automolos pergant. Fluit autem ab heſpero & occaſu; dehinc quid ſit, nemo poteſt pro comperto narrare. eſt enim deſerta præ feruore ea regio. Accepi tamen hoc ex quibuſdam Cyrenæis, qui ſe ad Ammonis oraculum iſſe commemorarent, colloquutosque cum Etearcho Ammoniorum rege & ex aliis ſermonibus deueniſſe in confabulationem de Nilo, cuius nemo noſceret fontes; Etearchumque narraſſe, aliquando quoſdam ad ſe veniſſe Naſamonas, quæ gens ſit Libyca, Syrtim incolens, & oram Syrtis quæ vergit ad auroram, [a] non multum ſupra Syrtim. Eos, quum veniſſent, interrogarenturque nunquid amplius haberent quod referrent de Africæ deſertis, retuliſſe, apud ſe fuiſſe quoſdam virorum prępotentium filios petulantes; eos quum in virilem ætatem adoleuiſſent, cum alia ſuperuacua fuiſſe machinatos, tum verò ex ſeſe quinque ſortitos ad inſpiciundas Libyæ ſolitudines, & ſi quid amplius cernerent quàm ij qui longiſſima inſpexiſſent. Oram enim maritimam Libyæ aquiloni obnoxiam Libyas & Libyum permultas gentes ab Ægypto incipientes omnem obinere vſque ad promontorium Soloëntem, quod Libyam terminat præter id demum quod aut Græci obtineant, aut Phœnices: ac ſupra maritimam oram, & eos qui ad mare incolunt, feris vlteriora habitari: at quæ vlteriora ſunt parte à feris habitata, arenoſa eſſe, vehementerque arida, ac prorſus vaſta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimiſſos, aqua atque cibariis probè inſtructos, primùm per regionem hominibus habitatam perrexiſſe: hanc permenſos, in illam à feris habitatam perueniſſe. Ex ea per ſolitudines iter feciſſe ad ventum zephyrum; peragratoque multo ſpatio ſabuloſi loci pluribus ſanè diebus, aſpexiſſe demum arbores in planitie quadam enatas, ad

* Præc. Iud. in Eſaiam, p. 68. Græca ſic diſtinguit, ὅτι τὴν Ἐλεφαντίνη πόλει πρὸς Αἰθιόπων τὴν ἐν Δάφναις τῇσι Πηλουσιήϊσιν ἄλλη πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων, *id eſt alij ad vrbem Elephantinam, Æthiopibus oppoſiti: alij ad Daphnas Pelluſias, oppoſiti Arabibus & Aſſyriis.* S.

[a] *non longè penetrando, vel progrediendo. Eos, &c.*

easq; accessisse, ac fructum qui inerat decerpisse, eisq; inter decerpendum superueniisse quosdam infra mediocrem virorum staturam pusillos: quorum linguam Nasamones non intelligerent, vt nec ipsi Nasamonum. Et ab his deprehensos ductosq; fuisse per maximas paludes: atque illas transgressos peruenisse in vrbem in qua vniuersi forent æquali statura illis qui adduxissent, colore nigro. Eam vrbem præterlabi grande flumen, ab hespero ad orientem solem fluens, in quo conspicerentur crocodili. Hactenus à me sermo Ammonij Etearchi commemoratus sit: nisi quòd is aiebat Nasamones (vt Cyrenæi referebant) reuertisse, & eos homines ad quos illi peruenissent, omnes esse [1] fallaces. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum esse & ratio sic dictat. Ex Lybia enim Nilus fluit, eamq; mediam secat: & (vt ego ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Ister meat. Ister namque fluere incipiens à Celtis atque vrbe Pyrene (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynesiis finitimi, omnium in Europa ad occasum habitantium vltimi) mediam Europam scindit; totamq; permensus quam Istriani Milesiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur. [2] Et Ister (fluit enim per terram habitatam) inter primos cognoscitur: de Nili verò fontibus nemo habet quod referat: & meritò, vtpote Libya, per quã fluit, deserta. De eius fluxu, quàm potuit longissimè repetendo narrari, dictum est. exit autem in Ægyptum. Porrò Ægyptus montanæ Ciliciæ ferè opposita est. Hinc recta ad Sinopen in ponto Euxino sitam, quinque dierum est rectum iter viro expedito. Sinope autem Istro mare irrumpenti ex aduerso est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, videtur mihi æquiparandus Istro. Hactenus de Nilo dictum sit.

[1] *impostores, vel præstigiatores.*

[2] *Verũ Ister à multis cognoscitur: quippe qui per terrã habitatam fluat.*

Venio ad plura de Ægypto referenda: quia plura quàm alia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regionem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia plura de ea commemorabuntur. Ægyptij, quemadmodũ & cœlo eorum & flumine diuersam ab aliis naturã ostendente, ita ipsi pleraque omnia à cæteris hominibus diuersa constituerunt & instituta & iura. Apud hos fœminæ quidem negociantur cauponanturq;, & institoriis operis vacant: viri autem intra domos texunt. Alij villum subtegminis desuper tractant, Ægyptij subter. Onera viri capitibus, fœminæ humeris baiulant. Fœminæ, stantes mingunt: viri, sedentes. Domi ventrẽ exonerant, foris in viis comedunt: reddentes rationem, quæ sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palam verò, quæ non sunt turpia. Mulier neq; dei neque deæ vlla sacerdos est, sed viri deorum omnium & dearum. Alendi parentes filiis nulla nolentibus filiabus, etiamsi nolint, summa necessitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in Ægypto derasi. [3] Apud alios ritus, statim in funere proximi capita deglabrare: Ægyptij in funeribus sinunt capitis crines augescere, barbam tamen tondent. Apud cæteros mortales victus à ferarum secretus est consortio, Ægyptij cum feris vescuntur. Alij frumento atque hordeo victitant, Ægyptiis [4] victitare iis quæ ex his facta sunt, maximo probro est: sed cibis è farre confectis, quod quidam siliginem appellant, [5] Consperſionem pedibus, lutum manibus subigunt. Virilia, alij talia relinquunt qualia natura sunt, præter eos qui ab istis didicerunt, AEgyptii circuncidunt. Viri binas vestes habent, fœminæ singulas. Alij velorum ansulas & funes extrinsecus assuunt, AEgyptij intrinsecus. Græci literas scribunt & calculis computant à sinistro in dextrum manum ferentes, AEgyptij à dextro in sinistrum: & hoc facientes aiunt se in dextrum, Græcos facere in sinistrum. Literis bifariis vtuntur quarum vnas, sacras vocant, populares alteras. In deos supra modum supraque omnes homines religiosi sunt, talibus moribus vtentes: Aheneis in poculis potant, singulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, etiam aliquot non: sed vniuersi. Linea ferunt vestimenta semper recens abluta, huic rei præcipuè vacantes. Virilia circuncidunt munditiæ gratia pluris facientes se mundos esse quàm decoros. Sacerdotes

[3] *Apud alios homines more receptum est vt in luctu sua tim capita tõ deãtur ab iis quospotissimũ is attingit: at Ægyptij, in morte suorũ, sinunt capitu barbaq; pilos crescere, quũ alioqui antea tonsi fuerint. Apud cat.*

[4] *victitare his, maximè probrosum est. sed ex olyris cibaria conficiunt, quas alij Zeas appellant.*

[5] *Farinam a qua maceratam subigunt pedibus, lutũ autem manibus subigunt, & iisdem stercus accipiunt.* Fortasse autem intelligit lutũ ex quo intritum conficitur, quod Gall. mortier.

tertio

tertio quoque die totum corpus eradunt, nequis pediculus deos colentibus, aut alia sordes crectur. Iidem vestem tantummodo lineam, calceos [1] papyraceos gestant: nec aliam vestem aut alios calceos induere eis fas est. Lauantur quotidie frigida, interdiu [2] ter, noctu bis. Alias præterea ceremonias propè dixerim infinitas exercent. Qui etiam nõ exiguis afficiuntur commodis. nam neque è re domestica aliquid conterunt, neque impendunt, sed eorum singulis quotidie [3] cibi sacri cocti præsto sunt, & carnis bubulæ & anserinæ satis abundeque. Vinum quoque vineale illis datur. De piscibus gustare nefas est illis. Fabas Ægyptij in sua terra nec admodum serũt, nec eas, quæ prouenerint, aut [4] crudas aut in aqua coctas edunt. Sacerdotes verò ne aspicere quidem eas sustinent, arbitrantes haud mundum illud legumen esse. Initiãtur non sigillatim cuiq; deorum sed gregatim: quorum vnus est pontifex, vbi quis defunctus est, filius eius subrogatur. Boues mares, Epaphi esse censent: eaq; de re hunc in modum explorant: si pilum in eo nigrum vel vnum viderint, nequaquam mundum censent: explorat autem hæc sacerdotum aliquis ad id constitutus, pecude cum stante & erecta, tum etiam resupinata: lingua etiam exerta *explorans* an pura sit iis signis, quæ ego alio referam in libro. Inspicit & caudæ pilos, nunquid eos habeat secundum naturam procreatos. Eum, si fuerit his omnibus mundus, notat alligato cornibus byblo: deinde applicita terra sigillari anulo impressa abducitur. Nam immolanti eo sigillo non notatam, pœna morte sancita est. Et hunc quidem in modum pecus exploratur. Sacrificandi autem is eis est ritus: Pecude quæ obsignata est, ad aram vbi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde [5] supra pecudem libato *contra templum* vino, ac deo inuocato, eam mactant: [6] mactatæ caput asportant in forum, si nundinæ sint, & eis Græci negotiatores adfuerint, atque illis vendunt: qui si non adfuerint, in flumen abiiciunt. Execrantur autem capita in hæc verba, vt si quid mali aut ipsis immolantibus, aut vniuersæ Ægypto futurum sit, id in caput hoc cõuertatur. Eodem porro ritu circa capita pecudum immolandarum, & vini libamina, omnes pariter Ægyptij in omnibus templis vtuntur. Atque ex hoc ritu fit, vt nemo Ægyptiorum de capite vllius animantis deguſtet. Est tamen sacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis institutus. Quam igitur deam maximam esse censeant, & cui maximum festum celebrent, iam nunc dicam. Posteaquam iciunauerunt pridie festi, [7] atque obdormierunt, bouem immolant, eumq; corio exuunt, & aluo tota vacuant. Intestina intra ventrem adipemq; linquunt, crura truncant, & extremos lumbos armosq;, ac ceruicem. His actis, reliquum bouis corpus stipant panibus puris, & melle, & vua passa, & ficis, & thure, & myrrha, atque aliis odoribus. Vbi hæc infarserunt, adolent, multum vini oleiq; infundentes: ieiuni tamen priusquam sacrificent. Dum sacrificium ardet, [8] omnes verberantur. Posteaquam vapulauerunt, dapes ex sacrificij reliquiis proponuntur. Boues mares eosdemque mundos, ac vitulos vniuersi Ægyptij immolant: at fœminas eis immolare non licet, vtpote Isidi consecratas. Nam Isidis simulacrum muliebre est, bubulis præditum cornibus, quemadmodum Io Græci describunt. Bouesque fœminas omnes itidem AEgyptij venerantur ex omnibus pecudibus longè plurimum: eoque nemo AEgyptius AEgyptiave Græci viri, aut os suauiaretur, aut cultro, vel veru, vel olla illius vteretur, aut pura bouis carne Græco cultro incisa vesceretur. Boues, qui demortui sunt, hunc in modum sepeliunt: Fœminas quidem in flumen abiiciunt, mares autem in suburbanis singuli defodiunt, vno aut altero cornu extante, signi gratia. Vbi computruerunt, & statum tempus aduenit, præsto est ad singulas vrbes nauis ex insula nomine Prosopitide, quæ est in Delta, habetque nouem schœnorum ambitum. In qua, cùm aliæ sunt frequentes vrbes, tum ea vnde proficiscuntur naues ad ossa tollenda, nomine Atarbechis, vbi templum Veneris extructũ est. ex qua vrbe alij permulti vagantur in alias vrbes.

[1] *byblinos*

[2] *bis: dis, non ter.*

[3] Sunt qui sacrificia exponant, alij panes sacros.

[4] Videtur aliud legisse quam habeant vulg. edit.

[5] *supra hostiam*

[6] *mactata caput amputant, & reliquum corpus excoriant. Capiti autem illius multa imprecati, asportant. Asportant, inquam, in forum quidem, illi quibus forum est, & apud quos mercatores Græci diuersantur, ibique illis vendunt; illi verò quibus non adfuerint Græci, in flum.*

[7] *& precati sunt: κατεύξαντο, pro quo aliud legit.*

[8] *omnes seipsos verberãt. Postquam autem verberare desierunt, dapes, &c.* In vulg. edit. huius interpret. Vallæ *epulauerunt* legitur pro *vapulauerũt*; seu euapulauerunt.

Vbi autẽ effoderunt ossa, asportant, eaq; vno in loco cuncti sepeliunt. Quem porro in modum boues, in eundem defuncta alia pecora sepeliunt. ita enim apud eos circa hæc legibus comparatum est. nam ne hæc quidẽ interimunt. Cæterùm qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebanæ [1] prouinciæ sunt, ij omnes ab ouibus se abstinentes, capras immolant. Non enim eosdem deos similiter colunt vniuersi Ægyptij, præter Isidem & Osirin, quem Bacchum esse aiunt. hos peræquè vniuersi colunt. Qui verò Mendetis templum obtinent, siue Mendesiæ prouinciæ sunt, hi capris abstinentes, immolant ouies. Itaque Thebani, & quicunque propter illos ouibus parcunt, aiunt ideo sibi conditam hanc legem, quòd Iupiter, quum ab Hercule cernere eum volente, cerni nollet, tandem exoratus hoc commentus sit, vt amputato arietis capite, pelleq; villosa quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id Ægyptios instituisse Iouis simulacrum facere arietina facie: & ab Ægyptiis Ammonios accepisse, qui sunt Ægyptiorum atque Æthiopium coloni, & [2] linguam inter vtrosque vsurpantes. Qui etiam mihi videntur ideo se Ammonios cognominasse, quòd Ægyptij Iouem [3] Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, sed eis sacrosancti sunt. Certo tantùm die quotannis in festo Iouis, vnum demum arietem obtruncant, cuius pellem detractam, hunc in modum Iouis simulacro induunt: ad illudq; deinde aliud ducũt Herculis simulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum sunt, arietem verberant, deinde sacra eundem vrna sepeliunt. De Hercule autem hunc ego audiui sermonem, quòd sit vnus ex diis duodecim. nam de altero Hercule quem Græci norunt, nulla in parte Ægypti quippiam potui audire: cuius nomen non Ægyptij à Græcis acceperunt, sed Græci potius ab Ægyptiis, & ij quidem Græci, qui hoc nomen filio Amphitryonis imposuere. Quod ita se habere, cum multa mihi indicia sunt, tum verò istud, quòd huius Herculis vterque parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab Ægypto oriundi: & quòd Ægyptij negant se aut Neptuni aut [4] Tyndaridarum nomen nosse: neque hos deos inter cæteros admiserunt. Quòd si nomen dæmonis vllius à Græcis mutuati essent, non minus, imò vel magis istorum mentionem fuissent habituri: si etiam tunc nauicularia exercebant, & vlli Græcorum nauicularij erant, vt credo, & mea fert opinio. Istorum igitur potius deorum quàm Herculis nomen Ægyptij percepissent. Atqui vetustus quidam deus est apud Ægyptios Hercules, & (vt ipsi aiunt) decem & septem annorum millia sunt ad Amasin regem, [5] ex quo Herculem ex octo diis, qui duodecim erant, vnũ esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri [6] cupiens, à quibus possem, in Tyrum Phœniciæ *vrbem* nauigaui, quòd ibi templum Herculis esse audirem: quòd & vidi opulenter exornatum cum aliis multis donariis, tum verò duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctem. Veniensq; in colloquium cum dei sacerdotibus, percontabar quantum temporis foret ex quo id templum fuisset extructũ: sed comperi ne hos quidem congruere cum Græcis, quippe dicentes ab vrbe condita fuisse dei templum pariter extructum: esse autem à Tyro condita annorum duo millia ac trecentos. Vidi præterea Tyri etiam aliud Herculis templum cognomine Thasij. Quinetiam in Thasum profectus sum, vbi inueni templum à Phœnicibus conditum, qui ad inuestigandam Europam nauigantes, Thasum condiderunt: quod quinque virorum ætatibus prius fuit, quàm Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ commemorantur, planè declarant Herculem vetustum deum esse. coq; videntur hi rectissimè facere è Græcis, qui bifaria Herculi templa ædificanda colendaque censuerunt. vni quidem vt immortali, cognomine Olympio, immolantes: alteri verò, vt heroi, parentantes. Alia quoque multa inconsideratè Græci loquuntur, quorum & hæc inepta fabula est, quam de Hercule ferunt, cum, cum in Ægyptum peruenisset, ab Ægyptiis redimitum tanquam Ioui immolan-

[1] vel, præfecturæ. & sic statim post. Valla vtrobique, ritus, id est, ἔθνεα, non τάξεις.

[2] id est, Linguam vtentes, quæ aliquid cum vtrorumq; lingua cõmune habet.

[3] Ammon

[4] Dioscurorum

[5] ex quo dii octo facti fuerunt duodecim; quorum vnum Herculem censent.

[6] studens pro cupiens, Tyri.

molandum, cum pompa fuisse eductum, ac tantisper [1] quietem tenuisse dum illi ante aram eum stetissent. [2] ibi ad vim cõuersum, omnes interemisse. Quæ cum dicunt Græci, videntur mihi se & naturæ Ægyptiorum & morum ignaros prorsus ostendere. Quibus enim nullã pecudem fas est immolare, præter sues, præterq; boues mares, & vitulos (dummodo mundos) & anseres, ij qua ratione immolarent homines? Aut quomodo Hercules, quum vnus esset, & adhuc (vt aiunt) homo tot millia virorum interemisset. Hæc tamen tot quæ de his rebus diximus, sint & à diis & ab heroibus in bonam partem acceptæ. Porro capras & hircos ea de causa ij, quos diximus Ægyptiorum non mactant, quòd Pana inter octo deos Mendesij numerant, quos octo aiunt priores duodecim diis extitisse. Panos autem simulacrũ & pictores pingunt, & statuarij scalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinisq; cruribus, haudquaquã existimantes eum esse talem, sed similem cæteris diis. Qua tamen eum causa talem pingant, non est mihi relatu iucundum. Verùm hi omnes cum capras, tum verè maximè capros venerantur. Et inter Mendesios caprarij præcipuo honore afficiuntur, & ex his vnus maximè: qui quum decessit, ingens toti Mendesiæ prouinciæ luctus proponitur. Vocatur autem & hircus & Pan, Ægyptiacè Mendes. In hac regione contigit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere coiit propalam, quod in [3] ostentationem hominum peruenit. Suem autem Ægyptij spurcã beluam arbitrantur: quam si quis vel transeundo contigerit, abit [4] lotum sese cum ipsis vestimentis ad flumen. Eoq; soli omnium subulci, AEgyptij indigenæ, nullum ingrediuntur in templum: nemoq; aut filiam cuipiam eorum nuptum dare vult, aut cuiuspiam eorum filiam in matrimonium ducere: sed ipsi inter se subulci dant accipiuntq; filias. Aliis diis immolare sues ius AEgyptiis non est, præterquam Lunæ & Libero: quibus quum per tempus plenilunij sues immolarunt, eorum carne vescũtur. Cur autem aliis diebus festis sues oderint, at in isto mactent, huius rei ab AEgyptiis ratio redditur: sed quam mihi notam magis decorum est non referre. Sacrificium autem de suib. Lunæ hunc in modum fit, Immolata sue, extremam eius caudam, & lienem, & omẽtum simul cõponunt, & adipe qui circa aluum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni adolẽt: reliqua carne plenilunij die vescuntur, quo die sacra faciũt alio die nõ amplius gustarent. Qui sunt ex eis inopes, propter tenuitatem facultatum, [5] assimilatos quosdã sues coquunt, quos immolent. Baccho quoq; in eius festo singuli in cœnã porcam pro foribus mactant, redduntq; subulco qui illam vendiderat. [6] Quin & alium diem festum Baccho AEgyptij agunt sine porcis, ferè per omnia Græco festo similem. Sed loco phallorum, *id est, ficulneorum veretrorum à collo pendentium*, sunt ab eis excogitatæ statuæ cubitales. [7] è neruis compactæ, quas fœminæ circumferunt per pagos, mentula nutante, quæ propemodum instar est reliqui corporis; & tibia præeunte, quam fœminæ, Bacchum canentes, sequuntur. Cur autem mentulam habeat iusto maiorem *statua* & vnũ corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio sacra. adeo vt iam Melampus Amytheonis filius non imperitus huius sacri, sed peritus fuisse videatur. Siquidẽ Melampus fuit qui Græcis Dionysi, *id est, Liberi patris vel Bacchi* nomen & sacrificium, & pompã phalli [8] enarrauit, nõ tamen omnem planè rationem cõplexus. Verùm ij, qui post hũc extiterunt [9] sophistæ, rem in maius explicauerunt. [10] Itaq; phallum Dionyso missum narrandi Melampus autor extitit: à quo edocti Græci faciunt ea quæ faciũt. Equidem Melampodem virum fuisse sapiẽtem aio, [11] diuinationemq; sibiipsi comparasse: eundemq; cũ alia multa ab AEgypto accepta Græcis enarrasse, tũ verò nõnulla de Dionyso, tamen cõmutata. [12] Neq; enim dixerim, quæ in AEgypto fiunt huic deo, congruere cũ iis, quæ in Græcia. Nam consentanea essent

[1] *se continuisse*

[2] *ibi viribus vti capisse, omnesq; interem.* Ad verbum, Ibi ad vires se conuertisse. [Alij sic totum locum vertunt, *atque interim quietum mansisse. at cùm ei ad aram admotò molam inspergerent*, (vel, vt Bud. sentit, *capillum vellerent*) *ad vires exercẽdas versum, omnes illos interemisse.* S.]

[3] Sunt qui ἔκδειξιν pro ostento hic accipiant.

[4] *immersum se fluminis cum ipsis vest.*

[5] *sues farinaceas fingunt, quas coctas immolant.* Vt legatur σησαμίνας pro τετμημένας.

[6] *Reliquum autem festum Baccho celebrãt Ægyptij, exceptis porcis, pariter ferè cæteru in reb. ac Graci.*

[7] *quæ fidiculis tractæ mouẽtur tãquam viuæ.* Sunt qui putent esse nostras marionnettes, vel matriottes.

[8] Videtur potius significare ἐξηγησάμενος, qui autor illis fuit: vel, Qui introduxit. Alij, Qui inuexit. Sic statim post ἐξηγησάμενος & ἀπηγήσατο. Q. d. Qui illis præiuit; & viam ostendit. Id est, Qui magistri illis fuit.

[9] *Philosophi.*

[10] *Phallum certè qui Baccho circumfertur, Melampus introduxit: & ab eo edocti Græci ea faciunt. Melampodem autem virum fuisse sapientem aio, & diuinationem sibi comparasse: & cum alia multa, quæ ex Ægyptiis audiuerat, Græcis introduxisse, tum verò, quæ ad Dionysum pertinẽt, pauca tamen ex illis commutasse. Neque enim.*

[11] *artemq; diuinandi sibi comparasse: & cum alia multa, quæ ex Ægyptiis audiuerat, Græcis introduxisse, tum verò, quæ ad Dionysum pertinẽt, pauca contigisse, vt eadem tum in Ægypto, tum in Græcia huic deo sacra fierent. Sunt enim vnius modi apud Græcos, neq; recens introducta;*

[12] Sunt qui hunc locum ita interpretentur, *Neque enim dixerim casu*

Græcis, non autem nuper introducta. Neq; tamen dicam Ægyptios à Græcis fuisse mutuatos [1] aut hoc aut aliud quippiam. Videtur autem mihi Melampus, quæ ad Dionysum pertinent audisse ex Cadmo, aliisq; Tyriis, qui cum eo è Phœnice venerunt in terram, quæ nunc Bœotia appellatur. Ac omnia ferè deorum nomina ex Ægypto in Græciam peruenerunt. [2] Idq; ego ex barbaris sciscitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex Ægypto præcipuè veniſse: [3] & idcirco illic non esse vsquam nomina neque Neptuni, neq; Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neque Iunonis, neque Vestæ, neque Themidis, neque Gratiarum, neque Nereidum, neque aliorum deorum. Dico autem, quæ ipsi dicunt AEgyptij, qui se negant deorum illorum *Neptuni & Dioscurorum*, agnoscere nomina. Videntur autem mihi isti à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem à Libybus audierũt. Nam Neptuni nomen ab initio nulli vsurpauerunt, nisi Libyes, qui semper hunc deum in honore habent. [4] Eum AEgyptij igitur putant esse, sed nullo honore prosequuntur. Hos itaque ritus & alios præterea quos ego referam, Græci sunt ab AEgyptiis mutuati: sed vt Mercurij statuam facerent porrecto cum veretro, non ab AEgyptiis, sed à Pelasgis didicerunt, & primi quidem ex omnibus Græcis Athenienses acceperunt, & ab his deinceps alij. [5] Nam præstabant inter Græcos ea tempestate Athenienses, in quorum regione permixti Pelasgi habitant, ex quo cœpetunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quisquis Cabirorum sacra initiatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerunt hi Pelasgi, qui cum Athenienſibus vnà habitauerunt, à quib. orgia Samothraces acceperunt. Itaque primi è Græcis Athenienses à Pelasgis edocti, statuas Mercurij erecta virilia habentes fecerunt. De qua re Pelasgi sacrum quendam sermonem retulerunt, qui in Samothraciæ mysteriis declaratus est. Idem antea in deorum inuocatione tum omnia immolabant, (quemadmodum ego apud Dodonam audiendo cognoui) tum nulli deorum aut cognomen aut nomen imponebant, quippe quod nondum audissent. [6] Quos autem cognominauerunt, eos ob id cognominauerunt, quòd omnes res atq; omnes regiones illi tenerent redactas in ordinem. Multo deinde progressu temporis, aliorum deorum nomina audierunt ex AEgypto allata: post quos diu nomen Dionysi acceperunt. Itemq; aliquanto pòst de illorum nominibus in Dodona oraculum petiuerunt. Nanque hoc oraculum omnium quæ apud Græcos sunt oraculorum vetustissimum esse existimatur, atque adeo solum erat ea tempestate. Consulentib. igitur Pelasgis apud Dodonam nunquid nomina, quæ à barbaris aduenissent ascisceret, oraculum redditum est, vt illis vterentur. Atque ita ex eo tempore sacrificauerunt, deorum nomina nuncupantes, & ea deinceps è Pelasgis Græci acceperunt. Vnde autem singuli deorum extiterint, an cuncti semper fuerint, aut qua specie, hactenus ignoratum est, nisi super atque heri, vt sic dicam. Nam Hesiodus atque Homerus (quos quadringentis non amplius annis ante me opinor extitisse) fuere qui Græcis theogoniam introduxerunt, eisq; & [7] cognomina & honores, & diuersa artificia & figuras attribuerunt. [8] Quibus & posteriores videntur extitisse hi poetæ, qui fuisse priores feruntur. Et prima quidem illa Dodonæ sacerdotes meminerunt: posteriora autem ad Hesiodum vsq; & Homerum, ego referam. At de oraculis, quæ in Græcia, & de illo quod in Libya est, talia AEgyptij commemorant. Narrabant sacerdotes Iouis Thebani duas fœminas, quæ essent sacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuisse abductas: & harum vnam in Libya fuisse venundatam, se audisse, alteram in Græcia: atq; has fœminas esse, quæ primæ apud dictas gentes oracula constituissent. Percontantiq; mihi vnde id quod commemorarent, adeo compertum haberent, ad hæc responderunt, maiorem in modum se institisse

[1] *aut hunc aut alium ritum. Vid.*

[2] *Nam à barbaris profecta esse audiens, ita r.*

[3] *Nam præterquã Neptuni & Dioscurorũ. (quem ad. à me sc. dictum est) & Iunonis & V. & Themidu, & Gratiarũ, & Ner. & aliorum deorum nomina Ægyptij semper olim in sua regione habuerunt. Dico autem, &c.*

[4] *Quidam sic, Ægyptij verò heroas nullis sacris dignãtur. vel, Pro diis nõ habent.*

[5] *Athenienſium enim, qui tunc inter Hellenas censebantur, Pelasgi contubernales fuere in ea regione: vnde etiam cœp. pro Gr. haberi Quisquis autẽ Cabirorum sacris fuit initiatus, (quæ Samothraces peragũt à Pelasgis sumpta) is quæ dico intelligit. Nam Samothracia*

[6] *Θεοὺς autem vocarũt, id est, Deos, quod res omnes omnesq; regiones, vel prouincias, θέντες εἶχον κόσμῳ, id est, disposuerãt, siue collocarant ordine.*

[7] *cognomina dederunt, honoresq; & artificia distribuerũt, id est, singulis assignarunt, ac eorum figuras etiam effinxerunt, vel simulacris* repræsentarunt. *vel simplicius, figuras eorum indicarunt.*

[8] *Qui verò isti priores poetæ fuisse dicuntur, posteriores (vt mihi quidem videtur) fuerunt. Et prima q. illa Dod. sacerdotes dicunt: ea verò, quæ ad Hesiodum & Homerum spectant, ego in sutti, qui dico. At de orac.*

vesti-

veſtigare de his mulieribus, nec tamen vnquam inuenire potuiſſe: ſed poſtea hæc, quæ dicebant de eis audiſſe. Hæc igitur Thebis è ſacerdotibus audiui. Antiſtites autem Dodonæorum, hæc aiunt: Geminas Thebis Ægyptiis columbas nigras aduolauiſſe, vtranq; nigram, vnam quidem in Libyam, alteram ad ipſos: quæ fago inſidens, humana voce eloquuta ſit, eò loci Iouis oraculum condi [1] debere: & ſe interpretatos eſſe, quod ipſis annuntiaretur id eſſe diuinitus, & ob id ſe ita feciſſe. Eam verò, quæ ad Libyas abiſſet columbam, iuſſiſſe illis vt Ammonis oraculum conderent: quod & ipſum Iouis eſt. Ita referebãt Dodonæorum ſacerdotes cum aſſenſu cæterorum Dodonæorum [2] templo vicinorum: quarum antiquiſſimæ nomen erat Promeneæ: proximæ, Timaretæ: minimæ natu, Nicandræ. de quibus ita mea fert opinio: Si re vera Phœnices abduxerunt fœminas ſacerdotes, & earum alteram in Libya, alteram in Græcia vendiderunt: [3] hanc, quæ in Græcia illa, quæ Pelaſgia vocabatur, veniit, eam eſſe quæ apud Theſprotos veniit: atq; deinde ancillantem ibidem, condidiſſe ſub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis miniſtrare in Iouis templo. Hinc proceſſit, vt hîc memoria eius haberetur: atque hinc oraculum inſtitutum. Et poſteaquam illa linguam Græcam accepit, dixiſſe aiunt, ſororẽ ſuam in Africa ab eiſdem Phœnicibus (vt ipſa fuiſſet) venundatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ ſunt, ob id mihi videtur factum, quia barbaræ eſſent, quòd videlicet ſimile quiddam auibus ſonare ipſis viderentur. Interiecto deinde tempore columbam humana voce loquutam aiunt, poſtquam quæ ipſi intelligere poſſent mulier loquuta eſt, tamdiu volucris modo ſonare viſa quamdiu barbarè loquebatur. nam columba quonam modò humanam vocem ſonaret? Nigram autem columbam eſſe dicentes, Ægyptiam fœminam ſignificant. Suntq; penè ſimillima inter ſe oracula, & illud apud Thebas Ægyptias, & hoc apud Dodonam. eſtq; diuinandi in templis ratio ab Ægypto aſcita. Ipſi igitur Ægyptij extiterunt principes conuentus & pompas & [4] cõciliabula factitandi, & ab eis Græci didicerunt: Cuius rei hoc apud me argumentum eſt, quòd illa conſtet priſcis temporibus, Græcanica verò recens fuiſſe inſtituta. Nec verò ſemel quotannis conuentũ agunt Ægyptij; ſed frequenter, cum alibi, tũm præcipuè ac ſtudioſiſſimè in vrbe Bubaſti in honorem Dianæ. Secundo loco in vrbe Buſiri in honorem Iſidis. In qua vrbe maximum eſt templum Iſidis, ipſa in medio Delta Ægypti ſita. Eſt autẽ Iſis, quæ Græca lingua dicitur Δημήτηρ, *id eſt*, *Ceres*. Tertio gradu in vrbe Sai, in honorẽ Mineruæ. Quarto Heliopoli, in honorem Solis. Quinto in vrbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in vrbe Papremi, in honorẽ Martis. Cæterùm quum ſe conferunt in vrbem Bubaſti, hæc faciunt: Nauigant viri pariter & mulieres, magnaq; eſt in ſingulis nauibus vtrorunq; multitudo. Inter nauigandum aſſiduè mulieres aliquot, crepitacula tenentes plaudũt, viri tibiis canunt: cæteri cæteræq; modulantur manusq; complodunt. Atq; vt ad quanq; vrbem perueniunt nauigando, talia agunt: Appulſa ad terram naui, mulierum aliæ ea, quæ dixi faciunt, aliæ compellantes eius vrbis fœminas ingerunt probra, aliæ ſaltant, aliæ ſurgentes [5] retrahunt illas. Talia in ſingulis ciuitatibus ad flumen ſitis agunt. Quum ad vrbem Bubaſtin peruentum eſt, diem feſtum celebrant magnis hoſtiis offerendis. quo in feſto plus vini vinealis abſumitur quàm in reliquo anni tempore. Commeant illuc (vt indigenæ aiunt) virorum ac mulierum, præter pueros, ad ſeptingenta millia. Atq; hæc quidem in ea vrbe fiunt. At in vrbe Buſiri quomodo diem feſtum Iſidi agant, ſuperius à me dictum eſt. Verberantur enim poſt ſacrificium cuncti & cunctæ; multa ſanè hominum millia: quo autem verberentur, non eſt mihi fas dicere. [6] Sed ex omnibus præcipuè hoc faciunt Cares, qui Ægyptum incolunt: adeo quidem vt gladiis quoq; frontes concidant. Ex quo facto datur intelligi eos hoſpites eſſe, non Ægyptios. Vbi verò in Sain vrbem ſacrificatum conuenerunt, noctu ſub dio vniuerſi circum domos frequentes lucernas accen-

[1] *in fatis eſſe.*

[2] *qui templi curam gerũt.* vel, Quibus templi cura demandata eſt.

[3] *Videtur mihi hæc mulier venundata apud Theſprotos in ea regione, quæ nunc Hellas eſt, quæ eadem prius Pelaſgia vocabatur: deinde ancillans ibidem ſub fago quæ ibi nata eſſet conſtituiſſe Iouis ſacrum*, id eſt, fagum quæ ibi erat, Ioui conſecraſſe; *ſicut par erat eam quæ Thebis ſacra Iouis obiiſſet, eo locò ad quem peruenerat, monimentum ipſius habere. Atque hinc orac.*

[4] *colloquiõnes cum diis perſequeſtrem & interpretem.*

[5] *pudenda reuelant.*

[6] *Quotquot autem Cares Ægyptum incolunt, in eo plus etiam faciũt iſtis, quòd offerãt frontem gladiis.*

dunt, imbutas ſale & oleo plenas [1] cum multo lychno, quod tota ardet nocte. Cui feſto nomen impoſitum eſt, Accenſio lucernarum. Ad hunc conuentum quicunq; Ægyptiorum non ierint, obſeruantes ſacrificij noctem & ipſi vniuerſi lucernas accendunt: atque ita accenduntur lucernæ non in Sai modò, ſed etiam per vniuerſam Ægyptum. Qua verò gratia nox hæc lumen & honorem ſortita ſit, ſacra quædam ratio commemoratur. Ad Heliopolin & ad Butin qui veniunt, tantum ſacrificaſſe contenti ſunt. In Papremi verò, quemadmodum alibi, & ſacrificia & res diuinas peragunt, [2] ſed quoad ſol circumfertur, pauculi ſacerdotes circa ſimulacra exercentur: quum plures eorum tenentes ligneas clauas ſtant pro foribus templi, alij eregione, plus mille virorum, qui vota exequuntur, cum ſingulis fuſtibus frequentes alia ex parte conſiſtunt. Porro ſimulacrum ligneum ex ligneo ſacello deaurato in alias ſacras ædes pridie exportant, paucis illis, qui miniſterio ſimulacri relicti ſunt, trahentib. plauſtrum quatuor rotarum, quo vehitur ſacellum cum ſimulacro quod intus eſt. Hos ingredi prohibent ij, qui in veſtibulo ſtant. At ij, qui vota exequuntur, opitulantes deo, percutiunt hos, ſeſe ipſi defenſantes. Hîc vehemens exiſtit fuſtuaria pugna mutuò capita ferientium, multiq; ex vulneribus (vt ego opinor) pereunt, etſi Ægyptij quenquam mori negãt. Aiunt autem indigenæ conuentum hunc ideo inſtitutum: Templum id incoluiſſe matrem Martis, & ad eam Martem iam adultum ac virilis ætatis venìſſe gratia coeundi cum matre: quem maternos miniſtros, [3] vt qui eum à principio non agnoſcerent, eum ingredi ad matrem non ſinerent. Hunc, ex alia ciuitate adductis hominibus, illos malè mulctaſſe, & ad matrem fuiſſe introgreſſum. [4] Et ob hanc rem aiunt ſolennem eſſe Marti die feſto hanc rixam, & inſtitutum ne in templo cum fœminis coiretur, néve à venere niſi ablutis templa adirentur. Hi ſunt qui primi ceremoniis vacauerũt. nam cæteri ferè mortales, præter Ægyptios ac Græcos, coeunt in templis: & à venere ſurgentes, non abluti introeunt templum, putantes hominem eſſe, vt cæteras animantes. Etenim videre licet & pecudes omnes & volucrum greges coire in deorum templis atque in fanis: quod ſi non eſſet deo gratum, ne pecudes quidem id eſſe facturas *dicunt*. Mihi autem iſta facientes non probantur. Ægyptij porrò cum in aliis ad ſacra pertinentibus, tum verò in his ſuperſtitioſè agunt. Ægyptus, quum ſit Libyæ finitima, non tamen admodum beſtiis abundat: quæ verò illic ſunt, eæ omnes pro ſacris habentur, [5] partim manſuetæ, partim immanſuetæ. Qua autem cauſa pro ſacris habentur, ſi dixero, ad res diuinas oratio mea deſcendet, quas ego in primis enarrare deuito: quarumq; quicquid dixi, id neceſſitate coactus delibando dixi. Conſuetudo quæ de beſtiis eſt, ita habet: Eas ſeorſum ſingulas educandi curam Ægyptij atque Ægyptiæ ſuſcipiunt: in quo honore filius patri ſuccedit. His beſtiis omnes, qui in vrbibus ſunt, vota perſoluunt, ſupplicantes illi deo cuius illa beſtia eſt, hunc in modum: Deraſis filiorum capitibus aut in totum, aut ex media, aut ex tertia parte, appendunt crines vna in lance, & altera tantundem argenti: quæ pecunia quum lancem traxerit, eam tradunt curatrici beſtiarum. Illa pro hoc conciſos piſces præbet beſtiis eſcam. [6] talis enim cibus illis præbetur. Quarum ſi quam quis necauerit, ſi volens, morte mulctatur: ſin nolens, plectitur ea multa quam ſacerdotes ſtatuerint. Quiſquis tamen ibin aut accipitrem necauerit, ſiue volens ſiue nolens, neceſſariò morte afficitur. Quum autem multæ ſint beſtiæ, quæ vnà cum hominibus victitant, multo tamen plures eſſent [7] niſi res hæc officeret felibus. Feles poſtquã ſunt enixæ, non amplius adeunt maſculos: eas iſti coeundi gratia indagantes, tamen potiri nequeunt: [8] ergo contra illas talia comminiſcuntur: Ereptos & ſubreptos earum fœtus occidunt, non tamen occiſos edunt. Illæ fœtibus orbatæ, cupiditate aliorum (amantiſſima enim fœtuum beſtia eſt) ita demum ad mares ſe conferunt. [9] Felem incenſa ſtrue diuina res occupat. nam quo-

[1] *quibus ſuperſtans incũbit ipſum ellychnium.* [alij. *ſuperné autẽ ineſt ipſum ellychnium.* 3.]

[2] *Sole autem iam inclinante, pauci quidam ex ſacerdotibus circa ſimulacrũ occupati ſunt, plurimi autẽ eorum, vel, maior autẽ pars, tenentes ligu. cl. ſt. pro f. templi. Alij verò, qui vota exequuntur, plures quã mille homines, cum ſingul.*

[3] *vt qui antea ipſum non vidiſſent, non ſiniſſe ingredi, ſed abegiſſe.*

[4] *Et ob hanc rẽ Marti hanc verberationẽ die feſto ſolennem ſe inſtituiſſe aiunt. Sed & ne in templo cum fœ. congrederentur, néve à cõgreſſũ, (ad verbum, à fœminis) niſi abluti tẽplum adirent, hi primi religioſè cauerũt.* vel, ſed in tẽplo congredi, &c. his primis religio fuit.

[5] *quarũ aliæ inter ipſos homines alũtur, aliæ nõ item. Cur autem abſtineatur ab iis, quæ ſacra ſunt, ſi dix.*

[6] *Et huiuſce modi quidem educatio ipſis eſſe conſtituta. Quarũ, &c.*

[7] *niſi tale quiddam felibus accideret.*

[8] *Ergo aduerſus hoc malũ tali vtuntur verſutia.*

[9] *Orto autẽ incendio diuinũ quiddam felib. accidit. Ægyptij enim vrẽtedentes & ignem extinguere negligentes, feles obſeruant: feles autem ſubeuntes & ſuperſilientes homines, in ignem inſiliunt.* vel, ſalientes ſuper homines.

ties

ties ignem extinguere neglexerunt Ægyptij, custodias felium dispositi agũt. At illæ aut intrudendo sese hominibus, aut transiliendo in ignem insiliunt. Hoc dum contingit, ingenti luctu afficiuntur Ægyptij. Quibuscunq; autem in domibus felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti sola supercilia eradunt: totum autem corpus & caput, in quorum domibus *moritur* canis. Efferuntur autem feles mortuæ ad sacra tecta, vbi salitæ sepeliuntur in vrbe Bubasti. Canes fœminas in sua quisq; vrbe tumulant, sacratis in loculis. Eodem modo quo canes fœminæ, [1] ichneutæ sepeliuntur. Nam mygalas, *id est*, *mures araneos*, & accipitres in vrbem Butum asportant. Vrsos autem, qui sacri sunt, & lupos non multo vulpibus grandiores, eò loci sepeliũt vbi iacentes inueniunt. Ac crocodilo talis inest natura: Quatuor mensibus maximè hybernis nihil omnino edit: & quum sit *animal* quadrupes, tamen terrestre & aquatile est. Nam oua parit humi, excluditq;: & plerunque dici in sicco agit, sed totam noctem in flumine, quippe calidiore aqua quam nocturno sereno & rusciclo. Ex omnibus, quæ nouimus [2] animalibus, hoc maximum existit ex minimo. siquidem oua gignit haud multo maiora anserinis, & proportione oui fœtus excluditur: at excrescens, ad decem & septem & amplius cubitos peruenit. Oculos habet suillos, dentes magnos proportione corporis, & prominentes atq; serratos: cui ex omnibus bestiis soli lingua innata non est. Idem inferiorem maxillam solum non mouet, sed superiorem inferiori admouet. Vngues quoq; robustos habet, pellemq; squamatam circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, sub dio perspicacissimus. Itaq; quòd in aqua vitam degat, os fert introrsum hirudinibus refertum. Quumq; eum cæteræ volucres ac bestiæ fugiant, [3] solus ipsi trochilus pacatus est, quòd videlicet ei est vtilis. Etenim posteaquam crocodilus ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit (semper enim ferè hoc ad zephyrum facere solet) tunc in eius os trochilus penetrans, deuorat illas sanguisugas. Qua vtilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum lædit. Quibusdam Ægyptiorum crocodili sacrosancti sunt: quibusdam non sunt, sed * veluti hostes exagitant. Sacros admodum esse eos existimant, qui circa Thebas & Mœrios stagnum incolunt: quorum vtriq; vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari, appendentes eius auribus vel gemmas, vel ex auro fusiles inaures, & primoribus pedibus catenam innectentes: cibaria quoq; [4] accommodata ac sacra præbentes, [5] consectantur tanquam pulcherrimè viuentem. At vbi mortem obiit, sale conditum sacris in vrnis sepeliunt. At qui circa Elephantinam vrbem incolunt, quòd sacros esse non censeant, etiam comedunt. Neque verò crocodili vocantur, sed champsæ: verùm Iones appellauere crocodilos, illi genere crocodilorum quod apud eos in sepib. gignitur, [6] ipsorum formam comparantes. Hos capiendi quum sint complura & multiplicia genera, vnum tantum hoc mihi, quod maximè dignum relatu videtur, puto scribendum. Vbi tergum suillum hamo circundatum, ad alliciẽdum crocodilum, pertulit in medium fluminis venator, ipse ad oram fluminis porcellum, quem viuum tenet, verberat. cuius vocem crocodilus audiens, secundum illam tendit, nactusq; tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos venator cœno opplet. Hoc acto, cætera facilè sanè obtinet, alioqui cum labore adepturos. Iam verò fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cætera Ægypto non sacri: talem speciem naturamque habentes: Quadrupedes sunt, bifidis pedibus, vngulis bouinis, simo naso, equina iuba, [7] emicentibus & cancellatis dentibus, fulgida cauda, equina voce, magnitudine maximi tauri, tam crasso corio vt ex eo atefacto fiant pila missilia. Gignuntur præterea in fluuio [8] aquatilia quædam quæ Ægyptij sacrata esse arbitrantur. [9] Arbitrãtur item sacrum esse genus piscium quod vocatur squamosum, atq; etiam anguillam. Hos pisces aiunt sacros esse: ex volucrib. verò vulpanseres. Est & alia volucris sacra, nomine phœnix, quam equidem nunquã vidi,

[1] id est, Canes masculi ferarum indagatores. Gall. Chiẽs de chasse, Limiers.

[2] ad verbũ, mortalib.

[3] *cum solo trochilo pacem habet, vtpote à quo iuuetur. Etenim p.*

* alij, *tractant vt hostes. S.*

[4] *constituta*, vel decreta.

[5] *& viuum honestissimè tractantes.*

[6] Vallæ interpretatio habet tantum comparantes.

[7] *exertos dentes ostentãtes, cauda & voce equina.*

[8] *lutra*, siue lutria, *quas Æg. sacras esse arbitr.*

[9] *Arbitrantur autem, etiam ex piscibus eum qui squamosus vocatur, sacrum esse; nec non anguillã. Hos autem pisces Nilo sacros esse aiunt.*

nisi in pictura. etenim perrara ad eos commeat, quingentesimo quoq; (vt aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demum quum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, talis tantusq; est: Pennæ coloris partim aurei, partim rubei, maxima ex parte cum habitu tum magnitudine simillimus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi non fit verisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare. sic autem gestare: primùm ex myrrha ouum componere, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri. Hoc expertum, ita demum ouum exenterare, atque in illud parentem inferre: & qua parte ouum exinaniuit, patremq; intulit, eam partem alia myrrha inducere: & quum tantundem ponderis impositio parente effectum sit, obstructo rursus foramine, baiulare illud in Ægyptum in templum Solis. Hæc facere hanc auem commemorant. At circa Thebas sunt sacri serpentes, nihil omnino hominibus noxij, pusillo corpore, binis præditi cornibus, è summo vertice enatis: quos defunctos in Iouis æde sepeliunt. huic enim deo sacros illos esse prædicant. Est autem Arabiæ locus, ad Butum vrbem ferè positus: ad quem locum ego me contuli, quòd audirem volucres esse serpentes. Eò quum perueni, ossa serpentum aspexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrandum, quarum acerui erant magni, & his alij atque alij minores, ingenti numero. Est autem hic locus vbi spinæ proiectæ iacebant, huiusce modi: Ex arctis montibus exporrigitur in vastam planitiem Ægyptiæ contiguam. Fertur ex Arabia serpentes alatos ineunte statim vere in Ægyptum volare, sed eis ad ingressum planitiei occurrentes aues ibides, non permittere, sed ipsos interimere: & ob id opus ibin magno in honore ab Ægyptiis haberi Arabes aiũt, confitentibus & ipsis Ægyptiis idcirco se his auibus honorem exhibere. Eius auis species talis est: Nigra tota vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem qua crex magnitudine. Et hæc quidem species est nigrarum, quæ cum serpentibus pugnant. [1] At earum, quæ pedes humanis similes habent (nam bifariæ ibides sunt) gracile caput ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput ceruicemq; & extrema alarum & natium. quæ omnia quæ dixi sunt vehementer nigra, crura & rostrum alteri consentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarum: alas pennatas non gerit, sed *glabras* & alis vespertilionis valde similes. Hactenus de sacris bestiis dictũ sit.

Ipsorum autem Ægyptiorum, ij qui circa partẽ Ægypti frumentariam habitant, [2] memoriam omnium hominum commentantes, sunt ferè eorũ in quorum ego veni experimentum, longè excellentissimi. Tali autem vitæ genere vtuntur: Singulis mensibus triduo purgant se, vomẽdo atq; intestina diluendo, gratia sanitatis cõseruandæ: existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis quib. aluntur. Nam sunt alioqui Ægyptij omnium hominum, secundum Libyas, maximè salubri corpore, [3] aeris (vt mihi videtur) beneficio, qui nunquam immutatur; ex cuius mutationib. præcipuè existunt in hominibus morbi. Pane vescuntur quem [4] ex farre conficiunt, quem *panem* collestẽ nominant. Vino vtuntur facto ex hordeo: desunt enim in ea regione vites. Victitant quoq; tum piscibus (partim crudis ad solem arefactis, partim salsugine conditis) tum auib. crudis, prius tamen sale conditis, coturnicibus anatibusq; atq; auiculis. [5] cæteris autem vel volucrib. vel piscibus qui ipsis in proximo sunt, (præter illos, qui ab eis sunt recepti pro sacris) partim assis, partim elixis. Apud locupletes eorum, quum multi conuenerunt, & à cœna discessum est, circunfert aliquis in loculo mortuum è ligno factũ, sed pictura & opere verum maximè imitantẽ, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, ostendensq; singulis conuiuarũ, ait, In hunc intuens pota & oblectare, talis « post mortẽ futurus. Hæc illi apud cõuiuia faciunt, contentiq; morib. patriis: « nullũ alium asciscunt. Quib. cum alia sunt egregia instituta, [6] tum verò illud, adhibendi modulatorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi nomen pro differẽtia gentium habet. Idem tamẽ congruit cum eo quẽ Græci decantant,

appel-

[1] Earum verò quæ hominibus magis obuersantur.

[2] in prodendis memoriæ factis omniũ hominum se exercentes,

[3] tẽpestatium. Gall. La disposition du temps.

[4] ex olyris. i. zea.

[5] Cæteris autẽ quæ cum auibus aut piscibus affinitatẽ aliquam habent.

[6] tum verò etiam Linum cantio in Phœnice & Cypro & aliis locis decãtata quæ varium quidem pro singularum gentium differentia nomen habet: sed vt inter omnes conuenit eadem illa est, quam Græci canũt, & Linum appellãt. vt cum alia multa, quæ sunt in Ægypto, tum etiam illud admirer, vnde Lini illius quem videntur iam inde ab omni æuo cecinisse, nomen sit extitum. Vocatur porro Linus, &c.

appellantes Linum. vt ego admirer cum alia multa, quæ ſunt apud AEgyptum, tum verò vnde id nomen Lini acceperint, quem ſemper quodammodo decantare cognoſcuntur. Vocatur autem Linus AEgyptiacè Maneros: quem AEgyptij tradiderunt, quum filius vnicus extitiſſet primi ipſorum regis, præmaturaque morte deceſſiſſet, his lamentis ab AEgyptiis fuiſſe decoratum, & cantilenam hanc eamque ſolam ipſis inſtitutam. Congruunt præterea in hoc cum ſolis Græcorum Lacedæmoniis Ægyptij, quòd minores maioribus natu obuij cedunt via, ac deflectunt, aduenientibusq; è ſedili aſſurgunt: qua in re cum nullis aliis Græcorum conueniunt. [1] Inuicem compellandi ſe mutuò in viis adorant, genu tenus demiſſa manu. Veſtibus amiciuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas calaſiris appellãt, [2] ſuper quas candida ferunt amicula linea ſuperiecta. Laneæ tamen veſtes neque in ædes ſacras geſtantur, neque vnà cum cadauere ſepeliuntur. profanum enim eſt. Conſentanea verò hæc ſunt iis, quæ Orphica & Bacchica appellantur, ſunt autem Ægyptia & Pithagorea. Nam his quoq; ceremoniis participantem, laneis indutum veſtibus humari religioſum eſt, de quibus ſacra redditur ratio. Alia inſuper ſunt ab Ægyptiis excogitata, quis menſis diésve cuius deorum ſit, & quo quis die genitus, qualia ſortietur, & quã mortem obibit, & qualis exiſtet. Quibus rebus, qui in poëſi verſati ſunt, vſi fuerunt. Plura quin etiam ab eis prodigia comperta ſunt, quàm à cæteris omnibus hominibus. nam quum prodigium extitit, ſcribunt id, obſeruantes quomodo euenerit: & ſi quando poſtmodum huius ſimile extiterit, exemplo prioris putãt euenturum. Diuinatio apud eos ita eſt conſtituta, vt eius artificium nulli mortalium vendicetur, ſed certis diis. Siquidem Herculis illic oraculum eſt, & Apollinis, & Mineruæ, Dianæq; ac Martis, & Iouis. ſed quod præcipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latonæ eſt, in vrbe Buti. Verùm hæc vaticinia non eodem modo ſunt omnia inſtituta, ſed differenter. Iam verò medicina apud eos hunc in modum eſt diſtributa, vt ſingulorum morborum ſint medici, non plurium. itaque omnia referta ſunt medicis. Alij enim ſunt oculorum, alij capitis, alij dentium, alij [3] alui partium, [4] alij morborum occultorum. Luctus eorundem ac ſepulturæ tales ſunt: Quibuſcunque aliquis ex domeſticis deceſſit homo alicuius momenti, ibi omnes fœminæ illius familiæ caput ſibi & vultum oblinunt luto. deinde relicto [5] domi cadauere, ipſæ per vrbem vagantes ſe plangunt, ſuccinctæ, nudatis mammillis, & cum eis [6] proximæ quæq;. Altera ex parte viri, & ipſi [7] expectorati ſe verberant. His actis, ita demum ad condiendum portant. Sunt autem certi ad hoc ipſum conſtituti, qui hoc artificium factitãt: qui, quum ad ipſos cadauer portatum eſt, oſtendunt iis, qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea, pingendo aſſimilata. Et eorum vnum accuratiſſimè fabrefactum eſſe aiunt, (cuius ego [8] nomen ſi nuncupauero, haud faciam ſanctè) alterum illo inferius, ac vilioris pretij: tertium, viliſſimi. Quibus expoſitis ſciſcitantur ab iis ad quod exemplum velint effingi mortuum ſuum. Iſti vbi de pretio conuenerunt, illinc abeunt. At hi relicti in ædibus, hunc in modum diligentiſſimè condiunt corpus: Ante omnia incuruo ferro cerebrum per nares educunt, [9] vt quanque partem educentes, ita locum eius medicamentis explentes. Dehinc acutiſſimo lapide Æthiopico circa ilia conſcindunt, atq; illac omnem aluum protrahunt: quam vbi repurgarunt, ac vino palmeo eluerunt, rurſus odoribus contuſis proluunt: tum aluum complentes contuſa myrrha pura, & caſſia, & aliis (excepto thure) odoribus, iterum conſuunt. Vbi hæc fecere, ſaliunt nitro abditum ſeptuaginta dies. nam diutius ſalire non licet. Exactis ſeptuaginta diebus cadauer vbi abluerunt, ſindone byſſina totum inciſis loris inuoluunt, gummi illinentes: quo Ægyptij glutinis loco plerunque vtuntur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inſerunt mortuum, incluſumque ita, [10] reponunt. Eos autem, qui mediocria volunt, nimium fugientes ſumptum, ita apparant. Clyſterem vn-

[1] *Inuicem prò mutua ſalutatione, ador.*

[2] *Valla, ſuper amicula tamquam ſuperiecta: omittẽs vel rem, id eſt, linea*

[3] *alui & vicinarum partium.*

[4] *Hier. Mercurialis Var. lect. lib. 2. c. 8. putat pro alij legi poſſe ſine: vt hęc ſequentia exponant præcedentia. S.*

[5] *Inter cognatos, vel neceſſarios. nisi cinyiose deprauatũ eſt, aut pro cinyiges poſitum.*

[6] *affines omnes.*

[7] *ſuccinctis*

[8] *nomen nũcupare nefas eſſe duco.*

[9] *Ipſum quidem ſic educentes, pharmaca verò infundentes.*

[10] *reponunt in loculo, vel potius in loco ſepulcrorum loculis dicato, & rectũ ſtatuunt ad parietem. Siquidẽ mortuos ſumptuoſiſſimè apparant, vel adorant. Eos autem, &c.*

guine, quod è cedro gignitur, complent: deinde ex hoc aluum mortui, ipſam neque ſcindentes neque extrahentes, ſed per ſeceſſum, prehenſo viæ poſterioris hiatu, inferciunt: & tot quot dixi diebus ſale condiunt. quorum dierum vltimo cedrinum vnguen, quod prius ingeſſerant, ex aluo egerunt: quod tantam habet vim, vt vnà ſecum aluum atque inteſtina tabefacta educat. Nitrum autem carnes tabefacit, mortuiq; tantùm cutis & oſſa relinquuntur. Vbi iſta fecere, ex quo ſic tradidere mortuum, nihil amplius negotij ſuſcipiunt. Tertia conditura hæc eſt, qua adornantur eorum mortui: Qui tenuiori ſunt fortuna, ablutionibus ventrem abſtergunt, arefaciuntque ſale ſeptuaginta per dies, deinde tradunt reportandum. Vxores tamen inſignium virorum, non ſtatim vita defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem fœminas, quæ formoſæ valde & maioris momenti fuerint, ſed triduo atque quatriduo antè defunctas. Ea de cauſa facientes, ne cum fœminis iſti ſalinarij concumbant. Deprehenſum enim quendam aiunt coeuntem cum recenti cadauere muliebri, delatumq; ab eiuſdem artificij ſocio. Quiſquis autem vel ipſorum Ægyptiorum, vel externorum compertus ſit mortuus, ſiue à crocodilo raptus, ſiue ab ipſo flumine, neceſſarium prorſus eſt ei ciuitati ad quam eiectus eſt, condire, & quam honeſtiſſimo funere ſepelire, in ſacris monumentis. quem ne contingere quidem fas eſt alteri, aut proximorum, aut amicorum, niſi ipſis Nili ſacerdotibus, vtpote maius quiddam quàm hominem mortuum tractantibus ad ſepeliendum. Græcanicis inſtitutis vti recuſant, & (vt ſemel dicam) nullorum hominum aliorum inſtitutis vti volunt. Et hoc quidem cæteri Ægyptij obſeruant. Eſt autem Chemmis oppidum grande Thebaicæ prouinciæ, prope Neam vrbem, quo in oppido eſt templum Perſei, Danaæ filij, quadratum ac palmeto circundatum, ingenti ſanè è ſaxis veſtibulo, ſtantibus deſuper duabus grandibus è lapide ſtatuis. In hoc ambitu eſt templum, & in eo ſimulacrum Perſei: quem Chemmitæ memorant ſibi apparere frequenter è terra exeuntem, frequenter intra templum. Eiusq; ſandalium quod geſtabat, inueniri, bicubitali magnitudine: quod poſtquam apparuerit, exhuberare omnem Ægyptum. Hæc quidem illi aiunt. Faciunt autem Perſeo Græcanicè gymnicos ludos, per omne certandi genus, propoſitis præmiis tum pecorum, tum palliorum, tum pellium. Percontantique mihi cur eis ſolis conſueuiſſet apparere Perſeus, & cur in edendo gymnico certamine ab Ægyptiis diſcreparent, aiebant Perſeum ex ipſorum ciuitate eſſe oriundum. Danaum enim & Lynceum, qui eſſent Chemmitæ, nauigaſſe in Græciam: à quibus originem gradatim ducendo, deueniebãt ad Perſeum. Hunc in Ægyptum profectum eam ob cauſam quam & Græci dicunt, gratia afferendi ex Libya caput Gorgonis, veniſſe quoque ad ipſos, ac cognatos omnes agnouiſſe. quos poſtquam agnouiſſet, & nomen Chemmis ex matre audiſſet, in Ægyptum veniſſe, & gymnicum certamen celebrari iuſſiſſe. Hæc omnia opinantur Ægyptij, qui ſupra paludes incolunt. Qui verò in paludibus, vtuntur eiſdem quibus cæteri Ægyptij moribus, cum in aliis, tum in habẽdis ſingulis vxoribus, quemadmodum Græci. Cæterùm ad victus facilitatem alia ſunt eis excogitata. Siquidem quum fluuius plenus campos inundauit, in ipſa aqua exoritur ingens vis liliorum, quæ loton Ægyptij vocant, ea vbi demeſſuerunt, ad ſolem exiccant: deinde quod medium loti eſt, papaueri aſſimile, poſtquam coxerunt, ex eo faciunt panes aſſos. Eſt autem huius loti radix quoque eſculenta, etiam ſuauitate præſtanti orbiculata, mali magnitudine. Sunt & alia lilia roſis ſimilia, & ipſa in flumine naſcentia: quorum fructus in alio calyce germinans è terra, ſimillimus ſpecie eſt fauo veſparum. In eo eſculenta quædam inſtar nuclei oliuæ coagmentata innaſcuntur, quæ & tenera comeduntur, & arefacta. Iam verò byblum annuum vbi è paludibus excerpſerunt, ſuperiorem eius partem amputant, quam in aliud quiddam conuertunt: quod relictum eſt inferius, longitudine cubitali, id edunt pariter, ac venundant.

[b] *ſic mortuũ propinquis reddunt, nullam aliam ſuſcipiunt. Tert.*

[a] *in pretio habita fuit.*

[1] *Sed cum ipſi ſacerdotes Nili, veluti maius quiddam quàm humanũ cadauer, manibus contrectãtes ſepeliunt.*

[4] *quorum genealogiam deſcribentes, docuit.*

[5] *Se igitur certamen gymnicum ipſius inſtituperagere: Et hi quidem ſunt ritus Ægyptiorum qui ſup.*

[6] *calyce ad naſcente è radice, ſimil.*

Eo ſi

Eo ſi qui admodum ſuaui vti cupiunt, in luculento furno torrefactum ita comedunt. Sunt præterea ex eis, qui ſolùm piſcibus victitant, quos vbi ceperunt, exenteratos ad ſolem deſiccant, exiccatisque deinde veſcuntur. In fluminibus non ferè gignuntur piſces gregales: ſed nutriuntur in ſtagnis: qui hæc faciunt: Simulac inceſſit eis libido gignendi, gregatim in mare enatant, ducibus maſculis genituram ſpargentibus, quam fœminæ [1] conſectantes, recuruando ſe ex ea concipiunt. Eædem vbi prægnantes in mari ſunt effectæ, remeant omnes rurſus ad loca ſibi conſueta, non amplius eorundem ductu, ſed fœminarum. Gregatim autem præeuntes, faciunt quemadmodum ferant mares, oua fundentes inſtar milij parua, quæ mares venientes deuorant. Sunt autem ea tanquam milij grana, piſces: quum ex illorum granorum reliquiis non deuoratis, ſed nutritis, piſces fiant. Ex his piſcibus qui capiuntur, dum in mare meant, [2] his detrita dextra: quod ea de cauſa patiuntur, quod in mare dum tendunt, à ſiniſtra terram legunt: rurſus eadem via reuertentes, incurſant atque offenſant contingendo terram plerunque, ne itinere aberrent propter aquæ decurſum. Nilo incipiente augeſcere, in primis depreſſa *loca* terræ & lacunæ fluuio proximæ impleri incipiunt. Confeſtimque redundante à flumine aqua, hæc plena fiunt, & continuò cuncta piſciculis minutis opplentur. Vnde autem veriſimile ſit eos gigni, hoc mihi videor cauſæ intelligere, quòd ſuperiore anno poſtquam Nilus abſceſſit, piſces qui oua in cœno pepererant, vnà cum poſtremis abeunt aquis: circumacto rurſus anno, vbi aqua reſtagnauit, protinus ex his ouis gignũtur piſces. Et ad piſces quidem quod attinet ita ſe res habet. Porrò Ægyptij, qui paluſtria accolunt, vnguento vtuntur ex fructu ſillicypriorum, quod appellant Ægyptij [3] kiki, hunc in modum conficientes. Sillicypria hæc, quæ apud Græcos vltrò naſcuntur, ad oras fluminum ſtagnorumque ſerunt, multum quidem fructum ferentia, ſed graueolentem. Hunc vbi collegerunt, alij contuſum, ad ignem, alij in ſartagine coquunt, & quod ex eo defluit excipiunt, pingue quiddam, & non minus ad lucernas idoneum quàm oleum, ſed graueolentiam exhibens. Sunt autem aduerſus culices, quorum magna vis eſt, hæc ab eis excogitata, illos quidem qui ſupra paludes incolunt, iuuant turres, quas dormituri aſcendunt. nam culices ventus prohibet in altum volare. At qui intra paludes habitant, alia turrium vice ſunt machinati, hæc videlicet: Singuli ſua habent retia, quibus per diem piſces capiunt, [4] eiſdem noctu vtuntur cubili in quo requieſcunt. Circundatis illis, deinde operti ſomnum capiunt. qui ſi in veſtimento inuoluti, aut in ſindone dormirent, eos per ipſa indumenta culices morderent: per retia verò ne tantulum quidem mordere conantur. [5] Naues eorum onerariæ ſunt factæ è ſpina, cuius figura ſimillima eſt loto Cyrenæo, & cuius lacryma gummi eſt. Ex hac ſpina ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali [6] tanquam lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circum denſos ac longos ſtipites appendunt: vbi hunc in modum compegerunt, deſuper frequẽtia tranſtra extendunt. [7] Commiſſuris nequaquam vtuntur, ſed introrſum compages byblo innectunt. Gubernaculum [8] ſcitè faciunt, & hoc per carinam tranſit. Malo quoq; ſpinaceo, & velis ex byblo vtuntur. Hæc nauigia contra flumen meare non poſſunt, niſi luculentus ingruat ventus, verùm à terra protrahuntur. Secundum decurſum hoc pacto feruntur: Eſt [9] ianua ex myrica facta, [10] putaminibus arundinaceis ſtrata, & lapis politus duorum ferè talentorum pondo: huiuſmodi [11] ianuam fune alligatã, in anteriore parte nauis ſinunt deferri: lapidem verò retrorſum alio fune. [12] Ita ianua, impetu aquæ inſidente, protinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigiis eſt nomen. Lapis autem dum retrorſum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos eſt copia, quorum quædam ferunt multa millia talentorum pondo. Quum regionem ſupergreſſus eſt Nilus, ſolæ vrbes apparent, eatenus extantes vt inſulis Ægæi maris ferè aſſimiles eſſe

[1] *conſectantes, abſorbent, & ex ea conc.* Legendum enim *ἀναπίνουσι* ex vet. cod. nõ *ἀναμίγνυσι*, cum Valla: nec *ἀναλάμπουσι*, cũ vulg. edit.

[2] *hu capitã ſiniſtram verſus attrita apparent: qui verò capiuntur dum remeãt, dextram habẽt attritam. idque ob eam cauſam pat.*

[3] Vulgò ricinus eſſe exiſtimatur.

[4] *Nocte verò ſic vtuntur: Cubile, in quo quieſcunt, reti circundant; deinde op. vt legatur ὕπνῳ, non αὐτοί.*

[5] *Nauigiã eorum oneraria ſunt factã è ſp.*

[6] *in formam Lateris comp. hunc in m. cõpingentes: Cũ neu frequentib. & longis circunnectũt bicubitalia ligna. Vbi hunc in m.*

[7] *Carinatis autem in gyrum lignis nõ vt.*

[8] *vnum fatis, pro quo hic legit &c.*

[9] *cratem*

[10] *ex arundinum reſegminibus cõſuta, vel contexta, & lapis perforatus, duorum ſ. &c.*

[11] *cratem*

[12] *Cratis itaq; imp.*

videantur. Nam cætera Ægypti, pelagus efficiuntur: ipſæq; vrbes, ſolæ extant, *quæ ſtationes nauium faciunt*. Nec iam, quum hoc contingit, per alueum fluminis, ſed per medium campi nauigatur. Ex Naucrate quidem [1] Memphin verſus, non iam iuxta pyramides ipſas, ſed iuxta acumen Deltæ & vrbem Cercaſorum. A mari autem & Canobo Naucratem verſus per campum ad Anthyllam vrbem venies, & ad vrbem quæ vocatur Archandri. Harum vrbiũ Anthylla, quæ eſt inſignis, datur peculiaris in calceamenta vxori ſemper eius qui in Ægypto regnat. quod factum eſt ex quo Ægyptus fuit ditionis Perſarum. Altera videtur mihi nomen habere ab Archandro Danai genero Phthij Achæi filio. Archandri enim vrbs nominatur. [2] Quòd ſi alius quiſquam Archander eſſet, nequaquam Ægyptium nomen foret. Hactenus quæ vidi, quæ noui, quæ interrogaui, dicta ſunt: hîc pergam differere de Ægypto quæ audiui, addens & aliquid quod ipſe viderim. Menem, qui primus apud Ægyptum regnauit, aiebant ſacerdotes, [3] iunxiſſe pontibus Nilum ad Memphin. nam eum, Libyam verſus, totum præterlabi montẽ Pſammium: & ſupra Memphin centum circiter ſtadia meridiem verſus aggeſta humo ad anfractum fluminis arefeciſſe priſtinum alueum. ita flumen facto aluco per medium montium fluere. Adeo nunc quoque ſub Perſis iſte anfractus Nili, qui coercitus fuit, magnis præſidiis cuſtoditur, quotannis obſeptus aggeribus. Quos ſi refringens flumen velit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculum ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, [4] id vnde fluit amnis effectum terreſtre, ibiq; ab eodem vrbem hanc conditam, quæ nunc Memphis appellatur (eſt enim Memphis in anguſtiis Ægypti ſita) & exterius aquilonem verſus & veſperum, ex flumine effoſſum eſſe ſtagnum, (nam ab aurora ipſe Nilus coercet) & ab eodem in ea vrbe extructum hoc templum Vulcani tum magnum, tum memoratu digniſſimum. Poſt hunc recenſebant è libro ſacerdotes nominatim alios trecentos ac triginta reges. In quibus tot ætatibus hominum, decem & octo fuiſſent Æthiopes & vna mulier alienigena: cæteri, viri Ægyptij. Mulieri, quæ regnauit, fuit nomen idem quod reginæ Babylonicæ, Nitocris: quam dicebant vltã fuiſſe fratrem ab Ægyptiis, apud quos regnabat, interemptum: quum eo interempto, regnum ad hanc detuliſſent. Vltam autem fratrem, multis Ægyptiorum dolo abſumptis. [5] Nam extruxiſſe eam permagnũ ædificium ſubterraneum, per cauſam quidem noui operis, animo autem aliud agitantem: & conuocatis ad cõuiuium multis, quos præcipuè nouerat fraternæ cædis autores fuiſſe, per occultum quendam ſpecum immiſiſſe flumen diſcumbentibus. Hæc demum de illa referebant, præterquam quòd, vbi hoc feciſſet, [6] conſperſiſſe eam multo cinere ædificium, quo impunita eſſet. Aliorum autẽ regum nullum referebant clarum opus editum, niſi vnius, qui poſtremus horum extitit, Mœris. Hunc enim ædificaſſe memoratu digna Vulcani veſtibula, ad ventum aquilonem vergentia: & ſtagnum effodiſſe, cuius quot ſint in ambitu ſtadia, poſterius aperiam: & pyramides in ea exſtruxiſſe, de quarum magnitudine ſimul cum ipſius lacu mentionem faciam. Hunc itaque tantum operum edidiſſe: alios autem nihil prorſus. Quos ego prætergreſſus, eius, qui his ſucceſſit, nomine Seſoſtris, mentionem habebo. Iſtum dicebant ſacerdotes, [7] primum longis nauibus ex Arabico ſinu profectum, rubri maris accolas in ſuam poteſtatem redegiſſe: progreſſumque longius, veniſſe in mare iam vadoſum, & proinde non nauigabile. Illinc vbi retro ſe ad Ægyptum recepiſſet, ſecundum ſacerdotum commemorationem, coacto ingenti exercitu per continentem perrexiſſe: omnesq; gentes, vt in quamque incidebat, ſubegiſſe. Et quaſcunq; earum nanciſcebatur feroces & ve-

[1] *Memphin verſus nauiganti, iuxta ipſas pyramidas eſt curſus, id eſt, tenetur, vel dirigitur. at ne hic quidem eſt tum, ſed eſt alius iuxta; ac.*

[2] *Sed fieri poteſt, vt aliquis alius Archander fuerit: non tamen Ægyptium eſt hoc nomen.*

[3] *aggeſſiſſe Memphin, flumen enim totum præterlabi ſoluũ montẽ ſabuloſum Libyam verſus: Menẽ autem ſupra ſtadia circiter cẽtum à Memphi, ſinu qui meridiem verſus ferebatur obſtructo, aref. pr.*

[4] *quũ ea pars à qua fluuiũ arcuerat, continens facta eſſet, vel terreſtris, ibi ab e.*

[5] *Nã quum domum conderet, ſpecum ſubterraneum & eũ quidem valde longum excauaſſe, vt ipſa quidem dicebat; mẽte autem aliud machinatam eſſe. & conuoc. vt legatur κεκυῦν, nõ κ̀ ῦν.*

[6] *ſeſe conieciſſet in domũ cinere plenã, quò imp.*

[7] *Hunc locũ Budæus ita vertit: Primum omnium regum longis nauib. Arabicum ſinum præterue ctum, & populos rubri maris accolas in poteſtatem ſuam redegiſſe: indeq; retro iiſdem veſtigiis reuerſum, & coactis ingentibus copiis tranſgreſſum in continentem inf. ſto exercitu obuiae vbique gentes ſubegiſſe: quaſcunque autem erat nactus gentes ſtrenuas, & pro libertate tuenda acriter ac percupidè dimicantes, per horum illic regiones ſtelas, id eſt, cippos lapideos, ſtatuebat, literis ſignificantes ipſius regis nomen & patriam, & vt copiis eos propriis ac viribus ſubegerat. Quorum verò vrbes nullo negotio aut incruento certamine cepiſſet, apud hos itidem vt apud illos, qui ſtrenuitatis ſpecimen ediderant, cippos quoq; ſtatuebat, atq; eo amplius muliebria genitalia adjculpebat; ſignificare volens eos ignauos eſſe* Bud.

hemen-

hementer ſtudioſas libertatis, in earum regionibus cippos ſtatuebat, in ſcriptos literis ſui nominis & patriæ, & quæ referrent ipſum illos vi ſubegiſſe: quarum verò vrbes nullo prœlio nulloque negotio cepiſſet, his cippis inſcripſit tum eaſdem literas quas ſcripſerat eis gentibus, quæ viriles exſtiterant, tum muliebria genitalia: planum facere volens, illos haudquaquam viriles extitiſſe. Hæc faciendo peragrabat continentem, donec ex Aſia in Europam tranſgreſſus, Scythas ſubegit & Thraces: ad quos vſque & non vlterius mihi videtur Ægyptius exercitus peruenisſe, quoniam in iſtorum terra tituli, non vltra, poſiti apparent. Hinc digreſſus retro abiit, & poſteaquam ad Phaſin ſubſedit, [1] quid deinceps non habeo quod dicam, an ipſe rex Seſoſtris, diuiſo ſuo exercitu, aliquantulum copiarum reliquerit ad eam regionem incolendam, an aliqui militum pertæſi peregrinationis, circa fluuium Phaſin ſubſtiterint. Nam Colchi videntur Ægyptij eſſe, quod ipſe prius notum quàm ex aliis auditum refero. Cuius rei quum mihi cupido inceſſiſſet vt vtroſque percontarer, magis Colchi reminiſcebantur Ægyptiorum, quàm Ægyptij Colchorum. Dicebant autem Ægyptij ſe opinari Colchos è Seſoſtris eſſe exercitu. [2] Ipſe autem ex hoc coniecturam capiebam, quòd atro colore ſunt & criſpo capillo (tametſi hoc pro nihilo putari poſſet, quum & alij ſint huiuſcemodi) [3] ſed quòd iſti præcipuè. Præterea quòd ſoli omnium hominum Colchi & Ægyptij & Æthiopes ab initio ſtatim pudenda circuncidunt. Nam & Phœnices & Syrij, qui ſunt in Palæſtina, didiciſſe ab Ægyptiis & ipſi confitentur. Syrij verò qui fluuium Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum contermini Macrones, à Colchis ſe nuper didiciſſe aiunt. Hi enim ex hominibus ſoli ſunt qui circunciduntur: [4] & in hoc faciendo, agnoſcuntur Ægyptij eſſe. Ægyptij verò atque Æthiopes, non queo dicere vtri ab vtris didicerint. nam videtur eſſe perantiquum. Sed quòd ex Ægypto, quum illi commercium haberent, didicerint, magnum mihi fit hoc teſtimonium: quòd hi Phœnices qui cum Græcis commercium habent, non amplius circa virilia imitantur Ægyptios, nec eorum qui naſcuntur, virilia circuncidunt. Agedum & aliud de Colchis dicam, in quo ſint ſimiles Ægyptiorum. Hi ſoli atque Ægyptij linum eadem ratione [5] operantur: omnisque vtrorumque vita pariter & lingua ſimilis eſt. Linum autem Colchicum à Græcis Sardonicum appellatur, quum illud quod ab Ægypto venit, appelletur Ægyptiacum. Titulorum quos Seſoſtris rex Ægypti [6] regionatim erexit, plerique iam incolumes non extant. quoſdam in Syria Palæſtina ipſe vidi inſcriptos, tum quibus dixi literis, tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoque duæ huius viri figuræ viſuntur in petris inciſæ: vna quidem quâ ex Epheſo in Phocæam itur, altera verò, quâ è Sardibus Smyrnam verſus. In quarum vtraque inſculptus eſt vir magnitudine quinûm palmorum, dextra ſpiculum tenens: ſiniſtra arcus, cæteramque item armaturam & Ægyptiacam & Æthiopicam geſtans: & ex altero ad alterum humerum euntes ſacræ literæ Ægyptiacæ ſunt inſculptæ in hæc verba, HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HVMERIS: Quis tamen aut cuias fuerit, [7] ab hac parte non indicant, ſed ab altera. Ea quidem conſpicati, Memnonis imaginem eſſe coniectant, multùm à veritate deficientes. Hunc igitur Seſoſtrin Ægyptium ſacerdotes dicebant, redeuntem, multosq; mortales earum gentium ac regionum quas ſubegerat, reportantem, eundem, [8] poſteaquam ad Daphnas Peluſias ſe receperat, fuiſſe à fratre, quem Ægypto præfecerat, vnà cum liberis inuitatum: & quum ille domum exterius materia circunſtipaſſet, ſtruemque incendiſſet, re hunc intellecta ex templo cum vxore deliberaſſe, nam & vxorem ſecum duxerat) & ea ſuadente vt duos è ſex liberis ſuper ardentem pyram extendens pontem faceret, ſuper quos ipſi tranſeuntes euaderent, ita feciſſe

[1] Deinceps pro comperto dicere nō poſſum ipſe r.

[2] Ipſe partim ex hoc,

[3] ſed ex iſtis magis, quòd ſoli, &c.

[4] & in eo iſtos Ægyptiorum conſuetudinem ſequutos conſtat.

[5] elaborant. vel, apparāt. Gall. accouſtrent.

[6] per ſingulas regiones,

[7] hic quidē non declaratur, ſed alibi declaratum eſt.

[8] quum in rēditu Daphnas Peluſias veniſſet,

& duobus filiis ita incensis, cæteros vnà cum parte fuisse seruatos. Sesostrin in Ægyptum reuersum, vltionem de fratre sumpsisse: quam verò multitudinem è terris in potestatẽ redactis abduxerat, ea vsum in hæc fuisse: Nempe isti fuerunt qui sub hoc rege immensæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quiq; ad diuortia aquarum, quæ nunc in Ægypto sunt, cuncta effodienda sunt adacti, quia inuiti faciebant vt Ægyptũ, prius equis & plaustris agendis vbique idoneam, redderent non idoneam. Nam ab eo tempore Ægyptus, quæ omnis plana est, tamen inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas vniuersa loca occupantes: quas ideo rex fodiendas putauit vt ciuitates quæ non accolerent flumen, sed in medio Ægypti essent, refluente flumine non laborarent penuria aquæ ad potandum, sed ea suppeditaretur è puteis. Hæc de causa Ægyptus intercisa est, & ab hoc rege, vt dicebant, in omnes Ægyptios dispartita, soli quadrati æqua portione viritim per sortem data: atque hinc prouentus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis soluerent. Quòd si cuius portionem alluuione flumen decurtasset, is adiens regem, rei quæ contigerat certiorem faciebat. rexque ad prædium inspiciendum mittebat qui metirentur quanto deterius factum esset, vt ex residuo proportione taxatũ vectigal penderetur: atque hinc geometria orta videtur in Græciam transcendisse. Nam polum & gnomonem, *id est, normam*, & duodecim diei partes à Babyloniis Græci didicerunt. Solus hic Ægyptius rex imperio potitus est, Æthiopiæ: monumentum quoque sui reliquit ante ædem Vulcani, lapideas statuas, duas quidem tricenûm, vnam suam, alteram vxoris: quatuor autem, vicenûm cubitorum, totidem filiorum. Huic statuæ longo post tempore quum Darij Persæ statua anteponeretur, non tulit id sacerdos Vulcani, negans Darium tales res gessisse quales gessisset Sesostris Ægyptius: quippe qui cum alias nationes non pauciores quàm Darius, tum verò Scythas subegisset: eoq; iniquum esse huius ante filius sisti donaria, qui rebus gestis non esset illum supergressus. Hæc loquuto sacerdoti tamen ignouisse Dariũ ferunt. Defuncto Sesostre regnum suscepisse Pheronem eius filium aiebant, & hunc nullam sumpsisse expeditionem, sed ei contigisse vt luminibus caperetur, idq; hac de causa: Quum flumen eo tempore copiosissimum manaret, ita vt supra decem & octo cubitos rura transcenderet, vento ingruente, qui fluctus cieret, ferunt hunc regem facinus admisisse, quòd sumptũ spiculum in medios fluminis vortices contorserit: statimq; laborasse ex oculis, ac visum amisisse, decennioq; cœcum fuisse. Vndecimo autem anno ex vrbe Buti ei oraculum aduenisse, iam exactum esse tempus calamitatis: visumq; ei rediturum, si oculos abluisset lotio mulieris quæ ad suum solius virum accessisset, aliorum virorum expers. Eum ergo ante omnia vrinam vxoris expertum, quum nihil amplius cerneret, cæterarum deinceps vrinam expertum, tandem vidisse. Tumq; omnes mulieres quas fuisset expertus (præter eam cuius lotio lotus visum recepisset) vnam in vrbem coegisse, quæ ἐρυθρὴ βῶλος, *id est, rubra gleba*, dicitur, & eas illic coactas cum ipsa vrbe omnes cõcremasse: & eam cuius lotio lotus visum recepisset, vxorem duxisse. Ergo ea clade liberatus cum alia in aliis templis donaria posuit, omnia memoratu digna, tum maximè memorabilia ac spectaculo digna in templo Solis, gemina saxa, quos obelos vocant, *à figura veru*, centenûm cubitorũ longitudinis, octonûm latitudinis. Huic in regno successisse aiebãt virũ Mẽphiten cui nomen esset lingua Græca Proteus, cuius nunc apud Mẽmphin visitur fanũ, decorum sanè ac valde adornatũ, ad australem partem templi Vulcani positũ, circumquaq; Phœnicibus Tyriis habitantibus, qui locus omnis castra Tyriorũ appellatur. In hoc fano Protei est ædes quæ vocatur Veneris hospitæ; quam coniicio esse Helenæ Tyndari filiæ: tum quia apud Proteũ fuisse diuersatam audiui, tum etiam quòd cognomine Veneris hospitæ appellatũ est. Nam quæcunq; sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitæ appellantur. Ee

[1] *& per imprudentiã fecerunt vt Ægyptus prius equis & plaustris agendis vbique idonea, commoditate ista careret Nam, &c.*

[2] *& varias formas*; vel varia diuerticula *habentes. Regionem autem idcirco rex incidit vt ciuitat.* Hic pro τρόπους legit τόπους.

[3] Hæc add. de post Subegisset: *Darium autem Scythas vincere non potuisse. Idq; in.*

[4] *proteruitate quadam sumpt.*

[5] *pœna qua mulctaretur:*

tur. Et sanè percontanti mihi sacerdotes de Helena referebant ita rem esse gestam: Alexandrum, rapta è Sparta Helena, quum renauigaret domum, in mari Ægæo ventis cursu excussum in Ægyptiacum pelagus: atque illinc, non remittentibus flatibus, appulsum in Ægyptum ad ostium Nili quod vocatur Canobicum, atque ad Taricheas. Erat in eo litore, Herculis templum, quod nunc quoque est: ad quod si quis cuiuscunque hominis seruus confugiens capiat sacras notas, sese deo tradens, eum nefas est tangere. Quæ sanctio ad meam vsque ætatem prorsus immutata perseuerauit. Eam templi legem mancipia Alexandri quum audissent, ab eo profugerunt: assidentesq; deo supplices, Alexandrum insimulabant, cum destructum volentes, remq; omnem exponebant vt circa Helenam gesta erat, & illatam Menelao iniuriam. Insimulabant autē de his apud sacerdotes & apud huius ostij Nili præfectum, nomine Thonim. His auditis, Thonis quam raptissimè Memphin ad Proteum mittit hæc nunciatum, his verbis: Peregrinus quidam venit genere Teucer, qui rem nefariam in Græcia perpetrauit: quippe seduxit hospitis vxorem, quam secum ducens cum multis admodū opibus, in tuam terram ventis appulsus est: vtrumne sinemus eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripiemus? Ad hæc remisit Proteus qui diceret, Virum istum, vndecunq; is sit, qui rem nefariam in hospitem suum perpetrauit, comprehensum ad me deducite, vt quidnā dicturus sit sciam. Hoc vbi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, nauesq; eius distinet: dehinc illum Helenamq; cum opibus, atq; etiam [1] seruos Memphin ducit. Quibus omnibus repræsentatis, Proteus percontatus est Alexandrū quisnam esset, & vnde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum commemorauit, & patriæ nomen, & vnde nauigasset, & quò. Sed interrogante Proteo vnde Helenam accepisset, titubantem in loquendo ac [2] tergiuersantem coarguebant ij qui fuerant supplices, exponentes omnia quæ in scelere admittēdo gesta essent. Tandem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, inquiens, Ego, nisi magni interesse arbitrarer de nullo peregrino supplicium capitis sumere, ad terram meam ventis appulso, supplicium pro Græco illo de te sumerem. [3] omnium hospitum deterrime, scelestissimum facinus admisisti, à tuo ipsius hospite erepta vxore: [4] neq; his contentus, cum ea abisti. Ac ne his quidem satis habens, compilata hospitis domo venisti. Itaq; quoniam magni momenti esse duco necare hospitem, mulierem hanc atq; opes tibi vt abducas non sinam, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dum ille ipse constituerit venire ad ista reportanda. Tibi verò ipsi, tuisq; conuectoribus, vt è mea terra in aliam triduo transfretetis præcipio, alioqui vos pro hostibus persequuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuisse sacerdotes referebant. Quam famam videtur mihi & Homerus accepisse, sed quia non perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo est vsus, in quem transtulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est ex eo quòd in Iliade facit mentionem eiusdem erroris Alexandri: nec vsquam alibi retractat, Alexandrum abducentem. Helenam cum alibi fuisse errabundum, tum etiam Sidonem Phœniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda virtute Diomedis, ita versibus inquiens,

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidum, quæ ipse Paris formosus ab vrbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Quum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Meminit quoque in Odyssea his versibus,

Hoc habuit Ioue nata probum præsensq; venenum,
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat vxor:
AEgypti quæ terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa venena:

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit;

[1] *supplices*; ἱκέτας: pro quo hic legit οἰκέτας.

[2] *ad verbū, non dicentem veritatem,*

[3] *Qui (ὁ omnium hominum deterrime) hospitio exceptus, scelestissimè.* At hic pro ξεινων legit ξεινων, iungens cū ἀνδρῶν, & omittens τε. χάν.

[4] *Neq; verò tibi satis fuit cum illa rem habuisse sed etiam sublatâ illa abisti. Ac ne hu quidem contentus, direpta hosp.* Potest & aliter exponi ἀναπεφόρηκεν Iliad. ζ.

Odyss. δ.

Odyss. δ. *Huc etiam AEgypto dijme tenuere reuerti*
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

In his carminibus fatetur Homerus se nosse errationem Alexandri in Ægyptum. Est enim Syria AEgypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syriam colunt. Itaq; cum hi versus, tum verò hic locus, non minimũ, imò maximè probant Cyprios versus non Homeri, sed cuiusp̃iam alterius esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo Ilium peruenisse, secundo vento vsus ac tranquillo mari: quum in Iliade dicat illum, quum Helenam duceret, errasse. Sed Homerus & Cypria carmina valeant. Cæterùm, nunquid Græci vna quæ circa Ilium gesta, memorarent nécne, percontanti mihi sacerdotes respondebant, se cognouisse ex ipso Menelao, rapta Helena magnas Græcorum copias auxilio veniisse Menelao in regionem Teucriam: quæ in terram egressæ, locoq; communito, miserunt Ilium legatos, cumq; eis & ipsum Menelaũ isse. Hos, postquam ingressi sunt mœnia, tum Helenam [1] opesq; quas Alexander furto asportasset, reposcisse, tum iniuriæ satisfactionem. Teucros autem tunc eadem narrasse, deinde & iuratos negasse habere se Helenam atque opes de quibus arguerentur, sed ea in AEgypto esse omnia, neque se iure reatum sustinere earum rerum quas Proteus AEgyptius rex teneret: Græcos, quum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, quum Helena non appareret, & eandem orationem quam prius audirent Græci: ita demum habita prioribus verbis fide, ipsum Menelaum ad Proteum mittunt. Hic vbi ad AEgyptum peruenit, & Memphin appulit, exposita rei gestæ veritate, honorificentissimè hospitio exceptus, Helenam malorum immunem recepit, & insuper omnes [2] pecunias suas. Et quum hæc assequutus esset Menelaus, tamen iniurius in AEgyptios extitit. nam quum proficisci conaretur, nec per ventos posset, idq; iam diu, rem nefariam excogitauit. Sumptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filiis, exectisq;, haruspicinam fecit. Quod vbi eum fecisse rescitum est inuisus & exagitatus [3] fuga in insulas Africæ obiacentes. Eò posteaquam se contulit, nihil amplius quod referrent AEgyptij habebant. Atque horum alia sese ex historiis nosse, dicebant, alia vt apud ipsos gesta, sese magis habere comperta. Et hæc quidem aiebant AEgyptiorum sacerdotes. Ego verò [4] ad ea quæ de Helena, commemorata sunt, & ipse adiicio hoc coniecturæ, Si intra Ilium fuisset Helena vtique fuisset Græcis tradita, siue volente Alexandro siue inuito. Neque enim ita desipiebat Priamus, aut alij eius propinqui, vt suis ac liberorum corporibus, atque etiam vrbe periclitari vellent, quò Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quòd si inter initia ita sensissent, tamen, posteaquam cum multi aliorum Troianorum, tum verò Priami filiorum duo tréve aut plures perierant cum Græcis prœliantes, si quid referentibus credi verificatoribus debet: hæc inquam, omnia quum contigissent, ego crediderim Priamum, vel si ipse in contubernio Helenam habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitandi. Neque verò regnum ad Alexandrum erat peruenturum, vt iam sub eo res essent, seniore Priamo, quum Hector & natu maior & virtute præstantior quàm ille, regnũ esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquaquã decuisset fratri iniustè agenti indulgere, quũ præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed nec poterant reddere Helenam, nec verum dicentibus eis Græci fidem habebant, numine (vt quod sentio dicam) disponente, vt funditus euersi planum facerent hominibus magnarũ iniuriarum magnas à diis esse vltiones. Et hæc quidem, [5] vt mihi videntur dicta sunt. Protei autem regnum dicebant suscepisse Rhampsinitum qui [6] memoriam sui reliquit vestibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & è regione vestibulorum statuit duo simulacra quinûm & vicinûm cubitorum longitudinis: quorum quod aquilonem spectat, [7] id AEstatem: quod austrum, id Hyemem

[1] vel, rem&q;.

[2] Vel, rem suam.

[3] nauibus in Libyam profugit. Inde quonam iter conuerterit, nihil ampl. Hic interpr. pro nihil legit ni erat.

[4] & ipse assentior iis quæ de Hel. &c. bus adiectis, si, &c.

[5] ex opinione mea d.

[6] monimẽta.

[7] id Æstatẽ vocant, & eũ quidem adorant atq; beneficiis prosequuntur: ei autem qui ad austrum est, & Hyems vocatur, contraria ipsis faciunt.

mem Ægyptij vocant, præposterè facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum vim fuisse, quam nemo regum qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proximè quidem accedere. Et quum in tuto eam pecuniam collocare vellet, ædificium extruxisse lapideum, cuius parietum vnus in exteriorem ædium partem pertingebat. sed structorem insidiantem hoc fuisse machinatum: Is vnum è lapidibus ita struxit vt è pariete facilè tolli à duobus viris atque adeo ab vno posset. Ædificio absoluto, regem in eo pecuniam reposuisse: interiecto tempore, structorem illum, quum esset vita excessurus; vocasse ad se filios (nam duos huic fuisse) eisq; narrasse, se illis prospicientem vt affluenter vitam degerent, astutè ædificasse regis ærarium: [a] denique omnia illis exposuisse planè, mensurasque ad lapidem amouendum docuisse, ac dixisse, illos hæc obseruantes, regij ærarij quæstores fore. Patre vita functo, haud in longum filios rem distuliſse. noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificij inuentum nullo negotio amouisse, multumq; pecuniæ expilasse. Quũ autem rex fortè fuisset ædificium ingressus, videretq; vasa nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem insimularet, quum & signa salua & ædificium obseratum esset. Vbi autem iterum ac tertiò aperienti minor assiduè pecunia [b] apparebat, hoc feciſse, ne fures cum furto abirent: Laqueos faciendos curasse, & eos circa vasa in quibus pecuniæ inerant collocasse: fures, quemadmodum superiori tempore, quum venissent, & alter eorum penetrans ad vas recta perrexisset, eum fuisse laqueo retentum: & vbi agnouit quo in malo esset, protinus fratrem vocasse, & præsentis conditionis suæ certiorem feciſse: iussisseq; vt quam celerrimè introgressus sibi caput abscinderet: ne ipse conspectus agnitusq; quis esset, etiam illum vita perderet. Qui quum visus esset probè dicere, fratrem ei obsequentem ita feciſse: & adaptato lapide domum abisse, fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit, ingressum in ædificium regem expauisse cernentem corpus furis in laqueo sine capite, & ædificium incorruptum, nullumq; neq; ingressum, neq; egressum habens. Ita abisse, atq; ita faciendum statuisse vt furis cadauer è muro suspenderet: custodesq; illic apposuisse, iussos vt si quem plorantem aut miserantem animaduertissent, eum ad se perducerent. Suspenso cadauere matrem indignè tulisse, alloquutamq; filium qui supererat, imperasse vt quacumque ratione machinari posset, corpus fratris resolueret asportaretque: id si negligeret, minatam se regem esse adituram ad eum indicandum quòd pecunias regias haberet. Aduersus hanc quum filius multa verba faceret, nec persuaderet, quòd illa rem grauiter accipiebat, eum talem rem fuisse commentum: Instratis asinis vtres vino plenos imposuisse: & postquam agendo asinos iuxta custodes fuit ante suspensum cadauer, [c] nexuulsis ligaculis, duos tresq; pedes resoluisse: & quum vinum profluueret, tum caput cædentem, vehementer vociferatum esse, tanquam nescientem ad quem prius asinorum se conuerteret. Custodes quum multum vini profluere viderent, concurrisse cum vasis in viam: & id quod profluueret, lucrifacientes comportasse. Istum simulata iracundia omnibus maledixisse, aliquandoq; pòst illis consolantibus, finxisse se mitigatum, & ab irascendo desisse. Tandem seduxisse è via asinos atq; instruxisse: & quum plura verba inter eos fierent, & quidam facetodicto hominem lacessseret, vt risum eliceret; donasse illis vnum ex vtribus. Atq; eos illic, vt erant discumbentes, potare constituisse, prehensantes hominem ac iubentes vt secũ ad compotandum maneret, atq; istum obsequutum remansisse: & quum inter potandum comiter acciperetur, donasse insuper alterum vtrem. Ita se vino ingurgitantes custodes, admodum temulentos esse factos somnoq; oppressos, ibidem vbi potauerant obdormisse. Istum, vbi multum noctis erat, tunc corpus fratris dissoluisse; & custodũ malas dextras in contumeliã derasisse, & asinos impositio cadauere domũ versus agitasse, exequutũq; imperia matris. Regem, vbi ei renuntiatũ est furem cadauer surripuisse, acerbè tulisse: & quũ vellet quo-

[a] Denique quum illis omnia quæ ad lapidem amouendum pertinerent, apertè exposuisset, eius mensurã dedisse, ac fore dixisse vt si hæc obseruarent, regij æ.

[b] apparebat (nam fures non desinere diripere) ipsũ hæc feciſse. Laqueos, &c. vel (vtpote furibus assidue diripientibus,)

[c] Detractis vtrium duobus aut tribus pertusibus, seu faculis, resoluisse illos laxatu vinculo.

{ Leopard Emend. lib. 7. c. 12. vertit: duos aut tres vbriũ petiolos pẽdulos resoluisse. Infra fanè in oracvlo ὁ πρόχυσιν ἀνὴρ καὶ πιθάκην dicitur penis, qui è vẽtre velut ex vtre pendet. Iesus promiscuè. }

quomodo inuenire quisnã esset ista machinatus, hoc feciſſe, quod apud me caret fide: Filiam ſuam domi proſtituiſſe, iuſſam omnes indifferenter excipere: ſed priuſquam coirent, adigere ad ſibi dicendum quidnam in vita eſſet actum à ſe ſolertiſſimum ac ſceleſtiſſimum: & qui narraret quæ circa furem acta eſſent, eum comprehenderet, neque exire permitteret. Quum itaque filia patris imperia faceret, furem, [1] quòd audiſſet quamobrem iſta fierent, cupientem euadere verſutiam regis, hoc egiſſe: Recentis mortui amputatam ex humero manum ſub pallio ferentem iſſe, atque ingreſſum ad filiam regis, quum interrogatus eſſet eadem quæ cæteri, enarraſſe, hoc ſe ſceleſtiſſimum perpetraſſe, quòd fratris in ærario regis laqueo capti caput amputaſſet: ſolertiſſimum autem, quòd cadauer fratris ſuſpenſum reſoluiſſet, cuſtodibus prius ebriis factis. Illam, quum hæc audiſſet, manum in hunc iecisse, eiq; furem in tenebris manũ mortui porrexiſſe. Quam mulier quum apprehendiſſet, manum ſe huius tenere rata, iſtum per foras ſe proripuiſſe muliere deluſa. Poſtquam & hæc renuntiata ſunt regi, ſtuporem incuſſiſſe tum aſtutiam, tum audaciam hominis. Ad extremum, dimiſſis per omnes vrbes nuntiis, regem edixiſſe, non modò veniam ſed etiam magna munera manere furem, ſi in conſpectum ipſius veniret: ita furem, fide habita, ad eum veniſſe: eiq; Rhampſinitum, magna viri admiratione ductum, filiam ſuam collocaſſe, tanquam ex omnibus mortalibus plurima ſcienti. Nam Ægyptios quidem cæteris, hunc autem AEgyptiis antecellere. Poſt hæc aiebant regem hunc deſcendiſſe viuum ſub terram, eò vbi Græci opinantur ſedes infernas eſſe, & ibi cum Cerere alea luſiſſe: & aliquando victorem, aliquando victum fuiſſe: & ſurſum iterum fuiſſe reuerſum munus ab ea obtinentem mantile aureum. Quod tempus à Rhampſiniti deſcenſu ad reditum, dicebant feriatum eſſe apud AEgyptios. Idque ego ad meam memoriam ſcio obſeruatum. Verùm [2] an ob id ſic feriati ſint AEgyptij, aſſerere nõ poſſum: ſed ſacerdotes pallium quoddam, quòd intra vnum diem detexuerunt, vni ex ſuis induere, & oculos mitra obducere: quem geſtantẽ pallium vbi in viam deduxerunt quæ fert ad Cereris templum, ipſos redire illo relicto. Hunc autem ſacerdotem oculos velatos habentem aiunt à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab vrbe viginti ſtadia abeſt & rurſus à templo in eundem locum à lupis reduci. [3] Quæ ab AEgyptiis referuntur, cuicunque credibilia videntur, is eis vtatur, mihi autem in omni ſermone conſtitutum eſt ea ſcribere quæ auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem & Liberum AEgyptij aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis eſſe immortalem, quæ de mortuo corpore ſubinde in aliud atque aliud corpus, vt quodque gigneretur, immigraret. Atq; vbi per omnia ſe circumtuliſſet, terreſtria, marina, volucria, rurſus in aliquo hominis corpus genitum introire. atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationem ſunt è Græcis qui vſurpauerint tanquam ſuam ipſorum, alij prius, alij poſterius. quorum ego nomina ſciens, non duco ſcribenda. Ad Rhampſinitum vſque regem aiebant in AEgypto viguiſſe ſanè [4] ius omne. Poſt hunc autem, qui in regno ſucceſſit Cheopem in omne flagitium fuiſſe prolapſum. Omnibus nanque eum templis obſeratis, ante omnia AEgyptiis ne ſacrificarent interdixiſſe. Deinde iuſſiſſe vt in ſuis ipſius operibus exercerentur: aliis, vt ex lapidicinis Arabici montis ſaxa exciperẽt, & illinc ad Nilum vſque protraherent: aliis, vt tranſmiſſo flumine, illa acciperent, & ad montem qui dicitur Libycus traherent. Faciebant autem opus circiter decem hominum myriades, *id eſt, centum millia.* terni ſemper menſibus ſingulæ. In ea via populus dum trahendis ſaxis atteritur, decenne tempus triuit, quod non multo minoris operis mihi videtur quam pyramidem extruxiſſe. Cuius longitudo eſt quinque ſtadiorum, latitudo decem paſſuum. [5] altitudo (vbi maxima eſt) octo paſſuum, lapide poliro & animalibus inſculpto. In hac decem annos fuiſſe conſumptos, & in

[1] vel, qui intelligeret,

[2] An ob id, an ob aliud quippiam ſic feriantur Ægyptij, aſſerere nõ poſſum. Sacerdotes autem pallium quoddam eo ipſo die contextũ vni ex ſuis induunt, & oculos mitra obducunt: quẽ geſt. pall. vbi in v. dedux. q. f. ad C. templum, ipſi redeunt illo relicto.

[3] Et hæc quidem tum ab Ægyptiis relata ſunt, quæ cuic. cr. vid. ſi ris, vtatur. Mi ſi autem toto hoc opere, vel tota hac narratione, expoſitus.

[4] omnem legum æquitatem, &c.

[5] Altitudo autẽ, qua parte eſt altior ſe ipſa. Sic ad verbum. Intelligit autem faſtigium ipſius pyramidis, Gall. La-pointe, vel, l'eguille.

ſubterra-

ſubterraneis ædibus in tumulo, ſupra quem pyramides ſtant, quas fecit ſibi pro ſepulchro, in inſula intromiſſo per foſſam Nilo. Verùm in pyramide hac annos viginti abſumptos: cuius ſingulæ frontes (nam eſt formæ quadratæ) ſunt octogenûm iugerum pari altitudine, ſaxis dolatis decentiſſimeq; coagmentatis quorum nullum eſt minus triginta pedum. Fuit autem extructa hæc pyramis in ſpeciem graduum, quas quidam ſcalas, quidam arulas vocant. Poſteaquam eam principio talem feciſſent, attollebant reliquos lapides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinem graduum leuantes. Vbi ſuper hunc gradum lapis erat, alteri machinæ imponebatur, quæ in ipſo primo gradu ſtabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, ſuper alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, ſiue eandem machinam, quæ vna & facilis ad ferendum eſſet, transferebant ad ſingulos ordines, quoties ſaxum amoliebantur. Dictum ſit à nobis de vtroque quemadmodum refertur. Effecta ſunt igitur ita prima quæque ex pyramide, quæ erat altiſſima: deinde gradatim ſequentia: nouiſſimè verò quæ ſolo ſunt iuncta & infima. In ipſa pyramide literæ Ægyptiacæ ſcriptæ, indicant quantum ſit erogatum in operarios pro apio, cæpis, & alliis: quod interpres earum literarũ (vt probè reminiſcor) aiebat in ſumma mille & ſexcenta talenta pecuniæ eſſe. Quod ſi ita ſe habet, quantum in alia credibile eſt fuiſſe conſumptum, vel in ferramenta, vel in cibos, vel in veſtiarium operariorum? Atque per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio item tempore (vt ego opinor) lapides exciderunt atque portarunt, & alio non exiguo ſubterraneam foſſam effecerunt. Propter quod eo flagitij deueniſſe Cheopem, vt pecunia defectus, filiam ſuam in quodam ædificio proſtituerit, imperans quantumcunque faceret quæſtum. (non enim dicebatur quantum) eamque cum patris iuſſa feciſſe, tum verò priuatim de relinquenda ſui memoria cogitaſſe. itaque ſingulos ad ſe intrantes oraſſe vt ſibi ad opera ſingulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuiſſe pyramidem quæ ſtat in medio trium, in conſpectu pyramidis magnæ, cuius vnum quodque latus ſeſquiiugerum eſt. Quinquaginta annos regnaſſe hunc Cheopem Ægyptij dicebant, eoque defuncto accepiſſe regnum fratrem Chephrenen: & hunc eodem inſtituto vſum cum in aliis, tum verò in facienda pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accederet. eas nanque & nos ſumus dimenſi. Nam ſubterranea non ſubſunt ædificia, neque per foſſam deriuatus in eam Nilus (quemadmodum in alteram) influit, ſed extructo aquæductu introrſum inſulam circumluit, in qua ſitum eſſe ipſum Cheopem aiunt. Fuliſſe tum ex Æthiopico lapide verſicolore primùm domum, quadraginta pedibus depreſſiorem altera, ſed habentem idem quod grande ædificium, magnitudinis. Stant autem ſuper eundem tumulum ambæ, centum ferè pedum celſitudinis. Porrò quinquaginta ſex annos regnaſſe Chephrenen aiebant. ita centum & ſex anni ſupputantur quibus Ægyptij in omni calamitate verſati ſunt, nec templa aperta, ſed ſemper fuerunt occluſa. Hos reges Ægyptij præ odio ne nominare quidem volunt, ſed eorum pyramidas vocant páſtoris Philitionis, qui ea tempeſtate pecudes per hæc loca paſcebat. Poſt hunc regnaſſe in Ægypto dicebant Mycerinum Cheopis filium, eumque paterna peroſum facta, & templa reſeraſſe, & populo ad vltimum calamitatis afflicto feciſſe poteſtatem res agendi & ſacrificandi: quinetiam ſuper omnes reges iuſtitiam exercuiſſe. Quo nomine ex vniuerſis regibus hũc Ægyptij maximè prædicabant, tum ob alia quæ bene iudicabat; tum verò quòd cõquerenti de ipſius ſentẽtia, de ſuo donabat, vt indignationi hominis ſatisfaceret. Quũ autem eſſet in ciues ita clemens Mycerinus, atq; ita ſtudioſus, principium ei malorum contigiſſe obitum filiæ, quæ domi vnica ſoboles erat. Qua clade ſupra modum dum doleret, velletq; filiam excellentiori aliquo genere ſepelire quàm cæteri, feciſſe ligneam bouem cauam, quam quum inauraſſet, in ea filiam ſepeliſſe defun-

octogenûm pedum,

Atq; protinus in eum lapis attollebatur,

Dictum enim ſit à nobis quod aiũt in vtramq; partem.

raphano,

veſtem, id eſt veſtitũ, operariorum, dum per id quod dixit tẽpus opera extruerent.

ſeſquiplethri ſpatium habet. ad vetũ, Seſquiplethrũ eſt, id eſt, 150 pedes.

Primo autem ædificio ex lapide Æthiopico verſicolore ædificato, quadraginta pedibus infra alteram ædificauit eadem magnitudine, magnæ contiguam. vt legatur οἰκοδόμησεν pro οἰκοδόμησε.

itaſe geſſiſſet,

ctam. neque humo bos hæc condita est; sed ad meam vsque memoriam in propatulo [1] fuit in vrbe Sai apud regiam, in conclaui quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarij odores [2] inferuntur: noctibus autem perpetuò incensa lucerna astat. In altero contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini, vt in vrbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, *id est, grandia simulachra*, circiter viginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum non possum dicere, præterquam quæ narrantur. Sunt qui de hac boue & colossis hæc referant: Mycerinum amore filiæ suæ captum, vim ei intulisse: deinde illam quum præ mœrore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum quæ filiam patri prodidissent, præcidisse: & nunc earum hæc esse simulachra eius mali quod viuæ passæ fuissent. Hæc (vt ego opinor) dicunt nugatores, vt alia, ita & de manibus colossorum: quippe quas ipsi vidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam vsque ætatem ad pedes eorum stratæ visebantur. Bos quoque cum cæterum corpus operta est Phœniceo pallio, tum verò ceruicem & caput, crassò admodum auro: cuius inter media cornua [3] circulus annexus ineſt, soli assimilatus. Neque stans est bos, sed in genua cubans, magnitudine quanta est grandis vacca viua. Effertur autem è conclaui quotannis. & postquam Ægyptij verberarũt deum quendam, quem in tali negotio non puto mihi nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aiunt enim eam orasse patrem Mycerinum, vt defuncta quotannis semel solem intueretur. Huic regi, post calamitatem filiæ, secundo loco hæc accidisse: Ex vrbe Buti veniſſe oraculum, fore vt sex omnino annos viueret, septimo defuncturus. Id hunc ægrè ferentem, vicissim misisse ad oraculum contumeliosas querimonias: quòd, quum pater suus & patruus qui deorum immemores templa clausserant, hominesq; perdiderant, tandiu vixissent, ipse piè faciens tam citò foret vita defuncturus. Rursus ei veniſſe dicuntur ex oraculo responsa, ea propter ipsum properè vitam finiturum quòd nõ id faceret [4] quod deberet. Oportuisse enim Ægyptum centum quinquaginta annis affligi: idq; duos qui ante eum fuissent reges didicisse, ipsum verò, nequaquam. Hæc vbi accepit Mycerinus, se iam a numinibus damnatum, lucernas fecisse permultas, quibus quum noctesceret accensis, potaret, ac se oblectaret: neque diu neque noctu intermittentem quin per paludes perq; memoria vagaretur, [5] vtque audiretur iuuenilibus in rebus studiosissimè versari. Hæc autem idcirco excogitarat, quò vellet oraculum conuincere mendacij, vt duodecim pro sex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit longè minorem paterna, vicenis pedibus ex omni parte (nam est quadrangularis) breuiorem, [6] quæ est trium iugerum, Æthiopico ex lapide ad medium vsque. Hanc quidam Græcorum volunt esse Rhodopis mulieris prostantis, non rectè sentientes: qui ne nosse quidem videntur quænam fuerit Rhodopis de qua loquuntur. Neque enim talem pyramidem illa sibi facere destinasset, in qua talentorum infinita (vt sic dicam) millia consumpta sunt. Ad hæc, nõ istius sed Amasis regis temporibus Rhodopis floruit. Multis enim post hos reges annis qui istas Pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samij, ex vrbe Vulcani, conserua Æsopi fabularum scriptoris ([7] nam & hic Iadmonis fuit postquam is huic mulieri non minimum cordi fuit. Si quidem quũ sæpenumero Delphi ex oraculo pronuntiarent, si quis sumere pœnas vellet [8] animæ Æsopi, alius nullus extitit qui sumere vellet nisi Iadmonis ex filio nepos, alius Iadmon. ita & Æsopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in Ægyptum abiit, à Xantho Samio transportata. Et quũ eò ad quæstum faciendum veniſſet, magna pecunia fuit redempta à Charaxo viro Mitylenæo, Scamandronymi filio, Sapphûs poematũ conditricis fratre. Hunc in modũ Rhodopis libertatem nacta est, & in Ægypto remansit: gratioſaq; vehementer effecta ingentes opes [9] comparauit, quæ Rhodopin transcenderent, non quæ ad talem pyramidem

[1] *extabat in vrbe, &c.* vel visebatur.
[2] *adolentur.*
[3] *orbis est solis aureus assimilatus.*
[4] *quod in fatis esset vt faceret.*
[5] *& vbi intelligeret cœnacula esse cõmodissima.*
[6] *trium plethrorum*, id est, pedum 300.
[7] *Nam et hic Iadmonis fuit, vt hinc maximè ostẽdit.*
[8] id est, vitæ, vel pro vita.
[9] *comparauit, pro Rhodopes quidem conditione, neq; tamẽ ad potentiã tantam peruenit.* vel ad tantũ regnum. At valla pro τυραννίδα legit συμμιξίδα. Quam lectionẽ sequendo (quæ & in aliquot vet. cod. habetur) ita verte: *sed non quæ tantæ pyramidu sumptũ ferre posset.*

pyramidem faciendam aſcenderent. [1] Ex quarum opum decima parte cuicunque etiam hoc volenti cognoſcere licet, non magnam ab illa pecuniam fuiſſe repoſitam. Quum enim optaret memoriam ſui in Græcia relinquere, fecit opus quod ab alio excogitatum non eſt neque donatum, idq; donauit in templo Delphico monumentum ſui. E decima enim ſuarum opum tot è ferro verua ad boues torrendos fecit, at quot facienda ſufficeret decima ipſa quæ Delphos miſit: quæ nunc quoq; poſita ſunt eregione templi, poſt aram quam Chij donauerunt. Gaudent autem quodammodo in Naucrate proſtibula fieri gratioſa. nam hæc de qua mentio habetur, adeò nobilitata eſt fama, vt nemo Græcorum non edidicerit Rhodopis nomen. Alterius quoq; quæ poſterior fuit nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, ſed minus quàm prioris: [2] cuius amore Charaxus inſaniens Mitylenen rediit, vt meminit Sappho, conuitiis eum inſectata. & de Rhodope quidem hactenus. Poſt Mycerinum autem Ægypti regem fuiſſe dicebant ſacerdotes Aſychin, eumq; feciſſe Vulcano porticum ad ſolem orientem, longè pulcherrimam longeque maximam. [3] Habere enim vbique cum figuras inſculptas, tum aliam infinitam ædificiorum ſpeciem. Illud verò maximum ab hoc rege fuiſſe factum, vt quum vehementer laboraretur ex ære alieno, legem hanc Ægyptiis promulgauerit, vt ita demum quis pecuniam mutuò acciperet, ſi tradauer patris pignori traderet. Hunc autem ad hanc legem adieciſſe, vt penes creditorem eſſet poteſtas omnis ſepulchri debitoris, vt quæ hæc irrogaretur mulcta pignus deponenti: cui, ſi diſſoluere æs alienum recuſaret, fas non eſſet ſepeliri aut in paterno aut vllo in alio ſepulchro: ac ne alium quidem ex ſeipſo progenitorum ſepulturæ mandare. Hunc præterea regem ſuperiores antecellendi cupidum, reliquiſſe memoriam ſui pyramidem lateritiam, inciſis lapidi literis in hæc verba, NE ME LAPIDEIS PYRAMIDIBVS [4] COMPARES, QVÆ TANTVM ILLIS PRÆCELLO QVANTVM IVPITER CÆTERIS DIIS. NAM FVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVICQVID LVTI CONTO ADHÆRESCEBAT, ID COLLIGENTES, [5] ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM MENSVRAM REDEGERVNT, atque id demum operis hunc regem edidiſſe. Poſt hunc regnaſſe cæcum quendam ex vrbe Anyſi, nomine Anyſin: atque eo regnante, excurriſſe in Ægyptũ magna cum manu Æthiopum Sabacum regem: & quum cæcus hic fuga ſe in paluſtria proripuiſſet, illum regnaſſe in Ægypto quinquaginta annos: idque intra tempus iſta edidiſſe. Quoties Ægyptiorum quiſquam aliquid deliquiſſet: neminem voluiſſe morte afficere: ſed pro ſui quenque delicti magnitudine, damnare ad aggerendam certam menſuram aggerum intra vrbem vnde quiſque [6] incolentium erat. Atque ita vrbes ſunt etiam ſublimiores effectæ, nam primùm humus aggeſta fuerat ab iis qui ſub rege Seſoſtre riuos effoderant: iterum ſub rege Æthiope valde ſunt vrbes factæ excelſæ, cum cæteræ quæ in Ægypto ſunt, tum verò (vt mihi videtur) Bubaſtis vrbs, vbi præcipuè terra exaggerata. In qua vrbe templum eſt Bubaſtis, [7] quæ noſtra lingua dicitur Diana, omnium maximè memorabile. Quo etſi alia ſunt tum grandiora, tum ſumptuoſiora, nullum tamen eſt aſpectu iucundius. id ita ſe habet: Cætera præter acceſſum inſula eſt: cuius ad ingreſſum vſque duo è Nilo fluenta vicina currunt, nec confluunt, hinc atque illinc præterfluentia, centum vtrunque pedum latitudinis, arboribus inumbrata. Eius veſtibulum decem paſſibus ſublime eſt figuris ſenũm cubitorum adornatum. Id templum in media vrbe ſitum, vndique circumeuntium oculis ſubiicitur. nam quum vrbs ſit aggeſtu terræ ſublimis, templum quemadmodum à principio conditum, nec loco motum, pro ſpeculo eſt. illud [8] materia figuris exculpta ambit. Interius delubrum, ingenti proceriſſimarum arborum manu conſitarum luco ambiente, in quo delubro ſtatua eſt. [9] Longitudo templi quoquouerſus vnius eſt ſtadij. Ab eius ingreſſu via per forum orientem verſus, quæ fert ad Mer-

[1] *Nam quũ ipſius opum decimam partem quium etiam nunc cernere poſſit, nõ eſt cur magnas ipſi opes tribuamus.*

[2] *Charaxus autem quum liberata Rhodope Mitylenen reduiſſet, Sappho verſibus ſuum illum eſt valde inſectata.*

[3] *Habere enim cum alias porticus, figuraſq; bene ſculptas, et alias infinitas edificiorũ ſpecies, tum verò iſta longè plura. Hoc regnãte quum non ſine magna difficultate pecunias alij cum alio communicarent, legem hãc Ægyptii fuiſſe dicebant, vt ita demũ, etc.* vt diſtinguatur poſt μεμίχθαι, ita tamen vt hæc verba ad ſequentia referri poſſint q.d. iſta quę ſequuntur: quanuis ſint ἀτόπα, non πιθανὰ, aut πιθὰ.

[4] *Videtur aliud legiſſe quàm nos habẽus.*

[5] *Lateres duxerunt, & me in talem formam redeg.*

[6] *nocentium.*

[7] *Eſt autem Bubaſtis, ea qua lingua Græca Artemis dicitur. i.* Diana. Sed hæc verba habẽtur in cod. Gr. poſt iſta, Nullũ tamen eſt aſpectu iucundius.

[8] *ſeptem figurarum exculptũ.*

[9] *Latitudo autem et longitudo ſt.*

curij templum, tria circiter ſtadia longitudinis & quatuor iugerum latitudinis, ſtrata lapide eſt, vtrinque arboribus manu conſitis in cœlum euntibus. Atque hunc quidem in modum templum habet. Verùm ſe ita ad extremum liberatos Æthiope referebant, quòd ille per quietem oblata ſibi viſione, fugæ ſe mandauerit. Viſus eſt ſibi videre quendam aſtantem, qui ſuaderet ipſi vt congregatos cunctos Ægypti ſacerdotes incideret medios. Hac eum viſione conſpecta dixiſſe, videri ſibi deos demonſtrare hanc occaſionem, vt piaculo in ſacra commiſſo, aliquid cladis aut à diis aut ab hominibus acciperet: ſe verò nequaquam iſta facturum, ſed abiturum: quoniam exceſſiſſet iam tempus quod ipſi à diis vaticinatum eſſet, quouſque foret in Ægypto regnaturus. Etenim quum in Æthiopia ageret, oraculis quibus vtuntur Æthiopes, reſponderat deus, fore vt iis in Ægypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus quum exceſſiſſet, & viſo inſomnij perturbatus eſſet Sabacus vltrò ex Ægypto conceſſit. Eo profecto ex Ægypto, rurſus cæcum è paluſtribus egreſſum accepiſſe imperium: vbi quinquaginta annos habitaſſet inſulam, cinere atque humo aggeſta. Nam vt quiſque Ægyptiorum iuſſus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat vt clam AEthiope ad ſe dono etiam cinerem ferret. Hanc inſulam nemo ante Amyrtæum inuenire potuit, ſed ſeptingentis & amplius annis ſuperiores Amyrtæo reges nequierunt eam inuenire: cui inſulæ nomen eſt Elbo, decem omnino ſtadiorum magnitudinis. Poſt hunc regnaſſe ſacerdotem Vulcani, nomine Sethon: eumque bellatoribus AEgyptiis abuſum fuiſſe, contemptui habens tanquam ſibi nõ opportunos, & cum aliis ignominiis affeciſſe, tum verò [2] agris exuiſſe quibus fuerant à ſuperioribus regibus ſinguli donati duodenis. Ex quo factum eſt vt, quum poſtea Sanacharibus Arabum Aſſyriorumque rex cum magnis copiis inuaſiſſet AEgyptum, [3] noluerint ei opitulari. Tunc ſacerdotem conſilij inopem, in cœnaculum ſe contuliſſe: ibique apud ſimulachrum comploraſſe quanta pati periclitaretur: eique inter lamentationem obrepſiſſe ſomnum: & inter quietem viſum aſtare deum, exhortantem nihil eum moleſti paſſurum, ſi copiis Arabum obuiam iret: ſe enim auxiliarios ei miſſurum. His inſomniis fretum ſacerdotem, ſumptis AEgyptiorum iis qui ſequi vellent, caſtra in Pelluſio poſuiſſe. (hâc enim AEgyptus inuaditur) nec eum fuiſſe quempiam bellatorum ſequutum, ſed inſtitores, & operarios, & forenſes homines. Eò quum perueniſſent noctu, effuſam ipſis hoſtibus vim agreſtium murium, qui illorum tum pharetras, tum arcus, tum ſcutorum habenas abederũt, ita vt poſtera die hoſtes armis exuti fugam fecerint, multis amiſſis. Eoq; nunc iſte rex in templo Vulcani lapideus ſtat, manu murem tenens, atque hæc per literas dicens, IN ME QVIS INTVENS, PIVS ESTO. Ad hunc vſque narrationis locum & AEgyptij & ſacerdotes referebant demonſtrantes à primo rege ad Vulcani ſacerdotem hũc qui poſtremus regnauit, progenies hominum fuiſſe trecentas quadraginta vnam, & totidem interea pontifices totidemq; reges. Trecentæ autem progenies decem millia annorum valent. (nam tres virorum progenies, centum anni ſunt.) vna & quadraginta, quæ reliquæ ſunt vltra trecentas, ſunt anni mille trecenti quadraginta. Ita intra decem millia trecentosq; & quadraginta annos, negabant vllum deum forma humana extitiſſe: ac ne in regibus quidem AEgypti qui aut prius aut poſterius extiterint, aliquid tale dicebant fuiſſe: ſed intra hoc tempus quater ſolem præter conſuetudinem fuiſſe ortum. bis quidem illinc exortum, vbi nunc occidit: bis autem vnde nunc oritur, illic occidiſſe: nec tamen ſub hæc aliquid in AEgypto eſſe immutatũ, nec ea quæ ex terra, nec ea quæ è flumine ipſis proueniunt, nec quæ ad morbos aut quæ ad mortes pertinent. [4] Atq; ante Hecatæum ſermonum ſcriptorem, apud Thebas originem generis ſui recenſentem, ac progenitores familiæ ſuæ repetentem ad ſextum decimum deum, ſacerdotes Iouis tale quiddam fecerant: & mihi nõ recenſenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grande cœnaculum,

[1] quatuor plethrorum, id eſt 400 pedum.

[2] Aruris exuiſſe. quæ mẽſura pedes quinquaginta capit, dimidium plethri.

[3] noluerint ei militares Ægyptij opitulari. vel, Bellatores Ægyptij. Videtur ſignificare eos qui rei militaris ſcientiam profiterentur. Ipſe Valla bellatores paulo ante interpretatur, & alibi pugnatores

[4] Iam prius autẽ Hecatæo hiſtoriographo apud Thebas originem generis ſui recenſenti, ac progen. fam. ſuæ ad ſextũ decimum vſq; deũ repetenti, ſacerdotes Iouis tale quiddam fec. quod mihi recenſ. originẽ fam. meæ introducto in q. gr. cœn. en. demonſt. xet è ligno coloſſos quod dixi. Illic enim ſingulæ pontifices adhuc vitæ imaginem ſuam collocant, Enumer. ttuq;, &c. Legitur autẽ & ita, ἐμοὶ δ' γενεηλογέοντι. quam lectionem hic ſequitur.

culum, enumerando demonstrabant tot è signo colossos quot dixi. Ibi nanque stabant pontifices sub imagine vitæ qua quisque vixerat. enumerantes itaq; sacerdotes ostendebant mihi vnumquenq; eorum esse filium proximè defuncti sacerdotis, imagines eorum singulas gradatim percensendo, donec omnes exposuerant. Atque Hecatæo originem suam recensenti, & ad sextumdecimum deum referenti, occurrebant è diuerso progeniem recensentes, & in enumeratione non admittentes id quod ab illo diceretur, hominem progenerari è deo. Occurrebant autem in repetenda progenie hunc in modum, quòd dicerent vnicuiq; colossorum fuisse Piromin ex Piromi genitum, donec trecentos quadraginta quinq; [1] commemorarent: Piromin assiduè ex Piromi procreatum, non referentes ad deum illos aut ad heroa. Est autem Piromis Græca lingua expositum καλὸς κἀγαθὸς, *id est, honestus & bonus*. Eos itaque quorum imagines erant, demonstrabant tales omnes extitisse, sed multum à diis distantes. Priores tamen his viris fuisse deos in Ægypto principes, [2] vnà cum hominibus habitantes, & eorum semper vnum extitisse dominatorem: & postremum illic regnasse Orum Osiris filium, quem Græci Apollinem nominant. Hunc, postquam extinxit Typhonem, regnasse in Ægypto postremum. Osiris autem Græca lingua est Dionysus, *id est, Liber*. Atqui apud Græcos nouissimi deorũ esse censentur Hercules, Dionysus & Pan: at apud Ægyptios Pan vetustissimus est etiam ex octo diis, qui primi dicuntur: Hercules, ex iis qui secundi, numero duodecim: Dionysus, ex iis qui tertij vocantur, ab illis duodecim procreati. Ab Hercule autem quantũ annorum ad Amasin regem esse ipsi Ægyptij aiunt, superius à me patefactum est. A Pane verò plus annorum esse dicitur: minimum inter hos, à Dionyso: quanquam ab hoc ad Amasin regem quindecim millia annorum supputantur. Et hæc Ægyptij pro compertis asseuerant, seque scire assiduè supputando, semperq; annos describendo. A Dionyso quidem certè, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatem sunt anni ferme mille sexcenti: ab Hercule verò Alcmenæ filio, ferme nongenti. A Pane autem Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à Græcis) minus annorum est quàm à bello Troiano, octingenti ferè ad me anni. Vtrum horum probabilius sibi videtur, eo quisque vtatur licet: [3] mihi autem de his recepta opinio probatur. Nam si & isti in Græcia cum celebres fuissent, tum senuissent, quemadmodũ Hercules ex Amphitryone genitus, Dionysus ex Semele, & Pan ex Penelope natus, dixisset aliquis & hos alios habere illorum deorum nomina qui prius geniti fuerant: nunc Græci aiunt Dionysum, statim editum, ab Ioue insutum in femore, portatumq; in Nysam quæ est supra Ægyptum in Æthiopia. De Pane ne habent quidem quod dicant, vbinam à partu sit educatus. ex quo fit mihi manifestum, Græcos auduisse posterius horum quàm aliorum deorum nomina: & ex eo tempore illorum progenies recensuisse quo primum de iis audierant. atque hæc quidem Ægyptij aiunt. Quæ verò cæteri homines cum Ægyptiis consentientes memorant in hac regione fuisse gesta, hæc iam explicabo; [4] aliquid etiam his quæ ego vidi conferentibus. Post Vulcani sacerdotem regem *suum* AEgyptij libertatem adepti, duodecim sibi reges (nullo enim temporis momento poterant sine rege viuere) deligunt, in totidem partes omni AEgypto distincta. Hi a iunctis inter se affinitatibus regnabant, pactionibus initis ne mutuò auferre imperium conarentur, néve quis plus alio quippiam obtinere quæreret, sed vt essent inter se quam amicissimi. Atque ea de causa has pactiones arctas accuratasq; inierunt, quòd eis inter initia, simulatque tyrannides inuaserunt, responsum fuerat, qui in templo Vulcani ærea phiala libasset, cum totius AEgypti regno potiturũ. [5] Vbi omnia sacra exequuti sunt, placitum est eis aliquod relinquere sui commune monumentum: ex eoque placito fecerũt labyrinthum, paulo supra stagnum Mœrios, maximè vrbem versus quæ dicitur crocodilorum: quem ego aspexi fama maiorem. Si quis

[1] commemorarent Piromi dos cognominatos, neque tamen refert. Legẽdo πίρωμις ἐπιτηδείους.

[2] minimè cũ hominibus versantes.

[3] A me verò quæ sit de illis sententia commemoratum est. Quòd si et isti, videlicet Dionysum ex Semele, et Pan ex Penelope genitum, in Græcia celebres fuissent nec consenuissent, quemadmodũ Hercules ex Amphitryone genitus, dicere iam posset aliquis & hos alios, &c.

[4] qmbus aliquid etiã adiicietur ex iis quæ ipse conspexi. Post Vulc.

[5] Nam in omnibus templis conueniri solebant. vi: sum autem est ibi et:

[1] æstimet: vel, colligat:

ehim ex Græcorum narratione muros & operis ſpeciem [1] ratiocinetur, minus concipiet quàm pro labore & ſumptu huius labyrinthi. Tametſi enim Epheſi templum eſt memoratu dignum, & in Samo, tamen pyramides erant narratione maiores, quarum ſingulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ ſunt. Sed eas quoq; labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aulæ ſunt tecto opertæ, portis oppoſitis altrinſecus: ſex ad aquilonem contiguæ, totidem ad auſtrum vergentes, eodem extrinſecus muro præcluſæ. Bifaria in eo ſunt domicilia, vna ſubterranea, altera ſuperiora [2] illis impoſita, vtraq; numero tria millia quingenta. Quorum ea quidem quæ ſuperiora ſunt, ipſi vidimus, & quæ aſpeximus enarramus: ſubterranea verò auditu didicimus. [3] Nam præpoſiti Ægyptiorum nolebãt vllo pacto illa monſtrari, quòd dicerent illic ſepulchra eſſe tum eorum regum qui ædificandi labyrinthi fuere autores, tum ſacrorum crocodilorũ. Ita de inferioribus ædificiis fando cognita referimus. Superiora ipſi aſpeximus humanis operibus maiora. nam egreſſus per tecta, & [4] regreſſus per aulas diuerſiſſimi, infinita me admiratione afficiebant. Ex aula in conclauia tranſitur, ex conclauibus in cubicula, è cubiculis in ſolaria alia, è conclauibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmodum parietes, lapideum eſt, ſculptilibus paſſim figuris ornatum. Singulæ aulæ maxima ex parte digeſto lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta paſſuum, in qua grandia ſunt inſculpta animalia, ad quam iter ſub terra fit. Et quum talis ſit labyrinthus, tamen ſtagnum Mœrios, ad quam labyrinthus ædificatus eſt, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu menſura trium millium & ſexcentorum ſtadiorum eſt, ſchœnorum ſexaginta, quanta videlicet ipſius Ægypti ad mare menſura eſt. Iacet autem ſtagnum longo ſitu aquilonẽ verſus auſtrumq;: altitudine, vbi eius profundiſſimum eſt, quinquaginta paſſuum. Quòd autem manu facta ſit ac depreſſa, indicat, quòd in eius fermè medio ſtant duæ pyramides, quinquaginta paſſus ab aqua extantes, altero tanto ædificij aquis tecto. Super quarum vtraque lapideus eſt coloſſus in ſolio ſedens: ita pyramides ſunt centum paſſuum. Centum autem [5] iuſti paſſus ſunt ſtadium vnum [6] ſex iugerum. Paſſus, inquam, menſuræ ſex pedum, ſiue quatuor cubitorum: pedes autem, quatuor palmorum: cubiti verò, ſex palmorum. Aqua ſtagni natiua non eſt, vtpote ſolo illo admodum arido, ſed è Nilo deriuata, ſex menſibus in ſtagnum fluens, totidem retrò in Nilum refluens. Illiſq; ſex menſibus quibus effluit, [7] augens regium fiſcum talentis argenti ſingulis, in ſingulos dies, ptouentu piſcium, quum influit, viginti minis. Hoc ſtagnum dicebant etiam indigenæ euadere in Syrtim Africæ, perforato ſub terram meatu in mediterranea [8] Heſperiam verſus, ſecundum montem Memphi imminentem. Verùm quũ humum è lacu geſtam nuſquam viderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) percõtabar proximos accolarum vbinam eſſet humus illinc defoſſa. [9] Illi dicere fuiſſe deportatam, facilè id mihi perſuadentes: quippe qui ſimile quiddam factum eſſe apud Ninum vrbem Aſſyriorum auditu cognoueram. Siquidem fures quidam magnam vim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in theſauris ſubterraneis abſtruſam, compilare quũ conſtituiſſent, à ſuis domibus fodere exorſi ſunt, dimenſi viam ſub terra ad regias ædes, eamq; humum è cuniculis effoſſam, vbi nox aderat, in flumẽ Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabant perfecere. Eodem modo audiui in Ægypto hãc alteram fuiſſe factam lacunam, præter quã quòd non noctu hæc, ſed interdiu eſt facta. Ægyptios enim humũ quam effodiebant, in Nilum extuliſſe, quam ille acceptã diſſiparet. Et hic quidem lacus ita fertur fuiſſe depreſſus. Duodecim autem reges quũ iuſtè degerẽt, ac ſtato tempore in templo Vulcani ſacrificaſſent, & vltimo die feſto libaturi eſſent, porrexit eis pontifex aureas phialas, quibus libare conſueuerant: aberrans numero, duodecim videlicet viris vndecim phialas. Ibi Pſammitichus, qui poſtremus eorũ

ſtabat,

[2] illis aulis impoſita numero tria millia, ſingula videlicet mille quingenta.

[3] Nã qui ex Ægyptijs præfecti erant labyrintho.

[4] anfractum, vel, implicitæ viæ, per aulas diuerſiſſimè infinitam admirationem affe rebant, ex aula, in conclauia tranſeuntibus, ex conclauibus in cub.

[5] Videtur reſpondere hæc Græca phraſis Gallicæ.

[6] ſeu plethro rum. id eſt, 100 pedum.

[7] in regium fiſcum talenta argenti ſingula ſingulos die bus ex prouentu piſcium perſoluit: quum influit, viginti minus.

[8] Occidentẽ verſus.

[9] At illi quãnam eſſet deportata, mihi expoſuerunt.

ſtabat, quum non haberet phialam, detractam ſibi æream galeam tenuit, libauitq;. Ferebant autem & cæteri omnes reges, & tunc quoque geſtabant galeas. Nec tum quidem dolo malo Pſammitichus galeam tenuit. [1] Cæteri tamen id conſultò factum eſſe à Pſammitticho exiſtimantes, & in memoriam redeũtes, oraculum ipſis eſſe reditum, qui ærea in phiala libaſſet, eum ſolum regem Ægypti futurum, non cenſuerunt quidem æquũ eſſe Pſammitichum morte mulctari, poſtquam [2] rimãdo compererunt non id illum feciſſe induſtria: ſed maxima potentiæ ſuæ parte exutum in paluſtria relegandum, ne illinc egreſſus, cæteræ AEgypto ſe immiſceret. Hũc Pſammitichum, [3] quum Sabacum AEthiopem, qui patrem eius Necon interemerat, fugiſſet in Syriam, poſtquam AEthiops, ex inſomnij viſione abiit, reduxerunt ij Ægyptij qui ſunt [4] è tribu Saitana. Deinde quum regnaret vnà cum vndecim regibus contigit ei vt fugeret iterum propter illam galeam in paludes. Igitur intelligens quàm ignominiosè tractatus ab illis eſſet, ſtatuit vltum ire qui ipſum perſequuti eſſent. Itaque ex oraculo Latonæ, quod in vrbe Buti apud Ægyptios veraciſſimum eſt, ad quod ipſe miſerat, redditum eſt reſponſum, affuturam vltionem ei è mari viris æreis [5] exiſtentibus. Quod reſponſum ei magnam incredulitatem offudit, viros æreos ipſum auxilium venturos. Non longo tempore interiecto, Iones quoſdam & Cares prædãdi gratia nauigantes, neceſſitas compulit applicare ad AEgyptum. Hi quum in terram exiſſent ære armati, Ægyptiorum quidam nuncium fert Pſammitticho ad paludes: & quia nunquam viderat aliquos ære armatos, ait egreſſos è mari æreos viros campeſtria populari. Ille agnoſcens oraculũ eſſe perfectum, amicitiam cum Ionibus & Caribus facit: eosq; magnis pollicitationibus hortatur ad ſecum manendum. Vbi perſuaſit, ita demum vnà cum iis AEgyptiis qui ſecum ſentiebant, cũq; auxiliariis, reges ſuſtulit. Omni potitus AEgypto, fecit in Memphi tum Vulcano veſtibula ad ventum auſtrum vergentia, tum ex regione veſtibulorum aulam Api, (in qua Apis educatur, quum apparuerit) vndique columnis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula ſtant loco columnarum coloſſi duodenûm cubitorum. Apis autẽ Græca lingua Epaphus eſt. His Ionibus Caribusq;, quibus fuerat vſus adiutoribus, Pſammitichus dedit ad habitandũ poſita altrinſecus prædia Nilo medio direpta, quibus nomen impoſitum eſt Caſtra. Et cum hæc eis loca dedit, tum verò cætera quæ fuerat pollicitus repræſentauit. Pueros quinetiam AEgyptios cõmiſit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi qui nunc in AEgypto interpretes ſunt. Incoluerũt autem Iones & Cares diu hæc loca [6] contra mare, aliquantulum ſupra vrbem Bubaſtin, ad oſtium Nili quod dicitur Peluſiacum ſita. Vnde poſtea Amaſis rex Memphin eos tranſtulit, in ſui tutelam aduerſus AEgyptios. Poſt ſedes ab iſtis in AEgypto collocatas Græci cum illis ita commercium habuerunt, & nos rés in AEgypto geſtas, à Pſammitticho rege exorſi, & quæ deinceps extiterunt, omnia ſine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi AEgyptum, qui diuerſæ linguæ eſſent, incoluerunt. Atq; vnde demigrarunt illuc, [7] & veſtigia naualium, & domorum rudera, ad meam vſque ætatem oſtendebantur. Atque hunc quidem in modum Pſammitichus AEgypto potitus eſt. De oraculo autem quod eſt in AEgypto, cum feci multa verba, tum faciam, vtpote de re memoratu digna. Eſt enim oraculũ hoc in AEgypto, ſacrum Latonæ, poſitum in magna vrbe cui nomen eſt (vt ſuperius à me dictum eſt) Buto, contra oſtiũ Nili quod Sebennyticum appellatur, à ſuperiori parte maris flumen ſubeuntibus. In hac vrbe templa ſunt Apollinis Dianęque. Et illud Latonæ in quo redduntur oracula, grãde eſt, & porticum habens decem paſſibus ſublimem. Vbi quid mihi ex iis quæ in aperto erãt, maximo miraculo fuerit, referam: Eſt in hoc fano Latonę, delubrũ ex vno factum lapide cuius parietes æquali celſitudine ad longitudinẽ quadragenûm cubitorum: cuius lacunari protecto impoſitus eſt alius lapis quatuor cubitorum per oras craſſitudinis. Itaque eorum quæ circa

[1] *At illi mente comprehenſo facto Pſammitichi, atque oraculo ipſis reddito.* vel Quũ Pſammitichi factum & ſibi redditum oraculũ apud ſe conſideraſſent.

[2] *quæſtione habita comper.*

[3] *quum Sabacum AEthiopem antea fugiens, qui patrem eius Necon interemerat, in Syriam veniſſet, poſt. &c.* Sed vulgatam lectionem ἐξανίστημι ſequendo, interpretandum eſſet, *qui patrẽ eius voluit interimere.* id eſt, *nõ per imprudẽtiam.*

[4] *è præfectura*

[5] *repentè apparentibus*, vel, *In conſpectum venientibus.*

[6] *propemodum ad mare, infra vrbem Bub.*

[7] *& canalis quibus deducebantur naues.*

templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabilissimum apud me fuit id delubrum. Secundo loco insula, quæ vocatur Chemmis, in lacu profundo ac spatioso sita propter templum quod Buti est: quæ insula ab Ægyptiis fertur innare. Ego tamen eam neque innantem vidi, neque se mouentem: & hoc audire admiratus sum, si verum est insulam natare posse. In hac igitur templum Apollinis magnum est, & aræ trifariè extructæ, & palmæ frequentes enatæ: aliæq; partim fructiferæ, partim steriles arbores. Cur autem ea innatans sit, hanc Ægyptij rationem reddunt: quòd Latona (quæ ex octo numinibus, quæ prima extiterunt, vnum est) quum in vrbe Buti, vbi hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Iside sibi commendatum, occultauit in hac insula nondum innatante, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans vt Osiris filium inueniret, aduenisset. Nam Apollinem & Dianam aiunt Dionysi & Isidis filios esse: Latonam verò, nutricem horum ac liberatricem. Et Apollo quidem Ægyptiacè Orus dicitur: Ceres autem Isis, Diana verò Bubastis. Atque hinc solùm non aliunde Æschylus Euphorionis filius, rapuit quod dicam: vt solus [1] omnium, qui poetæ dicuntur, fecerit Dianam Cereris filiam, ideoq; insulam redditam esse natantem. Hæc illi sic aiunt. Psammitichus verò in Ægypto quatuor & quinquaginta regnauit annos: per quorum vndetriginta magnam Syriæ vrbem obsidens oppugnauit, donec expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes vrbes (*duntaxat* quas nouimus) sustinuit obsidionem. Psammitichi filius, qui regnum Ægypti suscepit, extitit Necus, qui fossam ad rubrum mare ferentem primus aggressus est, quam Darius Perses secundo loco depressit, longitudinis quidem quatuor dierum nauigationis, latitudinis, vt per eam duæ possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc è Nilo deducitur, paulo supra Bubastin vrbem, iuxta oppidum Arabiæ Patumon deducitur, euadēs in mare rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planitie Ægypti, Arabiam versus. Nam quæ supra planitiem sunt [2] continens prope Memphin occupat mons, in quo lapidicinæ sunt. Itaque ad huius montis ima ducta est fossa ab occidente orientem versus longo tractu: & deinde pertingit diuortio montis tenus (quod diuortium ad meridiem & ventum austrum fert, in sinum Arabicum. Quâ igitur breuissimus tractus & maximè compendiarius est à mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum vocatur, à monte Casio, qui Ægyptum Syriamq; disterminat, stadia mille sunt in Arabicum sinum. Et hoc quidem breuissimum est: verùm fossa multo longior, scilicet quanto est [3] confragosior. In qua fodienda sub rege Neco centum viginti millia Ægyptiorum perierunt. Inq; eius medio opere Necus destitit, hoc [4] interpellatus oraculo; eum id opus barbaro præmunire. Ægyptij autem barbaros omnes vocant, qui non ipsorum lingua loquuntur. Supersedens itaque à faciendâ fossa Necus, [5] ad militum copias se conuertit; atq; ad classes quæ partim in mari septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare sunt ædificatæ: quarum adhuc [6] vestigia naualium ostendunt. Et classibus quidem Necus, dum opus fuit, est vsus. Terrestri autem acie congressus cum Syris in Magdolo, victoria potitus est, & post prœlium, Cadyti magna Syriæ vrbe. [7] In vestitu autem curiosus quum fuisset, illum Apollini dicatum ad Branchidas Milesiorum misit. His perfectis decem & septem imperij sui annis decessit, tradito imperio Psammi filio suo. Eo apud Ægyptum regnante, nuncij Eleorum aduenerunt, iactantes à se in Olympia iustissimum [8] ac maximum inter mortales propositum esse certamen, rati ne Ægyptios quidem hominum sapientissimos aliquid vltra hæc esse inuenturos. Isti vbi in Ægyptum peruenerunt, eaq; exposuerunt quorum gratia venerant, rex conuocauit ex Ægyptiis eos qui sapientissimi haberentur. Qui quum conuenissent, & Eleos audissent omnia commemorantes, quæ par erat ab eis fieri in edendo certamine, & se venisse dicentes scisciatum num quid possent Ægyptij reperire iustius, habito inter se consilio, interrogarunt Eleos

[1] *omnium superiorum ætatis poetarum,*

[2] *continens*

[3] *obliquior.*

[4] *impeditus, vel, reuocatus*

[5] *ad bellicas copias & triremes partim in m. sept.*

[6] *canales quibus deducebantur naues, vt paulo ante. Alij naualia interpr.*

[7] *Eum autem vestitum quo vsus erat quidam ista cõficerent, misisse ad Branchidas Milesiorum Apollini dicauit. Postea verò decem & septem omnino annos quũ imperasset, decessit, trad.*

[8] *ac optima ratione præter omnes mortales*

hunquid

hunquid apud eos certarent ciues. Et illis respondentibus, sine discrimine & suorum & cæterorum Græcorum, cuicunq; volenti certare fas esse. Atqui, inquiunt illos quum tale certamen proponerent, ab omni iure [1] excedere. Nullo etenim pacto posse fieri quin conciui pugnanti ciues fauerent, facientes iniuriam hospiti. Sed si vellent iustum proponere certamen, & si eius gratia veniissent in Ægyptum, iusserunt hospitibus ponere certamẽ, nullo Eleorum certare permisso. Hæc Ægyptij Eleis subiecerunt. Psammis autẽ, quum sex tantùm regnasset annos in Ægypto, facta in AEthiopiam expeditione, mox vita defunctus est. Cuius regnum Apries filius accepit, qui secundum Psammitichum auum suum, fortunatissimus extitit omnium ad eam ætatem regum, quinque & viginti dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed quum calamitas eum maneret, cõtigit ea occasione quam ego pluribus, dum res Libycas exequar, exponam, paucis contentus impræsentiarum. Quum aduersus Cyrenæos Apries exercitu misso magnam cladem accepisset, id ei imputantes AEgyptij rebellauerunt, opinati se ab illo in apertam perniciem fuisse dimissos: vt his internecione deletis, ipse cæteris AEgyptiis imperitaret securius. Hæc perquam grauiter ferentes tum ij qui redierunt, tum eorum qui interierant amici, ingenuè desciuerunt. Id vbi resciuit Apries, mittit ad eos verbis sedandos Amasin. Qui quum peruenisset, reprehendensq; dissuaderet ne talia facerent, quidam AEgyptiorum ei à tergo stans galeam circundat: eaque circundata, inquit se illam ob regnum imposuisse. Neque hoc eo inuito factum fuit, vt ostendit. nam simulatq; ab iis qui desciuerant AEgyptiis declaratus est rex, sese apparabat tanquam aduersus Aprien moturus. His cognitis Apries mittit ad Amasin ex iis qui secum erant AEgyptiis, spectatũ quendam hominẽ nomine Patarbemin, iussum vt ad se viuum Amasin perduceret. Hic vbi peruenit, Amasin ad se vocat. [2] Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortandos insolenter) stolidè iubet hunc ad se adducere Aprien, & quum Patarbemis eum rogaret vt regem adiret accitus, respondit se iamdudum dare operam vt id ageret: ne de seipso Aprien esse questurum. se enim illi præstò futurum & alios adducturum. Patarbemis non ignarus propositi illius, tum ex oratione tum ex apparatu quem videbat, statuit suæ diligentiæ esse quàm celerrimè regem rerum quæ agerentur facere certiorem. Huic redeunti, quòd Amasin non adduceret, nullo verbo edito Apries ira percitus præcidi aures nasumque iussit. Id intuentes cæteri AEgyptij qui cum eo hactenus senserant, virum inter eos probatissimum ita fœdè indigneque affectum, ne tantisper quidem differentes, ad cæteros transeunt, seseque Amasi tradunt. His quoque auditis Apries armatis auxiliariis (habebat autem auxiliariorum circa se ex Ionibus & Caribus triginta millia) in AEgyptios tendit. Erat autem ei regia in vrbe Sai ingens ac spectatu digna. [3] Itaque vtrique aduersus alteros Apriani & Amasiani in Memphi vrbe constiterunt, tentaturi pugnæ discrimen. Sunt autem in AEgypto septem hominum genera, quorum alij sunt sacerdotes, alij qui pugnatores appellantur, alij bubulci, alij subulci, alij institores, alij interpretes, alij gubernatores nauales. Tot sunt AEgyptiorum genera, à suo quoque artificio appellata: sed pugnatores vocantur Calasiries, & Hermotybies, qui [4] harum regionũ sunt: (nam in regiones distincta est omnis AEgyptus) Hermotybiorum quidem hæ sunt plagæ, Busiritana, Saitana, Chemmitana, Papremitana, insula Prosopitis, quæ vocatur Natho ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermothybies, quum plurimi, centum ac sexaginta millia sunt, quorum nemo quippiam opificij quæstuarij didicit, sed omnes rei militari vacant. Calasirium hę aliæ plagæ sunt, Thebana, Bubastiana, Aphthitana, Tanitana, Mendesia, Sebennytana, Athribitana, Pharbæthitana, Thmuitana, Onuphitana, [5] Anysia, Mycephoritana. Hæc tribus insulam incolit ex aduerso Bubastis vrbis. Hæ tribus Calasirium, qui dum quoad possunt plurimi coguntur, ducenta

[1] *aberrasse.*

[2] *At Amasis (sedebat enim fortè in equo) crure sublato pepedit, & illud Aprie afferri iussit.* Ita Camerar. Affertur & tertia interpretatio: sed Camerario assentior. [Plutarch. pro eodem alibi dicit ἀπεψόφησεν, id est, *crepitum ventris emisit.* S.]

[3] *Apries igitur in AEgyptios, Amasis in externos tendebat. Quumq; Memphin vtriq; peruenissent, tentare pugnæ discrimen parabant.* Cæterùm *sunt & in.* Ad verbũ, Mutuo alter alterũ experturus erat, vel, experiri parabat. Potest etiam verti non malè fortasse, cũ Valla, Apriani & Amasiani,

[4] *harũ præfecturarum sunt. (nam in præfecturas distincta est omnis AEgyptus) Hermotybiorum quidem hæ sunt præfecturæ.* Et paulò post, *Ex his præfecturis*, pro Ex his tractibus, Item, paulò post *Præfecturæ* pro *Plagæ*, & pro *Tribus*. nisi quis malit vocem Græcam nomen vbique retinere.

[5] *Anytiæ*

quinquaginta millia virorum sunt, quibus nec ipsis licet vlli artificio operam dare, sed solùm rei militari, filio discenti à patre. Hoc ab Ægyptiisne mutuati sint Græci, non possum pro certo diiudicare, quum videam & apud Scythas Persasq; & Lydos, denique apud omnes ferè barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos qui artificia discunt, eorumque liberos: generosiores autem eos qui à manuariis operibus abstineant, præsertim qui [1] cessent ob bellum. Hoc itaque cum cæteri Græci didicerunt, tum præcipuè Lacedæmonij. [2] Corinthij quoque minimi faciunt opifices. His solis Ægyptiorum præter sacerdotes, hoc eximij honoris habebatur, vt singulis duodecim aruræ essent exemptæ & immunes, est autem arura centum cubitorum Ægyptiorum quoquouersus. AEgyptius verò cubitus Samio par est. Hæc tamen vniuersis exempta erant: istis verò per vices in orbem fruebantur, & nunquam iidem. Calasirium milleni & Hermothybium, alij totidem circa regem fungebantur annuo satellitum munere. Istis præter aruras dabantur viritim hæc alia, panis tosti pondo quinæ minæ, carnis bubulæ binæ, vini [3] sextarij, quaterni. Hæc assiduò satellitibus præbebantur. Vbi igitur ediuerso venientes, Apries cum auxiliariis, Amasis cum vniuersis AEgyptiis, in vrbē Memphin peruenere, congressi sunt. Et peregrini quidem egregiè pugnauerūt: tamen quòd erant multo inferiores numero, victi sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione, [4] vt nullus neque deorum neq; hominum posset sibi adimere regnum: adeo videbatur sibi illud stabilisse. Et tamen tunc congressus, prœlio fugatus est, viuusque captus ad vrbem Sain ductus est in ædes quæ ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis regia. Ibique [5] quamdiu in regia pascebatur, eum Amasis honoste asseruauit. Tādem incusantibus AEgyptiis non iustè agere qui suum & ipsorum inimicissimum aleret, ita illis Aprien tradidit. Eum isti vbi strangulauere, paternis in monumentis sepelierunt, quæ sunt in templo Mineruæ proximè [6] cœnaculum ad læuam manum intranti. Nam Saitani [7] cunctos qui tribules eorum fuere reges, intra templum sepelierunt. Etenim Amasis monumentum [8] ex altera parte cœnaculi est, quàm illud Apriæ eiusque progenitorum. In eiusdem templi aula hoc quoque est ingens cubiculum lapideum, tum columnis excultum, palmarum arbores imitantibus, tum alio sumptu. Intra id cubiculū gemini postes stant in quibus vrna est. Sunt etiam sepulchra, (cuius nomen si nuncupauero hac in re, haud sanctè fecero) apud Sain in templo Mineruæ post totum delubrum prope parietem: atq; in fano stant ingentes obeli, lacusq; contiguus lapidea crepidine adornatus, & circumquaque probè elaboratus, magnitudine (vt mihi videtur) quanta in Delo, qui dicitur trochoides. In hoc lacu imagines suorum quisque affectuum noctu faciunt, quæ vocant AEgyptij, mysteria: de quibus quum permulta ego norim: quo pacto se habeant singula, tamen absit vt proloquar. De Cereris quoq; initiatione, quam Græci thesmophoria vocant *à ferendis legibus*, absit vt eloquar, nisi quatenus sanctum est de illa dicere. Danai filiæ ritum hunc ex Ægypto attulerunt, eoq; Pelasgicas fœminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso à Doribus eiecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus (qui à Peloponnēsibus non eiecti sunt, sed relicti) conseruatus. Aprie-sublato, regnauit Amasis è [9] tribu Saitana, & vrbe cui nomen est Siuph. Eum inter initia Ægyptij contemnere, nec vllius sanè momenti ducere, vt qui plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Eos verò postea Amasis ad se solertia, non [10] asperitate, perduxit. Erant ei cum alia bona infinita, tum verò peluis aurea, in qua tam ipse quàm omnes conuiuæ semper pedes abluebant: hanc ille confregit, ex eaq; [11] dæmonis statuam fecit, & in appositissimo vrbis loco statuit: AEgyptij simulachrum adeuntes magnopere venerari. Id Amasis fieri à popularibus edoctus, conuocatis AEgyptiis aperit, ex illa pelui in qua primò AEgyptij euomere immingereque, & in qua pedes abluere consuessent, factum esse si-

[1] *qui rei militari vacant.*
[2] *At Corinthij minimè cōtemptui habent opifices.* Intelligeau tem *Minimè* vel pro *Non*, vel comparatiuè pro *Minimè omnium.*
[3] ξέστης, ab aliis *cyathi*; ab aliis notationē vocabuli sequentibus *Hauſtus*, vel *Hauſtra.*
[4] *ne deum quidē vllum posse sibi adimere reg.*
[5] *aliquandiu quidem in regia nutritus fuit, & eum Amasis honestè obseruauit:* vel, *honesta obseruantia prosequutus est: tandem autem incusant.* vel, antea quidem in regia nutriebatur: & eum Ambo neste obseruabat: at postquam incusarunt Ægyptij, &c.
[6] *Palatium*
[7] *cunctos ex ea præfectura reges.*
[8] *lōgiu⁹ quidem abest à palatio quam illud Apriæ eiusq; progenitorum: est tamen in septo tēpli hoc quoque porticus lapidea & columnis ornata palmarum arb. imitant. & alio sumptu. In ipsa porticu gemina stant fores, intra quas est conditorium. Sunt etiam sep.*
[9] *præfectura:* vel, prouincia
[10] Non legit ἀγνωμοσύνῃ, (vt in vulg. edit.) sed ἀγκωμοσύνῃ, vt in vet. cod.
[11] *numinis stat.*

„ esse simulachrum quod tunc tantopere venerarentur. Itaq; se aiebat perinde
„ atq; pelüim esse factum: etsi enim antehac fuisset plebeius, impræsentiarum
„ tamen esse ipsorum regem, eoq; iubere vt sibi honor haberetur atque reue-
„ rentia. Hunc in modum ad se traduxit Ægyptios, ita vt æquum censerent ei
seruire. Idem hoc vsus est in rebus agendis instituto. ab aurora vsquedum
refertum esset forum, accuratè negocia oblata agebat: deinde potabat, &
„ inter compotores iocabatur, morionem agens ac scurram. Quibus rebus
„ offensi amici, talibus eum verbis [1] castigabant, Rex, dicentes, non è dignita-
„ te tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam deberes [2] augusto in
solio sedens, auguste interdiu res administrare. ita & Ægyptij cognoscerent
„ à magno sibi viro præsideri, & tu melius audires. Nunc haudquaquam facis
„ è regia dignitate. His ille respondit, [3] arcus ab iis quorum sunt, quum est o-
„ pus, intendi: eos, si semper intenti sint, ruptum iri, nec posse eis illos, quum
„ indigeant, vti: ita & hominis institutum esse: si assiduo laborare studio, nec
„ vllam partem ad lusum sibi indulgere velit, fore vt pedetentim aut mente
„ captus sit aut membris. Quod ego intelligens, vtrique rei tempus impertio.
Hæc Amasis amicis respondit. Etenim fertur Amasis, quum priuatus foret,
fuisse potandi iocandique cum dicacitate studiosus, & vir neutiquam re-
rum agendarum anxius. Et quoties eum potantem ac se oblectantem ne-
cessaria defecissent, solitum circumeundo furari, & quum reposceretur ab
iis qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac negaret, adduci solitum
ad oraculum quodcunque eo in loco erat: & frequenter ab oraculis convi-
ctum, frequenter absolutum. Postquam verò etiam assequutus est regnum,
ista egit: quicunque dij eum furti absoluerant, horum templa neque curæ
habuit, neque vlla re ad ornamentum donauit, neque adiens sacrificauit,
tanquam nihil mererentur, quòd redderent falsa responsa: qui autem eum
[4] pronunciauerant furem, hos tanquam verè deos, nec mendacia reddentes
oracula, maximè coluit. Præterea in Sai vestibulum Mineruæ fecit, opus
admirandum, & longè superans cætera tum sublimitate, tum magnitudine.
tanta est vastitas lapidum atque substructionum. Quinetiam ingentes co-
lossos, & immanes androsphingas ibidem posuit. Alia quoque saxa prægran-
dia in apparatum comportauit, ducta partim è lapidicinis quæ iuxta Mem-
phin sunt, partim vtique quæ maioris molis erant, ex vrbe Elephantina,
quæ Sai distat viginti dierum nauigatione. Adhæc, quod non minimè
sed maximè omnium admiror, attulit ædificium ex solido saxo ab vrbe
Elephantina, in quo asserendo triennium consumpserunt duo millia dele-
lectorum virorum, qui omnes erant gubernatores. Huius autem domus ex-
trinsecus est vnius & viginti cubitorum longitudo: quatuordecim, latitudo:
octo, sublimitas. Hæc est dimensio exterior tecti ex vno lapide. Introrsum
autem [5] duodeuiginti & amplius cubitorum est longitudo: quinq;, sublimi-
tas. Domus hæc ad ingressum templi collocata est. nam ob id aiunt in tem-
plum non fuisse pertractam, quòd quum suspirasset architectus dum illa ad-
ucheretur, vtpote pertæsus diutini temporis operæ, [6] ea de re stomachatus
Amasis, non permiserit hominem vlterius trahere. Nonnulli aiunt quẽdam
ex iis qui vectibus lapidem agebant, ab illo fuisse oppressum, ideoq; lapidem
non introductum. Donauit præterea operibus ob magnitudinem spectacu-
lo dignis cum alia templa insignia, tum in Memphi templum Vulcani, co-
losso supino ante illud posito, longitudinis quinq; & septuaginta pedum. Su-
perq; idem pauimentũ gemini colossi stant [7] ex Æthiopico lapide, vicenûm
pedum magnitudinis, hinc & hinc magno illi assistentes: cuius instar est al-
ter in Sai lapis, eodem habitu iacens. Illud etiam quod in Memphi est tem-
plũ Isidis ingens & spectatu dignissimũ, Amasis ædificauit. Sub Amasi rege
dicitur Ægyptus fuisse maximè beata, in iis q̃ vel regioni ex flumine, vel ho-
minib. ex regione proueniũt, & vrbes quę incolerẽtur tũc fuisse numero illic
mille & viginti. [8] Amasis quoq; extitit qui legẽ hanc apud Ægyptios cõdidit,

[1] admonebant, Non te ipsum rectè regis, ô rex, qui, &c.
[2] augusto augusto in solio sedens per totum diẽ res administr.
[3] Qui arcum possident, quũ illo opus habent, intendunt: postquã autẽ vsi sunt, remittunt. Nã si perpetuò intentus esset, frangeretur, vt, quum opus esset, vti iam illo non possent. Talem & hominis conditionem esse: si assiduè seria tractare, nec vll.
[4] ad verbũ; constrinxerãt. id est, conuicerant
[5] duodeuiginti cubitorum & digitorum xx est longitudo: latitudo verò, cubitorum duodecim: quinq; subl.
[6] hoc in religionem vertẽs Amas.
[7] ex eodem lapide,
[8] Hic est autem Amasis qui legem hãc tulit, demonstrare vnumquenque apud præsidem cuiusque loci, vnde viuat: quod qui non fecerit, aut demonstrare vitæ suæ rationem instam non potuerit; hunc morte mulctandum. Solon autem Athenienſis sumptam hãc legem ex Ægypto Athenienſibus promulganit; quæ illi semper vsi sunt, lege sanè inculpata. Ità hũc locum vertit Budæus:

vt ſingulis annis apud prouinciarum præſides Ægyptij omnes demonſtrarent vnde viuerent: & qui aut hoc non faceret, aut nõ demonſtraret ſeſe legitimè viuere, is morte afficeretur. Quam legem Solon ab Ægyptiis mutuatus, Athenienſibus tulit; quam illi, quòd ſit caſtiſſima, aſſiduè vſurpant. Amaſis porro, quoniam Græcorum erat ſtudioſus, cum alia in quoſdam Græcos officia contulit, tum iis qui in Ægyptum concederent, dedit facultatem Naucratin vrbem incolendi. Qui verò eorum nollent illic habitare, ſed nauigando negociari, fecit poteſtatem certis in locis aras & fana extruendi. Et maximum quidem eorum fanum atque [1] celeberrimum vocatur Græcum: ciuitates autem quæ communiter illud extruxerunt, ſunt, Ionum quidem, Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ: Dorum autem, Rhodus, Cnidus, Halicarnaſſus, Phaſelis: Æolum verò, vna Mitylene. Harum ciuitatũ hoc fanum eſt, & ab his præfecti emporij præbentur. Cæteræ ciuitates quæ conſortes huius rei ſunt, rei ad ipſos minimè pertinentis conſortes ſunt. Separatim tamen ædificauerunt Æginetæ quidem, Ionis; Samij autem, Iunonis; Mileſij verò, Apollinis fanum. Nam vetus emporium erat ſola Naucratis: præter hoc in Ægypto aliud nullum. Quòd ſi quis in aliud aliquod Nili oſtium applicuiſſet, is neceſſe habebat deierare ſe veniſſe inuitum, datoque iureiurando eadem naui ad Canobicum nauigare: &, ſi id minus per contrarios ventos poſſet, onera fluuialibus nauigiis circumagere luſtrando Delta, donec perueniret Naucratin, ita Naucratis in honore erat. Iam verò quum Amphictyones templum quod nunc Delphis eſt, (quia illud prius ſua ſponte deflagrauerat) trecentis talentis conſtruendum locaſſent, Delphi, quos quarta pars ſumptus contingebat, circa ciuitates vagi cum aliunde, tum verò non minimum ex Ægypto retulerunt. nam Amaſis quidem eis mille talenta aluminis, Græci autem qui Ægyptum incolebant, vicenas minas donauerunt. Cum Cyrenæis quoque Amaſis amicitiam ſocietatemq; iniit, ita vt illinc vxorem etiam putaret ſibi eſſe ducẽdam, ſiue fœminæ Græcæ amore captus, ſiue aliâs ob beneuolentiam Cyrenæorum. Vxorem quam duxit, alij volunt filiam fuiſſe Batti, alij Arceſilai, alij Critobuli, inter ſuos populares viri ſpectati, nomine Ladicen: cum qua dum in toro cubaret, concumbere non poterat, quum tamen aliis mulieribus vteretur. Id quum diu fieret, ad eam Amaſis, Tu verò, inquit, vxor veneficio me læſiſti: ideoq; nullo machinamento vales effugere quominus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice, quum pernegando nihilo placatiorem redderet Amaſin, vouit intra ſe Veneri, ſi ea nocte ſecum coiret Amaſis, (hoc enim ipſius fuiſſe machinamentum aduerſus illud malum) ſtatuam Cyrenas ſe illi miſſuram. Concepto autem voto, coiit ſtatim cum ea Amaſis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac poſtmodum eam perquam valde dilexit. Et Ladice votũ deæ perſoluit, facta ſtatua Cyrenasque miſſa, quæ ad meam vſque memoriam incolumis erat, extra vrbem Cyrenenſem poſita. Hanc Ladicen Cambyſes, poſteaquam Ægypto potitus eſt, cognito quænam eſſet, Cyrenas illæſam remiſit. Donauit item Amaſis dona quæ miſit in Græciam: Cyrenas quidem, ſtatuam Mineruæ inauratam, & ſui imaginem pictura [2] adumbratam: Lindum autem, duo lapidea Mineruæ ſimulachra, & thoracem lineum ſpectaculo dignum: Samum vero, Iunoni bifarias ſui imagines, quę magno in templo erectæ erant poſt ianuas, ad meam vſque ætatem. Samum quidem, propter hoſpitium quod inter ipſum erat & Polycratem Æacis filium: Lindum autem, nullius hoſpitij gratia, ſed quia templum quod Lindi eſt, Mineruæ feruntur extruxiſſe Danai filiæ, [3] poſtquam agnitæ ſunt quum filios Ægypti fugerent. Hæc quidem donaria dedicauit Amaſis, primusq; mortalium Cyprum cepit, tributariamque fecit prouinciam.

[1] *maximè frequentatũ. vel, Quo maximè vtuntur.*

[2] *ad vitam expreſſam:*

[3] *vbi appulſæ quum f.*

HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER TERTIVS, QVI INSCRIBITVR THALIA.

ADVERSVS hunc Amasin Cambyses Cyri filius, comparato cum ex aliis quibus imperabat, tum ex Græcis Ionibus Æolibusque exercitu, bellum mouit ob hanc causam: Misso in Ægyptum [1] legato, Cambyses petiit ab Amasi filiam, & petiit consilio cuiusdam Ægyptij, qui Amasi erat infensus, quòd se potissimùm ex omnibus Ægypti medicis Amasis ab vxore & liberis abstraxisset, amandando in Persas, quo tempore Cyrus ad Amasin miserat petitum ocularium medicum, omnium qui in Ægypto essent præstantissimum. Ob id infensus Amasi ille Ægyptius, instituit suadere Cambysi vt ab Amasi filiam peteret: vt ille aut mœrore afficeretur data filia, aut nõ data, Cambysi redderetur inuisus. [2] Amasis eam nec dare audebat, nec abnuere. nam & Cambysem intelligebat non habiturum illam vxoris loco, sed pellicis: & Persarum potentiam grauabatur horrebatq; Hæc reputans, ita sibi faciendum statuit: Erat Apriæ superioris regis filia, nomine [3] Nitetis, vnica domi relicta, grandis atque specioſa. Hanc puellam Amasis vestitu pariter & auro exornatam, pro sua in Persas dimittit. Quam quum post aliquantum tempus Cambyses salutasset, filiã Amasis appellans, ipsa ad eum, Rem, inquit, rex, ignoras, ab Amasi elusus, qui mè ornatu comptam transmisit, tradens tibi pro sua, quum reuera sim Apriæ filia, quem ille dominum suum cum AEgyptiis rebellans interemit. [4] Hic sermo extitit causa quæ Cambysem Cyri filium vehementer indignatum induceret aduersus AEgyptum. Atque ita quidem memorant Persæ. AEgyptij autem Cambysem suum vendicant asserentes ex hac Apriæ filia illum esse genitum. Cyrum enim fuisse qui ad Amasin miserit super filia, non Cambysem. Quod quum dicunt, non rectè dicunt: etsi eos hoc non latet, nam siqui alij, profectò & AEgyptij rectè norunt mores Persarũ: [5] apud quos illud in primis nefas est, illegitimum obtinere regnum, si adsit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cambyses, Pharnaspe viro Achæmenida genitæ, non mulieris AEgyptiæ. sed AEgyptij [6] rem gestam transferunt, fingentes sibi cùm Cyri familia intercedere cognationem, & hæc quidem ita se habent. Cæterùm ille sermo mihi non probatur, quo dicitur mulierem quandam Persidẽ ad vxores Cyri introgressam, quum liberos Cassandanes assistentes forma ac statura egregia conspicaretur, supra modũ admirandum magnis tulisse illam laudibus: eiq; Cassandanem (quæ Cyri esset vxor) ita dixisse, Me, quę talium filiorum sum mater, Cyrus contemptui habet, præponens quandam ex AEgypto ancillam. Videlicet infensam Niteti ista dixisse: & ei maximum natu filiorum Cambysem subiecisse, Ego verò tibi mater, quum in virilẽ ætatem adoleuero, summa AEgypti reddam ima, & ima summa, idq; dixisse circiter decem natũ annos, admirantibus mulieribus. Et quum in virilem adoleuisset ætatem, & regnum obtinuisset, huius rei memorem, AEgypto bellum intulisse. Accessit huc & aliud quiddam, ad hanc sumendam expeditionem. Erat quidã auxiliariorum Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, vir cõsilio præstans, & in re bellica strenuus. hic Phanes nescio quid Amasi succensens, nauigio profugit ex AEgypto, volens in colloquutionẽ venire Cambysis. Eum Amasis (quòd inter auxiliares non parui momenti esset, quodq; de rebus Ægypti nonnihil compertissimũ haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaq; ad hominem insequendum mittit cum triremi eunuchorum fidissimum, qui Phanem asse-

[1] *caduceatorem, vt & ipse alibi recte πέμψαι κάδυκεατορα vertit, non legatum.*

[2] *Amasis quum Persarum potentiã grauaretur atq; exhorresceret, nec dare nec abnuere audebat. nam & Camb.*

[3] *Nitetis, valde procera & formosa, sola ex ea familia relicta.*

[4] *Hic sermo & hæc causa vel occasio intercessit, Camb. Cyri fil. veh. stomachatum aduersus Ægyptium impulit.*

[5] *primùm quidem per legem non licere vt illegitimus regnum obtineat, quũ legitimus adest: deinde, Cassand. filiũ fuisse Cambysem, Phar.*

[6] *rem ita male vt inuertant.*

quutus in Lyciacepit,sed non reduxit in AEgyptum, [1] ab illo prudentiâ sil-
peratus. Nam Phanes inebriatis custodibus abiit in Persas, Cambysemque
molientem aduersus AEgyptum expeditionem,& quo pacto carentia aquis
loca transmitteret ambigentem, adiit. Eique cum alias Amasis res exposuit,
tum verò quæ ad transmittendum pertinebant, suadens,ad regem Arabum
mitteret oratum vt sibi tutum præberet transitum. Hâc enim duntaxat patet
ingressus in AEgyptum. Nam à Phœnice [2] vsque ad montes Cadytis,quę est
vrbs eorum Assyriorum qui nunc Palæstini vocantur : ab vrbe Cadyti nõn
minore(vt mea fert opinio)quàm Sardis,emporia secundum mare vsque ad
vrbem Ienysum, Arabicæ ditionis sunt. Ab vrbe Ienyso rursus,Syriacæ,vsq; 10
ad lacũ Serbonidis,iuxta quem Casius mons pertingit ad mare. A Serbonidis
lacu in quo Typhon fertur occultatus,deinceps iam Ægyptus est. Hoc tamẽ
intercapedinis quod est inter vrbem Ienysum & montem Casium & lacum
Serbonidis, non exiguus tractus est, sed itineris instar trium dierum, vehe-
menter aridus. Verùm quod pauci eorum qui in AEgyptum nauigant, no-
tum habent, hoc dicere institui. Ex omni Græcia, & præterea ex Phœnice,
portatur in AEgyptum bis quotannis [3] vas fictile vini plenum:& tamen ibi ne
vnum quidem numero(vt sic dicam)vas vinarium fictile aspici [4] vacuum po-
test. Vbinam (dicat aliquis) hæc vasa consumuntur?hoc quoque ego depro-
mam. Præfecti prouinciarum necesse habent ex sua quisque vrbe colligere 20
vasa testacea quæ Memphin portentur: eadem è Memphi alij aqua impleta
portare in hæc arida Syriæ loca. [5] ita hydriæ superuenientes in AEgypto
sumptæ, ad veteres, in Syriam portantur. Atque hunc in modum quem dixi
aqua contracta,Persę vsi fuerunt,qui hoc ingressu apparato quamcelerrimè
AEgypto potiti sunt. Sed tunc, quum in expedito aqua non esset,Cambyses,
audito hospitis Halicarnassei cõsilio,missis ad regem Arabum nuntiis tutum
iter precatus, obtinuit,data acceptaq; inuicem fide. Seruant autem fidem A-
rabes inter homines vt qui maximè, quam hunc in modum dant: Quotics
fœdus inire volunt, alius quidam medius inter vtrosque stans, acuto lapide
ferit volam, iuxta maiores digitos eorum qui fœdus incunt. Deinde sumpto 30
flocco ex vtrisq; vestimento,inungit eo sanguine septẽ lapides in medio posi-
tos,inter inungendum inuocans Dionysum & Vraniam. Hoc acto,idem qui
fuit sequester fœderis inter amicos contrahendi,vadatur hospitem, aut fortè
ciuem,si cum ciue res agitur. Quod fœdus & ipsi qui amicitiã contraxerunt,
seruare iustũ censent. Dionysum quem Vrotalt,& Vraniam quam Alilat ap-
pellant, solos deos esse arbitrantur. [6] Et quemadmodũ Dionysum, ita puel-
larum capillum tondere aiunt:tondentur autẽ in rotundum, tempora sub-
radentes. Igitur postquã fœdus cum nuntiis iniit Arabs,talem rem commen-
tus est: Camelos omnes,posteaquam vtribus camelinis aqua completis one-
rauit,egitq; ad loca humore carentia,ibi Cambysis exercitum prestolabatur. 40
Ex iis quæ narrantur, hoc quod dixi propius fidem est,tamen id quoq; quod
minus credibile est, quandoquidem refertur, commemorare debeo. Est
magnum in Arabia flumẽ nomine Corys, exiens in mare quod dicitur ru-
brũ:ab hoc flumine fertur Arabum rex canalẽ ex bouinis aliisq; crudis coriis
consutum, tanta longitudine produxisse, vt ad loca arida per illum aquam
produceret: inq; ipso arido solo ingentes cisternas fodisse, qua recepta aqua
potũ suppeditarent. Et quũ sit a flumine ad terrã aridã duodecim dierum via,
per tres aquæ ductus in totidem partes aquam deduxisse. Cæterum apud
Nili ostium quod dicitur Pelusium, habebat castra Psammenitus Amasis
filius, Cambysem operiens. Nam Amasin Cambyses in AEgyptum pro- 50
gressus non viuum nactus est, sed defunctum, quum quatuor & quadra-
ginta annis regnasset: per quos nihil admodum calamitatis est expertus,
defunctusque & sale conditus est, & in sepulchris quæ ipse ædificauerat,
situs intra templum. Sub eius autem filio Psammenito maximum extitit AE-
gyptiis portentũ : Apud Thebas AEgypti, quod neq; prius vnquam neque

poſtea

[1] *Phanes eo-
dem cum a-
stutia circum-
uent. Nam
inebriat. cust.*

[2] *vsque ad
fines Cadyti,
quæ est vrbs
eorum Assy-
riorum qui
Palæst.*

[3] *vel, Am-
phora vini
plena. sic &
in sequenti-
bus. vel po-
tius, Am-
phoræ vini
plenæ; vt sit
positus sin-
gul. pro plu
rali.*

[4] *Vox re-
spondens
huic in tex-
tu Gr. non
habetur:sed
ex κεράμιον,
quod ibi le
gitur,factũ
fuit κενὸν, id
est,vacuum.*

[5] *ita am-
phoræ quæ in-
uehuntur,
sumptæ in Æ-
gypto, vltra
veteres in Sy
riam portan
tur. Et quidẽ
Persæ ij sunt
qui hunc in
Ægyptum
transitum ap
pararunt con
tracta, vt mo-
do dixi, aqua,
simulatq; oc-
cuparunt Æ-
gyptum. In-
tellige au-
tem Vltra
veteres, pro
eo quod est,
Vltra eas
quæ iam
antea ibi e-
rant.*

[6] *Eodemq;
modo quo ton
sus est Diony-
sius, tonderi se
aiunt.*

poſtea ad meam vſque ætatem contigit, vt ipſi Thebani aiunt) pluit. [1] Tebis tamen tunc pluit guttis. Perſæ porrò vbi Siccania peragrauerunt, ſubſedere, vicini Ægyptiis, tanquã iam [2] congreſſuri. Ibi Ægyptiorum auxiliarij Greci & Cares, Phani qui externum exercitum in Ægyptum adduxiſſet, infenſi, hoc rei in illum ſunt machinati: Filios qui erant à Phane relicti in Ægypto in caſtra perduxerunt atque in conſpectum patris, poſitoq; in medio duorum exercitum cratere: dehinc productos ſingulos puerorũ ſuper craterem obtruncauerunt. Omnibus interfectis, vinum & aquam in cratere intulerunt: quo ſanguine epoto, auxiliares ita conflixerunt. Acri prœlio commiſſo, perquam multis vtrinq; cadentibus, in fugã vertuntur Ægyptij. Ibi ego rem mirandã vidi, ab indigenis edoctus: Oſſa eorum qui in acie ceciderunt, quum iacerent fuſa, vt ab initio diſtincta fuerant, ſeorſum erant Perſarum, aliorſum Ægyptiorum: ſed Perſarum capita adeo fragilia ſunt, vt ſi velis ferire, vel ſolo calculo perforare poſſis: Ægyptiorũ autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis [3] elidas. Cuius rei cauſam hanc illi reddebãt, (facilè mihi perſuadentes) quòd Ægyptij ſtatim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis ad ſolem redditur compactum. Quæ eadẽ cauſa eſt non calueſcendi: nam ex omnibus hominibus pauciſſimos quis Ægyptios caluos videat. His igitur hoc cauſæ eſt, cur robuſta capita geſtent. At Perſis cur fragilia ſint capita, id in cauſa eſt, quòd à principio aſſuefiunt operire capita geſtantes pilea tiaraſque. [4] Hæc ego huiuſcemodi oſſa vidi. Vidi item alia iſtis ſimilia in Papremi, eorum qui vnà cum Achęmene filio Darij ab Inaro Libye ſunt cæſi. Ægyptij quoq; poſtquam ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam capeſſunt. Ad quos, quũ ſe recepiſſent Memphin miſit Cambyſes aduerſo flumine nauim Mitylenæã cum caduceatore viro Perſa, qui illos ad deditionem hortaretur. Iſti vbi nauim aduentare Memphin vident, frequentes ex vrbe effuſi, nauum corrumpunt, virosq; fruſtatim dilaniatos in oppidum afferunt. Et Ægyptij quidem [5] poſt hæc obſeſſi aliquandiu reſtiterunt. Libyes verò id animaduertentes, eadem ſibi quæ Ægypto contigiſſent veriti, ſeſe citra pugnam dediderunt, tributumq; inter ſe partiti dona miſerũt. Cyrenęi quoq; ac Barcæi itidem vt Libyes timentes, ſimilia & ipſi fecere. Cambyſes munera quæ à Libybus venere, perbenignè accepit: quæ autem à Cyrenæis, ſuccenſens, vt opinor, quòd exigua erant, quingentas enim minas argenti miſerant, quas ſua manu prehenſas, diſperſit in milites. Decimo autem die quàm muros Memphis cepiſſet Cambyſes, Pſammenito AEgyptiorum rege, qui ſex omnino regnarat [6] annos, collocato in ſuburbanis, ignominiæ gratia, cum AEgyptiis aliis, hoc fecit vt eius animum experiretur: Filiam illius, veſtitu ſeruili circundatam, cum hydria ad aquam emiſit, & cũ ea ſimiliter indutas alias quas delegerat, primorum virorũ filias virgines. Quæ vbi ad patres pertuenerũt cum eiulatu ploratuq;, cæteri quidem patres conſpectis filiabus tã malè acceptis, viciſſim vociferati ſunt atq; fleuerunt: Pſammenitus autem intuẽs atq; intelligens, humi vultum demiſit. Prætergreſſis puellis aquam ferentibus, ſecundo loco Cambyſes ante oculos Pſammeniti miſit filium eius cum duobus millibus AEgyptiorũ æqualis ætatis, vinctas fune ceruices & frænata ora habentibus. Ducebantur autem luituri pœnas his Mitylæneis qui cum naui fuerãt ad Memphin obtruncati. Ita enim cenſuerant regij iudices, pro ſingulis ſuorum interfectis denos primorũ AEgyptiorum interficiendos, Pſammenitus prætereuntes intuens, filiũ animaduertens duci ad mortem, aliis AEgyptiis qui circunſedebãt complorantibus, *ac indignè ferentibus*, ipſe idem quod erga filiam fecit. His quoq; prætergreſſis accidit vt quidam [7] compotorum eius natu grandior, priſtinis donis delapſus, ac nihil habens niſi quæ inops mendicabat, obiret exercitum, necnon Pſammenitum aliosq; AEgyptios in ſuburbanis conſidentes. Quem vt conſpexit Pſammenitus erumpẽte ingente fletu compellans nomine amicum, caput ſuum cædebat. Aderant autem ei tres obſeruatores, qui vt quicquid

[1] *Nam in ſuperiore Ægypto penitus nõ pluit. Thebis tamen, &c.*

[2] *Legit* συμβαλέοντες, *vt & vet. noſtri cod. habẽt.*

[3] *perfringas.*

[4] *Et hæc quidem ita ſe habent.*

[5] *obſeſſi tandem ad deditionem venerunt. At Libyes vicini eadem, &c.*

[6] *Menſes.* ham μῆνας & in vulg. edit. & in vet. cod. legitur.

[7] *commilitone*

ab illo fiebat, ex omni viarum exitu Cambysi renuntiarent. [1] Ea quæ fiebant admiratus Cambyses, misso nuntio Psammenitum pereontatus est, inquiēs, Psammenite, herus te Cambyses interrogat quamobrem tu, qui visa filia indignè affecta, viso etiam filio ad mortem eunte, neq; eiulasti neque fleuisti, pauperem tanti feceris, tibi (vt ab aliis audiuit) non propinquum. Et Cambyses quidem ita interrogauit: Psammenitus autem his verbis respondit, Fili Cyri, domestica mala erant maiora quàm vt possem ea deflere: at lamentatio amici digna lacrymis fuit, qui è multis ac fortunatis opibus ad inopiam recidit, in extremo limine senectutis. [2] Hæc vbi responsa ab hoc renuntiata sunt, visus est illis Psammenitus, vt ab Ægyptiis fertur, rectè respondisse. Crœsusque dicitur illacrymasse, item qui aderant Persæ, ipsique Cambysi commiserationem subiisse, vt protinus iusserit & filium ex his qui morti addicti essent liberari, & patrem è suburbanis excitatum ad se perduci. Sed filium quidem qui adierunt, non iam superstitem inuenerunt, sed primo loco truncatum: ipsum verò Psammenitum excitatum ad Cambysem perduxerunt: vbi reliquum vitæ vixit, nihil violentum passus. Qui si compertus fuisset non affectasse res nouas, accepisset Ægyptum vt eam procuraret. Nā consueuerunt Persæ in honore habere filios regum, & etiamsi qui ab eis defecerint, tamen illorū filiis restituere principatum. Quod eos ita facere cōsuesse, cum aliis permultis potest probari documentis, tum verò hoc, quòd Thannyra Inari Libys filius recepit quem pater obtinuerat, principatum: quodque Pausiris Amyrtæi filius & ipse paternum recuperauit imperium. * Nec ipsis Inaro & Amyrtæo quicquam amplius à Persis irrogatum est. [3] Nunc Psammenitus malè cogitans mercedem accepit. nam quum ad defectionem Ægyptios induxisset, captus est: ac deinde à Cambyse conuictus, epoto cruore taurino, statim expirauit. Atque hunc in modum iste decessit. Cambyses autem è Memphi vrbem Sain abiit, animo faciendi quæ fecit. Etenim simulatque in ædes Amasis ingressus est, imperauit cadauer Amasis è conditorio afferri: deinde prolatum verberibus cædi ac vellicari, & stimulis pungi, [4] omni denique contumelia infestari. Quod facientes postquam defatigati erant, (nam cadauer vtpote salitum resistebat, nec quicquam omnino elidebatur) iussit cremari: haudquaquam sancta iubens: quia Persæ deum ignem esse arbitrantur, & apud neutros moris est cremare cadauera: apud Persas quidem, propter id quod dictum est, quia nefas esse aiunt deo depasci cadauere hominis: apud Ægyptios autem quia persuasum habent ignem animatam belluam esse, & omnia quæ nascuntur deuorare: & postquam deuorando fuerit expleta, vnà cum ipsa re deuorata emori. Non esse verò apud eos consuetudinem mortuum belluis tradendi, sed saliendi, tum ob id, tum ne humatus deuoretur à vermibus. Ita neutris consuetam rem iussit agi Cambyses. Quanquam (vt ipsi aiunt Ægyptij) non Amasis fuit qui ista passus est, sed alius quidam Ægyptius eadem quam Amasis ætate: quem Persæ Amasin arbitrantes vexauerunt. Memorant enim Amasin, quum ex oraculo audisset quæ circa se defunctum futura essent, hoc modo rei venturæ medendum putasse, vt hunc hominem qui flagellatus erat, mortuum [5] ad postes sepeliret extra conditorium suum, se autem in conditorij quamintimo recessu collocari filio mandaret. Mihi tamen non videntur hæc ab initio Amasis fuisse mandata de sua & alterius hominis sepultura, sed aliās ab Ægyptiis adornata. Secundum hæc Cambyses constituit [6] trifarium mouere bellum, aduersus Carthaginienses, aduersus Ammonios, aduersus Æthiopes macrobios, *id est*, *longæuos*, qui Africam ad australe mare incolunt. & aduersus quidem Carthaginienses, nauticas copias: aduersus autem Ammonios, peditatum: aduersus verò Æthiopes, prius exploratores mittere, per speciem dona ferēdi illorum regi, spectatum illic mensam Solis, nunquid reuera esset: simulq; res Æthiopicas exploratum. Solis autem mensa talis esse memoratur: est in suburbanis pratum, omnium quadrupedum assa refertum cane, quam per noctem

[1] *Quod facta sua admir.*

[2] *Hæc quum ab isto renuntiata essent, visus est Psammenitus rectè respondisse. ferunt & Ægyptij Crœsum (nam hic quoque à Cambyse in Ægyptum adductus fuerat) eos qui aderant Persas, illacrymasse.*

* *tametsi quàm Inarus & Amyrtæus nullus dum Persis plus damni dedit: vt vertit Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 14. S.*

[3] *Verùm Psammenitus quum fraudem moliretur, mercedē accepit. Deprehensus enim Ægyptios ad defectionem sollicitare, ac deinde à Cambyse conuictus, etc.*

[4] *vel, omnibus deniq. modis vexari.*

[5] *ad fores intra conditorium suum:*

[6] *triplex*

ctem singuli ciuium magistratus properãt ponere: ad eamq;, vbi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc autem ipsa à terra reddi assiduè indigenæ aiunt. Et mensa quidem quæ Solis vocatur, talis esse fertur. Cambyses autem vbi statuit exploratores dimittere, continuò ab vrbe Elephantina accersit ex Ichthyophagis, *id est*, *pisce vescentibus*, maximè gnaros Æthiopicæ linguæ. [1] Vsquedum isti veniunt, interea nauales copias Carthaginem versus nauigare iubet. verùm hæc exequuturos se Phœnices negauerunt. esse enim magno cum illis iureiurando se deuinctos: præterea non facturos sanctè si aduersus liberos suos militarent. nam cæteri Phœnicibus ire recusanti-
10 bus, ad pugnandum haud idonei erant. Ita Carthaginienses quominus in seruitutem Persarum redigerentur euaserunt: quoniam Cambyses haud æquum ducebat vim afferre Phœnicibus, qui seipsos Persis dediderant, ex quibus nauticus omnis constabat exercitus. Sed & Cyprij qui aduersus Ægyptũ in militia erant, sese & ipsi dediderant. Porro Cambyses posteaquam ex vrbe Elephantina aduenerunt Ichthyophagi, eos ad Æthiopes misit, iussis cum ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre, amiculum purpureum, aureumq; torquem tortilem, & armillas, ac vnguenti alabastrum, cadumq; vini [2] Phœnicei. Æthiopes autem ij ad quos misit Cambyses, feruntur esse maximi omnium hominum atque pulcherrimi: diuersisque vti à cæterorum
20 hominum ritibus, cum aliis, tum verò hoc circa regnum: quòd quem è popularibus maximum & pro magnitudine validum iudicant, hunc regem deligẽdum censent. Ad hos itaque viros Ichthyophagi venerunt, offerentesq; » regi munera, ita loquuti sunt: Cambyses Persarum rex cupiens amicus tibi » fieri atque hospes, nos misit, iubens vt in colloquium tuum veniremus, tibi- » que hæc dona daremus; quorum ipse vsu maximè delectatur. Ad hos AE- » thiops, gnarus ad explorandum veniisse, talia respondit: Neque rex Persarum » vos ideo cum donis misit quòd magni faciat hospitium meum, neque vos » vera loquimini, quippe qui ad explorandum nostrum imperium veniistis: » neque iustus ille vir est. si enim iustus foret, non alienam regionem affecta-
30 ret, sed esset sua contentus, nec homines à quibus nihil lacessitus est in seruitutem redigeret. Ei nunc vos hunc arcum date, ita dicentes, Rex Æthiopum » regi Persarum consilium dat, [3] quando Persæ tam facilè trahent in tãta magnitudine arcus, tunc aduersus macrobios AEthiopes cum maioribus copiis » moueat bellum: interim diis gratias habeat, qui non inducunt [4] filiis AE- » thiopum vt præter suam velint aliam comparare regionem. Hæc loquutus, arcum laxauit, eisq; qui venerant dedit. Tum sumpto purpureo amiculo rogauit quidnam esset & quomodo confectum. & quum Ichthyophagi veri- » tatem de purpura deque tinctura dixissent: Dolosi, inquit, homines, dolosa » sunt vestimenta. Secundo loco de auro sciscitatus, de tortili monili atque ar-
40 millis, ornatum eius rei exponentibus Ichthyophagis, risit, atque existimans vincula esse, inquit robustiora apud se vincula esse. Tertiò sciscitatus de vnguento, quum illi de confectura vngendique ratione dixissent, idem dixit quod de vestimento. Vbi [5] ad vinum peruenit, eiusq; conficiendi rationem audiuit, maiorem in modum delectatus potu, percontatus est quibúsnam rebus vesceretur rex, & quod longissimum tempus à viro Persa viueretur. Isti dixerunt vesci regem pane, (exposita tritici natura) perfectissimumque diu viuendi spatium homini Persæ proponi octoginta annos. Ad hæc AEthiops, nihil se mirari inquit si stercore vescentes, paucis viuerent annis. nam ne tot quidem annis victuros [6] nisi hoc potui acceptum referrẽt. affirmantibus
50 Ichthyophagis ita esse de vino. (hoc enim ipsos Persis subdidisse) Interrogatus vicissim rex ab Ichthyophagis de vita & victu, pleroque è suis ait ad centum viginti annos peruenire, nonnullos etiam hos transcendere: dixit cibum eis esse carnem coctam; & potum, lac. Et quum exploratores de numero annorum mirarentur, ad fontem quendam eos deduxit, in quo loti efficiuntur

[1] *Et interim dum istos accerseret, nauales cop.*

[2] *palmei.*

[3] *quum Persæ tam facilè tendent tanta magnitudinis arcus, quam facilè hunc à me tendi videtis, tunc copias supra modum magnis instructas macrobiis Æthiopibus bellum inferat.*

[4] *id est, Æthiopibus*

[5] *id est, Ad sermonem de vino*

[6] Legit ἀ. πίφυρον. ex qua lectione videtur & hic sensus elici posse; *Nisi potu illo vires resocillarent: Ichthyophagis vinũ innatum, in hoc enim se à Persis vinci. Quum autem vicissim regẽ interrogarent Ichthyophagi de vita, &c.* At legendo ἀϊἴφυρον, perinde fuerit ac si Gallicè dicas, S'ils ne detrẽpoyent leur viande d'vn tel breuuage. [Eã lectionem secutus Paulus Leopard. Emend. lib. 7. cap. 14. sic vertit; *neque enim tot eos victuros fuisse annos, nisi potu conspergerent atque miscerent: de vino hoc dicens Ichthyophagus. hac enim re se Persis esse inferiores. S.*]

perinde atque oleo inuncti, violam olentes. Eam aquam aiebant exploratores adeò inualidam vt in ea nihil innatare posset, ne lignum quidem, & quæ leuiora sunt ligno: sed omnia pessum ire in profundũ. Hæc aqua si verè apud illos est qualis commemoratur, ideo macrobij, *id est, longæui*, existunt, quod ea semper vtuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerem deduxit, vbi viri omnes aureis vinculis erãt alligati. est enim apud hos Æthiopes omniũ rarissimum ac precioſissimum æs. Inspecto carcere, exploratores inspexerũt & mensam quæ dicitur solis. Post hanc ad extremũ inspexere eorum sepulchra quæ dicuntur è vitro esse constructa hunc in modum: Posteaquã mortuum siue Ægyptiorum siue aliorũ more arefecerunt, totum gypso inducũt, picturaq; exornantes repræsentant quoad fieri potest effigiem eius: deinde cippum ei cauum è vitro, quod apud illos multum est & facilè effoditur, circundant: in cuius medio mortuus interlucet, nihil neque odoris ingrati, neque fœditatis vllius exhibens, sed omnia ipsi illi mortuo similia habens. Hunc cippum qui maximè sunt propinqui intra ædes annũ tenent, offerentes ei omnium rerũ primitias, hostiasq;: anno exacto efferunt circaq; vrbem statuũt. Omnibus exploratores inspectis reuersi sunt. Qui quum ista renuntiassent Cambysi, continuò ira percitus aduersus Æthiopes exiit in expeditionẽ, neq; rei frumentariæ apparatu indicto, neq; secum ipso, ratione inita quòd in extrema terrarũ faceret expeditionẽ: sed veluti vesanus, nec mentis compos, simulatq; Ichthyophagos audiit, profectus est cum omni peditatu, Græcis qui aderant illi, manere imperatis. Vbi ad Thebas est ventũ, delegit de exercitu quinquaginta circiter millia, quibus præcepit vt Ammonios diriperẽt, deinde oraculum Iouis incenderent: ipse cum reliquis copiis aduersus AEthiopes contendit. Sed antequam quintam itineris partem confeciſſent, exercitum eius protinus commeatus omnis quẽ secum habebat, defecit: mox & iumenta ad vescendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyses si resipuisset ac retroduxisset exercitũ, in eo quod prius admiserat peccato, vir sapiens extitisset: nunc autem nihil pensi habens, assiduè processit vlterius. Milites, quandiu quod de terra sumerent habuerunt, herbis victitauerunt: at vbi ad sabulum peruenere, ibi nõnulli diram rem perpetrauerũt. nam sortiti ex seipsis decimum quenq; comederunt. Id audiens Cambyses, veritus suorum mutuam depastionem, intermissa aduersus AEthiopes expeditione, retro rediit, Thebasque peruenit, multis de exercitu amissis. [1] Et quum è Thebis descendisset Memphin, Græcos missos fecit, vt illinc enauigarent. Et exercitus quidem aduersus AEthiopes ita se gessit. Copiæ autem quæ aduersus Ammonios missæ erant, è Thebis mouentes itineris duces sequebantur: [2] ac nisi sunt vsquedum ad vrbem Oasin peruenerunt, quã incolunt Samij ij qui ferũtur è tribu AEschrionia esse, septem dierum per arenas itinere distantem Thebis, quæ regio vocatur lingua Græca μακάρων νῆσος, *id est, beatorum insula*, in hunc locum dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de eo actum sit, præter Ammonios & eos qui ab his audierunt, nulli alij habẽt quicquam dicere. Nam neque ad Ammonios peruenerunt, neque retro reuerterunt. Ab ipsis autem Ammoniis demum fertur, quum illi ex vrbe Oasi per arenam iter facerent, iamque medio ferè spatio inter Oasin & Ammonios pranderent, ingruisse magnum ac validum austrum, & ingestis arenæ cumulis eos obruisse, atque hunc in modum illos è conspectu sublatos. ita actum esse de hoc exercitu Ammonij memorant. Cambyse autem Memphin regresso, Apis (quem Græci vocant Ἔπαφον) apparuit. AEgyptij, quum Apis extitisset, vestimenta quampulcherrima ferebant, & celebrando festo operam dabant. Id tunc facientes AEgyptios Cambyses intuens, [3] ratusque ob res à se malè gestas prorsus illos esse in his gaudiis, præpositos accersit Memphis, quos, vbi præstò fuerunt, interrogabat, quid ita, quum antea se apud Memphin agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquam ipse rediisset parte copiarum amissa? Illi dicere, dum illis deus

appa-

[1] *Thebis autem iter faciebant, itineris duces habentes, & quum descendiss.*

[2] *ac peruenisse quidem eos vsque ad vrbem Oasin constat, quam incolunt &c.*

[3] *vel, Valde aut omnino hoc eorum factũ improbans, quòd in eius rebus aduersis ita se exhilararent, Memphidis præfectos accersiuit: quos, vbi in conspectum prodierunt, interrogauit cur antea, quũ, &c.*

appareret (longo autem temporis interuallo apparere ſolitum) tunc omnes Ægyptios ſolennem celebrare lætitiam. Hæc vbi audiit Cambyſes, mentiri eos reſpondit, ac tanquam mentientes morte mulctauit. His interemptis, iuſſit ſacerdotes in conſpectum venire: quibus eadem referentibus, dixit, Siquis deus manſuetus ad Ægyptios veniret, fore vt ſe non lateret. [1] Hactenus loquutus iuſſit ſacerdotes adducere Apin. illi ad eum adducendum perrexerunt. Eſt autem hic Apis, idemque Epaphus, è vacca genitus quæ nullumdum alium poteſt concipere fœtum: quam Ægyptij aiunt fulgure ictam concipere ex eo Apin. Habet autem hic vitulus qui appellatur Apis, hæc ſigna: [2] Toto corpore eſt niger, in fronte habens candorẽ figuræ quadratæ: in tergo effigiem aquilæ, [3] cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Poſteaquam Apin ſacerdotes adduxere, Cambyſes veluti vecordior, educto mucrone quũ vellet ferire ventrem, femur percuſſit, cachinnansq; ad ſacerdotes inquit, O capita nequam, huiuſcemodi dij exiſtunt, ſanguine atq; carne præditi & ferrum ſentientes? dignus nimirum Ægyptiis hic deus. nos certè ludibrio habuiſſe nõ iuuabit. Hæc loquutus imperauit iis quorum hoc munus erat, vt ſacerdotes quidem flagris cæderent: cæteros autem AEgyptios, vt quenq; feriantem adipiſcerentur, occiderent. Ita feſtum ſolutum eſt, ſacerdotes mulctati: Apis ſauciatus femur, in templo iacens extabuit: quem è vulnere extinctum tumulauere ſacerdotes clam Cambyſe. Ob hoc ſcelus, (vt AEgyptij aiunt) continuò Cambyſes inſaniit: [4] quũ ne compos mentis quidem fuiſſet, exorſus primum perpetrare facinus in Smerdin, ex eiſdem ſibi parentibus fratrem, quem ex AEgypto remiſerat in Perſas liuore commotus quòd ſolus ille Perſarũ arcum quem Ichthyophagi ab AEthiope attulerant, [5] ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Perſis poterat. Smerdi in Perſidem profecto hanc vidit in ſomnis Cambyſes viſionem: Nuntius quidem è Perſis veniens, ei nuntiare eſt viſus, Smerdin in regio ſedentem ſolio cœlum contingere vertice. Ob id Cambyſes ſibi metuens, ne ſe necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Perſas ad illum interimendũ Prexaſpem, ſibi ex omnibus Perſis virum fideliſſimum. Hic vbi Suſa conſcendit, Smerdin necandum curauit, (vt quidam aiunt) quum eum eduxiſſet venatum: quidam inquiunt, quum ad mare rubrum produxiſſet, ibi eum demerſiſſe. Et hoc quidem initium ſcelerum Cambyſis extitiſſe ferunt: ſecundum autem ſcelus, ſororis necationem, in AEgyptum eum ſequutæ: quæ ex eiſdem parentibus erat ſoror, atq; eadem vxor: quam hunc in modum acceperat vxorem. Quum ante hac Perſæ ſorores in matrimonium accipere nequaquã conſueuiſſent, Cambyſes vnius ſororũ amore captus, cupidusq; deinde ducendi illam vxorem, [6] quũ propter rei inſolentiam laboraret efficere, accerſit eos qui regij iudices nominantur. Fiunt autem delecti è Perſis viri, ſuntq; [7] perpetui, niſi delicti alicuius comperti fuerint. Iſti apud Perſas ius dicunt, & legum patriarũ ſunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyſes percontatur, num qua lex ſit quæ ſinat volentem cum ſorore contrahere matrimonium. Iudices & iuſtè & [8] ingenuè reſpondentes, negant vllam ſe inuenire legem quæ ſinat fratri nubere ſororem: quandam tamen inuenire legem, qua liceat regi Perſarum facere quicquid libeat. Ita neq; legem abrogarunt metu Cambyſis: & ne legem tuentes ipſi perirent, aliam inuenerunt adiutricem eius qui ſororem in matrimonium ducere vellet. Tunc itaq; Cambyſes [9] eam quam dixi accepit vxorem aliquantoq; pòſt & alteram. Harum iuniorẽ quæ ipſum in AEgyptũ comitata eſt, interemit. Cuius mors, quemadmodũ illa Smerdis, anceps refertur. nam Græci quidem aiunt, dum Cambyſes duos catulos, alterũ leonis alterum canis cõmittit, hanc interfuiſſe ſpectaculo: & quũ à leunculo catulus ſuperaretur, alterũ catulum huius canis fratrẽ, abrupto loro ſuperueniſſe: & quũ duo eſſent, ita ſuperiores leunculo extitiſſe. Et Cãbyſe dũ id cernit, capiente voluptatẽ, hãc ei aſſidentẽ illacrymaſſe. Ea re animaduerſa, Cambyſem

[1] *Nec plura loquutus*
[2] *in lingua ſcarabeum,*
[3] *quum ne prima quidem compos mentis fuiſſet:* Quæ verba nõ iam ſunt Ægyptiorũ, ſed ipſius autoris. q. d. Dicunt illũ Ægyptij hinc furore correptum, atqui ne antea quidem mẽtis compos erat. *exorſus, &c.*
[4] Nõ *μέλας* ſed *μέγας* (id eſt, *magnum*) habent noſtra exẽplaria. magis tamen placet illud quam hoc: vt dicat Herodotus, eũ, cum ſit alio qui niger, habere candorem fig. quad. Valla de ſuo addidit illa, *toto corpore.*
[5] *ὅσον ἐκτείνει δύο δακτύλους.* quod Gallice dicitur, A deux doigts pres. Pro *traheret* autem vertẽdum potius *adduceret,* aut *tenderet* ſiue *intenderet*, hæc enim de arcu potius dicunt, vt & ipſe Herodotus in ſequẽtibus dicit *διατείνειν τὸ τόξον.*
[6] *quum rem nouam facere in animo haberet,*
[7] *donec moriantur:*
[8] *& caute reſpond.*
[9] *eam quã diligebat:* vel, *amicam illam;*

interrogasse quidnam lacrymaretur: & mulierem dixisse, se viso catulo suppetias fratri ferente, ideo flere, quòd subierit memoria Smerdis, cuius sciret neminem fore vltorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyse fuisse interemptam memorant: Ægyptij verò ob id quòd quum ad mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, eiusq; decerptis foliis, virum interrogauit vtrum discerpta lactuca an densa pulchrior foret: quum hic respondisset, Densa: hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudasti. Ibi Cambysem indignatione percitum, insiliisse calcibus in prægnantem, eamq; abortu edito decessisse. [1] Ita Cambyses in præcipuos domesticorum insaniit, siue id propter Apin, siue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala cõtingere consueuerũt. Etenim fertur Cambyses ab ipsis natalibus grandi laborasse morbo, quem quidam sacrum nominant: vt haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum esset, eius ne mentem quidem sanam fuisse. [2] Atque in alios quoque Persas insanisse, veluti in Prexaspem, quem præcipuo honore prosequebatur, & qui ad eum nuntios perferebat: & [3] cuius filium Cambysis vina miscebat, qui honos & ipse non paruus est: ad hunc (*inquam*) fertur dixisse Cambyses, Quémnã virum Persæ me esse censent, aut qualem de me sermonem habent? Et iste ei respondisse, Here, cætera quidem omnia in te magnis laudibus ferunt, sed nimis te [4] vino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis respondit. Quibus ille indignatus, Siccine, inquit, Persæ me aiunt vino deditũ desipere, nec mentis esse compotem? ergo in eo quod prius dixerunt, non veri fuere. Nam senatum Persarum (cui intererat Crœsus) aliquando interrogarat Cambyses qualis ipse videretur esse vir ad patrem Cyrum adæquandum. Et illi respondérant, eum patre esse præstantiorem, qui & omnia illius haberet, & Ægypti ac maris accessionem adiecisset. hæc quidem Persæ dicebant. Sed Crœsus qui aderat, displicente ei quæ dicebatur sententia, ad Cambysem inquit, Mihi tu quidem Cyro genite, non videris adæquandus esse patri: nondum enim tibi est filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyses delectatus, Crœsi sententiam approbauit. Quorum nunc reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit, Intellige nunc ipse per te nunquid Persæ vera dicant, an hæc dicentes ipsi desipiant. Nam si filij tui qui in vestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussero, constabit [5] nihil esse quod Persæ dicunt: sin aberrauero, constabit Persas vera loqui, [6] & me esse intemperantem. Hoc loquutus, intendit arcum, puerumque percussit: atque eum collapsum iussit discindi, & inspici ictum. quumq; in corde sagitta esset inuenta, ob id lætabundus atque cachinnans, ad patrem pueri inquit, Prexaspes, facta est tibi fides non me insanire, sed Persas. Verùm nunc mihi dicito quémnam ex omnibus hominibus iam noris ita ad destinatum emittere sagittas. [7] Prexaspes hominem aduertens esse vesanum, & in ipsum quoque insanientem, Here, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probè iaculari. Et tunc quidem hoc perpetrauit. Altero die, duodecim Persas primoribus [8] pares [9] ob nullius momenti causam necauit, viuos in caput defodiẽs. Hæc eum facientẽ Crœsus Lydus censuit his verbis admonendum, Rex, cuncta noli ætati atque iræ indulgere: sed cohibe & compesce teipsum. Conducit tibi te prouidum esse: & sapientis est prospicere: tu verò viros interficis tuos populares ob nullius momenti causam, interficis etiam pueros: qualia si multa facies, considera ne abs te deficiant Persæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiam atq; etiam mandans, mihi præcepit vt te commonefacerem, subiiciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Crœsus beneuolentiam præ se ferens consulebat. Ad quem Cambyses respondens, Etiam mihi tu, inquit, dare consilium audes, tanquam bene aut tuam ipsius patriam administraris, aut patri meo cõsulueris, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetas, quum illi vellent transire in terram nostram? Imò & teipsum malè præsidentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidisti. sed ob id nequaquam gauisurus:

[1] id est, Talia per insaniam fecit præcipuis, &c.

[2] *Hæc autem aduersus alios Persas insaniit.* id est, per insaniam egit. *Fertur enim ad Prexaspem dixisse, quem præcip.*

[3] *cuius filium à poculis ei erat:*

[4] Non legit φιλοσεικίη, sed φιλοινίη: quam lectionẽ sequentia comprobare videntur.

[5] id est, *vanum esse*, vel, friuolum.

[6] *& me non sapere.*

[7] *At Prexaspem, quum animaduerteret hominem mente esse captum, & sibi timeret, dixisse, Here, ego, &c.*

[8] Non legit ὅμοια, sed ὁμοίους. vt & in vet. cod.

[9] *ob nullum morte dignũ crimen*, vel, nullo crimine mortem cõmeritos. Sic & statim póst.

gauisurus: quia olim iam debebam captare in te occasionem. [1] Arcumque corripiebat tanquam hominem confixurus. at Croesus cursu se foras proripuit. [2] Hic vbi non habet in quem telum dirigat, mandat ministris vt illum comprehensum interimant. Ministri, qui mores eius nossent, Croesum abdiderunt: hac ratione, vt si Cambyses facti poenitens requireret Croesum, eo producto donis afficerentur quòd illum seruassent: non poeniteret, nec desideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo pòst quum Cambyses desideraret Croesum, ministri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem supersse. Cambyses se quidem inquit Croeso superstite gaudere, sed iis qui illum seruassent, veniam non daturum, sed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiusmodi tàm in Persas quàm in socios, quum Memphi moratus est, Cambyses faciebat [1] insania. Adeoq; vetusta recludens sepulchra, mortuos inspiciebat. Etiam templum Vulcani adiens, multo derisu simulachrũ illius cauillatus est. siquidem statua Vulcani simillima est iis diis quos Pataicos vocant Phoenices, quos in triremium proris Phoenices circumferunt: quos qui non vidit, ego sic ei indicabo, esse illos Pygmaei viri imagine. In templum quoque Cabirorum, in accessum alteri quàm sacerdoti, ingressus est: & quae illic erant simulachra, multis in ea iocatus verbis, concremauit. Sunt enim & haec illis Vulcani similia, à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cum multa igitur apud me documento sunt, Cambysem vehementer insaniisse, tum verò illud, quòd alioqui non tentasset templa [4] legesq; habere ludibrio. Nam si quis vniuersis hominibus praebeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profectò cunctas vnusquisque rimatus, suas eligeret. Non igitur credibile est alium quàm dementem, talia ludibrio habere. At ita de suis quenque legibus sentire, licet cum aliis coniecturis colligere, tum etiam hac: Darius accitos qui in sua ditione erant Graecos percontatus est quanta pecunia vellent defunctis parentibus vesci: illis negantibus vlla se pecunia hoc esse facturos, Darius dehinc Graecis praesentibus, & quae dicebantur per interpretem discentibus, interrogauit eos Indos qui Callatiae nominantur, qui vescuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum vellent vt patres defunctos igne comburerent. Indi vehementer reclamantes, meliora illum ominari iubebant. Atq; ita moribus comparatum est: rectéq; mihi videtur [5] Pindarus fecisse vt diceret morem omnium esse regem. Caeterùm dum Cambyses in Aegyptum contendit, Lacedaemonij quoque intulere bellum Samo & Polycrati Aeacis filio, qui Samum vi occupauerat, eamq; inter initia trifariam partitus erat cum fratribus Pantagnoto & Sylosonte: quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior eiecto, totam solus obtinebat, inito foedere cum Amasi rege Aegypti, cum quo hospitium habebat, mittens munera vicissimque accipiens. Breuique statim tempore res eius adeò processerunt vt per Ioniam caeteramque Greciam celebrarentur. Quocunque enim [6] bellum intulerat, cuncta ei prosperè cedebant, quũ haberet centum [7] biremes, mille sagittarios, inuadens omnes sine vllo cuiusquam discrimine: quòd diceret se magis gratificari amico si ei quae abstulisset redderet, quàm si [8] nihil adhuc auferret. Multas itaque hic insulas, multa etiam in continente oppida capiebat. Lesbios enim cum omnibus copiis opem Milesiis ferentes, nauali proelio vicit cepitque, qui omnem fossam moenia Sami ambientem vincti foderunt. Atque res Polycratis tantopere secundas esse non latuit Amasin, cui hoc curae erat. Sed quum assiduè forent multo secundiores, Amasis libellum Samum misit in haec verba scriptum, AMASIS POLYCRATI ITA INQVIT, Mihi quidem, feliciter agi cum viro amico meò & hospite, audire voluptati est: tamen tuae magnae prosperitates mihi non placet, qui intelligo quàm inuidum numen sit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipsius, tum eorum qui mihi curae sunt [9] res nunc prosperè ire, & ita *per varias fortunae vices* aeuum traducere, quàm in omnibus mihi prosperè cedere. Tu itaque mihi obtemperando

[1] *Haec quum dixisset, arcũ corripiebat, &c.*

[2] *At hic quũ illum configere non posset: vt pote qui se foras prò ripuisset:*

[1] *vel, per insaniam.*

[4] *ritusque*

[5] *Pindarũ cecinisse, mõrem, etc. nam θεσμοὶ de poetis dicitur, vt Lat. canere.*

[6] *bellũ inferre cogitaret.*

[7] *centum naues quinquaginta remorum.*

[8] *nihil ab inimitio abstulisset.*

[9] *res nunc prosperè ire, nunc infeliciter cedere, vel potius, Ex rebus alias feliciter, alias infeliciter cedere: Post cedere, adde, Nec enim adhuc de quoquam audisse puto, qui quũ in omnibus rebus felix fuisset, non tandem male perierit funditus.*

hoc aduersus prosperitates agito: dispice quid tibi sit quod plurimi facias, « quódque amissum tibi maximè doleret: id vbi inueneris, ita abiicito vt nun- « quam ad homines veniat. Quòd si prospera tua deinceps non variabuntur « aduersis, medeare tu tibi subinde eo modo quem tibi subieci. Hæc quum le- « gisset Polycrates, & in animum demisisset, tanquam bene sibi ab Amasi præ- « cepta, disquirebat quodnam suorum ornamentorum esset quo amisso ma- xima ipse molestia afficeretur: atque hoc tandem quæritando inuenit. Erat ei gemma signatoria smaragdus, quam gestabat auro inclusam, opus Theodori Samij Telecle geniti. hanc vbi abiiciendam statuit, ita abiicere libuit: [2] Biremem conscendit: eam dehinc viros quibus illam instruxerat, in pela- gus educere iubet. Et postquam ab insula procul aberat, detractum sibi sigillum, iis qui vna nauigabant inspectantibus abiecit in pelagus: hoc acto re- nauigauit. Reuerso domum, quum ex iactura afficeretur, quinto sextóve quàm hæc acta sunt die, hoc ei casu euenit. Piscator quidam captum à se pis- cem, grandem sanè ac pulchrum, putauit dignum quo Polycratem dona- ret, eum ad fores quum attulisset, dixit se in conspectum Polycratis ire vel- le: à ianitore permissus, donans Polycrati piscem, Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, etsi operis manuarijs vitam tolero, tamen non iudicaui ferendum à me esse in forum, sed te tuaq; potentia dignum. Eum itaque af- fero tibi, donoque. His verbis iste delectatus, ita respondit, Tu verò probè nec facto solo, sed etiam oratione apud me inisti gratiam: ad cœnamque te vocatum volo. Hæc magni faciens piscator domum abiit. piscem ministri rescindentes, offendunt in eius aluo sigillum Polycratis. Quod vbi viderunt sumpseruntq;, ad Polycratem lætabundi quàm celerrimè pertulerunt. Eoq; illi reddito, referebant quo pacto fuisset inuentum. [3] Polycrates, quemad- modum res diuinitus contigit, singula quæque à se gesta retulit in libellum: & qua ratione quod amiserat recepisset. Hæc vbi scripsit, in Ægyptum mi- sit. Quibus tabellis Amasis perlectus quæ à Polycrate venerant, [4] intelle- xit non posse præstare hominem vt alterum hominem fato impendenti eripiat: vtque Polycrates bene iam moreretur, bonam fortunam semper ex- pertus, qui ea quoque reperiret quæ abiecisset. Misso itaque Samum cadu- ceatore, dixit se ius cum illo hospitij soluere. Quod ideo fecit ne in tristem aliquem grauemque casum incidente Polycrate, animi dolorem veluti de hospite ipse contraheret. Aduersus hunc igitur Polycratem in omnibus be- ne agentem, Lacedæmonij sumpsere expeditionem, acciti ab iis Samiis qui post hæc Cydoniam in Creta condiderunt. Polycrates, misso clanculum caduceatore ad Cambysen Cyri filium, aduersus Ægyptum copias compa- rantem, orauit vt nunciis ad se in Samum missis, rogaret aliquid copiarum. Quod audiens Cambyses, libenter in Samum misit ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas secum iste mitteret in Ægyptum. Polycrates, delectis quos maximè suspicabatur è popularibus suis ad rebellionem spectare, qua- draginta triremes misit Cambysi, mandans ne retro eos dimitteret. Et alij quidem negant Samios à Polycrate missos, in Ægyptum perueniisse: sed quum in Carpathio mari cursum tenerent, inter se colloquutos decreuisse, ne porrò tenderent. Alij verò aiũt peruenisse in Ægyptum, ac retentos inde fugam fecisse: & in Samum redeuntes, Polycratem cum classe occurrentem superasse, atque in insulam exisse: sed pugna pedestri commissa repulsos, ita Lacedæmonem nauigasse. Sunt qui dicant penes eosdem, ab Ægypto rede- untes aduersus Polycratem, extitisse victoriam: non rectè dicentes mea o- pinione. Neque enim oportuisset illos asciscere Lacedæmonios, si per se ad resistendum Polycrati validi erant. Præterea nec ratio dictat vt cui permulti aderant, cum auxiliarij mercede conducti, tum domestici sagittarij, is Sa- miis redeuntibus numero paucis fuerit superatus: quum præsertim liberi ciuium atque vxores sub Polycrate essent, quos iste inter naualia coactus te- nebat ideo paratos vt si ij qui secum erant, eum redeũtibus aliis prodidissent,

vna

[1] id est, In hominum conspectũ,

[2] Quingẽ ginta remorũ nauem,

[3] Polycrates, quũ eum sibi ipse diuinum quiddã id esse, scribit que fecisset, et que post illa à se fa- cta sibi conti gissent: vel, Quicquid sibi post eã rem factam accidisset:

[4] didicit fieri non posse vt homo hominẽ à requa euen- tura est retra- hat: & Poly crati non feli- cem fore tan- dem rerum ex itum, qui per omnia prospe- ram fortunã experiretur: a- deo vt ea etiã teper.

vnà cum ipſis naualibus combureret. Poſteaquam verò Samij qui à Polycrate exacti erant, Spartam venerunt, adeuntes principes multa ſanè (qualia ſupplices) commemorabant. Quibus illi primo congreſſu reſponderunt, eorum quæ iſti dixiſſent, priorum quidem oblitos eſſe ſe, poſteriora verò nõ intelligere. Secundo deinde congreſſu nihil aliud iſti dixerunt, niſi allato panario, illud pane indigere. Quibus iidem reſponderunt [1] panario ſuperfuturum. [2] Itaque opem ferendam eis cenſuerunt. Atq; vbi rem apparauere, cum exercitu in Samum ſe contulere, referendæ gratiæ cauſa, vt Samij aiunt quia illis aliquando Samij aduerſus Meſſenios auxilio fuiſſent: vt verò Lacedæmonij aiunt, non tam quia tutari deberent Samios, quã vt eoſdem vlciſcerentur ob interuerſum craterem, quem Crœſo portabant, & ob thoracem ab Amaſi rege Ægypti ipſis miſſum. Interceperant enim Samij priore quàm craterem anno, thoracem lineum quidem, ſed frequentibus animalium figuris ex auro lanaq; verſicolore, [3] è ligno intertextum: ob id admiratione dignum, quòd quum inſcriptæ eius venationes eſſent exiles, tamen ſingulæ in ſe habebãt tricenas ac ſexagenas beſtiolas, ſingulasq; euidentes: hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter eſt quem in Lindo Mineruæ idem Amaſis dedicauit. Comparauerunt itaq; Lacedæmonij exercitum aduerſus Samum, vt Corinthios quoq; ſolicitarent. In quos etiam Samiorum extabat iniuria ætate quæ præceſſit hãc expeditionem, circa idem tempus facta quo crater interuerſus eſt. Nam quum Periander Cypſeli filius, Sardis ad Halyattem caſtrandos mitteret trecentos primorum Corcyræorum liberos, Corinthiiq; qui illos ducebant, Samum appulſi eſſent, audita Samij cauſa cur Sardis pueri ducerentur, primùm edocuere pueros vt [4] puluinar Dianæ cõtingerent: deinde non ſinentes [5] abſtrahi eoſdem è puluinari, quum prohiberent Corinthij præbere illis alimenta, ipſi diem ſolennem egerunt, quem nunc quoq; per id tempus celebrant. Quum enim nox aduenerat, quamdiu pueri precabantur, tamdiu exercebant choros virginum atque adoleſcentium. Tunc autem choros exercentes, eſculenta fecerunt ex ſeſamo ac melle, quæ diſtribuenda ferrentur: vt ea Corcyræorum filij rapientes, alimenta haberent. idque eousque factum eſt dum Corinthij pueris quos aſſeruabant omiſſis abierunt. Ita Samij pueros Corcyram reduxerunt. Quòd ſi defuncto Periandro Corinthiis cum Corcyræis amicitia extitiſſet, non ob hanc cauſam Corinthij [6] aduerſus Samios expeditionẽ ſumpſiſſent: nunc ab ipſa vrbe Corcyrenſi à ſe condita, Corinthij ſemper cum Corcyræis diſcordes mutuò fuere. Huius igitur rei memores Corinthij, exhulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad caſtrandum Sardis primorũ Corcyræorum delectos pueros, vlciſcendi facinoris gratia quod Corcyræi priores in eum admiſerant. nam poſteaquam vxorem ſuam Meliſſam necauit Periander, accidit vt ad ſuperiorem calamitatem hæc quoq; accederent: Erant ei ex Meliſſa liberi duo, vnus decem & ſeptem, & alter duodeviginti natus annos. hos auus maternus Procles Epidauri tyrannus ad ſe accitos ea proſequebatur charitate qua debebat nepotes ex filia. Quos vbi remittẽdos ſtatuit, priuſquam dimitteret, Scitis, inquit, pueri, quiſnam matrẽ veſtram interemit? Hoc dictum, ei qui maior natu erat, nullius momenti habitũ eſt: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, vt reuerſus Corinthũ, patrem neq; prior affatus ſit, neq; affantem reaffari, ac ne interroganti quidem reſpõſum reddere voluerit. Eum Periander tandem ſanè indignatus è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percontatur quæ nam cum eis auus eſſet colloquutus. Ille narrare vt ſe auus amantiſſimè accepiſſet: nõ tamen facere mentionẽ dicti illius quod Procles in eis dimittendis dixiſſet, [7] quippe quod in mentem non admiſerat. Periander dicere, nulla ratione fieri poſſe quin aliquid illis ab auo ſit ſuggeſtum: itaq; percõtando inſtare. Tunc adoleſcens in memoriam rediens, id quoque dictum fuiſſe narrauit. [8] Quod Periander in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgentius,

[1] *illos panario ſupernacaneam orationem curiosè addidiſſe. Qd. Debuiſſe illos contentos eſſe panario ſeu faceum oſtendere. Videtur hic verus eſſe huius loci ſenſus, cui tamẽ fortaſſe vox aliqua deeſt.*

[2] *Ferendam tamen illis opem cenſ.*

[3] *ex xylo intertextũ, quæ admiratione dignum reddebant ſingula eius fila: quæquum exilia eſſent, tamen ſingula in ſe tricena ac ſexagena fila, et quidem euidentia ſingula habebãt. Talis & alter eſt quem in Lindo Min. idem Am. dedicauit. Ad hanc verò in Samum expeditionem adiunxerunt etiã Corinthij libenter.*

[4] *templum.*

[5] *abſtrahi ſupplices è templo, quum prohib.*

[6] *ad ſumendam in Samios expeditionem operas contuliſſent.*

[7] *quippe qui eius non meminiſſet, quod animum ad id non aduertiſſet.*

[8] *Ad quod Per. animum aduertens;*

mittit ad eos apud quos filius ab ipso expulsus degebat, prohibitum ne adolescentem in domum excipiant. Iste illinc eiectus, in alteram se domum cōferebat: sed ab hac quoque abiiciebatur, Periandro iis qui acceperant comminante, atque vt arcerent imperante. Expulsus hinc in aliam sodalium domum se contulit. Illi, etsi formidantes, tamen quòd esset Periandri filius, hominem excipiebant. Ad postremum Periander edictum proposuit, quisquis
[1] mulctauit
hunc in domum reciperet, aut alloqueretur, eum sacram [1] pœnam Apollini debiturum, quantam ipse nuncupabat. Ad hoc edictum quum nemo illum in domum reciperet, nemo affari vellet, ne ipse quidem putauit rem desperatam esse tentandā: sed intra porticus se tenens, assiduè versabatur. Quem die quarta Periander illuuie & inedia enectum cernens, misertus est, depositaq; ira, propius accedens, Fili, inquit, vtrum est optabilius, istudne quod faciendo pateris, an patri obtemperando, tyrannidem atque opes accipere quæ ego habeo? qui quum sis & meus filius & beatæ Corinthi rex, præoptasti mendicam vitam, obsistendo atque irascendo illi cui minimè debebas. Nam siquid calamitatis illinc accidit vnde suspicionem in me habes, id mihi accidit, eiusq; ego particeps eo magis sum quòd ipse id perpetraui. Tu verò,
[2] inuidiam quàm commiserationem mouere.
edoctus quanto satius sit [2] inuidiosum quàm miserabilem esse, & simul quid sit in parentes & in meliores se irasci, abi domum. Periander quidem his verbis filium [3] castigabat: ille autem nihil patri respondit, nisi ipsum sacram [4] pœnam deo debere, quòd in ipsius colloquium veniisset. Ibi Periander animaduertens malum filij [5] vehementius esse quàm vt corrigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram misso. nam Corcyræ quoque imperitabat. Eo autem amandato, bellum socero Procli intulit, tanquam præcipuo harum rerum autori. Expugnataq; Epidauro, Proclem cepit, quem tamen viuum seruauit. Interiecto deinde tempore quum senuisset Periander, sibiq; esset conscius se non esse amplius parem administrandis obeundisq; rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidem administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, hebetioráq; esse ei videbatur. Lycophron ne [6] responsione quidem est dignatus eum qui sibi nuntium afferebat. At Periander in amorem adolescentis propensus, rursus ad eum misit sororem filiam suam, sperans fore vt ille huic præcipuè auscultaret. Hæc, vbi venit, Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, & domum patris tui ad alienos dispergi, quàm tu ipse habere illuc reuersus? Redi quæso ad penates, desine tibimet officere. [7] Læua possessio est peruicacia: noli malū medicari malo. Multi mansuetiora [8] iustioribus præponunt, multi materna sectantes, paterna perdiderunt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater senex est prouectæq; ætatis: tua ipsius bona ne aliis tradas. His illa verbis ad inducendum appositis frattrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iste respondens, negat se iturum Corinthum quoad patrem superesse audiret. Hoc quum mulier renuntiasset, tertiò Periander caduceatorem mittit, qui dicat se quidem in Corcyram velle concedere, sed vt hic Corinthum proficiscatur ad tyrannidis successionem. Id approbante filio, Periander Corcyram ipse veniebat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyræi, ne ad ipsorum regionem Periander accederet, adolescentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcyræis vltionem sumebat. Lacedæmonij ingenti cum classe vbi peruenere, Samum obsederunt, succedentesq; muro, turrem mari imminentem iuxta suburbana transcenderunt. Sed mox cum magna manu suppetias ipso ferente Polycrate, relecti sunt. Sed quum à superiore turri (quæ tergo montis prominebat) erupissent tum auxiliarij, tum ipsorum Samiorum permulti, & aliquantisper Lacedæmonios sustinuissent ipsi, retro fugam fecerunt, insequentiq; ab hoste cædebantur. Quòd si Lacedæmonij qui aderant, Archiæ & Lycopæ similes exstitissent, eo die capta Samus fuisset. Siquidem Archias & Lycopes soli cum Samiis ad murum refugientibus irrumpentes, intercluſa ad rede-

[3] castigabat: [4] mulctam
[5] eiusmodi esse cuius sanandi ratio nulla iniri posset: vel, Nulla via esse sanabile. Magis ad verbum Nullum ex itū habere.
[6] interrogatione: vel, cōpellatione
[7] sinistra: vel, infausta
[8] iustis æquitatem antepono. i. Æquum & bonū summo iuri præferunt.

undum

ündum via, intra vrbem Samiorum occubuerunt. Equidem ipſe cum alio Archia Samij filio, eodemq; tertio ab hoc Arhia, congreſſus ſum [1] apud Pitanen (huius enim tribus erat, quæ ex omnibus hoſpitibus maximè Samios honorabat) ſibi dicente Samio nomen à patre fuiſſe inditum, quòd eius pater Archias ſtrenuè pugnans, Sami mortem oppetiſſet: ſe verò ideo Samiis honorem habere quòd auus ſuus fuiſſet à Samiis publicè affectus egregia ſepultura. Lacedæmonij, quadraginta diebus in obſidendo abſumptis, quum in ſuſcepta re nihil admodum proficerent, in Peloponneſum redierunt. Fertur Polycratem, (vt rumor quidam temerarius emanauit) magnum numerum monetæ patriæ è plumbo percuſſiſſe, eamq; auro induxiſſe, ac Lacedæmoniis dediſſe: atque ea accepta illos receſſiſſe. Hanc primam expeditionem Dores aduerſus Aſiam per Lacedæmonios ſuſceperunt. Samij qui Polycrati bellum intulerant. poſteaquam à Lacedæmoniis ſe relictũ iri vident, & ipſi tranſmiſerunt in Siphnum. deficiebant enim pecuniæ. Vigebant autem ea tempeſtate Siphniorum res, eratq; hæc inſularum locupletiſſima, vt in qua auraria & argentaria metalla eſſent, vnde tantum pecuniæ fiebat vt ex decima eius parte reponeretur apud Delphos theſaurus locupletiſſimo cuiq; par, Siphniis pecuniam quæ quotannis conficiebatur, diſtribuentibus. Qui vbi theſaurum confecerunt, nunquid diu permanere poſſent ipſis præſentia bona, conſuluere oraculum. Eis ità Pythia reſpondit.

[2] *Quum tamen in Siphno fuerint prytaneia cana,*
Cana fori facies, tunc vir vafer adſit oportet,
Qui notet è ligno agmen, legatumq; rubentem.

Erant eo tempore Siphniis [3] prytaneium forumq; Pario lapide exculta: hoc autem oraculum Siphnij neque tunc ſtatim, neque poſt aduentum Samiorum intelligere potuerunt. Nam Samij [4] quum velociſſimè ad Siphnum applicuiſſent, miſerunt ad vrbem cum legatis vnam è nauibus. Veteri autem inſtituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atq; hoc erat quod Siphniis Pythia prędixerat, vt obſeruarent ligneũ agmen ac rubrum legatum. Nuncij igitur vbi peruenere, decem ſibi talenta mutuari precabantur. Negantibus Siphniis ſe mutuaturos, Samij eorum agros populabantur. Id audientes Siphnij, continuò occurrentes, commiſſa pugna fugati ſunt: eorumq; multi ab vrbe intercluſi, quos poſtea centum talentis recuperauere. Ab Hermioneis quoq; Samij pecuniarum loco inſulam Thyream acceperunt, Peloponeſo adiacentem, quam Trœzeniis cõmendauerunt: ipſi Cydoniam in Creta condiderunt, quum illuc non ea de cauſa nauigaſſent, ſed vt Zacynthios ex inſula ſummouerent. In hac vrbe quinquennium degentes, ita rem bene geſſerunt vt templa quæ nunc in Cydonia viſuntur, iſti fecerint, & Dictynnes præterea delubrum. Sexto eos anno Æginetæ nauali prœlio victos cum Cretenſibus diripuerunt, ac roſtratas naues mutilauerunt, eaq; roſtra apud Mineruæ templum in Ægina affixerunt. Hæc Æginetæ Samiis fecere, infenſi quòd illi antea ſub Amphicrate rege, bello Æginæ illato, magnis cladibus illos affeciſſent, & inuicem affecti fuiſſent, & hæc quidem fuit cauſa. Protraxi autem ſermonem de Samiis ob hoc magis, quod tria ſunt apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum, montis in centum quinquaginta paſſus editi, à cuius imo foſſa incipiens ad contrarium os deducta eſt, longitudinis ſeptem ſtadiorum: celſitudinis autem ac latitudinis, vtrinque octonum pedum. Item per eam totam altera foſſa depreſſa eſt [5] viginti cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam deriuata à magno fonte aqua ſtatulis in vrbem deducitur. Huius foſſæ architectus extitit Megarenſis Eupalinus Nauſtrophi filius. Alterum è tribus operibus eſt agger circa portum in mari, ad viginti paſſus altitudinis, duobus amplius ſtadiis longitudinis. Tertium opus eſt templum omnium quæ nos vidimus ampliſſimum, cuius architectus primus extitit Rhœcus, Philei filius, indigena. Horum operum gratia ſermonem aliquanto magis extendimus. Cambyſe Cyri circa Ægyp-

[1] *Apud Pitánen (huius enim tribus erat) qui ex omnibus hoſp. Samios potiſſimùm honorábat, ſuoq; patri impoſitum Samij nomen dicebat quòd ſuus pater Archias ſtr. &c.* Valla ita vertit quaſi ὅτι, quod eſt ante ξύνομα referat ὄνομα, quum referat Ἀρχίην.

[2] Hæc explicantur ſtatim poſt.

[3] id eſt, domus publica.

[4] *quum primum Siph. applicuerunt.*

[5] *Viginti cubitorum altitudinis.* i pro funditatis, *trium autem pedum latitudinis* Valla pro τριπόδιος legit τριπλόος.

tum immorante, at desipiscente, duo magi iidemq; fratres [1] coniurauerunt; quorum alterum Cambyses reliquerat rei domesticæ curationem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucisq; Persarum erat nota, plerisq; eum viuere arbitrantibus, [2] rebellandum sibi putauit, atque ita rem esse aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quem dixi vnà [3] coniurasse, corporis habitu quamsimillimus Smerdi Cyri filio, quem Cambyses fratrem suum interemerat: nec specie tantum corporis Smerdi assimilis, sed etiam cognominis. Hunc virum magus Patizithes instructum quemadmodum ipse illi omnia peracturus esset, in regium solium perducit. Hoc acto, caduceatores cum alia in loca, tum verò in Ægyptum dimittit ad exercitum, qui edicerent vt Smerdi Cyri filio deinceps obedirent, non Cambysi. Hæc caduceatores alij alibi edixere. Is quoque qui ad Ægyptum delegatus erat, (inuenit autem Cambysem atque exercitum in Ecbatanis Syriæ agentem) stans in medio, præcepta magi exposuit. Hæc audiens Cambyses, vera loqui caduceatorem ratus, seq; à Prexaspe esse proditum, quòd missus ad occidendum Smerdin, rem non peregisset, intuens in eum, Prexaspes, inquit, rem mihi nõ exequutus es quam iniunxeram. Ad quem ille, Ista here, ait, haudquaquam vera sunt, vt aut frater tuus aliquando rebellet in te, [4] aut quippiam ex illo viro certaminis existat magni exiguíve. quippe quum ego sim exequutus quæ tu mihi imperasti, quiq; hominem meis ipsius humarim manibus. Quòd si defuncti rebellant, expecta vt etiam Astyages Medus in te rebellet: sin autem ita habet vt antea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur mitte mecum qui assequantur caduceatorem, qui percõtando indagent [6] nunquid à quo Smerdi rege nobis denuntiatum venit, eum audierit. Hæc loquentem Prexaspem Cambyses audiens, quum ei placuissent, confestim ad assequendum caduceatorem misit. Eum, vbi rediit, Prexaspes his verbis interrogauit, O homo, quandoquidem te ais à Smerdi Cyri filio venire nuntium, dicito veritatem: qua dicta, abito sospes. Vtrum Smerdis ipse in conspectum datus tibi ista mandauit, an quispiam eius ministrorum? Tum ille Equidem, inquit, ego Smerdin Cyri filium, ex quo Cambyses aduersus Ægyptum fecit expeditionem, nunquam conspexi: sed magus quem Cambyses rerum suarum familiarium procuratorem constituit, is mihi ista mandauit, dicens Smerdin Cyri filium [7] optare hæc apud vos dici. Hæc ille loquẽs, nihil ementitus est. Tum Cambyses, Prexaspes, inquit, tu quidem quia vt vir bonus imperata feci sti, culpam effugisti: verùm quisnam fuerit è Persis qui contra me rebellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quem Prexaspes, Ego, inquit, hoc quod actum est mihi videor intelligere. Magi sunt qui aduersus te insurrexerunt, Patizithes quem tu rerum familiarium curatorem reliquisti, & frater eius Smerdis. Ibi Cambysem, quum Smerdis audisset nomen, [8] percussit veritas sermonis, ac somnij, per quod ei quidam visus fuerat nuntiare Smerdin regio insidentem solio, ad cœlum vsque pertingere vertice. Agnoscens itaq; sine causa fratris interemptorem se fuisse, deflebat Smerdin. Quem vbi [9] defleuit (vt erat omni clade afflictus) in equũ insiliit, habens in animo [10] quamraptissimè Susa versus exercitũ ducere in magum. Insilienti in equum [11] vagina gladij excidit, vnde nudatus gladius perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte in qua prius ipse tanquam opportuna ad feriẽdum (vt sibi videbatur) percusserat Apin Ægyptiorum deum. Vulneratus Cambyses, quódnam illi oppido nomen esset interrogauit. Illi aiunt Ecbatana. Sed quum fuisset iam antea Cambysi redditum ex vrbe Buti oraculum, eum in Ecbatanis decessurum, ipse interpretabatur se in Ecbatanis Mediæ (vbi res eius omnis erat) senem vita functurum: at oraculum in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tunc [12] postquam sciscitatur, resipuit, oppidi nomen audiens, tum magi iniuria perculsus, tum vulnere: verbaq; oraculi expendens, Hoc in loco, inquit, fatale est Cambysem Cyri decedere. Hactenus tunc loquutus. Vicesimo dehinc die accitis Persarum qui aderant præstantissimis quibus-

[1] *rebellauerunt*: vel, insurrexerũt.
[2] *inuadendum regnum*
[3] *rebellasse*, vel, insurrexisse.
[4] *aut vlla cõtentio*, vel disceptatio, *magna aut parua, ex illo aduersus te oriatur.*
[5] *Si fortè tamen mortui resurrexerũt, puta fore vt etiam Astyages Medus rebellet: sin res ita se habent vt antea.* i. si mortui nihilo magis nunc resurgunt quam antea, *fieri non potest vt nouũ aliquod malum ab illo tibi repullulet.*
[6] *à quo veniens*, i. missus, *nos Smerdi dicto audientes esse iubeat.*
[7] *iniunxisse*: vel, mãdasse
[8] Videtur hæc phrasis respondere nostræ. Il fut touché en son cueur,
[9] *defleuit, & de tota calamitate quæst⁹ est, in equum inf.*
[10] *quam primum*, vel, Primo quoque tempore
[11] *gladius vagina excidit.*
[12] *postquam sciscitatus, oppidi nomen resciuit, tum magi iniuria perculsus, tum ex vulnere, resipuit*: vel, ad se rediit: & *intellecto oraculo*, vel, & quum mente complexus esset oraculum, *dixit, Hoc in loco fatale est Camb.*

„ quibusque, ita inquit, Quod maximè occultum volebam, Perſæ, [1] id cogor
„ apud vos efferre. ego enim quum apud Ægyptum agerem, inter quietem vi-
„ ſum vidi, [2] quod quidem minimè viſum oportuit. Videbatur mihi nuntius
„ quidam domo aduenies, nuntiare Smerdin in regio ſedentem ſolio, cœ-
„ lum capite cõtingere. Ex quo veritus ne à fratre exuerer principatu, prope-
„ rantius quàm prudentius feci. neq; enim in hominis natura ſitum eſt auer-
„ tere quod euenturum eſt. Itaq; demens ego Prexaſpem Suſa ad Smerdin in-
„ terimendum miſi. Quo tanto ſcelere perpetrato ſecurius degebam, nequa-
„ quam coniectans fore vt Smerdi ſublato, alius quiſpiam mortaliũ in me ex-
„ urgeret. Vnde prorſus euentu rerum fruſtratus, & parricida fratris incaſſum
„ exſtiti, & nihilominus regno exutus ſum. nam Smerdis magus erat is quem
„ dæmon mihi per quietem demonſtrauit in me arma ſumpturum. Hoc opus
„ quum ego perpetrarim, iam vobis Smerdin Cyri non ſupereſſe exiſtimetis,
„ ſed magos vobis regnum occupaſſe: quorum alterum rerum domeſticarum
„ procuratorem reliqueram, alter eius frater eſt Smerdis. Quem igitur dece-
„ bat præcipuè vicem meam vlciſci, indigna à magis paſſi, is [3] immerita morte
„ à proximis ſuis affectus eſt. [4] Secundo loco (quod reliquum eſt Perſæ) neceſ-
„ ſariiſſimum mihi demandare vobis quod è vita exiens effici mihi cupio atq;
„ opto, per regios deos obteſtans cum omnes vos, tum maximè Achæmeni-
„ das qui adeſtis, ne per ſocordiam permittatis vt imperium rurſus redeat ad
„ Medos. Sed ſi dolo occupatum eſt, illud dolo ſurripiatis: ſin vi præreptum,
„ [5] vi recuperetis. Hæc vobis facientibus, & tellus fructum proferat, vxoreſq;
„ & pecua pariant in omne tempus libertate fruentibus: ſecus facientibus,
„ contraria his quæ dixi imprecor: & præterea vnicuiq; Perſarum eum finem
„ qualis mihi contigit. Simul hęc loquutus Cambyſes, [6] defleuit omnem ſuam
conditionem. Perſæ vt regem lamentantem conſpexere, vniuerſi tum veſti-
menta reſcindere, tum effuſo ploratu vti. Poſt hæc vbi femoris os [7] vitiatum
eſt, femurq; celerrimè contabuit, Cambyſi vita erepta eſt Cyri filio, quum
regnaſſet ſeptem omnino annos & menſes quinq;, nulla vnquam prole ſuſ-
cepta virili fœmineave. At Perſis qui aderant magna offuſa eſt incredulitas,
rerum potiri magos, interpretãtibus potius, Cambyſem quæ de nece Smer-
dis dixiſſet, ea dixiſſe vt illi omne nomen Perſicum redderetur hoſtile. Itaq;
pro certo habebant Smerdin Cyri per rebellionẽ regnare, vtpote Prexaſpe
vſque pernegante à ſe fuiſſe Smerdin interfectum. Neq; enim tutum ei erat
poſt Cambyſis obitum fateri, ipſius manu filium Cyri interemptum. Magus
defuncto Cambyſe, ſimulando ſe Smerdin eſſe Cyri filium, qui ipſi fuerat
cognominis, ſecurus regnauit menſes ſeptem, qui reliqui erant ad implen-
dum octauum annum regni Cambyſis: per quos menſes omne genus libe-
ralitatis in ſubditos munificentiæq; exhibuit, adeo vt eius defuncti magnum
ceperit deſiderium omnes Aſiam incolentes, ipſis Perſis exceptis. Nam miſ-
ſis ad ſingulas quibus imperabat nationes edictis magus immunitatem tri-
butorum ac vacationem militiæ in triennium tribuit: atque hoc quidem ſta-
tim adeptus imperium edixit. Octauo autem menſe, quiſnam eſſet comper-
tus eſt hunc in modum: Otanes quidam Pharnaſpis filius, ſed genere atque
opibus primo cuique Perſarum par. Hic Otanes magum non eſſe Smerdin
filium Cyri primus ſuſpicatus eſt, ſed eum qui erat, hac coniectura, quòd
neque ex arce progrediebatur, neque Perſarum procerum quempiam ad
conſpectum ſuum vocabat. Itaque [8] eum ſuſpicatus eſſe, hoc ſibi ſtatuit fa-
ciendum: Quum haberet filiam nomine Phædimam, quam Cambyſes te-
nuerat, cuiusque tunc magus contubernio vtebatur, vt aliarum omnium
Cambyſis vxorum: miſit ad eam quendam ſciſcitatũ quo cum homine cu-
baret, tum Smerdi Cyri, [9] an cum altero. Illa remiſſo nuntio, negauit ſe id
ſcire, quippe quæ nec Smerdin filium Cyri vidiſſet vnquam, nec eum cum
quo cubaret noſſet quiſnam eſſet. Ad hanc rurſus mittit Otanes, inquiens,
Si ipſa Smerdin Cyri non habes cognitum, ſaltem ſciſcitare ab Atoſſa quo-

[1] eò redactũ ſum vt id apud vos efferam.
[2] quod vtinã minimè vidiſſem.
[3] impia
[4] Quum verò iſte ſuperſtes nõ ſit, hoc mihi ſecundo loco relinquitur imprimis neceſſarium, vt vobis mandata dem de iis quæ mihi vita excedenti præſtari volo. Hæc igitur à vobis extremum peto, per regios deos ob-
[5] vi recuperetis pro virili vel, Pro viribus.
[6] omne illud factum ſuum defleuit.
[7] Alij, Carie exesũ fuiſſe, alij etiam literis.
[8] quum eum ſuſpectum imposturæ haberet, ita egit: Quum hab.
[9] an cum altero quopiam;

cum viro tu atque illa cubitatis. non enim illa ſuum ipſius ignorat fratrem. « Filia ad hoc reſpondit. ne in Atoſſæ quidem colloquium venire poſſum, aut « vllam aliam cernere mulierum cum illo cubantium. Namque hîc vir, quiſ- « quis eſt, quum primum adeptus eſt regnum, nos diſperſit, aliam alibi col- « locans. Audienti hæc Otani res eſt viſa manifeſtior. itaque tertiò nuntium « ad eandem mittit in hæc verba, Filia, decet te bonis ortam natalibus, ſuſci- « pere periculũ quod te ſubire pater hortatur. Si enim iſte Smerdis filius Cy- « ri non eſt, ſed is quem ego ſuſpicor, non debet neque tuo frui contubernio, « neque quòd potentiam Perſarum obtinet, impune lætari, ſed pœnas luere. « Nunc igitur hoc agito: quum tecum cubabit, animaduertesq; ſoporatum, palpa eius auriculas: quas ſi habentem compereris, cum Smerdi filio Cyri « te cubare exiſtima: ſin minus, cum Smerdi mago. Ad hæc Phædyma re- « ſpondet, ſe, ſi id faciat, magnum adire diſcrimen, quoniam probè ſcit, ſi ille « careat auribus, & ipſa in palpando deprehendatur, fore vt ipſa ab illo truci- « detur: tamen ſe id facturam. Et Phædyma quidem recipit ſe patri hoc eſſe « perfecturam. Huic autem Smerdi mago Cyrus, quum regnaret, aures præ- « ciderat, non exigua de cauſa. Ergo Phædyma hæc Otanis filia, quæcunque receperat patri exequuta eſt. nam vbi vices eius fuerunt adeundi magum, (etenim vxores Perſarum per vices in orbem ad illos pergunt) adiens magum, vnà cubuit, eiusq; dum vehementer ſoporatus eſſet, aures palpauit: quibus carere hominem non difficulter, ſed facilè ſanè deprehendit. Vbi illuxit, celerrimè patrem certiorem rei geſtæ facit. Iſte, ſumptis Aſpathine & Gobrya Perſarum primoribus, & ad fidem ſibi ſeruandam accommodatiſſimis, rem omnem exponit, qui & ipſi ſua ſponte rem ita ſe habere ſuſpicabantur; eoq; verba quæ Otanes attulerat, admiſerunt: conſtituerunt- que vt ſinguli ſibi ſingulos in ſocietatem deligerent è Perſis quibus maximè confiderent. Aſciuit itaque ſibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aſpathines Hydarnem. hi quum ſex forent, Darius à Perſis (nam his pater eius Hyſtaſpes præerat) Suſa aduenit. qui quum aduenisſet, placuit ſex Perſis hunc in ſocietatem adſciſcere. qui quum ſeptem eſſent, congreſſi colloquutiq;, fidem mutuò dederunt. Quumq; ad Darium ordo dicendæ ſententiæ veniſſet, ita apud cæteros verba fecit, Equidem mihi videbar ego ſolus noſſe magum regnare, & Smerdin filium Cyri mortem oppetiiſſe: atque « ob id ipſum dedita opera huc me contuli, ad necem mago comparandam. « Verùm quandoquidem contigit vt vos quoque rem ſciatis & non ſolùm ego, videtur mihi confeſtim eſſe tranſigendum neque differendum. differre « enim ſatius non eſt. Ad hæc Otanes, Fili, inquit, Hyſtaſpis, & patre egregio « ortus es, & te nihilo inferiorem eſſe patre tuo, indolem præfers: noli tamen « ita properare ad rem aggrediendam inconſultò, ſed conſiderantius illam ca- « peſſe. quam ita demum aggredi debemus quum plures fuerimus. Tum Darius, Viri, inquit, qui adeſtis, ſi eo quem Otanes dixit vtemini modo, ſciatis « vos deterrimè perituros. aliquis enim priuati lucri ratione habita rẽ ad ma- « gum deferet. Et vos quidem debebatis potius per voſmet qui cœperatis, iſta « exequi: ſed quoniam ſtatuiſtis ad plures referendum & me adhibendum, « aut hodie tranſigamus, aut ſcitote, ſi nobis hodiernus elabatur dies, non a- « lium occupatum vt me apud magum accuſet, ſed me vt vos accuſem. Ad hęc « Otanes, quum cerneret Darium properare. Quoniam, inquit, nos maturare « compellis, nec ſinis differre, age, expone nobis ipſe quonam pacto regiam « introire poſſimus, & illos aggredi. excubias nanq; diſpoſitas eſſe, ipſe quoq; « etſi nõ viſu, certè auditu noſti: quas qua ratione penetrabimus? Cui reſpondens Darius, Multa ſunt, inquit, Otanes, quę neqeũt oratione declarari, ſed « facto: alia, quæ oratione declarari poſſunt, ſed vnde nihil clari operis exiſtit. « Vos verò noſtis, [1] excubias quæ diſpoſitæ ſunt, haudquaquam difficiles eſſe « ad penetrandum. nam quum nos tales ſimus, nemo non, quiſquis ille ſit, « cedet nobis, partim ob reuerentiam, partim ob timorem. Adde quod « habeo

[1] *Haud difficulter poſſe pertranſiri. Nam q.*

» habeo prætextum accommodatiſſimum [1] cui innitamur. ſiquidem è Perſis
» veniſſe me dicam, ac velle quædam à patre mandata regi nuntiare. Vbi e-
» nim expedit mendacium dicere, dicatur. nam idem optamus quiq; menda-
» cium dicimus quiq; veritatem: quippe quum ij qui mentiuntur, tunc men-
» tiantur quum perſuadendo ſunt quippiam lucri facturi: & qui verum di-
» cunt, ideo dicant vt verum dicendo aliquod lucrum [2] conſequantur. Et ali-
» us huc, alius illuc magis propenſus eſt. ita non idem factitando, idem tamen
» obtinemus. quòd ſi nihil lucri faciẽdum eſſet, peræquè & verax foret men-
» dax, & mendax verax. Quod autem ad ianitores attinet, ſiquis eorum liben-
ter cedet nobis, vtilius ei ſuo tempore erit: ſiquis reſiſtere conabitur, vt erit
» hoſtis, ita tunc pro hoſte habeatur: deinde intro irrumpentes, rem tranſi-
» gamus. Poſt hæc Gobryas, Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recupe-
» rare imperium: aut, ſi recuperare non poterimus, mortem oppetere, quam,
» quum ſimus Perſæ, viro Medo parere, & quidem aures non habenti. Quum
» præſertim quicunq; veſtrum Cambyſi ægrotanti adfuiſtis, memoria tenea-
» tis quæ ille dum vita excederet, Perſis imprecatus eſt, niſi imperium recupe-
» rare tentarent: quæ nos tunc non admittebamus, [3] inuidioſè dici à Camby-
» ſe exiſtimantes. Nunc igitur calculũ pono in Darij ſententiam: [4] neq; hunc
» cœtum diſſoluendum cenſeo, ſed ſtatim aduerſus magum adeundum. Hæc
dicta à Gobrya cæteri comprobarunt. Interea verò dum ab iſtis conſulta-
» tur, fortè, hoc contigit, vt magi inito inter ſe conſilio ſtatuerent concilian-
» dum ſibi amicum Prexaſpem, quòd indigna paſſus à Cambyſe eſſet, occiſo
» eius filio ictu ſagittæ, & ſolus mortẽ Smerdis Cyro geniti noſſet, quem ipſe
» ſuapte manu interimiſſet: quòd [5] præterea *ob id* apud Perſas maxima flagra-
» bat inuidia. His de cauſis accitum hominem, ſibi amicum comparabant:
» accipientes fidem ac iuſiurandum, fallaciam quæ ab ipſis in Perſas facta eſ-
» ſet, intra ſe habiturũ neque cuiquam mortalium patefacturum, [6] pollicitan-
» tes innumerabilia ſe ei daturos. Recipiente Prexaſpe facturum ſe quæ ma-
» gi ſuaſerant, iterum illi dicere, in animo ſe habere omnes Perſas ſub murum
arcis conuocare: ideoq; iubere hunc conſcenſa turri prædicare, à Smerdi
Cyri Perſis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, veluti homi-
ni ſummæ apud Perſas autoritatis, & qui ſæpenumero aſſeueraſſet eum eſſe
Smerdin Cyri, ac cædem à ſe factam pernegaſſet. Hæc quoque Prexaſpe ſe
paratum exequi dicente magi conuocatis Perſis hominem in turrim perdu-
ctum iubent habere orationẽ. Prexaſpes, ea quæ ab iſtis oratus fuerat ſponte
obliuiſcitur: exorſusq; ab Achæmene, ſeriem familiæ Cyri recenſet: & vbi
tandem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Perſas beneficia. His
expoſitis, prompſit veritatem, cauſatus ideo ſe hactenus occultaſſe quòd ſi-
bi tutum non fuiſſet proferre rem geſtam, ſed impræſentiarum neceſſitate
coactum proferre: dixitq; ſe à Cambyſe adactum Smerdin Cyri occidiſſe,
& magos eſſe qui regnent. Multis quoque verbis Perſas deuouit niſi rurſus
imperiũ recuperarent, ac magos vlciſcerentur. Hæc loquutus, ſeſe in caput
à turri præcipitem dedit. Hunc in modum Prexaſpes, vir per omne tempus
vitæ ſpectatus, occubuit. At ſeptem Perſæ, vbi conſtituerunt aggredi proti-
nus magos, neq; rem differre, deos comprecatum ierunt, ignari omnino eo-
rum quæ circa Prexaſpem acta eſſent: ſed hæc inter eundum in medio iti-
neris audierunt: eoque à via ſecedentes [7] iterum colloquuti ſunt. Quorum
qui cum Otane optauerant rem prorſus differri, videbant negantes tunc eſ-
ſe adoriendam: qui verò cum Dario, confeſtim eundum, & quod decretum
eſſet peragendum. Eis concertantibus apparuerunt ſeptem accipitrum pa-
ria, inſectantium duo paria vulturum, eosq; vellicantium atque infeſtan-
tium. Quod intuentes ſeptem Perſæ, ſententiam Darij comprobarunt: &
mox freti auibus ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas adfue-
runt, prout Darius ſenſerat, ita euenit. nam cuſtodes reueriti Perſarum pri-
marios, nec aliquid huiuſmodi ſuſpicantes ex his fore, qui venirent diuina

[1] *quo inuitẽtes pertranſeamus, ſiquidem è P.*

[2] *conſequantur, et aliquis magus ipſis cõuertatur*, vel, *flectatur*: id eſt, morigerum ſe præbeat. q.d. vt aliquis magis animũ ad eorũ voluntatẽ conuertat. In iis autem quæ proxime ſequuntur, aliam lectionem ſequitur interpres.

[3] *calumnioſè*

[4] *Neque hoc cœtu diſſoluto, eundum alio cenſeo quã rectà ad magum.*

[5] *præterea apud Perſas in maxima exiſtimatione eſſet.*

[6] *pollicitantes ſe decies millies ipſius bona multiplicaturos.*

[7] *rem iterum in diſquiſitionem vocauerunt. Ex quibus Otanes omnino autor erat vt differrent, neq; rebus flagrantibus, inceptũ tẽpeſſerent*: (vt legatur, εἰς ὑστέρην) *at Darius contra.*

cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos qui erant à nuntiis: & ab his qua gratia venirent interrogantur. Simulq; inter percontandum ianitoribus minitabantur quòd homines ingredi permisissent: atq; vlterius pergere volentes eosdem prohibebant. Isti se mutuò cohortati, eductis gladiis, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: iidemq; cursu in cõclaue contendunt, intra quod tunc fortè ambo magi agebant, & de iis quæ à Prexaspe erant acta consultabant. Qui quum vidissent tumultuantes eunuchos atque vociferantes, procurrerunt vterq;: & quod fiebat animaduertentes, [1] ad vires conuersi sunt: quorum vnus occupat arcum, alter lanceam sumit. atque inde [2] miscentur inuicem. Verùm arcus ei qui illum sumpserat, quum hostes iuxta essent, nulli vsui fuit: alter qui se lancea tuebatur, tum Aspathmis femur percussit, tum oculum Intaphernis: oculoq; ex vulnere Intaphernes, non tamen & vita priuatus est. Hos igitur alter magorum vulnerauit: alter verò, quando arcus ei nulli vsui erat, in thalamum qui erat conclaui cõtiguus, se proripuit, fores occlusurus. Sed illuc duo de septem cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: [3] quũ autem Gobryas esset implicitus cum mago, Darius adhuc stans atque hærens, considerabat ne Gobryam feriret in tenebris. Eum cernens Gobryas otiosum stantem, interrogauit cur non vteretur manu. Respondenti Dario, Dispicio ne te feriam, Tu verò, inquit, vel per vtrumq; exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu vibrato magum casu percussit. Interfectis magis capita demunt, eaq; gestantes quinque eorum, duobus reliquis qui saucij erant illic relictis, tum quòd inualidi essent, tum arcis tuendæ causa, foras procurrunt cum vociferatione ac tumultu: cæterosq; Persas compellando, rem gestam exponebant, capita ostentantes: & simul quicunque magorum ipsis occurrebat mactabant. Persæ, cognito quod actum ab his erat, ac dolo magorum, & ipsi facienda sibi eadem censuerunt: eductisq; gladiis, vt quemque reperiebant magum, interficiebant: &, nisi noctis interuentu cohibiti fuissent, neminem magorum reliquissent. Hunc diem Persæ maximè solennem publicè obseruant, & in eo ingens celebrant festum, vocantes id μαγοφονίαν, *id est, magorum cædem.* quo die nulli magorum fas est prodire in lucem, sed cuncti se intra domum continent. Vbi resedit tumultus, diesq; quinq; excessere, ij qui magos inuaserant, de omni rerum statu consultabant. Quorum orationes etsi apud nonnullos Græcorum fide carent, tamen huiusmodi fuerunt: Otanes hortabatur vt rem Persicam in medium constituerent, ita inquiens, [4] Vnum è nobis principem fieri amplius mihi non videtur: neq; enim id aut iucundum est, aut bonum. [5] Nam & quò licentię Cambyses processerit, nostis, & quò magus. [6] Quid igitur nobis opus est monarchia, quam sustulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impunè? quæ virum, etiam si optimus omnium fuerit, tamen, quum in ea positus est, extra consuetos abiecerit sensus? Quippe quum præter inuidiam ab initio ingenitã homini, ingeneretur ex præsentibus bonis insolentia. [7] Itaq; hæc duo mala habens, nimirũ omnem malitiam habet, tum per insolentiam, quòd expletus omnibus rebus est, tum per inuidiã multa facinora admittẽs. At enim vir tyrãnus, vt qui omnia bona obtineat, debebat sine liuore esse: verum ita natura cõparatũ est [8] vt is sit aduersarius popularibus suis, siquidem eorũ optimis quibusq; qui superstites sunt atq; viuunt, inuidet, [9] deterrimis delectatur: &, quod indecẽtissimũ est, criminationes admittere optimũ putat. Nam siue admireris eum modestè, offẽditur quòd non effusè hoc facias: siue effusè facias, offenditur, quasi sibi assenteris. Et vt exequar dicendo quæ maxima sunt, iura patrię labefactat, fœminis vim affert, indẽnatos interimit. At quum dominatur multitudo, primùm quidem nomen obtinet omnium

[1] *vires suas aduersus illos experiri cœperunt.* vel, Pro viribus illis obsistere cœperunt.
[2] *mãnus conserebant.*
[3] *Quum autẽ pedem conferret cum m.* vel, Quũ autem manũ consereret. vel, Quũ adortus esset Gobryas magum:
[4] *Ego certè, vt posthac nostrum vnus vltrum solus potiatur,* vel, vt totum imperium vni nostrũ posthac deferatur, *autor nõ fuerim.* q. d Non censeo posthac de hoc cogitãdum vt imperium vni deferatur. Neq; enim dicit, Posthac deferatur, quasi tã antea delatũm fuerit. Sic intelligendũ paulo post *περὶ τὰς ἡμέρας μαγοφόνου.*
[5] *Nam quo progressa sit Cambysis insolentia vidistis, & magi insolentiam experti estis.*
[6] *Quomodo autem monarchia sit res bene ordinata, in qua licet pro lib. &c.* vel, Quomodo autem in monarchia res bene cõpositæ esse possint:
[7] *Hæc autem duo habens, vitium habet.*
[8] *vt contra vio modo se in populares suos gerat:* vel, contrariis moribus erga suos populares præditus sit. vel breuius. Sed contra comparatus est in ciues, *vt ὑπεναντίον* sumatur aduerbialiter.
[9] *deterrimis delectatur:* criminationibus etiam, vel calumniis. *locum dare optimum* putat. Et (*quod est quiddam minimè omnium secum consentiens*) *si quidem cum mediocri* (vel modica) *admiratione prosequatur, infensus est quod non impensè colatur: sin impensè quum cum colat, eo cultu, tanquam assentatione, offenditur.*

pulcher-

» pulcherrimum, isonomian, *id est, iuris æquabilitatem:* deinde verò nihil eorum
» agit quæ monarchus: *hoc est, vnicus princeps.* nam magistratus tum sorte deli-
» guntur, tum administratorum rationem reddunt: omnia denique consilia in
» commune referuntur. [1] Itaque (vt meam dicam sententiam) censeo nobis
» monarchiæ delectoribus statum multitudinis esse optandum. in multitudi
ne enim omnia insunt. Otanes quidem hanc sententiam dixit. Megabyzus
autem ad oligarchiam, *id est, ad statum paucorum*, rem traducens, ad eam so-
» cios hortabatur, his verbis, Quæ Otanes dixit de abolenda tyrannide, ea sint
» pro dictis à me quoque: sed quatenus hortabatur summam rerum deferri ad
multitudinem, in hoc ab optima errauit sententia. Etenim populari multitu-
» dine nihil est neque insipientius, neque insolentius. Itaque eos [2] qui tyranni
» sæuitiam fugiũt, ad intemperantis plebis recidere sæuitiam, nequaquam to-
» lerandum est. Nam tyrannus, siquid facit, intelligens facit: [3] at plebi suum est
» nihil intelligere. Quo enim pacto sciat, qui neq; edoctus est, neq; honestum
» nouit, ne domesticum quidẽ? & qui ad res agendas sine consilio præceps ruit
» torrenti flumini similis? Quare siqui malè consultum Persis cupiunt, ij statu
» populari vtantur: nos verò cœtu virorum optimorũ delecto, ad eos imperiũ
» deferamus. nã inter eos & ipsi erimus, & ex optimis viris credibile est optima
» existere cõsilia. Hanc Megabyzus sententiã dixit. Tertio loco suã Darius, in-
quiens, Quæ Megabyzus dixit, quatenus ad statum popularem pertinent, re
» ctè mihi videtur dixisse: quatenus autẽ ad statũ paucorum, nõ rectè. propo-
» sitis enim tribus statibus, & his omnibus optimis, vt optimè imperet populus,
» optimè pauci, optimè vnus, inter hęc multò antecellere vnius imperiũ sentio.
» imperio enim vnius viri qui optimus sit, nihil melius esse cõstat. [4] Quod qui
» sentit, non immeritò statũ popularem missum faciat. vt taceam sic præcipuè
» consilia in aduersarios trahi solere. At in statu paucorum, quum plures virtu-
» ti incumbant in publicum, vehementiora priuatim odia excitari consueue-
» runt. quum enim quisq; princeps esse optet, & in dicenda sententia vincere,
» ad ingentia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones existunt, è seditioni-
bus cædes, è cædibus ad vnius imperiũ deuenitur, vnde intelligi datur quan-
» to sit hoc illo præstantius. Iam verò, plebe imperante, fieri non potest quin
» malitia exoriatur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fiunt, sed
» amicitiæ validæ. qui enim aduersus rempublicam facinorosi sunt mutuò se
» occultãt: idq; tamdiu fit dum aliquis populo præpositus tales homines com-
» pescat, is videlicet quem populus inter cæteros admiretur. Hic quum admi-
» rationi est, tunc verè [5] monarchus ostenditur, declarans in hoc monarchiam
» esse rem omnium præstantissimam. Atq; vt in summam omnia colligam, vn-
» de nobis libertas extitit, & à quo data? à populóne, an ab oligarchia, an a mo-
» narcho? Ego igitur [6] sentio, quum sitis per vnum virum liberati, vos debere
talem rem complecti, ne alioqui leges patrias dissoluatis bene cõditas: quod
» nequaquam satius est. Hę tres dictæ fuerunt sententiæ, quarum vltimæ qua-
tuor reliqui assenserunt. Otanes, qui iuris æquabilitatem facere Persis stu-
debat, vbi ipsius sententia reiecta est apud alios, ita in medium loquutus est;
» [7] Viri seditiosi, quoniam constat necesse esse vnum aliquem è nobis regem
» fieri siue per sortem, siue permissu Persarum per multitudinis electionem,
» siue qua alia ratione, equidem ego [8] vobis non refragor: quippe qui neque
» præesse volo, neque subesse. Et hac lege cedo vobis ius meum imperij, vt
» nulli vestrũm aut ipse ego, aut vllus vnquam meorum subsit. Otane hæc lo-
quuto, cæteri sex eius postulatis assenserunt. Ita hic aliis non refragatus, è
medio abiit alio sessum. [9] Cæteris autem septem de rege iustissimè deligen-
do consultantibus, visum est, si ad aliquem ex ipsorum numero regnum per-

[1] *Nobis igitur censeo, me iam facientibus tyrannidem, cohibendam* (vel, prouehendam) *esse multitudinẽ. in multitud. &c.* id est, missam facientibus de tyrannide deliberationem.

[2] *qui tyranni insolentiã fugiũt, in plebu effrenatã insolentiam incidere, neq.*

[3] *At plebi nihil intelligentia inest. quomodo enim intelligat,* (vel, vnde enim intelligẽtia ei adsit) *qui nec edoctus est nec nouit honestũ quicquam, nedum in sua quidem familia: & qui ad res ag. &c.* Sed ὀξύτόνως potest & aliter exponi.

[4] *Nam qui hoc animo praditus sit, sine vlla reprehensione multitudinẽ gubernauerit: vt tac. &c.* Sequentis proximè loci scriptura, mendi suspecta est. videtur tamen ita reddi posse: *Atque hac potissimum ratione* (vel, *hocpotissimũ modo*) *consilia taceri apud aduersarios queant.*

[5] *Monarchus euadit:*

[6] *sentio, quũ per vnũ nobis imperãtem summa libertati, hoc vt cõsultum no-*

nius imperiũ nobis esse tuendum. ac præterea, leges patrias non esse soluendas, quæ rectæ sunt, vel, bonæ. *non enim* bis hoc fuerit. *Hę tres dictæ.* [7] *Conspirationis* (vel, *factionis*) *soci;* [8] *vobis cum non contendam*, id est, Me competitorem non habebitis Sic & paulo pòst ὡς οὐκ ἀντιζήσω. [9] Ante *Cæteris* adde, *Atque ad hunc vsque diem sola hæc familia inter Persas libertatem retinet, nec imperio regis, nisi quantum ei visum fuerit, paret, leges Persarum non transgredi ens.*

ueniret, Otanem donari debere peculiariter eiusq; deinceps posteros cum omni alio magnificentiæ genere apud Persas honorificentissimo, tum Medica quotannis veste. Quæ ideo decreuerunt ei donanda quòd primus rem agitauerat, & ipsos in cœtum coegerat. Et hæc quidem peculiariter Otani decreuerunt: illa verò in commune, vt regiam introire vnicuique è septem sine internuntio liceat, nisi fortè cum vxore cubaret rex: néue regi fas esset aliunde quàm è familia coniuratorum vxorem ducere. De regno autem hunc in modum: vt sub ortum solis conscensis equis, dum in suburbanis vectarentur, cuius equus vocem primus edidisset, is regnum Cambysis obtineret. Erat autem Dario quidam equiso, vir solers, nomine OEbares: ad quem Darius, postquam è cœtu digressi sunt, ita inquit, OEbares de regni negotio sic inter nos conuenit: sub ipsum statim solis ortum equis conscensis, vt cuius equus vocem primus ediderit, is regno potiatur. quare, siquid solertiæ habes nunc comminiscere, vt nos obtineamus hoc decus, & nemo alius. Ad eum respondes OEbares, Here, inquit, si in hoc versaris vt rex sis vel non, huius rei causa confidere te iubeo, & bonum habere animum, ante te fore regem nemine. eiusmodi habeo medicamenta. Si igitur, inquit Darius, habes istiusmodi commentum, adest tempus comminiscendi, nec differendi rem, vtpote crastino die nobis futuro certamine. Hæc vt audiuit OEbares, ita facit. Vbi nox aduenit, vnam equarum quã equus Darij maximè adamabat, in suburbana adducit, ibiq; alligat: tum equum Darij eodem ducit: eumq; circumagens, identidem equæ admouet, ac tandem admittit. Postero die, simulatque illuxit, sex Persæ ex conuento adfuerunt equis insidentes. & quum in suburbanis vltro citroq; vectarentur, vbi ad locum peruenerunt vbi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus accurrẽs hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur sereno cœlo tonitruq; extitit. Hęc quum Dario tanquam ex composito accidissent, eum compotem voti fecerunt. nam cæteri ex equis desilientes, Darium adorauerunt. Sunt qui hoc dicant OEbarem fuisse machinatum, sunt qui aliud. vtroque enim modo refertur à Persis. Volunt nanque OEbarem attrectatis manu huius equæ genitalibus ipsam manum intra subligaculum tenuisse abditam: & sub ipsum statim solis ortum, quum equi digressuri essent, eam naribus equi Dariani admouisse, equumq; ad odoris sensum infremuisse atque hinnisse. Darius itaque Hystaspis filius declaratus est rex, eiq; omnes Asiani audientes dicto fuerunt, præter Arabes, qui à Cyro & rursus à Cambyse subacti, nunquam tamen in seruitutem redacti sunt, sed hospites extiterunt. [2] Hi Cambysi aduersus AEgyptum præsto fuerant, quibus inuitis haudquaquam fuissent ingressi Persæ AEgyptum. Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duab. Cyri filiabus, Atossa, quæ Cambysi fratri & rursus mago nupserat, & Artystona virgine. Præterea alteram Smerdis filij Cyri filiam, nomine Parmyn, necnon filiam Otanis duxit; quæ magum prodidit. Idem, viribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulachrum è lapide factum statuit hominis equo insidentis, inscriptis in hæc verba literis, DARIVS HYSTASPIS FILIVS, TVM EQVI VIRTVTE, (cuius nomen legebatur) TVM OEBARIS EQVIS ONIS PERSARVM REGNVM ADEPTVS EST. His apud Persas actis, viginti prouincias (quas ipsi satrapeias vocant) constituit: earumq; singulis præsides præfecit: taxato quod penderetur tributo per nationes, [3] aliis finitimos transcribens aliis transferens, aliis remotiores gentes attribuens, distributo prouinciis hunc in modum tributo quod exigebatur cum hoc edicto, vt qui argentum, ij Babylonici talenti pondere: qui aurum, ij Euboico pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentum septuaginta minas Euboicas. Etenim sub Cyro atque deinde sub Cambyse nihildum fuerat circa tributa institutum, sed munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persę aiunt Darium fuisse institorem: Cambysem autem, dominum: Cyrum verò, patrem, quoniam Darius res omnes quæstui habebat: Cambyses, asper erat

[1] de hac re facturum esse se velint,

[2] Quum Cambysi aditum in Ægyptum permisissent:

[3] Sunt qui hũc locum ita exponãt, Adiunctis ad nationes (vel, gentes) vicinarum regionum incolas, atque etiam transgressus vicinos, in ijs longius è-rant dissiti, alijs alias gentes tribuens. Distribuit igitur prouincias hunc in modũ tributum, quod quidem exigebatur, &c. Vt legatur ἄλλους ἀπὸ ἄλλων τόπων. ἐχομένους δὲ, &c.

erat ac morosus: Cyrus, mitis, & omni ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur & Magnetibus qui in Asia incolũt, & Æolibus & Caribus & Lyciis & Melyensibus & Pamphyliis (vnum enim erat idemq; impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talẽta. Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mysis & Lydis & Alysoniis & Cabaliis & Hygennensibus quingena talenta. Secunda portio hæc erat. Ab Hellespontiis, qui ad dexteram illuc nauigantium siti sunt, & Phrygibus & Thracibus qui Asiam incolunt, & à Paphlagonibus & Mariandenis & Syris, trecenta & sexagena talenta. Hæc erat tertia portio. A Cilicibus, equi albi triceni sexageni, in dies singulos singuli, necnon talẽta argenti quingenta: quorum centena & quadringena erogabantur in eam Ciliciæ regionem quę equos producebat: trecena autem & sexagena Dario obueniebant. Hæc quarta portio. Ab vrbe Posideio, quam coloniam Amphilochus Amphiarai filius deduxit [1] in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Ægyptum vsque, præter Arabum partem, (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributũ. Quinta portio hæc. [2] cui annumeratur omnis Phœnicia & Syria quæ dicitur Palæstina, & Cyprus. Ab Ægypto & Libybus Ægypto conterminis, & Cyrena & Barca (in portione nanque Ægypti istæ ordinantur) septingenta prouenie bant talenta, præter pecuniam è piscario prouentu lacus Mœrios. Excepta hac pecunia & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebãt. Nam centum viginti millibus Persarum, qui in Albo muro Memphitico stationem habent, & eorum auxiliariis admetiuntur illi frumentum. Sexta portio hæc. Sattagydæ & Gandarij & Dadicæ & Apparitæ, in idem constituti, centena & septuagena talenta pendebant. Septima portio hæc. A Susis & cęteris Cissiorum regione, trecenta. Octaua hæc portio. A Babylone verò cęteraque Assyria millena talenta argenti proueniebant, & præterea pueri castrati quingeni. Nona portio hæc. Ab Ecbatanis & ab reliqua regione Medica & Parycaniis & Otthocorybantibus, quadringena & quinquagena talenta. Decima portio hæc. Caspij & Pausicæ & Pantimathi & Daritæ simul conferentes, ducena talenta afferebant. Vndecima hæc portio. A Bactrianis ad Æglos vsque, trecentorum & sexagenorum talentorum erat tributum. Portio duodecima hæc. A Pactyica & Armeniis, eorumq; conterminis, Euxino tenus ponto, talenta quadringenta. Tertia decima hæc. A Sagartiis & Sarangæis & Thamanæis & Vtiis & Mecis, & iis qui rubri maris insulas incolunt, vbi rex eos qui relegati vocantur collocat: ab his omnibus sexcentorum talentorum proueniebat tributum. Quartadecima portio hæc. Sacæ & Caspij ducena & quinquaginta talenta afferebãt. Quintadecima portio hęc. Parthi Chorasmiiq; & Sogdi & Arij, trecena talẽta. Sextadecima portio hęc. Paricanij & qui ex Asia sunt Æthiopes, quadraginta talẽta. Decimaseptima portio hęc. Mantienis & Saspiribus & Alarodiis ducena iniuncta talenta erãt. Duodeuicesima portio hæc. Moschis & Tibarenis & Macronibus & Mosynœcis & Mardis trecenta talenta præcepta erant. Vndeuicesima hęc portio. Indi, vt sunt multitudine multo numerosissimi inter omnes quos nouimus mortales, ita tributum super cæteros omnes afferebant tricena sexagena talenta aureorum ramentorũ. Vicesima portio hæc. Quòd si Babylonica pecunia ad põdus Euboicum redigatur, fiunt nouies millena quingenaq; & quadraginta talenta argenti. [3] Aurum verò si terdecies tanto ramentorum taxetur, in summa reperietur ad rationem Euboicam esse sex millia talentorum, sexcentaque & octoginta. Quibus in vnum contractis ad Euboicum computum, exigebantur in summam annui tributi à Dario, talentorum quatuordecim millia quingenta & sexaginta. Minorem his summam omittendam mihi, non referendam puto. Hoc tributum Dario ex Asia obueniebat, & aliquãtulum ex Libya: cæterùm procedente tempore, & ab insulis obuenit aliud tributũ, & ab iis qui Europam Thessalia tenus incolunt. Id tributum

[1] *in montibus.* Valla legit ἐν ὄρεσι pro ἐπ' ἤπειρον.

[2] *Est autem in hac portione omnis Phœnicia.* Nam Valla in præced. νομὸν portionem vertit.

[3] *Aurum autem ramentitiũ inuentur esse talentium Euboicorum quatuor millium sexcentorum & octoginta, si ita ratio ineatur vt pręgma.* id est, tamẽtum *terdecies tanto argenti rependatur. Hæ igitur omnes vno in vnum congregatæ, Euboica talenta numero quatuordecim millia quingenta sexaginta annuo tributo colligebantur.* Ita Budæus hunc locum interpretatur lib. 4 De asse, admonens legendum τριακαιδεκαπλάσιον. quam lectionem & in vet. cod. reperimus. Idem aliis verbis hunc locum ita reddit circa initium eiusdem libri, *Aurum verò ramentitium si terdecies expensa datur ad argẽtum, in summa reperietur ad rationem Euboicam esse quatuor millia talentorum sexcentaq; & octoginta. Quibus in vnum collectis, fit summa eorum quæ quotannis colligebantur, quaterdecies millena quingena & sexagena talenta Euboica.*

rex hunc in modum theſaurizat, *hoc eſt, reponit.* Liquefactum aurum argentumque in fictiles fidelias infundit: expletas mox fidelias ſubinde frangit: ex eoq; auro argentove, quoties pecunia indiget, tantum concidit quantum vſus poſtulat. Atque hæ quidem prouinciæ erant ac tributorum taxationes. Sola autem Perſis ideo inter tributarias à me prætermiſſa eſt, quòd eam minimè Perſæ colunt. Iſti autem ad ferendum vllum tributum non adigebantur, ſed munera portabant: Æthiopes Ægypto contermini, quos Cambyſes in expeditione contra macrobios Æthiopes ſumpta ſubegit, quiq; ſacram Niſam incolunt, & Dionyſo dies feſtos agunt. Iſti Æthiopes eorumq; finitimi, eodem quo Indi Calandiæ ſemine vtuntur, ſubterraneasq; habent domos. horum vtrique tertio quoque anno munera portabant, portantque ad meam vſque memoriam, [2] binos ſemodios auri rudis, & ducenos faſces ebeni, & quinos Æthiopes pueros, & vicenos grandes elephantorum dentes. Colchi quoque inter dona ferẽtes repoſiti erant, eorumq; finitimi ad montem vſque Caucaſum. Ad hunc enim montem imperitatur à Perſis. nam qui ad aquilonem Caucaſi habitãt, eorum iã nulli Perſas curant. Iſti igitur dona ſibi imperata, etiam ad meam vſque ætatem, quinto quoq; anno afferebant centenos pueros, totidemq; virgines. Afferebant & Arabes millena quotannis talenta thuris. Hæc iſti dona, præter tributum, regi portabant. Sed Indi id aurum tam multum, vnde ramenta quæ dixi, regi afferunt, hac ratione comparant. Indicæ regionis id quod ad ſolem vergit, ſabuloſum eſt. nam Indi, duntaxat eorum quos ſcimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi ſunt hominum qui in Aſia ad auroram & ſolis ortum habitant. Indorum autem tractus qui auroram ſpectat, propter arenam vaſtus eſt. Eorum autem complures ſunt gentes, atque eæ lingua inter ſe diſſonæ: & eorum alij ſunt dediti rei pecuariæ, alij non: item alij in paluſtribus fluminis habitant, crudis victitantes piſcibus, quos aggreſſi ex arundineis nauigiis exceptant. Singula autem nauigia è ſingulis arundinis internodiis fiunt. Iſti ex Indis ferunt veſtem è tegete: quam vbi è flumine meſſuerunt incideruntque, plectentes in modum ſtoreæ, tanquam thoracem ſibi induunt. His finitimi auroram verſus ſunt Indi pecuarij, carnibus crudis veſcentes, nomine Padæi; qui talibus vti moribus narrantur: Quoties ciuium [3] aliquis aliquáve ægrotat, virũ quidem ſui maximè familiares interimunt: quòd dicant illum morbo tabeſcentem, carnes ipſis corrupturum: & licet ſe neget ille ægrotare, nihilominus iſti non ignoſcentes necant eum, epulanturque. Mulieri verò, ſuæ maximè neceſſariæ, idem quod viri viro faciunt. Qui autem ad ſenium peruenit, eo itidem mactato paſcuntur. Ideoque cum hac de cauſa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur, non multi ſanè eorum ad ſenectutem perueniunt. Eſt aliorum Indorum hæc diuerſa conſuetudo, vt nullam animantem interimant, vtque nihil ſerant, nec domos parandas exiſtiment, atque herba victitent. Eſtque eis ſemen quoddam milij inſtar, ſua ſponte naſcens è terra, ſuo in calice: quod cum ipſo calice lectum coquunt, eduntque. Eorum quiſquis in morbum incidit, is in locum deſertum pergit, ibique decumbit, eius vel decumbentis vel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium quos recenſui Indorum coitus in propatulo eſt, ſicut pecorum: color ſimilis ac proximus Æthiopico. genitura quam in mulieres emittunt, non alba, quemadmodum cæterorum hominum, ſed atra, vt color corporis: qualem Æthiopes quoque emittunt. Hi Indi longius à Perſis abſunt, [4] & vento Auſtro obnoxij: eoq; Dario neutiquam obtemperabant. [5] Cæteri Indi Caſpatyro vrbi & Pactyicæ regioni contermini ſunt, ad ventũ Aquilonem habitantes. Et ex aliis Indis iis qui proximam Bactrianis vitam degunt, pugnaciſſimi ſunt, & qui [6] ad aurum præcipuè mittunt. Circa hanc enim plagam vaſta ſunt propter arenam loca. in ea ſolitudine arenoſa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, vulpium verò maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regem Perſarum viſuntur, hinc venatu captæ. Hæ formi-

[1] *quod Perſa immunes agros colant. Iſti porro ad fer.*

[2] *binos chamices auri ignem non experti,*

[3] *ſeu vir ſeu fœmina, ægr:*

[4] *& verſus Auſtrum ventum:*

[5] *Alij ex Indis Caſpatyro vrb.*

[6] *ad aurum* colligendũ *præcipuè mittuntur.* In aliis edit. interpret. Vallæ legitur, *qui ad auſtrũ mittunt*, pro *qui ad aurum mittuntur*, vel, *proficiſcuntur.*

formicæ in faciendis ſub terra domiciliis egerunt arenam, vt apud Græcos formicæ, atque eodem modo, ipſa ſpecie corporis ſimillima. Ea autem quæ egeritur arena, auracea eſt: [1] pro qua in deſertum mittentes Indi, ternos ſinguli camelos iungunt: mares à lateribus, quos frænatos trahunt, fœminam in medio, in quam ipſi aſcendunt: data opera vt à recentiſſimis fœtibus abſtractas iungant. Etenim apud eos cameli cùm nihilo ſunt minori pernicitate quàm equi, tum verò ad ferenda onera multo valētiores. Qualem autem habeat camelus ſpeciem, Græcis, vtpote ſcientibus, non puto ſcribendum: ſed quod de eo animali neſcitur. Camelus in poſterioribus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, & veretrum inter poſteriora crura caudam verſus ſpectans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum *legendum* tendunt, [2] vt quum feruentiſſimus fuerit æſtus, ſint in rapina. ſiquidem præ æſtu formicæ ſub terra ſe occultas tenent. Eſt autem illis hominibus ſol ardentiſſimus matutinus, non quemadmodum aliis meridie, eouſque efferueſcens dum tempus eſt à foro diſcedēdi: per quod ſpatium multo magis vrit quàm meridianus in Græcia, adeo vt dicantur illi tum in aqua ſe abluere. Meridies verò ferè Indos vrit peræquè atque alios homines: declinante meridie, talis eſt illic ſol qualis alibi matutinus: ac deinceps magis ac magis frigeſcens, dum ad occaſum peruenit: quo tempore præcipuè friget. Vbi ad locum Indi peruenere, culeis quos attulere, arena completis, [3] raptiſſimè retrò ſe recipiunt. Quos protinus formicæ (vt à Perſis fertur) olfactu perceptos inſequuntur tanta pernicitate quanta in alio eſt nullo: ita vt niſi viam [4] ad quam formicæ congregantur, anticipent Indi, nemo ſit ipſorum inde euaſurus. Ideoque camelos mares, quòd impares fœminis ſunt incurrendo, [5] ne trahantur, diſſoluunt: ſed non vtrunque pariter. fœmina verò, pulli quem reliquit memor, nihil ſibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciſcuntur, vt Perſæ memorant. nam quod effoditur in eadem regione aurum, ratius eſt. Et ſanè pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars ſortita eſt, quemadmodum [6] Græcia (quod præſtantiſſimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, vt paulo antè dixi, vltima plagarum quæ ad orientem vergentes habitantur, Indica eſt: in qua & animantes tam quadrupedes quàm volucres, multo ſunt grandiores quàm cæteris in locis, præterquam equi: (nam ab equis Medicis vincuntur qui Niſæi vocantur) & infinita vis auri, partim effoſſi, partim per flumina deuecti, partim vt indicaui ſurrepti. præterea agreſtes arbores pro fructu lanam ferentes, ouillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem, qua in veſtiarium Indi vtuntur. Ad meridiem vltima è regionibus quæ habitantur, Arabia eſt: in qua ſola omnium naſcuntur thus, myrrha, caſia, cinnamomum, & ledanum. cuncta hæc facilia ad nanciſcendum, præter myrrham. Nam thus Arabes ſtyrace ſuffientes legunt, ea quam Phœnices ad Græcos exportant. hac ſuffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obſeruant colubri ſubalati, exiguo corpore, [7] diſcolori ſpecie, permagno numero circa ſingulas arbores, iidem videlicet qui aduerſus AEgyptum facto exercitu tendunt. Nec vllo alio ab arboribus quàm ſtyracis fumo ſubmouentur, vniuerſam terram oppleturi, vt Arabes aiunt, niſi (vt iidem narrabant) ſimile quiddam iſtis contingeret, ei quod nouimus contingere viperis, idque ([8] vt credere debemus) ſolerti diuinitatis prudentia. nam quæ & timido animo ſunt & eſculenta, ea omnia fœtuoſa fecit, ne aſſiduo eſu deperirent: contra, quæ ſæua & maligna ſunt, ea voluit parum eſſe fœtuoſa. Vnde fit vt lepus, quem omnia venantur, fera, ales, homo, tam ferax ſit: ſolaq; ex omnibus beſtiis, quum grauida eſt, etiam [9] impleatur, & alium fœtum in vtero geſtet pilis veſtitum, alium nudum, alium tantum non formatum: alium concipiat. Et lepus quidem talis eſt. At leæna validiſſimum ferociſſimumque animal, ſemel in vita vnum parit. nam vna cum fœtu vterum emittit. Cuius rei cauſa eſt hæc, quòd catulus leoninus, vbi moueri in vtero

[1] *Ad quam* colligēdam *qui in deſertum mittuntur Indi, &c.*

[2] *ſic inita lectionis ratione vt quum feruen. &c.* vel, Hoc prudenter præuiſo vt quū, &c.

[3] *quamprimum:* vel, primo quoque tempore

[4] *interim dum formicæ congregantur,*

[5] *diſſoluunt, ſi vnà non trahātur vtrique.* id eſt, Si vtrique aſſequi pari gradu non poſſint. Ita quidam hunc locum interpretantur, qui & aliam interpretationē admittere videtur.

[6] *Græcia longè temperatiſſima anni ſecla eſt anni tempeſtates.* Gall, Les ſaiſons de l'annee,

[7] *verſicolori*

[8] *vt rationi conſentaneum eſt,*

[9] *ſuperfetet;*

incipit, quum habeat vngues longè acutissimos ex omnibus feris, vterum la-
cerat, augescensq; magis ac magis, vngues imprimendo exhulcerat: ita vt ad
postremum, quum partus instat, nihil vteri relinquatur incolume. Sic quoq;
si viperæ & alati Arabiæ serpentes ginerentur vt ipsorum natura fert, non es-
set hominibus viuendi facultas: nunc autem, quum libidine agitantur, & per
pariá coëunt, fœmina collum maris in emittenda genitura comprehendit,
[1] sorbensq; non prius dimittit quàm deuorauerit. & mas quidem hoc modo
perit: Fœmina verò talem luit masculo pœnã: quòd filij dum adhuc intra v-
terum sunt, patrem vlciscentes matricem ambedunt: eiusque aluo ambesa
ita partum faciunt. Cæteri serpentes qui non sunt hominibus pernicioſi, oua
pariunt & magnam vim fœtuum excludunt. Porrò viperæ per vniuersum
orbem terrarum visuntur: alati verò serpentes nusquam alibi nisi in Arabia,
aut certè non adeo frequentes. Hunc in modum Arabes thus comparant.
Casiam autem sic: Postquam sibi cum cæterum corpus, tum faciem præter
oculos obligauerunt coriis aliisq; pellibus, ad casiam pergunt. Ea nascitur in
palude non alta, circa quam & in qua degunt feræ alatæ, vespertilionibus si-
millimæ, stridore diro & viribus præualentibus: quas ab oculis arcentes Ara-
bes, sic casiam metunt. Cinnamomum etiam quam superiora mirabilius le-
gunt. nam aut quomodo aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere; ni-
si quòd probabili ratione vtuntur, quòd quidam volunt id gigni in iis regio-
nibus vbi Dionysus educatus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à gran-
dibus quibusdam alitibus ad nidos è luto constructos in præruptis montium
[2] & homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogitauerunt: boum [2] asi-
norumq; defectorum & aliorum iumentorum membra minuatim concisa,
in ea loca portant: & vbi iuxta nidos posuere, procul abscedunt. Ad hæc fru-
sta delapsæ volucres, ad nidos suos carnem comportant: cui sustinendæ im-
pares nidi ad terram discissi labuntur: tunc Arabes ad eos colligendos acce-
dunt. Hac ratione cinnamomum ab illis legitur, & illinc in alias regiones di-
mittitur. Ad ledanum (quod Arabes ladanum vocant) etiam cinnamomo
mirabilius comparatur; quippe quod in graueolentissimo loco nascens, ta-
men fragrantissimè olet. In barbis hircorum inuenitur innatum, veluti mu-
cor ligni, cum ad cõficienda multifaria vnguenta vtile, tum præcipuè ad suf-
fitionem qua Arabes vtuntur. Hactenus de thymiamatis dictum sit. Redolet
Arabica regio mirificè iucundo quodam odore. suntq; in ea ouium duo ge-
nera admiratione digna, quę nusquam alibi visuntur. quorum vnum caudas
habet tam lõgas vt non sint tribus breuiores cubitis: [3] siquis trahi sinat, hul-
cera contracturæ dum per terram atteruntur: nunc vnusquisque pastorum
hactenus est doctus arte fabrili, vt plostella faciant quæ singularum ouium
caudis subligent, superque plostella caudas ipsas alligent. Alterum genus ad
cubitalem latitudinem caudas gerit. Huic, qua parte meridies ad solem oc-
cidentem vergit, contermina est Æthiopia terrarum habitatarum vltima.
Hæc & auri multum fert & vastos elephantes, prominentibus vtrinque den-
tibus: & cùm agrestes omnes arbores, tum verò ebenum, necnon, viros ma-
ximos pulcherrimosq; & æui longissimi. Atque hæc quidem extrema sunt
Asiæ Libyæque. De extremitatibus autem Europæ quod pro comperto re-
feram non habeo neque enim assentior fluuium quendam esse, Eridanum à
barbaris vocitatũ, qui subit mare ad Septentrionem spectãs, vnde electrum
venire narratur. Ne Cassiteridas quidem noui insulas, *hoc est, stannarias*, vn-
de ad nos venit cassiteros, *id est, stannum*. nam vel ipsum coarguit nomen Eri-
danus, quod Græcum est, non barbarum ab aliquo poetarum fictum. Sed et-
si hoc studiosè quæsiui, à nemine qui ipse viderit accipere potui, quomodo
se habeat mare ad illam Europæ partẽ. Ab extrema itaque ad nos venit stan-
num electrumq;. Cæterum ad septentrionem Europæ quamplurimum auri
vim esse cõstat: sed quomodo fiat, ne hoc quidem pro cõperto dicere queo.
Dicũtur tamẽ id à gryphibus auferre Arimaspi, viri vnoculi. quod nec ipsum
credide-

[1] *& arctè amplexa*: vel, Et arctè cõstringens: vel, Et inhærens.

[2] *asinorumq; mortuorum & aliorum iumentorum membra in quàm maxima frusta concisa, in ea loca port.*

[3] *Quas si permittantur trahere*, id est, demittere ad terram, vel demissas affricare terræ, *hulcera contractura sint dum illa ad terram atteruntur: verũ vnusq.*

crediderim, vt viri naſcantur vnoculi, cæteram naturam habentes aliis hominibus parem. Porrò extrema terrarum concludũt aliam regionem, intuſque cohibent ea quæ nobis pulcherrima putantur, illisq; rariſſima. Eſt in Aſia planities quædam vndique cincta monte quinque in locis interciſo quæ aliquando fuit ' Choraſmiorum cum ipſorum finibus & Hyrcanorum, & Parthorum & Sarangæorum & Thomaniorum: ſed poſteaquam Perſæ rerum potiti ſunt, facta eſt regis. Ex hoc circumiecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces, qui quondam per ſingulas vndique interciſiones ductus ac diſtributus totidem quas dixi gentium regiones irrigabat: vbi verò in poteſtatem regis Perſæ venerunt, hoc ab illo ſunt paſſæ, quòd anfractibus montium ab rege obſtructis, & ad eorum ſingulos portis inditis, aqua ab exitu intercluſa eſt: interfluenteq; introrſum amne, planities quæ intra montes erat, pelagus facta, quum fluat in interiora amnis nulla ex parte exitum habens: atq; ita ipſæ gentes priſtino aquę vſu fraudatæ afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis, quemadmodum aliis hominibus, pluit: ſed æſtate quum ſerunt ² piſum & ſeſamum, aquam deſiderant. Igitur quum nihil eis aquæ tribueretur, ad Perſas venerunt viri atque mulieres: ſtanteſq; ³ pro foribus regis, cum eiulatu vociferabantur. Tunc rex iis qui maximè indigebant portas reſerari iuſſit. vtique eas quæ ad illos ferrent: eaſdem, quum illorum terra humore hauſto ſatiata eſſet, rurſus obſerari: ita deinceps alias, vt quique cæterorum populorum maximè aqua indigerent. id faciens (quantum ego auditu cognoui) pecuniæ exigendæ gratia præter tributum. Atque hæc quidem ita ſe habent. Cæterum rex vnum è ſeptem viris qui aduerſus magum conſpirauerunt, Intaphernem, cepit ac capite damnauit ob hanc noxam: Intaphernes, ſtatim poſt oppreſſos magos regiam ingreſſus, volebat admitti ad colloquium regis. etenim hac lege conuentum erat inter magi oppreſſores vt eis ad regem foret aditus ſine internuntio, niſi cubantem cum vxore. Itaque non oportere ſibi interuenire nuntium cenſens Intaphernes, qui foret vnus è ſeptem, introire vtique volebat. ſed quum ianitor & qui à reſponſis erat introire non ſinerent, quòd regem dicerent rei vxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto acinace, auris vtrique nateſque præcidit, ac lora fræni equini ad ceruices ipſorum alligauit, hominesq; dimiſit. Qui quum ſeſe regi exhibuiſſent & cur id paſſi fuerant expoſuiſſent, Darius ſigillatim quenque Perſarum accerſiuit, veritus ne id communi ſex Perſarum conſilio factum eſſet, explorauitq; nunquid id quod actum foret comprobarent. Vbi comperit ſine horum conſenſu Intaphernem hæc feciſſe, hominem comprehendit eiuſque liberos atque omnem familiam: multis de cauſis credens illum cum ſuis propinquis rebellionem fuiſſe moliturum: hos comprehenſos ad necem vinciri iuſſit. Tunc vxor Intaphernis ad regias fores accedens, plorabat atq; lamentabatur. id aſſiduè faciendo ad ſui miſericordiam Darium quum adduxiſſet, miſſo ad eam nuncio rex inquit, Mulier, offert tibi Darius vnius electionem, ex vinctis domeſticis tuis quem velis liberari: Illa poſtquam ſecum deliberauit, ita reſpondit, Si vnius *omnino* animam rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrẽ. Hæc audiens rex, miratus huius orationẽ, miſſo nuncio, inquit, Percontatur te rex qua de cauſa, viro filiisq; prætermiſſis, fratrem delegiſti vt ſupereſſet, qui & remotiore abs te eſt gradu quàm filij, & minus iucundus quàm maritus. Cui illa reſpondens, Rex, inquit, maritus mihi alius, ſi dæmon voluerit, atq; alij liberi, ſi hos amiſero, eſſe poſſunt: alius frater, parentibus meis iam vita defunctis, nulla ratione poteſt eſſe. ⁴ Hanc ſequuta cauſam, ita loquuta eſt. viſaque eſt Dario probè dixiſſe. Itaq; ea re delectatus rex, & eum quẽ mulier optauerat miſſum fecit, & filiorum natu maximum, cæteris omnibus interfici iuſſis. Ita vnus è ſeptem Perſis ſtatim initio occubuit. Enimuerò illud ferè circa Cambyſis ægrotationem contigit: Erat Sardibus præſes quidam à Cyro præfectus, nomine Oroetes, Perſa, cui nefariæ rei cupido inceſſit: ſiquidem

' *Choraſmiorum montes incolentium Choraſmorum inquã & Hyrc.*

² *panicum*

³ *id eſt, in aula regis ſic & in ſequent. locis*

⁴ *Hanc fidelionem in iſta electione ſequutã ſuiſſe.*

Polycratem Samium, à quo nullo nec facto nec dicto quantulocunque læsus esset, quemque ne vidisset quidem vnquam, tamen concupiuit capere ad interimendum, ob hanc (vt plerique aiunt) causam: Quum aliquando pro foribus regis considerent Orœtes & alter quidam Persa nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ est in Dascylio, è verbis ad iurgia peruenerunt. Et quum de virtute disceptaretur, Mitrobates obiiciens Orœti inquit, [1] Túne in pretio virorum es, qui insulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem, regi non acquiris, ita facilem captu vt quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit, eiusque tyrannide potiatur? Hoc iurgium audienti Orœti adeo doluisse quidam aiunt, [2] vt affectauerit non de obiurgante vindictam, sed Polycratem prorsus occidere, propter quem malè audisset. Alij (sed pauciores) inquiunt caduceatorem in Samum ab Orœte missum cuiusdam rei rogandæ causa: (cuius autem, non dicitur) Polycratem autem tunc fortè in conclaui cubantem fuisse, assistente ei Anacreonte Teio, siue id consultò, quòd res Orœtis contemptui haberet, siue fortè aliqua huiusmodi factum. ad quem quum accedens Orœtis caduceator, eius mandata exponeret, Polycratem neque se ad hominem conuertisse (erat enim ad parietem versus) neque quicquam respondisse. Hæ bifariæ causæ mortis Polycratis fuisse memorantur, quarum vtrilibet accommodare fidem quis potest. Itaque Orœtes in *vrbe* Magnesia degens, quę est ad Mæandrum flumen sita, misit Myrsum quendam Lydum, Gygis filium, cum nuntio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorum, *duntaxat* eorum quos nouimus (secundum Minoem, & siquis alius isto prior maris imperio potitus est) qui in animum induxerit vt mari potiretur. Primus, inquam, extitit [3] ex eo genere quod humanum vocatur, qui multam conciperet spem Ioniæ atque insulis dominandi. Hoc igitur cum in animo habere certior Orœtes factus, misit nuntium in hæc verba, ORŒTES POLYCRATI ITA INQVIT, Audio te res excellentes agitare animo: sed proposito rem pecuniariam non suppetere. Quòd si ita feceris vt suadeo, prospexeris & tibi & saluti meæ. Nam rex Cambyses (vt mihi pro comperto renuntiatur) de me interficiendo cogitat. nunc igitur meipsum recipito, atque pecunias, earum partem tibi habiturus, partem mihi permissurus: & ipsarum pecuniarum beneficio omni Græciæ imperaturus. De quibus si mihi fidem nō habes, mittito quempiam tibi fidissimum, [4] cui ego fidem faciam. Quo audito Polycrates gauisus est, atque obsequi volebat. maiorem enim in modum pecuniam auebat. Mittit itaque prius ad rem inspiciendam quendam è popularibus suis [5] Mæandrum Mæandrij filium, scribam suum: qui non longo pòst hoc tempore ornatum conclauis Polycratis spectatu dignum templo Iunonis omnem dicauit. [6] Hunc Orœtes quum cognouisset speculatorem esse circunspectum, ita sibi agendum putauit: Octo scrinia lapidibus implet, præter admodum paruam partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum auro inducit: eaque scrinia alligata in expedito habet. Quæ aduenienis Mæandrus quum inspexisset, Polycrati renuntiauit. [7] Enimuero ne illuc se conferret, magnopere dehortabantur tum oracula & amici, tum præcipuè somnium hoc, quod eius filia viderat. Videbatur sibi cernere patrem in aere sublimem esse, qui à Ioue quidem lauaretur, à sole autem inungeretur. Hanc visionem conspicata, [8] instabat omnino dissuadere patri ne à patria proficisceretur ad Orœtem: quinetiam [9] ad biremem eunti malè ominabatur. Cui quum ille minitaretur, si sospes rediret, fore vt hæc perdiu maneret virgo: ipsa vt ita contingeret, sibi imprecata est. malle enim se diutius virginem esse quàm patre orbari. Polycrates omne consilium pro nihilo habens, ad Orœtem nauigauit, cum alios secum ducens, tum verò Democedem Calliphontis filium Crotoniensem medicum, qui eam artem apud suos [10] præclarissimè omnium exercebat. Vbi Magnesiā peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignaq; sua per-

[1] *Itáne tu vir censendus es qui ins.*

[2] *vt non tam eum qui hæc dixisset vlcisci affectauerit quàm Polycr.*

[3] id est, Primus inter homines. Hoc addit, quod Minos habere tur Iouis filius.

[4] *Cui ego ostendam.* vel, *te præsentabo.*

[5] *Mæandrū Mæandri fil.*

[6] *At Orœtes quum exploratorem aduentare audisset, ita egit.* ad verbum, Expectari audisset.

[7] *At ille tum oraculis tum amicis multū dehortantibus, illuc profectus est. quū etiam* eius *filia somnium hoc vidisset Cernere sibi videbatur, &c.*

[8] *omnibus modis* (vel omni arte) *dissuadebat*

[9] *ad nauem quinquaginta remorum.* Sunt qui vertant, ad nauem actuariam,

[10] *optimè omnium suæ ætatis exerc.*

ſua perſona [1] & ſuis cogitationibus. nam neque eorum qui Syracuſis tyranni extiterunt, neque aliorum Græciæ tyrannorum vllus eſt magnificentia cum Polycrate comparandus. Eum Orœtes quod indignum relatu eſt cruci ſuffixit: ex illis verò qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimiſit, iubens eos gratiam ſibi habere quòd liberi eſſent: peregrinos autem atque ſeruos iure captiuitatis ſibi vendicans, retinuit. Polycrates ergo ſuſpēſis omnem filiæ viſionem exoluit. nam ab Ioue quidem, quum plueret, lauabatur: à ſole autem, [2] exudante è membris abdomine, vngebatur. Hunc exitum habuerunt tot proſperæ res Polycratis, quem vaticinatus ei fuerat Amaſis rex AEgypti. Verùm non multo pòſt tempore Polycratis vltio Orœtem excipit. quippe poſt Cambyſis obitum occupato à magis regno, Orœtes quum eſſet Sardibus, nihil de Perſis qui à Medis imperio fraudati erant, bene meritus eſt: ſed [3] in ea perturbatione Mitrobatem Daſcylij præfectum (qui [4] illi de Polycrate exprobrauerat) interemit, & eius filium Cranapē, ſpectatos in Perſis viros: & cum alia quoque omnifaria flagitia commiſit, tum quendam è nuntiis qui ad ipſum à Dario venerat, quòd parū iucunda nuntiaſſet, trucidandum curauit, ſummiſſis quibuſdam qui redeuntem aggrederentur, quique trucidatum cum ipſo equo occultarent. Darius, vbi principatu potitus eſt, Orœtem vlciſci cum ob alia ſcelera, tum præcipuè ob Mitrobatem filiumque, cupiebat: ſed aduerſus eum [5] è profeſſo mittere copias conſilij non erat, [6] vtique rebus nondum ſatis fundatis, & imperio recens parto: quum præſertim audiret Orœtem multa vi nixum, quum mille Perſarum ſatellitibus ſtipatus eſſet. nam ſuæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam, Ioniam. Itaque Darius aduerſus hæc hanc rationem iniuit: accitis
» Perſarum ſummis quibuſque proceribus, his loquutus eſt verbis. Perſę, quis
» hoc veſtrum mihi repromittat, & exequuturus, & prudentia duntaxat, nulla
» vi, nullisque copiis? Vbi enim opus prudentia eſt, ibi vi agere nihil attinet.
» Ergo [7] quis veſtrūm mihi Orœtem vel adducat viuum, vel interficiat, qui de
» Perſis nihil omnino meruit, ſed cum alia multa ſcelera admiſit, tum hęc duo:
vnum, quòd duos è nobis, Mitrobatem eiusque filium interemit: alterum,
» quòd à me miſſos ad ſe accerſendum [8] necandos curat, facinus profecto
» non tolerandum. Ideoq; priuſquā maiora in Perſas ſcelera admittat, [9] com-
» prehendendus eſt ad necem. Hæc Darius interrogabat Perſas. Eorū triginta extiterunt, qui repromitterent, ſinguli volentes ipſi id exequi. Quos inuicem contendentes Darius reprehendens, ſortiri iuſſit. Id quum feciſſent, ſors Bagæum Artontis filium ex omnibus contigit. Hic ſorte delectus, hac ratione vſus eſt: Complures literas variis de rebus vbi ſcripſit ſigilloq; Darij impreſſit, cum his profectus eſt Sardis, eas, poſteaquam in conſpectum Orœtis venit, dedit ſeparatim recitandas regio ſcribæ. (regios autem ſcribas cuncti præſides habent.) Reddebat autem ſeparatim Bagæus literas, explorandi, gratia animos ſatellitum, nunquid annuerent ad rebellandum ab Orœte. Quos animaduertens magnopere venerari literas, & ea quæ in illis dicerentur, etiam vehementius, reddidit aliam epiſtolam in hæc verba, Perſæ, Darius rex interdicit vobis ne apud Orœtem fungamini ſatellitum officio. Hoc illi audito lanceas depoſuerunt. Tunc Bagæus cernens illos obtemperantes epiſtolæ, ſumpta fiducia reddidit ſcribæ vltimum libellum in hac verba ſcriptum, Rex Darius mandat Perſis qui in Sardibus ſunt vt Orœtem interimant. Id vbi audiere doryphori, *ideſt*, *haſtati ſatellites*, eductis acinacib. ſine mora Orœtē interemerūt. Ita vindicta Polycratis Samij Orœtem perſequuta eſt. Traductis atq; comportatis Suſa bonis Orœtis, contigit non diu pòſt vt in venatu ferarum Darius rex, dum ab equo deſilit, pedum intorſerit vehementerq; luxauerit. nam talus è iuncturis amotus eſt. Se itaque exiſtimans, vt etiam prius, habere ex AEgyptiis eos qui primi putarentur arte medicinæ, eorum opera vtebatur. At iſti retorquendo pedem ac violenter tractando plus mali faciebāt: adeò quidem vt ſeptem dies totidemque noctes

[1] *& ſuo indigenti animo, vel excelſo. Nam præter Syrac. nullus eſt Gr. tyr. magnif.*

[2] *quum ipſe humorem è corpore emitteret.*

[3] *legit ὁ τοῦ τῆ τῆ μεγάλῃ.*

[4] *qui ei illa ad Polycratē pertinentia exprobrauerat,*

[5] *apertè: Gr. ὡς τῆς ἰθείης. q.d recta via.*

[6] *vtpote rebus adhuc turbulentis. vel, Rebus nondū compoſitis. ad verbū. Rebus adhuc tumētibus. q.d. Quum nondum tumor rerum reſediſſet, id eſt turbulētus ſtatus.*

[7] *aliquis veſtrum. Poteſt & interrogatiuè legi.*

[8] *necat, inſolentiam intolerabilem exhibens.*

[9] *morte nobis eſt occupandus.*

Darius præ móleſtia, qua afficiebatur tranſegerit inſomnes. Octauo die eidem malè habenti quidam Democedis Crotonienſis mentionem facit, cuius de artificio prius iam inde in Sardibus audiſſet. Darius hominem quam celerrimè accerſi ad ſe iubet. Ille, vt inter captiuos Orœtis fuit inuentus, vbi pro neglecto habebatur, in medium adductus eſt, ſicut erat pannoſus ac compedes trahens. In medio poſitum Darius interrogauit nunquid eam noſſet artem. Democedes, veritus ne, ſi ſe proderet, vſquequaque Græcia priuaretur, diſſimulare: ſed quum videretur notitiam artis præ ſe ferre, Darius iuſſit eos qui hominem adduxerant, verbera & tormenta afferre in medium. Tunc ille diſſimulatione miſſa, ſe planè ſcire artem illam negauit, ſed aliquantulum, ob eam cõſuetudinem quam cum medico habuiſſet. Factaq; ei poteſtate curandi, Græcis medicamentis vtens, * & lenia poſt acria admouens, Darium compotem ſomni fecit, & breui tempore incolumem reddidit, quum iam ſe poſthac validũ fore ad incedendum deſperaſſet. Ob quam curationem poſtea quum eum Darius duobus aurearum compedum paribus donaſſet, interrogauit Democedes nunquid ideo ſe duplici malo remunerandum putaret, quòd ab eo ſoſpes ipſe foret effectus. Hoc dicto Darius delectatus, ad ſuas vxores hominem miſit. Eunuchi qui eum deduxerunt ad fœminas, dicebant, hunc eſſe qui reſtituiſſet animam regi. tunc earũ ſingulæ auream phialæ thecam ſuffringentes, Democedem donauerunt tam amplo munere, vt famulus nomine Sciton qui ſequebatur, excidentes ex percuſſione phialarum ſtateres colligens, non paruam auri ſummam coëgerit. [1] Hic Democedes hunc in modum è Crotone profectus, cum Polycrate conſuetudinem habuit: quum à patre ſanè iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare poſſet, illo relicto abiit in Æginam: vbi commoratus vnum annum, primos medicos tranſcendit, etſi imparatus erat, & nihil inſtrumentorum habens quę ad artem medicinæ pertinerent. Ex quo factum eſt vt inſequenti anno Æginetæ conduxerint eum talento, Athenienſes tertio anno centum minis, Polycrates quarto anno talentis duobus. ita Samum profectus eſt. A quo viro non minimùm [2] medici Crotonienſes primi numerabantur; ſecundi, Cyrenæi. Qua etiam tempeſtate Argiui cæteris Græcis præſtare muſica ferebantur. Tunc itaque Democedes Dario ſanato Suſis, maximas ædes obtinebat, & cum rege ad menſam ſedebat, omnibus rebus affluens, præter hanc vnam quòd in Græciam redire non poterat. Quinetiam AEgyptios medicos regem curare ſolitos, quum eſſent patibulis ſuffigendi quòd à Græco medico ſuperati forent, impetrata ab rege venia liberauit: item vaticinum quẽdam Eleum, qui Polycratem ſequutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto relictus. Denique [3] maximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia contigit vt Atoſſæ Cyri filiæ (quæ erat Darij vxor) in mamilla vlcus exoriretur, deinde reſciſſum porro graſſaretur. quod iſta, quoad fuit exiguum, præ pudore occultans, nemini indicauit: ſed vbi malè iam ſe habebat, accerſito Democedi rem oſtendit. Ille ſe redditurum ſanam affirmans, adiurat eam vt ſibi viciſſim ipſa inſeruiat in eo quod orauerit. oraturum autẽ nihil vnde dedecus redundaret. A quo, poſteaquam curata eſt, edocta, Darium, dum cum eo cubat, his verbis alloquuta eſt, Rex, quum tantum tu habeas copiarum, deſides, nullam neque gentem neque potentiam Perſis acquirens. atqui par eſt virum & iuuenem & magnarum opum dominum, aliquid operis edendo ſe oſtendere, quò etiam Perſæ cognoſcant ſibi virum præeſſe. Quod vt facias, duabus de cauſis intereſt, vt Perſæ & eum qui ipſis præeſt, virum eſſe intelligant, & bello atterantur: ne otium agentes tibi inſidias tendant. Nunc ergo aliquod opus edas quoad in ætate iuuenili es. nam augeſcente corpore ingenium pariter augeſcit, & conſeneſcente conſeneſcit, & ad res omnes elãgueſcit. Hæc Atoſſa ex admonitu Democedis. ad quã Darius reſpõdens, Quę, inquit, vxor, ipſe facere deſtinauerã, ea omnia dixiſti. ego

enim

* alij in Græco legunt ἀπὸ πολλῆς ἰσχυρῆς ἐπῳδέων: id eſt, fomenta efficacia & vehementia admouens: vt vertit Paul. Leopard. Emend. lib. 7, c. 14. S.

[1] Hic autem Democedes ita Crotone Samum venerat. Cum Polycrate patre verſatus, quũ aſperam eius iracundiam ferre non poſſet, illo relicto ab. &c.

[2] Crotonienſes inclaruerunt. hinc enim tempus quum primi quidem medica Græcia Crotoniata eſſe dicerãtur, ſecundi verò, Cyrenæi.

[3] in maximo pretio à rege Democedes habebatur.

» enim conſtitueram Scythis bellum inferre, iuncto mari è noſtra continente
» in alteram ponte: & hæc breui tempore perficientur. Ad eum Atoſſa, Ani-
» maduerte, inquit, nũc: omitte primùm Scythis bellum inferre, qui, quando-
» cunque voles, tui erunt: aduerſus Græciã mihi tu eas in expeditionem con-
» cupiſco enim Lacænas & Argiuas & Atticas & Corinthias, fando cognitas,
» mihi fieri ancillas. Et ad hoc virũ habes ex omnibus maxime idoneũ [1] ad
» demonſtrandas Græciæ res atq; exponendas, hunc qui pedem tuum ſana-
» uit. Cui Darius, Quandoquidẽ, inquit, vxor, tibi videtur nos primùm Græ-
» ciam tentare debere, mihi videtur ſatius ante omnia mittere illuc explora-
tores Perſas, vnà cũ iſto quem dicis, qui percepta omnia illic & viſa renun-
» tient: & mox ego ab illis edoctus, aduerſus Græcos tendam. Hæc loquu-
tus Darius, & quòd eſt loquutus, re quoq; aggreſſus eſt. nanq; vbi primùm
illuxit, accitis quindecim viris Perſarum ſpectatis, præcepit vt ſequentes
Democedem omnia Græciæ maritima loca colluſtrarent, néve committe-
rent vt Democedes ab illis aufugeret, ſed rurſus eum omnino reduce
rent. Hæc illis vbi præcepit, ſecundo loco Democedem ipſum ad ſe accerſi-
tum orat vt [2] expoſita atque demonſtrata Perſis omni Græcia, rurſus rede-
at: iubetque eum domo ferre patri ac fratribus omnia ſua vtenſilia, affir-
mans ſe alia multo plura [3] illi inuicem donaturum. [4] ac præter dona miſ-
ſurum ait, quæ vna iter faciat onerariam nauim, omnifariis bonis refertam.
Quæ Darius nullo doloſo conſilio (vt mea fert opinio) [5] mandabat: ille ta-
men veritus ne ſe Darius tentaret, tanquam fugitiuum, ſi cuncta ſibi oblata
caperet: reſpondit ſe quidem ſua illic velle relinquere, vt ea reuerſus ſibi ha-
beret: verùm nauim onerariam quam Darius promitteret, dono fratribus
accipere. Darius poſtquam hæc Democedi præcepit, homines ad mare di-
miſit. Iſti, quum in Phœnicem deſcendiſſent, & ex Phœnice in vrbem Si-
donem, confeſtim duas triremes inſtruxerunt, & ſimul ingentem onera-
riam omnifariis bonis impleuerunt. Comparatiſq; omnibus, in Græciam
traiiciunt, adeuntes maritima eius loca intuebantur atque deſcribebant.
Tum pleraque ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Taren-
tum tranſmiſerunt. Ibi Ariſtophilides Tarentinorum rex [6] & ipſe Croto-
nienſis, gubernacula Medicarum nauium reſoluit, pariter & ipſos Perſas
detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum iſti patiuntur hæc De
mocedes Crotonem abiit ad domum ſuam. [7] Quo abeunte Ariſtophilides
Perſas miſſos fecit reſtitutis iis quę de nauibus abſtuliſſet. Illinc Perſæ naui-
gantes, ac Democedem perſequentes, Crotonem perueniunt: nactique in
foro Democedem prehendunt: Crotonienſium quidam, res Perſicas refor-
midantes, tradere parati erant: quidam iniectis è diuerſo manibus, fuſtibus
» cædebant Perſas, [8] qui his verbis commonefaciebant, Viri Crotonienſes
» conſiderate quid faciatis, qui hominem regis fugitiuum eripitis. An ex vſu
» erit vobis hanc iniuriam regi Dario intuliſſe, ac vobis bene cedet iſta feciſ-
» ſe, [9] ſi nos dimiſeritis? Cui enim prius quàm huic vrbi bellum inferemus?
» aut quam priorem diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Croto-
nienſibus perſuaſerunt. quinimò non modo Democede, ſed etiam onera-
ria naui quam vna duxerant, priuati ſunt: atque in Aſiam reuerſi, omiſſo iam
ſtudio diſcendi vlteriora Græciæ, quòd duce eſſent fraudati. Quibus tamen
in digreſſu Democedes mandauit vt Dario dicerent, Democedem ducere
vxorem Milonis filiam, erat enim apud regem celebre nomen Milonis
luctatoris. Quas nuptias videtur mihi eo tempore properaſſe magna eroga-
ta pecunia vt ipſum etiam in patria ſua ſpectatum eſſe Dario appareret.
Profecti Crotone Perſæ, ad Iapygiam in quaſdam naues inciderunt: à qui
bus in ſeruitutem redactos Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad
regem Darium reportauit. Ob quod meritum quum rex paratus eſſet do-
nare ei quicquid vellet, optauit ſe in patriam reduci, expoſita prius ſua cala-
mitate, dicens, ne omnem Græciam conturbaret, ſi claſſis ingens ipſius

[1] *ad oſtendenda ſingula Græciæ loca & ad deducendum*

[2] *vt quum Perſis oſtenderit vniuerſam Græciam & per eam deduxerit, reuertatur.*

[3] *pro illis donaturum.*

[4] *Præterea verò ad donandum onerariam nauem oneratam ei ſe ſuppeditaturum dixit, eaq; ſi bonis omnifariis implerentur, quæ cum ipſo mitteret.*

[5] *pollicebatur: tamen veritus ne Darius eius animum tentaret, nequaquam omnia quæ dabantur percurrit, id eſt, recenſuit, & accepit: ſed ſua quidem ſponte in loco relicturũ ſe dixit, vt ea reuerſ. &c. vt legatur in vet. cod. pro mittere, & ἐπιδραμὼν actiuè ſumatur, q.d. non percurriſſe numerum, tanquam nihil omittere volentem. Fortaſſe tamen & aliter exponi poſſit ἐπιδραμὼν.*

[6] *Non ſequitur lectionem edit. vulg. quæ tamen & ipſa ſuſpecta eſt.*

[7] *Interim vtique dum iſte domum reuertitur, Ariſtoph.*

[8] *qui hæc verba obtendebant: vel, Hæc illis allegabãt, vel proponebant:*

[9] *ſi nobis hũc eripueritis*

causa in Italiam mitteretur, contentum se esse vt per solos Cnidios reduceretur: existimans, pto amicitia quæ Cnidiis erat cum Tharentinis, se præcipuè reductum iri. Id Darius pollicitus effecit: nam misso Cnidum nuntio iussit vt Gillum Tarentum reducerent. Cnidij Dario obsequentes, id tamen à Tarentinis non impetrauerunt: nam ad vim inferendam inualidi erant. Atque hæc hunc in modum administrata sunt. hique Persæ primi extitere qui in Græciam traiecerunt explorandi gratia, & ob hanc rem. Samum verò post hæc rex Darius, omniũ vrbium tam Græcarum quàm barbararum primam euertit, ob hanc causam: Dum Cambyses in expeditione aduersus AEgyptũ ageret, permulti se illuc Græcorum conferebant, partim (vt credibile est) negotiãdi, partim militandi, partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. Equibus fuit Syloson AEacis filius, Polycratis germanus, extorris patria, huic Sylosonti felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic amiculo rutilo ac sibi circundato, apud forum Mempheos spatiabatur quem quum vidisset Darius Cambysis satelles, [1] nullius admodum conditionis vir, captus amore amiculi, adit hominem vt mercetur amiculum. Syloson animaduertens Darium magnopere amiculum cupere, diuina quadã fortuna vsus, Ego inquit, amiculum hoc nulla pecunia vendo, [2] sed tibi largior, si modò tuum perpetuò debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentum. Syloson, qui putarat sibi illud stultè periisse, interiecto tempore, quũ Cambyses decessisset, & septem illi magum oppressissent, & ex septem Darius regnum adeptus esset, vbi certior factus est ad eum virum peruenisse regnum cui ipse roganti dedisset in Ægypto illud amiculum, Susa ascendit, sedensque in vestibulo regiæ, ait se eum esse qui de rege sit bene meritus. hæc audiens ianitor, regi nuntiauit: ad quem admirabundus rex, Et quis est, inquit, Græcorum qui in me beneficus extiterit, cui ego reuerentiam debeam, recens regno potitus? Necdum multi aut nulli eorũ ad nos ascenderunt: [3] nec vllo Græcorum quicquam (vt si dicam) opus habeo. tamen hominem introducite, vt sciam quid hæc dicendo velit sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloson, ac stetit in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseq; illum esse qui id donasset. Ad hæc respondẽs Darius, O, inquit, virorum generosissime, tũne ille es qui mihi nullam dum potentiam habenti donasti ea, quanuis parua, tamen perinde grata ac si nunc aliquid magnum acciperem? Qua de re immenso te auro argentoq; remunerabor, vt nunquam pœniteat te liberalem in Darium Hystaspis filium extitisse. Cui Syloson, Mihi, inquit, rex neq; aurum neq; argentum dederis, sed patriam meam Samum, vbi eam liberaueris, quam nũc post necem fratris mei Polycratis ab Oroete interfecti, occupat seruus noster: hanc mihi donato citra cædem atque direptionem. His Darius auditis, misit exercitum duce Otane vno è septem viris, iusso vt quæ Syloson rogasset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens, contrahebat exercitum. At Sami imperium obtinebat Mæandrius Mæandrij filius, acceptum à Polycrate. vt illud procuraret. Cui, iustissimo virorum volenti esse, non licuit. nam vbi de Polycratis interitu allatus est nuntius, ante omnia Ioui liberatori statuit aram, eique fanum in circuitu designauit, quod nunc quoque in suburbanis exstat. Deinde vbi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium concione, ita verba fecit, Mihi sceptrum atque omnis potentia Polycratis (vt vos etiam nostis) demandata fuit: in meo quoque arbitrio situm est vobis dominari: sed quod [4] in vicino reprehendo, id ipse quoad potero non faciam. Nam neque Polycrates placebat mihi, in viros sibiipsi pares dominatum habens, neque alius quispiam talia faciens. Et Polycrates quidem fatum suum expleuit: ego autem, depositio in medium dominatu, iuris æquabilitatem suadeo: postulans iure optimo mihi ipsi hoc honoris tantummodo vt è pecunia Polycratis sex demum talenta peculiariter mihi cedant. Et præterea Iouis liberatoris (cui

[1] nullius admodũ magnæ auctoritatis vir, amiculi desiderio captus.

[2] sed alioquin dono (si hoc quidem vt fieri necesse est) certè tibi. q. d. Sed quod ego vendere nolim, id alioqui dono tibi quidem certè libentius quàm cuiquam alij, quando quidem donare, non vendere stami. Non immerito tamen suspectus alicui fuerit hic locus.

[3] nec vlli Græcorum vllo sum beneficio obstrictus (vel detinctus,

[4] in alio repr.

» (cui ego templum extruxi) ſacerdotiũ tam meis in perpetuum liberis, quàm
» mihi qui libertatem vobis reſtitui.
» Hæc Mæandrius à Samiis poſtulabat. Tunc eorum quidam ſurgens,
» Tu verò, inquit, indignus es qui nobis imperes, tu qui malus extitiſti ac fu-
» neſtus, ſed dignus potius qui pecuniarum quas interuertiſti, rationem red-
» das. Hæc Teleſearchus (ita enim vocabatur) dixit, quòd inter ciues [1] erat ex-
pertæ virtutis. Quæ Mæandrius in animum accipiens, reputansq; fore vt ſi dominatum ipſe deponeret, alius quiſpiam in eius locum tyrannus conſtitueretur, non deponendum ſibi dominatum ſtatuit: ſed in arcem regreſſus, ac-
10 citum vnumquenque eorum, tanquam rationem pecuniarum redditurus, comprehendit, alligauitq;. Poſt hæc, dum hi in vinculis ſunt, Mæandrius morbo corripitur: quem deceſſurum credens frater ſuus, nomine Lycaretus, quò facilius Sami rerum potiretur, omnes vinctos interemit. neq; enim videbantur velle liberi eſſe. Igitur vbi Samum tenuere Perſæ, Syloſontem reducentes, nemo [2] aduerſus eos manũ leuauit. [3] Atque ij qui contrariæ Mæandrio factionis erant, deditionem ſe facere velle dixerũt: quin & ipſe Mæandrius ex inſula diſcedere. Approbante hæc Otane, atque inito fœdere, e-
20 minentiſſimi quiq; Perſarum poſitis ſellis eregione arcis ſedebant. Erat autem Mæandrio germanus vecordiuſculus, nomine Charileus, [4] qui quòd delinquere ſolebat, in ſubterraneo loco erat alligatus. Hic quũ audiſſet quæ agebantur, & per ſpecum ſuſpiciens vidiſſet Perſas quietè ſedentes, vociferando dicebat velle ſe in colloquium venire Mæandrij. Eum audiens Mæandrius, iuſſit ſolutum ad ſe adduci. vbi adductus eſt, confeſtim conuitiando maledicendoq; illi ſuadebat vt imperium daret in Perſas: hæc inquiens,
» Me tu, ô deterrime virorũ, qui ſum tuus frater, quiq; nihil vinculis dignum
» peccaui, in ſubterraneo carcere alligandum putaſti: Perſas autem, quos cer-
» nis te adorientes, atque extorrem facientes, vlciſci non audes, tam faciles ti-
» bi ad capiendum? Quos ſi tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, vt iſtos
» ob ſuum huc aduentum vlciſcar: paratus etiam teipſum ex inſula eiicere.
30 Hæc Charileus. Quem ſermonem Mæandrius admiſit, quantũ ego ſentio,
» non quia eò inſipientiæ veniſſet vt putaret ſuas vires regiis ſuperiores eſſe:
ſed quia inuidens Syloſonti ſi ciuitatem & integram & ſine labore eſſet acceptурus, maluerit res Samias debilitari Perſis irritatis, atq; ita tradi: probè intelligens, Perſas prius iniuria laceſſitos, fœuituros eſſe in Samios, & ſibi tutum ex inſula exceſſum eſſe quãdocunq; vellet. foderat enim ſibi occultum cuniculũ, ex arce ferentem ad mare. itaq; ipſe quidem Mæandrius è Samo profectus eſt. Charileus autem, armatis cunctis auxiliariis, patefactisque portis, egreditur in Perſas nihil tale expectantes, ſed [5] omnia pacata exiſtimantes. [6] In hos Perſas qui ſellas attulerant, & plurimi momenti erant, dato
40 impetu auxiliarij graſſabantur. Dum hæc iſti agunt, cæteræ Perſarum copiæ auxilio veniunt à quibus repulſi auxiliarij, rurſus in arcem ſe recipiunt. Otanes imperator, cernẽs tantam cladem accepiſſe Perſas, etſi memor erat præceptorum Darij, dum ipſum mittebat, nequem Samiorum aut occideret aut caperet, ſed inſulam immunem malorum Syloſonti traderet: tamen horum præceptorum oblitus eſt, iuſſitq; milites vt quenq; Samium adipiſcerentur, occidere, virum pariter & puerum. Tunc pars copiarum arcem obſidebat, pars obuium quenq; ſine diſcrimine trucidabat, tam in delubris quam extra delubra. Mæandrius è Samo profugiẽs, Lacedæmonẽ nauigauit. eò vbi peruenit, habens quæ in diſceſſu exportauerat, [7] dat negotiũ famulis vt pocula
50 argentea & aurea proponãt. Dum illi ea promunt, interea ipſe Cleomenem Anaxandridæ filiũ, Spartæ regem, colloquendo deducit ad ædes ſuas. Cleomenes vbi pocula inſpexit, præ admiratione attonitus erat. Mæandrius eum iubere, quæcunq; liberet, illinc aſportaret: [8] idq; quũ etiam atq; etiam Mæandrius diceret, tamen Cleomenes virorũ iuſtiſſimus extitit, qui ea quæ ſibi donabantur, recipienda non putauit. [9] Sed quum ſenſit eadem nonnullis ci-

[1] erat ſpectatus.
[2] id eſt, illis ſe oppoſuit.
[3] Quin etiã & Mæandrij minas & ipſe Mæandrum, ſe pãratos eſſe, data ſibi fide, inſula excedere dixerunt. Quam antequã hanc conditionẽ admiſiſſet Otanes, ſiquidem d. diſſet, ſpectatiſſimi quiq; Perſarum, &c. Lego autem ſpectãtus ex vet. cod. pro ſpectatus.
[4] Qui ob ſcitio quod delictum in ſubterranea foſſa vinctus detinebatur. Sic paulo poſt. Et ex illa ſubterranea foſſa ſuſpiciens, etc. Nec tamen ἀφάτνη eſt ſimpliciter ſubterranea foſſa, ſed cœnoſa etiam; ſiue limoſa.
[5] de omnibus cõmeſſe exiſt.
[6] Irruentes q; auxiliarij Perſas eos qui ſellas inſidebant & maxima autoritate erant, interfecerunt.
[7] ita egit: quã argentea pariter & aurea pocula promſiſſet, (vel, protuliſſet) ea famuli extergebant. interea autẽ ipſe cum Cleomene Anax. filio Spartæ rege colloquens, eum ad ædes ſuas deducit.
[8] quum hic atq; adeò ter dixiſſet,
[9] Sed quum intellexit eum hæc aliquibus alijs ciuib. donaturum, & inde multatum iri, adito ephoro dixit, &c.

uium Mæandrium elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. aditis enim ephoris, *hoc est, tribunis plebis*, dixit, satius esse Spartæ hospitem Samium è Peloponneso ablegari, necui Spartanorum aut ipsi aut alij cuipiam persuaderet fieri malum. Illi, Cleomeni obsequentes, Mæandrium ablegarunt. Persæ vbi diripuere Samum, Syloſonti tradiderunt viris desolatam. Interiecto tamen tempore Otanes imperator frequentem incolis effecit, [1] è visione per quietem morbo correptus, quo laborauit circa pudenda.

[1] *ex infamij visione & morbo quo illum circa pudenda laborare contigit. i. Quod facere in mente illi venit quum somnium quod dū vidisset, & in morbū incidisset.*

Cæterum, interim dum Samum nauticus proficiscitur exercitus, interea Babylonij rebellauerunt, rebus probè admodū comparatis. nam quandiu magus imperauit, & septem coniurati rem aggrediuntur, per hoc omne tempus & per occasionem rerum turbatarum, se ad ferendam obsidionem instruxerunt, & in his apparandis vsque latuerunt: verùm vbi è professo desciuerunt, hæc sibi facienda statuerunt: [2] Matres expellunt: mulierū vnam, quam sibi quisque voluit, è domesticis deligit, itemq; vnam ad panem sibi faciendum: cæteras in vnum contractas strangulant, hoc idcirco facientes ne rem frumentariam ipsorum illæ absumerent. His rebus cognitis Darius, aduersus eos contractis omnibus copiis contendit: & postquam peruenit, vrbem obsidione cingit. Sed illi nihil pendere obsidionem. nam conscensis propugnaculis, tripudiare probraq; ingerere Dario atq; exercitui: quorum quidam ita inquit, Quid istic desidetis Persæ? quin potius abscediti, quippe qui tunc expugnaturi nos estis quum pepererint mulæ? Hoc quidam Babyloniorum dicebat, credens nunquam parere mulam. Anno ac septem mensibus in obsidione consumptis, iam Darium atque vniuersum exercitum tædere quod Babylonios expugnare non posset: etsi aduersus illos omnia machinamenta atque omnes insidias expertus, cum alias, tum illas quibus eosdem Cyrus expugnauerat. Omnia hæc frustra fuerunt, quia Babylonij vehementer excubiis incumbebant. Sed quū ne sic quidem capi possent, vicesimo quàm circumuallati sunt mense, Zopyro Megabyzi filio, vnius è septem qui magum sustulerunt, hoc contigit portentum, vt quædam mularum eius quæ frumentum subuectabant, pareret. Quod vbi ei renuntiatum fuit, non credens, fœtum ipse inspicere voluit. eo viso, vetuit seruos cuipiam rem aperire, reputans illius Babylonij verba, qui inter initia dixisset, postquam mulæ peperissent, fore vt muri expugnarentur. [3] Ex hac fama Zopyro visa est expugnabilis Babylon. diuino enim numine & illum loquutum & suam mulam esse enixam. Igitur vbi visum est fatale esse iam Babylonem capi, adiens Darium scisciatus est nunquid perquam magni faceret expugnare Babylonem. Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud consultat, quomodo ipse foret vrbis expugnator, & suum hoc esset opus. [4] beneficia enim apud Persas permultum ad incrementa honorum consequenda valent. [5] Eoq; nemini expromens, se suffecturum rei faciendę si se ipsum quum mutilasset, ad hostes transfugeret, sese deformissima mutilatione affecit, prorsus quum id minimi faceret. quippe nares sibi præcidit auriculasq;, comamque deformiter circumtondit, [6] plagas imposuit: atque ita ad Darium perrexit. Quem ille intuens, virum videlicet spectatissimum sic mutilatum, adeò grauiter tulit vt exiliens è solio exclamaret, interrogando quis eum & ob quod facinus mutilasset. Ad eum respondens Zopyrus, Nemo, inquit, rex præter te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere. neque alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: quòd indignè animo fero Assyrios Persis illudere. Cui rex, O virorum miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisti, inquiens, propter eos qui obsidentur, temet ipsum indignè laceraſſe. Nunquid ô demens, te mutilato hostes citius deditionem facient? quid in te ipsum laniando sensus amisisti? Ad eum Zopyrus, Si, inquit, tecum communicassem quæ eram facturus, tu me non permisisses: nunc memet ego adhibens in consilium, id feci. Itaque iam Babylonem capiemus, [7] nisi tu tuis parces. ego enim ita vti sum ad muros vt transfuga fugiam:

[2] *Matribus fuit exemptū. vel, Quum matres se ceteuissent aut segregassent,*

[3] *Ex hoc enim.*

[4] *Portia enim facta: vel, Res enim fortiter gestæ,*

[5] *Alio enim nullo facto illum se subinde futurum cogitabat quàm si à seipso mutilatus ad illos transfugeret. Tum igitur id parui pendens seipsum atrocissima mutilatione afficit: vel, seipsum modis atrocissimis mutilat.*

[6] *et se flagris cecidit.*

[7] *nisi per tuos fueris.*

» fugiam: dicamq; ad illos me hæc abs te esse passum: &, [1] vt opinor, ex hoc
» corporis habitu fidem eis faciens, consequar exercitus præfecturam. At tu
» decimo die quàm muros fuero ingressus, mille milites ex eo genere cuius
» amissione nihil admodum damni fiat colloca ad portam quæ vocatur Semi-
» ramidis: rursus interiectis septem diebus, colloca mihi duo millia ad portas
» quæ dicuntur Niniorum: atque tertiò, viginti diebus interiectis, e regione
» portarum quæ dicuntur [2] Chaldæorum, alios statue numero quatuor mil-
» lia: dum neque priores neq; posteriores habeant quò se defendant, præter
» gladios: hoc tantùm si nas eos habere. Post diem vicesimum reliquas copias
iube rectà muros vndique subire. Verùm ad portas quæ Belides ac Cissiæ
» vocantur, Persas mihi statuito. etenim (vt ego arbitror) Babylonij mihi, qui
» magna opera ediderim, committent cum alia, tum verò portarum claues.
illinc mihi atque Persis curæ erit operam nauare. Hæc vbi mandauit, ad mu-
ros perrexit, subinde respectans tanquam verè perfuga. Eo conspecto qui in
turribus ad id dispositi erant, deorsum occurrerunt, & alteram portam ali-
quantulum reclinantes, sciscitabantur quisnam esset, & cuius rei indigens
veniret. Quumq; hic dixisset se Zopyrum esse, & se ad illos transfugere, eum
[3] ad Babyloniorum magistratus deduxerunt. Ante quos vbi stetit Zopyrus,
conditionem suam miserebatur, referens à Dario se passum quæ à semetipso
passus erat, idq; ob eam causam quòd suasisset illi discedere cum exercitu,
» quoniam nulla via ostenderetur vrbis expugnandæ. At nunc inquit, ad vos
» venio Babylonij, futurus vobis maximo bono, Dario autem & copiis eius
» maximo malo. Neq; enim quòd ita me mutilauit, feret impunè quum habe-
» am exploratos omnes consiliorum eius exitus. Hæc Zopyrus commemo-
» rabat. Quem Babylonij virum vtiq; apud Persas spectatissimum cernentes
naribus atq; auribus priuatum, vibicibus ac sanguine conspersum, sperantes, omnino vera loqui, & ad ipsos venire [4] socium, inducti sunt [5] ad permittenda ei quæcunque postulasset. Iste postulauit copias militum: quas vt accepit, perfecit [6] ea quæ cum Dario composuerat. Siquidem decimo die e-
ductis Babyloniorum copiis, mille Darianos quos collocari primos mandarat, circumuentos trucidauit. Eum Babylonij animaduertentes consentanea verbis facta præstare, maiorem in modum lætabantur, parati omni in re homini parere. Iste rursus interiectis diebus de quibus erat conuentum, cum delectis Babyloniorum egressus, duo millia Darianorum militū interfecit.

Babylonij cernentes hoc alterum opus, nihil aliud quàm Zopyrum in ore habere, eum laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus supersedens ad prædictum locum copias educit, circunuentaq; quatuor millia occidit: quo tertio opere edito, Zopyrus omnia apud Babylonios erat, adeo vt & dux exercitus & murorū custos declararetur. Vbi verò è composito Darius copias vndiq; muris admouit, ibi Zopyrus omnē dolum patefecit. nam quum Babylonij conscensis muris copias Darij adoriētes arcerent, ipse apertis Cissiis ac Belidibus portis, Persas in vrbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum videbant, hi in [7] puluinar Iouis Beli confugerunt: qui non videbant, hi in suo quisque loco permanserunt, donec & ipsi se proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta est, qua potitus Darius muros eius circuncidit, & portas omnes amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidem à se captæ. Babyloniorum quoque procerum tria millia patibulis affixit, data cæteris venia vrbem incolendi. Atque vt iidem vxores haberent vnde succresceret soboles, prouidit. nam fœminas Babylonij (vt superius demonstratum est) rei frumentariæ consulentes, strangulauerant. Itaq; Darius vicinis vndique populis negotium dedit vt fœminas Babylone repræsentarent, pro iniuncto quisque numero. In summa igitur quinquaginta millia fœminarum conuenerunt. ex quibus qui sunt Babylonj originem duxerūt. Zopyri autem præstantia facta nemo Persarum Darij iudicio supergressus est, neque eorum qui prius neque eorum qui posterius extiterunt, præ-

[1] Vt opinor, fide eis facta hac ita se habere, militum copias impetrabo.

[2] Rectè legit Χαλδαίων, vt & in vet. cod. nō Χαλκιδίων.

[3] ad publicas ades Bab. eum deduxerunt, à la maison de la ville.

Quò quū venisset, conditionem suam miserè deplorabat, ref. etc.

[4] auxiliatorem ei,

[5] ad ea illi committenda parati erant quæ ab ipsis postulasset. Ille mil. cop. postulauit.

[6] ea de quibus cum Dario conuenerat.

[7] templum;

ter vnum Cyrum, cui comparari nullus vnquam Persarum dignum se existimauit. Fertúrq; Darius hoc dictũ sæpenumero vsurpasse, præoptaturum se, Zopyrum nihil esse clădis passum, quàm viginti sibi Babylones vltra illam quam haberet acquiri. Egregiè verò eum remuneratus est, cum dando quotannis quæ apud Persas sunt honorificentissima, atque alia permulta, tum tradita Babylone immuni, quoad viueret, in peculiarem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus, qui dux exercitus extitit in Ægypto aduersus Athenienses & socios: atque huius Megabyzi filius Zopyrus ille qui ad Athenienses transfugit à Persis.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVARTVS, QVI INSCRIBITVR MELPOMENE.

POST Babylonis expugnationem, Darius aduersus Scythas expeditionem fecit. Nam quum floreret viris Asia & magno pecuniæ prouentu, cupido incessit ei Scythas vlciscendi: quippe qui priores iniuriam intulissent, quum Mediã ingressi essent, & eos qui [1] occurrerãt prœlio vicissent. Etenim Scythæ (quemadmodum superius à me dictum est) duodetriginta annos superiori Asiæ imperitauerunt. siquidem persequentes gentem Cimmeriam, ingressi Asiam, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipsorum aduẽtum Asiam obtinuerant. Sed Scythas, quum octo & viginti annos peregrè abfuissent, [2] in patriam reuertentes, excepit non minor quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum sibi occurrentem. Vxores nanque eorum, in diuturna virorum absentia [3] ad seruos accesserant visu orbatos. Orbant autem Scythæ seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Suffla-toria ossea fistulis simillima sumuntur, eaq; genitalibus equarum imposita ore inflantur. hoc aliis facientibus, alij equas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, quòd venæ equarum sufflatæ implentur & mammæ descendunt. Posteaquam emulxere lac, in concaua vasa lignea diffundunt. His circumpositi cæci lac agitant. cuius quod summum est delibatur, pretiosiusq; habetur: vilius autem, quod subsidit. Huius rei gratia Scythæ quemcunque capiunt, visu orbant. non enim agricolatores sunt, sed [4] pastores. Ex his igitur seruis & vxoribus Scytharum progenita est iuuentus: quæ suorum natalium conditione cognita, obuiam perrexit iis qui reuertebantur à Medis. Et primùm quidem regionem intersepsit ducta lata fossa, quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotin paludem omniũ maximam: [5] deinde in his consistens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe commissa pugna, quum nihil tamen Scythæ proficerent, quidam ex eis, inquit, Quidnam rei facimus viri Scythæ, cum nostris ipsorum seruis dimicantes? qui & quum interficimur, ipsi pauciores efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus. Mihi videtur hastis arcubusq; omissis sumenda flagella quibus equos verberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad vident nos arma habentes, arbitrantur se similes nobis, atque è similibus esse: vbi nos pro armis verbera tenentes viderint, tunc se nostros seruos esse intelligentes, atque id agnoscentes, non perstabunt. Hoc Scythæ quum audissent, ita sibi faciendum putauerunt. Qua ex re perculsi illi, pugnæ immemores, fugam capessetunt. Ita Scythæ imperio sunt Asiæ potiti; & rursus à Medis eiecti, ad terram suam hunc in modum reuersi. Hac de causa Darius vlciscendi cupidus, comparauit exercitum.

[1] intelligẽ de iis qui in occursum ad resistendum ei venerant.

[2] in patriam post tam longum temporis interuallum reuert.

[3] cum seruis rem habuerant.

[4] Nomades.

[5] Deinde vi sò conantibus irrumpere Scythis se prælio opponebat.

Scythæ

Scythæ gentem ſuam omnium nouiſſimam eſſe aiunt, idq; hoc modo extitiſſe. Virum quendam in hac terra, quum deſerta eſſet, primum fuiſſe, nomine Targitaum, & eius parentes (quod tamen mihi [1] non probatur) Iouem, Boryſthenisq; fluuij filiam. Tali genere ortum aiunt Targitaum: eiusque tres liberos fuiſſe, Lipoxain, Arpoxain, & [2] nouiſſimum Colaxain. His regnantibus, demiſſa cœlitus in Scythicam regionẽ ex auro facta, aratrum, iugum, ſecurim, phialam. Quæ quum primus omniũ inſpexiſſet natu maximus, acceſſiſſe animo illa ſumendi: ſed eo accedente, aurum arſiſſe: hoc digreſſo, ſecundum acceſſiſſe, & itidem aurum arſiſſe. Ambobus ab ardenti auro ſummotis, quum minimus natu accederet tertius, aurum fuiſſe exſtinctum, & ab illo aſportatum eaq; re maiores fratres animaduerſa, totum regnum ad minimum detuliſſe. Et à Lipoxai quidem progenitos eſſe Scythas, quorum genus Auchatæ appellatur: ab Arpoxai verò, qui medius fuit, eos qui Catiari & Traſpies nominantur: à minimo autem natu, reges qui Paralatæ vocantur. Omnibus autem nomen eſſe Scolotis, regis cognomen, ſed Scythas Græci appellauere. Hunc in modum ſe extitiſſe Scythæ memorant, & ex quo extiterũt, à primo rege Targitao, vſq; ad Darij aduerſus ipſos tranſitum, annos omnino mille nõ amplius fuiſſe. Aurum verò illud ſacrum [3] in primis cuſtoditur à regibus, placaturq; maioribus hoſtiis, & aditur quotannis ſolenniter. & qui aurum ſacrum habens, die feſto dormierit ſub dio, is nunquam perennare fertur: & ob id dari ipſi tantũ ſoli quantum vno die vectus equo peragrare poteſt. Quum autem regio ſit ingens, Colaxain conſtituiſſe trifarium filiis ſuis regnum: eorumq; vnum & quidem maximum, vbi aurum aſſeruatur. [4] Superiora autem ad ventum aquilonem vergentia, vltra quam regionem nulli incolere poſſint, neq; proſpicere neq; tranſire, propter interfuſas pennas. Pennis enim tum terram, tum aërem oppletum eſſe: & has præpedire viſum. Hæc Scythæ de ſeipſis pariter ac de regione ſuperiore narrant. At Græci qui Pontũ incolunt, ad hunc modum: Herculem Geryonis vaccas agentem, in hãc perueniſſe terram, quæ deſerta eſſet, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitaſſe extra Pontum in terra quam Græci inſulam Erythiam vocant, contra Gades, quæ ſunt extra columnas Herculis in oceano. (oceanum verò, ab ortu ſolis incipientem, circumfluere terram, verbis quidem affirmant, ſed re tamen non demonſtrant.) Herculem, quũ illinc ad regionem quæ nunc Scythica vocatur veniſſet, ſubſtrata ſibi pelle leonis obdormiſſe (deprehenderat enim eum vehemens pluuia & gelu) & dum dormit, interea equas eius à curru paſcentes diuina quadam ſorte amotas, nõ comparuiſſe. Eas experrectus quũ indagaret, omnem regionem colluſtrans tandem in terram quæ dicitur Hylæa deueniſſe: ibiq; antro quandam inueniſſe virginem ancipitis naturæ, humanæ ac ſerpentinæ: ſupernè quidem, [6] femorũ tenus, fœminam: inferius autem, viperam. Eam conſpicatum Herculem atq; admiratum, interrogaſſe nuncubi ſuas equas errabundas vidiſſet. Illamq; reſpondiſſe, ſe quidem illas habere: ſed non prius reddituram ei quàm cum ipſa coiiſſet. Herculem pro ea mercede cum fœmina concubuiſſe. Sed quum illa differret reddere equas, cupida diutiſſimè cum Hercule concumbendi, at hic cuperet receptis equis abire, ad poſtremum illis redditis mulierem dixiſſe; Has ego tibi equas, quæ huc venerant, ſeruaui: tu earum ſeruatarum pretium mihi perſoluiſti. Concepi enim ex te filios tres: qui vbi adoleuerint, expone quid facere debeam: nunquid hîc [7] habere domicilium, (nam ipſa huius regionis imperiũ teneo) an ad te mitti. Hæc percontatę reſpondiſſe, Poſteaquã eos in virilem ætatem adoleuiſſe videris, ſi ita facies non delinques: quem animaduerteris eorum hunc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita præcinctũ, eum tu huius regionis incolam effice: qui autẽ his operibus quæ mando non erit par, eum hinc ablegabis. Hæc exequẽdo & ipſa lætaberis, & præceptis meis obtemperabis. Atq; ita loquutũ Herculem tetendiſſe alterum arcum, (duos enim geſtabat)

[1] non fit veriſimile:

[2] natu minimum

[3] ſtudioſiſſime

[4] Quæ verò ſunt boream versus, vltrà eos qui ſupremam regionis partem incolunt, ea nec proſpici nec tranſiri poſſe propter interf. &c.

[6] natiuis

& balteum præmonstrasse, atque vtrunque mulieri tradidisse, arcum & balteum, qui balteus in extrema commissura haberet auream phialam: & his donatis abiisse. Illam pueris natis nomina imposuisse; vni, Agathyrso: [1] sequenti, Gelono: [2] nouissimo, Scythæ. Et quum in virilem ætatem adoleuerunt, eahdem mandatorum memorem illa peregisse: & duos quidem filiorum, Agathyrsum ac Gelonum, qui propolito certamini non suffecissent, à matre ablegatos è regione excessisse: Scytham verò, qui rem complesset, ibidem remansisse: & ab illo Scytha Herculis *filio* progeneratos qui deinceps fuerint reges Scytharum: ab illa autem phiala, Scythas ad hanc vsq; ætatem phialas in balteis ferre: & id solum Scythæ matrem excogitasse. Hæc Græci qui habitant in Ponto referunt. Fertur & alius sermo ita habens, cui ipse præcipuè assentior: Scythas [3] pecuarios, qui Asiam incolunt, quum à Massagetis bello vexarentur, Araxe transmisso, in Cimmeriam abiisse. nam regio quam nunc Scythæ incolunt, ea fertur olim fuisse Cimmeriorum. Sed inuadentibus Scythis Cimmerios, quum deliberarent, tanquam qui à magno inuaderentur exercitu, in sententia discrepasse, hinc reges, inde plebem: vtraque quidem valida, sed regum meliore. nam populus sentiebat abstinendum à bello, nec oportere aduersus multos *pugnando* adire periculum: at reges, pro regione cum inuasoribus dimicandum. Ita quum neutris alteri obtemperare vellent, & populus censeret sine prœlio demigrandum, tradita inuasoribus regione: reges verò, in sua potius patria occumbendum, nec vnà cum plebe fugiendum censuisse, quot bona habuissent, & quot mala euidentia habituri essent patria profugi, reputantes. Hæc illos sentientes, inter se decertasse, vtrosque numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à populo Cimmeriorum sepultos ad flumen Tyrem: (& eorum adhuc sepulchrum extat.) Sepultis his, illum è regione migrasse: quam desertam superuenientes Scythas occupauisse. Extantq; adhuc in Scythia tum muri Cimmerij, tum portoria Cimmeria, tum regioni cuidam nomen Cimmeriæ est, & Bosphorus qui Cimmerius appellatur. Cõstat autem Cimmerios [4] in Asiam fugisse Scythas, & Chersonesum cõdidisse; vbi nunc Sinope Græca vrbs sita est. Apparet etiam Scythas, in persequendis illis Mediam intrasse, via aberrantes. nam Cimmerij quidem fugientes iter semper secundum mare tenebant: Scythæ autem eos ad dextram Caucasum habentes insequebantur, donec ingressi sunt Mediã, itinere in mediterranea conuerso. Alia quoque fertur cõmunis Græcorum barbarorumq; narratio: Aristeus quidam Proconnesius, versificator, Castrobij filius, memorauit se Phœbo instinctum venisse ad Issedonas: & supra hos incolere Arimaspos, viros vnoculos: & item supra hos esse Grypas, qui aurum asseruent: ac super hos esse Hyperboreos, *id est, supra aquilonares*, ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaspis autoribus assiduè finitimis bellum inferre, & ab Arimaspis exterminari Issedones, ab Issedonibus Scythas. A Scythis autem vexatos Cimmerios, qui ad australe mare incolebant, regionem relinquere. Itaq; ne Aristeus quidem cum Scythis de ea regione consentit. qui vnde fuerit, qui hæc retulit, dictum est à me: sed à me dicetur item quænam de eodem viro in Proconneso & Cyzico audierim. Aristeum aiunt, quum nullo suæ ciuitatis esset inferior genere, ingressum in Procõneso fullonicam officinam decessisse: fullonemq; occlusa officina, abisse denuntiatum rem propinquis defuncti. Dissipatoq; iam per vrbem rumore Aristeum esse vita functum, [5] superuenisse sermoni de hac re disputantium quendam Cyzicenum, ex vrbe Artacia profectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Aristeo apud Cyzicum, atque colloquutum. Et quum id iste contendendo asseueraret, propinquos mortui ad fullonicam præstò fuisse, habentes quæ ad efferendos homines expediunt: sed aperta domo, Aristeum nec viuum comparuisse nec mortuum. septimoque deinde anno, quum in Procõneso comparuisset, eos versus fecisse qui nunc à Græcis Arimaspei vocantur: qui-

[1] id est, Ætate proximo.

[2] natu minimo

[3] Nomadas;

[4] id est. In Asiã venisse quum fugerent Scythas,

[5] Cyzicenũ quendam ex, Artace vrbe venientem, altercatum fuisse cũ illis qui id dicerent: affirmantem se Aristeo occurrisse eunti Cyzicum, & cum eo colloquutum esse. Quæ de re dũ pertinaciter contenderet, propinquos mort.

tur: quibus conditis, rursus euanuisse. Hoc istæ ciuitates commemorant: [1] quod scio congruisse cum Metapontinis qui sunt in Italia, trecentis & quadraginta annis, postquam iterum euanuit Aristeus, quemadmodum coniiciens & in Proconneso & apud Metapontinos inueni. Metapontini enim aiunt Aristeum, quum apud ipsos apparuisset, iussisse aram Apollini extrui, & iuxta eam erigi statuã quæ cognomen Aristei Proconnesij haberet: quòd diceret [2] Apollinem ad eos solos ex Italiotis in ipsorum terram venisse. se illum assectante, & qui nunc Aristeus esset, tum fuisse coruum quum deum assectaretur. Et hæc loquutum euanuisse. Eoq; aiunt Metapontini se Delphos ad deum misisse scisciratum quódnam illud hominis esset [3] proloquium, sibiq; iussisse Pythiam vt dicto audientes essent. melius enim cum ipsis actum iri, si parerent. Se igitur hæc admittentes [4] perfecisse. Et nunc statua extat cognomine Aristei, iuxta aram ipsam Apollinis, in foro extructam: circumstantibus vtrinque lauris. Hæc de Aristeo hactenus. Regione autem de qua nos dicere institueramus, quænam sint vlteriora, nemo exploratum habet. neque enim id ego ab aliquo audire potui, qui se diceret nosse quod ipse vidisset. Ac ne Aristeus quidem ipse (cuius paulò antè feci mentionem) in iis quos fecit versibus, ait se vltra Issedones processisse: sed vlteriora fando sibi esse cognita, quòd Issedones diceret ista commemorare. Verùm nos, quoad [5] longissimè rem inuestigare potuimus, omnem referemus: Ab emporio Borysthenitarum (hoc enim ex maritimis totius Scythiæ est maximè medium) primi incolunt Callipidæ, qui sunt Græcoscythæ, *id est, è Græcis factiScythæ*: super hos aliud genus eorum qui vocantur Halizones. Horum vtrique cum [6] in cæteris seruant ritum Scytharum, tum in serendo, atque vescendo cæpe, allio, lente, milio. Supra Halizones autem incolunt Scythæ aratores, [7] qui non ad panem conficiendum serunt triticum, sed ad illud torrendum. Supra hos incolunt Neuri: quorum tractus qui ad aquilonem vergit, quantum nos scimus, desertus est. Atque hæ quidem nationes iuxtà flumen Hypanin colunt, ad occidentalem partem Borysthenis. Verùm transmisso Borysthene, à mari prima est Hylæa: dehinc habitant Scythæ agricolæ, quos Græci qui [8] sub Hypane incolunt, Borysthenitas appellant, ipsi verò se Olbiopolitas. Hi igitur agricolæ Scythæ [9] colunt eum quidem tractum qui vergit ad auroram, trium dierum itinere, pertingentes ad flumen nomine Panticapem: [10] eum verò qui ad ventum aquilonem, vndecim dierum nauigatione, Borysthenem versus; tractus autem qui vlterior est, in multum sanè spatij desertus est. Vltra quam solitudinem habitant Androphagi, *id est, virorum carne vescentes*, separata natio, ac nequaquam Scythica. At supra hos deserta iam proculdubio omnia, nec vlla gens, quantum nos scimus. At horum Scytharum qui agricolæ sunt, plagam quæ ad auroram vergit, transmisso flumine Panticape, Scythæ nomades, *id est, pecuarij*, incolunt, neq; serentes quicquam neq; arantes. Nuda autẽ arboribus est omnis hæc plaga præter Hylæam. Nomades autem isti incolunt tractum quatuordecim dierum longitudinis, auroram versus, ad Gerrhum vsque flumen. Trans Gerrhum autem sunt [11] ea quæ vocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse cæteros Scythas arbitrantur: à meridie quidẽ ad Thauricam regionem pertingentes: ab aurora verò, ad fossam [12] quam dixerunt illi qui è cęcis geniti fuerunt Oryxam, & ad emporiũ paludis Mæotidis quod vocatur Cremni, *id est, prærupta*. quorum pars ad flumen Tanain porrigitur. At quæ superiora sunt, ad ventum aquilonem, Scythis regiis, ea incolunt Melanchlæni, alia gens non Scythica. Et supra Melanchlænos paludes sunt, & deserta hominibus regio, quantum nos scimus. Trans flumen autem Tanain non est regio Scythica, [13] sed prima Laxiorum Sauromatarum, qui à recessu Mæotidos paludis incipientes, incolunt tractum qui spectat aquilonem, itinere dierum quindecim, vacuum prorsus arboribus tam agrestibus quàm fructiferis. Supra hos habitãt (quæ secunda portio est) Budini, terram

[1] *At ista Metapontinis qui sunt in Italia consisse scio trecẽt.*

[2] *solos ex Italiotis esse in quorum terrã Apollo venisset.*

[3] *visum.*

[4] *præstitisse: vel, efficta reddidisse.*

[5] *penitissimè*

[6] *in cæteris quidem ritum Scytharũ seruant, sed frumentũ serunt & edũt, nec non cæpe, & allium, & lentem, et miliũ.*

[7] *qui frumẽtum non ad vestendum serunt, sed ad vendendum. Sup.*

[8] *ad Hypanin flumen incol.*

[9] *colunt, orientẽ quidem versus, trium dierum iter:*

[10] *Borean autem versus dierum vndecim secundo flumine Borysthene,*

[11] *vel, eæ quæ vocantur regiæ: sub domus.*

[12] *quam fodérunt qui è cæcis illis orti fuerunt: è cæcis illis, quorum videlicet facta fuit supra mẽtio.*

[13] *sed prima quidem portio est Sauromat. vel sossa*

colentes totam omni arborum genere abundantem. Supra Budinos ad aquilonem statim excipit solitudo octo dierum itineris. Post hanc solitudinem declinando magis ad ventum subsolanum, incolunt Thyssagetæ, natio copiosa & [1] propria, & è venatu victitans. His contigui, & in eisdem habitantes locis, ij quibus nomen inditum est Iyrcæ, & ipsi è venatione victitantes, hunc in modum: Conscensis arboribus, quæ per omnem regionẽ frequentes sunt, insidiantur. singulis autem adest canis, & item equus, in ventrem cubare edoctus, humilius subsidendi gratia. Vbi quis igitur ab arbore feram viderit, sagittaq; percusserit, conscenso equo illam persequitur, comitante cane. Super hos, auroram versus, incolunt alij Scythæ, qui à regiis Scythis deficientes, ita in hunc locum peruenerunt. Ad hos vsque Scythas omnis regio Scythica est campestris, & spissi soli: reliqua dehinc lapidosa atque salebrosa. Cujus regionis magno transmisso spatio, incolunt sub excelsorum mõtium radicibus homines qui ab ipso natali dicũtur esse calui, mares pariter & fœminæ, simis quoque naribus, & ingenti mento: propriam quandam vocem edentes, Scythicam gestantes vestem: ex arboribus victitantes. cui generi arboris nomen est Ponticum, magnitudo ferè eadem quæ fico, fructus fabæ instar nucleum habens. Id vbi maturerit, vestibus [2] exprimunt, & quod ab eo crassum & nigrũ defluit, nomine aschy, id & lingũt, & lacte commixtum potant. ex ipsius quoque crassitudinis fece massas ad esum componunt. Neque enim multum est eis pecorum, vtpote non studiosis rei pecuariæ. Sub arbore quisque cubat, per hyemẽ quidem, vbi arborem pileo albo firmoq; cõtexerint: per æstatem verò, sine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriam infert. sacri enim dicuntur esse, nihilq; Martiorum armorum possident. Iidem & finitimorum cõtrouersias dirimunt, & quisquis ad eos confugit, is à nemine læditur. Nomen eis est Argippæi. Ad hos vsque caluos ingens quoquouersus prospectus est regionis & gentiũ, quæ in conspectu sunt ex Borysthenis atque ex aliis Ponticis emporiis, Scythæ qui ad eos cõmeant, per septem interpretes totidẽq; linguas perueniũt. Horum tenus notitia rerum habetur. at quod supra illos caluos est, nemo pro comperto referre potest. nam montes editi atque prærupti transitũ interdicunt, quos nemo transcendit. Isti tamen calui referunt, (quæ apud me fidem non habent) incoli montes ab hominibus capripedibus: quos vbi transieris, esse alios qui senos menses dormiant. quod ego in primis nõ admitto. Sed tractum illum qui ad auroram caluis est, ab Issedonibus habitari sine ambiguitate compertũ est. Ille verò superior qui vergit ad aquilonem, [3] tam Issedonibus quàm caluis ignotus est, nisi quatenus isti ipsi dicunt. Issedones porro talibus moribus vti feruntur: Quoties pater alicui decessit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quæ vbi mactauerunt conciderunt q;, concidunt & mortuum patrem illius à quo in conuiuium accipiuntur, commixtisq; omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput autem defuncti [4] denudatum purgatumq; inaurant, eoq; pro simulachro vtuntur, agentes illi quotãnis maiores hostias ceremoniasq;. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur præterea & isti iusti esse, & ipsorum vxores peræquè fortes ac viri. Hi & ipsi cognoscuntur. quod supra hos est, ibi aiunt Issedones, esse homines vnoculos, & grypes auri custodes. Hoc ab eis acceperunt Scythæ, à Scythis nos cæteri accipientes, verum putamus, ac Scythicè eos appellamus Arimaspos. [5] nam arima Scythæ vnum vocant, spu verò oculum. Omnis autem quam dixi regio, adeò infestatur hyberna sæuitia vt octo mensibus tolerari nõ possit. tale illic gelu est. [6] sicubi aquam effundas, modò facias ibi lutum, facies autem si illic ignem accenderis. Ibidem quoque mare glaciatur, & omnis Cimmerius Bosporus: super quam glaciem omnes qui intra fossam incolunt Scythæ exercitus ducunt, & plaustra agunt trans mare vsque ad Indos. Ita vis hyberna octo mensibus perstat, quatuor tamen mensibus reliquis frigora illic sunt. Vbi etiam aliam quàm in cæteris regionibus, conditionem habet

[1] ἴδιον: quod supta vertit separata.

[2] excolant:

[3] Neq; ab illis calvis neq; ab Issedonib. habitari cõperitur.

[4] pilis nudatum

*Sincerior videtur hæc Græci contextus lectio apud Eustach. Comment. in Dionysij Periegesin, p. 16. ἀεὶ μὲν ὑπὲρ τὸ ἔθνος Σκυθικὸν μονώτους δὲ ὁ ἱστορικός. id est, nam ARI Scythicè VNVM dicitur, MASPVS verò OCVLVS: vt Hartung. annotauit De cursu lib. cap. 2. 5.

[5] quibus si aquam eff. lutum non facies: facies au.

habet hyems. nam quum tempus pluendi eſt, nihil ibi quod ſit vllius momenti, pluit: æſtate pluere non ceſſat. [1] Quinetiam tonitrua quum alibi, tum ibi nulla exiſtunt, æſtas nubila eſt. hyeme ſi fiant tonitrua, pro oſtento habetur. Terræmotus in Scythia ſi exiſtat ſeu æſtate ſeu hyeme, tanquam prodigium admirantur. Eam vim hyemis equi perferunt, muli aſiniq; neque incipientem quidem ferunt: quum tamen alibi ſtantes in gelido equi tabeſiant, aſini verò ac muli durent. Et hæc mihi videtur eſſe cauſa cur omnino cornua bouino generi nõ ſuccreſcant: aſtipulante ſententiæ meæ Homeri carmine in Odyſſea, quod ita habet,

Et Libyen, vbi ſunt cornuti protinus agni.

Quod rectè dictum eſt, in locis calidis maturè cornua exiſtere. at in vehementibus frigoribus aut non oriuntur ſtatim pecoribus cornua, aut ſi oriuntur, vix oriuntur. In Scythia itaque hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab initio enim oratio mea indagare inſtituit) cur in omni Eleo agro muli nequeant gigni, quum neque locus ſit frigidus, neq; vlla alia cauſa appareat. Aiunt Eleenſes ipſi ex imprecatione quadam id ſibi contigiſſe: quumq; tempus aduentat conceptus equarum, ſe in loca finitima illas educere: ibi poſtquam admiſerint aſinos, [2] dumq; conceperint, tunc rurſus eas reducere. De pennis autem quibus aiunt Scythæ oppletum eſſe aerem, & idcirco non poſſe proſpici longius continentem, nec vlterius tranſiri, hęc eſt mea ſententia: [3] Quod vltra eam regionem, aſſiduè ningit, & (vt credibile eſt) minus æſtate quam hyeme. nam, (prout cuilibet eminus intuenti cadentem niuem copioſam liquet quod dico) nix pennis aſſimilis eſt: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia ſunt eius continentis loca quæ ad aquilonem ſpectant. Eoq; opinor, pennas niuem eſſe interpretantes Scythas ac circumiectas gentes, ita loqui. Verùm [4] ea quæ reperiuntur, longiſſimè dicta ſunt. De Hyperboreis autem hominibus neque Scythæ quippiam, neq; alij vlli illic incolentium memorant, præter Iſſedones: ne ipſi quidem (vt mihi videtur) dicentes aliquid. dicerent enim & Scythæ de hoc, quemadmodum de vnoculis dicunt. Quanquã & ab Heſiodo de Hyperboreis mentio fit: quinetiam ab Homero in Epigonis, ſi tamen Homerus re vera fecit hos verſus. Sed multo plurima de his Delij memorant, ſacra alligata in triticea ſtipula ex Hyperboreis delata veniſſe ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos accepiſſe, gradatimq; per ſingulos ad [5] occaſum vſque: atque illinc meridiem verſus dimiſſa, à primis Græcorum Dodonæis eſſe accepta, & ab his deſcendiſſe ad Melienſem ſinum, peruaſiſſeq; in Eubœam, & oppidatim vſque ad Caryſtum: ab hac verò reliquiſſe Andrum (Caryſtios enim eſſe qui in Tenum portarint) Tenios verò in Delum: atq; ita hæc ſacra in Delum aiunt peruenisſe. Sed primùm Hyperboreos miſiſſe duas puellas quæ ferrent hæc ſacra, quas Delij aiunt Hyperochen & Laodicen: & cum his tutelæ gratia quinque è ſuis popularibus, qui eas deducerent: nunc Peripherees vocatos in Delo, vbi in magno honore habentur. Sed quum iſti ab Hyperboreis miſſi, rurſus non redirent, indignè ipſos Hyperboreos tuliſſe, ſi eos quos aſſiduè mitterent non reciperent. Ita miſiſſe qui ferrent ad confines ſuos ſacra in ſtipula tritici ligata, iuberentq; illos conſideratè mittere ad aliam nationem: atque ita hæc gradatim miſſa, aiunt deueniſſe in Delum. His ego ſacris ſimile quiddam fieri animaduerti à fœminis Thraciis atque Pæoniis, quæ in ſacrificando regiæ Dianæ, non ſine ſtipula triticia id faciunt: atque ipſe vidi eas facientes. Cæterùm his virginibus Hyperboreis vita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonſis vtriq; crinibus: quos [6] puellæ quidem fuſo inuolutos ſupra monumentum deponunt: pueri aut ad quandam herbam applicantes, & ipſi ſepulchro imponunt. Eſt autem monumentum intra Artemiſium ad ſiniſtram intrantibus, oleaq; ſupra ipſum eſt nata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ virgines. Aiunt verò iidem Argin & Opin virgines ex Hyperboreis eorundem hominum æ-

[1] *Tonitrua quo tempore ſunt alibi, ibi non ſunt: at æſtate frequẽtia exiſtunt. Quòd ſi hyeme, &c.*

[2] *et grauidæ fuerint, tunc rurſ.*

[3] *Quæ ſunt vltra hanc regionem loca, ſemper niuoſa ſunt: minus tamen (vt rationi conſentaneum eſt) eſt. quàm hyeme. Iam verò quisquis cadentem copioſam niuem intuitur eſt eminus intelligit quod dico. nix enim pennis ſimilis eſt.*

[4] *quæ commemorantur ab aliis. latiſſimè expoſita ſunt.*

[5] *Occaſum verſus longiſſimè Adriam vſq.*

[6] *puellæ quidem ante nuptias, fuſo inuolut.*

tate in Delum veniſſe, etiam priores Hyperoche & Laodice: & has quidem veniſſe ad reddēdum Lucinæ tributum quod pro partu maturando inſtituerant: Argin verò & Opin vnà cum ipſis deis aduenisſe, hosq; illis alios honores donaſſe. Ad eas enim [1] congregari cœtum mulierum quæ hymnum canant ab Olene Lycio conditū in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupātur. Deinde à Deliis edoctos inſulanos & Iones, cœtus agere inſtituiſſe, & nominatim Argin & Opin decantare. (hîc Olen è Lycia profectus, alios quoque vetuſtos fecit hymnos, qui cantantur in Delo) [2] dum cinis qui ſupra ſepulchrum eſt Argis & Opis, diſpergitur ſuper infinitam ægrotorum turbam qui ad aram ſunt. Eſt autem ſepulchrum earum poſt Artemiſium, ad auroram ſpectans, proximè Ceiorum cœnaculum. Hactenus de Hyperboreis dictum ſit. Nam de fabula Abaris, qui fertur eſſe Hyperboreus, nihil dico: qui ſagittam dicitur per vniuerſam terram circumtuliſſe, nihil comedens. Quod ſiqui ſunt Hyperborei, *id eſt*, *ſuper aquilonares*, erunt & alij hypernotij, *id eſt*, *ſuper auſtrales*. Nempe rideo quum multos video iam deſcripſiſſe ambitum terræ, nullum habentes in exponendo ſenſum, qui Oceanum ſcribunt circumfluere, & terram, tanquam tornum, factam eſſe orbiculatam, & Aſiam faciunt Europæ parem. Nam ego ſingularum magnitudinem breui patefaciam, [3] & quanta ſint ſingula ad deſcribendum. Vbi Perſæ incolunt, id ad auſtrale protenditur mare quod dicitur rubrum. Super hos ad ventum aquilonem habitant Medi, ſuper Medos Sapires, ſuper Sapires Colchi, ad ſeptentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phaſis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc veſperam verſus ab ea duæ oræ terrarum ad mare protenduntur, quas ego exponam. Hinc aquilonem verſus, ora vna à Phaſi incipiens porrigitur ad mare per Pontum & Helleſpontum, vſque ad Sigeum Troicum: auſtrum autem verſus, eadem ora à ſinu Mariandyno, qui Phœnicæ adiacet, protenditur ſecundum mare ad promontorium vſque Triopium. Incolunt autem in ora hac hominum nationes triginta. talis eſt vna ora. Altera verò, à Perſis incipiens porrigitur ad rubrum mare, quod & Perſicum vocatur: deinde gradatim Aſſyria, atque inde Arabia: deſinitq; in ſinu Arabico. etſi non deſineret, niſi ob id quod Darius è Nilo riuos in illum ſinum induxit. A Perſis ad Phœnicen tractus amplus eſt ac multus. A Phœnice hæc ora tendit ſecundum hoc mare per Syriam, Palæſtinam & Ægyptum, in qua terminatur: intra quam tres ſunt duntaxat nationes. Atque hæc ſunt quæ à Perſis occaſum verſus in Aſia continentur. Quæ ſupra Perſas ſunt & Medos & Sapires & Colchos, auroram verſus & ſolem orientem, hinc mare rubro alluuntur: aquilonem autem verſus, à mari Caſpio, & flumine Araxe, qui contra ſolem orientem fluit. Porro India tenus habitatur Aſia. Illinc iam auroram verſus deſerta ſunt: nec qualia ſint dicere quiſquam poteſt. Et Aſia quidem talis & tanta eſt. Libya autem in altera ora eſt: ab Ægypto enim iam excipitur. Hæc ora circa Ægyptum iam anguſta eſt. nam ab hoc mari ad rubrum intercapedo eſt centum millium vlnarum, quæ efficiunt mille ſtadia. Ab his deinceps anguſtiis ſpatioſa ſanè ora excipit quæ Libya dicitur. Itaq; admiror eos qui diſterminarunt atque diſtinxerunt Libyam, Aſiam, Europam: inter quas non parum eſt differentiæ. Siquidem Europa longitudine quidem cæteras aſſequitur, latitudine verò non videtur mihi comparari digna: nam Libya ſeipſam monſtrat circumfluam mari eſſe, excepto duntaxat vbi Aſiæ contermina eſt, Neco Ægyptiorum rege, eorū quos nouimus primo in hoc demonſtrando. Is poſtquam deſtitit a deprimenda foſſa à Nilo ad Arabicum ſinum, miſit nauibus quoſdam Phœnices, præcipiens vt tranſuecti columnas Herculeas penetrarent ad ſeptentrionale vſq; mare, atque ita ad Ægyptum remearent. Phœnices igitur è rubro mari ſoluentes, abierunt in mare auſtrale: qui, quum autumnus aduenisſet, applicitis ad terram nauibus ſementē faciebāt: [4] vt aſſiduè Libyes legerent, ac meſſem expectarent. deinde meſſo

[1] Videtur potius ἀγείρειν ita ſumi vt quum de matre deorum dicitur vnde μητραγύρτης. Sic et ſtatim poſt.

[2] *et dum femora ad aram adolentur, cinerem hunc conſumi in conſpergendo Opidu & Argidu ſepulcro. Eſt autem ſep.* [Paulanias hanc Argin vocat Hecaergen, 41. 32: & 154. 13. S.]

[3] *& quales ſint ſingulæ, quantum ad deſcriptionem attinet.*

[4] *in quamcunq; Libyæ partem nauigantes parum meſſem: meſſemq; expectabant. Quum autem menſu iſſent, oram ſoluerunt. Ita bieno.*

messo frumento nauigabant. Ita biennio consumpto, anno tertio ad Herculeas columnas declinantes in Ægyptum remearunt, referentes quæ apud me fidem non habent, sed forte apud aliquem alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atque hunc in modum Libya primùm est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, qui dixerunt quendam Sataspem, Teaspis filium, virum [1] Achæmenidem, qui Libyam non circumnauigauit quum esset ad hoc ipsum missus: sed cum nauigationis longitudine tum terræ solitudine deterritus retrò rediit, non impleto labore quem ei mater iniunxerat. Etenim vitiauerat filiam virginem Zopyri filij Megabyzi, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendum cruci mater sua, quæ erat Darij soror, liberauit: quòd diceret se maius illi supplicium irrogaturam quàm rex pararet. quippe necesse ei fore pernauigare omnẽ Africam, dum perueniret, ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataspes in Ægyptum abiit, sumptaq; illinc naue ac sociis, nauigauit ad columnas Herculis: quibus transmissis, circumuectus Africę promontorium nomine Syloes, in meridiem cursum tenebat. Emensusq; permultũ maris intra complures menses, quum assiduè plurit tempore opus esset, conuerso cursu in Ægyptum rediit. Et illinc ad regem Xerxem regressus, aiebat se in pernauiganda remotissima ad quam isset ora, vidisse homines pusillos Phœnicea vtentes veste, qui, quum ipsi terræ nauim applicarent, ad montes se fuga proriperent relictis vrbibus. Ipse autem ingressos nihil illis iniuriæ intulisse, pecora tantùm illinc accepisse. Quòd autem totam Africam non pernauigassent, hanc causam afferebat, quòd nauigium vlterius procedere non posset, sed retineretur. [2] Hunc Xerxes negans loquutum vera, quòd certamen sibi propositum non exoluisset, in crucem sustulit, irrogata quam destinauerat pœna. Huius Sataspis eunuchus, audita domini nece, Samum cum magna pecunia profugit, quam Samius quidam interuertit: cuius nomen quum sciam, tamen volens [3] obliuiscor. Cæterùm Asiæ bona pars à Dario peruestigata est. Is cupidus cognoscendi vbinam Indus (qui secundus omnium fluminum crocodilos præstat) mare influat, misit nauibus cum alios quosdam, quos vera renuntiaturos confidebat, tum Scylacem quendam Caryandeum. Isti è Caspatyro vrbe è terra Pactyica soluentes, secundo flumine auroram versus atque solem orientem nauigantes in mare, de hinc per ipsum mare occasum versus, tricesimo demum mense tenuerunt eum locum vnde rex Ægyptiorum eos Phœnices quos antea dixi, miserat ad Libyam circumnauigandam. Post horum circumnauigationem Darius Indos subegit, & eo mari potitus est. Ita Asiam (præter eam quæ orientem solem spectat) compertum parem Libyæ esse. At Europa à nemine inuestigata est, neq; quà ad orientem neq; quà ad Aquilonẽ vergit, an [4] mari claudatur. Lõgitudine tamen cognoscitur ad vtrunque accedere. Neq; possum coniectura colligere vnde, quum vna sit terra, tria tam ita sint ei nomina indita è mulierum cognominibus: eiusq; fines ponantur Nilus fluuius Ægyptiacus & Phasis Colchus. Alij aiunt esse fines Tanain & [5] Mæotidem, fretumq; Cimmerium: sed negant se audisse nomina eorum qui hæc distinxerunt, & vnde nomina imposuerint. Iam enim Libya quidem à plerisque Græcorũ fertur sortita nomen à Libya quadam muliere indigena: Asia verò, ab vxore Promethei. quanquam Lydi hoc sibi nomen vendicant, asserentes ab Asio filio Cotys, filij Manei, Asiam appellatam, non ab vxore Promethei. vnde & Sardibus [6] familiam quandam esse vocatam Asiadem. Europa autem neque an sit mari circumflua, neque vnde hoc nomen acceperit, neque quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium compertum est: nisi dicamus ab Europa [7] Tyria nomen accepisse regionem: [8] nec antè, sicut cæteras, nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neque in hanc commeasse tertã quæ nunc à Græcis vocatur Europa, sed è Phœnice tantùm in Cretam, & è Creta in Africam. Hæc hactenus de his dicta sint, [9] nam quæ sentimus de his, ea dicimus. Pon-

[1] *Achæmenidem Libyã non circumnauigasse*, id est, nauigando obiisse: quasi legeretur ἀ Περσὴς ὤν. vel ἀπέρσας sepãrãdum à sequentibus. Deinde, *Deterritum retrò rediisse.*

[2] *At Xerxes non assentiens ipsi, vera esse quæ diceret, quod labore sibi proposito nõ defunctus esset:*

[3] id est, silentio prætereo.

[4] *mari alluatur.*

[5] Diuersam videtur sequutus lectionem ab ea quæ in vulg. edit. & in nostris vet. cod. habetur.

[6] *tribum*

[7] Non Συρίης legit Valla, sed Τυρίης: cui lectioni assentiuntur nonnulli etiã vet. cod.

[8] *Antea verò nomine carebat, sicut & cætera.*

[9] *Vtemur enim opinionibus quæ de his receptæ sunt.* Potest tamẽ & alius esse sensus.

tus autem Euxinus, in quem Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica duntaxat excepta. nullius enim nationis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiam pertinens proferre possumus, aut aliquem virum pro erudito habitum nouimus, præter Scythicam gentem & Anacharsin. In gente autem Scythica [1] ex omnibus humanis negotiis vnum maximum, quantum nos scimus, excogitatum est, at cætera non admiror. Quod maximum ab eis excogitatum, id est, vt neque quispiam qui ad eos se contulerit, aufugere, [2] neque ipsi capi possint, aut ne inueniri quidem, si nolint, atque deprehēdi. Siquidem nullæ sunt eis vrbes, nulla mœnia extructa. domos secum ferunt singuli: equestresq; sunt sagittarij, non pane victitantes, sed ex pecoribus: pro domibus plaustra habentes: quidni imbelles alioqui futuri, & ad dimicandum inhabiles? Hæc autem sunt ab eis inuenta cum opportunitate terræ, tum fluminum beneficio. nam hæc terra, quum sit campestris, sua sponte vliginosa est & humida, eamq; interfluunt flumina nō multo pauciora numero quàm in Ægypto fossæ. Quorum quæ sunt celeberrima & à mari nauigabilia, ea recensebo. Ister, quinque hostia habens: post hunc Tyres & Hypanis & Borysthenes & Panticapes & Hypacyris & Gerrhus & Thanais. Isti hunc in modum fluunt. Ister, omnium quos nouimus fluuiorum maximus, semper sibiipsi par tam æstate quàm hyeme fluit, ab occasu primus omnium qui sunt in Scythia. ob id omnium maximus quòd alij in eum influunt, qui ipsum ingentem reddunt: per Scythiam quidem delapsi, numero quinque. Vnus quem Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton: alius, Tiarantus, tertius Ararus, quartus Naparres, quintus Ordissus. Horum primo loco dictus fluuius, magnus est, & ad auroram fluens, cum Istro aquam communicat: minor est Tiarantus, ad occasum magis vergens. [3] Inter quos cæteri fluentes, Ararus, Naparis & Ordissus, in Istrum infunduntur. Hi sunt vernaculi Scythiæ amnes, qui illum augent. Ex Agathyrsis autem fluens vnus, Maris, Istro se immiscet: ex Hæmi verò iugis tres alij ingentes ad aquilonem ventum, Atlas & Auras & Tibesis: per Thraciam verò & Crobyzos Thraces, Athres & Noes & Atarnes: at ex Pæoniis ac monte Rhodope, medium interscindens Hæmum Cius in ipsum erumpit. Quin ex Illyriis in aquilonem tendens Angrus, planitiem Triballicam interfluens, Brongum intrat, Brongus iste Istrum. ita vtrunque per se magnum Ister excipit. Præterea ex regione quæ est supra Vmbricos, Carpis, & alius ad ventum aquilonem Alpis, in Istrum exeunt. Omnem enim Europam Ister emetitur (sumpto ex Celtis initio, qui omnium in Europa ad solis occasum extremi sunt, post Cynetas (totamque permensus Europam, ex transuerso ingreditur Scythiam. His quæ dixi fluminibus, & aliis aquas suas communicantibus, Ister fit omnium maximus. nam si alterius cum alterius aqua comparetur, profectò Nilus copia aquæ antecellit, quòd in eum nullus neque fluuius neque fons ingrediens, ad incrementum aquæ confert. Quòd autem Ister sibi semper par fluit tam æstate quàm hyeme, ob id fit (vt mihi videtur) quòd hyeme est quantus est, aliquantulo maior quàm sua natura fert. nam per hyemem paululum in ea regione pluit, sed vbique ningit. Æstate verò nix, quæ sub hyemem decidit permulta, vndique in Istrum, liquefacta dilabitur, eumque implet: nec ipsa solum, sed cum ea imbres multi atque vehementes. Quippe per æstatem pluit, quo tempore quanto plus aquæ sol ad se attrahit quam hyeme, tanto plus aquæ cum Istro miscetur æstate quàm hyeme. Ita quum paria faciat Ister datis aquis & acceptis, fit vt semper videatur sibi esse similes. Ex fluuiis ergo qui apud Scythias sunt, vnus est Ister. Post hunc Tyres, qui ab aquilone means, ortum trahit ex ingenti palude, quæ Scythicam terram à Nebride separat. ad ostium huius incolunt Græci qui Tyritæ vocantur. Tertium flumen est Hypanis, ex Scythia veniens, & ex magna palude profluens, circum quam pascuntur equi sylueſtres candidi: rectèq; vocatur hæc palus, mater Hypanis. Ex hac igitur

ortus

[1] vna rerum humanarum maxima, omnium quæ quidem nouerimus solertissimè excogitata est.

[2] neq; possit eos quisquam inuenire si inuenire nolint. Quibus enim nulla condita sint mœnia. sed qui domos portent, sintq; & equos sagittandi periti, ac non ex messe, sed ex pecoribus victum habeant. ac in palustri habitent, qui non bi fuerint inexpugnabiles & inaccessi? Hæc autem, &c.

[3] Per quorū medium cæt. ſ. vel quos cæteri inter ſe.

ortus Hypanis fluit ferè quinque dierum nauigatione, angustus, & adhuc dulcis, sed mox quatuor a mari dierum nauigatione sane quamamarus, propter amarum qui in eum fluit fontem: adeo, inquam, amarum, vt quum sit exiguus magnitudine, tamen inficiat Hypanin flumen, in paucis magnum. Est autem hic fons in finibus regionis Scytharum aratorum, & Alizonum, eodem nomine quo locus vnde emanat, Scythica lingua * Amaxampeus; Græca autem lingua, ἱερὰ ὁδὸς, id est, *sacra via*. Apud Alizonas autem contrahunt terminos suos Tyres & Hypanis, mox deinde in diuersum abeuntes, mediam intercapedinem laxant. Quartus fluuius est Borysthenes, secundum Istrum omnium maximus, & nostra sententia, non modò Scythicorum fluuiorum longè huberrimus, sed etiam cæteris huberior, præter Ægyptium Nilum, cum quo non licet alium comparare. Cæterorum autem huberrimus est Borysthenes, pascua præbens amœnissima & accommodatissima pecoribus, necnõ optimorum ac singularium piscium affatim: idem ad potandum suauissimus, limpidus inter turbidos fluens, iuxta quem sementis optima fit, ' & herba non satiua, etiam altissima. In huius quoque ostio ingens vis salis sua sponte concrescit. Præbet idem ingentia cete ad salsuram, spinis carentia, quæ antacæos appellant. Alia præterea præstat admiratione digna: Porro quadraginta quidem dierum nauigatione vsque ad locum nomine Gerrhum, cognoscitur ab aquilone fluere: at superiora per quæ fluit, nemo hominum eloqui potest: videtur tamen fluere per solitudinem ad Scytharum agricolantium plagam. nam hi Scythæ decem dierum nauigatione accolunt hoc flumen. Cuius tantùm ac Nili fontes nec ipse possum, nec vllum Græcorum reor posse, dicere. Idem quum ad mare aduenit, Hypanis cum eo miscetur, eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes intercapedinis est, ² Hyppoleo promontorium vocitatur, vbi delubrum Cereris extructum est. Vltra quod delubrum sub Hypani incolunt Borysthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuiis. Post hos alius, qui quintus est, nomine Panticapes, & ipse ab aquilone fluens, atque è palude: inter quem & Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua transmissa, Borystheni immiscetur. Sextus est Hypacaris, qui è palude manans, mediosque Scythas nomadas influens, in mare voluitur, iuxta Carcinitin oppidum, ad dexteram coërcens Hylæam, & cursum qui dicitur Achillis. Septimus est Gerrhus, nomen à loco obtinens, qui a Borysthene dirimitur circa ea loca apud quæ Borysthenes cognoscitur: cui loco nomen est Gerrho, disterminatque regionem Scytharum nomadum ac regiorum, *& idem in mare fluit* in Hypacarin dilabitur. Octauus est Tanais, qui superius è vasta palude profluens, in aliam vastiorem diffunditur, nomine Mæotin, quæ discludit regios Scythas à Sarmatis. In hunc Tanain alius influit, nomine Hyrgis. His celeberrimis amnibus Scythæ muniti sunt. Gramen quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus germinum ' aridissimum est, quod ita se habere dissectis pecoribus licet discernere. Et ea quidem vt quam maxima sunt, ita apud eos abundant. cætera autem vulgaria sunt. Atque hunc in modum ⁴ res sunt eis institutæ. Deorum hos solos propitiantur: Vestam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem: existimantes Tellurem Iouis coniugem esse. Post hos Apollinem, & cœlestem Venerem, & Martem, & Herculem. Hos cuncti Scythæ deos arbitrantur. Sed qui regij Scythæ vocantur, etiam Neptuno sacrificant, appellantes Vestam lingua sua Tabiti; Iouem, Papæum, mea sententia rectissimè: Tellurem Apiam, Apollinem OEtosyrum; cœlestem Venerem, Artimpasam; Neptunum Thamimasadem. Simulachra & aras & delubra ' facienda non putant, præterquam Marti. Idem sacrificium prorsus apud omnia templa fieri eodem modo est institutum, qui talis est: Victima ipsa primoribus implicita pedibus sistitur, cuius à tergo stans immolator, amota in primis infula, pecudem ferit, eaque concidente deum in-

* Infra no. Exampæum scribitur, etiam Græcoitidemque apud Solinum cap. 24. & apud Pomp. Melam, lib. 2. cap. 1. S.

' *& gramen qua parte aeris feritur regio altissimum.* ad verbum *profundissimum.*

² Hippoleon

³ Videtur aliud legisse quam ἐπιχώρια. ⁴ *ritus sunt eis instituti. Hu solis dis litant; vel, sacrificant.*

' *facere hoc est illis vsu receptum.*

uocat cui illam mactat: deinde circũdat laqueum collo, tum iniecto baculo circumducit, hostiamque strangulat non incenso igni, [1] non votis nuncupatis, non sumptis libamentis, sed vbi pecudem strangulauit, eique pellem detraxit, ad coquendum se conuertit. Verùm quum Scythica regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogitatum est: Vbi victimam pelle denudarunt, denudant quoque ossa carnibus, dehinc illas in lebetes eius gentis (Lesbiis crateribus assimiles, nisi quòd sunt multò capaciores) iniiciunt, subiectis atque succensis ossibus hostiarum, coquunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes hostiarum in aluos illarum & cum aqua commiscent, atque ossa succendunt. Quibus pulcherrimè ardentibus, & aluis facilè capientibus carnes ossibus separatas, ita fit vt bos se ipse coquat: & item cætera pecora immolata, per semetipsum quodque elixum fit. Coctis carnibus, is qui immolauit, earum atque intestinorum [2] libamenta ante se porricit. Immolant autem cum alia pecora, tum præcipuè equos. Et aliis quidem diis hunc in modum & alias pecudes immolant. Marti verò sic prisco ritu apud quosque tale extruitur templum: Sarmentorum fasces aggeruntur trium in longum latumque stadiorũ, minoris tamen sublimitatis. desuper quadrata planities efficitur: tria latera prærupta sunt, quartum accliue, per quod ascendatur. Eò quotannis comportant centum quinquaginta plaustra sarmentorum. nam semper propter cœli tempestatem illa marcescunt. Sub hac congerie ferreus acinacis, qui singulis vetustus est, statuitur. Idque est Martis simulachrum, cui annuas hostias offerunt cum aliorum pecorum, tum equorum, & plus [3] huic acinaci quàm cæteris diis. Ex capiuis centesimum quenque immolant, non eodem quo pecora modo, sed diuerso. nam vbi eorum capitibus vinum libauerunt, ipsos intra quoddã vas iugulant: de hinc eisdem in congeriem sarmentorum sublatis, acinacẽ cruore perfundunt. Hæc quidem supra conferunt. inferius autem in templo ista faciunt: Virorum interemptorum omnes humeros dextros præcidunt, quos vnà cum manibus in aërem iaciunt. & quocunque deciderit manus, ibi iacet, seorsum autem mortuus. [4] Cæteris deinde solennibus confectis abeunt. Et sacrificia quidem hæc ab eis sunt instituta. [5] Sues pro nihilo putant, quas nec alere omnino in sua regione volunt. Quæ verò ad bellum attinent, hunc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum virum ceperit vir Scytha, eius sanguinem potat: quoscunque in prœlio interemerit, eorum capita regi offert. nam capite allato, fit prædæ quamcunque ceperint particeps, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit: In orbem illud amputat circa aures, verticeq; sumpto excutit, deinde pellem detrahit: & vbi sicut bouis corium manibus molliuit, tanquam mantile possidet, eaque & habenis equi sui appensa gloriatur: qualia mantilia vt quisque plurima habet, ita vir iudicatur præstantissimus. Sunt quoque multi qui coria hæc humana tanquam brutorum consuant, quibus pro amiculis induantur. Multi etiam cæsorum hostiũ manus dextras cum vnguibus excoriant, [6] eisque opercula pharetrarum integunt. Est autem inter omnia coria humanum ferè & crassum maximè & candore splendidum. Multi etiam totos homines excoriatos, & super ligna extentos, supra equos circumferunt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. [7] Non tamen de omnium, sed de inimicissimorum capitibus hoc faciunt, vt quisq; illud quod est infra supercilia, recisum prorsus excutiat: & crudo tantùm bouis corio, si pauper sit, sin diues, non modò exterius inducat boũino corio, verumetiam interius inuoluat, & sic vterque pro poculo vtatur. Idem agunt de familiaribus, si inter eos exiterint discordiæ, & apud regem victoria sint potiti. Hæc capita hospitibus qui ad eos veniunt viri alicuius existimationis, exhibent: referuntq; illos, quũ essent domestici, & ad pugnam lacessissent, ab ipsis esse superatos: id, strenuitatis loco ponentes. Semel autem quotannis [8] singuli regionum principes miscent vinum crateri, de quo [9] Scythæ omnes hostium homicidæ bibunt, at nõ gustant qui nihil præclari operis ediderint,

[1] *non oblatis primitiis,*

[2] *primitias*

[3] *Hic intelligit forsasse, Martis & acinaci.*

[4] *Videtur aut diuersam à nostra lectionem secutus esse, aut nostrã non intellexisse. quæ tamen ἀνίρξαντες habet pro eo quod vet. cod. ἀνήρξαντες.*

[5] *Suum nullus est illis vsus:*

[6] *εἰσί τε φαρετρας integũt. vel, & ex eis opercula pharetrarũ conficiunt.*

[7] *At capitibus non quidem omnium, sed inimicissimorũm, hoc faciunt:*

[8] *vnusquisque prouinciæ præfectus in sua prouincia crateræm vini temperat, de quo Sc.*

[9] *Scythæ omnes bibunt à quibus hostes sui interfecti fuerint: at qui hoc facinus non ediderint, hoc non gustant, &c.*

sed

ſed ſine honore ſeorſum ſedent: quæ res apud eos maximæ eſt ignominiæ. Qui verò complures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos habent calicibus potant. Apud eoſdem permulti ſunt vaticinatores, qui pluribus virgis ſalignis diuinãt, ad hunc modum: Grandes virgarum faſces quum attulerunt, humi poſitos diſſoluunt, ac ſeparatim ponentes illarum ſingulas, vaticinantur.[1] ad hæc dicendo, viceuerſa virgas prehendunt, ac rurſus ſigillatim componunt. Hæc eſt illis tradita à maioribus diuinatio. Sed Enaries,[2] qui ſunt androgyni, aiunt ſibi à Venere traditam diuinationem, qui tiliæ fronde vaticinantur. Tiliam vbi quis trifariam ſciderit, digitis ſuis eam implicando ac reſoluendo tractat, atque in hunc modum vaticinatur. Horum tres maximè probatos accerſit rex quoties ægrotat: cui iſti ſemper ferè dicunt hunc aut illum ciuem (nominant autem hominem de quo loquũtur) peieraſſe, iurantem per regium[3] ſolium: (eſt autem Scythis mos plerunque iurandi per regium ſolium, quum maximum volunt interponere iuſiurandum) protinuſq; is quem dixerint peieraſſe, adductus, coarguitur ſcientia diuinãdi, tanquam compertus falsò deieraſſe per regium ſolium, & ob id regem ægrotare. Si ille inficians ſe negat peieraſſe,[4] atque rem grauiter fert, rex duplum vaticinorum accerſit: qui inſpecta diuinandi ratione, ſi & ipſi hominem periurij conuicerint, ſine mora caput excidunt: eiuſq; facultates inter ſe partiuntur primi vaticini. Sin verò illi qui ſuperuenerunt vaticini homines abſoluerint, alij atque alij præſtò ſunt: quorum ſi plures abſoluerint, decernitur primis illis vaticinis eſſe pereundum: eoſque hunc in modum necant: Plauſtrum concameratum vbi ſarmentis referſerunt, bobusq; iunxerunt, vaticinos pedibus implicatis, & manibus poſt tergum reuinctis, atque ore obſtructo, extendunt in medium ſarmentorum: inceníisq; ſarmentis territando agitant boues. quorum boum multi cum vaticinis concremantur, multi ambuſti, cremato vtique plauſtri temone, aufugiunt. Hoc quem dixi modo comburunt *μάντας, id eſt, vaticinos*, etiam ob alias cauſas, appellantq; *ψευδομάντας, id eſt, falſos vaticinos*. Sed quos morte rex afficit, eorum ne liberos quidem relinquit, ſed vniuerſos mares interficit, fœminis nihil læſis. Fœdera cum quibuſcunque ineunt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuſo in grandem calicem fictilem vino, commiſcent eorum ſanguinem qui feriunt fœdus, percutientes[5] cultello aut incidentes gladio aliquantulum corporis. deinde in calice tingunt acinacem, ſagittas, ſecurim,[6] gladium. Hæc vbi fecerunt, ſeſe multis verbis deuouent: poſtea vinum epotant non modò ij qui fœdus fecerunt, ſed etiam comites ij qui ſunt maximæ dignitatis. Regum autem ſepulchra apud Gerrhos ſunt. Vbi Boryſthenes iam nauigabilis eſt, ibi, quum rex eorum deceſſit, ingentem ſcrobem effodiunt forma quadrata. hoc vbi præparatum, accipiunt mortuum corpore incerato, aluo euulſa atque expurgata, quam ſilere contuſo & thymiamate apiiq; ſemine & anifi quum expleuerunt, reſuunt rurſus, impoſitumque plauſtro cadauer ad alium gentem ferunt. Quod qui excipiunt, eadem agunt quæ regij Scythæ:[7] aurem decidunt, crinem circumtondent, brachia circuncidunt, frontem naſumque conſauciant, ſiniſtram manum ſagittis trailciunt. Poſtmodum regis cadauer carpento ferunt ad aliam gentem cui imperitant, quæ ipſos comitatur ad eos vnde primùm venerant. Vbi iam mortuum circumferentes, luſtrauerunt ſingulas gentes quibus imperauit, apud eos deponunt qui in extremis Gerrhis habitant, & in ſepulchris. Quem poſtquam ſuper torũ in loculo poſuerunt, haſtis hinc atq; hinc defixis, deſuper ligna diſponũt, deinde pallio contegunt. In reliqua loculi ſpatioſitate aliquam eius pallacam ſtrangulatam ſepeliunt, & eum qui vinum miſcebat, & cocum & equiſonem & miniſtrum & eum qui erat à nuntiis, necnon equos & aliarum rerum omnium primitias, quinetiam phialas aureas. nam argentum aut æs nihil in vſu habent. His actis, humum certatim atq; auidè iniiciunt, cupientes tumulum quam maximum efficere. Circumacto anno, rurſus hoc agunt: E famulis regis intimos ſumur

[1] *Simulac dum hæc dicunt, virgas rurſum conuoluũt*; quas videlicet euoluerant, *& in vnum componunt.*

[2] Legit *οἱ ἐνάρεες*, pro *ἢ οἱ ἀνδρόγυνοι*. Pro *ἐνάρεες* ſupra fuit *ἐναρέες*, lib. 1. quod ſonat execrationi obnoxios. Corinthus, qui de dialectis ſcripſit *ἐνάρεας* interpretatur *ἐναλίους*. nõnulli tradũt, *ἐνάρεας* Scythas eſſe vates euiratos, quos Hippocrates alicubi *μανδρώδεις* appellauerit: vt annot. Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 10. S.

[3] aut *laremq;*

[4] *καὶ δύσλογίστου*, quod dicitur Gall. Et dit qu'on luy fait tort.

[5] Sunt qui vocem Græcam *σίναιαν* ſuſpectam habeant.

[6] *iaculum.*

[7] *aurem* partem *amputant*;

[1] (ſunt autem famuli regum, ingenui Scythæ, & quos ipſe rex iuſſerit. nã nullus venalitius ei miniſtrat.) Horum miniſtrorum quinquaginta quum ſtrangulauerunt, ac totidem præſtantiſſimos equos, [2] eductis inteſtinis & expurgatis, paleis implent, ac conſuunt: & vbi dimidium fornicis ſuper duo ligna reſupinatum ſtatuerint, alterumq; dimidium ſuper altera duo ligna, & item alia multa huiuſcemodi defixerint, tum ſuper ea equos imponunt, craſſis tignis in longum ad ceruicem vſque traiectos, ita vt priores fornices ſuſtineãt armos equorum, poſteriores verò iuxta femora ſuſcipiant vteros, vtriſq; cruribus ſupernè pendentibus. Equos autem infrænant, eorumq; habenas ad palos extentas alligant: dehinc ſuper eorum ſingulos ſtatuunt ſingulos quinquaginta iuuenum ſtrangulatorum, hunc in modum, Vnicuique eorum rectum ſtipitem per ſpinam ad ceruicem vſque transfigunt: quod inferius ſtipitis extat vltimum, infigunt tigno illi quo equus traiectus eſt. His equitibus ſepulchro circumpoſitis abeunt. Hunc in modum reges ſepeliunt. Alios autem Scythas, quum deceſſerunt, proximi quique in plauſtris collocatos ad amicos circũferunt. eos ſinguli amicorum excipientes, epulum cadauer comitantibus præbent, tam propinquis quàm cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc [3] humantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt, ablueruntque, circa corpus ita agunt: Tria ligna ſtatuunt mutuò inclinata, circa hæc prætendunt lanea pilea, quammaximè poſſunt conſtipantes, & in [4] ſcapham in medio lignorum pileorumq; poſitam lapides coniiciunt ex igne [5] perſpicuos. Naſcitur autem apud eos cannabis lino ſimillima, præterquam craſſitudine ac magnitudine: ſed multo quàm noſtra eſt præſtantior, vel ſua ſponte naſcens, vel ſata: ex qua Thraces veſtimenta conficiunt lineis ſimillima: quæ [6] niſi quis admodum terat, linea ſint an cannabea, non queat dignoſcere: & qui non viderit cannabem, exiſtimet lineum eſſe veſtimentum. Huius cannabis ſumptum ſemen Scythæ ſub pileis occulunt, ſupra lapides igne [7] perſpicuos: vnde fit thymiama, tantum reddens vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore ſtupentes Scythæ eiulant: quod apud ipſos loco lauacri eſt. [8] neque enim lauant omnino corpus, ſed vxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem ſcabrum cõterunt cypreſſo & cedro & thuris ligno: deinde perfrictum corpus quum intumuerit, illud faciemq; medicamentis oblinunt. Id eas ſimul bene olentes facit, ſimul poſtero die, [9] medicamentis amotis mundas ac ſplendidas. Externis hi ritibus vti magnopere cauent, ne mutuo quidem inter ſe: ſed Græcorum præcipuè, [10] vtique poſteaquam deprehenderunt Anacharſin, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharſis quum multum orbis terrarum contemplatus eſſet, & multum in ſapientia profeciſſet, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum per Helleſpontum nauigans tenuiſſet Cyzicum, vouit Matri deorum, (offendit enim Cyzicenos eius diem feſtum magnifico ſanè apparatu celebrantes) ſi ſaluus ſoſpesq; domum reuertiſſet, ſacrificaturum ſe eodem ritu quo Cyzicenos ſacrificantes vidiſſet, & peruigilium noctis inſtituturum. Quum igitur in Scythiam veniſſet, [11] venit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis curſum ſita, vbique omnifariis arboribus referta. In hanc abſtrudens ſe Anacharſis, omnem feſti ceremoniam deæ perſoluit, tympanum tenens, [12] exutisq; ſimulachris. Hæc eum agentem quidam Scytha animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex quum & ipſe contuliſſet ſe eò, & Anacharſin ea facientem inſpexiſſet, excuſſa ſagitta necauit. Et nunc ſiquis de Anacharſi interroget, Scythæ negant ſe nouiſſe hominẽ, ob id quòd in Græciam peregrinatus externosq; ſit mores ſectatus. [13] Licet (vt ego accepi)

[1] *Sunt autẽ Scythæ indigenæ. nam famuli ſunt quos rex inſſerit: nec vllus venal.* Legiſſe autem videtur hic interpr. *iuvenis* pro *ἐγγενὴς*.

[2] *vacuata & purgata aluo,*

[3] *humãtur.* Poſtquam autem *inumarũt Scythæ, ita ſe purgant.* Vbi *caput abſterſerunt & lauerunt, hæc circa corpus faciunt.*

[4] *aluum*

[5] *fulgentes.* vel, *candentes.*

[6] *niſi quũ ſit valde exercetatus, lin.*

[7] *fulgentes.* vel, *candentes.*

[8] *Corpus enim nullo pacto lauant. At vxores eorum effundunt aquam, deinde cupreſſi & cedri thuris lignum ad ſcabrum aliquem lapidẽ atterunt: eo autem quod ita fuerit atterendo abraſum (eſt autem craſſum) corpus totum faciem q; obliuunt.*

[9] *ramentis quibus ſe oblenerant,*

[10] *vt oſtendit Anacharſis, & deinde iterum Scyles. Anacharſis enim quum multo orbis terrarum ſpatio perluſtrato, magnaq; ſapientia ſibi inde comparata Scythicas ſedes repeteret, per Helleſpontum nauigãs, Cyzicum appulit. vbi vouit Matri d.*

[11] *clam ingreſſus eſt Hylæam.* vel, *in Hylæam ſe abdidit.*

[12] Legit Valla *ἐκδυσάμενος*, pro *ἐκδησάμενος*, pro quo perperam legitur in vulg. edit. *ἐκδημησάμενος*

[13] *Vt autem ego ex Timne tutore Spargapithis, audiui, fuiſſe eum Indathyrſi regis Scytharum patruum, filium autem Gn. n. L. pron. Sp. fi ex hac fam. fuit Anach ſed à patruele interemptum fuiſſe ſciat Indathyrſus, &c.* Eſt autem aliqua *αἰνιγματολογία* in verbis Græcis, quam expreſſimus.

cepi) tutor fuerit Timnis, filij Spargapithis, patruusq; Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharsis, cõstat eum à patruele fuisse interemptum. Indathyrsus enim fuit filius Saulij, Saulius autem fuit qui Anacharsin interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponnẽses audiui referentes, Anacharsin à rege Scytharum missum, Græciæ factum esse discipulum, & quum rediisset, dixisse ad eum qui ipsum miserat, cunctos Græcos esse in omni sapientia occupatos, Lacedæmoniis exceptis, qui soli rationem haberent dandi & accipiendi prudenter. Verùm hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur vir (quemadmodum antea dictum est) mortem oppetiit. [2] & ipse quidem ita egit propter externos ritus & Græcorum consuetudinem: multis autem sanè annis postea interiectis ita passus est Scyles, Aripithis filius. etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tum Scylem sustulit ex vxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literasque edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrsorum rege, Scyles regnum suscepit, & vxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc eiuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti Scythicus tamen viuendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero: ideoq; multo magis ad hunc exercendum se conuertebat. Vtique quum ad vrbem Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum, (Borysthenitæ autem se à Milesiis aiunt esse oriundos.) ad hos, *inquam*, quoties Scyles veniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat: depositaque Scythica stola; Græcum sumebat vestimentum, & eo indutus, per forum spatiabatur, nullo neque satellitum neque populi comitatu, appositis qui portas custodirent, nequis Scytharum cerneret eum gestantem huiusmodi stolam: & cum cæteris Græcorum institutis vtebatur, tum in faciendis deorũ sacris. Et quum ibi tempus mẽstruum aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & vxore illinc accepta. Sed quum foret ei malè euenturũ ex hac occasione malè euenit. [3] Affectanti ei Dionysum bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in vrbe Borysthenitarum circum ædes suas, (quarum paulo antè habui mentionem) magnas atque magnificas, è lapide candido sphinges & grypes stantes. in has ædes deus fulmen iaculatus est, totaque deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro [4] dant bacchandi consuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse quo homines ad dementiam adigantur. Posteaquam bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythis indiciũ detulit, inquiens, Vos quidem Scythæ nos irridetis quòd bacchanalia agamus, quodq; nos deus occupet: at nunc demum hic vestrũ quoq; regem occupauit. nam bacchanalia exercet à deo in dementiam actus. Quòd si mihi non habetis fidem, sequimini me, rem vobis ostensurũ. Primores Scytharum hominem sequuti sunt: quos Borysthenita ille deductos clanculũ in turri collocauit. Vbi adfuit Scyles cum thiaso, Scythæ eum bacchabundum conspicati, rem ingentis calamitatis esse duxerũt: digressiq;, ea quę viderant omni exercitui indicarunt. Post hæc vbi ad lares suos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre eius Octamasade, ex filia Teris genito. [5] Scyles cognito quid de se fieret, & quam ob causam, profugit in Thraciam. Id quum audisset Octamasades, cum exercitu aduersus Thraciam contendit: cui ad Istrum progresso Thraces occurrerunt. Et quum conflicturi essent, Sitalces ad Octamasadem misit caduceatorem, cum his mandatis, Quid opus est inter nos tentare fortunam? Tu quidem sororis meæ es filius, sed habes germanum meum, quem si mihi reddideris, ego vicissim Scylem tradam tibi. Ita neque tu, neq; ego periclitabor exercitu. Erat enim apud Octamasadẽ frater Sitalcis, ab eo profugus.

[2] vel, *to quõ dictũ est modo, interemptus fuit.*

[2] *Et huic quidem propter externos ritus & propter cõsuetudinem quæ illi cum Græcis fuerat, talia contigerunt. Mult. &c.* Q.d Vt autem huic ita damnosa fuit rituum externorum cognitio, &c. ita Scyli multis post ea annis

[3] *Ei Dionysij bacchici sacris initiari cupienti, & iam iam initiationis ritum aggressuro, obl.*

[4] *agendi bacchanalia consuetudinem, negantes rationi consentaneum esse excogitare deum qui homines ad insaniam adigat.*

[5] *Scyles quũ ita se tractari videret & causam sciret.* vel, quum videret ita tunc cõsulis

Hanc à Sitalce oblatam conditionem Octamasades accepit, redditoque Sitalci fratre, eodemq; auunculo suo, Scylem recepit fratrem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum: Octamasades autem eodem die caput Scyli dempsit. Adeo sua instituta Scythæ obseruant: & iis qui externos ritus asciscunt, tales irrogant pœnas. Multitudinem autem Scytharum non potui exactè indagare, quum de eius numero varia referẽtes audiam, & permultos illos, & rursus paucos esse vtique Scythas. Quantum autem sub aspectum meum venit, est inter Borysthenem & Hypanin flumina locus nomine Exampæus, cuius etiam aliquanto antea habuimus mentionem; quum dicebam fontem in eo esse aquæ amaræ, Hypanin in quẽ fluit, impotabilem reddentis. Hoc in loco iacet ahenum sexies tantum quantus crater qui est in ostio Ponti, à Pausania Cleombroti filio dedicatus. Quòd si quis illũ non inspexit, hunc ei in modum declarabo: Sexcentarum est amphorarum facilè capax, crassitudine digitorum sex. id aiunt indigenæ ex aculeis sagittarum esse factum. regem enim suum, nomine Ariantem, quum numerum Scytharum scire vellet iussisse singulos Scythas conferre singulos sagittarum aculeos, proposita morte ei qui non ferret. Ita magnam vim collatam esse aculeorum: & ex his confectum ahenum illud placuisse ei pro monumento relinquere, & in hoc Exampæo dedicare. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Miracula autem hæc regio nulla habet, præter flumina cum multo maxima, tum numero plurima. Siquid tamen, præter flumina & magnitudinem campi exhibetur admiratione dignum, id dicetur: Vestigium Herculis ostendunt petræ impressum, virili vestigio simile, bicubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita se habet. Redeo ad eam quam ab initio institueram orationem: Dario aduersus Scythas exercitum comparanti, dimissis nuntiis ad imperandum, aliis vt peditatum, aliis vt classem præstarent, aliis vt Bosporũ Thracium [1] iungerent: Artabanus Hystaspis filius, Darij frater, nolebat illũ vllo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, vtilia suadens: quum tamen non persuaderet illi, destitit à dissuadendo. Darius, vbi omnia ei in expedito fuere, copias eduxit ex vrbe Susis. Ibi eum OEobazus quidam Persa, cui tres filij erant omnes in militiam euntes, obsecrabat vt vnum sibi ex illis relinqueret. Cui Darius tanquã amico [2] & modesta obsecranti, respondit se omnes eius liberos relicturũ. Eo responso OEobazus magnopere lætabatur, sperans liberos suos missionem habere militiæ. At ille [3] præpositos filiis OEobazi iussit vt omnes eos interimerent. Ita filij OEobazi obtruncati, illic sunt relicti. Darius Susis mouens, peruenit ad Bosporum Chalcedonis, vbi pons iunctus erat. Illic conscensa naui, transmisit in insulas nomine Cyaneas, quas Græci prius errabundas fuisse aiunt. Ibi sedens in templo subiiciebat oculis Pontum, rem spectaculo dignam. nam inter omnia maria est maximè admirabile. Cuius longitudo est vndecim millium ac centum stadiorum: latitudo (qua latissimum est) trium millium ducẽtorum. Huius pelagi os latitudinis est quatuor stadiorum: longitudo oris (quod est collum) quæ Bosporus dicitur, vbi pons connectebatur, circiter centum viginti stadia, ad Propontidem vsque pertingens. Propontis autem quingentorum stadiorum est, mille & quadringentorum longitudinis, influens in Hellespontum. Ipse Hellespontus, vbi angustissimus, stadiis septem quadringẽtis longus, intrans pelagi vastitatem quod AEgæum vocatur. Hæc autem ita dimensa sunt. Nauis ferè meat omnino septuaginta millia passuum longo die, nocte verò sexaginta millia. Itaque è faucibus Ponti ad Phasin (hoc est enim Ponti longissimum) nouem dierum est nauigatio, & octo noctium; quæ fiunt mille centum ac decem millia passuum, hoc est, stadiorum vndecim millia ac centum. E Scythica autem ad Themiscyram, quæ est super flumen Thermodontem (hic nanque Ponti latissimum est) trium dierum duarumque noctium est nauigatio, quæ fiunt passuum trecentà ac tria millia, stadiorum verò tria millia & trecenta.

[1] id est, Põtibus consternerent.

[2] ἐγνωσμένα. mia petenti. vel, rem non inimis magnã p.

[3] vel potius, eos quorum id officiũ erat iussit.

Hunc

Hunc igitur in modum Pontus ac Boſporus & Helleſpontus à me dimenſa ſunt, & ſecundum ea quæ dixi, ſitum habent. Quinetiam Pontus hic paludem habet influentem in ſe, non multo quàm ipſe eſt minorem, quæ [1] Mæotis appellatur, & mater Ponti. Darius, vbi Pontum contemplatus eſt, renauigauit ad pontem, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Contemplatus item Boſporum, duos ſuper eum cippos erexit è candido lapide, literis inciſis in vnum quidem Aſſyriis, in alterum verò Græcis, [2] omnes gentes quas ſecum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentes numero ſeptingenta millia hominum cum equitatu, præter claſſem, quæ conſtabat è nauibus ſexcentis. His poſtea cippis Byzantij in vrbẽ ſuam trãſlatis vſi ſunt ad aram Dianæ Orthoſiæ, præter vnum lapidem, qui apud Bacchi delubrum in eadem vrbe relictus eſt literis Aſſyriis oppletus. Cæterùm Boſpori locus quem rex Darius ponte commiſit, coniectanti mihi videtur medius inter Byzantium & templum quod ſupra fauces eſt. Poſt hæc Darius ponte ſublicio delectatus, authorẽ eius Mandroclem Samium donauit [3] decuplo. Ex cuius primitiis Mandrocles pictis animalibus commiſſionem Boſpori & regem Darium in Medico ſolio ſedentem, ac ſuas copias traducentem, effinxit, eamq; picturam templo Iunonis dedicauit, cũ hac inſcriptione,

Qui rate piſcoſum coniunxit Boſporon, implens
Darÿ regis vota, iubentis opus,
Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicauit,
Eſſet honor Samiis vnde, corona ſibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius qui pontem compegit: quem vbi remuneratus eſt Darius, trãſmiſit in Europam, iuſſis Ionibus nauigare in Pontum vſq; ad Iſtrum, atque vbi eò perueniſſent, ſe illic præſtolari fluuiũ ponte iungentes. Ducebant enim claſſem Iones & AEoles & Helleſpontij. Hi præteruecti Cyaneas, rectà ad Iſtrũ nauigarunt, ſubuectiq; duorum dierum itinere à mari ad fauces fluminis, vbi in diuerſa ſcinditur, illud ponte iungũt. Darius, tranſmiſſo per ratem Boſporo, faciebat per Thraciam iter, & quum ad fontes Teari amnis peruẽtum eſſet, triduo hîc habuit ſtatiua. Tearus fertur ab accolis omnium amnium eſſe optimus cum ad alios morbos, tum ad ſcabiem curandam vel hominum vel equorum. Eius enim fontes duodequadraginta ſunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundem viæ eſt à Iunonis templo eius vrbis quæ iuxta Perinthum eſt, & Apolloniæ quæ eſt in Ponto Euxino, duorum dierum vtraque. Fluit autem Tearus hic in flumen Contadeſdum, Contadeſdus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta vrbem Ænum. Ad hunc igitur amnem quum perueniſſet Darius, caſtraq; poſuiſſet, oblectatus amne, cippum erexit, his literis inſcriptum, TEARI AMNIS [4] CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AMNIVM [5] CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DVCENS ADVERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CVNCTORVM HOMINVM DARIVS HYSTASPIS FILIVS, PERSARVM CVNCTÆQVE CONTINENTIS REX. Hæc ſunt illic inſcripta. Darius hinc mouens venit ad alium amnem nomine Artiſcum, qui per Odryſas fluit: quò vbi peruenit, ita agendum ſibi putauit: Oſtenſo certo loco copiis ſuis, inſſit illic ſingulos quoſque prætereuntes ponere ſingulos lapides. Id quum omnis exercitus feciſſet, grandes acerui lapidũ effecti ſunt: quibus relictis, Darius illinc mouit. Sed priuſquam ad Iſtrum peruenire, primos ſubegit Getas, [6] qui immortales agunt. Nam Thraces qui Salmydeſſum, quiq; ſupra Apolloniam & Meſambriam vrbem incolunt, & qui Cyrmianæ & Mypſæi vocantur, ſine pugna ſeſe Dario dediderunt. Getæ verò per imperitiã reſiſtentes, in ſeruitutem redacti ſunt, quum ſint fortiſſimi Thracum atque iuſtiſſimi. Immortales autem agunt hoc modo: Mori ſe non putant, ſed eum qui defunctus eſt, meare ad Zamolxin *de-*

[1] Mæotis

[2] indicantibus omnes g. Hoc aut aliud huiuſmodi participium ſubaudiendum videtur.

[3] Hic mendoſus eſt Græcus textus.

[4] Sic vocare videtur eius fontes quos eſſe dixit duodequadraginta.

[5] PRÆSIDENT.

[6] *ἀθανατίζοντας.* i. ad verbum, *immortalizãtes*; quod ſtatim pòſt, ab ipſo autore exponitur.

monem, quem nonnulli eorũ opinantur eundem esse Gebeleizin. [1] Adhunc mittunt assiduè cum naui quinq; remigum nuntium quempiam, ex seipsis sorte delectum præcipientes ea quibus semper indigent. eumq; ita mittunt: Quibusdam eorum datur negotium vt tria iacula teneant: aliis, vt comprehensis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibusque, hominem agitantes in sublime iactent ad iacula. Qui si impræsentiarũ extinguitur, propitium sibi deum arbitrantur: sin minus, ipsum nuntium insimulant, asseuerantes malum illum esse virum. Hoc insimulato, alium mittunt, dantes adhuc viuendi mandata. Iidem Thraces, dum tonat fulguratq;, in cœlum sagittas excutiunt, deo minitantes quòd nullum alium præter suum esse arbitrantur. Verùm (vt ego à Græcis accepi, Hellespontum & Pontũ incolentibus) Zamolxis hic, homo fuit, Samique seruitutem seruiuit Pythagoræ Mnesarchi filio. Illinc nactus libertatem, quum multum pecuniæ comparasset, in patriam rediit. qui quum animaduerteret Thraces malè viuentes & inscitè, ipse edoctus Ionicum viuendi genus & mores liberaliores quàm Thracum, vt qui conuersatus esset cum Græcis, [2] cumq; Pythagora non infirmissimo inter Græcos sophista, domiciliũ exstruxit in quod primos quosque popularium in conuiuium accipiebat, & inter conuiuandum docebat, neque se, neque suos conuiuas, [3] neque illos qui illic gignerentur, interire: sed in eum locum ire vbi superstites omnium bonorum compotes essent. dum ea quę commemorata sunt ageret atque diceret, interim subterraneum ædificium struebat. Quo prorsus absoluto, è Thracum conspectu se subduxit, descendens in illud subterraneum ædificium. Vbi circiter triennium egit, desiderantibus eum Thracibus, ac deflentibus tanquã mortuum: quarto anno se eisdem in conspectum dedit. atque ita credibilia sunt effecta quæ illis exposuerat. Hæc Zamolxin aiunt feciſſe. Cuius subterraneo ædificio neq; fidem detraho, neq; valde credo, sed multis eum ante Pythagoram annis extitisse arbitror. Verùm siue Zamolxis fuerit homo quispiam, siue sit dęmon Getarum indigena, valeat. Getæ hoc ritu vtentes, vbi à Persis subacti fuerunt, cæterum sunt exercitum sequuti. Darius vbi ad Istrum peruenit, & vnà pedestres copiæ cunctiq; flumen transmiserunt, tunc verò iussit Iones, postquam ratem soluissent, sequi se pedestri itinere cum nauticis copiis. Qui quum [4] ratem soluturi essent & imperata facturi, Coes Erxandri filius, Mitylenæorũ dux ita apud Darium verba facit, scisciatus antea nunquid ei gratum foret [5] audire sententiam dicere volentis: Quum aduersus eam terram rex facias expeditionẽ, in qua fertur nihil arari, nullas vrbes coli, finito nunc pontem hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus iis qui eum contexuerunt: per quem siue ex sententia rem geremus, Scythis inuentis, siue illos inuenire nequibimus, tutus nobis sit reditus. Neq; enim vereor ne prœlio cõmisso à Scythis superemur: sed potius ne eis non inuentis aliquid patiamur errabũdi. Atenim credatme quispiã mea ipsius causa hęc dicere, vt hîc subsistã: ego verò, quod in tuam rem esse sentio, rex, id in mediũ profero: ipse te sequi volo, neq; hîc relinqui. Delectatus admodum eo cõsilio Darius, ita respondit, Hospes Lesbie, fac omnino quum sospes domum rediero, [6] præstò mihi sis, vt te ob egregium cõsilium egregiis factis remunerẽ. Hęc loquutus, vbi sexaginta nodis lorum innodauit, accitis ad colloquium tyrannis Ionib., ita loquutus est, Viri Iones, quam prius habuerã de ponte sententiã, eam missam facio. vos sumpto hoc loro, hæc ita velim agatis: [7] quo ex tempore videritis me raptissimè iter intendentẽ in Scythas, ex eo tempore incipientes, soluite singulis diebus singulos nodos: intra quod tempus nisi adfuero, sed dies nodorũ exierit, vela facite in patriã vestram. interea, quoniam cõsilium mutaui, agite custodiam ratis, & omne studium illi & cõseruandę & custodiędæ adhibete: quod faciẽtes, maiorem in modum mihi gratificabimini. Hæc loquutus Darius, promouet exercitum. Thracia tellus in mare tẽdens, Scythicę prætenditur, qua sinum faciente Scythica excipit: & illic mare subit, ostio

in

[1] Semper autem soleut quinto quoq; anno quempiam è suorũ numero forte delectũ, nuntium illi mittere, mandata ei dantes de iis quæ sibi opus sint.

[2] & quidem cum Pythagora philosophorum non infimo,

[3] nec eos qui ex ipsis in omne tempus nascerentur, interituros, sed in eum locum venturos vbi, &c.

[4] Pontem vocat statim post.

[5] admittere sententiam, vel consiliũ, ab eo qui proponere vellet. id est, Aurẽ præbere consilio.

[6] das tamihi inconspectũ.

[7] simulatque videritis me in Scyth. profectum, ex eo tempore.

in ventum eurum conuerſo. Quod autem ab Iſtro ſoli Scythici ſecundum mare eſt id metiendo, indicare aggrediar: Ab Iſtro hæc iam vetus Scythia eſt, meridiem verſus & auſtrum poſita, vſq; ad vrbem Carcinitidem. eiuſdem deinceps quod ad mare fert montoſæ regionis, & in pontũ porrectum, incolit gens Taurica vſque ad Cherſoneſum dictam tracheam, *id eſt, aſperam.* Hæc ad mare pertingit quod ad ventum ſubſolanum vergit. Sunt autem finiũ Scythicæ partes duæ, ferentes ad maria, vna ad meridianũ, altera ad orientale, quemadmodum Atticæ regionis. quòd ſic partem Scythiæ Tauri incelũt vt ſi Atticæ iugũ Suniacum alia gens non Athenienſis incoleret, quod à tribu Thorica vſque ad Anaphlyſtam magis in Pontum porrigit promontorium, talis eſt (vt parua cum magnis comparem) Taurica regio. Qui autem non eſt hanc Atticæ partem præteruectus, huic alio modo planum faciam: vt ſi Iapygię non Iapyges ſed alia gens imperans, diuiſa terra à Brunduſio vſque Tarentum, promontorium incoleret. Quum hæc duo dico multa alia ſimilia dico, quibus Taurica gens eſt comparanda. Agente Taurica deinceps Scythæ ſupra Tauros & orientale verſus mare incolunt, & quæ Boſpori Cimmerij ſunt ad veſperam vergentia, & quæ paludis [1] Mœotidis Tanai tenus, qui influit in huius paludis ſeceſſum. Itaque ab Iſtro iam quæ ſuperiora ſunt ferẽtia in mediterranea, diſcludunt Scythiam ab Agathyrſis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, poſtremò à Melanchlęnis. Itaque Scythię veluti formam quadratam habentis, duę partes quæ ad mare pertingunt, altera ad mediterranea ferens, altera ad maritima, vſquequaque ſunt pares. nam ab Iſtro ad Boryſthenem, decem dierum eſt iter, tantundem à Boryſthene ad [2] Mæotidem paludem. A mari mediterranea verſus, vſque Melanchlænos qui ſupra Scythas habitant, viginti dierum iter. Supputantur autem à me in ſingulos dies itineris ducenta ſtadia. Ita tranſuerſa Scythiæ erunt quatuor millium ſtadiorum: recta quæ ad mediterranea ferunt, totidem ſtadiorum. Tantæ eſt hæc terra magnitudinis: [3] Scythæ inter ſe colloquuti, quum ſoli impares eſſent copiis Darij repellendis, nuntios ad finitimos miſere. Eorum reges vbi conuenere, conſultabant vt ingenti exercitu inuadente. Erant autem qui conuenerant reges, Taurorum & Agathyrſorum, & Neurorum, & Androphagorum, & Melanchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromatarum. E quibus Tauri huiuſmodi moribus vtuntur: Virgini naufragos immolant, & quoſcunque Græcos illuc delatos: hoc modo, Poſtquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncum eius quidam aiunt deturbari è rupe. nam in rupe prærupta templum eſt eorum ſitum. cruci affigunt caput. Quidam de capite *ſuffigendo* conſentiunt, ſed truncum è præcipitio deiici negant, ſed humo contegi dicunt. Dæmonem cui immolant, ipſi Tauri aiunt eſſe Iphigeniam, Agamemnonis filiam. In hoſtes autem quos ceperint, hoc aiunt: Amputatum quiſque caput hoſtis domum reportat, & fuſti ſuffixum admodum ſublime ſupra tecta ſtatuit, & plerunque ſupra fumarium: ideo in ſublimi locantes quòd dicant eos totius domus eſſe cuſtodes. Viuunt autẽ è rapto & ex bello. [4] At Agathyrſi exculti ſſimi viri ſunt, & aurum plerunque geſtantes. In commune cum mulieribus coeunt, vt inter ſe germani ſint ac domeſtici omnes, nihil neque liuoris neque odij mutuò exercentes: in cęteris ad Thracum conſuetudinem accedunt. At Neuri Scythicis quidem vtuntur moribus qui vna ante Darij expeditionem ætate coacti fuerant ſolum vertere propter ſerpentes. nam ſerpentum cum magna vis ex ipſorum ſolo eſt edita, tum maior ſupernè è locis deſertis ingruerat: quibus vſqueadeo infeſtati fuerunt, vt relicto ſuo ſolo cum Budinis habitauerint. [5] Iidem periculum faciunt ſe homines eſſe maleficos, quod dicuntur à Scythis & ab iis qui in Scythia incolunt Græcis, ſemel quotannis ſinguli ad aliquot dies effici lupi, & rurſus in priſtinum habitum redire. quod tamen dicentes mihi non perſuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita eſſe, ac deierãt. Androphagi agreſtiſſimos omnium homi-

[1] *Mœotidis.* illa tamen altera appellatio frequentior eſt.

[2] *Mœotidem*

[3] *Porro Scytha, quum inita apud ſe ratione ſe ſolos impares eſſe animaduertiſſent copiis Dar.*

[4] *vel, Inueniuntur ditiſſimi ſunt,*

[5] *Videntur autem hi incantatores eſſe, quòd dic.*

num mores habent, non iudiciis, non legibus vtentes, [1] pecuariam exercentes: vestem Scythicæ similem gestantes, propriam linguam habentes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt, vnde & cognomen habent, qui soli ex his humana carne vescuntur, institutis Scythicis vtentes. Budini, ingens natio atque numerosa, vehemēter cæsiis oculis omnis ac rufa: quorum vrbs nomine Gelonus è materia constructa est, muro alto è materia toto: cuius singula latera tricenorum stadiorum sunt magnitudinis. Ædes quoque cum priuatæ tum sacræ sunt è materia. Nam visuntur ibi deorum Græcorum templa Græcanicè extructa, simulachris, aris, delubris ligneis. Dionyso trieterica, *id est, triennalia*, agunt, & bacchanalia exercent. quippe Geloni quondam Græci fuere, sed summoti inter Budinos habitauerunt, lingua partim Scythica, partim Græca vtentes. Budini à Gelonis & lingua & victu sunt dispares. nam quum indigenæ sint, [2] pecuariæ operam dant, soliq; eius regionis pedunculos edunt. at Geloni agriculturæ operam dantes frumento victitant, & hortos possident, nihil illis neque aspectu neq; colore similes. Vocantur autem à Græcis Geloni, etiā Budini isti, non rectè vocātibus. Horum regio omnis est arboribus frequens, & vbique plurimùm consita, vbi est lacus ingens & multus, & palus, ac multum circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & castores, & alię ferę, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos consuuntur, & testiculi [3] ad curanda posteriora sunt. De Sauromatis verò ita memoratur: Quum Græci prœliati sunt cum Amazonibus (quas Scythæ Æorpata vocant, quod nomen potest transferri Viricidæ: æor enim virum dicunt, pata autem, occidere) feruntur post victoriam prœlij ad Thermodontem facti, abiisse, portantes tribus in nauibus quascunque potuerant ex Amazonibus viuas capere: quibus illę in pelago insidiatæ, cunctos trucidauere. Sed quum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut velis aut remis vti scirent, interfectis viris, ferebantur secundum tempestatem & ventum. Delatæque sunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressi Amazones, ad loca habitata iter facientes, quod primum nactæ sunt equorum armentum, diripiunt, conscenduntque: & obequitantes, è Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei esset coniicere nequibant, quum neque vocem, neque vestem, neq; gentē agnoscerent: admirabundi vnde venirent, & rati cūctos esse viros eiusdem ætatis. Sed commissa cum eis pugna potiti quibusdam illarum, ita demum fœminas esse cognouerunt. Itaque consilio habito visum est eis, nullo pacto posthac quampiam illarum esse occidendam: sed ex se qui maximè iuuenes essent, ad eas esse mittendos, eodem numero quo illas esse coniectabant, qui sua prope earum castra haberent, & eadem quæ illæ facerent. [4] Si inuaderentur, pugnarent, neu subterfugerent: vbi subsisterent illę, ipsi etiam proximè accedentes castra ponerent. Hoc Scythæ idcirco decreuerūt quòd prolem ex illis suscipere cupiebant. Adolescentes qui missi sunt, mādata peregerunt. quos vbi Amazones intellexerunt nequiquam ad se lædendas venisse, valere sinebant. quotidie tamen castra castris propius admouebantur. Cæterùm ne ipsi quidem adolescentes quicquam habebant, quemadmodum Amazones, præter arma & equos: & eandem vitam quam illæ viuebant, venando atque prædando. Circa meridiem Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reliquis ad ventrem leuandum longius vagari. ea re Scythæ cognita, & ipsi idem faciunt. [5] quorū cuidam vna illarum, quæ soliuaga erat propinqua quum fuisset, nō se auertit, sed de colloquendo deliberabat: nec appellare poterat eū quocum nō esset prius cōgressa, tamen manu significauit vt ad eūdem locum postridie rediret adducto secū altero, vt duo essent: se quoq; alterā adducturā. Digressus ab ea adolescēs hęc enarrat cæteris: posteroq; die sociū secum ducens, ad locum pręstò fuit, ac reperit [6] Amazonē expectantem sociā. Eius rei certiores facti reliqui adolescētes, & ipsi [7] seducūt cęteras. Post hęc cōmixtis castris pariter habitarunt: eam quis-

que

[1] *Sunt autē Nomades.*

[2] *Nomades sunt.*

[3] *morbis matricis auxiliantur. ad verbum, Ad medelam matricum conferunt.*

[4] *Si illæ ipsos inuaderent, nec pugnarent, sed subterfugerent.*

[5] *Quum autem quidam ex Amazoni seorsum à cæteris vaganti corpus iungeret, illa nequaquam repulit. sed copiam sui fecit. manuq; significauit, quum voce non posset, (neque enim se mutuò intelligebant) vt ad eund.*

[6] *Amazonē alteri ipsum expectantem*

[7] *in matrimonium sibi cæteras conciliarunt.*

que vxorem cum qua primùm coierat, habentes. Earum vocem quum ipsi
discere non possent, ipsorum illæ discebant. Et quum vtrique inter se con-
" uenissent, viri ad Amazones ita dixerunt, Nobis parentes sunt pariter & fa-
" cultates; proinde non agamus diutius hanc vitam, sed hinc digressi in homi-
" num frequentia degamus, vbi vos habebimus vxores nequaquam alias. Ad
" hæc illæ responderunt. Nos verò non possumus vestris cum fœminis habi-
" tare. quibus non iidem qui nobis sunt mores. nos enim arcu tela excutimus
" & iaculamur, & equitamus, muliebria opera non edoctæ: vestræ fœminæ ni-
" hil eorum quæ recensuimus, sed opera muliebria factitant, desidentes in
10 plaustris, non ad venationem atque alia huiusmodi prodeuntes. [1] proinde
" non possumus illis esse similes. Quòd si vobis cordi est habere nos coniu-
" ges, & iusti videri vultis ite ad parentes vestros, & facultatum sortiti partem,
" rursus redite, vt deinde semoti ab illis habitemus. Id approbantes adolescen-
tes ita fecere, acceptáq; facultatum quæ ipsis contingebat portione, rursus ad
" Amazones redierunt. Ad quos illę, [2] Duplex, inquiunt, metus nos tenet in his
" locis habitandi: vnus, quòd nos parẽtibus vestris vos priuauimus: alter, quòd
" terram vestram magnopere vastauimus. Sed quoniam dignamini nos habe-
" re vxores, hoc vnà nobiscum agatis, Agedum proficiscamur è regione hac,
" & Tanai transmisso illic habitemus. Huic quoque rei obtemperauere ado-
20 lescentes. Traiectoq; Tanai & à Tanai trium dierum orientem versus, toti-
demque à Mœotide palude & aquilonem, itinere confecto, peruenerunt ad
eum locum quem nunc incolunt, ibique subsederunt: Ideoque prisca con-
suetudine viuendi fœminæ Sauromatarum vtuntur, nam ad venationẽ vnà
cum viris ac sine viris, equis insidentes, & ad, prœlium proficiscuntur, ean-
demque quam viri stolam gerunt. [3] Sauromatæ putantur lingua Scythica
solœcizare, *id est, corrupte vti*, quòd eam ab initio non probè didicerint Ama
zones. Quod ad coniugia pertinet ita ab eis est institutum: Nulla virgo nu-
bit priusquam aliquem hostium interemit: ideoq; nonnullæ earum dece-
dunt iam vetulæ, antequam nubant, quòd legi satis facere nequeant. Ad ha-
30 rum igitur quas dixi gentium coactos reges nuntij Scytharum quum perue-
nissent, certiores eos fecerunt, Persam, vbi omnia quæ sunt in interiore con-
tinente in suam ditionem redegit, faucibus Bospori ponte iunctis, in citerio-
rem traiecisse continentem: subactisq; illic Thracibus, fluuium Istrum pon-
" te iunxisse, animo hæc omnia in suam redigendi potestatem. Proinde vos
" (inquiunt) nolite vllo pacto de medio cedere, sinentes ad perniciem nos de-
" uenire, sed idem sentientes, obuiam eamus inuadendi: quod nisi facitis, nos
" in vltimum discrimen adducti, aut regionem deseremus, aut manẽtes dedi-
" tionem faciemus, quid enim cladem subeamus, nolentibus vobis auxilio no-
" bis esse? Quanquam non commodius agetur vobiscum, aduersus quos non
40 minus venit Persa, quàm aduersus nos: neque, nos subegisse contentus, à vo-
" bis abstinebit. Cuius rei magnum hinc accipite documentum, quòd si no-
" bis solis inferret ille bellum, animo superioris seruitutis vlciscendæ, debebat
" à cæteris hominibus abstinere, & sic in nostram tendere regionem, osten-
" dens omnibus se aduersum alios ire: at nunc, vbi primùm traiecit in hanc
" continentem, vt quisque sibi occurrit, pacat: cæteros, veluti Thraces & no-
" bis confines Getas, suo subiectos imperio habet. Hæc quum Scythæ denun-
tiassent, ij qui è nationibus venerant reges deliberabant, sed discordes eo-
rum erant sententiæ. [4] Nam Geloni quidem & Bubidini & Sauromatæ con-
cordi animo receperunt se Scythis auxilio futuros: Agathyrsis autem &
50 Neurus & Androphagus & Taurorum Melanclænorumq; reges ita Scythis
" respondерunt: Si vos in iniuria facienda ac bello inferendo priores non fuis-
" setis, rectè videremini precari quæ precamini: & nos vestris precibus morẽ
" gerentes, idem quod vos ageremus: nunc vos sine nobis illorum terram in-
" gressi, imperitastis Persis, quoad deus vobis indulsit: illi itidem, quandoqui-
" dem eos idem deus in vos excitat, vicem vobis reddunt. At nos neque tunc

[1] *Proinde nõ bis conuenire non potest cũ illis.*

[2] *Duo sunt quæ ab incolendo hoc loco nos deterrent vnum, quod, &c. alterum, quòd terr.*

[3] *Voce porro Scythica vtũtur Sauromatæ, iam inde à prisco tempore ea solœcissantes, quod, &c.* vel, *Vsitata est autem Sauromatis vox Scythica, ea solœcissantibus iam inde à prima origine, quòd eam, &c.*

[4] *Nam Geloni quidem & Bubidini & Sauromatæ concordi.*

quicquam intulimus iniuriæ his viris, neque nunc quicquam conabimur priores inferre. Quòd si hic nostram regionem inuaserit, & prior iniuriam fecerit, nos haudquaquam tolerabimus, id donec cernamus, apud nosmet-ipsos manebimus. neque enim in nos venire Persæ videntur, sed in eos qui fuerunt authores iniuriæ. Scythæ, vbi hæc relata audiere, statuerunt nullam sibi pugnam rectà atque ex aperto conferendam, quando ipsis isti ad so-
cietatem non accedebant. [1] Itaque digressi clam, ac longius progressi, puteos quos ipsi offendunt ac fontes obstruunt, bifariamque diuisi herbam è regione atterunt. Et ad vnam è partibus, vbi regnabat Scopasis, iubent Sauromatas pergere, qui se subducerent, si eò Persa declinaret, fugientes rectà ad flumen Tanain, secundum Mæotidem: iidem Persam abscedentem inuadendo persequerentur. Hæc erat vna pars regni ordinata ad hanc viam, quemadmodum dictum est. Reliquarum duarum vnam, cui imperabat rex Indathyrsus, quæ magna erat, & tertiam in qua regnabat Taxacis, in vnum coëuntes, accedentibus Gelonis atque Budinis iubent hos vno die pręgressos exercitum Persarum [2] seducere, hostem lacessendo, & ea quæ decreuissent exequendo: & ante omnia hostem seducere in agros illorum qui societatem ipsorum abnuissent, vt eos, si minus volentes, bellum aduersus Persas susciperent, certè inuitos redderent istis hostes. deinde in suam terram reflectere, & tentare, siquid ipsis tentandum esse videretur ac liberet. Hæc vbi decreuere Scythæ, copiis Darij ex occulto occurrebant, præstantissimis equitum præcursoribus missis. Carros autem in quibus eorum filij vxoresque omnes degunt, vnà cum pecoribus, [3] præterquam ad victum suppetentibus, præmiserant, dato suis mandato vt semper aquilonem versus tenderent. Hoc quum [4] præparassent Scythæ, eorum emissarij, posteaquam compererunt Persas ab Istro trium ferè dierum & antè se vnius diei itinere abesse, positis castris, germina terræ vastant. Persæ, vbi Scytharum equitatus in conspectum se dedit, eum insequi maturant, à via sese semper subducentem: & quum ad vnam partium ventum est, auroram versus & Tanain, Scythis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanain traiiciunt: eò & Persę traiecto, illos insequuntur, donec peragrata Sauromatum plaga, perueniunt in Budinicam. Cæterùm quandiu Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei detrimenti inferre potuerunt, vtpote vastæ: vbi vero Budinicam ingressi sunt, ibi nacti lignea mœnia à Budinis deserta, & omnibus rebus vacua, incenderunt. His actis, ipso itinere ire porrò tendunt, dum eam regionem peruagati, in vastam solitudinem deueniũt. Hæc solitudo à nemine hominum colitur, posita supra Budinorum regionem, septem dierum itineris magnitudine; vltra quam Thyssagetæ incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes per Mæoteos fluunt, & in paludem nomine Mæotin se insinuant, quibus hæc sunt indita nomina, Lycus, Oarus, Tanais, Syrges. Darius, vt ad solitudinem peruenit, cursu omisso copias super fluuium Hoarum locauit. Post hæc, octo vrbes easque ingentes condidit, pari inter se spatio distantes, sexagenorum ferè stadiorum, quarum ad meam vsque memoriam adhuc ruinæ extabant. Dum in his Darius occupatur, interim Scythæ (quos ille insequebatur) circumitis locis superioribus, reuerterunt in Scythiam. Quibus è conspectu omnino semotis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius vrbibus illic relictis dimidiatis, conuertit iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde cum exercitu maturans ire Scythiam, eò deuenit vbi in duas Scytharum incidit partes. Hos nactus insequebatur vnius diei spatio, nunquam intermittens subterfugientes. Subterfugiebant autem de industria in terram eorũ qui societatem ipsorum respuerãt, & primùm in Melanchlęnorum. Quos quum perturbassent tam Persæ quàm Scythæ, eorum terram ingressi Scythę in loca Androphagorum Persas adducunt. Perturbatis autem & Androphagis, hostem in Neuridem ducunt. Neuris quoque consternatis, tendunt sub-

[1] *Sed se subducendo, obstruendos sibi esse puteos & fossas quos in itinere effoderent, gramenq; è terra extorquendum, vel eradendum; & ex duabus partibus in quas ipsos diuisissent, ad vnã, vbi Scopasis regnabat, Sauromatas conferre se debere: sed subducere se, si illuc se cõuerteret. Persa, fugient. v. ad fl. T. s. M. quum autem Persa pedem referret, inuadere & persequi.*

[2] *subducere se, vel, Paulatim aut clam pro gredi se subducendo. Sic & paulo pòst repone pro Seducere.*

[3] *præterquã ea quæ ad victum esse possent,*

[4] *præmisissent*

ſubterfugiendo ire ad Agathyrſos. Sed Agathyrſi cernentes fugari finitimos è Scythis ac perturbari, priuſquam à Scythis ager ipſorum inuaderetur, miſſo caduceatore, Scythis ingreſſum ſuorum finium prohibent, prædicentes, ſi conarentur inuadere agrum ſuum. cum eis primùm ſe prælium commiſſuros. Hoc interminati Agathyrſi, in fines procurrunt, animo accendi ingredi volentes. At Melanchlæni & Androphagi & Neuri, inuadentibus Perſis vnà cum Scythis, neque virium neque minarum memores, ſed timore perculſi, fugam capeſſerunt aquilonem verſus ac ſolitudinem. [1] Scythæ partim ad Agathyrſos, iam non recuſantes ſocietatem, ſe conferebant, partim è Neuride regione in ſuam Perſis præibant. Id quum diu factitaretur, neque deſiſteretur, Darius ad Indathyrſum Scytharum regem miſſo equite, » inquit, [2] Virorum dæmonie, *ideſt, beate*, quid aſſiduè fugam facis, quum li- » ceat tibi horum facere alterutrum; ſi tibi videris idoneus ad reſiſtendum ne- » gotiis meis, ſiſte curſum, ac perſtans, mecum fac prœlium: ſin agnoſcis te » imparem eſſe, ſic quoque ſiſte curſum, & hero tuo munera offerens terram » atque aquam, in colloquium veni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrſus ita » reſpondit, Sic res meæ habent, ô Perſa, vt neque vllum mortalium ego me- » tuens antè fugerim, neque nunc fugiam te, neque quicquam faciam diuer- » ſum nunc atque in pace facere conſueueram. [3] Quòd autem non protinus tecum in eo prœlium, huius rei te certiorem faciam: Nobis neq; oppida ſunt » neque agri culti, quos inuadi aut vaſtari metuentes, properemus vobiſcum » conferre pugnã. ad quam ſi opus eſt continuò deuenire, ſunt paterna ſepul- » chra, quæ vos quum nacti fueritis, agedum tentate labefactare: & tunc intel- » ligetis, pugnaturi vobiſcũ ſimus pro ſepulchris, nécne: prius autem (niſi nos » ratio traxerit) tecum prœlium non conſeremus. Hactenus, quod ad pacem » pertinet, dictum ſit. quod autem ad cætera, ego ſolos mihi heroes arbitror » Iouem progenitorem meum, [4] & ſolium Scytharum regium. Tibi autem pro » terra & aqua, quæ dono poſcis, mittam quæ decet ad te venire dona: pro eo » quòd herum te meum eſſe dixiſti, iubeo te flere. Hoc à Scythis reſponſum eſt, quod caduceator reuerſus Dario renuntiauit. Scytharum reges audito nomine ſeruitutis indignatione perfuſi, partem illam quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopaſis, mittunt ad colloquendum cum Ionibus qui Iſtrum ponte iunctum aſſeruabant. [5] At Perſæ non amplius ſibi vagandum eſſe ſtatuerunt, vt hoſpitibus, qui ipſorum commeatum eripiebant, inſidias tenderent, diſtributis qui aduerſus ereptores frumentariæ rei iuſſa exequerentur. Enimuero equitatus Scytharum ſemper in fugam vertebat equitatum Perſarum, ſed fugientes incidendo in peditatum, ab eo defenſabantur. Ita Scythæ ſummoto equitatu hoſtili, tamen metu peditum abſcedebant, & nihilominus noctibus quoque tales incurſiones faciebant. [6] Aduerſus quos quid Darianis auxilio fuerit referam: res inprimis admirabilis, aſinorum vox ac mulorum ſpecies. Nam (vt ſuperius à me demonſtratum eſt) nullus in terra Scythica neque aſinus neque mulus gignitur, ac ne vllus quidem viſitur, propter frigora. Itaque rudentes aſini perturbabant Scytharum equos, & quum Scythæ ſæpenumero Perſas adorirentur, eorum equi exaudita aſinorum voce, conſternati auertebantur, arrectis auribus ſtupefacti, vtpote inſolentia tum vocis, quam prius non audiſſent, tum formæ quam nunquam inſpexiſſent. Atque hoc quidem paululum quiddam momenti ad bellum afferebat. Cæterùm Scythæ vbi animaduerterunt Perſas tumultuantes, quod diutius in Scythia illi cõmorarentur, [7] & commorantes ad omnium neceſſariarum rerum inopiam redigerentur, faciendum ita ſibi putarunt, vt pecoribus ſuis vnà cum paſtoribus relictis, in alium ipſi abſcederent locum. Perſæ illuc ſe conferentes, excipiebant pecora. quo facto quum ſæpius idem tentarent, ad vltimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorem,

[1] *At Scythæ non iam ad Agathyrſos (quippe qui ingreſſu ſuo regionis intermiſiſſent) tendebant, ſed ex Neuride regione in ſuam Perſis præibant.* Valla putauit *ἀπεπέμποντο ἑωυτοὺς* pro *ἐπεπέμποντο ἐπὶ παχύλιον*, (vt paulo antè loquutus erat Herodotus) quum referatur ad *ἐπηγέοντο* præcedens paulo antè.

[2] Budæus vertit, *O miſerrime hominum:*

[3] *Cur autem non pr. tecum ibeam prælium, hoc quoque tibi declarabo.*

[4] *& Veſtam Scytharum regiam.*

[5] *At Scythæ qui ibi relinquebãtur, vel remanebãt, non amplius conſpectant Perſas cogunt dos iſſe vagari, ſed adoriendos eſſe quotics cibum ſibi merent. Obſeruantes igitur tempus quo ab illis cibus ſumebatur, faciebant quod ſtatuerant. Enimuero, &c.*

[6] *Verum quod Perſis auxiliabatur Scythis verò aduerſabatur, Darij exercitum inuadentibus, id referam, maximum miraculum.* Nimirum id faciebat *aſinorum vox & mulorum ſpecies.*

[7] *& commorantes angerentur ob rerum omnium penuriam.*

aue, mure, rana, & quinque ſagittis. Perſæ, eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa ſignificarent. Iſte negare ſibi aliud eſſe mandatum niſi vt quum illa tradidiſſet, celerrimè rediret. iubere tamen ipſos Perſas, ſi ſolertes forent, interpretari quid ſibi dona vellent. Hoc quum audiſſent Perſæ, conſultabant. Et Darij quidem ſententia erat, Scythas ſeipſos ei donare, & terram atque aquam: hac ratione coniectans, quòd mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines fructu victitet, rana autem in aquis naſcatur, auis verò ſit equo aſſimilis: at ſagittis dandis, quòd [1] ſeipſos tradere viderentur. In hanc ſententiam Darius interpretabatur. At Gobryas vnus è ſeptem qui magos ſuſtulerunt, hoc dicere dona coniectabat, O Perſæ, niſi effecti vt aues, ſubuoletis in cœlum, aut effecti vt ranæ inſiliatis in paludes, non reמ meabitis vnde veniſtis, his ſagittis confecti. Et Perſæ quidem illa munera ſic interpretabantur. At vna pars Scytharum cui datum ante erat negotiũ Mæotidis paludis cuſtodiendæ, tunc autem cum Ionibus qui ad Iſtrum erant colloquendi, vbi ad pontem venit, ita verba fecit. Viri Iones, libertatem vobis afferentes venimus, ſi modò nos exaudire volueritis. Accepimus enim Darium vobis præcepiſſe vt ad ſexaginta duntaxat dies cuſtodiam pontis ageretis, &, ſi intra id tempus ipſe non afforet, domum abiretis. [2] Itaque ſi id feceritis, & apud illum & apud nos culpam deuitaueritis. proinde quum ad præſtitutam diem permanſeritis, iam abſcedite. Hæc ſe facturos recipientibus Ionibus. Scythæ [3] raptim retrò abiere. At cæteri Scythæ, poſt miſſa Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduerſus Perſas in acie inſtructi ſteterunt tanquam conflicturi. Quum interim lepus in mediũ proſiliit, quem vt quiſque vidit inſequebatur. Perturbatis Scythis ac vociferantibus, ſciſcitabatur Darius vnde hoſtium tumultus exiſteret, & quum audiſſet illos leporem inſectari, inquit ad eos Perſas cum quibus cætera colloqui conſueuerat, Hi viri videntur mihi magno nos habere contemptui, & nunc Gobryas rectè dixiſſe de Scythicis donis. Quo magis, quum mihi quoque ipſi res ita ſe habere videantur, bono conſilio eſt opus, vt tutus nobis eò vnde venimus ſit receptus. Ad hæc Gobryas, Equidem, inquit, ô rex, horum ego virorum inopiam videbar mihi ferè fama habere cognitam, ſed vbi adueni, euidentius intellexi, animaduertens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi videtur, quum primùm nox aduenerit, [4] incenſis è more ignibus, & aliis quæ conſueuerunt fieri, actis, imbecilliſſimis quibuſque militum ad hoſtem fallendum relictis, aſinisq; omnibus alligatis, abeundum, priuſquam ad Iſtrum rectà pergant Scythæ ad pontem ſoluendum, [5] aut Ionibus ſoluere lubeat: quod nobis factu facile erit. Hoc Gobryas conſilium dabat. Cui aſſentiens Darius, vbi nox adfuit, reliquit in caſtris [6] viros languore præditos, & eos quorum amiſſio minimi facienda eſſet, necnõ omnes aſinos *alligatos*: aſinos quidem, vt vocem ederent: [7] infirmos autem homines, hoc titulo, vt dum ipſe cum flore copiarum adoriretur hoſtem, iſti interea caſtra tutarentur. Hæc perſuadens iis qui relinquebantur Darius, accenſis ignibus quam maturrimè ad Iſtrum contendit. [8] Aſini, quòd multitudine deſtituti eſſent, eo magis rudere. quos audientes Scythæ, credere omnino Perſas in eiſdem permanere caſtris. verùm vbi illuxit, ij qui relicti erant, cognito ſe proditos eſſe à Dario, [9] manus extendere ad Scythas, & quæ contigerant referre. His illi auditis, repentè retractis duabus Scytharum partibus, & vnà Sauromatarum cum Budinisq; ac Gelonis, Perſas recta ad Iſtrum via perſequuntur, vtpote pleroſque pedites & itinera neſcientes, ea præſertim quæ diuortia habebãt, ipſi equites & compendia viarum ſcientes. Sed quum vtrique ab alteris aberrarent, multo priores ad pontẽ Scythæ peruenere quàm Perſæ. Ibi cognito ſe præuertiſſe Perſas, ita ad Ionas qui in nauibus erant verba fecerunt. Viri Iones, quum dierum numerus iam pertranſierit, iniurij eſtis qui ad huc per-

[1] *ſuam potentiam,*
[2] *Itaq; ſi hoc feceritis, culpa et apud illum & apud nos vacabitis: nimirum vt quum ad præſtitutum diem permanſeritis, iam abſcedatis.*
[3] *primo quoque tempore redierunt.*
[4] *accenſis ignibus, vt & alias facere conſueuimus, & imbecill.*
[5] *aut Iones aliquid in nos moliantur quod efficere illis non difficile futurum ſit.*
[6] *Eadem eſt vox pro qua reddidit paulo antè Imbecilliſſimis quibuſq;: niſi quòd hic eſt poſitiuus gradus, quum ibi eſſet ſuperlatiuus.*
[7] *Homines verò propter imbecillitatẽ quidem vel inquibantur, ſed hoc tamen prætextu, vt dum ipſe cum ſuis cop.*
[8] *Aſini à cætu ſegregati,*
[9] *manus ad Scythas tendere, & ea quibus decebas verbis apud eos vti. Quibus illi auditis, in vnum ordinem congloba ta tum vtrãq; duas Scythiæ partes, tum illa Sauromatũm vna, nec non Budini et Geloni, Perſas recta ad Iſtr. via perſequuntur. Sed quum Perſarum exercitus magnã ex parte pedites haberet, viaq; ignoraret, vtpote in certa diuerticula, vel in certa itinerum diuortia non ſectas, ai Scythicus equitibus conſtaret, & ita quidem itinerum compendia ſcientibus quum vtrique ab alt. aberr.*

mancatis:

manèatis: ſed quoniã hactenus præ timore permanſiſtis, nunc ſoluite quam celerrimè traiectum, atque abite ſoſpites liberiq;, diis pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum qui antea dominus veſter erat, ita tractabimus vt aduerſus nullum mortalium ſit facturus expeditionem. De hac re conſultantibus Ionibus, Miltiadis quidem Athenienſium ducis & Cherſonenſium (qui ſunt in Helleſponto) tyranni ſententiam erat, Scythis obtemperandum eſſe, & Ioniam ſeruitute liberandam. At Hiſtiæi Mileſij diuerſa, quòd diceret nunc quidem eos ſuæ quenq; vrbis tyrannos eſſe ob Darium: potentia verò Darij ſublata, neq; ſe Mileſiis, neq; alium quenquam vſquam præeſſe poſſe. Fore enim vt ſingulæ ciuitates populare ſtatum quàm tyrannicum mallent. Hanc ſententiam quum dixiſſet Hiſtiæus, omnes confeſtim qui Miltiadi aſſenſi fuerant, in eam tranſierunt. Fuere autem qui diſceptauerunt, duntaxat alicuius apud regem exiſtimationis, Helleſpontiorum quidem tyranni Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampſacenus, & Erophãtus Parienus, & Metrodorus Proconneſius, & Ariſtagoras Cyzicenus, & Ariſton Byzantius: & iſti quidem ex Helleſponto. Ab Ionia autem, Stratias Chius, & Æacides Samius, & Laodamas Phocenſis, & Hiſtiæus Mileſius: cuius ſententia prælata eſt ſententiæ Miltiadis. Æolum verò vnus affuit qui eſſet alicuius authoritatis, Ariſtagoras Cymæus. Hi, poſteaquam Hiſtiæi probauere ſententiam, hoc ſibi præterea agendum dicendumq; cenſuerunt, vt pontem [1] quidem ab vlteriore ripa eatenus ſoluerent vt extra ſagittæ iactum eſſent, ne nihil facere viderentur, quum tamen nihil facerent, neve Scythæ vim afferre tentarent, & Iſtrum ponte tranſire, [2] ſed ſoluentes illinc pontem, quaſi omnia ad votum Scytharum facerent. Hoc ſententiæ Hiſtiæi addendum quum decreuiſſent, ita pro vniuerſis ad Scythas Hiſtiæus verba fecit, Viri Scythæ, iucundam nobis rem attuliſtis, & opportunè inſtatis: atque vt vos nobis probè viã oſtendiſtis, ita nos vobis obſequenter obtemperabimus. Vt enim cernitis, traiectum reſcindimus, adhibituri omnem diligentiam, cupiditate aſſequendæ libertatis. Cæterùm dum nos hæc diſſoluimus, interea vos illos inquirere tempus admonet, & inuentos, tam veſtro quàm noſtro nomine ita vlciſci vt merentur. Scythæ, Ionibus iterum fidem habentes tanquam vera eloquutis, ad inquirendos Perſas reuerterunt: atque ab omni illorum itinere aberrarunt, [3] ipſi ſibi huius rei cauſa, quòd pabula equorum illis in locis corruperant, fontesque obſtruxerant. quod niſi feciſſent, facilè ſi voluiſſent Perſas inueniſſent: nunc ita faciendo, viſi ſibi fuerant optimè conſuluiſſe, ob quæ tamen eos res fruſtrata eſt. Quippe eam ſuæ regionis partem conſectantes in qua cibaria equis atque aquæ forent, hoſtem indagabant, rati illum eadem parte fugam intendiſſe: at ille obſeruato quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quoque ægrè traiectus reperit locum. Et quum noctu peruenisſet, nactus pontem ſolutum, animo prorſus concidit, veritus ne ſe relicto Iones abiiſſent. Erat autem apud Darium Ægyptius quidam, omnium hominum vocaliſſimus: hunc Darius ſupra ripam Iſtri poſitum iubet inclamare Hiſtiæum Mileſium: Hiſtiæus *eum ſæpius inclamantem, tamen* ad primam inclamationem exaudiens, omnes naues admouit, & traiiciendum exercitum pontem iunxit. Atque hunc in modum Perſæ effugerunt, quos indagantes Scythæ iterum aberrauerunt. [4] & ob id Iones tanquam non liberos, ſed peſſimos & ignauiſſimos omnium hominum iudicant, deque eis tanquam de ſeruis loquentes, mancipia dominos amantia eſſe aiunt, & inſectatione digniſſimos. Hæc in Iones Scythæ probra iaciunt. Darius per Thraciam iter faciens, Seſtum Cherſoneſi peruenit, atque illinc in Aſiam nauibus ipſe tranſiuit, relicto in Europa exercitus duce [5] Megabyzo, viro Perſa, cui Darius aliquando hunc honorem habuit, vt hoc verbum inter Perſas diceret: quum eſſet eſurus mala punica, ſimulac primum malum aperuit, interrogatus à fratre Artabano [6] nunquid

[1] Pontis partem ſoluerent quæ verſus Scythas ſpectaret: ſoluerent autem nõ amplius quã ad iactus teli ſpatium, ne nihil fac.

[2] Sed ſoluentes illam pontis partẽ qua Scythiam vel ſua ſpectabat, omnia pro arbitrio Scytharum ſe facturos dicerent.

[3] ſuismet malis ſibi autores fuerant.

[4] Et propterea modo Iones, vt qui liberi ſint, peſſ. & ignauiſſ. omn. hom. iudicant: modò de illis tanquam de ſeruis loquentes, mancipia dominorum amantia & minimè fugitiua eſſe aiũt. vel, Et propterea aliàs Iones, &c. Sic & in altera parte. aliàs verò de illis, &c. Solet tamen τοῦτο μὲν, τοῦτο δὲ potius exponi, Partim quidem, Partim vero. ſed hic non ſatis conuenire videtur Partim, ſenſus eſt enim, Iones (Scytharũ iudicio) ſi vt liberi cõſiderentur, ſe in illa re ignauiſſimos oſtendiſſe: ſin vt ſerui, officio mancipiorum dominos amãtium functos fuiſſe.

[5] Megabazo, in vulg. edit. Gr. & in nonnullis vet. cod. Sic & in ſequentibus locis.

[6] cuius rei cupidum multitudinem ſibi optaret.

tantum hominum ſibi optaret quantum illic eſſet acinorum, reſpondit, ſe præoptare, tot ſibi eſſe Megabyzos quàm Græciam ſubditam. His verbis apud Perſas hominem honorauit: quem tunc prætorem reliquit cum octoginta millibus militum. Megabyzus autem hic immortalem ſui memoriam apud Helleſpontios reliquit; hoc dicto, quod quum apud Byzantium agens audiſſet Chalcedonios decem & ſeptem annis ante Byzantios vrbem condidiſſe, inquit Chalcedonios eo tempore cæcos fuiſſe, qui, quum pulchrior adeſſet locus ad vrbem condendam, nequaquam turpiorem elegiſſent niſi cæci fuiſſent. Hic igitur Megabyzus in Helleſpontia plaga pro prætore relictus, eos qui diuerſarum à Medis partium erāt, ſubigebat. & iſte quidem talia agebat. Per idem autem tempus alia ingens aduerſus Libyas extitit expeditio, ob eam quam ego commemorabo cauſam, his prius expoſitis: Argonautarum poſteri quum à Pelaſgis, qui fœminas Athenienſium ex Braurone prædati ſunt, eſſent electi à Lemno, Lacedæmonem nauigauerunt, conſidentesq; apud Taygetum ignes accenderunt. Quos Lacedæmonij quum aſpexiſſent, nuntium miſere ſciſcitatum quinam & vnde eſſent. Illi, nuntio ſciſcitanti reſponderunt ſe Minyas eſſe, ab iis heroibus oriundos qui in Argo nauigaſſent, quiq; quum Lemnum appuliſſent, illic eos procreaſſent. Hanc mentionem ſtirpis Minyarum quum audiſſent Lacedæmonij, miſſo iterum nuntio ſciſcitantur quid ſibi velit ipſorum aduentus, atque ignis accenſio. Illi verò ſe reſpondent à Pelaſgis electos, redire ad parentes, (æquiſſimum enim id factū eſſe) orareq; vt ſibi liceat vnà cum eis habitare, tum bonorum tum agrorum participes. Eos recipere [1] in ea quæ ipſi vellent, Lacedæmoniis placuit, cum ob alia ad hoc faciendū inductis, tum præcipuè quòd Tyndaridæ Caſtor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt & in tribus cooptarunt. Ibi confeſtim ablocatis in alios quas in Lemno duxerant vxoribus, matrimonia contraxerunt. Non longo deinde interiecto tempore, ſtatim elati ſuperbia, cum alia flagitioſa perpetrarunt, tum regnum affectarunt. Quo nomine eos Lacedæmonij morte mulctandos quum cenſuiſſent, comprehenſos in ea carcerem coniecerunt. Quoſcunque autem Lacedæmonij morte plectendos cenſent, eos noctu plectunt, interdiu neminem. Quum igitur eſſent in illos animaduerſuri, exorati ſunt ab eorum vxoribus (quæ ciues erant & primorum Spartanorum filiæ) veniam ingrediendi carcerem, & cum ſuo cuiuſque viro colloquendi, nullum in illis dolum eſſe ſuſpicantes. Horum permiſſu, Minyarum vxores ingreſſæ carceren, omni [2] veſte quā geſtabant viris tradita, illorum veſtem illæ ſumpſerunt. Ita Minyæ muliebri veſte amicti, veluti mulieres è carcere prodierunt, rurſuſq; apud Taygetum conſederunt. Hac eadem tempeſtate Theres Auteſionis filius, Tiſameni nepos, Therſandri pronepos, Polynicis abnepos miſſus eſt in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Ariſtodemi filiorum, Euryſthenis & Proclis: quorum, quum pupilli eſſent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauiter tulit ſibi ab aliis imperari, quoniam imperium deguſtaſſet, vt negaret ſe Lacedæmone moraturum, ſed ad cognatos nauigaturum. Erant autem in inſula quæ nunc Thera vocatur, quondam Calliſta, viri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris filius Europam quæritans, in inſulam quæ nunc Thera vocatur quum appulſus eſſet, ſiue regionis amore captus, ſiue qua alia volūtate, reliquit illic cum alios quoſdam Phœnices, tum Membliarem conſanguineum ſuum. Iſti hominum ætatibus octo antequam Theras Lacedæmone veniſſet, inſulam quæ Calliſta, *id eſt, pulcherrima*, vocabatur, incoluerunt. Ad quos Theras cum multitudine tribulium miſſus eſt, nequaquam ad illos eiiciendos, ſed ad vnà habitandum, & ad inſulam valde frequentendam. Poſtea verò quàm Minyas è carcere elapſos & apud Taygetum conſidentes, Lacedæmonij tamen necare ſtatuerant, Theras necem eorum deprecabatur, recipiens ſe illos ex ea regione

[1] *quibus ipſi conditionibus vellent,*

[2] *veſtitu quē geſſ. viri trad. illorum veſtitum ſumpſ.*

regione abducturum. Et huic postulato Lacedæmoniis assentientibus, cum tribus biremibus ad posteros Membliaris nauigauit, ducens secum non vniuersos Minyas (plerique enim ex ipsis ad Paroreatas Cauconasq; diuerterunt) [1] sed paucos, quos in sex partes distribuerunt, & totidem illic oppida cõdiderunt, Lepreum, Magistum, Thrixas, Pyrgum, Epium, Nudium. quorum pleraq; Elei memoria mea deleuerunt. Insulæ autem à conditore Thera nomen est inditum. [2] Hic filio, quòd negaret se nauigaturum cum eo, relinquam ergo, inquit, ouem lupis. ex quo dicto nomen adolescenti impositum est Oiolycus, *id est, Ouilupus*, & id nomen alteri prævaluit. Oiolyco natus est filius Ægeus, à quo vocantur Ægidæ, in Sparta ingens tribus. Ex hac tribu viri, quum sibi non permanerent filij, ex Erinnyum oraculo delubrum Laio & OEdipodi extruxerunt: quod postea apud eos Theræos mansit qui ex his viris procreati fuere. Hactenus Lacedæmonij cum Theræis consentiunt: quod deinceps extitit, soli Theræi factum hoc modo esse memorant: Grinus Æsanij filius ab hoc Thera oriundus, quum esset Theræ insulæ rex, contulit se Delphos, [3] ducens ex vrbe solennes hostias, comitantibus eum cum aliis ciuibus, tum verò Batto [4] qui erat de genere Polymnesti, apud Minyas gratiosus. Consulenti autem Grino Theræorum regi de aliis rebus, Pythia respondit vt vrbem in Libya conderet. Cui vicissim iste, Equidem (inquit) ego, ô princeps, senior sum & grauis ad moliendum: tu verò quempiam horum iube ista facere. Simul hæc dicens, Battum ostendebat: Hæc hactenus. Tunc vbi reuersi sunt, pro nihilo habuere responsum: neque vbi terrarum Libya esset gnari, neq; ex incerto oraculo coloniam mittere audentes. Septem post hæc annos quũ in Thera non pluisset, & omnes, præter vnam, arbores exaruissent, consulentibus Theræis Pythiam, [5] respondit, mittendam in Libyam esse coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittũt in Cretam nuntios inuestigatum siquis aut indigenarum aut aduenarum illic esset qui in Libyam nauigassent. Nuntij, quum Cretam pererrassent, & ad vrbem Itanum peruenissent, in ea cõtraxerunt cum purpurario quodam cui nomen erat Corobio. is aiebat se ventis abreptum in Libyam applicuisse, & ad Platæam insulã Libyæ. Hunc nuntij mercede inductum in Theram duxerunt. Verùm non multi ad rem explorandam ex Thera initio profecti sunt, duce ipso Corobio: quo in ea insula relicto cum aliquot mensiũ cibariis, ipsi quã celerrimè reuerterunt ad cęteris de insula renuntiandũ. Quibus vltra præstitutũ tempus redire differentibus, omnia Corobio deficiebãt: sed appulsa eò naui Samia quæ ab Ægypto redibat, (cuius gubernator erat Colæus) Samij, omni re gesta à Corobio audita, in annũ homini cibaria reliquerunt. Ipsi ex hac insula quũ soluissent, Ægyptũ optantes, vento subsolano abrepti ferebãtur: nec intermittẽte flatu, Herculeas transuecti columnas, peruenerunt in Tarteſſum, [6] pompã ferentes ad rem diuinã. Erat ea tempestate id emporiũ intemeratum, adeo vt inde reuertẽtes isti ex mercibus quæstum maximũ fecerint, [7] inter omnes quos nouimus Græcos, dũtaxat post Sostratem Laodamantis filium Æginetã, cum quo nemo possit cõtendere. Ex hoc quæstu Samij decima (id est, sex talentis) selecta fecerunt ahenum ad exemplũ crateris Argolici, gryphinis capitibus in circuitu altrinsecus obuersis: & in templo Iunonis collocarũt, sustinentibus illud tribus colossis, *id est, humanis simulachris*, septenum cubitorũ, genu nixis: & hoc primùm facto ingens amicitia Cyrenæis Theræisq; cum Samiis contracta est. Theræi, vbi relicto in insula Corobio ad Theram reuersi renuntiarunt esse illis insulã eregione Libyæ sitam, placuit Theræis vt è singulis oppidis, quæ septem erant, viri mitterẽtur, fratribus inter se sortitis quis potius mitteretur, duce eorũ rege Batto. Ita duas biremes in Platæam miserunt. Hæc Theræi memorant. Cætera iam Theræis cum Cyrenæis constant. nam quod ad Battũ pertinet, Cyrenæi nequaquã cum Theræis consentiũt. sic enim narrant: Est in Creta oppidũ Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. hic amissa vxore, induxit filiæ nomine Phro-

[1] *Quum autem hos expulissent, seipsos in sex partes distrib.*

[2] *At filium, quum eise una nauigaturum negauit, dixisset patet, se itaq; eum relicturum esse* ἐν λύκοισι, *(id est, ouem inter lupos) ex hoc dicto vocatus fuit* Οἰόλυκος: *atq; adeo nomen hoc inualuit.*

[3] *afferens ex vrbe Hecatombẽ comit.*

[4] *qui filius erat Polymnesti, Euthymedes genere ex Minyis.*

[5] *obiecit illam coloniæ deductionem in Libyam.*

[6] *deducitur eos numine. Erat, &c.*

[7] *inter omnes Græcos de quibus certo nobis compertum est.*

nimæ nouercam, quæ domum ingreſſa, vt erat, ita reipſa ſe nouercam præ-
ſtitit, cum lædendo atque omne genus iniuriarum excogitando, tũ ad extre-
mum [1] impudicitiam impingendo: atque ita rem habere viro perſuaſit. Iſte
ab vxore deceptus rem de filia nefariam commentus eſt. Erat in Oaxo ne-
gotiator quidam Theræus, nomine Themiſon: [2] hunc in familiaritatem ac-
ceptum Etearchus adiurat vt quam rem oraretur, in ea ſe miniſtrum præbe-
ret. Vbi hominem iureiurando adegit, adductam ei tradidit filiam ſuam: iu-
bens vt eam abductam in mare demergeret. Themiſon ancipiti animo inter
nefas operis & hoſpitij perfidiam, ita ſibi faciendum putauit: accepta puella
mare ingreſſus, quum in alto fuit, [3] vt iureiurando Etearchi ſatisfaceret, re-
uinctam funibus puellam demiſit in pelagus: ea deinde retracta, Theram
peruenit. Ibi Polymneſtus vir inter Theræos ſpectatus in concubinatum
Phronimam accepit, ex qua interiecto tempore natus eſt ei filius, * ſono vo-
cis exili ac balbutienti, cui nomen impoſitum eſt Batto, vt Theræi & Cyre-
næi aiunt: vt autem ego ſentio, aliud aliquod. ſed eum cognominatum Bat-
tum poſtquam in Libyam abiit, cum propter oraculum apud Delphos ſibi
redditum, tum propter honorem quem aſſequutus eſt. Battum enim Libyes
regem appellant, & ob id reor [4] Pythiam lingua Libyca quam nouerat, quũ
oraculum reddidit, vocaſſe Battum, quòd futurus rex eſſet in Libya. Hic, vbi
in virilem adoleuit ætatem, Delphos adiit ob linguæ vitium. Cui conſu-
lenti Pythia reſpondit.

Batte venis vocis cauſa: dux te iubet ire
Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

[5] Ad hæc Battus ſic viciſſim inquit, O princeps, ego ad te veni gratia conſu-
lendi de voce: tu de aliis mihi reſpondes quæ nequeunt fieri, iubens mi-
grare in Libyam. qua copia? [6] quáve manu? Hæc loquens non perſuaſit illi
vt alia reſponderet, ſed eadem quæ prius reſpondente Pythia, illinc digreſ-
ſus abiit in Theram. [7] Mox deinde quum & huic ipſi & cæteris Theræis ma-
lè contingeret, nec mali cauſa deprehenderetur, ob hæc mittunt Delphos
ſciſcitatum. Quibus quum reſpondiſſet Pythia, melius cum ipſis actum iri
ſi Cyrenen in Libya conderent cum Batto, miſerunt Theræi Battum cum
duabus biremibus. Iſti Libyam profecti (quandoquidem non aliud habe-
bant quod agerent) retrò ad Theram ſe receperunt. Sed eos Theræi arcen-
tes acceſſu Theræ repellebant, ac rurſus reuerti iubebant. ita neceſſitate ad-
acti, remenſo iterum mari, condiderunt oppidum in inſula Libyæ adiacenti,
nomine vt prius dictum eſt, Platæa, quæ fertur Cyrenæorum vrbi quæ nunc
eſt, par eſſe magnitudine. Hanc biennio incolentibus, quum nihilo melius
ſecum ageretur, vno è ſuis relicto, cæteri Delphos nauigarunt ad oraculum
conſulendum. Eò poſtquam venerunt, ſciſcitantibus quid ita ſecum in Li-
byam profectis nihilo tamen melius ageretur, Pythia reſpondit his verbis,

Lanigeræ Libyes ſcis quam nec adieueris vrbem,
Me melius: tuum ego ingenium mirabor euntis.

His auditis, ij qui cum Batto erant, rurſus redierunt. neque enim ſinebat e-
os deus aliò migrare priuſquam in Libyam cõceſſiſſent. Reuerſi ad inſulam,
recepto quem reliquerant, incoluerunt locũ in Libya, eregione inſulæ, no-
mine Aziriſtum, amœniſſimis collibus vtrinque concluſum, & vtrinq; flu-
mine præterlabente. Hunc locum ſex annis quum incoluiſſent, ſeptimo de-
ferendum putauerunt, admonitu Libyum, vt in meliorem tranſirent. Ita il-
linc eos Libyes veſperum verſus & ad locorum ſpecioſiſſimum abduxerũt,
& quidem noctu, ne Græci interdiu facientes iter, diurnum ſpatium meti-
endo animaduerterent. Eſt autem huic loco nomen Iraſa. Eos, vbi ad fon-
tem qui Apollinis eſſe fertur, duxerunt, inquiunt, Viri Græci, hic vobis in-
colere commodum eſt vbi cœlum [8] vocaliter ſonat. Sub Batto igitur, qui

condidit

[1] *Impudicitia crimen impingendo*; vel *Impudicitiam obiiciendo.*

[2] *Hoſpitio exceptum adigit iureiurando, ipſum operam ſuam vi præſtituũ quamcunque ad rem illi opus ea eſſet.*

[3] *defungi iureiurandi religione volens demiſſam in mare puellam funiculis alligatam, ſtatim extraxit, vt promiſſo ſatis faceret.* Ita Budæus hũc locum vertit.

* Budæus ex antiquo exemplari legit ἰχόφωνος, id eſt, *hæſitans lingua*, vt ãnotauit Paul. Leopard. Emend. lib. 3. cap. 11. Ex terrore id vocis vitiũ emẽdatum refert Pauſan. 331. 16. S.

[4] *Pythiam in ſuo vaticinio lingua Libyca eum ita vocaſſe, quoniam eum Libyæ regem futurum nouerat.*

[5] Ante hæc verba adde, *Perinde acſi lingua Græca oraculum reddens dixiſſet, O rex, vocis cauſa veniſti* Si verbum verbo reddatur, *O rex ad vocem veniſti*: ſequenturque illa, *Ad hæc Batt.*

[6] *Qua potentia?* vel, *quibus copiis?*

[7] *Ab eo tempore autem quũ* illa *tum in hunc ipſum tum in cæteros Theræos iram exerceret, hi calamitates ſuas* (id eſt, calamitatum ſuarum cauſam) *ignorantes, Delphos miſerunt*, quò *de malis illis ſciſciterentur.*

[8] *Cœlum perforatum eſſe.*

condidit [1] Zoam, & annos quadraginta regnauit, & ſub eius filio Arceſilao, qui regnauit annos ſexdecim; Cyrenæi habitauerunt tot omnino quot in coloniam initio miſſi fuerant. Sub tertio autem Batto, qui felix eſt appellatus, cunctos Græcos ad nauigandum in Libyam cum Cyrenæis habitatum induxit ſuo oraculo Pythia. Nam accerſebant eos Cyrenæi ad agri partitionem. Induxit autem hæc verba reſpondens:

Serior in Libyen quiſquis peruenerit almam,
Diſcernendi agri, mox hunc, affirmo, pigebit.

Quum ergo ingens multitudo Cyrenam ſe contuliſſet, finitimorũ Libyum agros vaſtabant, atque inter ſe partiebantur. At illi eorumq; rex nomine Adicran, agris exuti à Cyrenæis, miſſis in Ægyptum quibuſdam, ſeſe dediderunt Apriæ Ægyptiorum regi. Iſte comparatum grandem Ægyptiorum exercitum miſit aduerſus Cyrenas. Cyrenæi, inſtructa apud Iraſa locum & ad fontem Theſtin acie, cum Ægyptiis conflixerunt, eosq; ſuperauerunt, vtpote inexpertos antea atque contemptores Græcorum, adeoq; profligarunt vt pauci ex eis in Ægyptum redirent. Qua de re Ægyptij ſuccenſentes Apriæ, ab eo deſciuerũt. Huius autem Batti filius extitit Arceſilaus, qui regnum adeptus, inter initia cum fratribus ſuis ſeditiones exercuit, donec illi relicto eo in alium Libyæ locum migrauerunt, vbi contracti vrbem hanc condiderunt quæ, vt tunc, Barce nunc appellatur. Et inter condendum Libyas [2] ſolicitabant ad deficiendum à Cyreneis. Arceſilaus tam ſuis defectoribus quàm eorum receptoribus bellum intulit: quem reformidantes Libyes, fugam ad orientales Libyes intenderunt. Sed fugientibus Arceſilaus vſq; inſtitit inſequẽdo, dum ad Leuconem Libyæ peruenirent, [3] & Libybus videretur opportunus ad inuadendum. Itaq; congreſſi cum eo Libyes, adeò ſuperauere Cyrenæos, vt ex illis ſeptem millia ceciderint. Poſt hanc cladem, Arceſilaum ægrotantem epoto medicamento frater ſuus Aliarchus ſtrangulauit: ſed hunc dolo vxor Arceſilai interfecit, nomine Eryxo. Arceſilao ſucceſſit in regno Battus, pedibus non valens, ſed claudus. Cyreneĩ ob acceptam calamitatem, Delphos miſerunt per quoſdam interrogatum, quam rationẽ ineuntes præclariſſimè habitarent. His Pythia reſpondens, iuſſit ex Mantinea Arcadũ adducerent moderatorẽ. Itaq; petentibus Cyrenæis Mantinei dederunt quendam nomine Demonacem, virum inter populares probatiſſimũ. Hic igitur vir Cyrenen profectus, vbi ſingula quæque edoctus eſt, in tres tribus diſtribuens illos, ita digeſſit vt vnam quidem partem faceret Theræorũ, atq; conſinium: alteram autem, Peloponnẽſium atq; Cretenſiũ: tertiam verò, cunctorum inſulanorum. Qui etiam [4] huic Batto regi cum alia omnia quæ ſuperiores reges obtinuerant contulit, tum verò peculiaria fana ac ceremonias in media ciuitate inſtituit. Quæ inſtituta ſub hoc quidẽ Batto ſincera permanſerunt: verùm ſub eius filio Arceſilao vehementer ſunt perturbata, negante Arceſilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio ſe laturum quæ Mantineus Demonax conſtituiſſet, ac repoſcente honores ſuorum maiorum. Hinc ſeditione orta, eiectus profugit in Samum, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempeſtate Salaminis imperium EVelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum ſpectaculo dignum, quod in theſauro Corinthiorũ ſitum eſt. Adhunc profecta Pheretima precabatur vt ſe filiumq; Cyrenen cum exercitu reduceret. Ille omnia potius quàm exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiẽs, dicere bonũ id quidem eſſe; ſed melius facturum eum ſi ei petenti daret exercitum. Quumq; identidem ad omnia quæ dabãtur, hoc diceret, tandem miſit ad eam EVelthon dono fuſum aureum atque colum penſo circundatam [5] dicentiq; quæ conſueuerat verba Pheretimæ, inquit talibus rebus donari fœminas, non exercitu. Arceſilaus interea Sami agens, vnumquenq; ſolicitabat ad ſpem rei agrariæ: coactoq; ingenti exercitu, miſſus eſt Delphos ad conſulendum de reditu in patriam. Cui Pythia ita reſpondit, Ad quatuor Battos, ac totidem Arceſilaos, octo hominum æta-

[1] Suſpecta hic ſunt Græca exempl. quorũ alia ζῶντες, alia ζῶσιν habent.

[2] *Impulerunt ad defic.*

[3] *et inuadendum eum eſſe Libyes ctnſtarent.*

[4] *quum Battiadæ regi peculiaria fana & ceremonias ſecreuiſſet, cætera omnia quæ antea vigebant erant, populo in commune dedit: Quæ mutat.*

[5] *Eadem autem verba ad hoc munus dicenti, id eſt inter accipiendum hoc munus, ſed tibi minoribus, nõ autem exercitũ, fœminas donari reſpondit.*

tes dabvobis Apollo Cyrene regnare: vlterius vos conari dehortatur. Tibi verò ſuadet vt ingreſſus in domũ tuam, quietem agas. Quòd ſi fornacem inueneris plenam amphorarum, ne eas excoquas, ſed ad auram emittas. Sin fornacem incenderis, ne committas vt circumfluã introeas: alioqui peribis tu pariter & taurus optimè opus faciens. Hæc Arceſilao Pythia reſpondit. Iſte ſumptis iis quos cõtraxerat è Samo, rediit Cyrenen; recuperatoq; rerum ſtatu, immemor oraculi factus, vocatis ad dicendam cauſam iis qui contra ipſum in partibus fuerant, obiecit culpam fugæ ſuæ. At illorum alij exilio ſolum vertebant, alij ab eo comprehenſi, in Cyprum ad necem mittebantur; quos Cnidij ad ſuam terram appulſos liberauerunt, ad Theramq; dimiſerũt. Quoſdam, qui in grandem quandam & priuatã Aglomachi turrim refugerant, circũdata materia Arceſilaus igni cremauit. Hoc perpetrato, agnoſcens id eſſe oraculum quo Pythia nõ ſinebat eum inuentas in fornace amphoras excoquere, exceſſit vltrò ex vrbe Cyrene, extimeſcẽs necem oraculo prædictam, [1] & quòd Cyrenen exiſtimaret circumfluam. [2] Contulitq; ſe ad regem Barcæorũ nomine Alazerin, cuius filius in matrimonio habebat cognatam ſuam. Et quidam tum Barcæi, tum exules Cyrenæi quum in foro agentem animaduertiſſent, obtruncarũt, & inſuper eius ſocerum Alazerin. Ita Arceſilaus, ſiue volens ſiue inuitus oraculo non obſequutus, fatum ſuũ impleuit. Mater eius Pheretima, dum filius ſuus mali ſui ſibi autor Barcæ agit, ipſa interea honoribus filij Cyrene fungebatur, ac munera obibat cum alia, tum in ſenatu præſidendo. Vbi autem cognouit filium in vrbe Barca oppetiſſe mortem, fuga ſe proripuit in Ægyptum. nam Arceſilaus fuerat de Cambyſe Cyri bene meritus: quòd is extitiſſet qui Cyrenen Cambyſi tradiderat, ac tributum inſtituerat. Hæc in Ægyptum quum peruenisſet, ſupplex Aryandi aſſedit: hortansq; eum ad ſe vlciſcendam, & prætendens titulum quòd ideo filius ſuus, quia cum Medis ſenturet, interemptus eſſet. Erat hic Aryandes Ægypti prætor à Cambyſe conſtitutus, qui aliquanto pòſt tempore quũ æmulari Darium vellet, ab eo eſt interfectus. Siquidem audiens atq; animaduertens Dario cordi eſſe memoriam ſui relinquere opere quod à nullo alio regum factum eſſet, id ſibi imitandum putauit: donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro quàm potuit purgatiſſimo monetam percuſſit: Aryandes autem Ægypti prætor idem ex argento fecit, & nunc quoq; extat puriſſimum argentũ Aryandicum. Ea re comperta Darius inſimulatum quaſi rebellaret, morte affecit. Tunc autem Aryandes hic miſertus Pheretimæ, omnes ei copias Ægypti tradidit, pedeſtres ſimul & nauticas, præpoſito quidem pedeſtribus Amaſi viro Maraphio, nauticis autem Badre, qui genere Paſargades erat. Sed priuſquam copias mitteret, caduceatore Barcam miſſo percontabatur quiſnam percuſſor Arceſilai extitiſſet: Barcæi ſe omnes extitiſſe reſpondent: multa enim ſe ab illo mala eſſe perpeſſos. His auditis Aryandes ita exercitum vnà cum Pheretima mittit. Atque hic quidem [3] titulus inferendi belli extitit. Verùm (vt mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Libyas ſubigendos. Libyum enim multæ ſunt & variæ nationes, quarũ paucæ regi obtemperabant, pleræq; Darium contemnebant. Colunt autem Ægyptum verſus (vt hinc incipiamus.) Libyũ primi Adyrmachidæ, qui eiſdem fere quibus Ægyptij moribus vtuntur. Veſtem geſtant qualem & alij Libyes, vxores eorum in vtroq; crure armillam æream. Eædem capitis comã alunt: quarum quæq; ſuos quos capit pedunculos [4] præmordet, atque ita abiicit. Hoc iſti ex omnibus Libybus ſoli factitant, ſoliq; virgines nupturas regi exhibent, & quæ illi placuerit, eam deuirginat. Pertingunt hi Adyrmachidæ ab Ægypto ad portum vſque nomine [5] Plynum. His confines ſunt Gigamæ locum qui occaſum ſpectat incolentes, Aphrodiſiade tenus inſula. In huius medio eſt inſula Platæa, vbi vrbem condidere Cyrenæi. Atq; in continente eſt portus Menelaius & Aziris, quã Cyrenæi incoluere. Et de hinc Silphium incipit, ab inſula Platæa pertingens vſque ad fauces Syrtis. Apud hos iidem

pene

[1] et quod existimaret circumfluam esse Cyrenen. id est, appellatione circũfluæ Cyrenen significatã fuisse.

[2] Vxor autem si erat genere propinqua. Barcæorum regu filiæ qui Alazer vocabatur. ad hũc se contulit. At quidam Barc.

[3] pretextus,

[4] Vicissim mordet,

[5] Sic in vet. cod. Græc. πλωὸς legitur, non πλῖνος.

pene ritus qui apud alios ſunt. Gigamas ab occaſu contingunt Asbyſtæ, qui ſupra Cyrenen incolentes non pertingunt ad mare. nam maritima Cyrenæi incolunt. Iidem non poſtremi ſed præcipui Libyum ſunt qui quadrigis vehantur, ſtudioſi in Cyrenæorum moribus maxima ex parte imitandis. Horum ſunt occaſum verſus confines AVſchiſæ, qui ſupra Barcam incolentes ad mare pertingunt ad EVeſperidas. Circa mediam AVſchiſarum plagam habitant Cabales, exigua natio, ad mare pertingentes, ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eiſdem quibus ij qui ſupra Cyrenen ſunt, moribus vtentes. AVſchiſarum quod ad occaſum vergit, contingunt Naſamones, grandis natio, qui ſub æſtatem relictis ad mare pecoribus, conſcendunt ad locum AEgilen, decerpturi palmulas. nam palmæ illic & permultæ ſunt, & ſpatioſæ, & fructiferæ omnes. ex quibus vbi palmulas præmaturas decerpſerunt, ad ſolem ſiccantes maturefaciunt, deinde lacte maceratas ſorbillant. Vxores plures ſinguli è conſuetudine habent, & cum eis in propatulo coëunt, eodem penè quo Maſſagetæ modo, priùs ſcipione prætento. Naſamonibus mos eſt, quum quis primùm ducit vxorem, prima nocte vt ſponſa ſingulos conuiuas obeat concubitus gratia, & vt quiſque cum ea concubuit, donum det illi quod ſecum habet domo allatum. Iureiurando ac diuinatione tali vtuntur: Per eos viros qui iuſtiſſimi atque optimi apud illos fuiſſe dicuntur, iurant, illorum ſepulchra tangentes. Diuinant ad ſuorum accedentes monumenta, & illis, vbi preces peregerunt, indormiunt: vbi quodcunque per quietem inſomnium viderunt, eo vtuntur. Fidei dandæ conſuetudo hæc eſt: De manu alterius vterque ſumpto inuicem poculo bibit. quòd ſi nihil humoris habuerint, ſumptum è terra cinerem lingunt. Naſamonibus cõfines ſunt Pſylli, qui hunc in modum interciderunt: Auſter eis omnia receptacula aquarum arefecerat: erat autem omnis eorum regio quæ intra Syrtin eſt, aquarum inops. Ob id iſti publico colloquio atque conſilio expeditionem fecere aduerſus auſtrum. (quæ Libyes memorant refero) hos, quum ad arenas veniſſent, auſter ſpirans illic obruit. Pſyllis extinctis, eorum terram Naſamones obtinent. Super hos auſtrum verſus, in loco feris frequenti, Garamantes habitant, qui omnium hominum commercium aſpectumque refugiunt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem ſeſe audentes. hi ſupra Naſamones incolunt. Circa maritima verò, occaſum verſus, confines ſunt Mazæ, qui ſummum capitis verticem radunt, in medio capillos creſcere ſinentes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bellum pelles ſubterraneorum ſtruthionũ ferunt pro tegumento, Per eos flumen Cinyps è colle qui vocatur Gratiarum fluens, in mare influit. Hic collis Gratiarum nemoribus frequens eſt, quum cætera cuius memini Libya ſit arboribus nuda. ducentorum ab eo ad mare ſtadiorum eſt intercapedo. Horum Macarum finitimi ſunt Gindanes, quorum vxores ferunt fimbrias pelliceas ſingulæ multas, ob hoc (vt memoratur) quòd vt à quoque viro venerem paſſa eſt, fimbriam notat, & vt quæque plurimas habet, ita præclariſſima cenſetur, tanquam à pluribus viris adamata.

Horum Gindanorum oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è ſolo loti fructu victitant: qui fructus eſt inſtar fructus lentiſci, ſuauitate aſſimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi vinum conficiunt. Lotophagis ſecundum mare vicini ſunt Machlyes, loto & ipſi veſcentes, ſed minus quàm ſuperiores. Pertingunt autem vſq; ad ingentem amnem nomine Tritonem, qui in grandem paludem Tritonidẽ influit, in qua eſt inſula quæ dicitur Phla. [1] Hanc inſulam aiunt dici à Lacedæmoniis habitari debere. Aiunt autem & hæc: Iaſonem, poſteaquam ſub Pelio Argo exædificauit, impoſitis in ea [2] cum aliis ſolennibus hoſtiis, tum verò tripode æreo, circuiſſe Poloponneſum, animo Delphos eundi, eumq; quum teneret curſum circa Maleam, abreptum à vento aquilone, & abductum in Libyam, & priuſquam tellurem cerneret, in [3] aſpretis paludis Tritonidis aſtitiſſe: ciq; hæſitanti de

[1] *Aiunt autẽ editum eſſe Lacedæmoniis oraculum de deducenda in hanc inſulam colonia.*

[2] *cum reliqua hecatombe, tum, &c.*

[3] *ſtatim poſt eandem vocem vertit Brenia. Lego autem βρεν. & ϛρεμ. cum vet. cod.*

egressu apparuisse Tritonẽ, ac iussisse dari sibi tripodẽ, quod diceret ostensurum se illis exitum, atque incolumes remissurum. Assentiente Iasone, ita demum Tritonem ostendisse qua ratione è breuibus enauigarent, & tripodem in suo templo posuisse, in eoq; tripode oraculum reddidisse, & iis qui cum Iasone erant, omnem rationem indicasse. Fore enim vt quum quis tripodem accepisset [1] ex omnibus qui in Argo nauigarent, necessariò centum Græcæ ciuitates accolerent paludem Tritonidem. Hæc quum audissent Libyes qui montem Gratiarum colunt, tripodem occultasse. Iuxta hos Machlyes, habitant AVSES: & circum paludẽ Tritonidem vtrique habitant, ita vt medio Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum gestant, AVSES verò sinciput. Horum virgines, anniuersario Mineruæ festo, in honorem ipsius deæ inter se bifariam diuisæ, prœliantur lapidibus fustibusq;, dicentes se [2] morem patrium seruare ei quam Mineruam nominauimus: & quæ virgines è vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant. Sed priusquam a pugnando desistant, hoc faciunt: Quæ virgo in pugna optimam operam nauauit, eam semper communi consensu cæteræ virgines exornant cum cætera armatura Græca, tum crista Corinthia, & currui impositam circa paludem circumferunt. Quibus autem rebus ornarentur olim hæ virgines antequam accolerent Græci, non habeo dicere. arbitror autem ornari suetas armis Ægyptiis. nam ab Ægypto affirmarim & scutum & galeam Græcis esse tradita. Aiunt autem Mineruã Neptuni esse filiam ac paludis Tritonidis, eamq; [3] nescio quid a patre reprehensam donasse seipsam Ioui, & Iouem sibi illam asciuisse filiam. Hæc illi aiunt. Idem promiscuè cum mulieribus, non vna habitantes, sed pecudum more concumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus. apud quem virum habitare sustinet, (nam tertio quoque mense viri conueniunt) eius filius censetur. Isti quidem maritimi Libyum Nomadum dicti sunt. Supra hos autem ad partem mediterraneam Libya est theriodes dicta, *id est, feris abundans*. Supra hanc therioden supercilium soli fabulosum est, porrectum à Thebis Ægyptiis ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decem dierum itinere [4] sunt grumi grandes salis iucundi in collibus, & singulorũ collium vertices è medio sale eiaculantur aquam dulcem pariter & gelidã. Circa quam homines habitant vltimi, solitudinem versus. & supra *plagam* therioden *dictam*, à Thebis itinere dierum decem, primi Ammonij, habentes templum ad Thebani Iouis effigiem. etenim Thebis (quemadmodum à me memoratum est) aspectu arietino Iouis simulachrum est. Apud hos est alia quoq; aqua fontana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam autem qua forum frequentissimum est, frigescit: sub meridiem multo frigidior est, eaq; hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis calescens, ad mediam vsq; noctem, quo tempore feruens exæstuat: præterita nocte media, ad auroram vsque refrigescit. cognominatur autem fons iste, solis. Post Ammonios autem per supercilium fabuli, decem rursus dierum itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniç par, hominibus circumhabitantibus, cui loco nomen est Ægila, ad quem locum Nasamones veniunt palmulas decerptum. Rursus decem dierum spatio ab Ægilæis alius [5] collis est salis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis, quemadmodum apud alios: incolẽtibus illic hominibus quibus nomen est Garamantibus, natione sanè magna, qui inducta super salem humo, ita serunt. Ab his ad Lotophagos breuissimum iter. Aquibus triginta dierum spatium est ad eos apud quos gignuntur boues præposterè pascentes. Ideo autem præposterè pascuntur, quòd cornua inflexa anterius habent, & ob id cessim euntes pascuntur. nam offensantibus in terra cornibus, progrediendo pasci nequeunt: alioqui nihil differẽtes à cæteris bobus, præter crassitudinẽ pellis atq; duritiam. Garamantes hi Troglodytas Æthiopes quadrigis venãtur. nam Troglodytæ Æthiopes, omnium quos fando cognouimus pernicis-

[1] *an posteriorum qui, &c.* Forte sic Valla scripserat *ex nepotibus.*

[2] *ritum patrium ei peragere.*

[3] *nescio quid de patre conquestam*

[4] *sunt frusta salis velut grumi magni in tumulis & in singulorum tumulorum verticibus è medio sale aqua frigida & dulcis erumpit.*

[5] *egger.* Paulo post ipse tumulum vertit.

pernicissimis pedibus sunt, serpentibus, lacertisq; & aliis id genus reptilibus vescentes, lingua nulli alteri simili vtentes, sed vespertilionum more stridentes. A Garamantibus decem quoque dierum itinere alius collis est salis, & aqua: accolentibus hominibus quibus nomen est Atlantibus, solis omnium hominum, quos ipsi nouimus, innominatis. [1] nam sales quidem apud eos vocantur Atlantes, singulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi solem transcendentem execrantur, eiq; præterea omnia conuitia ingerunt, quòd torridus & ipsos & regionem perdat. Post totidem dierum iter alius tumulus salis est, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis est mons nomine Atlas, angustus, & vndique teres: & (vt fertur) adeo celsus vt eius cacumen nequeat cerni, quòd à nubibus nunquam relinquatur, neque hyeme neque æstate: quem esse columnam cœli indigenæ aiunt. Ab hoc monte cognominantur hi homines: nam Atlantes vocantur. dicunturque nec vlla animante vesci, nec vlla somnia cernere. Ad hos vsq; Atlantes possum recensere nomina eorum qui in supercilio *Libyæ* habitant, post hos non amplius. Porrigitur autem id supercilium ad columnas vsque Herculeas, atque vlterius. Intra quod est salis metallum, *id est*, [2] *effossio*, decem dierum itinere, & homines incolentes, qui domicilia sua faciunt ex [3] micis salis. isti enim iam tractus Libyæ vacant imbribus. nam si plueret illic, nõ possent manere parietes [4] salis. Supra autem hoc supercilium, austrum versus ac mediterranea Libyæ, deserta iam plaga est, & sine aqua ferisq;, sine pluuia ac lignis, omni prorsus humore vacans. Ita ab Ægypto ad Tritonidem paludem, [5] pastoritij Libyes sunt, carne victitantes ac lacte, nihil vaccinum gustantes, quia nec Ægyptij gustant suem, nec alentes quidem vaccam. Sed nec Cyrenæx fœminæ [6] ferire sibi fas putant, ob Isidem quæ est in Ægypto, cui etiam ieiunia & dies festos studiosè agunt. At mulieres Barcææ non modò gustu vaccinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent. Atque hæc quidem ita habent. Ad occasum verò Tritonidis paludis iam non sunt [7] pascuales Libyes, neque eisdem moribus vtentes, neque idem circa infantes, quod pascuales solent, factitantes. Nam Libyum qui pastorales sunt pleriq; hoc faciunt, an omnes, non queo pro certo dicere. Vbi filij ipsorũ quadrimi effecti sunt, venas verticis illorum lana succida inurunt, nonnulli venas temporum: eam videlicet ob causam ne vllo vnquam tempore phlegma, *id est*, *pituita*, defluens è capite officiat. eaq; de re se aiunt esse optima valetudine. Et sunt re vera Libyes inter omnes quos nos nouimus homines saluberrimo corpore: incertum mihi an ob hanc causam, certè optima valetudine sunt. Quòd si pueris inurendis spasmus existat, inuenta est ab eis medicina. vrina enim hirci aspersa eos liberant. Ea autem refero quæ ipsi Libyes narrant. Porro sacrificia apud [8] pastoritios Libyes talia sunt. Vbi pro primitiis aurem pecudis præciderunt, eam supra domum abiiciunt: hoc acto, ceruicem eius auertunt. Solis autem omnium deorum immolant Soli & Lunæ. & his quidem vniuersi Libyes sacrificant: at qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiam Mineruæ Tritoniq; ac Neptuno: sed Mineruæ præcipuè. A quibus Libybus Græci vestem & ægidas simulachrorum Mineruæ mutuati sunt, præterquam quòd ægides apud Libyes, & pendẽtes ex eis fimbriæ non sunt serpentes, sed è loris factæ: cætera verò omnia ad idem exemplar efficta sunt: nomine quoq; ipso testificante veniisse ex Libya [9] Palladiorum stolam. Quippe Libyssæ mulieres super vestem amiciuntur nudis ægeis, *id est*, *caprinis pellibus non villosis*, fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, *id est*, *caprinis pellibus*, ægidas denominauere Græci. Quinetiam hinc primum mihi videtur eiulatus in templis extitisse, quòd eo Libyssæ mulieres vehementer vtuntur ac bellè. Et à Libybus quadriiugos equos iungere Græci didicere. Sepeliunt autem pastorales Libyes defunctos vt Græci, præter Nasamones, qui illos sedentes sepeliunt, obseruantes vt dum quis cœpit agere animam, eum sedentem constituant, ne supinus expiret. Domicilia eorum sunt virgultis compacta, suspensis circa

[1] Nam omnibus quidem simul nomen est Atlanti. id est, commune quidem vniuersę genti nomen est Atl.

[2] Fodina,

[3] grumis,

[4] Post Salis, adde, Ibi autem & alum & purpureum sal effoditur.

[5] Nomades Libyes sunt, qui carne & lacte vescuntur, sed ab esu vaccarum abstinent sicut & Ægyptij, suesq; non alunt.

[6] Suspecta est hic vox Græca.

[7] Nomades Libyes,

[8] Nomades. Sic & in seq. pro pastoritios.

[9] id est, simulachrorum Mineruæ. dicit enim Herodot. τὰ ἀγάλματα quod dixerat τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης.

lentiſcos,& ea quoquouerſus verſatilia. Et iſti quidem talibus vruntur moribus. Contingunt autem hos ab [1] orientali parte Tritonis fluminis ij Auſes qui ſunt aratores: [2] qui verò Libyes domos poſſidere conſueuerunt, iis nomen impoſitum eſt Maxyes, qui dextram capitis partem comatam geſtant, ſiniſtram radunt, corpus minio tingunt, aſſerentes ſe à Troianis eſſe oriundos. Regio autem hæc & reliqua ad occidentem vergens, multo frequentior eſt feris ſyluisq; quàm regio paſtoralium. Nam quæ ad auroram reſpicit, quam paſtorales incolunt, Tritone flumine tenus & depreſſa eſt & arenoſa: hinc deinceps quæ aratorum eſt, veſperam ſpectans, montana valde eſt ac nemoroſa, ferisq; frequens. Siquidem apud hos & ſerpentes ſunt ſupra modum grandes ac leones, elephantes quoque & vrſi, & aſpides,& aſini cornibus præditi. Et [3] cynocephali, *id eſt, capita canina habentes*,& acephali, *id eſt, non habentes capita*, qui in pectoribus oculos habent, vt Libyes memorant: nec non viri fœminæq; agreſtes,& aliæ permultæ feræ haud ementitæ. Quorum nihil apud paſtorales eſt, ſed alia, veluti pygargi,& capreæ,& bubali,& aſini, non illi quidem cornua habentes, ſed alij impoti: nunquam enim bibunt.& oryes, [4] quibus vlnales palmæ pro cornibus fiunt (huius feræ magnitudo eſt ad æquiparationem bouis) & baſſaria, & hyænæ, & hyſtriches, & arietes agreſtes,& dictyes,& thoes, *id eſt, ex hyæna & lupo geniti*,& pantheræ,& boryes,& crocodili tricubitali ad ſummum magnitudine, terreſtres lacertis aſſimiles, & ſtruthi ſubterranei, & ſerpentes puſilli cum ſingulis cornibus. Hæ ſunt illic feræ,& item cæteræ quæ alibi, præter ceruum & aprum. ceruus enim & aper prorſus in Libya nullus eſt. Sunt ibidem quoq; tria murium genera, quorum alij bipedes vocantur, alij zegeries Lybica lingua (quod in Græca pollet idem quod βουνοὶ, *id eſt, colles*) alij, echines. Sunt præterea muſtelæ quæ in ſilphio naſcuntur, [5] murænis ſimillimæ. Tot habet feras Libyum paſtoralium regio, quantum nos maximè ſcrutando longiſſimè inueſtigare potuimus. Maxyum autem Libyum confines ſunt [6] Zabeces, vbi fœminæ aurigantur currus in bellum. His finitimi ſunt* Zygantes, vbi magnam vim mellis apes conficiunt, ſed multo plus opifices viri facere dicuntur. omnes autem minio inficiuntur, ac ſimiis veſcuntur, quarum affatim gignitur iis qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginenſes ſitam eſſe inſulam nomine Cyranin, ducentorum ſtadiorum longitudine, arctam latitudine, in quam tranſiri è continente poteſt, oleis refertam ac vitibus. Et in ea eſſe lacuum vnde virgines indigenarum pennis volucrum pice illitis ramenta auri referunt è limo. Hæc an vera ſint haud equidem ſcio, ſed quæ narrantur ſcribo. [7] Fuerit autem totum, vt ipſe ego in Zacyntho vidi picem è lacu referri. Sunt eo loci complures lacus, quorum qui maximus, ſeptuaginta quoquouerſus pedum eſt. altitudinis duûm paſſuum. in hunc *virgines* contum, cuius in ſummitate mirtus alligata eſt, demittunt, deinde referunt myrto picem, odorem quidem aſphalti habentem, ſed cætera præſtãtiorem pice Pieria: eamq; in ſcrobem quam iuxta lacum foderunt, effundunt,& vbi multum illius aggeſſerunt, ita è ſcrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id ſub terram means [8] redditur in mari, quod à lacu quatuor ſtadiis abeſt. Ita quæ de inſula adiacenti Libyæ dicuntur, cõſentanea ſunt veritati. Aiunt præterea Carthaginẽſes, locum eſſe Libyæ extra columnas Herculis habitatum hominibus: eò quoties ipſi applicuere ſe, merces è nauibus exponere, easq; in crepidine terræ deinceps collocare: tum cõſcenſis nauibus fumum excitare: fumo autẽ conſpecto, indigenas ad mare contendere: de hinc auro pro mercibus depoſito, [9] rurſus illinc abſcedere, ſed non extra conſpectum: tum ſe illinc è nauibus egreſſos *pretium* cõſiderare,& ſi dignum mercibus [10] videatur, eo ſumpto abire: ſinminus, conſcenſis iterum nauibus conſidere. illos verò accedentes, plus auri ad id quod depoſuerunt addere, donec [11] perſuadeant. Neutros autem alteris iniuriam inferre:

[1] *occidentali*.
[2] Lectionẽ ſequutus videtur diuerſam ab ea quæ eſt in vulg. edit.
[3] In vulg. Græc. edit. Cynocephalorum tantum fit mentio: ſed quidam vet. codices pro κυνοκέφαλοι habent ἀνεμόφαλοι, hoc modo, τοὺς δὲ ἀνεμόφαλοι οἱ ἐν τοῖσι γράμμασι, &c.
[4] *Ad quarũ cornua Phœnices cubitos* menſuras *faciunt*. i. Phœnices ſuas menſuras dictas *cubitos* illarum cornibus magnitudine faciunt pares. Fortaſſe tamen & alius ſit ſenſus.
[5] *Tarteſſiacis ſimiles*.
[6] *Zaveces*:
* Γύζαντες pro gẽte Libyca ex Herodoti quarto citantur à Stephano: vt annotauit Turn. Aduerſ. lib. 10. c. 24. Sed idem tamẽ Steph. & Ζύγαντες pro Libyæ populo citat ex Hecatæo & Eudo. S.
[7] *Fieri autem poſſit vt id omnino ita ſe habeat, quum ipſe viderim, &c.*
[8] *conſpicitur*, vel, apparet,
[9] *procul à mercibus retrocedere*. Hic autẽ interpres aliter legiſſe videtur. ſed hanc lectionẽ τὴν ἐξαναχωρίσιν ἀπόπροσθεν ἀπὸ τῶν φορτίων, ſequentia cõfirmant.
[10] *videatur aurum*,
[11] *faciant illos acquieſcere*. Gall. Iuſques à ce qu'ils les rendent contents.

inferre: [1] neq; aut ſe contingere merces priuſquam ipſi ſumpſerint aurum. Atq; hi ſunt Libyum quos nominare poſſum: quorum pleriq; neq; tunc de rege Medorum curabant quicquam, neq; nunc curant. De qua regione eatenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos ſcimus) & non à pluribus incoli: quarum duæ ſunt indigenæ, totidem nõ indigenæ. Indigenę quidem, Libyes atq; Æthiopes, quorum alteri ad aquilonem Libyæ, alteri ad auſtrum incolunt: aduenæ verò, Phœnices & Græci. Neq; verò videtur mihi bonitas Libycæ terræ cum bonitate Aſiæ atque Europæ comparãda, prętер vnam Cinypem, quæ tellus fluuio cognominis eſt. Hæc autem optimæ cuique telluri par eſt prouentu fructus [2] omnino cæteræ Libyæ. Eſt enim pulla & vda fontibus, ac ſecura ſiccitatis aëris: ac ne imbre quidem, qui ſit vehementior, læditur. nam in eo tractu Libyæ pluit. Ex prouentibus autem fructuum terrę, totidem mẽſuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum ſolum & illud eſt quod EVeſperitæ colunt. nam quoties id eximiè ſeipſum vbertate ſuperat, centuplum reddit: at illud Cinypum, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio quæ huius Libyæ editiſſima eſt, quam paſtorales incolunt, tres in ſe [3] plagas continet admiratione dignas. Primam, quæ maritima eſt, quòd in ea iam fructus maturi metuntur vindemianturq; his compoſitis, in plaga quæ ſupra maritimam eſt, medios fructus legunt, quos bunos appellant: dum hi fructus adornantur, ij qui ſunt in editiſſima plaga, coquuntur atque matureſcunt. Itaque dum primi fructus bibuntur atque eduntur, vltimi aduentant. Atque hunc in modum ad octo mẽſes perceptio fructuum Cyrenæos occupat. Hæc hactenus de his dicta ſint. Perſæ autem ad vlciſcendam Pheretimam ab Aryande miſſi ex AEgypto Barcen peruenerunt, oppidum obſederunt. miſſis illico qui denuntiarẽt dedi authores necis Arceſilai. [4] Eos oppidani, vt qui cædis omnes participes eſſent, in colloquium non admiſerunt. Ita octo mẽſes Barcen quum obſediſſent Perſæ, nono menſe cuniculos ſuffoderũt ad murum ferentes, & valida tormenta admouerunt. ſed cuniculos quidem faber quidam ærarius deprehendit ære ſcuto, hunc in modum: Circumferens illud intra murũ, admouebat pauimento vrbis: quod vbicunq; admouebatur alibi, illinc è ſolo nihil ſoni redebatur: ad locum autem qui ſuffodiebatur, æs clypei reſonabat. vbi è diuerſo fodientes Barcæi, Perſas ſuffoſſores interemerunt. Tormenta autẽ Barcæi ipſi repulſabant. Verùm quum multum temporis contriuiſſent, & multi vtrinq; caderent, nec pauciores ex Perſis, Amaſis dux peditatus talem rẽ commentus eſt: Animaduertens Barcæos vi non poſſe ſuperari, ſed dolo, latam foſſam per noctem depreſſit, eiq; fragilia ſuperſtrauit ligna, & ſuper ea humũ induxit, reddens ſolum cætero æquabile: ſimulatq; illuxit, Barcæos in colloquium euocat. Illi libenter obtẽperauere, quòd eis cordi erat ad pactionem deuenire. Pactionem autem in hanc formulam inierunt, ferientes fœdus ſuper illam occultam foſſam: vt quoad humus ea ita ſe haberet, tãdiu fœdus in ea regione ratum foret, Barcæis quod æquum foret ſe pẽſuros regi, & Perſis ſe nihil rerum nouarum aduerſus Barcæos eſſe molituros promittentibus. Barcæi dehinc fœderibus freti, & ipſi ex vrbe prodibant, & ex hoſtibus cuicunque libebat intrandi vrbem faciebant poteſtatem, patefactis omnibus portis. At Perſæ reſciſſo ponte occulto in vrbem proruperunt: ideo autem pontem quem fecerant reſciderunt, vt fœdus ſoluerent quod cum Barcæis percuſſerant, tandiu ratum fore fœdus quandiu maneret terra vt tũc manebant. refracto enim ponte, non manere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos ſibi à Perſis Barcæos qui faciendæ cædis principes fuerant, ſudibus ſuffixit per ambitum murorum. Fœminarum quoque deciſas mamillas circa muros appendit. Cæteros Barcæos Perſis vt diriperent imperauit, præter Battiadas, & qui cædis affines non extiterant. His vrbem permiſit: reliquis in ſeruitutem abreptis Perſæ redierunt. qui quum ad vrbem Cyrenen rediſſent, Cyrenęi eos, oraculi cuiuſdã ſeruandi gratia, per vrbẽ deduxerunt,

[1] *Neque enim illos aurum attingere priuſquam mercium pretio id æquauerint*, id eſt, priuſquam tam multũ exhibuerint quantum merciũ pretio reſpondeat: *neque illos merces attingere*, vel contingere, *priuſquam*, &c.

[2] *nec quicquam omnino ſimile eſt reliquæ Libyæ.*

[3] Sunt qui in Græco contextu pro χώρας legendum cenſeant ὥρας. quam lectionem ſequendo, aliter fuerit interpretandus hic locus.

[4] *Eorum oppidani, vt qui &c. orationẽ non admiſerunt.* id eſt, eorum petitioni non acquieuerunt, vel, aſſenſu non ſunt.

sed inter transeundum prefectus naualis exercitus Bares illis præcepit vt vrbem diriperent: recusante Amasi peditum duce. se enim aduersus vnã Barcen Græcam ciuitatem esse missos. Verùm postquam transierunt, & ad ripam Lycæi Iouis subsederunt, pœnitentia eos subiit quòd Cyrenen non occupassent: eamq; iterum ad oriri conati sunt, Cyrenæis non permittentibus. Et licet nemo contrà ferret arma, tamen incessit eos metus: illincq; cursu se proripientes, sexaginta circiter stadia consederunt. vbi statiua habentibus, ab Aryande nuntius aduenit ad eos reuocandos. Quum igitur à Cyrenæis commeatum sibi præberi precati essent & eum accepissent, in AEgyptum reuertebantur. Quos deinde Libyes excipientes, vestitus atque vtensilium gratia, vt quisque relinquebatur trahebaturq;, interficiebant, donec in AEgyptum peruentum est. Hic Persarum exercitus in Libyam longissimè ad EVesperidas processit. Quos autem Barcæorũ cepere, [1] quosq; ex AEgypto eiecere, ad regem, iis Darius rex ad incolendum dedit vicum Bactrianæ regionis, (cui vico nomen imposuere Barcæ) ad meam vsque memoriam etiam incolis frequentem. Verùm ne ipsa quidem Pheretima [2] probè vita excessit. nam posteaquam vlta Barcæos celerrimè in AEgyptum rediit, malè periit. [3] vt enim existunt acres admodum & inuidiosæ vltiones deorum in homines, viuens vermibus computruit. Talis ac tanta Pheretimæ Batti filiæ in Barcæos vindicta extitit.

[1] *Hos ex Ægypto ad regem transportarunt: rex autem Darius iis ad incol. Legendo* ἀν ἐκ πυ τοὺς *pro* ἀνέκυτους.

[2] *feliciter vitam finiuit. quamptimũ enim vlta Barc. in Ægypt. rediit, miserè periit.*

[3] *Vt enim diis odiosa sunt nimium acres hominum vltiones: Perinde ac si dicat, deos illi tam miserabilem vitæ exitum immisisse, odio prosequentes eã qua vsa fuerat in vltione sumẽda crudelitatem, vt & alias adeò atroces vltiones odio prosequi solent. Valla autem sensum inuertit.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVINTVS, QVI INSCRIBITVR TERPSICHORE.

AT Persæ qui in Europa sub [4] Megabyzo relicti à Dario erant, primos ex Hellespontiis Perinthios Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoque à Pæonibus malè affectos. Siquidem Pæones qui sunt à Strymone, admoniti diuino responso vt bellum Perinthiis inferrent: & si quidem à Perinthiis ex aduerso confidentibus prouocarentur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: sin minus, ab inuadendo abstinerent; ita fecerunt. Enimuero confidentibus Perinthiis eregione Pæonum in suburbanis, ibi singulare certamen triplex ex prouocatione commissum est, viri cum viro, equi cum equo, canis cum cane. Et quum victores duobus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pæones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixere, Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canentes impetum fecere, egregieq; vincentes ex illis paucos reliquere. [5] Quæ quondam à Pæonibus gesta fuerant, hunc in modum gesta sunt. Tunc autem Perinthij pro libertate strenuè pugnantes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciam arma circumferens, omnes eius vrbes atque omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, vt omnẽ Thraciam subigeret. Gens Thracum, secundum Indos, omnium maxima est: quę si aut vnius imperio regeretur, aut idem sentiret, vt mea fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium multo validissima: sed quia id nimis arduum illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singularum regionum singuli. Moribus tamen ac opinionibus consimilibus imbuti sunt, præter Getas & Trausos, [6] & qui

[4] *vel, Megabaze, si nostra exemplaria sequaris. itidemque insequentibus, Megabaze, & Megabazum. Verum & apud alios istud nomen non hoc sed illo modo scriptum inuenitur.*

[5] *Quæ igitur quondam à Pæonibus acciderant Perinthiis, ita se habuerant. vel, Talem igitur olim cladem Perinthij à Pæonibus acceperant. Tunc tamen pro libertate strenue.*

[6] *vel, & Crestonæos qui superiorẽ regionem incolunt. sic & paulo pòst.*

supra

ſupra Creſtonæos incolunt. Ex quibus quæ à Getis fiant qui [1] ſe pro immortalibus gerũt, à me commemoratum eſt. Trauſi verò in cæteris quidem omnibus idem quod Thraces, verùm circa natalia ſuorum atque obitus hoc factitant: Edito puero, propinqui eum circumſidentes cum ploratione proſequuntur, ob ea mala quæ neceſſe eſt illi, quòd vitam ingreſſus ſit, perpeti: humanas omnes calamitates recenſentes. Hominem autem fato functum, per luſum atq; lætitiam terræ demandant, referentes quot malis liberatus in omni ſit felicitate. At qui ſupra Creſtonæos incolunt, iſta agunt: Singuli plures vxores habent. quorũ vbi quis deceſſit, diſceptatio magna fit inter vxores, acri amicorum circa hanc rem ſtudio, quænã dilecta fuerit à marito præcipuè. Quæ talis iudicata eſt & hunc honorẽ adepta, ea à viris ac mulieribus exornata, ad tumulum à ſuo propinquiſſimo mactatur, vnaq; cum viro humatur, cæteris vxoribus id ſibi proingenti calamitate ducẽtibus: nam id eis ſummo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos eſt: Liberos in mercato venundant. Virgines autem non aſſeruant, ſed quibus libuerit cum viris concumbere ſinunt: at vxores aſſeruant vehementer, easq; magno ære à parentibus coëmunt. Punctas [2] notis eſſe frontes, nobile iudicatur: non eſſe notatas punctis ignobile. Otioſum eſſe, pro honeſtiſſimo habetur: agricolatorem verò, pro contemptiſſimo. E bello atq; rapto viuere, pulcherrimũ. Atq; hi quidẽ ſunt eorum inſigniſſimi mores. Deos autem hos ſolos colunt, Martem, Liberum, Dianam: ſed reges, præter populares, etiam Mercurium, eumque è diis præcipuè: per quem ſolum iurant, à quo progenitos quoque ſe aiunt. Optimatibus eorum tales ſunt ſepulturæ: Prolato triduum cadauere, mactatisque omnifariis hoſtiis, conuiuantur. Illudque defletum prius, deinde combuſtum ſepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggeſtoque deſuper tumulo, cum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipuè certa cum ratione monomachiam, *id eſt, ſingulare certamen*. Et ſepulturæ quidem Thracum huiuſmodi ſunt. Quod autem huius regionis ad aquilonem vergit, nemo poteſt pro comperto referre quinam homines eam incolant: ſed illam quæ trans Iſtrum plaga eſt, conſtat vaſtam eſſe atq; ignotam: [3] vbi ſolos audio habitare homines nomine Sigynas, veſte Medica vtentes, eorumque equos toto corpore hirſutos eſſe, ad quinque digitos altitudine pilorum, eoſdemque puſillos ac ſimos, inualidosq; ad viros geſtandos, ſed curtui iunctos eſſe perniciſſimos: atque his curribus indigenas inuehi. Horum fines proximè accedere ad Enetos qui ſunt in Adria. Eos quoque ſe colonos Medorum dicere: qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem non queo dicere: ſed [4] fiat quidlibet intra longum tempus. [5] Sigynas Libyes qui ſupra Maſſiliam incolunt, inſtitores appellant: Cyprij iacula. Verùm, vt Thraces aiunt, apes loca quæ ſunt trans Iſtrum, obtinent, & ob illas vlterius pergi non poteſt. Quæ quum dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal conſtat frigoris intolerans eſſe. Sed mihi videntur loca quæ ſeptentrionibus ſubſunt, ob gelu inhabitabilia eſſe. Hactenus de hac regione: cuius oram maritimam Megabyzus Perſis obedientem reddidit, Darius, [6] tranſmiſſo rapidiſſimè Helleſponto, poſtquam Sardis venit, recordatus eſt beneficij in ſe ab Hiſtiæo collati, & cõſilij Cois Mitylenæi. Quibus accerſitis Sardis obtulit electionem. Hiſtiæus, vt qui eſſet Mileti tyrannus, nullam ſibi tyrannidem poposcit: ſed Myrcinum Edonidem, animo vrbis in ea condendæ. Et iſte quidem hanc elegit. Coes autem, vt qui non tyrannus ſed priuatus eſſet, optauit Mitylenes tyrannidem. Impetrato vterque quod optauerat, eò ſe contulit. At Dario res huiuſcemodi oblata eſt, vt illam videnti inceſſerit cupido iubendi Megabyzo vt Pæonas ex Europæ ſedibus in Aſiam tranſportaret. Erant Pigres & Maſtyes viri Pæones, qui poſtquam Darius tranſmiſit in Aſiam, & ipſi Sardis venere, cupidi tyrannidis apud Pæonas potiundæ, ducentes vnà ſororem procera ſtatura atque ſpecioſam: obſeruato tempore dum in ſuburbanis Lydorum Darius præſideret,

[1] De his vide lib. præcedente locum Herodoti, ſimulque annotationem in eũ.

[2] Stigmatis Cicero ex interpretatur *compunctum notis.*

[3] De nullis autem poſſunt quicquam accipere qui trãs Iſtrum habitent præterquam de Sigynis.

[4] *nihil eſt quod nõ contingere poſſit intra long.*

[5] *Sigynas quidem certè Ligures qui ſupra Maſſ. &c.* At hic legit Aiσους pro Aiγυες.

[6] *quam primum Sardis tranſmiſſo Helleſponto peruenit,*

talem rem ſibi agendam putarunt: Sororem quàm optimè poterant, quum exornaſſent, ad aquam mittunt, vas capite tenentem, equumque è brachio trahentem, linumq; nentem. Eam prætereuntem Darius attentè conſiderabat, quòd neque Perſica erant illa quæ ageret mulier, neque Lydica, neque vllarum ex Aſia fœminarum. Hæc conſiderans, miſit quoſdam ſuorum ſatellitum, iuſſos obſeruare in quam rem vteretur mulier equo. Iſtis obſequẽtibus, fœmina vbi peruenit ad flumẽ, [1] equo ſatisfecit, vas aqua impleuit. His actis, eadem via regreditur, aquam capite ſuſtinens, equum è brachio trahens, ac fuſum verſans. Admiratus Darius tum iis quæ ab exploratoribus audiſſet, tum iis quæ ipſe vidiſſet, adduci coràm fœminam iubet. Ea adducta, adoleſcentes fratres qui adſtant, non procul rem ipſam ſpeculantes, interroganti Dario cuias illa eſſet, aiunt ſe Pæones eſſe, & illam ſuam ſororem. Ad quos Darius, quinam homines eſſent Pæones, & vbi locorum habitarent, & cuius rei gratia illi veniſſent Sardis, percontari. Adoleſcentes, ſe verò veniſſe dicere vt ſeſe ei donarent. Pæoniam autem eſſe ad flumẽ Strymonem ſitam, qui Strymon non procul abeſſet ab Helleſpõto. Eſſe verò Pæones coloniam Teucrorum qui è Troia fuerunt. Hæc ſigillatim illi referebant. Interrogantique Dario nunquid omnes illic fœminę tã laborioſæ eſſent, affirmare promptè id ita ſe habere. huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius literas ad Megabyzum dat, quem in Thracia præfectum reliquerat, iubẽs è ſedibus ſuis Pæones ad ipſum transferri cum liberis pariter & vxoribus. Eques cum hoc nuntio confeſtim ad Helleſpontum cucurrit, Helleſpontoq; tranſmiſſo literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, ſumpto è Thracia duce, aduerſus Pæoniam exercitum ducit: Pęones cognito Perſarum in ſe aduentu, contractis copiis proceſſere ad mare, rati illac Perſas ingreſſuros ad dimicãdum. Et Pæones quidem ad arcendũ exercitus Megabyzi ingreſſum parati erant: Perſæ autem certiores facti Pæonas conueniſſe ad intercludendum ab ora maritima ingreſſum, ſumptis ducibus iter ad ſuperiora conuertunt, hoſtémque latentes in eius oppida irrumpunt, & illa vtpote vacua, facilè occupant. Quod vbi reſciuere Pæones, protinus diſperſi, ad ſua quiſque dilabuntur, ſéque Perſis dedunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Praſidem vſque paludem incolunt, è ſuis ſedibus emoti, in Aſiam ſunt abducti. Qui verò circa Pangæum mõtem incolunt, Doberaſq; & Agrianas & Odomantos, & ipſam Praſiadẽ paludem, à principio non cepit Megabyzus. Tentauit tamen eos etiam expugnare qui paludem incolunt. incolunt autẽ hunc in modum: In media palude compactæ ſtant ſublicæ, anguſtum à continente ingreſſum vno ponte habentes. Has ſublicas tabulata ſuſtinentes, olim communiter omnes ciues ſtatuebant: mox è lege hunc in modum ſtatuendas cenſuerunt, vt pro ſingulis vxoribus quas quiſq; duceret (ducunt autem ſinguli multas vxores) ternas defigeret ſublicas, è monte ſumptas cui nomen eſt Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent ſinguli ſuper ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata compactas, deorſum ad paludem ferentes. Paruulos autem liberos per pedem reſte illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autem & ſubiugalibus piſces pro pabulo præbent. Porro piſcium tanta eſt copia vt quoties quis ianuam compactam reclinauerit, dimiſſam fune ſportam vacuam, aliquanto poſt retrahat piſcium plenam. quorum duo ſunt genera, vnum quod vocant Papraces, alterum Tilones. Cæterùm è Pæonibus ij qui capti fuere, in Aſiam ſunt abducti. Pęonibus captis, Megabyzus nuntios in Macedoniam ſeptem Perſas, qui poſt eum erant in exercitu ſpectatiſſimi, miſit ad Amyntam petituros regi Dario terram & aquam. Eſt autem è palude Praſiade breuis admodum in Macedoniam via. nam in primis paludi confine eſt metallum, *id eſt*, [2] *foſſa æris*, vnde poſt ea tempora Alexandro in ſingulos dies ſingula talenta proueniebant. Poſt metallum, ſuperato monte quem vocant Dyſorum, Macedonia intratur. Eò Perſæ vbi peruenere, & in conſpectum Amyntæ, ad quem mittebantur, re-

[1] equũ aquauit: vel, eduaquauit:

[2] Fodinæ, vnde &c.

tur, regi Dario terram & aquam petiere, Amyntas & ea dedit, & homines in hoſpitium vocauit. inſtructaq; ſplendidè cœna, per comiter accepit. Perſæ
» poſtquam à cœna ad potum peruenere, Hoſpes, inquiunt, Macedo, nobis
» Perſis conſuetudinis eſt, quoties magnam exhibuimus cœnam, tunc etiam
» concubinas [1] & adoleſcentulas vxores ad aſſidendum introducere. Pro-
» inde tu nunc, quoniam libenter excepiſti nos, & liberali hoſpitio proſe-
» quutus es regique Dario & terram das & aquam, ſectare conſuetudinem
» noſtram.

» Ad hæc Amyntas, Nobis, inquit, Perſæ iſta conſuetudo non eſt, ſed viros à fœminis ſemouendi: verùm quandoquidem vos exigitis qui domini eſtis, hoc quoque vobis præſtabitur. Hæc loquutus Amyntas fœminas accerſit. Illæ, vt iuſſæ, præſtò fuerunt, & eregione Perſarum deinde cõſederunt. Quas
» Perſæ conſpicati formoſas, Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum eſſe ſapienter. ſatius enim futurum fuiſſe, ab initio nõ venire fœminas,
» quàm, poſtquam venerant, non aſſidere, ſed ex aduerſo ſedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas illas aſſidere iuſſit. Quę cum obtemperaſſent illico Perſæ mamillas illarum tractare, vtpote pluſculo vino temulenti: nonnulli etiam tentare ſuauiari. Hæc Amyntas intuens etſi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Perſici nominis quieſcere. Verùm eius filius Alexander quum adeſſet, atque hæc aſpiceret, vtpote adoleſcens, & malorum inexpertus, nequaquam amplius tolerare poſſe. itaque grauiter ferens, ad Amyntam
» inquit, Tu quidem pater [2] cæde ætati, abiq; hinc ad requieſcendum, [3] ne-
» que indulgeas nimium potationi: ego verò hîc remanens, omnia hoſpitibus
» quæ oportet exhibebo. Amyntas cum rei nouæ aliquid facturum animad-
» uertens, ad hæc reſpondit, Fili, inquiens, [4] verba tua hinc me ſummouen
» tis penè intelligo. ideo enim me dimittis quòd aliquid noui agere in animo
» habes. Quare nolo te quicquam noui in hos viros perpetrare: futurum in
» perniciem noſtram: ſed tolera expectans quæ geruntur. nam quod ad
» diſceſſum meum pertinet, parebo. His reſponſis Amyntas abiit. Tum Alexander ad Perſas, [5] Vobis, inquit, hoſpites, cum his fœminis vel o-
» mnibus, ſi libet, facillimè licet concumbatis: ſed cum qua earum con-
» cumbere libeat indicate. Nunc enim fere tempus cubandi aduentat, & vos
» bene potos eſſe temulentosq; video. Proinde has fœminas, ſi vobis cordi eſt,
» ſinite ire ad ſe lauandum, quas, quum lotæ fuerint, accipiatis. Hæc loquutus Alexander, approbãtibus Perſis, egreſſas fœminas in muliebre remittit conclaue: ac totidem [6] viros læues malas habentes, muliebribus veſtibus exornat: traditisq; pugionibus introducit, admonetq; Perſas, inquiens, Vos verò
» Perſæ, à nobis in conuiuium eſtis omni munificentia accepti: quippe quibus
» & quæ habemus, & quæ inuenire potuimus, ea omnia repræſentauimus: &,
quod omnium maximum eſt, etiam noſtras ipſorum matres & ſorores libe-
» raliter exhibemus: [7] vt omni honore affecti à nobis, intelligatis quib. rebus
» digni eſtis: vtq; regi qui vos miſit, à Græco quodã Macedonum principe vos
» & menſa & lecto bene acceptos eſſe, renuntietis. Hæc loquutus Alexander, ſingulos Macedonas quos fœminas eſſe aiebãt, aſſidere, iuſſit ſingulis Perſis, qui poſteaquã à Perſis attrectari cœpere, illos obtruncauere. Et hac quidem morte affecti ſunt Perſæ ipſi pariter & eorum comitatus. Comitabãtur enim eos & vehicula, & famulitia, & omnis generis apparatus, quæ cuncta cum illis omnibus pariter intercepta ſunt. Nõ multo deinde interiecto tẽpore, quum magna horum virorum à Perſis inquiſitio fieret, Alexander illos [8] prudenter occupauit, tum multa pecunia, tum ſorore ſua nomine Gygæa Bubari data, viro Perſæ, vni ex inquiſitoribus interfectorum. Ita horum Perſarum cædes, [9] deprehenſa, ſed ſilentio ſuppreſſa eſt. Eſſe autem Græcos hos quì à Perdicca progeniti ſunt, quemadmodum ipſi aiũt, & ego ſcio, & oſtendam in iis quæ poſtea dicam. Quinetiam & ij qui in Olympia certamini-

[1] & legitimo virginitatis iure nuptas
[2] morem gerat ætati,
[3] neque per totũ potationis tempus hîc maneas.
[4] ex tuis verbis te iræ propemodum ardere intelligo. Poteſt etiã χαὶ cum σωλυμὲ iungi.
[5] Vobis, hoſpites, his fœminis potiri (vel frui) facile eſt, ſiue cũ omnibus ſiue cum aliquot earum, (vel, cum quantacunq; earum parte) concumbere libeat. Verum id poſtea nobis ſignificabitis: at nunc quum & tempus petendi lecti inſtet, & vos, vt video, egregiè poti ſitis, has (ſi graue non eſt) lotum ire ſinite: & lotarũ reditum expectate.
[6] id eſt, imberbes iuuenes, queis leuia fulgent ora, vt loquitur Tib.
[7] vt nos vobis omnem quo digni eſtis honorem exhibere intelligatis.
[8] aſſutia circumuenit,
[9] inquiſitoribus aſſutia circumuentis, ſil. ſuppr. eſt. ad verbum, Ita circumuenta eſt. Voluit enim autor retinere idē vocabulũ, etſi minus poſteriori loco conueniens;

bus Græcorum præsunt, *Græcos esse eos* ita cognouerunt. Nam quum Alexander certandi gratia ad hoc ipsum descendisset, à concursoribus prohibebatur, quòd negarent barbarorum id esse certamen, sed Græcorum. at vbi palàm fecit sese Argiuum, Græcus esse iudicatus est: & stadium currens, proximus primo extitit. Et hæc quidem ita gesta sunt.

Megabyzus autem Pæones ducens, abiit in Hellespontum: & illo transmisso, peruenit Sardis. quum interim Histiæus Milesius iam muris cingeret locum, quo à se petito donatus à Dario fuerat in pretium seruatæ ratis, qui locus est ad flumen Strymonem nomine Myrcinus. At Megabyzus, cognito quod fiebat ab Histiæo, quum primum venit Sardis, ducens Pæones, ita est Darium alloquutus, Rex, quidnam tu rei fecisti, dato loco ad vrbem cõdendam in Thracia viro Græco, eidemq; solerti atque industrio? vbi affatim materiæ est ad naues ædificandas, multumq; remigum atque pecuniæ? multis etiam cum barbaris tum Græcis incolentibus? qui nacti ducem, facient quicquid ille vel die vel nocte præceperit. Nunc igitur tu virum hunc ita facientem inhibe, ne domestico bello afflicteris. Inhibe autem miti modo accersitum: quem quum acceperis, dà operam nequando in Græciam reuertatur. Hæc loquutus Megabyzus, perfacilè Dario persuasit, tanquam probè prospiciens quod esset euenturum. Darius misso in Myrcinum nuntio ad Histiæum, hæc inquit, Histiæe, rex Darius hæc dicit, Mihi rebusq; meis melius consulentem quàm te inuenio neminem: quod non verbis, sed factis compertum habeo. proinde quum res magnas agere destinem, præstò mihi sis vt eas tibi aperiam. His verbis fidem habens Histiæus, & simul magni faciẽs consiliarium regis fieri, Sardis profectus est. Cui aduenienti Darius, Histiæe, ego (inquit) ea de causa te accersiui, quòd [1] posteaquam à Scythis redire maturaui, & tu ab oculis meis abfuisti, nullius rei desiderium tam me tenuit breui, quàm vt tu in aspectum & colloquium meum venires: quum sciam omnium possessionum pretiosissimam esse virum amicum, solertem, bene sentientẽ: quæ tibi ambo adesse ego testimonio esse possum è rebus meis. Quare tibi ego, qui feciſti probè quòd veneris, [2] hoc gratificandum putaui, vt omissa Mileto, & recens condita in Thracia vrbe, me sequaris Susa; eadem quæ ego habiturus, meusq; conuictor ac consiliarius futurus. Hæc loquutus Darius, vnà secum Histiæum ducens, Susa versus iter intendit, profecto Sardibus Artapherne, fratre suo ex eodem patre. Item præfecto Otane oræ maritimæ: cuius patrem Sisamnem, vnum è regiis iudicibus, quòd iniustè ob pecuniam iudicasset rex Cambyses interemerat: interẽptoq; detractum corium in lora concidit, quibus tribunal in quo ille sedens iudicarat, intendit: ibidemq; eius filium Otanem sedere iudicem præcepit, atq; in memoria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali sedens, tũc Megabyzi successor exercitus Byzantios ac Chalcedonios cepit: cepit item Antandrum, quæ est in terra Troade; cepit quoque Lamponium. Sumpta etiam à Lesbiis classe, cepit Lemnum & Imbrum, à Pelasgis tunc quoque vtramque habitatam. Sed Lemnij quoniam prœlio contenderant. & aliquandiu repugnauerant, mala perpessi sunt: quorum qui superfuere, iis præfectum Persæ imposuere Lycaretum, Mæandrij eius qui Sami regnauit, germanum. Hic Lycaretus quum Lemno præesset, hac de causa mortem oppetiit; quòd omnes in captiuitatem redigebat, atque euertebat, alios inisi[3]lans desertores Scythicæ expeditionis, alios vexatores copiarum Darij à Scythis reuertentium. Hæc iste in sua præfectura perpetrabat: sed non diu [3] in malis faciendis delituit: & cœperunt iterum è Naxo atque Mileto calamitates Ioni[4]bus fieri. [4] è Naxo quidem, quòd inter insulas felicitate præstabat: è Mileto autem, quòd ea tempestate propè seipsa superata maximè florebat, eratque Ioniæ prætextum: quum laborasset duabus superioribus ætatibus morbo seditionis. donec eam seditionem Darij [5] sedauerunt, ex omnibus Græcis correctores à Milesiis delecti. Hunc autem in modum eos

[1] *quum primum à Scythis redij,*

[2] *hæc propono*; vel, *offero*,

[3] Sunt qui *ἀτιμως* hic suspectum habeant nec immeritò fortasse.

[4] *Etenim Naxus quidem inter insulas felic. præstabat, Miletus verò eodem tempore magis quàm unquam antea florens, Ioniæ ornamentum erat: quum laboraſſ.*

[5] vel, *composuerunt, ex omnibus Gr. compositores à Mil. delecti. Hunc autẽ in modum eos ad concordiam Darij reuocarunt.*

Darij

Parij correxere: Quum Miletum veniſſent viri inter Parios præſtantiſſimi, cernerentque [1] domos vehementer labefactatas, dixerunt velle ſe regionem ipſorum peragrare. Id facientes, & omnem agrum Mileſium luſtrantes, vt quenq; fundum animaduertebant bene cultum *fructumq; emittentem*, conſcribebant domini nomen. Peragrata omni regione, quum paucos huiuſmodi fundos comperiſſent, quammaturimè ad vrbem deſcenderunt: coacto q; cœtu, decreuerunt vrbem ab iis eſſe incolendam quorum fundos bene cultos inueniſſent. videri enim illos ita curaturos publica vt ſua ipſorum curauiſſent. Cæteros Mileſios, qui prius ſeditionem mouiſſent, iuſſerunt horum dicto audientes eſſe. Ita [2] Mileſios Parij correxerunt. Ex his tunc vrbibus hoc modo cœperunt Ioniæ mala contingere: Ex Naxo quidam locupletes è plebe in exilium miſſi, Miletum ſe contulerunt. Miletum autem procurabat Ariſtagoras Molpagoræ filius, idemque gener ac conſobrinus Hiſtiæi Lyſagoræ filij, quem Darius Suſis diſtinebat. nam Hiſtiæus Mileti erat tyrannus, & per id tẽpus Suſis degebat quum Naxij venere iampridem Hiſtiæi hoſpites. Quum autem Miletum Naxij aduenere, obſecrarunt Ariſtagoram vt aliquantulum copiarum ipſis præſtaret ad redeundum in patriam. Ille colligens, ſi per eum iſti in patriam redirent, fore vt Naxo imperaret, tamen prætendens Hiſtiæi [3] hoſpitium, ita eos eſt alloquutus, Meę quidem vires ad tantum copiarum præbendum non ſuppetũt, vt inuitis iis qui Naxum tenent, vos poſſim reducere: quum audiam octo millia ſcutatorum Naxiis ac multum longarum nauium eſſe: tamen omne ſtudium ad iſtud efficiendum adhibebo, hoc ſcilicet in animo verſans: Eſt mihi amicus Artaphernes Hyſtaſpis filius, Darij regis frater, qui præſes eſt omnium in Aſia maritimotum, multo exercitu præditus ac multa claſſe: hunc ego virum opinor factu rum omnia ex animi noſtri ſententia. His auditis Naxij [4] inſtare Ariſtagoræ vt rem quamoptimè poſſet conficeret: vtque munera homini polliceretur, dicere, & ſe exercitui ſumptum ſuppeditaturos, vt ipſi paciſcerentur. magnam videlicet ſpem habentes, quum ipſi in Naxo apparuiſſent, Naxios omnia quæ ipſi iuberent eſſe facturos, atque adeo cæteros inſulanos. nulla dum enim Cycladum inſularum ſub Dario erat. Profectus Sardis Ariſtagoras ait Artapherni eſſe inſulam Naxum, non ſpatioſam illam quidem, ſed pulchram alioqui & bonam, Ioniæque vicinam, multis præterea & pecuniis & mãcipiis refertam. proinde tu aduerſus hanc regionem ducito exercitum exules illuc reducens. [5] Quod facienti tibi magnæ ſunt penes me in expẽdito pecuniæ, præter illas quæ in exercitum erogabuntur. has enim æquum eſt nos præbere, qui aduentus veſtri authores ſumus: & te inſulas regi acquirere, ipſam Naxum, & quæ ex hac pendent, Parum & Andrum, cæteraſq; quæ Cyclades nominantur. Vnde proficiſcens, haud difficilè inuades Eubœam, inſulam magnam ac beatam, nec inferiorem Cypro, ac facilem ſanè ad capiendum, centum omnino nauibus aptas omnes occupãdas ſuffecturis. Huic reſpondens Artaphernes, Tu verò, inquit, quæ ſunt ex vtilitate regiæ domus exponis, & probè iſta ſuades omnia, præterquam de numero nauium. nam pro centum nauibus, ducentæ tibi ineunte ſtatim vere in promptu erunt. Oportet tamen in his rebus authoritatem quoque regis accedere. His auditis Ariſtagoras lætus Miletum rediit. Artaphernes autem miſſo Suſa ad Darium nuntio, per quem de rebus ab Ariſtagora dictis eum certiorem faceret, vbi ille rem approbauit, ducentas naues inſtruxit tum Perſarum tum aliorum ſociorum magna ſanè multitudine, præfecto eis duce Megabate, viro Perſa, familia Achæmenidarum, ſuo ac Darij conſanguineo: [6] qui (ſi vera ſunt quæ poſt hoc tempus geſta) filiam deſponderat Pauſaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affectanti. Delecto itaque duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Ariſtagoram miſit è Mile-

[1] eos planè fortunæ euersos,

[2] res Mileſiorum Parij cõpoſuerunt. At tunc ex his vrbibus.

[3] id eſt, Hoſpitij conſuetudinẽ. vel, Hoſpitalem amicitiam quæ illis cum Hiſtiæo intercedebat. Intelligit autem hunc, prætextu huius amicitiæ, voluiſſe Naxiis operam nauare, quum potius id ea ipſe quam declarat, faceret.

[4] rem Ariſtagoræ cõmendarunt vt ea quàm poſſet optimè adminiſtraret. vel, Negotium Ariſtagoræ dederunt rem quàm poſſet commodiſſimè gerendi. quinetiam munera eum polliceri iubebant, & ſumptus in exercitum, vt qui eos reddituri eſſent: quod magna ipſe emolumenta foret, quum in Naxiorũ conſpectum venissent, illico omnia quæ ab ipſis iuberentur facerent.

[5] Quod tu quum feceris, non ſolùm magnam pecuniarum vim, quæ tibi parata apud me erunt, conſequeris, præter ſumptus exercitus: (hos enim à nobis qui ducimus, ſuppeditari par eſt) verumetiam ditioni regiæ adiicies inſulas, & ipſam Naxum cupienti.

[6] cuius filiam poſtea (ſi vera fama eſt) ſibi deſponſatam habuit Pauſ. Lacedæmonius Cl filius, Gr. tyrãnus ema-

to. Megabates Aristagora assumpto atque Ionum exercitu cum Naxiis, profectus est per simulationem eundi in Hellespontum. Atque vbi Chium peruenit, classem continuit apud Caucasum, vt illinc vento aquilone traiiceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc contigit: Megabates in circumeundis nauium excubiis offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. quam rem indignè ferens, iussit satellites inuentum eius nauis principem, nomine Scylacem, vincire traiectum per thalamiam, *id est, foramen per quod remus extat:* ita vt caput extaret, corpus intus esset. Aristagoras autem à quodam factus certior, hospitem suum Myndium à Megabate vinctum afflictari, Persam adit & hominem excusans repoſcit: quum nihil exoraret, ipse accedens Scylacem soluit. Id vbi resciuit Megabates, [a] grauiter admodum ferens, Aristagoram inuasit. Cui Aristagoras, Quid tibi, inquit, est cum istis negotij? nónne te misit Artaphernes vt me sequereris, atque eò nauigares quocunque ego iuberem? quid multa agis? His verbis indignatus Megabates, vbi nox adfuit, misit Naxum quosdam cum naui, ad rem Naxiis quæ impenderet exponendam. Naxij, vt qui nihil minus quàm hanc aduersus se classem venturam expectabant, vbi id audierunt, omnia confestim ex agris in vrbem comportare: & se, vt qui obsidendi essent, instruere cibariis, potu, murorum refectione. Et isti quidem tanquam instante sibi bello sese apparabant: illi verò, posteaquam è Chio in Naxum traiecerunt, iam præmunitos aggressi sunt. Consumptisque quatuor in obsidione mensibus, assumptaque à Persis quam secum attulerant pecunia, & maxima etiam ab Aristagora, quum plura desideraret obsidio, vbi mœnia Naxiis exulibus ædificauerunt, in continentem reuerterunt malè affecti. Aristagoras, quando quod Artaphernı receperat præstare non poterat, nec exercitui stipendium exigenti dare, præsertim Megabate insimulante apud milites malè affectos, verebaturque præterea ne regno Mileti fraudaretur, his de causis trepidus, de defectione cogitabat. Contigit enim è Susis ab Histiæo venire quendam compuncto notis capite, quibus Histiæus Aristagoram commonefaciebat vt ab rege deficeret. Id nanque volens Histiæus Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, vtpote itineribus custoditis fidelissimo è seruis caput erasit, literasque impressit, & hominem retinens quoad capilli renascerentur, vbi illi renati sunt, raptissimè dimisit Miletum, nihil aliud mandans nisi vt quum Miletum peruenisset, iuberet Aristagoram eraso suo capite inspicere. Ea autem stigmata significabant (vt à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiæus faciebat quòd magnam sibi iacturam ducebat se Susis distineri: etiam atque etiam sperans vt si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur: sin Miletus nil noui moliretur nullam sibi viam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum quidem nuntium Histiæus hęc considerans mittebat. Aristagoras autem, quum ei hæc omnia consentanea per idem tempus contigissent, retulit [b] ad sedi-tiosos tam de sua sententia quàm de Histiæi mandatis. Cui quum cæteri omnes assensissent, iubentes vt rebellaret, Hecatæus tamen historiographus initio dissuadere bellum sumi aduersus regem Persarum, enumerans cunctas nationes quibus Darius imperaret, omnemque illius potentiam: sed quum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere vt classe mare occuparent: negans se videre qua alia ratione id esset euenturum. scire enim se Milesiorum vires esse imbecillas: si tamen pecuniæ è templo quod est in Branchidis tollerentur, quas Crœsus Lydus reposuisset, multum spei recipere maris potiundi, atque ita pecuniam & ipsos habituros ad vtendum, nec hostes eam spoliaturos. Erant autem hæ ingentes pecuniæ, quemadmodum à me in primo libro declaratum est. Verùm ne hæc quidem sententia obtinuit, sed illa, vt omnino rebellaretur, vtque vnus eorum Myuntem nauigaret ad exercitum qui è Naxo reuersus illic agebat,

[a] *Id magna iniuria loco dicens, Aristagora succensuit.*

[b] *ad suæ factionis homines*

agebat, vt conaretur duces classiariorum comprehendere. Missus autem ad hoc ipsum Iatragoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis filium Mylassensem, & Histiæum Tymnis Termensem, & Coem Erixandri filium, quem Darius Mitylenæ donauerat, & Aristagoram Heraclidis filium, Cymæum, complures q; alios. Ita ex professo Aristagoras defecit, omnia in Darium comminiscens: & primum quidem, verbo duntaxat tyrannidem [1] immutans, statum reipublicæ Mileti constituit, vt secum libenter Milesij rebellarent. Idem deinde in reliqua Ionia fecit, tyrannorum alios eiiciens, ex aliis autem quos ceperat è nauibus iis quæ aduersus Naxum vnà ierant, vt ciuitatibus gratificaretur, [2] alium in alia vrbe diuendens, ex qua quisque illorum erat. Quorum Coem Mitylenæi vt acceperunt, sine mora productum lapidibus interemerunt: Cymæi suum dimiserunt. Posteaquam autem & alij complures tyranni fuga solum vertêre, passim per ciuitates tyrannorum abdicatio facta est. Tyrannis summotis, Aristagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitatibus constitui singulos magistratus: moxque ipse Lacedæmonem triremi pro legato missus est. opus enim erat magnam aliquam comparare societatem. Spartæ regnum iã non tenebat Anaxandrides, Leontis filius, quia non superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat: nõ ille quidem propter virtutis specimen, sed propter genus. Etenim Anaxandrides duxerat in matrimonium sororis filiam, quæ etsi cordi erat, tamen ex ea liberos non suscipiebat. Id quum ita esset, [3] ephori his eum verbis incusauerunt: Si » tu non prospicis, at certè nobis hoc non est despiciendum, EVrysthei genus » labefieri. Tu igitur quandoquidem vxorem habes quæ non concipit, ea repudiata aliam ducito, gratissimam rem in hoc Spartiatis facturus. His ille respondens, negat se earum rerum alterutram esse facturum: & hos non recte cõsulere ait, qui ipsum hortentur repudiata quam habeat vxore innoxia, alteram ducere: eoque se non esse pariturum. Cui ephori atque optimates consilio inter se habito retulerunt, Quoniam te cernimus amore coniugis quam habes implicitum, facito quod dicemus, ac noli repugnare, nequid de te Spartiatæ grauius consulant. Coniugem quam habes vt repudies non postulamus: quæcunque ei præstas nunc, ea omnino præstato: alteram tamen ducito præter hanc vxorem, quæ sit fœcunda. Hæc dicentibus assensus est Anaxandrides: qui duas dehinc vxores habẽs, binis ædibus habitabat, haudquaquam Spartiaticè faciens. Non longo interiecto tempore vxor quæ posterius ducta est parit hunc Cleomenem, [4] quem mater successorem regni Spartiatarum nuncupabat. Ad vxor prior quæ hactenus sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato vsa: quæ quum reuera prægnans esset, domestici tamen posterioris vxoris id audientes, ac molestè ferentes, dicere, iactari hoc ab illa animo subiiciendi sibi partum. Itaque his indignè ferentibus, exacto tempore pariendi, ephori increduli fœminæ parturienti [5] custodes apposuerunt: quæ Dorieum peperit, moxque Leonidem & posthunc gradatim Cleombrotum. Sunt etiam qui dicant Cleombrotum atque Leonidem fuisse geminos. At quę Cleomenem peperit, secundo loco in matrimonium ducta, filia Perinetadæ, filij Demarmeni, alium filium amplius non genuit. Et Cleomenes quidem non compos (vt fertur) sed inops mẽtis, Dorieus autem inter ęquales omnes primus erat, meritoq; putãs se ob virilitatem regno potiturum. hoc ita opinione præsumens, defuncto Anaxandrida quum Lacedæmonij Cleomenem ex lege, quòd maximus natu esset, creassent, indignè id tulit, sibi à Cleomene imperari. Igitur petita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neq; Delphico vsus oraculo, in quam terram ad vrbem condendam tenderet, neq; quippiam cõsuetorum exequutus, adeo rem indignè ferebat. In Libyam autem nauigans ducibus Thebanis ad Cinypen delatus, locum incoluit totius Libyæ pulcherrimum, iuxta flumen. Sed illinc tertio eiectus anno a Macis & Libybus & Carthaginensibus, in Peloponnesum abiit. Vbi Antichares vir Eleonius ei consilium dedit ex Laij oraculis, vt Heracleam in

[1] Aut aliud legit quam nos, aut malè vertit.

[2] alium alij vrbi tradens.

[3] Ephori ad accersito dixerunt:

[4] atque ipsa quidem produxit eum qui deinceps regni administrationem susciperet. Ita Camerar.

[5] Dicitur tamen ἐφύλαξαν perinde ac si ipsimet fuerint custodes.

Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse Heraclidarum, ab ipso Heracle, *id est*, *Hercule*, conditore. Hoc ille audito Delphos se contulit ad oraculum consulendum nunquid regione ad quam mittebatur potiturus esset. Pythia eum potiturum respondit. Sumptaq; Dorieus classe quam & in Libyam duxerat, Italiam praeteruehebatur. Ea tempestate (vt ferunt) Sybaritae cum Tely rege suo bellum Crotoniatis erant illaturi: id metuentes Crotoniatae Dorieum vt sibi opem ferret orauere. Hic precibus inductus, vnà cũ illis aduersus Sybarin contendit; eamq; cepit. Haec Sybaritae Dorieum & qui cum illo erant feciſſe aiunt. at Crotoniatae negant quempiam se peregrinũ in bello aduersus Sybaritas asciuisse, praeter vnum Calliam Eleum Iamideorum vaticinum: & hunc à Tely Sybaritarum tyranno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quòd sacrificans de eundo aduersus Crotonẽ, non litaret. Haec isti aiunt. quarum rerum vtriq; testimonia haec adferunt: Sybaritae quidem partim fanum ac templum prope Crastin, quod Dorieum capta vrbe aiunt extruxisse Mineruae cognomine Crastiae: partim ipsius Doriei necem, quam volũt esse maximum testimonium, quoniam contra vaticinia agens interemptus fuit. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur feciſſet nec transgressus esset, Erycinã regionem obtinuisset, & obtentam possediſſet, non ipse cum exercitu absumptus esset. At Crotoniatae multa monstrant peculiariter donata Calliae Eleo in agro Crotoniensi, quae etiam ad meam vsque memoriam prognati Calliae colebãt: Dorieo autem & eius posteris nihil omnino fuisse donatum. cui tamen, si in bello Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio, multò plura quã Calliae fuissent donata. haec profe vtrique eorum testimonia referunt; quorum vtris accedere quisque mauult, his accedat licet. Nauigarunt autem cum Dorieo & alij Spartiatarum, deducendae coloniae socij, Theſſalus, & Paraebates & Celees & EVryleon, qui quum omni classe Siciliam tenuerunt, superati à Phoenicibus atque Ægestanis, in proelio occubuerunt, vno tantum, ex hac aduersa pugna superstite EVryleonte: qui collectis eorum reliquiis occupauit Minoam Selinusiorum coloniam, Selinusiosque liberauit monarchia Pythagorae. Hunc quum sustuliſſet, ipse tyrannidem Selinuntis inuasit. Sed ad breue tempus eam obtinuit. nam Selinusij impetu in eum facto, quum ad Iouis forensis aram confugisset, obtruncarunt. Dorieo & vitae & mortis socius fuit Philippus Butacides, vir Crotoniata, qui desponsa sibi filia Telys Sybaritae, Crotone [1] profugerat, abnegatoq; matrimonio trãsmisit Cyrenen. Ex hac discedens, sectatus est familiarem triremem, ac familiarium virorum sumptum, quòd esset olympionices, *id est*, *victor certaminis ad Olympia*, & [2] omnium illinc Graecorum speciosissimus. Ob quam corporis speciem ab AEgestanis ea quae nemo alius reportauit. nã sepulturae eius heroico monumento extructo, AEgestani hostias offerunt. Hunc in modum Dorieus vita functus est. qui si in animum induxisset ferre Cleomenis regnũ, & in Sparta permansisset, regno fuisset Lacedaemoniorum potitus. Nec enim diu Cleomenes imperauit, ac sine liberis decessit, vna duntaxat relicta filia, cui nomen Gorgo. Cleomene igitur imperium tenente, Spartam venit Aristagoras Mileti tyrannus, Cleomenemq; alloquuturus conuenit, habens (vt Lacedaemonij aiunt) aeream tabellam, in qua totius terrae ambitus erat inciſus, cunctumq; mare, atq; omnia flumina. Huius in colloquium vbi venit, ita ad eũ inquit, [3] Studium meũ Cleomenes qui huc aduenerim, ne mireris. nõ enim ab re hoc fit. Prolem Ioniã pro libera seruam esse, cum nobis ipsis dedecus doloriq; maximus est, tum verò vobis, & eo maior, quo magis caeteros in Graecia antecellitis. proinde nunc per deos Graecos eripite Iones à seruitute, consanguineos vestros, quod facile est ad praestandũ: nam neq; barbari sunt viri strenui, & vos in summum rei bellicae per virtutem euasistis, [4] & genus pugnandi eorum huiusmodi est: breues arcus ac breuia spicula, lõgasq; in capitibus cristas, (vnde faciles captu sunt) gerentes, in pugnã eunt. Adhaec, tantum bonorum est iis qui eam incolunt continentem, quantum

non

[1] Crotone emulauit: frustratusq; matrimonio, Cyrenen transmisit, ex qua profectus, Dorieum propria triremi propriisq; in suos milites sumptibus se quantus esset, quãm esset ol.

[2] omnium sui temporis Graecorum

[3] Ne mirum in conficiendo hoc ad vos itinere studium admireris Cleomenes. de eo enim nunc agitur, vt Iones ex liberis serui fiant. quod cũ nobis ipsi. d. dol. max. est, tum inter ceteros nobis; eo praesertim nomine quòd Graecia praestu, vel praesidas estis.

[4] eorum q; pugna talis est. Arcus & breue spiculum. Quanquam bracas induti, & pileum capita operti, in pugnã prodeũt. Adeò eos superare facile est. Alij supplenius aliter exponunt.

non eſt cæteris vniuerſis, tum auri (vt ab hoc incipiamus) tum argenti, tum
æris, tum variæ veſtis, tum iumentorum, tum mancipiorum: quibus vos, ſi
potiri libuerit, potiemini. Sunt quoque inter ſe confines, vt ego diſſeram. His
Ionibus cõfines ſunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerum tum ve-
rò argenti feraciſſimam. Hæc autem dicebat, oſtendens in ambitu terræ in
tabella quam attulerat deſcripto. Lydis verò (dicebat Ariſtagoras) confines
ſunt hi Phryges, auroram verſus, pecorum copia & terræ vbertate, omnium
quos ego noui longè beatiſſimi. Phrygibus confines ſunt Cappadoces, quos
nos Syros appellamus. His confines ſunt Cilices, huius maris accolæ, vbi
hæc Cyprus inſula eſt ſita, qui tributum annuum regi pendunt quingena ta-
lenta. His Cilicibus confines ſunt hi Armenij, & ipſi re pecuaria abundan-
tes. Armeniorum hanc regionem contingunt Matieni, quorum terræ Ciſſia
hæc confinis eſt: in qua iuxta fluuium hunc Choaſpem ſita ſunt hæc Suſa, v-
bi rex magnus domiciliũ habet, atque hîc pecuniarum theſauri ſunt. [1] Hãc
vos vrbem ſi animosè ceperitis, iam cum Ioue de diuitiis licet certetis. Ne-
que verò operæpretium eſt vos ſuſcipere prœlia pro terra neque multa ne-
que ita feraci, & pro exiguis finibus, aduerſus Meſſenios [2] veſtros conſor-
tes, & Arcades & Argiuos, quibus nihil eſt neque auri neque argenti, quã-
rum rerum cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandam: at quum
offeratur occaſio totius Aſiæ facilè potiundæ, aliud quippiam præoptabitis?
Hæc Ariſtagoras dicebat. Cui reſpondens Cleomenes, Mileſie, inquit, ho-
ſpes, in triduum tibi differo reſpondere. Tunc quidem hactenus proceſ-
ſum eſt. vbi verò dies reſponſioni præſtituta adfuit, & ad locum de quo con-
uenerant, ventum eſt, interrogauit Ariſtagoram Cleomenes quot dierum
ab Ionio mari ad regem eſſet iter. Ariſtagoras, alioqui ſolers, & valde illum
antecellens prudentia, in hoc tamen lapſus eſt: qui quum non deberet rem
vt ſe habebat illi aperire, volens Spartiatas in Aſiam educere, dixit trium
menſium eſſe iter. Cleomenes interpellata huius quam ordiri inſtituerat ra-
tione de itineris ſpatio, inquit, Hoſpes Mileſie abſcede è Sparta ante ſolem
occidentem. nihil enim rationis dicis, quum iſtud facile non ſit Lacedæmo-
niis, qui vis eos trimeſtri itinere abducere à mari. Hæc loquutus Cleome-
nes, domum abiit. Ariſtagoras, ſumptò [3] oleæ ramo ad domum Cleome-
nis ſe contulit, [4] eamque ingreſſus, iubebat precabundus ad ſe audien-
dum mitti illius filiam. Aſſiſtebat enim Cleomeni filia cui nomen erat Gor-
go, vnica proles, eaq; octo aut nouem annos nata. Cleomene iubente eum
dicere quæ vellet: filiolæ enim gratia nolle prohibere: tunc Ariſtagoras in-
cepit polliceri illi [5] vndecim talenta, ſi precibus ſuis annueret. Abnuente
Cleomene, ſubinde adiiciendo eò peruenit vt quinquaginta talenta polli-
ceretur. Ad quod puella, Pater, inquit, hoſpes te corrumpet, niſi hinc abis.
Conſilio puellæ delectatus Cleomenes, in aliud conclaue abiit: & Ariſtago-
ras è Sparta prorſus abſceſſit, non facta ei amplius poteſtate indicandi itine-
neris quod erat vſque ad regem. Ea nanque itineris ratio ita habet. Vbique
ſunt regij ſtathmi, *id eſt, manſiones*, ac diuerſoria pulcherrima. Iter omne per
loca culta, ac tutum. id nunquam intermiſſum per Lydiam & Phrygiam,
viginti eſt manſionum, *hoc eſt, vicenorum caſtrorum*, paraſangarum nonagin-
ta quatuor & dimidiati. E Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent,
portæ, quas tranſigere omninò neceſſe, atque ita fluuium tranſmittere. eſt
& [6] præſidium magnum ſupra illum. Tranſgreſſo in Cappadociam, & eam
permetienti vſque ad fines Cilices, duodetriginta ſtathmi ſunt, paraſangæ
centum quatuor. In horum [7] montibus poſitas duplices portas ac totidem
præſidia pertranſis. Hæc ibi tranſgreſſo, & per Ciliciam iter facienti, tres
ſtathmi ſunt, paraſangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Ar-
menia diſterminat flumen quod nauibus tranſitur, nomine Euphrates. In
Armenia ſtathmi ſunt diuerſoriorum quindecim, paraſangæ quinquaginta
ſex & dimidiatus. in quibus & præſidium eſt. Eam fluuij qui nauibus tranſ-

[1] Hanc vrb. ſi ceperitis, iam cum Ioue audaciter de diuitiis certetis.
[2] viribus vt bi pares,
[3] Oleæ ramo lana obuoluto quo ſupplicãtes vtebantur. vnde dedu-cta eſt vox Græca quaſi ſupplica-toriam di-cas.
[4] eamq; ingreſſus, à Cleomene contendebat vt filiã admitteret; quippe qui ob eo vt autem ſibi commoda tret, ſupplici-ter peteret. Aſſi-ſtebat enim, &c. (vel adſtabat legendo põ tius παρεστη-κει quam ἐφεστήκει) Cleomene tũ iub. dicere quæ vellet, neque differre propter filio-lam. tunc Ariſtag. Lego autem ἐκε-κεύων ἐκκλίνειν, ex vet. cod.
[5] decim. ſed Valla ex ea dixit fecit ἐνδεκα, quũ ea regatur ab ἀμφὶ.
[6] vel, arx, aut caſtellũ, vel, propu-gnaculum. Sic & infeq.
[7] finibus

euntur quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessarium est: primus, Tigris, secundus dehinc ac tertius eiusdem nominis, etsi non idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. nam horum quos enumeraui primus Tigris ex Armeniis fluit, alter ex [1] Mantienis. quartus fluuius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienam tendenti stathmi sunt quatuor: vnde in regionem Cissiam transeunti sunt vndecim stathmi, parasangæ verò quadraginta duo & dimidiatus, ad fluuium Choaspem, qui & ipse nauibus transmittitur. supra quem vrbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sunt centum vndecim. Tot diuersoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quòd si iter regium rectè metiamur parasangis, & parasanga valet triginta stadia, (vt valet) sunt è Sardibus ad regiam quæ dicitur Memnonia, tredecim millia stadiorum & quingenta: quum sint parasangæ quadringentæ quinquaginta. Itaque peragrando singulis diebus centena & quinquagena stadia consumuntur solidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleomenem Lacedæmonium dicente trium mensium iter esse, rectè dicebatur. Quòd siquis exploratius ista inquirat, hoc quoque ego indicabo. nam iter ab Epheso ad Sardis [2] hac ratione decet computari. A Græco igitur mari ad Susa (hæc enim vrbs Memnonis vocatur) dico esse [3] tredecim millia stadiorum & quadraginta. Ex Epheso enim ad Sardis, quingenta & quadraginta stadia: atque ita tribus omnino diebus producitur iter trimestre. [4] Digressus è Sparta Aristagoras Athenas contendit, tyrannis liberatas, hoc modo: Postquam Hipparchum Pisistrati filium, Hippiæque tyranni fratrem, qui in somnis visionem cladis suæ euidentissimam vidisset, interfecere Aristogiton & Harmodius, prisco genere Gephyræi; post hæc nihilominus Athenienses, imò magis quàm prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt. Visio autem insomnij Hipparchi hæc erat: Pridie Panathenæorum videbatur Hipparchus cernere virum assistentem sibi procerum atque speciosum, hos versus per ænigma dicentem.

Intoleranda leo tolera, tolerans animo ægro.
[5] Nemo viris pœnas iniustis iure rependet.

[6] Vbi dies illuxit, confestim præ se ferebat referre hæc velle ad somniorum coniectores: sed mox spreta visione, misit pompam, vbi mortem oppetiit. Gephyræi autem è quibus erant percussores Hipparchi, fuere à principio ex Eretria oriundi, vt ipsi aiunt: verùm, vt ego interrogando comperio, fuere Phœnices, ex iis qui cum Cadmo in terram quæ nunc vocatur Bœotia venere, atq; eam incoluere, sortiti Tanagricum tractum. vnde Cadmeis primùm per Argiuos exactis, iterum per Bœotos hi Gephyræi expulsi, Athenas diuerterunt. Ab Athenienſibus autē recepti sub conditionibus sunt vt ciues inter eos essent, multis [7] nec memoratu dignis quas agerēt rebus impositis. Phœnices isti qui cum Cadmo aduenerunt, quorum Gephyræi fuere, dum hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciam introduxere, tum verò literas, quæ apud Græcos, vt mihi videtur, antea non fuerant. Et primæ quidē illæ extiterunt quibus omnes Phœnices vtuntur: progressu verò temporis, vnà cum sono mutauerunt & modulum pristinum. Et quum ea tempestate in pleriſq; circa locis eorum accolæ Iones essent, [8] qui literas à Phœnicibus discēdo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in vsu habuerunt, & in vtendo confessi sunt, vt ratio ferebat, vocari Phœnices, quòd essent à Phœnicibus in Græciam illatæ. Priscaque consuetudine biblos Iones appellant pelles, quòd aliquando penuria biblorum, *hoc est*, [9] *sirporum*, pellibus caprinis ouillisque vtebantur, adhuc quoque ad meam vsque memoriam multi barbarorum talibus in pellibus scribunt. Quin ipse vidi apud Thebas Bœotias in Ismenij Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus quibusdam incisas, magna ex parte consimiles Ionicis. quorum tripodum vnus habet hoc epigramma,

[1] Matienis. & paulo pòst Matienam
[2] Huic oportet assumere.
[3] quatuordecim
[4] Exactus autem Sparta
[5] Iniustum nemo est qui non suæ pœnæ sequatur.
[6] Quum primum autem dies illuxit, hoc ad somniorum coniectores apertè retulit. vel, hęc somnio. coniectoribus palàm communicauit: sed postea repudiata visione, (vel, quum visioni illi renuntiasset,) pompam solemnem celebrauit.
[7] nec memoratu dignis rebus illis interdicentes:
[8] Qui quum à Phœnicibus literas didicissent, forma paucarum quarundam immutata, vtebantur, & vetustis famā spatiserunt, (vt æquitas etiam postulabat) quum Phœnices in Græciam eas introduxissent, Phœnicias esse nominandas.
[9] Per biblū videtur intelligenda potius papyrus Ægyptia.

Obtulit

Obtulit Amphitryon me gentis Telebearum.

Hæc fuere circa ætatem Laij, qui fuit filius Labadaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait,

Scæus in assueto pugilum certamine victor,
Me tibi sacrauit speciosum munus, Apollo.

Scæus autem hic Hippocoontis filius fuerit: siquidem hic est qui tripodem dicauit, & non alius idem Hippocoontis *filij* nomen habens, circa ætatem OEdipodis Laio geniti. Tertius tripus, & is hexametro carmine ait,

Laodamas ipsum tripodem sua in vrbe monarchus,
Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio qui monarchus fuit, *id est, solus principatu est potitus*, eiecti sunt Cadmei ab Argiuis, & se ad Encheleas cõtulerunt. Gephyræi autem postea [1] in suspicionem Bœotiorum quum venissent, Athenas commigrarunt: vbi sunt ab eis templa extructa seorsum à cæteris, cum alia quædam, tum Cereris Achæiæ & templum & orgia. Quod igitur fuerit visum Hipparchi in somnuis, & vnde fuerint oriundi Gephyræi, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me commemoratum est. Vnde oportet ad eum redire sermonem quem à principio instituerã, qua ratione sint Athenienses liberati tyrannis. Hippia tyrannidem obtinente, [2] & infenso eis propter cædem Hipparchi, Alcmæonidæ, qui genere sunt Athenienses profugi patria propter Pisistratidas, quoniam ipsis vnà cum cæteris exulibus res de redeundo tẽtata omni ope, frustrata fuit, conatiq; Athenas reuertẽdo liberare, vehementer spe deciderunt, Lipsydrium super Pæoniam communierunt: dehinc omnia aduersus Pisistratidas comminiscendo, mercede conduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis ædificandũ, id quod nunc est, tunc autem non erat. Enimuero quum bene nummati essent, ac viri spectati iam inde à suis maioribus, extruxerunt templum exemplari pulchrius, [3] ac cætera omnia. nam quum ex lapide Porino conuentum esset vt illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vt igitur Athenienses aiunt, hi viri Delphis sedentes Pythiam pecunia persuaserunt vt & quoties viri Spartiatæ venirẽt, siue priuato siue publico agmine, petentes oraculum, proponeret ipsis liberare Athenas. Lacedæmonij autem, quũ sibi idem semper diceretur, mittunt Anchimolium Asteris filium inter populares eximium, cum exercitu ad expellendos Athenis Pisistratidas, tametsi hospites suos & in primis amicos. antiquiora enim duxerunt quæ ad deũ quàm quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari nauibus miserunt: cum quibus Anchimolius ad Phalerum appulsus, copias eduxit. Id præsciscentes Pisistratidæ auxilia Thessalia euocauerunt. societatẽ enim cum Thessalis fecerant. quibus rogantibus, communi decreto Thessali miserunt mille equites cum suo rege Cinea, viro Coniæo. Hos socios vbi habuere Pisistratidæ, hoc excogitauere: planitiem Phalereorum detergunt, eumq; locum equitabilem reddunt, atq; illac equitatum in castra hostium emittunt. Equitatus in Lacedæmonios irruens, cum alios multos, tum verò Anchimolium interemit: cæteros qui superfuere, ad naues repulit. [4] Hunc in modum primus Lacedæmoniorum exercitus abscessit. Extatq; in Alopecis Atticæ bustum Anchimolij, iuxta Herculis templum quod est in Cynosargi. Postea verò Lacedæmonij maiores copias contra Athenas miserunt, non mari, sed terra, præfecto illis duce Cleomene Anaxandridæ filio: cum quibus oram Atticã inuadentibus congressus primùm Thessalorũ equitatus, non diu post in fugã versus est cẽsis supra quadraginta è suis. qui superfuere, qua quisq; potuit, recta in Thessaliam rediere. Cleomenes ad vrbẽ pergens, vnà cum iis Athenienſibus qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrannos intra murũ Pelasgicũ redactos. [5] Neq; tamen omnino Pisistratidas eiecere Lacedæmonij, quippe qui de facienda obsidione non cogitabant, & Pisistratidæ cibo potuq; bene instructi erant. Itaq; quum aliquot dies Lacedæmonij tyrannos obsedissent, Spartã abiere:

[1] Legit ἀπὸ τῶν Συρτῶν pro ἀπὸ τοῦ Φλυσσίου.

[2] qui exactebatur in Athenienses erat ob eadem Hipp.

[3] atq; inde cætera, quum ex lapide Por.

[4] Hic fuit prima expeditionis Laced. extra.

[5] Nec verò Pisistratidæ vlla ratione eiecissent (vel profligassent) Lacedæmonij, quippe qui de trahenda in longum obsidione non cogit. & Pisistr. commeatu bene instructi erant ideoq; vbi per aliquot dies obsedissent. Spartam reuersi fuissent. Sed res contigit quæ vt illis pernicioſa, ita his admodũ fuit. Pisistratidarũ enim liberi dũ clam è regione subducerentur, deprehensi fuerunt. Quo ex facto omnes ita

Hic tamen casus qui aliis infaustus, idem aliis faustus extitit. nam filij Pisistratidarum qui clàm extra regionem supponebantur, intercepti sunt. Quo ex facto omnes eorum res perturbatæ sunt, & pro redimendis filiis ad voluntatem Athenienſium transegerunt vt intra quinque dies ex Attica excederent. Moxq; in Sigeum quod est supra Scamandrum concesserunt, quum sex & triginta annos regnassent, oriundi è Pylo atq; à Neleo, ex eisdem prognati [1] ex quibus ij qui fuere cum Codro ac Melantho, qui prius aduentitij, tamen Athenienſium reges euasere. Eaq; de re Hippocrates Pisistrati pater, repetita memoria Pisistrati filij Nestoris, idem nomẽ filio suo imposuit. Hoc Athenienses modo tyrannis liberati sunt. qui recepta libertate, quæcunque aut fecere aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionia defecerit à Dario & Aristagoras Milesius Athenas oratum auxilia venerit, hęc prius edisseram. Athenæ, quum magnæ fuissent antea, tunc tamen tyrannis liberatæ, extitere maiores. in quibus duo viri præpollebant, Clisthenes vir Alcmæonides, qui (vt fama fert) [2] Pythiam persuaserat, & Isagoras Tisandri filius, illustri quidem familia, sed quàm vetusta non queo affirmare: eius tamen cognati Ioui Cario immolant. Hi viri per factiones de potentatu contendebant. Clisthenes, quum vinceretur, populũ amplectendo, ex quatuor tribubus mox decem effecit, cognominibus Ionis filiorum, [3] Peleontis & Ægicoris & Argadei & Hopletis, in alia commutatis quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, præterquam Aiacis, quem etsi hospitem, tamen adiecit, vtpote finitimum ac socium. Qua in re videtur mihi Clisthenes hic auũ suum maternum Clisthenem Sicyonis tyrannum fuisse imitatus. ille enim, quum bellum gessisset cum Argiuis, summouit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atque Argiui tantopere celebrantur. Neque hæc modò submouit, sed etiam optauit monumentum Adrasti Talai filij, quod erat in ipso Sicyoniorum foro, quia fuerat Argiuus, exterminare: ideoq; Delphos adiit ad oraculum consulendum nunquid Adrastum eiiceret. Cui Pythia respondens, inquit Adrastum quidem Sicyoneum regem esse, ipsum verò lapidatorem. Id non concedente sibi eo, Clisthenes reuersus excogitabat quo pacto Adrastus ipse demigraret. Quod vbi excogitasse sibi visus est, misit ad Bœotias Thebas nuntiatum, velle se [4] afferre Sicyonem Melanippum Astaci filium. Eumq; tribuentibus Thebanis, in vrbem intulit: atque ei fanum in ipsa curia designatum exædificauit munitissimo in loco, in quem intulit Melanippum. [5] Quod factum deberet existimari inimicissimum Adrasto, quòd & Mecestem fratrem eius & Tydeum generum Melanippus interfecisset. Clisthenes vbi fanum extruxit, hostias & dies festos Melanippo dedit ab Adrasto ereptos, quibus illum Sicyonij magno cum honore prosequi consueuerant. Etenim regio Polybi fuerat, qui, quum sine liberis decederet, imperium Adrasto legauit nepoti suo ex filia. eum igitur Sicyonij cum aliis honoribus prosequebantur, tum verò [6] tragicis choris, ita vt non Dionysum, sed Adrastum venerarentur. at Clisthenes choros quidem Libero, cæteras verò ceremonias Melanippo dicauit. Hæc ille in Adrastum egit. Tribus autem Dorienſium ne forent eædem Sicyoniis quæ Argiuis, in alia nomina, commutauit: ex quibus Sicyonios plurimùm ridiculos reddidit. quippe hyos & onoυ, *id est*, *ſuis & aſini*, [7] vltima nomina pro pristinis imposuit, præterquam tribui suæ, cui à sua arche, *id est*, *à ſuo imperio*, nomen indidit. itaque hi tribules Archelai vocabantur: cæterorum autem alij, Hyatæ, *id est*, *ſuales*: alij, Oneatæ, *id est*, *aſinales*: alij, Chœreatæ, *id est*, *porcales*. His tribuum nominibus Sicyonij & Clisthene imperante, & eo defuncto, ad sexaginta annos vsi sunt, quæ postea [8] inter se reputantes, in alia transtulerunt, Hylleas, Pamphylos, Dymanates: quartæ tribui quam adiecerunt, imposito cognomine Ægiales, ab Ægialo Adrasti filio. Hæc Sicyonius Clisthenes, [9] & ipse (vt mihi videtur) præ contemptu Ionum, ne forent eædem ipsis & Ionibus tribus, Clisthenem sibi cognomi-

[1] *Ex quibus Codrus et Melanthus, qui prius aduenæ,*

[2] *Pythiæ persuaserat vt id faceret quod paulò antè narratum est.*

[3] *Geleontis,*

[4] *reducere.* Sic in seq.

[5] *Reduxit autem Melanippum Clisthenes (hoc enim narrandum est) vt Adrasto inimicissimũ quod & Mecest.*

[6] *eius infortunia chorus tragicis decorabant,*

[7] *Cognomina enim eorũ mutans in alia quibus υὸς et ὄνυ (id est, suis & asini) appellationes præfixæ essent vltimas syllabas addebat.*

[8] *quũ apud se expendissent,*

[9] *Post Clisthenes, adde, fecerat. Atheniensis autem Clisthenes, quum huius Sicyonij esset ex filia nepos, & ab eo nomen haberet,*

nem

hem imitatus est. Quum enim populus Athenienſis fuiſſet antea exagitatus, poſteaquam omnium autoritatem ad ſuam vnius redegit, tum tribuum nomina cenſuit immutanda, & plures ex paucioribus faciendas, decem pro quatuor, & totidem phylarchos. *id est, tribuum præfectos.* Ita populo in tribus diſtributo atque compoſito, erat multo ſuperior iis qui erant contrariæ factionis. ' Superatus in partibus Iſagoras, hoc inuicem excogitauit, vt Cleomenem Lacedæmonium aduocaret, iam inde ab obſidione Piſiſtratidarum ſibi hoſpitem factum: qui quidem culpabatur quòd ad vxorem Iſagoræ vētitaret. is miſſo primùm Athenas caduceatore Cliſthenem eiecit, & cum eo aliôs complures Athenienſes, eos enageas vocans, *q. d. piaculares*, videlicet admonitu Iſagoræ hæc dicens. nam Iſagoras atque amici eius non erant affines cædis cuius inſimulabantur ' Alcmæonidæ, & qui Athenienſium erant enagees, ita nominabantur, *qui piaculo obſtricti erant.* Cylon quidam Athenienſis vir olympionices, affectatæ tyrannidis compertus eſt. Simulato nanque æqualium ſodalitio arcem occupare conatus eſt. Id quum efficere non potuiſſet, aſſedit ſimulachro dei ſupplex, ipſe ac ſocij. hos illinc ſubmouerunt quidem magiſtratus Naucratiorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide puniendi eos citra mortem: ſed culpa horum mox interfectorum fuit penes Alcmæonidas. Hæc ante Piſiſtrati ætatem geſta ſunt. Vbi autem Cleomenes per nuntium eiecit Cliſthenem atque piaculares, quamuis Cliſthenes ipſe profugiſſet, nihilo ſecius Athenas venit, nō magna cum manu, atque illinc ſeptingentas familias *militares* Athenienſium, tanquam piaculo contaminatas, relegauit, quas ei ſuggerebat Iſagoras. Hoc acto conabatur ſecundo loco ſenatum diſſoluere, & magiſtratus trecentis Iſagoræ militibus mandare: verùm reluctāte ſenatu, atque obtemperare nolente, Cleomenes Iſagoraſq; cum ſuæ factionis hominibus arcem occuparunt. quos cæteri Athenienſes cum ſenatu ſentientes, biduo obſederunt: tertio die quicunque Lacedæmonij ibi erant, accepta fide, regione diſceſſerūt, ' rato effecto quod Cleomeni dictum eſt. nam ei ad occupandam arcem aſcendenti, & ad dei penetrale conſulendi gratia eunti, exurgens è ſella ſacerdos, antequam ille » valuas reſeraret, Lacedæmonie, inquit, hoſpes retrò redeas, nevé templū in- » troeas. non enim Doribus huc introire fas eſt. Cui Cleomenes, Ego, inquit, » mulier, Dores nō ſum, ſed Achæus. Itaq; admonitu vti nolens, atq; in conatu pergens, tūc quoq; iterum à propoſito cum Lacedæmoniis decidit. Cæteros autem ad necem vinxere Athenienſes, & in iis Timeſitheum fratrē eius cuius manualia opera atq; ſtrenuitatem maximam referre poſſem. Atq; hi quidem in vincula coniecti mortem oppetiere. Athenienſes autem poſt hæc reuocatis cum Cliſthene ſeptingentis *militum* familiis, quas Cleomenes exegerat, Sardis mittūt ad contrahendam cum Perſis ſocietatem. Intelligebant enim ſibi cum Cleomene atq; Lacedæmoniis eſſe bellandum. Vt Sardis vēnere nuntij mandataq; expoſuere, percontatus eſt eos Artaphernes Hyſtaſpis filius, Sardium prætor, quinam homines eſſent Athenienſes, & vbi terrarum incolentes, qui ſocij Perſarum fieri orarent. Vbi id ex nuntiis audiuit, ita eis ingenuè reſpondit, ſi regi Dario terrā darent & aquam, ſe contracturum cum eis ſocietatem: ſinminus, illos abſcedere præcepit. Nuntij inter ſe colloquuti, quòd ſocietatem facere cuperent, daturos ſe eſſe dixerunt. quo nomine, vbi reuerſi ſunt domum, vehementer accuſati ſunt. Cleomenes, intelligens ab Athenienſibus ſe & verbis & factis lædi, ex omni Peloponneſo copias coegit, diſſimulans quem ad finem, quū haberet in animo tum populum Athenienſem vlciſci, tum Iſagoram conſtituere tyrannum, qui vna cum eo ex arce deceſſerat. Comparato exercitu ingenti, ipſe Eleuſina inuaſit, & ex compoſito Bœotij OEnoem occuparunt & Hyſias, vltimos Atticæ populos: & ab altera parte Chalcidenſes oræ Atticæ loca populabantur. Athenienſes etſi ancipiti bello diſtricti, Bœotiorū & Chalcidenſium vltione dilata, arma cōtra Pelopōnenſes in Euleſine agentes ferūt. Dumq; ambo exercitus

' *Superatus autem vicissim Iſagoras, hoc contrà excogit.*

' *Alcmæonidæ enim & qui earūdem partiū erant cædis huius inuidiam ſuſtinebant, at ipſe Iſagoras nequaquam, nec eius amici. Enagees autem inter Athenienſes ita nominati fuerunt.*

' *omine Cleomenis rato effecto. i. rato effecto eo quod omine potentē debatur Cleomeni. vel, Exitū omē approbante Cleome. Quod autem hic φήμην, ſtatim poſt κλῆδονα vocat, quod Valla interpr. admonitum.*

conſerturi prœlium eſſent, Corinthij, primi omnium ſecum reputantes iniuſtè à ſe agi, [1] auerterunt ſe, atque abſceſſerunt. Secundum hos idem fecit Demeratus Ariſtonis filius, qui & ipſe erat rex Spartiatarum, & è Lacedæmone copias contraxerat, nec à Cleomene ſuperiori tempore diſſenſerat. Ob quam regum diſſenſionem lex apud Spartam lata eſt, non licere vtrique regi cum exercitu prodire. (nam prius prodibant) & his ſe iunctis, alterum quoque è Tyndaridis relinqui: qui & iſti antehac ab eis euocati, exercitum ambo comitabantur. Porro tunc cæteri ſocij qui erant in Eleuſine cernentes non conuenire inter reges, & Corinthios aciem deſeruiſſe, & ipſi dilapſi abieruht. Quartò tunc Dores in Atticam profecti ſunt, bis ad bellandum ingreſſi, bis ob Athenienſium multitudinis commodum. Primò, quum Megaram coloniam deduxerunt, hæc expeditio rectè vocetur, ſub Codro Athenienſium rege: iterum ac tertiò, quum ad expellendos Piſiſtratidas ex Sparta ventum eſt: quartò, quum Cleomenes Peloponnenſes ducens, Eleuſinen inuaſit. Ita quartò tunc Dores aduerſus Athenas expeditionem ſumpſerunt. Dilapſo igitur indecorè hoc exercitu, ibi Athenienſes volentes vltum ire iniurias, primam expeditionem fecerunt aduerſus Chalcidenſes: quibus Bœotij ad Euripum iere ſuppetias. His conſpectis Athenienſes putarunt ſibi cum eis prius quàm cum Chalcidenſibus pugnam conſerendam. itaque congreſſi cum illis egregiè ſuperant, permultisq; eorum cæſis, ſeptingentos cæperunt. Eodem die tranſgreſſi Eubœam, cum Chalcidenſibus conflixere: quibus etiam victis, quatuor millia colonorum in prædiis hippobatarum, *q. d. equitum*, reliquerunt. hippobatæ autem apud Chalcidenſes vocabantur locupletes. Horum quoſcunque ceperunt, vnà cum Bœotiorum captiuis vinctos in carcerem coniecerunt: quos aliquantò poſt binis mulctatos minis ſoluerunt: eorumq; vincula quibus alligati fuerant, in arce ſuſpenderunt, quæ ad meam vſque memoriam extabant, pendentia è muris à Medo ambuſtis, eregione cœnaculi ad occaſum ſpectantis. Decimam quoque [2] redemptionis conſecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad ſiniſtrã manum intrantium ſtatim in propylæa arcis ſtabat, cum hac inſcriptione.

Attica perdomitis acri ſub marte iuuentus
Bœotûm populis Chalcidicaq; mœnia,
Damnâ rependerunt vinclis & carcere cæco,
Quorum hæ de decima ſtant tibi Pallas equæ.

Et Athenienſes quidem augeſcebant. Iuris autem æquabilitatem eſſe rem bonam, non ex vno tantùm, ſed vndique datur intelligi: ſi Athenienſes etiam quandiu tyrannis ſubiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præſtantiores erant: liberati verò tyrannis, multo omnium primi extitere. Vnde liquet eos dum tyrannis parebant, [3] de induſtria peccaſſe, tanquam domino laborantes: at liberate parta, ſibiipſi quiſque rem gerere properabat. [4] Athenienſes ita agebant. Thebani autem poſt hæc vlciſcendi illos cupidi, ſciſcitatum ad deum miſerunt. Quibus reſpondens Pythia, negabat per ſeſe eos poſſe illos vlciſci, iubebatq; vt [5] ad famæ celebritatem referentes rogarent ſibi proximos. [6] Reuerſis qui miſſi ad oraculum erant, ac reſponſum exponentibus, Thebani illud nihil facientes quod referebatur, vt rogarent proximos, dicebant, Nunquid non proximè nos incolunt Tanagræi Coronæique & Theſpienſes, qui noſtri aſſiduè commilitones, alacri atque concordi in partes animo bella nobiſcum tolerant? quid hos rogari oportet? [7] nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, qui dam re audita, inquit, Ego quid nobis ſignificare velit oraculum videor mihi intelligere. Aſopi duæ filiæ fuiſſe traduntur, Thebe & Ægina, quæ quoniam ſorores ſunt, opinor deum reſpondere nobis vt Æginetas rogemus vicem noſtram vlciſci. Thebani, quoniam nulla quam hæc viſa eſt dici potior ſententia, protinus miſere ad Æginetas orandos auxilia, tanquam proximos, ex dei oracuio. Illi petentibus his auxilia dixere ſe mittere cum eis Æacidas.

[1] *ſententiam mutauerunt,*

[2] *pecuniariũ à ſingulis in pretium redemptionis perſolutarum,*

[3] *remiſſè agere voluiſſe: vel, operam ſedulo non nauaſſe:*

[4] *Horum igitur res ita ſe habebant.* vel *Hic igitur erat rerum Atheniẽſium ſtatus.*

[5] *ad Polyphemum,*

[6] *Reuerſi cõſultores oraculi, quod ab eo reſponſum erat exponerunt: conuocata concione Thebani, quũ audirẽt quod illi dicebant, nimirum vt proximos rogarent, Nónne, inquiunt, proximè nos habitant Tanagr.*

[7] *imò videndum ne aliud potius ſibi velit oraculum.*

Societate

Societate Æacidarum freti Thebani, quum lacessissent Athenienses, accepta offensione aduersæ pugnæ, iterum auxilia virorum remissis Æacidis orauerunt. Quorum prece moti Æginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum pristinæ inimicitiæ quam gessere cum Athenien sibus memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam quum Athenienses [1] Bœotiis incumberent, ipsi longis nauibus in Atticam traiicientes, cum alios multos populos in cætera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatem Athenien sibus afferentes. Inimicitia autẽ quam Æginetæ aduersus Athenienses habebant, ex hoc initio exstitit: Epidaurij, quum sua ipsis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicũ consuluere oraculum. Quibus Pythia iussit vt Damiæ & Auxesiæ simulachra erigerent: postquam erexissent, melius secum actum iri. Sciscitantibusq; Epidauriis vtrum ex ære facerent illa an ex lapide, respondit se è neutro fieri sinere, sed è ligno oleagino oleæ tamen, non oleastri. Rogabant igitur Epidaurij Athenienses vt sibi permitterẽt oleam incidere, (qui scilicet oleas illas sacratissimas esse existimarent. fertur etiam nusquam gentium nisi Athenis illa tempestate oleas fuisse.) Athenienses se verò dixerunt cõcessuros, hac tamen lege, si quotannis illi sacra Mineruæ vrbanæ & Erechtheo afferrent. Accepta conditione Epidaurij quæ rogabant impetrauerunt, & simulachra ex his oleis fabricata statuerunt: terraq; sua fructum eis ferente, qnod conuenerat Athenien sibus persoluebant. Eo tempore atque superiori Æginetæ Epidauriis parebant tum in aliis, tum verò in litibus, quas Æginetæ inter se vel actores, vel rei, illuc se conferentes agebant: verùm ex eo tempore fabricatis nauibus, nullo consilio vsi, ab Epidauriis desciuerunt. Factiq; hostes, ac mari potiti, cum alias clades inferebant, tum simulachra Damiæ & Auxesiæ surripuerunt: eaq; asportata, in regionis suæ mediterraneo loco statuerunt, cui nomen est OEæ, viginti ferme procul ab vrbe stadiis. Hoc in loco illis erectis, supplicabant sacrificiis atque iocabundis choris mulierum, denis viris vtrique dæmonum assignatis, qui choris præessent. Chori autem neminem virum [2] nuncupabant, sed indigenas fœminas: quæ ceremoniæ apud ipsos quoque Epidaurios fuerant. Surreptis statuis, Epidaurij quod fuerant pacti Athenien sibus non soluebant: cuius rei quum à nuntiis Athenien sium admonerentur, reddere rationem cur iniurij nõ essent: se enim quandiu apud se statuas habuissent, quod conuentum erat exoluisse: eisdem iam viduatos, non debere exoluere, sed Æginetas, qui illas haberent: à quibus id exigi iubebant. Ad eas repetendas Æginam Athenienses misere. Æginetæ negare quicquam negotij esse sibi cum Athenien sibus. Athenienses autem aiunt, post repetita simulachra, triremem missam publicè cum ciuibus quibusdam: qui Æginam quum venerunt, simulachra, tanquam è suis lignis facta, conati sunt suis sedibus emoliri vt asportarent: quumq; eo pacto auferre nequirẽt, circumdatis funibus trahere tentasse. Sed dum trahunt, tonitrum & cum tonitruo terræmotum extitisse: eaq; de re illos remiges qui trahebant simulachra, ab his in amentiã esse conuersos: & ex hoc morbo sese tanquam hostes mutuò trucidasse, donec vnus ex omnibus relictus est, qui ad Phalerum se recepit. Athenienses quidem ita rem gestam esse memorant. Æginetæ verò negant illos vna cum naui venisse, (facilè enim se vnam nauim, atq; adeo compluscula, etiamsi sibi nullæ fuissent naues, fuisse propulsaturos) sed cum compluribus in ipsorum terram inuasisse, se verò cessisse, nec pugna nauali contendere voluisse. Qui tamen planum facere nequeũt, an quia impares se esse ad pugnandũ agnoscerent, cesserint: an volentes permiserint illos facere quod fecerunt. Athenienses certè, quòd nulli propugnatores obstarent, egressos è nauibus ad simulachra se conuertisse: & quũ ea è suis vestigiis amoliri nequirent, circumdatis restibus trahere ita conatos, donec illic ambo simulachra, dum traherẽtur, fecere rem apud me fide carentẽ, alicui alteri credibilem. aiunt enim illa procubuisse sibi in genua, atq;

[1] Bœotes bello premerent.

[2] probris insectabantur.

ex eo tempore ſemper genu nixa permanſiſſe. Et hæc quidem Athenienſes feciſſe: ſe verò, quòd audirent ſibi bellum ab Athenienſibus illatum iri, præparaſſe Argiuos vt ſibi aduerſus Athenienſes in Æginam deſcendentes adeſſent auxilio. Eosq; quum latuiſſent hoſtem in traiiciendo ex Epidauro in inſulam, in Athenienſes, qui nihil præſciſſent, à nauibus diſcluſos irruiſſe: & interea tonitrum ipſis terræmotumq; extitiſſe. Hæc ab Argiuis Æginetisque commemorantur. Athenienſes quoque confitentur vnum omnino è ſuis incolumem in Atticam reuertiſſe, quem tamen Argiui aiunt ſuperſtitem fuiſſe ex Attico exercitu quem ipſi profligaſſent. Eundem Athenienſes, dæmonio incolumem, nihilo ſecius periiſſe referunt, hunc in modum: Quũ 19
Athenas ſe recepiſſet, clademq; renuntiaſſet. vxores eorũ qui aduerſus Æginam profecti fuerant, indignè ferentes vnum ex omnibus eſſe reducem, circumfuſas hominem prehendiſſe, ac fibulis veſtis earum pupugiſſe, percontantes ſingulas vbi ſuus vir eſſet, atque hoc modo hunc fuiſſe confectum. Idque factum mulierum viſum eſſe Athenienſibus ipſa clade triſtius in quas quum alia ratione animaduertere nõ poſſent, veſtem illarum in Iadem mutauerunt. nam antea Doridem veſtem gerebant Atticæ fœminæ, ſimillimam Corinthiæ. eam itaque mutauerunt in lineam, ne fibulis vterentur. [1] Quanquam reuera ſi ratione vtamur, non Ias olim veſtis fuit, ſed Caira. quoniam omnis priſca veſtis fœminarum Græcarum eadem erat quæ 20
nunc, quam Doridem àppellamus. Præterea Argiui & Æginetæ idem adhuc factitant, apud quorum vtroſq; mos eſt fibulas faciendi ſeſcuplas menſura quàm tunc conſueuerat: quas præcipuæ fœminæ eorum templis deorum conſecrare ſolent, neque aliud quicquam Atticum illic offerre, ne vr-
ceum quidem, ſed ex ollis gentilibus in poſterum ibidem potare. Eoq; contentionis proceſſere Argiuæ atque Æginæ mulieres cum Atticis, vt ad meam vſque ætatem fibulas geſtauerint quàm antea grandiores. Odiorũ principium Æginetarum in Athenienſes hoc, quemadmodum cõmemoratum eſt, extitit. Cuius rei circa ſtatuas geſtæ memoriã retinentes, libenter The- 30
banorum rogatu auxilium tulere Bœotiis Æginetæ. Qui quũ maritima Atticæ vaſtarent, Athenienſesq; aduerſus Æginam expeditionem inirent, aduenit è Delphis oraculum, vt ab Æginetis lædendis triginta annos abſtinerent, tricesimo anno, quum fanum Æaco dicaſſent, bellum cum Æginetis inchoarent, ad votum eis re ſucceſſura. Sin bellum continuò inferrent, fore vt interea multa detrimenta acciperent & inferrẽt, ſed ad extremum [2] illos ſubigerent. Hoc oraculum ad ſe Athenienſes allatum vbi audiere, eatenus ei obtemperandum cenſuerunt vt Æaco fanum dicarent, quod nunc in foro exſtructum: [3] ſed triginta annis nõ eſſe abſtinendum, quòd videlicet audiſſent eſſe fatale, multa ſe paſſuros indigna ab Æginetis, ſi bello abſtinerẽt. His tamen ad vlciſcendum ſe parantibus, Lacedæmonium factum extitit 40
impedimento. ſiquidem Lacedæmonij, audito cõmento Alcmæonidarum erga Pythiam, & quæ egiſſet Pythia in ipſos atque Piſiſtratidas, duplicem ſe iacturam feciſſe animaduertebant: quòd & ſuos hoſpites è patria eieciſſent, & nulla ſibi ex hoc facto gratia ab Athenienſibus haberetur. Præterea oraculis vrgebantur, denuntiantibus multa ipſis & [4] indigna ex Athenienſibus futura, quorum antehac ſecuri fuiſſent, præſertim ex eo quod à Cleomene Spartam reuerſo didicerant. Etenim Cleomenes potitus eſt ex arce Athenienſium oraculis, quæ Piſiſtratidis prius poſſeſſa, quum illi expellerẽtur, [5] relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonij vbi per Cleomenen accepere, & animaduertebant Athenienſes augeſcentes, nec ad ipſis obtemperandum 50

[1] Vt tamen verum fatear, non Ionica eſt hæc veſtis ab antiqua origine, ſed Caira. omnis enim priſca veſtis Græcarũ mulierum, eadem erat cum illa quã nunc Doricam appellamus. At verò Argiui & Æginetæ hac de cauſa conſuetudinẽ iſtam inualuiſſe, aiunt, vt fibulæ fiant menſuræ ſeſcuplo maiores, quã quæ tum recepta erat. quinetiam mulieres apud eos templo deorũ fibulas præcipuè conſecrare, vel fibulas pro donariis offerre: Atticum verò nihil, ac ne laterẽ quidem templo offerre: atque adeo vt ibi ex vrceis ſuæ patriæ potarent, more poſtea receptum fuiſſe. Animaduertendum eſt autem, in Græco textu interpunctionẽ quæ eſt poſt πατρίδος, inde tranſlatam ponendam eſſe poſt εἶναι, vt ſit ἐν τῇδε πατρίδος νόμῳ εἶναι.

[2] vel potius ipſi ſubigerentur.

[3] ſed annos triginta non abſtinuerunt, (vel ſuperſederunt) quũ audiſſent ſibi eſſe abſtinendum, paſſis hoſtilia ab Æginetis. Hæc tamen ad vlc.

[4] hoſtilia (vel atrocia) ab Athen. fut. quorum oraculorum antea quidem ignari fuerant, tum verò cognita habuerãt, quũ Cleome. ea Spartam attuliſſet. ita enim potitus eſt ex Athenienſium arce oraculis quæ, &c. τῶν ἀχθέντων referat χρηςμῶν.

[5] in templo reliquerant: relicta autem Piſiſtratus acceperat. Lacedæmonij igitur, quum hæc oracula in eorum manus peruenirent. Athenienſium potentiam creſcere & ad parendum ipſorum imperio nullo modo animatos eſſe videntes, quum apud ſe conſiderarent, gentem Atticam tantiſper dum libertate potiretur, (vel ſui iuris eſſet) viribus parem ſuæ eſſe futuram: at ſi tyrannide coerceretur, infirmam & adimperata faciendum fore propiam hac, inquam, omnia quam animaduertiſſent, accerſiuerunt Hipp.

vllo

vllo modo esse animatos: præterea genus Atticum quod sub tyrannis fuisset infirmum, & ad parendum promptũ, nunc parta libertate ipsis par existere: hæc omnia considerantes, accersierunt Hippiã Pisistrati à Sigeo Hellesponti, quò Pisistratidæ confugerant. Postquam Hippias accersitus adfuit, accitis etiam aliorum sociorum nuntiis, ita Spartiatæ apud eos verba fecere, [1] Agnoscimus viri socij nos haud rectè egisse, qui ementitis oraculis inducti, viros qui erant nostri inprimis hospites, [2] quiq; in animum inducebant præberé nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. & quũ hæc fecerimus, tamen ingrato populo vrbem tradidimus: qui posteaquam per nos [3] liberatus, despexit nos, pariter ac regem nostrum per dedecus detrimentumq; eiecit: inflatusq; superbè, famam auget, præcipuè quidem Bœotos suos finitimos atq; Chalcidenses didicisse qui ipsi sint: sed fore fortassis vt alius quis si peccauerit, idem discat. Quare, quoniã in illis agendis peccauimus, nunc demus operam vt illuc vnà vobiscum euntes, supplicium de illis sumtamus. Hac enim de causa Hippiam & vos è sua quosque vrbe accersiuimus, vt publico consensu & communi exercitu reducentes hunc Athenas reddamus ei quæ abstulimus. Hæc Spartiatæ. Quæ quũ alij socij non probarẽt, quumque silentium tenerent, Corinthius Soscles ita loquutus est, [4] Eo tempore cœlum sub terra, ac terra superior cœlo erit, hominesq; domicilium in mari habebunt, quo tempore vos Lacedæmonij rebus publicis euersis, tyrannides in vrbes introducere conabimini. quibus nihil est in rebus humanis neque iniustius, neq; magis mortiferum. Quòd si bonum vobis videtur ciuitates subesse tyrannidi, ipsi vobis primi tyrannum constituite, atq; ita vt aliis constituatis operam date. At nunc ipsi tyrannorũ expertes, & ne id in Sparta contingat vehementissimè cauentes, hoc in socios studetis efficere, qui si essetis, vt nos sumus, experti, meliorem quàm nunc facitis, de hac re [5] sententiam diceretis. Nam ista res apud Corinthios ciuitatis perturbatio fuit. quũ esset apud eos paucorum regimen, & ij qui Bacchiadæ vocabantur, vrbem incolerent, vltro citroq; inter eos matrimonia contrahebantur. Horum vni nomine Amphioni nata est filia clauda, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum ducere volebat, duxit Eetion Echecratis filius, è Petra quidem tribu, sed oriundus à Lapithe ac Cæneo. Qui quum neque ex hac muliere, neq; ex alia tolleret liberos, missus est Delphos ad consulendum de prole. eum introeuntem statim Pythia his versibus compellauit:

Eetion, te nemo (licet sis tantus) honorat.
Conceptum pariet saxum graue Labda, monarchos
[6] Qui cadet in ciues, emendabitq; Corinthum.

[7] Hoc oraculum quod Eetioni redditum est, eodem tendebat quò alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius intellectum quàm hoc renuntiatum est in hæc verba.

Concipit in petris aquila, enixura leonem
Robustum, sæuum, genua & qui multa resoluet.
Hæc bene nunc animis versate Corinthia proles,
Qui colitis pulchram [8] Pallenem, altamq; Corinthum.

[9] Id oraculum quum ad eam diem fuisset indeprehensum, simulatq; ex hoc Eetionis patuit eodem vtrumque pertinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis filium extinguendi. Et vt primùm mulier enixa est, miserunt è suo numero decem viros ad tribum in qua habitabat Eetion, qui pu-

[1] Consciũ libris fuisse hoc haud recte.
[2] quiq; se Athenas in potestatem nostrã redactas recuperãt,
[3] liberatus, animo erigi cœpit, nos regemq; nostrũ per contumeliã eiecit: atq; adeo superbe inflatus, suã potentiam auget: Vt et iam didicerunt potissimum quidem finitimi eorum Bœoti & Chalcid. discet verò fortasse & alius quem peccare contigerit. id est, non cautè se erga illos gerere. quod tamẽ potest aliter etiam exponi, sicut & illud δέξαν φίσαις.
[4] Nunc profecto cœlum sub terra erit, terraq; cœlo superemineb it, hominũ mare incolent pisces domicilium prius hõminum accipient, quam vos Laced. reb. p. euers. in vrbes reducere conemini. quibus nihil in reb. hum. nec magis iniustum est, nec magis sanguinaria. Perinde ac si diceret; cum poeta; Omnia naturæ præpostera legibus ibunt, Parsq; suum mundi nulla tenebit iter: Omnia

iam fient fieri quæ posse negabam, quum vos Laced. adeo mutati sitis vt, &c. Sed legendum ἃ δὴ τότε ἐφάνης, &c.
[5] sententiam proponeretis. Talis erat Corinthiis vrbis status, vt penes paucos imperium esset. Quum igitur ij qui Bacchiadæ cognominabantur, ciuitatis gubernacula tenerent, & vltro citroq; matrimonia inter se contraherent, contigit vt vni ex his qui Amphion vocabatur, filia nasceretur quæ clauda esset, nomine Labda. Eam quòd nullus Bacchiadarum ducere vellet, duxit Eetion, &c.
[6] Quod cadet. neque enim videtur posse aliò referri τὸ πεσεῖται quàm ad ἐλεήσαντα. [7] Hac oraculum Eetioni respondisse, Bacchiadis renuntiatur, qui quod prius editum de Corintho fuerat oraculum non intelligebant; quòm eodem quo & illud Eetioni redditum pertineret. [8] Pirenen. [9] Quum igitur Bacchiadæ huius oraculi sibi prius reddati mentem assequi non possent, quum audiuerunt id quod Eetioni erat editum, tunc illud etiam prius intellexerunt, cum illo Eetionis congruens. Quum autem & hoc intellexissent, silentio suppressêrunt, nascituram Eetioni prolem interficere in animo habentes.

erum extinguerent. Isti, postquam ad Petram peruenere, & ad Eetionis a-
trium accessere, puerum petunt. Labda cur venissent ignara, [1] paternæque
beneuolentiæ causa veniße eos rata, affert filium, & in vnius eorum manum
porrigit. erat autem inter viam constitutum, vt qui primus eorum puerum
cepisset, is humi illum allideret. Verùm diuina quadam fortuna puer ei viro
cui à Labda trāditus erat, arrisit. quam rem illi considerāti miseratio subiit
pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, & ille tertio, atque ita deinceps
per manus traditus infans, per omnes decem transiit: ac nemine interimere
volente, rursus matri est redditus. Illi egressi atque ante ianuam stantes, ali-
us alium incusabant castigabantq;, sed primum præcipuè, qui ex conuento
non feciſſet: donec interiecto temporis spatio placitum est vt rursus intro-
gressi, omnes fierent participes cædis. Sed necesse erat ex Eetionis stirpe ger-
minari Corintho perniciem. nam Labda stans pro foribus hæc omnia exau-
diebat: eoq; metuens ne illi immutata voluntate acceptum rursus puerum
interimerent, asportauit, & in mensura frumentaria occuluit: qui locus visus
est minimè inuestigabilis, quum sciret illos, si redirent ad inuestigandum
puerum, omnia scrutaturos: vt & contigit. nam introgressis & scrutantibus
vbi non apparuit, visum est eis abeundum, atque iis à quibus missi essent, di-
cendum se cuncta quæ illi mandassent perpetrasse, atq; ita reuersi dixerunt.
Post hæc Eetionis filio crescenti impositum est nomen Cypselo, ob pericu-
lum hoc quod deuitauerat in Cypsela, *id est*, *mensura frumentaria*. Vbi au-
tem in virilem adoleuit ætatem, consulenti oracului Delphis anceps est
redditum, quo fretus, Corinthum aggressus occupauit. oraculum autem
hoc erat,

Vir locuples nostras hic qui descendit ad aedes
Cypselus Eetides, clarae rex esto Corinthi,
Ipse, & eo nati, sed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem, hoc erat. Cypselus verò tyrannide potitus, talis extitit
vt Corinthiorum multos insequutus sit, multos pecunia, longè plurimos a-
nima priuauerit. Cui quum triginta regnasset annos bene vita defuncto suc-
cessit in tyrānide filius Periander, qui inter initia mitius agebat quàm pater:
sed vbi per nuntios consuetudinem habuit cum Thrasybulo Mileti tyranno,
multo magis quàm pater cruentus effectus est. Missio enim præcone, Thra-
sybulum interrogauit qua ratione ipse rebus tutius constitutis, ciuitatem
pulcherrimè gubernaret. Thrasybulus, eo qui à Periandro missus erat extra
oppidum educto ingressus est rus quoddam satum, & vnà cum eo segetem
inter ambulans, sciscitabatur hominem de suo aduentu è Corintho, detrun-
cans atque abiiciens vt quanque videbat spicam inter alias extantem, donec
segetem formosissimam atq; densissimam hunc in modum corrupit: prædi-
umq; illud peruagatus, nullo [2] verbo reddito præconem remisit. Reuersus
Corinthū præco auido præceptionis audiendę Periandro negauit sibi quip-
piam respondisse Thrasybulum, & mirari quòd se ad virum vesanum Peri-
ander misisset, & sua ipsius destruentem: exponitq; quæ ex Thrasybulo vi-
disset. Periander id quod à Thrasibulo actum erat intelligens, atq; interpre-
tans sibi ab illo præceptum vt eminentissimos quosq; popularium interime-
ret, tunc verò omnem in ciues sæuitiā exercuit, interficiendo ac persequen-
do consummans id quod à Cypselo fuerat omissum. Atq; adeo die vno vni-
uersas mulieres Corinthias exuit, propter Melissam vxorem suam. nam quū
ad Thesprotos, qui sunt ad flumē Acherontem, misisset nuntios sciscitatum
necyomanteon, *id est*, *mortuorum oraculum*, de hospitis deposito, Melissa appa-
rere negauit se indicaturam aut dicturam vbinam depositum esset collocā-
tum, quoniam ipsa algeret, quia nuda esset. nihil enim sibi prodesse vestes
cum quibus sepulta fuisset, vtpote non concrematas. Cuius rei, quòd vera
loqueretur, testimonio foret quòd Periander in frigidum furnum pa-
nes ingessisset. Hæc Periandro renunciata, ob illud argumentum fidem

[1] *ad gratulandum patri suo.*

[2] *dato consilio.*

fecere,

" fecere, quòd ipſe cum Meliſſa quamuis defuncta coierat. Itaque ſtatim poſt
" eum nuntium per præconem edixit vt omnes Corinthiæ mulieres ad Iuno-
" nis templum prodirent. Eò, tanquam ad diem feſtum, quamornatiſſimè po-
" terant quum iſſent mulieres iſtæ, depoſitis clàm ſatellitibus, eas omnes ſine
" diſcrimine exuit, ingenuas pariter & ancillas, atque *eas veſtes* ad foueã com-
" portatas Meliſſam precando cremauit. Hæc vbi fecit, & nuntios iterum e-
" oſdem miſit, tunc ei Meliſſæ idolum, *hoc eſt, inanis imago*, expoſuit vbinam
" depoſitum hoſpitis collocaſſet. Huiuſmodi eſt tyrannis, Lacedæmonij, vo-
" bis, & talium operum. Eoq; nos Corinthios cum magna admiratio cepit ſi-
mulatque vidimus vos accerſiſſe Hippiam, tum verò maior nunc dum iſtà
" dicitis. Propterea deos Græcorum inuocantes ' teſtamur apud vos, ne veli-
" tis tyrannides in ciuitatibus conſtituere, quas non extinguitis, ſed excitatis
" præter æquitatem, dum Hippiam reducitis, in quo ſcitote Corinthios vobis
" non aſſenſuros. Hæc Soſicles Corinthiorum legatus. Quem excipiens Hip-
pias, eoſdem quos ille deos inuocando dixit, cum cæteros, tum præcipuè
Corinthios deſideraturos Piſiſtratidas, ' quum veniſſent dies quibus expia-
re ſe ab Athenienſibus nequirent. Hactenus reſpondit Hippias, quoniam o-
racula illa ipſe præ cæteris nota haberet. Cæteri ſocij, qui antea ſilentium te-
nuerant, audito Soſicle, liberius pro ſe quiſque in vocem erumpentes, acce-
dere ſententiæ Corinthiorum, obteſtariq; Lacedæmonios nequid agerent
noui aduerſus Græcam ciuitatem. Ita ab ea re ceſſatum eſt.

' *obteſtamur vos ne tyrannides in ciuitatib. conſtituatis. Atque adeo, niſi ab incepto deſiſtatis, ſed Hippiã contra ius & æquum reducere conemini, ſcitote non approbaturos veſtrum hoc factum Corinthios.*

' *vbi veniſſent ſtati dies quibus futurum eſſet vt illos angerent Athenienſes. Sed diuã Dea ſuſpectum reddit vel ipſa Vallã interpretatiõ.*

Hippias illinc profectus, offerẽte ſibi Amynta Macedone Anthemun-
tem, & Theſſalis Iolchon, neutrum accipere voluit, ſed rurſus ad Sigeum
conceſſit, quod armis Piſiſtratus, à Mitylenæis eripuerat. Eoq; capto, tyran-
num ibi conſtituerat Hegeſiſtratum, filium nothum ex muliere Argiua, qui
tamen, qui à Piſiſtrato acceperat, non tenuit ſine prœlio. nam diu inter Mi-
tylenæos ac Athenienſes pugnatum eſt, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo
prodeuntes: hos repetentes regiones, illos refellentes hac ratione, quòd di-
cerent nihilo magis iuris eſſe Æolibus in agrum Ilienſem, quam ſibi ac cæ-
teris Græcis qui Menelao in raptu Helenes operam nauaſſent. His aſſiduè
bellantibus, cum alia in prœliis geſta ſunt, tum illud, quòd Alcæus poeta in
prœlio quod collatis ſignis gerebatur, vincentibus Athenienſibus ipſe qui-
dem fugæ ſe mandans euaſit: ſed armis eius potiti ſunt Athenienſes, quæ a-
pud templum Mineruæ in Sigeo ſuſpenderunt. Hanc rem Alcæus carmini
mandans, in Mitylenen repoſuit, indicans Melanippo ſodali ſuam calamita-
tem. Mitylenæos tamen atque Athenienſes reduxit in gratiam Periander
Cypſeli filius, qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, vt vtrique ea cole-
rent quæ haberent. Atque hoc modo Sigeum factũ eſt Athenienſium. Hip-
pias, poſteaquam Lacedæmone in Aſiam abiit, cuncta agitabat, inſimulan-
do Athenienſes apud Artaphernem, atque omnem operam dando vt Athe-
næ in illius ac Darij venirent poteſtatem. Quę agitare Hippiam quum acce-
piſſent Athenienſes, mittunt Sardis nuntios ad diſſuadendum Perſis fidem
habere exulibus Athenienſibus. Sed Artaphernes iubere Athenienſes (ſi ſalu
eſſe vellent) rurſus Hippiam recipere: Athenienſes eam conditionem re-
cuſare, & malle profeſſi eſſe Perſarum hoſtes. Dum ita apud Perſas inſimu-
lantur, atque ita animati ſunt Athenienſes eam conditionem recuſare, hoc
interim tempore Mileſius Ariſtagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus
è Sparta Athenas venit. nam ea ciuitas inter cæteras præpollebat. ' Ad quam
ciuitatem vbi venit Ariſtagoras, eadem quæ in Sparta, commemorauit de
commodis quæ eſſent in Aſia, deq; Perſico bello, quòd neque ſcutum ne-
que lanceam in vſu haberent, ' facilesq; eſſent ad capiendum. Hæc ille re-
ferens, ea quoque addebat, Mileſios eſſe Athenienſium colonos, quos æ-
quum eſſet ab eis liberari qui multum pollerent. Denique nihil non polli-
cebatur, omnibus obſecrans quod tantopere cupiebat, donec eos induxit.
Facilius ' enim ei viſum eſt multos decipere quàm vnum: qui ſi Cleomenẽ

' *Quum ille tem ad plebẽ acceſſiſſet Ariſtag.*

' *expugnãdi; facile poſſent.*

' *eſſe videtur, mult. dẽtip. q. vn. ſi Cleom. quidẽ Lacedæmonios tm ſolũ fall.*

ſolum fallere non potuit, id tamen in triginta millibus Athenienſium effecit. Itaque Athenienſes perſuaſi, decreuere viginti naues Ionibus auxilio mittẽdas, Melanthio illis præfecto, viro inter populares omni in re ſpectato. Hęc claſſis initium malorum extitit Græcis pariter & barbaris. ante cuius egreſſum Ariſtagoras reuectus Miletum, excogitauit conſilium quod in nullam Ionum vtilitatem erat redundaturum. quanquam ne ille quidem hac ratione faciebat, ſed vt regi Dario moleſtiam afferret. Etenim miſit quendam in Phrygiam ad Pæones qui à flumine Strymone in captiuitatem abducti à Megabyzo erant, locum atque vicum per ſeſe incolentes: ad quos vt peruenit nuntius, ita verba fecit, Viri Pæones, miſit me Ariſtagoras Mileti tyrannus ' ad oſtendendam vobis (ſi obtemperare velitis) ſalutem. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, ' eademq; vobis præſtat facultatem ſalutis parandæ ad patriam veſtram: per vos quidem, vſque ad mare, deinceps nobis iam curæ erit. His auditis Pæones magnam ſanè voluptatem acceperunt: ſumptisq; liberis atque vxoribus, ad mare fuga ſe proripuerunt: nonnullis eorum præ metu ' illinc remeantibus. Vbi ad mare peruenere, illinc in Chium tranſmiſere. quò poſtquam applicuere, eorum veſtigia inſequutus adfuit ingens equitatus Perſarum: & quia eos aſſequi non potuit, miſit in Chium ad illos vt eodem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chiis ſunt in Lesbum tranſportati, mox à Lesbiis in Doriſcum, vnde terreſtri itinere ſe in Pæoniam receperunt. Poſt hæc ad Ariſtagoram Athenienſes viginti cum nauibus venere, ducentes vnà quinque triremes Eretriorum, qui non Athenienſium gratia commilitium præſtabãt, ſed debitam ipſis Mileſiis gratiam reddebant. Nam Mileſij aliquando ' pro Eretriis in bello Chalcidenſi præſtiterant, quũ Samij contra Eretrios atq; Mileſios Chalcidenſibus opem tuliſſent. Ariſtagoras, vbi iſti atque alij ſocij adfuere, expeditionem fecit aduerſus Sardis, nõ tamen ipſe proficiſcens, ſed Mileti remanens, præfectis aliis ducibus Mileſiorum, fratre ſuo Charopino, & cæterorum ciuium Hermophanto. Hac claſſe Iones vbi peruenere Epheſum, relictis nauibus apud Coreſum, quod eſt agri Epheſij, ipſi cum ingenti manu, ſumptis viæ ducibus Epheſiis, ad ſuperiora tendebant, ſecundum flumen Cayſtrum tenentes iter. Illinc ſuperato Tmolo Sardis aduenium, easq; ' occurrente nemine, capiunt, omniaq; eius vrbis loca, præter arcem, quam Artaphernes ipſe tutabatur, habens non exiguas virorum copias: ' quæ res fuit impedimento quominus qui ingreſſi erant vrbem, diriperent. Erant Sardibus domus plæræque arundinaceæ: quæ autem lateritiæ tamen ex arundinibus lacunaria habebant. harum vnam quidam è militibus quum incendiſſet, repentè ignis è domo in domum elapſus totam vrbem abſumpſit. Ardente vrbe, & vaſtante iam extrema incendio, nec habente regreſſum, Lydi & Perſarum quicunque in vrbe erant, vndique circumuenti, ex vrbe in forum confluunt, & ad amnem Pactolum qui medium forum interfluens, ramenta auri è Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiſcetur, & ille mari. Ad hunc amnem & ad hoc forum conglobati Lydi pariter & Perſæ ſeſe defendere adigebantur. Iones, videntes hoſtium alios ſeſe tutãtes, alios magna multitudine ſe obuiam ferentes, metu perculſi, ad montem qui dicitur Tmolus ſeſe recipiunt, atq; illinc noctu ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit vnà templum Cybeles indigenæ deæ: cuius prætextu poſtea Perſæ templa quæ in Græcia erant cremauerunt. Hoc vbi Perſæ qui intra Halyn domicilia habebant, reſciuerunt, tunc verò ad ferendam Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardibus Iones iam illinc profectos, eadem via inſequuti, comperiunt Epheſi: congreſſiq; cum illis ex aduerſo inſtructis, in fugam eos vertunt, multosq; occidunt, & in his cum alios illuſtres viros, tum Eualcidem Eretriorũ ducem, qui donatus laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceo maiorẽ in modũ celebratus. Ex ea pugna qui euaſere, per vrbes fuere diſſipati. Et tunc quidẽ ita dimicatum eſt. Athenienſes autẽ, poſt hæc deſertis prorſus Ionibus, etſi per nuntios

Ariſtago-

' *ſalutare conſilium vobis daturum.*

' *vobiſq; id licet incolumes in patriã reuerti: vobis quidẽ ad mare vſq; : quod autem à mari eſt, nobis curæ erit.* Q. d. veſtrum eſt operam dare vt ad mare, vos recipiatis: eo quum veneritis, quod iter tenere debeatis, curæ nobis erit.

' *illic remanentibus.*

' *Eretrios in bello aduerſus Chalcidenſes adiuuerant,*

' *repugnante nemine,*

' *Ne autem vrbem hanc à ſe captam diriperent hoc obſtitit:* quod ſequitur videlicet. at Valla iunxit præcedentibus hæc, τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι, &c.

Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, tamen quoniam ista aduersus Darium egerant, nihilo segnius bellum aduersus regem parabant. Hellespontumq; inuecti, Byzantium ac cæteras circà vrbes in suam potestatem redegerunt. Inde euecti magnam Cariæ partem in belli societatem asciuerunt. nam Caunus, quæ prius societatem facere recusauerat, vbi Sardis conflagrarunt, & ipsa Ionibus accessit: Cyprij quoque omnes vltrò, exceptis Amathusiis, acceſſerunt. Defecerunt autem Cyprij à Medis in hunc modum: Erat Onesilus quidam Gorgi Salaminiorum regis frater, natu minor Cherſis filius, Siromi nepos, EVelthontis pronepos. hic vir, quum sæpenumero antea Gorgum solicitasset ad rebellandum ab rege, tunc audiens Ionas rebellasse, vehementius vrgere hominẽ instituit. In quo quia nihil proficiebat, obseruato tempore dum Gorgus oppidum egrederetur vnà cum suis [1] militibus, eum portis excluſit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit: eo potitus Onesilus omnibus Cyprijs vt rebellarent suadebat: persuasis cæteris, Amathusios rebellare abnuentes obsidione circumdedit. Dum hic Amathuntem obsidet, Darius, vt ei nuntiatum est Sardis captas incensasq; ab Athenienſibus atque Ionibus, & huius comparandæ classis atque rei contexendæ fuisse authorem Aristagoram Milesium, fertur, [2] quum primum hæc audiuit, dixisse Iones nihil fecisse: probè sciens non fuisse illos præ contemptu sui rebellaturos: deinde interrogasse quinam essent Athenienses. Id quum audisset, tum arcum posciſſe eoq; sumpto, sagittam quam imposuerat, in cœlum excussisse: & ea
» in aerem excussa, dixisse, O Iupiter, contingat mihi vt Athenienses vlciscar.
» Atque hæc loquutus, cuidam famulorum præcepisse vt sibi semper appoſita
» cœna, ter diceret, Here, memento Athenienſium. Et quum hoc præcepisset, accito ad suum conſpectum Histiæo Milesio, [3] quem ipse diu distinuerat, ita
» eum fuisse alloquutus, Audio Histiæe procuratorem tuum, cui tu Miletum
» demandasti, nouas aduersum me res esse molitum. viris enim ex altera continente persuasit vt Iones sequerentur, (qui mihi commissorum pœnas dabunt) eosq; induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur videntur hæc
» tibi bene habere? quorũ quidnam sine tuis consiliis actum est? Proinde vide ne rursus teipsum in culpam induas. Ad hæc Histiæus, Quódnam, inquit,
» rex protulisti verbum? méne consulere rem quæ tibi sit quippiam siue multum siue parum moleſtiæ allatura? Quid mihi quærens ista facerem? aut cuius rei indigens? cui omnia adsunt quæ tibi? quem tu omnium consiliorum
» tuorum cõmunione dignaris? Quòd si istud quod ais egit procurator meus,
» sic habeto, id eum fecisse suo consilio. [4] Principio rationẽ istam non admitto,
» Milesios ac meum procuratorem quippiam rerum nouarum feciſſe aduersus statum tuum: si quid tamen huiusmodi faciunt, & tu id quod est audisti, rex, intellige quid rei egeris quòd me à mari ablegandum putasti. nam Iones
» id agere aggressi sunt, postquam ego ex ipsorum cõspectu sum amotus, cuius
» aggrediendi iampridem libidine tenebantur: quod si ego in Ionia fuissem,
» nulla profectò se ciuitas commouisset. Proinde nunc properè dimitte me vt
» in Ioniam contendam, illic omnia negotia tibi in integrum restituturus, &
» hunc Mileti procuratorem, harum rerum machinatorem, in tuam potestatem redacturus. Hæc, quum ex animi tui sententia confecero, iuro per deos
» regios me non prius exuturum hanc vestem, qua indutus in Ioniam descendam, quàm Sardiniam insulam maximã tibi tributariam reddam. Hæc Histiæus fallendi gratia dicebat. quibus persuasus Darius, hominem dimisit, præcipiens vt posteaquam ea quæ spopondérat præstitisset, ad se Susa reuerteretur. Dum nuntius de Sardibus ad regem venit, Dariusq; illam rem arcu fecit, & Histiæum est alloquutus, Histiæusq; ab eo dimissus ad mare se contulit, hoc interea omni tempore hæc gesta sunt. Onesilo Salaminio Amathusios obsidenti nuntius affertur [5] Artybium virum inter Persas eximium cum magna vi Persarum cursum tenere in Cyprum. Quo accepto, Onesilus

[1] Legit ἐμπαύσει pro ἐπαύσει.

[2] vbi hæc audiuit, Iones contempsisse, (vel nihil fecisse) quippe qui non impunitam illorum fore rebellionem sciret. deinde interr.

[3] quem à longo iam tempore detinebat. vel, retinebat.

[4] Sed ego priorem fidem his verbis abrogo, Milesij.

[5] Artybium Persam cum numerosa manu Persica, Cyprum adeuntare. Ad verbum. Expectari in Cyprum. id est, Eius in Cyprium aduẽtum expectari. Valla autem hic ἀγορδίκημον cum δίκημον confudit.

legatos passim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui non diu in deliberando cunctati, cum magna classe ad eum se contulerunt. Et quum Cyprum tenuissent, Persæ nauibus è Cilicia traiecerunt, terrestriq; itinere Salaminem contenderunt, Phœnicibus classe circumeuntibus promontorium quæ Claues Cypri vocantur. His ea facientibus, Cyprij tyranni conuocatis Ionum ducibus dixere, Viri Iones, vobis nos Cyprij optionem damus « cum vtris dimicare velitis, cum Persis, an cum Phœnicibus. Si terra mauultis cum Persis acie confligere, iam tempus est è nauibus egrediendi, & in acie standi, vt nos vestras ingressi naues, cum Phœnicibus dimicemus: sin « cum Phœnicibus fortunam tentare mauultis, facite. quoniam alterutrum « opus est eligatis, vt quantum in nobis situm est, Ionia atque Cyprus in libertatem vindicentur. Ad hæc Iones Commune, inquiunt, Ioniæ concilium « nos misit ad mare tutandum, non ad naues tradendas, quò ipsi cum Persis in « terra confligeremus. ' Itaque vbicunque quidem collocabimur, vt operam « nauemus enitemur: vos verò debetis qualia ab imperantibus Medis passi e- « stis reminiscentes, viros egregios vos ostendere. Hæc Iones responderunt. « Post hæc Persis in campum Salaminium tendentibus, Cyprij reges aduersus alios hostes constituerunt alios Cyprios: aduersus Persas, optimũ quenque Salaminiorum ac Solienſium. aduersus Artybium Persarum ducem Onesilus vltro constitit. Insidebat Artybius equo in armatum erigere se docto. Quod audiens Onesilus, ad satellitem suum (erat enim ei satelles sanè quàm peritus rei bellicæ, & alioqui * solertiæ plenus.) Audio, inquit, Artybij equum edoctum se erigere, & pedibus simul atque ore ' eum in quem agitur, perficere: proinde tu properè inita ratione dicito vtrum malis obseruare, equumne tibi feriendum, an ipsum Artybium. Ad quem seruus suus, « Ego verò, inquit, rex, paratus sum & vtrunq; & alterutrum, & omnino quicquid imperaueris, facere. promam tamen quod rebus tuis esse conducibilius sentiam, regem ac ducem oportere cum rege ac duce certare. siue enim « talẽ occidas, decori tibi fore: siue (quod secundũ est) à tali occidaris, (quod « absit) dimidium mali esse. nos verò famulos cum famulis hostium debere « confligere. Nam quod ad equum attinet, nõ est causa cur eius artificium extimescas. recipio enim tibi eum posthac aduersus neminem se erecturum. « Hæc illo loquuto, mox exercitus cõflixere terrestres naualesq;. & classe quidem Iones eo die strenuè pugnantes superauere Phœnices. Samiorũ tamen præcipua virtus extitit. In terra autem, vbi concursum est, dum acies dimicant, circa imperatores hoc actũ est: Vbi Artybius equo cui insidebat in Onesilũ inuectus est, Onesilus (vti conuenerat cum satellite) ipse inuadentem Artybium ferit, eius satelles sublatos equi pedes in Onesili scutũ eos iactantis, *falce percutiens* abscidit. quo ictu Artybius Persarũ imperator illic vnà cũ equo corruit. Cæteris autẽ pugnando occupatis, Stesenor Curij tyrãnus, nõ parum circa se copiarũ habens prodidit socios Curiẽses. (hi Argiuorũ coloni dicuntur esse.) Post horũ proditionem, statim Salaminij, qui curribus vehebantur, idẽ fecere. quo ex facto Persæ Cypriis superiores extitere. Horũ acie in fugã versa, cum alij multi occubuere, tũ verò Onesilus Cherſis filius, qui Cyprios ad defectionẽ induxerat, & Soliorũ rex Aristocyprus Philocypri filius, eius, inquã, Philocypri quem Solon Athenienſis Cyprum profectus inter tyrãnos maximè versibus celebrauit. Onesili caput Amathusij, quoniam ipsos obsederat, excisum in oppidũ retulerunt, ac supra portas suspenderunt. Quod suspensum quum iam exinanitũ esset, ingressum apum examen fauo referſit. ea de re oraculum Amathusiis (nam oraculum cõsuluere) redditum « est vt depositũ caput humarent, Onesiloq; quotannis tanquam heroi sacrificarent. hoc facientibus, melius cum eis actũ iri. quod Amathusij ad meam vsq; memoriã faciebant. Iones, & alij qui ad Cyprum pugnã nauali dimicauerant, vbi didicere res Onesili perditas, & cæteras Cypriorũ vrbes obsessas « præter Salaminem, eam autem Gorgo pristino regi Salaminios restituisse, in

Ioniam

' Nos itaque vbi collocati fuimus, vt oper. vel, in munere quod nobis iniunctum est.

* audaciæ plenus, vel, Animosus. vel, magnos spiritus gerens. Sed rectius λήμα τος quàm λήμματος.

' eum in quẽ impetum faciat, interficere. vel, Eum in quem feratur, aut insurgat, conficere. quod melius respondet verbo κατεργάζεσθαι.

Ioniam tedire maturauerunt. Ciuitatum autem Cypriarum diutissime obsidionem Soli pertulit, sed eam Persæ quinto mense quàm obsidere cœperunt, circumsuffosso muro expugnauerunt. Ita Cyprij, quum annum liberi fuissent, denuò in seruitutem sunt redacti. At Daurises, qui filiam Darij in matrimonium habebat, Hymeesq; & Otanes, atq; alij Persarum duces, & ipsi filias Darij in matrimonio habentes, persequuti eos Iones qui aduersus Sardis expeditionem fecerant, postquam in naues repulerunt prœlio victos, dehinc inter se partiti sunt vrbes quas expugnarant. Daurises quidem conuersus ad vrbes in Hellesponto sitas, cepit Dardanon, cepit Abydum & Percotem, Lampsacum & Pæson, singulas diebus singulis. Cui à Pæso ad vrbem Parion contendenti nuntius adfertur, Cares cum Ionibus sentientes, à Persis defecisse. igitur conuerso itinere ex Hellesponto aduersus Cariam copias duxit. Sed antequam perueniret, de eius aduentu certiores facti Carij, ad columnas quæ albæ dicuntur, conueniunt, atq; ad amnem Marsyam, qui ex Hydriade regione defluit in Mæandrum. Ibi coactis Cariis, multæ sunt à multis dictæ sententiæ: sed optima omnium, meo iudicio, à [1] Pixodora Mausoli filio, viro Cindyensi, qui Syennesis Cilicũ regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc sententia dicebatur vt transmisso Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita demũ cum hoste congrederentur, vt sublata spe retrò fugiendi, atq; ibidem manere coacti, redderentur [2] meliores quàm natura essent. Verùm hæc sententia non peruicit, sed illa, vt Persis potius à tergo Mæander esset, vt si Persæ fugam facientes euaderent, tamen in flumen incidentes, abire non possent. Post hęc quum adessent Persæ, ac Mæandrum transissent, ibi super amnem Marsyam Cares prœlium conseruere cum Persis acre atque diuturnum: ad postremum præ multitudine hostium terga vertunt. Quo in prœlio, Persarum cecidere duo millia, Carum decem millia. ex quibus qui effugerunt, ad Labranda in Ionis militaris templum se receperunt, in magnum atque sacrum lucum platanorum. Soli autem ex iis quos nouimus, Cares sunt qui Ioui militari hostias offerant. Huc Cares quum se recepissent, de salute cõsultabant, vtrũ sese Persis dedere, an Asiam penitus relinquere satius esset. De hac re consultantibus, subsidio venere Milesij cum sociis. Ibi Cares immutata priori voluntate, rursus ad bellũ instaurandum animantur, & cum inuadentibus Persis concurrunt: & quum diutius quã prius dimicatum esset, fugantur, multis cæsis, Milesiorũ præcipuè. Post acceptam calamitatẽ hanc Cares copiis reparatis [3] repugnauerunt. Audientes enim vrbes suas inuasum iri à Persis, insidias illis in via quę in Mylassa fert collocauerunt, authore Heraclide Ibanolio viro Mylassensi. In eas insidias Persę noctu incidentes, obtruncati sunt cum ducibus suis Daurise & Amorge & Sisamace, necnon Myrse Gygis filio. Hunc in modũ interiere hi Persę. Hymees autem (qui & ipse erat ex insequentibus Iones qui aduersus Sardis militauerãt) ad Propontidem conuersus cepit Cion Mysiam. Hac expugnata, audiens Dauriscm relicto Hellesponto tendere aduersus Cariam, omissa Propontide, in Hellespontum duxit exercitum, cepitq; Æoles omnes qui oram Iliadem incolunt. cepit item Gergitas [4] qui à priscis Teucris relicti fuerant. Et ipse quidem Hymees, quum has gentes cepisset, morbo decessit Troade: & hic quidem ita mortem obiit. Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduersus Ioniam confinemq; AEolidem delecti imperatores, cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex AEolia verò Cumam. Quibus oppidis captis, Aristagoras Milesius, vbi hoc accepit, non erat compos mentis, vt qui perturbasset Ioniam, & magna negotia confudisset. Itaq; certens hæc, vbi constitit ei rem effici non posse, nec Darium regem superari, de fugiendo deliberabat, conuocatisque suæ factionis hominibus, [5] consulebat satius fore eis, si Mileto expellerentur, in septentrionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam vel in Sardiniam vel in Myrcinum Edonum, quam Histiæus, à Dario ea donatus, mœnibus struxerat. Hæc

[1] Pixodaro

[2] fortiores. vel, magis strenuos

[3] pro, Pugnã instaurarunt. vel, Denuo pugnarunt.

[4] qui ex priscis T. rel. fuerant. vel, remanserant.

[5] cum eis deliberabat, satius esse diuersis perfugiũ aliquod sibi habere, si forte Mileto exterminarentur. anne igitur se coloniã in Sard. an in Myrc. Edonorũ ducere oporteret, quam Hist. Vbi autem Valla sua illa septentrionalia loca inuenerit non video, nisi ex ὑπαρχοντος fecerit ὑπαρχων.

[1] Historiam, Aristagoras percontabatur. Verùm Hecatæus Hegesandri filius, [1] vir logopœos, negabat coloniam alterutrò deducendam: sed, si Mileto eiicerentur, mœnia in Lero insula ædificanda, atque illic quiescendum: deinde illinc Miletum esse remeandum. Hoc consulebat Hecatæus. Sed Aristagoras, cuius sententia præcipuè erat abeundi in Myrcinum, demandata [2] Mileto Pythagoræ filio viro inter populares probato procuratione Mileti, ipse sumptis secum omnibus voluntariis in Thraciam nauigauit, regionemq; obtinuit ad quam concesserat. Ex ea profectus, dum vrbem obsidet, tam ipse quàm eius exercitus à Thracibus, tametsi illinc accepta fide excedere volentibus interemptus est.

[2] Mirum si Valla ita scriptũ reliquit, vt Miletus viri illius sit nomen. quum in nostris exempl. sit duntaxat Pythagoræ.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEXTVS, QVI INSCRIBITVR ERATO.

ARISTAGORAS quidem Ionicæ rebellionis author ita oppetiit. Histiæus autem Mileti tyrannus, [3] à Dario commeatum adeptus, Sardis venit. eò quum venisset è Susis, interrogatus est ab Artapherne Sardium præfecto, quidnam ei videretur Iones ad rebellãdum induxisse: & quum negaret se id scire, quinimò mirari quod actum esset, tanquam eius rei prorsus ignarus, [4] Artaphernes, qui eum fuisse artificem comperisset, id ipsum intuens, inquit, Histiæe, sic res hæc se habet, Hunc calceum tu quidem cõsuisti, Aristagoras autem sibi induit. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinens dixit: quem Histiæus tanquam rei gnarum veritus, prima statim nocte fuga se ad mare proripuit, [5] regem Darium frustratus, cui Sardiniam insulam maximam in illius potestatem redacturum se pollicitus, subiit primas partes Ionici belli aduersus Darium gerendi. Is quum in Chium transmississet, à Chiis in vincula coniectus est, [6] exploratum habentibus eum a Dario illuc isse ad res nouas moliendas: sed vbi omnem cognouere rationem quòd regi hostis esset, hominem soluerunt. Ibi interrogatus Histiæus ab Ionibus cur ita promptè Aristagoræ vt à rege deficeret [7] delegasset, & tanta clade Iones affecisset, [8] non dixit causam penes illos meritò fuisse, sed regem Darium constituisse, Phœnices è sedibus suis amotos in Ioniam transferre, & Iones in Phœnicen, & hac causa literas ea de re se misisse. *Quibus verbis*, [9] quum nihil omnino rex constituisset, ipse Iones terrefaciebat. Post hæc ad Persas qui Sardibus erant, literas dat, tanquam secum antea de rebellione colloquutos: quas literas fecit per nuntium quendam Hermippum Atarniteum. Eas Hermippus non iis ad quos dabantur reddidit, sed Artapherni. Ille, omnibus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Histiæus mittebat, & quæ vicissim à Persis ad Histiæum responderentur, sibi dare. Ita rebus palàm factis, Artaphernes de multis Persarum supplicium sumpsit. Et Sardibus quidem tumultus extitit: Histiæus autem hac spe lapsus, exoratis Chiis, Miletum reductus est. Sed Milesij, libenter etiam Aristagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum, vtpote gustata libertate. [10] Histiæus sub noctem conatus introire Miletum, à quodam Melesio in fœmore vulneratus est. Ita reiectus à patria sua, rursus se recepit in Chium: atque illinc, quoniam Chios ad tradendas sibi naues inducere non poterat, traiecit Mitylenen: [11] Lesbiisque vt sibi traderent naues persuasis, octo illorum triremibus armatis Byzantiũ remigauit. Ibiq; subsidens, nauigia quæ è Ponto prodibant intercipiebat, præter eorum qui se paratos obsequi sibi assentiebantur

[3] a Dario dimissus.
[4] Artaphernes illum astutè respondere videns, dixit, vt qui veram defectionis causam compertam haberet:
[5] rege Dario decepto: in cuius potestatẽ cum Sard. inf. max. se redacturum esset pollicitus, subiit pr.
[6] indicantibus vel, existimãtibus
[7] per literas (vel per nũtium) suasisset, aut imperasset,
[8] veram eam causam illi minimè expossit,
[9] quum rex hac facere minimè deliberasset,
[10] Atq; ad eo Histiæum sub n.
[11] quumq; Lesbiis vt sibi naues darent persuasisset, bi triremes octo armarunt, quibus cum illo Byzantium nauigarunt. Ibiq; subsidentes nauigia q. e. P. pr. intercipiebat, præterquam eorum qui se Histiæo paratos obsequi dicebant.

tiebantur. Hiſtiæo & Mitylenæis hæc agentibus, aduerſus ipſam Miletum ingens exercitus hoſtium claſſiarius pariter & terreſtris [1] in expedito erat. Duces enim Perſarum coactis in vnum copiis cuncti in eam contendebant, minoris cætera oppida facientes. Inter claſſiarios promptiſſimi erant Phœnices, cum quibus militabant & Cyprij recens ſubacti, & Cilices, & Ægyptij. Hos aduerſus Miletum & cæteram Ioniam venturos quum accepiſſent Iones, miſerunt ſuos quiq; primores ad commune Græciæ conſiliũ. Quibus in eum locũ coactis, atq; deliberantibus, viſum nullas debere terreſtres copias aduerſus Perſas contrahi, [2] ſed Mileſios mœnia per ſeipſos pro viribus tutari, cæteros claſſem inſtruere nulla naui prætermiſſa. Inſtructaque claſſe, primo quoque tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali decernere. Lada autem, parua quædam eſt inſula, vrbi Mileſiorum obiacens. Poſt hæc impletis nauibus Iones præſtò fuerunt, comitantibus AEolibus [3] qui incolunt Lesbum: atque ita aciem inſtruxerunt: Cornu quod erat auroram verſus, ipſi Mileſij cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Prienenſes erant, duodecim cum nauibus: Miuſij cum tribus nauibus. His contigui Teij, decem & ſeptem cum nauibus: Chij cum centum. Vltra hos locati erant Erythræi & Phocenſes: Erythræi quidem, cum octo nauibus, Phocenſes verò cum tribus. Phocenſibus adhærebant Lesbij cum nauibus ſeptuaginta. Vltimo in loco erant Samij cum ſexaginta nauibus, tenentes cornu occaſum verſus. In ſumma, omnium numerus, trecentæ ſexaginta tres triremes. Tot fuere Ionicæ naues. Barbaræ verò, numero ſexcentæ: quæ vbi & ipſæ in agrum Mileſium venere, omnisque ei peditatus adfuit, tum verò duces Perſarum audita multitudine nauium, iamdudum extimuerunt ne illos ſuperare, néve Miletum, niſi mari potiti eſſent, capere non poſſent, ſimulque ob id apud Darium adirent periculum pœnæ ſubeundæ. Hæc reputantes, contractis Ioniæ tyrannis, qui ab Ariſtagora Mileſio deiecti principatu, ad Medos perfugerant, & tunc aduerſus Miletum militabant, horum quicunque aderant conuocatis, ita verba fecerunt, Viri Iones, [4] qui veſtrûm de domo regia bene meritus eſt, nunc appareat. Suos enim populares quiſque veſtrûm conetur abducere à reliquis ſociis, eliciendo illos hac promiſſione, nihil eos quòd rebellarint, moleſtiæ ſenſuros, nullas eorum vel ſacras vel priuatas ædes incenſum iri, nihil violentius quàm antea paſſuros: ſinminus iſta facere ſed omnino decernere prœlio voluerint, hæc eis damna dicite euentura, quæ certè euenient: ipſos prœlio victos in ſeruitutem rapiendos, liberos eorum à nobis caſtrandos, virgines in Bactra aſportandas, terram aliis tradendam. Hæc loquutis Perſarum ducibus, Ionum tyranni ſub noctem ad ſuos quiſque populares denuntiatum miſerunt. Iones ad quos ij nuntij peruenerunt, contemnere hæc, nec animum ad proditionem faciendam inducere, ſibi quiſque ſoli illa à Perſis denuntiari exiſtimantes. Hoc, ſimulatque Miletum Perſæ applicuere, geſtum eſt. Mox quum ad Ladam Iones coacti eſſent, conciliaque haberentur, & aliæ ab aliis ſententiæ dicerentur, Dionyſius Phocenſis dux ita loquutus eſt;

» Quoniam in ſummo ancipiti res noſtræ ſunt, viri Iones, vt aut liberi ſimus
» aut ſerui, & quidem tanquam fugitiui, ſi vultis deuitare calamitates, ſub-
» eundus eſt vobis impræſentiarum labor: ita ſuperatis hoſtibus liberi eſ-
» ſe poteritis: ſin autem ignaui fueritis, & ab ordine receſſeritis, nullam ve-
» ſtri ſpem habeo quominus pœnas regi rebellionis detis. Sed aſſentia-
» mini mihi, & voſipſos mihi permittite, & ego, diis & æquo iuuantibus,
» recipio vobis aut non concurſuros hoſtes, aut ſi concurrent, multo in-
» feriores futuros. His auditis, Iones ſeſe Dionyſio permiſere. Ille claſ-
» ſem aſſidùe in cornua producens, vt remiges exerceret, ſubinde loca in-
» ter nauigandum variare cogitabat, quinetiam propugnatores armatos eſ-
» ſe, & reliquum diei naues in ancoris ſtare: quotidie laborem Ionibus
» exhibens, ad ſeptimum vſque diem obtemperantibus atque imperata

[1] *expectabatur.*

[2] *ſed è mœnibus Mileſios hoſtium impetum pro viribus propulſare: claſſem autem inſtruere, &c.*

[3] *quicunq; agrum Æolicum incolũt.*

[4] *nunc eſſent alicuiũ veſtrûm in ſuã quam domum beneficia.*

facientibus. Post eum diem Iones, vtpote talium laborum insueti, tum defatigatione, tum soli afflictati, inter se dixere, Quo nos deorum offenso ista patimur? qui desipientes ac mente capti viro Phocensi superbo tres naues habenti, omnino nos permisimus, eumq; toleramus? quos ille sumptos perdit intolerabilibus ærumnis? quorum multi in morbum inciderunt, multi idem passuri videntur. quibus satius est quiduis aliud quàm hæc mala pati, atq; adeo seruitutem, [1] siqua futura est, expectare, quàm præsenti afflictari. Agite, huic ne deinceps obtemperemus. Hæc inter se loquutis, mox deinde nemo illi parere velle, sed tentoriis more militari in insula defixis frui vmbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia sua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum confusionem, putauerunt sibi admittendam orationem Persarum, quam per nuntium aperuerat Æaces Syloſontis filius, rogans vt à sociis deficerent, quum præsertim non fieri posse videretur vt regis potentiam superarent, ac probè scirent, si præsentem Darij classem superassent, aliam quincuplo maiorem adfuturã. Nacti igitur occasionem, vbi primùm viderunt Iones negantes se in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt suorum sacrorum atque priuatorum conseruationem. AEaces autem, cuius orationem admisere Samij, filius Syloſontis AEacis filij fuit, Sami tyrãnus, ab Aristagora Milesio exutus principatu, quemadmodum alij Ioniæ tyranni. Itaque posteaquam Phœnices nauigare aduersus Iones cœperunt; Ionesq; & ipsi naues in cornua digestas producere, ac propius ventum est, prœliumque consertum, tunc qui nam Iones ignaui, quive egregij fuerint, haud queo pro comperto scribere, quia alius in alium reiicit culpam. Dicuntur tamen Samij, quemadmodum cum AEace composuerant, sublatis velis ex acie excessisse, Samumq; abisse, præter decem naues, quarum trierarchi permanserunt dimicaruntq;, nolentes dicto audientes esse suis ducibus. Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donauit vt ipsorum nomina à maioribus repetita, tanquam egregiorum virorum, in lapide scriberentur: extatque is lapis adhuc in foro. Lesbij videntes Samios qui iuxtà erant fugam capessere, idem fecere quod Samij. [2] Quum id plerique Ionum facerent, eorum qui pugnando perstitere, Chij præcipuè circumuenti sunt, & quia nolebant perfidè agere, edita egregia opera oppressi. Qui (vt superius dictum est) centum naues quum præberent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen iniquè se facturos censuerunt si illorum similes essent: sed relicti cum paucis sociis discursando dimicauerunt, donec compluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum cæteris in terram suam perfugerunt. Quorum verò naues inualidæ erant, quia laceratæ, iis Chij insequente hoste ad Mycalem fugientes, impactis terræ nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et quum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad vrbem contenderunt, quum illic à mulieribus sacra legiferæ Cereris fierent. quos armatos Ephesij ingressos agrum suum videtes, quum de eis nihil audissent, suspicati fures esse & ad mulieres tendere, vniuersi ad vim arcendam procurrerunt, Chiosque interemerunt: & hi quidem hoc casu occiderunt. Dionysius autem Phocensis, posteaquam res Ionum accisas intellexit, captis tribus hostium nauibus, abiit non iam in agrum Phocensem, (probè sciens eum cum cætera Ionia direptum iri) sed vt erat, rectà contendit in Phœnicen: vbi nauibus oneratiis spoliatis, raptaq; ingenti pecunia, in Siciliam nauigauit: atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed in Carthaginenses ac Tyrrhenos. At Persæ, victis pugna nauali Ionibus, Miletum à terra atque mari obsederunt, suffossisq; muris, & omni genere tormentorum admoto, eam [3] ab arce acceperunt sexto quàm rebellauerat Aristagoras anno, atque diripuerunt: vt defuncta sit ea calamitate quam oraculum prædixerat. Siquidem Argiuis apud Delphos de ciuitatis suæ salute consulentibus, oraculum promiscuum redditum est,

[1] *quauis-cunq; futura est,*

[2] *Quin & Ionum bona pars idem faciebat. Inter eos verò qui in pugna perstiterũt, Chij asperrimè tractati fuerunt; quippe qui egregia facinora ederent, nullumq; laborem detrectarent. Qui (vt sup.*

[3] *funditus euerterunt*

est, quod in ipsos quidem Argiuos tendebat, sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad Argiuos pertinet, quum ad eum locum venerimus, referemus: quatenus autem ad Milesios, ita habet,

Tunc quoque commentrix operum Milete malorum,
Permultis cœna & præstantia munera fies.
Crinitisq; pedes tua pluribus abluet vxor:
Nostri erit ast aliis delubri cura gemellis.

Hæc tunc Milesiis contigerunt, quum ex iis plerique viri à Persis, qui criniti erant, sunt cæsi, vxores ac liberi in prædam cesserunt, templumq; quod erat in geminis, & delubrum, iuxta oracluum deflagrarunt. Pecuniarum autem quæ in hoc templo erant, sæpe alibi mentionem fecimus. Milesij conseruati à cæde, dehinc Susa perducti sunt, quos rex Darius nulla alia pœna afficiens, collocauit in vrbe Amba ad mare quod rubrum vocatur sita, vbi fluuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Agrum Milesium vrbi circumiectum atque planitiem ipsi Persæ obtinuere, montana Caribus Pedasensibus possidenda dederunt. [1] Hæc Milesiis à gente Persarum passis non reddiderunt vicem Sybaritæ, qui vrbe exuti Laon & Scidron incolebant. nam Sybari a Crotoniatis direpta, vniuersi Milesij qui puberes erant capita deraserunt, & ingentem luctum exhibuerunt. Ex omnibus enim ciuitatibus (quas nouimus) hæ præcipuè mutuo hospitio iungebantur. At non item Athenienses, sed Mileti expugnationem se permoleste tulisse cum aliis multis rebus declararunt, tum verò hac, quòd Phrynicho docente fabulam quam de Mileto direpta fecerat, theatrum illacrymauit, & Athenienses eum, quòd domestica mala refricuisset, mille drachmis mulctauerunt, adiecto interdicto nequis posteà ea fabula vteretur. Et Miletus quidem Milesiis desolata est. Samiis autem iis qui aliquid habebant, adeo non id quod sui duces erga Medos fecerant, probabatur, vt inito secundũ pugnam naualem consilio, visum sit, priusquam eò tyrannus AEaces veniret, in coloniam proficisci, ne manentes & Medis seruirent & AEaci. Etenim per hoc idem tempus Zanclæi (qui sunt Sicilienses) missis in Ioniam nuntiis, solicitabant Ones ad Pulchrum littus, cupientes illic vrbem Ionum condere. Hoc autem littus quod Pulchrum dicitur, Siculorum quidem est, sed ad Tyrrheniam Siciliæ vergit. His ergo solicitantibus, soli ex Ionibus Samij cum iis qui effugêre Milesiis eò concesserunt. Quibus in Siciliam tendentibus, iamq; appulsis Locros epizephyrios, hoc rei contigit, vt interea Zanclæi vna cum suo rege (cui nomen erat Scythes) obsiderent vrbem Siculorum, vt eam expugnarent. Idq; quum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quòd erat Zanclæorum hostis, adiens Samios, suasit satius esse vt Pulchrum littus, ad quod nauigabant, valere sinerent, & Zanclam occuparent viris desertam. Samij persuasi Zanclam occuparunt. Id Zanclæi quum audissent, vrbi suæ suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelæ tyranno. erat enim is eorum socius. Qui posteaquam ad illos iuuandos cũ exercitu venit, Scythæ Zanclæorum monarcho, tanquam vrbis desertori, & fratri eius Pythogeni vincula indidit, eosq; in oppidum Inycum relegauit: at cæteros Zanclæos Samiis (cum quibus publicè loquutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede vt [2] dimidium omnis prædæ vrbicæ atque captiuorum ipse haberet, item omnia quæ in agris essent: quanquam pleroſq; Zanclæorum titulo captiuorum in vinculis habebat, [3] quorum summos quosque trecentos Samiis occidendos tradidit: quod tamen illi facere noluerunt. Cæterùm Scythes Zanclæorum monarchus ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc transmisit in Asiam, ascenditq; ad Darium regem: quem Darius iustissimum virorum omnium cẽsuit qui Græcia ad se ascendissent. nam quum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus è Sicilia ad regem rediit: donec natu grandior ac [4] beatus apud Persas excessit è vita. Samij itaque Medis liberati, Zanclam vrbem pulcherrimam nullo negotio adepti sunt.

[1] Milesiis dubitem in hunc modum à Persis affectis, Sybaritæ qui vrbe sua exacti Laon & Scidron incolebant, gratiã parem non rependerunt. Siquidem Sybaris olim à Crotoniatis capta, Milesij omnes puberes capita rasitare instituerunt; ingentemq; luctum præferre ob calamitatem Sybaritarum. duæ enim illæ ciuitates omnium quas nouimus maximè inter se hospitio coniunctæ fuerũt. Non sic autẽ Athenienses vt Sybaritæ: qui quum manifesta alioquin indicia condolescentiæ multifariam eam ob causam dissent, unum per Phrynichum tragœdiã de Mileto captã scribentem per scenicos agones edentem, quum theatrum ipsum in lacrymas versum esset, ipsi Athenienses poematis autorem mille drachmis mulctarunt, tanquã propriæ eorum calamitates commemorasset. Ita Bud. huoc locum interpret.

[2] dimidium totius supellectilis & mancipiorum quæ in vrbe essent, ipse hab.

[3] ex quibus Zanclæus trecentos qui primi inter suos erant;

[4] præmortuo

Cæterùm poſt nauale prœlium pro Mileto geſtum, Phœnices iubentibus Perſis Æacem Syloſontis filium tanquam de ipſis bene meritum, & qui egregiam operam nauaſſet, Samum reduxerunt. Quæ ciuitas, ſola ex omnibus quæ à Dario rebellauerant, ea fuit cuius neque vrbs neque templa incẽderentur, quòd in pugna nauali à ſociis defeciſſet. Statim expugnata Mileto Perſæ Cariam cepere, ciuitatibus partim ſe vltrò dedentibus, partim vi adactis. Et hæc quidem ita geſta ſunt. Hiſtiæo autem Mileſio, dum circa Byzantium agit, & Ionum onerarias naues quæ è Ponto curſum tenebant, intercipit, affertur nuntius de rebus ad Miletum geſtis. itaque negotiis ad Helleſpontum pertinentibus Biſaltæ Apollophanis filio Abydeno delegatis, ipſe habens Lesbios Chium nauigat, & apud locum quendã agri Chij quem vocant Concaua regionis, quòd ab eius præſidio non reciperetur, congreſſus, permultos eorum interfecit: ſimulq; cæteros Chios, vtpote ex pugna naturali malè affectos, ſubegit, quodam ex eorum oppidulo cum Lesbiis progrediens. Sed videlicet quoties ingentes ſunt euenturæ calamitates vel ciuitati vel nationi ſolent ſignis prænuntiari. etenim Chiis ante hanc cladem ingentia ſigna contigerant: vnum, quòd ex choro centum iuuenum quos miſerant Delphos, duo omnino rediere, nonagintaocto peſtilentia abſumptis: alterum, quòd ſub idem tempus, paulò ante naualem pugnam, tectum ſupra pueros literas diſcentes corruit, ita vt ex centum viginti pueris vnus omnino euaſerit. hæc eis ſigna deus præmonſtrauit. Poſt hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Acceſſit ad cladem naualis pugnæ Hiſtiæus cum Lesbiis, qui [1] Chios iam exhauſtos facilè ad excidium deduxit. Hiſtiæus autem illinc cũ multa Ionum & AEolum copia aduerſus Thaſum contendit. Cui Thaſum obſidenti quum eſſet nuntiatum Phœnices à Mileto in reliquam Ioniam profectos eſſe, Thaſum inexpugnatam reliquit, atque in Lesbum traiecit cum omnibus copiis: & illinc, [2] quòd copias ſuas formidabat, traiicit in prouinciam Atarnis, tanquam frumentandi gratia tam illinc, quàm ex agro Caico qui erat Myſorum. Erat in his locis fortè Harpagus, vir Perſa, non parui exercitus dux: qui cum Hiſtiæo egreſſo in terram, certamine commiſſo, & ipſum Hiſtiæum viuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. hunc autem in modum captus eſt Hiſtiæus: Dum Græci cum Perſis pugnarent apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu perſtarent, mox equitatus emiſſus in Græcos impetum dedit. quo ex facto verſis in fugam Græcis, Hiſtiæus haud credens ob præſentem noxam ſe interfectũ iri ab rege, ob quandam vitæ cupiditatem captus eſt: qui vt fugiens capiebatur à quodam Perſa, vtq; ab eodem erat transfodiendus, ſeſe Mileſium Hiſtiæum eſſe, lingua Perſica vtens indicauit. Quem opinor, ſi ſeruatus ad regem Darium perductus fuiſſet, nihil tale fuiſſe paſſurum, [3] remiſſa ei à Dario culpa: nunc, ne id contingeret, néve fuga elapſus apud regem magnus rurſus exiſteret, Artaphernes Sardium prætor & Harpagus qui ceperant eum, Sardis perductum, in crucem ſuſtulerunt, *tamen truncum: nam* caput ſale conditum Suſa ad regem Darium detulerunt. Ea re audita Darius obiurgatis qui id fecerant, quòd hominem viuum in conſpectum ſuum non adduxiſſent, iuſſit Hiſtiæi caput eos elotum atque obuolutum ſepelire, tanquam viri de ipſo ac de Perſis bene meriti. Ita res Hiſtiæi ſe habuerunt. Perſarum autem nauticæ copiæ circa Miletum hybernantes, altero à profectione anno haud difficulter inſulas continenti adiacẽtes ceperunt, Chium, Lesbum, Tenedum: quarum inſularum vt quanque capiebant, [4] euerriculabant. Euerriculant autem hunc in modum: [5] Viri manum mutuò tangentes, à mari aquilonari ad auſtrale pertranſeunt: poſt hæc omnem inſulam peragrant, venando homines. Ceperunt quoque in continẽte vrbes Iades eadem ratione, præterquam quòd non euerriculabant homines: neque enim non poterant. Hic autem non falsò ceſſerunt ea quæ duces Perſarum minati ſunt Ionibus, quum ex aduerſo caſtra haberent. nam poſteaquam potiti ſunt vrbibus, formoſiſſimos

[1] *Chios iam malè confectos facilè ſubegit.*

[2] *quòd eius copiæ ſibi metuerent,*

[3] *ſed Darii culpam ei fuiſſe remiſſam:*

[4] *tanquam in ſagenam includebant.*

[5] *Vir manum viri prehenſa.* i. Prehenſis mutuò manibus. Gal. Se prenans tous par la main.

mos

mos quoſque puerorum ſeligentes caſtrauerunt, exectis teſtibus facientes eunuchos: virgineſq; forma præſtantiſſimas ad regem tranſportarunt: & ſuper hęc, vrbes cum ipſis templis cremauerunt. Ita tertiò Iones ſunt in ſeruitutem redacti, primùm à Lydis, bis deinceps à Perſis. Profectus ab Ionia nauali exercitus, omnia quæ ad læuam ſunt in Helleſpontũ nauigantibus ſubegit. nam quæ ſunt ad dextrã, iam ſubacta erant à Perſis per cõtinentem. Helleſponti autem hæc in Europa ſunt, Cherſoneſus, in qua frequentes ſunt vrbes, & Perinthus, & muri ſuper Thraciam, & Selymbria, & Byzantiũ. Quorum Byzantij, & qui vlteriori in littore ſunt Chalcedonij, ne expectauerunt quidẽ aduentum Phœniciæ claſſis, ſed relictis ſuis vrbibus, in interiora Euxini ponti receſſerunt, ibiq; vrbem Meſambriam condiderunt. at Phœnices his vrbibus quas commemoraui incenſis, ad Prœconneſum & Artacen ſe conuertunt. Quibus & ipſis igni traditis, rurſus in Cherſoneſum reuehuntur, euerſuri cęteras vrbes quas ſuperiore acceſſu euerterãt. nam Cyzicum ab initio ne acceſſerant quidem, quòd ipſi Cyziceni, iam ante aduentum hunc claſſis Phœnicum ſub rege erant, quum ſe OEbari filio Megabyzi qui Daſcylij præſes erat, dediſſent. Cæteras Cherſoneſi vrbes (præter Cardiam) Phœnices ſubegerunt. quarum vſque ad id tempus tyrannus erat Miltiades, filius Cimonis, nepos Steſageræ: cuius imperij author fuerat Miltiades Cypſeli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces qui Cherſoneſum hanc tenebant, quum ab Abſinthiis bello vexarentur, reges ſuos, vt de bello conſulerent, Delphos miſerunt. quibus Pythia reſpondit vt coloniæ in ſuam terram deducendæ eum authorem aſciſcerent, qui primus eo templo abeuntes hoſpitio inuitaſſet. Dolonci ſacram viam ingreſſi, per Phocenſes atq; Bœotios interfecerunt, à quorum nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempeſtate Athenis, omne quidem imperium tenebat Piſiſtratus, dominabatur tamen & Miltiades Cypſeli filius è familia [1] Tethrippotrophi, [2] ab Æaco & Ægina oriundus, nuper familia facta Athenienſi, cuius author extitit Philæus Æaci filius. Miltiades hic, vt ſedebat in domus ſuæ veſtibulo, cernens Doloncos prætereuntes, non illius loci veſtem gerentes, neq; tela, homines inclamauit: accedentibusq; obtulit domicilium & hoſpitum congiarium. Illi in domum excepti & hoſpitaliter accepti, aperuerunt ei oraculum, precesque addiderunt vt deo obſequeretur. Miltiades ea oratione audita, confeſtim perſuaſus eſt, vt qui pertæſus imperium Piſiſtrati cuperet illinc emigrare: protinusque Delphos ſe contulit oraculum cõſulturus nunquid faceret quod à Doloncis rogaretur. Iubente Pythia, ita Miltiades Cypſeli filius, (qui quadrigario curriculo prius Olympiacam palmam reportauerat) vnà cum Doloncis nauigauit, aſſumptis Athenienſium voluntariis quibuſque ad expeditionem ineundam, & vbi locum illum tenuit, ab iis, qui ſe deduxerant, tyrannus creatus eſt. Is ante omnia Cherſoneſi Iſthmum, *id eſt, breuem inter duo maria intercapedinem*, ab vrbe Cardia ad Pactyam muro præſepſit, ne ab Abſinthiis regionem incurſantibus infeſtari poſſet, ſunt autem iſthmi ſex ac triginta ſtadia. ab hoc autem iſthmo introrſus, omnis Cherſoneſus quadringentorum viginti ſtadiorum eſt longitudinis. Miltiades igitur, interſeptis faucibus Cherſoneſi, atque hoc modo Abſinthiis cohibitis, primis cæterorum Lampſacenis intulit bellum: illi diſpoſitis inſidiis eum viuum cepere. Ea re Crœſus Lydus audita (erat autem Crœſo Miltiades charus) per nuntios Lampſacenis præcepit vt hominem miſſum facerent: alioqui ſe illos in morem pini extriturum comminatus eſt. [3] Hac oratione nutantibus Lampſacenis, quid ſibi vellet quod Crœſus minabatur ſe illos in morem pini extriturum, vix tãdem quidam è maioribus natu intelligens, quid illud eſſet expoſuit, inquiens pinum ex omnibus arboribus ſolam eſſe quæ exciſa nullam ſobolem remittat, ſed prorſus emoriatur. Ea propter veriti Crœſum Lampſaceni, ſolutum Miltiadem remiſerunt. Ita Miltiades ob Crœſum euaſit: qui poſtea ſine liberis moriens, imperium atque opes tradidit Steſagoræ, Cimonis ſui è matre ger-

[a] videquod paulo pôſt dicit de palma quã hic quadrigario curriculo reportauerat. *ibi enim eſt* ὀλύμπια αὐτηρικὰ πεδείπτερα, vt hic οἰκίης πεδείπτερός. quod (vt verba ſonant) ſignificat, *Ex familia quadriiuges equos* (vel, equos ad quadrigarium curſum) alente. Ex quo videtur voluiſſe lectores ſplendorem opulentiãq; domus colligere.

[1] *longius quidem repetita origine ab Æaco & Ægina oriundus; at propius repetita, Athenienſis, quum Philæus Æaci filius, ex hac familia primus Athenienſis fuiſſet.*

[2] Hæc Valla non è ſuo addidit. nã in vulgatis quidem edit. deſunt, in vet. autẽ codic. legũtur hæc verba. πλανώμενοι δὲ λαμψακηνῶν τὸ τοῖσι λέγουσι, τὸ φιλέ τοι πίτυς εἶναι τὸ σφι ἀπίλλησι ὁ Κροῖσος, πίτυν τε πρόπυ κατεέψειν. qui error ex repetitiõne eiuſdem verb: κατεέψειν contigit, librarij oculis alterum tranſilientibus.

[3]

mani filio. Cui defuncto Cherſonitæ vt mos eſt conditori vrbis, ſacrificant, certamenq; equeſtre ac gymnicum ſtatuto tempore celebrant, in quo nulli Lampſacenorum certare permittitur. Durãte autem cum Lampſacenis bello, contigit vt Steſagoras quoq; liberis orbus decederet, apud curiam percuſſus ſecuri in capite a quodam qui ſe transfugam verbis ſimulabat, ſed re ipſa [1] quàm hoſtis erat atrocior. Steſagora hunc in modum defuncto, tum Piſiſtratidæ Miltiadem Cimonis filium fratrem defuncti, cum trireme ad ſuſcipiendas in Cherſoneſo res dimiſerũt: in quem etiam Athenis beneficia contulerãt, tanquã non ſanè conſcij mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades vt venit in Cherſoneſum, [2] domi ſeſe continebat, in honorem videlicet Steſagoræ fratris. Quod quum audiſſent Cherſonitæ, vndiq; ex omnibus ciuitatibus principes congregati ſunt ad lugendam eum Miltiade fratris necem. Hi poſtquam venerunt illuc, in vincula coniecti ſunt, & Miltiades Cherſoneſum obtinuit, [3] conductis auxiliariis: filiamq; Olori regis Thraciæ Hegeſipylam duxit vxorem. [4] Quem etſi nuper illuc profectum, tamen non mediocria, ſed grauia ſanè negotia exceperunt. nam tertio quàm hæc geſta ſunt anno è Cherſoneſo profugit, non auſus expectare venientes Scythas Nomades: qui à rege Dario irritati, coactis copiis ad hanc vſq; Cherſoneſum proceſſerant. Illis digreſſis eum rurſus Dolonci reduxere, tribus annis antequã aliis curis implicaretur. Tunc Phœnices apud Tenedum eſſe quum audiſſet, quinq; cum triremibus (quas præſentibus facultatibus impleuerat) Athenas nauigauit, ſoluens ex vrbe Cardia. Qui dum per ſinum Nigrum tranſmiſſa Cherſoneſo curſum tenet, Phœnicum claſſe circumuentus, ipſe quidem cum quatuor triremibus ad Imbrum euaſit, quintam verò Phœnices inſequuti ceperunt, cui præerat Miltiadis filius natu maximus, Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, ſed ex alia muliere. Eum Phœnices quum Miltiadis filium eſſe cognouiſſent, ad regem perduxerunt, rati ſe magnam apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicenda apud Iones ſententia ſuaſiſſet, vt Iones Scythis rogantibus ſoluta rate domum abire, obtemperarent. Oblato tamen ſibi Metiocho Darius tantum abeſt vt quicquam mali fecerit, vt permultis eum bonis affecerit. donault enim domo, facultatibus, vxore etiã Perſide ex qua liberi geniti ſunt qui inter Perſas cẽſentur. Miltiades autem ex Imbro Athenas peruenit. [5] Neque hoc anno quicquam eſt à Perſis amplius in Ionas ſæuitum, ſed benignè ſanè cum eis actum. Hoc anno Artaphernes Sardium præſes, accitis hoſtium nuntiis, adegit Iones ad pactiones inter ſe faciendas, [6] de tradẽdis mutuò iis qui iniurias intuliſſent: néve quid inuicem ferrent aut agerent. Ad hoc adactis Ionibus, per paraſangas (ita enim Perſæ tricena ſtadia appellant) regiones diuiſit: regionatimq; vectigal inſtituit quod regi penderent: quod vectigal ab Artapherne inſtitutũ, ad meam vſq; ætatẽ qui illic fuere pependerunt, eadẽ penè qua prius conditione inſtitutũ. Et hæc quidẽ illis pacata erãt. Cæterũ ineunte ſtatim vere aliis ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobriæ filius, adhuc adoleſcens, & recẽs in matrimoniũ accepta Darij filia Artozoſtra, ad mare deſcendit, permagnas ducens peditũ claſſiariorũq; copias. Qui cũ exercitu poſtquã in Siciliam peruenit, ipſe conſcẽſa naui cum claſſe abiit, aliis ducibus pedeſtres copias in Helleſpontum ducentibus. Poſteaquam autem præteruectus Aſiam in Ioniam peruenit Mardonius, mirã hîc rem ego referam iis Græcis qui non aſſentiuntur, Otanẽ inter ſeptem Perſas ſuaſiſſe potiorem eſſe Perſis ſtatum popularem, [7] abdicatis tyrannis: Mardonius ſtatum populare in ciuitatibus cõſtituit. his actis, in Helleſpontũ ire contendit: vbi coacta ingenti vi nauium ac peditatus, eas copias traiecit

[1] *hoſtis erat, & temerarium.* vel, & iræ præcipitis. ad verbum, *Subfernidus.*

[2] Suſpectus eſt hic locus in vulgat. edit. Gr. & ἐπιτιμῶν eſt potius *vlciſcẽs*, quod hic accipiendum fuerit pro Vltionẽ molieos.

[3] *quingentos alens auxiliarios:*

[4] *Huic Cimonis filio Miltiadi, quũ nuper in Cherſoneſum venijſſet, moleſtia maiores quàm antea contigerunt. Tertio enim quàm hæc geſta ſunt anno, à Scythis fugatus fuerat quũ quum Scythæ Nomades à rege Dario irritati, conferto agmine ad hanc Cherſoneſum vſque progreſſi eſſent, illis inuadentibus obſiſtere non auſus, è Cherſoneſo auſugit, donec poſt Scytharum diſceſſum, eũ Dolonci reduxerunt. Hæc inquam tribus ante annis contigerãt quàm iſta ei euenerunt. Tunc enim quum Phœnices, &c.* Lego autẽ ex vet. cod. τῶν καταλαβόντων pro κατιχόντων in priore loco; vt ſit καταλαμβάνειν ἄλλα τῶν καταλαβόντων πρχαλ. id eſt, κατεῖχεν ἄλλα, eo ſenſu quo poſtea dicit τῶν τότε μὲν κατιχόντων. Illud autem ἐφιεμένῳ Χερσόνησον, fortaſſe interpr. Cherſoneſo exulabat, *quod videlicet cum illis congredi auſus non eſſet. Cui interpretationi quadrat* κατὰ χρεόν.

[5] *Neque hoc anno vlla Perſis aduerſus Ionas contentio exitit: imo magno Ionum commodo factum hoc fuit,* quod ſequitur videlicet.

[6] *vt rationi iniuriarum mutuò reddendæ obnoxij eſſent, vtq; à mutuis direptionibus abſtinerent.* vel, vt iniurias mutuò perſequi ex iure poſſent.

[7] *Mardonius enim abdic. tyrannis,* vel, abrogato tyrannis imperio, *ſtatum pop.*

Helleſpon-

Hellespontum, perque Europam iter Eretriam versus atque Athenas faciebat. Hæ igitur ciuitates [1] prætextus à Dario erant belli inferendi: sed in animo habebat quàm plurimas posset Græcarum ciuitatum subigere. Nam & classe Thasios nec manum ex aduerso leuantes subegit, & peditatu Macedones, vltra eos qui iam seruiebant, in seruitutẽ redegit. etenim quæ intra Macedones sunt nationes, iam subactæ erant. Hæc classis è Thaso transmittẽs, ac terram legens, ad Acanthum vsque processit: & ex Acantho soluens, dum Athon circumuertit, ventus aquilo vehemens atque admodum atrox & intolerandus dicitur in eam ingruisse, nauiumq; pleraſque [2] in Athon propulsas, ad trecentas afflixisse, vt supra viginti millia hominum interierint: partim quòd à feris rapti, partim quòd natare nescirent, partim quod petris allisi, (nam sæuissimum circa Athon est mare) partim gelu absumpti. Et cum nautico quidem exercitu ita actum est. Mardonium autem cum pedestribus copiis in Macedonia statiua habentem Thraces Brygi sub noctem inuasere, & cum alios multos ex eis occiderunt, tum ipsum Mardonium vulnerauerunt. Sed non tamen seruitutem Persarum deuitare potuerunt. nam Mardonius non prius ex iis locis discessit quàm illos in suam redegit potestatem. His subactis rursus reduxit exercitum, tum ob eam quam aduersus Brygos in exercitu terrestri, tum ob maiorem quam in classe ad Athon acceperat calamitatem. Ita hic exercitus pugnacuriter gesta rediit in Asiam. Insequenti anno Darius ante omnia Thasios à vicinis insimulatos tanquam defectionem molientes, misso nuntio jussit diruere muros, & naues in Abdera transportare. nam Thasij, vt qui ab Histiæo Milesio fuerant obsessi, & prouentus magnos habebant, [3] pecunia multa vtebantur cum in compingendis nauibus longis, tum validioribus muris vrbi circumdandis. Erat autem eis prouentus ex continenti atque ex metallis. ex fossitia quidem metallorum aureorum materia, [4] septuaginta talentorum: ex Thasiis autem metallis minus, sed tamen ita frequenter, vt si Thasij forent immunes tributorum, fuerint eis in summam prouentura quotannis ex continenti atque ex metallis ducenta talenta, & quando plurimum, trecenta. Quæ metalla ipse quoque inspexi, [5] & tamen longè admirabiliora fuere quæ Phœnices ij qui cum Thaso eam insulam condiderunt, inuenere: quæ insula ab hoc Thaso Phœnice nomen obtinuit. Hæc autem Thasi Phœnicea metalla sunt inter locum qui vocatur Ænyrorum & Cœnyrorum sita: atque e regione Samothraciæ ingens mõs indagando euersus est. Et hoc quidem huiuscemodi est. Thasij autem iubente Dario, & muros suos diruerunt & naues omnes in Abdera transportarunt. Post hæc Darius, quid in animo Græci haberent, pugnaréne secum an sese dedere, tentandum ratus, legatos per Græciam alios aliò dimittit, regi terram & aquam petere iussos. Et hos quidem in Græciam, alios autem ad tributarias sibi maritimas ciuitates mittit, imperans longas naues fieri, & hippagogas, *id est, naues quibus equi feruntur*. Dum hæc isti comparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ Perses præceperat petentibus, terram multi in continente populi dederunt: insulani quoque, cum alij omnes, ad quos eadem petituri legati accessere, tum verò Æginetæ. Qua de re continuò Athenienses irritati sunt, quòd putarent hostili in ipsos animo dedisse terram & aquam AEginetas, vt vnà cum Persa aduersus Athenas militarent. Itaque libenter occasionem contra AEginetas amplexi, Spartam profecti illos insimulauerunt quòd ex eo quod fecerant Græciam prodidissent. Ad hanc delationem Cleomenes Anaxandridæ filius, Spartiatarum rex, AEginam transmisit, animo præcipuos eius rei authores comprehendendi. Conanti autem illos comprehendere cum alij AEginetæ interceſſere, tum præcipuè Crius Polycriti filius, [6] negans eum gauisurum siquem abduceret AEginetarum. nam id eum facere sine communi consilio Spartiatarum, sed ab Athenienſibus pecunia corruptum: alioqui cum altero rege venturum fuisse ad se comprehendendos. Hoc autem dicebat ex [7] epi-

[1] *prætextus expeditionis ipsis erant:*

[2] *in Athon propulisse, & ex nauibus quidẽ trecentas, ex hominibus supra viginti millia interiisse. Quum enim ferè abũdantissimum sit hoc mare, quod circa Athon, (id est, hæc maris pars quæ est circa Athon) alij à feris rapti, alij petris allisi, alij quòd natare nescirẽt, nõnulli & frigore interibãt.*

Et cum nautico q. ex.

[3] *pecuniam quã ex illis magnis prouentibus habebant, impendebant in comping.*

[4] *octoginta*

[5] *ex quibus admiratione digna erant ea potissimũ quæ Ph.*

[6] *id est, Negans eum impunè quenquam Ægin. abducturum:*

[7] *mandato*

ſtola Demarati. Eum Cleomenes ab Ægina diſcedens interrogauit quod ei nomen eſſet. Ille reſpondit quòd erat Crios, *ideſt*, *aries*. Cui Cleomenes, Crie, inquit, iam nunc præferrato cornua, tanquam occurſurus magno malo. Spartæ autem per id tempus Demaratus Cleomenem inſimulabat, & ipſe rex Spartiatarum, ſed ex familia inferiore, quæ tamen alia nulla in re inferior erat, (ab eodem enim oriundi) quàm quòd familia EVryſthenis, quòd primigenius eſſet, nonnihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonij, nulli poëtarum aſſentientes, negant ſe in eam quam nunc poſſident regionem deductos à filiis Ariſtodemi, ſed ab ipſo Ariſtodemo regnante, qui fuit Ariſtomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius. Nec multo pòſt Ariſtodemi vxorē nomine AEginam, (quam dicunt fuiſſe filiam AVteſionis, qui fuit Tiſameni, qui fuit Therſandri, qui fuit Polynicis filius) peperiſſe geminos: [2]eisq; natis Ariſtodemū morbo deceſſiſſe. Lacedæmonios autē qui tū erant, inito conſilio creaſſe regem è pueris eum qui eſſet primigenius, vt lex iubebat. Sed neſcientes vtrum puerorum eligerent, quum eſſent ſimiles ac pares: id quum nequirent ipſi diſcernere, prius fuiſſe percontatos genitricem, eaque negante ſe dignoſcere, ſed diſſimulante, quòd videlicet (vt credibile eſt, magnopere cuperet ambos effici reges: ita de hoc dubitantes Lacedæmonios miſiſſe Delphos ſciſcitatum quid in ea re agerent: & iis Pythiam reſpondiſſe vt vtrunque puerorum regem ducerent, ſed primigenium magis honorarent. Hoc reſponſo à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent, admonitos fuiſſe à quodam Meſſenio, nomine Panite, vt obſeruarent vtrum puerorum mater priorem lauaret cibaretque: quam ſi deprehenderent eodem ſemper modo factitare, habituros id omne quod quærerent, & inuenturos quod vellent: ſin illa alternando erraret, palam fore ne ipſam quidem quippiam magis noſſe, & vt iſti aliam rationem inirent. Ibique Spartiatas ex admonitu Meſſenij obſeruantes matrem puerorum, ignaram cur obſeruaretur, animaduertenteſque illam præferentem alteri primigenium tum cibando tum lauando, accepiſſe puerum qui magis honorabatur à matre, tanquam primigenium, publiceque alendum curaſſe, impoſito ei nomine EVryſthene: iuniori, Procle. Hos autem fratres, vbi adoleuerunt, per omne vitæ tempus inter ſe diſſenſiſſe, & itidem eorum poſteros perſeueraſſe. Hæc ſoli Græcorum Lacedæmonij aiunt. At hæc quæ commemorantur à Græcis, ego ſcribo: hos Dorienſium reges vſque ad Perſeum Danaes à deo genitum, recenſeri rectè à Græcis, & oſtendi Græcos eſſe. iam tum enim iſti inter Græcos cenſebantur. Ideo autem dixi, vſque ad Perſeum, nec altius repetij, quòd nullum Perſeo cognomentum fuit mortalis patris, quemadmodum Herculi Amphitryon. Itaque à me rectam rationem ſequente dictum rectè eſt vſque ad Perſeum. A Danae verò Acriſij filia retrorſum patres eorum recenſendo, conſtabit principes Dorienſium [1]ex AEgypto oriundos. Hæc generis recenſio ex commemoratione Græcorum facta eſt. Vt autem a Perſis fertur, Perſeus ipſe, quum eſſet Aſſyrius, factus eſt Græcus, non tamen progenitores eius. nam progenitores Acriſij [4]recenſere ad progeniem Perſei nihil attinet: eosque (quemadmodum Græci aiunt) AEgyptios fuiſſe. Hæc de his hactenus. Quòd autem regnum Dorum, quum AEgyptij eſſent, ſibi traditum acceperint, hoc (quoniam ab aliis dictum eſt) omittemus: quæ verò alij non attigerunt, eorum faciemus mentionem. [5]Has dignationes regibus Spartiatæ tribuerunt: duo ſacerdotia, Iouis Lacedæmonij & Iouis cœleſtis: & ius belli in quamcunque libuerit regionem inferendi, vt id nulli Spartiatarum prohibere fas ſit, alioqui piaculari crimine teneatur. Vt in expeditionibus adeundis primi eant reges, in abeundo poſtremi ſint. Centum delecti viri eis in militia cuſtodes adſint. [6]In egreſſibus vtantur quotcunque pecoribus libuerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia ſunt quæ pacis tempore eis tribuuntur:

[a] Æginam

[2] Ariſtodemum autem liberos hos inuitum morbo deceſſiſſe.

[1] Ægyptios fuiſſe indigenas.

[4] nullam habere cum Perſeo conſanguinitatem:

[5] Has dignitates: vel, Has honores

[6] Quoties in expeditionem proficiſcuntur, quæ.

tur: Vt quoties aliqua publica cuiſceratio fit, primi in cœna reges diſcumbãt, & iis primis diſtribui incipiat vtriq; eorum duplum omnium quàm cæteris conuiuis: [1] libaminaq; immolatorum & coria, eorum ſint. Singulis quoq; calendis inſtantis mẽſis, ſingula pecora vtriq; è publico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnus, *id eſt, ſex modia*, & vini Laconicus quartarius: & in ſpectaculis ſingulorum certaminum certis locis præſideant. [2] Liceatq; quibuſcũque libeat ciuibus inniti, & vtrique binos eligere Pythios. (ſunt autem Pythij qui Delphos ad conſulenda oracula mittuntur, quiq; publicè cum regibus paſcuntur.) Regibus ad cœnam non euntibus mittantur bini farinæ chœnices, *id eſt, ſemodia*, & vini ſingulæ cotylæ, *id eſt, ſextarij*: præſentibus dupla dentur omnia. Eadem ratione à priuatis quoque inuitati ad cœnam honorentur. [3] Vaticinia quæ de virgine pupilla, vtri danda ſit, eine cui mater, an cui pater deſponderat: nécnon de viis publicis: & ſiquis adoptiuum filium [4] facere velit inuitis regibus. Liceat quoque eis pro ſuo arbitrio aſſidere in ſenatu, qui conſtat ex duodetriginta ſenibus: ſi eò nõ acceſſerint, eorum maximè propinqui duo ſenatores ius regum obtineant, duos calculos ponendi, tertium pro ſeipſis. Viuentibus hæc regibus à republica Spartiatarum tribuuntur: iſta, defunctis: Equites per vniuerſam Laconicam obitum regis enuntiant: fœminæ per vrbem circumeuntes ollas pulſitant. quumq; hoc fit, neceſſe eſt ex ſingulis domibus duos ingenuos, marem ac fœminam, luctu fœdari, magnis pœnis (niſi hoc faxint) impoſitis. Eadem autem circa funus regum conſuetudo Lacedæmoniis eſt quæ barbaris Aſianis. nam pleriq; barbarorum eodem ritu in mortibus regum vtuntur. Siquidem [5] poſteaquam mortem obiit Lacedæmoniorum rex, oportet eius exequiis adeſſe ex omni Lacedæmonis regione neceſſarios quoſque Spartiatarum, qui ſunt numero vicinorum. Quorum & item ſeruorum atque ipſorum Spartiatarum poſteaquam multa millia in vnum coacta ſunt, promiſcuè cum mulieribus frontes ſuas intrepidè pungunt, & vlulatu immenſo vtuntur, vltimum quenque regum dicentes ſemper fuiſſe optimum. Qui verò regum in bello periit, eius ſimulachrum quum expreſſerunt, in toro bene ſtrato efferunt. cuius tumulatione decem dies iuſtitium eſt, nullusq; magiſtratuum conſeſſus, ſed luctus continens. In hoc quoque cum Perſis iſti conueniunt, quòd defuncto rege alter qui ſuccedit, liberat ære alieno quicunque Spartiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat: & apud Perſas item qui rex creatus eſt omnibus ciuitatibus tributum quod debebant remittit. Cum AEgyptiis etiam Lacedæmonij in hoc congruunt, quòd eorum præcones & tibicines & coqui in paterna artificia ſuccedunt: & coquus è coquo, & tibicen è tibicine, & præco ex præcone gignitur: neque vlli propter vocalitatem aliis inſidiantes ſeipſos ingerunt, ſed in paterno opere perſeuerant: atque hæc quidem ita fiunt. Cleomenem autem tunc quum apud AEginam eſſet, communi Græciæ bono operam dantem inſimulabat Demaratus, non tam AEginetis ſtudens, quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab Ægina reuerſus conſultabat vt regno ſubmoueret, ob hanc rem intendens in eum actionem: Ariſton Spartæ regnum obtinens, quum è duabus vxoribus liberos non ſuſciperet, & in ſe culpam eius rei non eſſe agnoſceret, tertiam duxit vxorem, & duxit hũc in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuibus maximè vtebatur: cui viro erat vxor ſpecioſiſſima, ex turpiſſima talis facta. ſiquidem hanc mala forma præditam eſſe cernens nutrix ſua, idq; parentes eius, vtpote locupletes, ægrè ferre, hoc excogitauit, vt puellam ſingulis diebus baiularet ad Helenæ templum, quod eſt in loco qui dicitur Therapne, ſupra fanum Phœbi. eò quoties nutrix intulerat puellam, ſtans ante ſimulachrũ, deam precabatur vt alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeunti è templo mulier quædam

[1] *& vt primum in libationibus locum obtineãt, coriaq; immolatorum pecorum, eorum ſint. Singulis quoque calendis, & ſeptimo quoque die menſis incuntis, victima perfecta vtriq; illorũ detur in Apollinis æde.* illud autem ἱερεῖον τέλειον, (id eſt, ad verbum, *perfecta victima*, & quã ſi omnibus ſuis numeris abſoluta) variè exponitur.

[2] *Liceatq; illis quos velint ex ciuibus proxenoi conſtituere*, vel creare. Erant autem *proxeni* qui totius vrbis nomine hoſpitio excipiebant qui ex aliis ciuitatibus adueniebant, iiſque quæcunque põterant humanitatis officia præſtabant.

[3] *Vaticinia autem quæ eduntur, vt ab iis cuſtodiantur*, vel aſſeruentur. *Vt ſoli reges de his ſolis iudicium ferãt: de virgine ad quam tota hæreditas deuenerit, quo ea iure illam in vxorem ducere debeat, ſi pater eam nõ deſponderit.* ad verbum. Cui obueniat illam habere. Ita quem cadat. Sic Gal. A quo il

vient. pro, à qui il touche. [4] *facere velit, vt coram regibus faciat.* vel, in conſpectu regum. [5] *mortuo rege Lacedæmoniorum, cogũtur proſequi funus aperto pectore totius Lacedæmoniæ regionis certi numeri incolæ, exceptis Spartiatis.* Ita Game: hũc locum interpret.

apparuiſſe fertur, atq; interrogaſſe illam quidnam in vlnis geſtaret: & quum nutrix ſe infantem geſtare reſpõdiſſet, iuſſiſſe ſibi oſtendi. Quumq; negaret nutrix ſe id facturam, quòd infantem parẽtes ſui vetuiſſent oſtendi cuipiam, inſtitiſſe iubere prorſus vt ſibi oſtenderetur. [1] magni enim facturam illam ſi à ſe infans conſpiceretur. ita nutrice puellam oſtendente, demulcentem caput puellæ dixiſſe, futuram eam omnium Spartanorum formoſiſſimam. atq; ab eo priſtinam ſpeciem decidiſſe. Hãc, quum ad nubilem peruenit ætatem duxit vxorem Agetus Alcidis filius, ille amicus Ariſtonis. Eius mulieris amore titilatus quum eſſet Ariſton, hanc rem commentus eſt: Ageto ſodali ſuo, cuius illa erat vxor, recepit ſe dono daturum vnam è ſuis rebus quamcunq; ille optaret: atq; inuicem iuſſit illum ſimile munus ſibi dare. Agetus nihil de re vxoria ſuſpicatus, quũ videret Ariſtoni quoq; vxorem eſſe, accepit conditionem, & in eam rem iuſiurandum interpoſuit. Cui mox Ariſton è ſuis rebus pretioſis donauit quã ille elegit. Ipſe viciſſim, quũ eius partes petendi muneris ab illo fuerũt, [2] ibi optauit vxorẽ eius adferri. Agetus dicere, ſe præter hoc vnum cætera annuiſſe: iureiurando tamen adactus ac dolo ſeductus, [3] ad eam ducendam abiit. Ita tertiam hanc Ariſton repudiata ſecunda, duxit vxorem. [4] quæ circa legitimum pariendi tempus, nõdum exactis decẽ menſibus, hunc ei genuit Demaratum. Ariſton, quum ei ſedenti in baſilica cum ephoris quidam famulus nuntium nati filij attuliſſet, ſciẽs quo tempore duxiſſet vxorem, deductis in digitos menſibus, dixit cum iureiurando, Hic non eſt filius meus. Quod audientes ephori, haud magni fecere impręſentiarum: ſed poſteaquam puer adoleuit, pœnituit Ariſtonem dicti, opinantem vtique filium ſuum eſſe Demaratum: cui ideo nomen impoſitum eſt Demaratus, *id eſt, A populo votis petitus*, quòd ante eum natum omnis populus vota fecit vt Ariſtoni, omnium ante id tẽpus regum probatiſſimo, filius gigneretur. ea de re id nomen impoſitum eſt. Interiecto deinde tempore Ariſtone vita functo, Demaratus obtinuit regnum: ſed videlicet neceſſe erat vt id, quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Ea propter à Cleomene vehementer inſimulabatur, cũ antea quòd ab Eleuſine abduxiſſet exercitum, tum eo tempore quum aduerſus Æginetas cum Medo ſentiẽtes traiecit Cleomenes. Ergo ingreſſus eum [5] vrgere Cleomenes componit cũ Leutychide Menaris filio, Agis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, vt ſi eum regem in locum Demarati conſtituiſſet, ſe aduerſus AEginetas comitaretur. Erat autẽ Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipuè cauſam, quòd quum Percala filia Chilonis filij Demarmeni ei deſponſata eſſet, Demaratus inſidioſè hominem coniugio priuauit, præoccupata & prẽrepta vxore, ac retenta. ob hanc cauſam Leutychidi inimicitiæ cum Demarato extitere. Is tũc Cleomene ſolicitante, contra Demaratum iurauit, negans eũ rite Spartanorũ eſſe regem, quòd Ariſtonis filius non eſſet, deinde quod iurauerat inſtitit cõfirmare: q; Ariſton aliquando dixiſſet, quum ei nũtiaſſet famulus ſuus filiũ ei natum, & menſes conferens, iureiurando negaſſet illum eſſe filium ſuum.

Huic verbo inſiſtens Leutychides pronuntiabat Demaratum neque Ariſtonis filium eſſe, neque rite Spartæ regnare: eiſdem ephoris adhibitis teſtibus, qui Ariſtoni aſſidentes tunc hæc ab illo audierant. Tandem re in contentionem deducta, viſum eſt Spartiatis oraculum quod Delphis eſt conſulendum an foret Demaratus Ariſtonis filius nécne. Ibi Cleomenes, [6] quum ex ipſius erga Pythiam prouidentia nihil ſuſpicionis eſſet, ſubornat Cobonem quendam Ariſtophanti filium, maxima apud Delphos authoritate, vt perſuadeat Periallæ mulierum vaticinantium antiſtiti, dicere ea quæ Cleomenes volebat dici. Ita Pythia, ſciſcitantibus iis qui ad oraculum erant miſſi, negauit Ariſtonis filium eſſe Demaratum. quæ tamen res ſequenti tempore palàm facta eſt, & Cobon è Delphis profugit, & Perialla honore abdicata eſt. Hactenus quæ ad deponendum regno Demaratum acta ſunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contume-

liam,

[1] *nutricem autem, quum videret mulierem illam magni æſtimare, infantem à ſe conſpici, ei tandem oſtendiſſe. Hanc autem, caput puellæ demul. dixiſſe, &c.*

[2] *illius vxorem abducere ſtudebat.*

[3] *eam abducere permiſit.*

[4] *quæ intra breuius temporis ſpatium, & non exact.* id eſt, intra breuius quã decem menſium ſpatiũ.

[5] *vlciſci*

[6] In Græco exempl. pro ἀνοίξου legendũ ἀσάτου, cuius lectionis alibi ratio redditur.

liam, quòd cum eiectus regno gereret magistratum, adesseţque spectaculo gymnopædiarum, *id est, palæstræ nudorum puerorum*, misit ad eum Leutychides, in locum Demarati rex factus, deridendi insultandiq; causa, ministrum, qui interrogaret [1] qualis esset præfectura post regnum. Eam interrogationem ægrè ferens Demaratus, respondit se vtrunque expertum, illum verò non: & eam interrogationem Lacedæmoniis futuram initiũ plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc loquutus, velato capite è theatro domum abiit. confestimq; præparatum Ioui bouem immolauit: quo immolato, matrem accersiit: quæ quum adueniſſet, positis in eius manus extis, mulierem his verbis obsecrauit, Per ego te mater cum alios deos, tum Iouem hunc domesticum, quem tango, precor, promas mihi veritatem: quisnam reuera meus est pater? Nam Leutychides inter cõuitia obiecit, te è priore viro grauidam, ita ad Aristonem venisse. Alij etiam dementius referentes, aiunt te ad domesticum asinarium ventitasse, illiusq; me filium esse. qua de re ego te audiens obsecro vt verum dicas. Siquid enim eorum quæ dicuntur feceris, non sola feceris, sed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negantium [2] Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. nam si fuisset, priores vxores fuisse concepturas. Hæc Demaratus. Cui mater ita respondens, Fili, inquit, quoniam [3] precibus mecum agis vt dicam veritatem, omne tibi verum exponetur: Vt me domum Ariston duxit, tertia quàm me duxerat nocte simulachrum tanquam Aristonis ad me venit, quod posteaquam mecum cõcubuit, [4] corona quam gestabat me circundedit atque abiit. Dehinc Ariston aduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnam me illis donasset. Ego ipsum dedisse respondi: eoq; id abnuente, iuraui, asserens nõ bene illum facere qui negaret quippe qui paulo antè ingressus, vbi mecum coiisset, coronis me donasset. Ariston, cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse. compertumq; est illas coronas fuisse sumptas ex heroico cõditorio, quod est iuxta ianuam aulæ extructum, quod vocant Astrobaci: & vates esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili ita vt volebas audire. aut enim ex hoc heroe genitus es, paterq; tibi est Astrobacus heros, aut ex Aristone. nam ea te nocte cõcepi. Verùm quòd tibi præcipuè exprobrant inimici, quòd Ariston, quum ei te natum esse nuntiatum est, multis audientibus negauit te suum esse, quia tempus decem mensium non exisset, per inscitiam talium rerum illi hoc verbum excidit. nam mulieres nouem etiam mensium ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. ego autem fili septimestrem te genui. Ipse quoque Ariston non diu pòst agnouit [5] se per imprudentiam id verbum extuliſſe. Itaque alias orationes de tua genitura noli admittere. omnia enim verissimè audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutychidi, & iis qui talia loquuntur, suæ vxores de asinariis pariant filios. Hæc illa dixit. Demaratus auditis quæ volebat, sumpto viatico per speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Elin contendit. Eum suspicati Lacedæmonij fugam capessiturum, insequuti sunt. Sed Demaratus iam ex Elide Zacynthum traiecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonij prehenderunt, eiusq; famulos: sed Zacynthiis eum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Darium traiecit: à quo magnificè exceptus est, territorioq; ac vrbibus donatus. Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali fortuna vsus est, vir cum aliis in multis factis dictisq; apud Lacedæmonios illustris, tum quòd illis olympiadem palmam quadriiugo certamine reportauerat, rem eius solius, ad ea tempora, regum Spartiatarum. Leutychidi autem Menaris filio, qui in regnum amoti Demarati succesſerat, natus est filius Zeuxidamus, quem nonnulli Spartiatarum Cyniscon, *id est, catulum* vocabant. is Spartæ non regnauit, ante Leurychidem defunctus, relicto filio Archidamo, Leutychides orbatus filio, alteram duxit vxorem EVrydamen, Menij sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam

[1] qualis illa esset magistrãtum gerere, qui antea nõ gessisset.

[2] Aristoni fuisse prolificum semen. nam si fuisset, pr.

[3] precib. instans mihi vè dic. ver.

[4] coronas quas gestabat mihi circumposuit. Et hoc quidem abiit; Ariston autẽ postea venit.

[5] se per stultitiam id verbum emisisse. Cetera autẽ quæ de tua genitura dicuntur, ne ad mentem.

prolem virilem ſuſcepit, ſed filiam nomine Lampito: quam Archidamus Zeuxidami filius in matrimoniũ accepit, ab ipſo Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipſe Spartæ conſenuit, ſed has pœnas Demarato rependit: In expeditione Theſſalica dux quum omnia faciendi ius haberet, multum pecuniæ per corruptelam dono accepit, ipſeq; in re deprehenſus, quum ſederet in caſtris, vtraque manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domusq; eius exciſa fuit: & Tegeæ in quam profugerat, mortem obiit. Sed hæc inſequenti tempore acta ſunt. Tunc autem Cleomenes, quum ſibi res in Demaratũ bene ceſſiſſet, aſſumpto protinus Leutychide, contendit aduerſus Æginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam infenſus. Ita Æginetæ vtriuſque regis contra ſe aduentũ non repugnandum iam ſibi eſſe putauerunt ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitiis ac genere eminentiſſimos, cum alios, tum Crium Polycriti, & Caſambum Ariſtocratis filium, qui plurimum habebant potentię. Eos in Atticam adductos, penes inimiciſſimos Æginetis Athenienſes depoſuerunt. Poſt hæc Cleomenes, quũ eum ſubiiſſet metus Spartiatarum, iam manifeſtus maleficij in Demaratum excogitati, in Theſſaliam ſubterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, res nouas moliebatur, ſolicitans Arcadas aduerſus Spartam, adigensq; eos iureiurando ad ſe ſequendum quocunque ipſos educeret. Quinetiam in animo habebat primores illorũ ad vrbem Nonacrin ductos adigere ad iuſiurandum per aquam Stygis. In hac autem vrbe ab Arcadibus fertur eſſe Stygis aqua: & eſt videlicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, diſtillans in vas quoddam, in gyrum maceria præſeptum. Nonacris autem vbi fons hic viſitur, vrbs Arcadiæ eſt, ante Pheneon vrbem. Talia molientem Cleomenem Lacedæmonij quum animaduertiſſent, timentes ſibiipſis, Spartam reuocarunt ad priſtinam dignitatem. Sed eum reuerſum ſtatim morbus inſaniæ cepit, iam etiam antea ſubinſanum. nam vt cuiq; Spartiatarum obuius erat, in eius faciem infligebat ſceptrum. Hæc illum facientem ac deſipiſcentem propinqui ſoleis ligneis illigauerũt. Qui cuſtodem digreſſis aliis ſolum remanſiſſe cernens, petiit ab eo gladium. cuſtode abnuente dare, ab initio comminabatur quæ mox ei faceret, donec minis conterritus cuſtos (erat enim ſeruus quidam) gladium tradidit. [1] Eo accepto, Cleomenes à furis incipiens ſeſe detruncabat. In longum nanque diſcindens carnes, è tibiis ad femora proceſſit, è femoribus ad coxarum vertebras atque ilia: quouſque peruenit ad vterum, in quo reſcindendo, ſic expirauit. vt quidem plerique Græcorum memorant, quia Pythiam corruperat ad ea dicenda quæ circa Demaratum acta ſunt: vt autem ſoli Athenienſes, quòd adortus Eleuſinem, fanum deorum fuerat depopulatus: vt Argiui, quia eos qui è pugna fugerant Argiuos, ex Argi templo ipſorum abductos obtruncarat: & [2] ipſum lucum quem in Argia occupaſſet, incenderat. Cleomeni enim Delphis oraculum poſcenti reſponſum fuerat, eum Argos eſſe capturum. qui poſteaquam ad flumen Eraſinum copias Spartiatarum duxit quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur: hunc enim lacum in voraginem condi, & Argis poſtea exorientem apparere, illincq; iam eam aquam vocari Eraſinum. ad hoc igitur flumen poſteaquam peruenit, ei hoſtias immolauit: & quũ læta non eſſent exta de flumine tranſmittendo, dixit delectari ſe quidem Eraſino, qui nollet prodere ciues ſuos, non tamen ideo Argiuos gauiſuros. Moxq; illinc motis caſtris ad Thyreã venit, & mari taurum quum mactaſſet, nauibus copias ad regionem Tirynthiam ac Nauplíam duxit. Id audientes Argiui ad eos arcendos obuiam tendunt ad mare. Et quum aduentarent Tirynthum, in loco cui nomen inditum eſt *Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, conſederunt e regione Lacedæmoniorum. Neque verò illic pugnam ex aperto reformidabant, ſed ne dolo exciperentur. nam ad hanc rem attinebat oraculum quod Pythia ediderat communiter eis atque Mileſiis, in hæc verba,

[1] *Cleomenes vero arrepto ferro cepit à tibiis ſeſe lacerare. nam conſcindens lorum vulneribus carnes, à tibiis ſurſum verſus ad femora perrexit eáq; femoribus ad coxas & latera atque ventrem pertenuit.* Ita Camer. hunc locum interpretet.

[2] *ipſum lucum contemptui habens incend.* Videtur autem hic legiſſe ἐν ἀργείῃ pro ἐν ἀλογίῃ.

* In Græco eſt Σίπια.

Verùm

Verùm quando marem præuertet fœmina victrix,
Inter & Argiuos referet præclaris honorem:
Tunc Argiuarum reddet plerasq; gementes,
Vt venturorum aiat quis quandoq; virorum,
Telo sæuus obit sinuoso corpore serpens.

Hæc omnia Argiuis quum contigissent, metum incutiebant. ideoq; eis visum est præcone hostium esse vtendum: atq; ita esse faciendum, vt quoties præco Spartiata quippiam Lacedæmoniis denuntiaret, idem facerent ipsi. Cleomenes autem animaduertens Argiuos facientes quicquid apud Lacedæmones præco denuntiasset, præcepit suis vt quum præco denuntiaret prandendum, tunc raptis armis tenderent in Argiuos. Hoc exequuti Lacedæmonij, in Argiuos [1] è voce præconis prandentes impetũ faciunt, eorumq; cum multos occiderunt, tum plures in lucum Argi fuga elapsos circumsederunt. Qui dum asseruantur, Cleomenes hoc sibi faciendum putauit: Sciscitatus quosdam quos secum habebat perfugas, misit præconem ad euocandum nominatim eos Argiuos qui in luco præclusi erãt ad se redimendos. est autem apud Lacedęmonios redemptio in singulos viros, binæ minę. Ita Argiuorum quinquaginta, vt quisq; euocatus fuerat, Cleomenes interimebat. quod faciens, latebat cæteros qui in fano erant, vtpote denso luco interiecto, non cernentes quid illi extrinsecus agerent. nisi postquã quidam conscensa arbore, quod fiebat inspexit: vnde non amplius qui euocabantur prodiere. Ibi Cleomenes iussit vnumquenq; seruorum lucum materia circundare: atq; illis obtemperantibus, lucum incẽdit. Eoq; iam ardente, percontatus est quendam perfugarũ cuiusnam deorum esset ille lucus, perfuga Argi esse respõdit. Quo audito Cleomenes vehementer ingemiscens, O Apollon, inquit, vates, quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse capturum. coniicio iam exitum habuisse oraculũ. Post hæc maiore copiarum parte Spartam redire permissa, ipse cum mille delectis perrexit ad templum Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sacrificare super aram volens, quum à sacerdote vetaretur, negante fas esse externo illic sacra facere, iussit seruos abductum verberare: ac posteaquã immolauit, Spartam abiit. Reuersum inimici ad ephoros citauerunt, crimini dantes quòd pecunia corruptus, Argos, quũ facilè posset, nõ cepisset. Quibus respondit Cleomenes (incertũ mihi verè an falsò) se posteaquam templum Argi cepisset, putasse dei expletũ esse oraculum, & proinde nõ prius tentandam vrbẽ, quam sacris operatus sciret, an sibi deus illam traditurus esset, an impedimento futurus. Sibi autẽ apud Iunonis templũ litanti effulsisse flãmam è pectorib. simulachri: atq; ita se intellexisse non expugnaturũ se Argos. Si. n. è capite simulachri flãma extitisset, [2] fore vt vrbem ab arce caperet; quũ verò è pectorib. illa extitisset, id omne fuisse cõfectũ quòd deus confici voluisset. Hæc dicens, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere visus est, multoq; maiore parte sententiarũ absolutus. Cæterùm Argos ita viris desolatũ est vt serui eorũ res omnes susceperint, atq; magistratus administrarint, dum filij cæsorũ ad puberẽ adoleuere ætatem; qui sese in suũ ius asserentes, ac reuersi Argos, mancipia eiecere. Serui eiecti, prœlio Tirynthem obtinuere, [3] eatenus quidẽ dum fuit in eis mutua beneuolentia, & donec ad eos venit vates quidam Cleander genere Phisageus ab Arcadia. is persuasit seruis vt dominos adorirentur: vnde bellũ inter eos diuturnũ extitit, donec Argiui ægrè euasere victores. Ob hoc igitur aiunt Argiui Cleomenem ad insaniã redactum, malè perisse. Ipsi autẽ Spartiatę negant ab vllo dęmonio Cleomenẽ ad insaniam redactũ: sed cõuersatione Scytharũ, intemperantẽ meri esse factum, & idcirco furiosum. Scythas enim Nomades, post illatum sibi à Dario bellum, ad illum vlciscendũ perstitisse, missisq; Spartam nuntiis ad societatem faciendam, ita pepigisse, tanquã ex vtrorumq; vtilitate foret vt ipsi quidem Scythæ iuxta fluuiẽ Phasin conarẽtur Medicam regionem inuadere, Spartiatæ verò ab Epheso ascendere, & ad certum locũ vtriq;

[1] id est, Prius ut præco denuntiauerat.

[2] furiosum fuisse vt vrbem funditus euerteret.

[3] fuitq; mutua inter eos concordia dũ nec ad seruos venit, &c.

occurrerent. Cum iis Scythis, qui ad hoc missi sunt, consuetudinem habuisse Cleomenem aiunt, atque ex eo nimiam didicisse potandi intemperantiam: seq; ob id eum insanisse arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere volunt, aiũt, episcythison, *id est, age Scytham.* Ita de Cleomene referunt Spartiatæ. Mihi verò videtur ille has pœnas Demarato pependisse. Eum autem esse defunctum vbi audiere Æginetæ, Spartam nuntios misere, vociferatum contra Leutychidem de obsidibus qui Athenis tenerentur. His Lacedæmonij, consilio inito, multum iniuriæ à Leutychide illatum esse censuerunt, hominemq; dedendum, quem illi Æginam deportarent pro iis qui Athenis tenerentur. Hunc quũ essent ducturi Æginetæ, tunc ad eos Theasides Leoprepis filius, vir Spartæ probatus, Quid, inquit, viri Æginetæ facere vultis? « regémne Spartiatarum deditum à suis ciuibus abducere? Si nunc præ iracundia Spartiatę ita decreuerunt, cauete nequod exitiale malum in vestram « regionem (si hoc feceritis) inferant. His auditis Æginetæ ab illo abducendo « supersederunt, hac tamen cõditione vt secum profectus Athenas Leutychides redderet sibi viros qui illic depositi essent. Vbi Athenas venit Leutychides, ac depositum repoposcit, Athenienses (vt qui reddere nollent) tergiuersari, quòd dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideoq; iniquum esse id alteri sine altero reddi. Quibus negantibus se reddituros, Leutychides, Facite, inquit, Athenienses vtrum ipsi vultis, si reddetis, sanctè facturi: è contrario, si non redditis. Qualis autem res circa depositum contigerit Spartæ, volo referre: Dicimus nos, Spartiatæ fuisse tertia abhinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium, qui cum aliis summis laudibus excellebat, tum iustitia inter omnes optimè audiebat qui per id tempus Lacedæmonem incolebant. Et huic procedente tempore contigisse vt vir quidam Milesius Spartam venerit, hominis conueniendi gratia, atque ita sit alloquutus. Ego sum « vir Milesius, qui ad tuam Glaucę fruendam iustitiam venio. Nam quum esset tua fama celebris cum per omnem aliam Græciam, tum verò per Ioniam, « apud memetipsum ratiocinatus sum, Ionia quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem tutò fundata, [1] & ob id videre licet eosdem homines nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atque consultanti visum est dimidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te, « quòd probè intelligo hæc penes te depositа mihi incolumia fore: tu verò « has pecunias accipe, & hanc notam, quam vnà custodi: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam, ei reddito. Hæc hospes qui Mileto venerat « dixit: atque ea conditione depositum Glaucus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui pecuniam deposuerat, Spartam veniunt, Glaucum conueniunt: exhibitaq; nota pecuniam reposcunt. Ille enimuero repel « lere homines, atque his verbis è contrario respondere, Neq; istius rei quicquam reminiscor, neque ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen, [2] reminiscens, quicquid iustum fuerit facere, &, si accepi, iure optimo reddere: « sin à principio non accepi, Græcorum legibus in vos vti. Ad quod confirmandum præstituo vobis tempus hinc ad quatuor menses. Ita Milesij [3] facta iactura, tanquã fraudati pecunia, discessere: & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultanti an ἐπιορκῳ, *id est, iureiurando,* « pecuniam prædaretur, Pythia respondit his versibus, «

Glaucę Epicydides equidem expedit ad breue tempus «
Sic orco vicisse, interuertisseque nummos «
Deiera, & euorcum quoniam manet exitus idem. «
Ast orci natus, qui nomine, qui manibus, qui «
Nullis est pedibus, rapidè aduenit, vsque adeo dum «
Conuoluens omnem perdat prolemq; domumq; «
Cum sobole euorci melius sed postea agetur. «

His auditis Glaucus veniam sibi eorum quæ dixisset vt daret, deum obsecrabat. Cui Pythia inquit, idem pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus «

accitus

[1] *& pecunias nequaquã ab iisdem possideri videtur.*

[2] *si reminiscetur,*

[3] *calamitatem se passos existimantes, vt qui pecunia fraudati essent,*

» accitis Milesiis hospitibus pecuniam reddidit. Cur autem hæc oratio apud
» vos instituta est, dicetur: Glauci nunc nulla superest neque soboles neq; do-
» mus, quæ illius censeatur: sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonum est
» nihil aliud de depositò cogitare quàm vt repetentibus reddatur. Leutychi-
des hæc loquutus, quum nihilo magis ab Athenienſibus audiretur, discessit.
At Æginetæ priusquam superiorũ iniuriarum, quas Athenienſibus intule-
rant, gratificantes Thebanis darent pœnas, hæc fecerant: Quũ Athenien-
bus succenserẽt quòd sibi ab illis injuriam fieri arbitrarentur, se ad vicisscen-
dum apparabãt. Erat autem Atheniẽsium in Sunio quinqueremis quædam,
quam Delum *iam inde à Theseo quotannis* mittebant: hãc Æginetæ locatis insi-
diis intercepere, plenã primoribus Athenienſiũ, virosq; alligauere. Ea clade
ab Æginetis accepta, Athenienses non amplius differendũ putauerunt, quin
omnia in illos excogitarent. Erat igitur quidam nomine Nicodromus Cnœ-
thi filius, vir in Ægina spectatus: hic suam ipsius priorem abitionem Ægine-
tis imputãs, querebatur; qui *prius sua de missione quum transegisset*, cognito A-
thenienses esse animatos ad nocendum Æginetis, quibus ipse infensus esset,
composuit cum illis de prodenda Ægina ad certum diem, quo esset rem ag-
gressurus ipse, & illos oporteret venire subsidio. Atque ita ex composito vr-
bem quæ vetus vocabatur occupat. Sed Athenienses ad diem nõ adfuerunt,
quia classis eorum par Æginetanæ nondum erat comparata. Qui dum à Co-
rinthiis commodari sibi naues rogant, interea res corrupta est. Corinthij au-
tem per id tempus Athenienſibus amicissimi dedere rogãtibus naues vigin-
ti, sed dantes vendiderunt singulas quinis drachmis: quoniam eas dono da-
re vetabantur lege. His acceptis Athenienses, & suis instructis in summam
septuaginta numero, in Æginam nauigauerunt, peruenerunt q; post tridie ei-
us diei qui erat destinatus. Qui quum ad diem non adessent, conscenso na-
uigio Nicodromus ex Ægina profugit, aliis nonnullis Æginetarum eum co-
mitantibus, quibus Athenienses Sunium incolendum dederunt. Vnde isti
prodeuntes, eos qui in insula erant Æginetas & ferebant & agebant. sed hæc
posterius acta sunt. Cæterùm proceres Æginetarum, superata plebe quæ vnà
cum Nicodromo tumultũ in ipsis fecerat, mox eos quos ceperant, ad necem
abducebant. Vnde piaculum admisere quod nullo studio expiare potuerũt,
præoccupatiq; prius ex insula sunt deiecti, quã deum sibi propitiarent. nam
quum septingentos è plebe quos viuos ceperant, ad necem educerent, vnus
eorum è vinculis elapsus fugit ad Cereris legiferæ vestibulum, eiusq; cardi-
nibus prehensis adhærebat: quem illi quum auellere non possent, abscissis
viri manibus ita deduxerunt: quæ manus cardinibus contortæ manserunt.
Hæc quum ipsis fecissent Æginetæ classe septuaginta nauium cum Athenie-
nsibus qui superuenere congressi, superantur. Victi nauali prœlio, eosdem
quos prius Argiuos in auxilium vocauerunt: sed illi noluere eis amplius au-
xilio esse, causati quòd & naues Æginæ necessariò sumptæ à Cleomene o-
ram Argolidem tenuissent, & ipsi cum Lacedæmoniis in terram descendis-
sent, vt nonnulli quoq; è Sicyonæis nauibus descenderent in eadem contra
ipsos expeditione. Quo nomine vtriq; mulcta ab Argiuis iniuncta est mille
talentorum, quorum quingena vterq; populus soluceret. sed quum Sicyonij
suam culpam agnoscentes, centum talentis cum Argiuis decidissent, Ægine-
tæ ne agnoscere quidem culpam voluere: erant enim superbiores. Ea propter rogantibus eis nemo amplius Argiuorum publicè auxilium tulit, sed vo-
luntariorum circiter mille, duce quodam cui nomen erat EVrybates, quin-
que palmarum viro. quorum plerique non remeauere, sed in Ægina sub A-
thenienſibus occubuere. Et ipse dux EVrybates singulari certamine ter vi-
ctor, quarto sub Sophane Decelis filio oppetiit. Verùm Æginetæ sua classe,
adorti incompositos Athenienses superauere, eorumq; naues quatuor cum
ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses quidem bellum cum Æginetis
contraxerant. Perses autẽ quæ ipsius partes erant exequebatur, cum famulo

qui quinq. gymnastica certamina obierat.

assiduè in memoriam redigente vt reminiscerentur Atheniensium, tum Pisistratidis assidentibus, Atheniensesque criminantibus; tum cupiditate per hunc prætextum quo nixus erat, subigendi Græcos quicunque sibi terram & aquam denegassent. Itaq; Mardonium, qui malè rem naualem gesserat, præfectura amouit, aliosq; designatos duces aduersus Eretriam & Athenas misit, Datin genere Medum, & Artaphernem Artaphernis fratris sui filium datis mandatis vt Athenas atque Eretriam diriperent, captiuosq; in conspectum adducerent. Postquam hi duces declarati, a rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimã deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, aduenerunt nauticæ copiæ omnes, vt singulis erant imperatæ: ad hæc hippagogæ naues, quas superiore Darius anno mandauerat tributariis suis præparandas. In has introductis equis atque terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hîc non recto cursu secundum continentem, Hellespontum & Thraciam versus nauigabant, sed è Samo vnde soluerant, præter Icarium, interq; insulas: præcipuè quidem (vt ego sentio) metu circumeundi Athon, quem superiori anno circumnauigantes, magnam iacturam fecerant: sed & coacti propter Naxon, quam antea non cepissent. ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hãc enim vt primùm copiæ ducerentur, Persæ vrgebãt) Naxij memores priorum, fuga se in montes concitauerunt, non ausi resistere. Eorũ autem quos adepti sunt Persæ quum in seruitutem rapuissent, delubra atque vrbem incenderunt. His actis ad cæteras insulas redeunt. Hæc dum isti agunt, Delij relicta & ipsi Delo fuga Tenum abeunt. Eò tendentes naues præcedens Datis non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito vbi Delij essent, misso caduceatore his eos verbis affatus est, Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me malè opinantes? Ego enim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dij geniti sunt, nequid aut eum locum aut eius incolas lædam. Redite igitur ad vestra ipsorum, & incolite insulam. Hæc Deliis per caduceatorem dixit: mox trecentas thuris libras super aram aggestas adoleuit. His actis aduersus Eretriam primùm nauigauit, simul omnem classem, simul Iones pariter atque Æoles agens. Statimq; ab illius digressu Delos tremuit, (vt Delij aiunt) ad meam vsque ætatem tunc & primùm & postremùm commota, deo mala ventura hominibus portendente. Nam sub Dario Hystaspis, & Xerxe Darij, & Artoxerxe Xerxis filio, tribus iis deinceps ætatibus plus malorum passa est Græcia quàm viginti aliis ante Darium ætatibus, partim à Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus: vt non ab re Delos commota sit, prius immobilis: de qua in oraculo ita scriptum erat.

Et Delon, quamuis sit adhuc immota, mouebo.

Et sanè in Græca lingua pollent hæc nomina, Darius, idem quod ἐρξίης, *id est, coercitor*: Xerxes, idem quod ἀρηϊος, *id est, bellator, adverbum, martius*: Artoxerxes, idem quod μέγας ἀρηϊος, *id est, magnus bellator*. Barbari, postquam à Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias, tum liberos insulanorum obsides. Vt verò insulas præternauigãtes, Carystum appulerunt, Carystiiq; negarunt se vel obsides daturos vel militaturos aduersus vicinas ciuitates (videlicet Athenas & Eretriam significantes) Carystij tamdiu obsessi sunt, eorumq; ager vastatus, donec in deditionem Persarum venerunt. Eretrienses autem audito Persarum exercitum aduersum se venire, auxilia ab Atheniensibus implorauere. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienses, miserunt subsidio illis ea quatuor millia hominũ qui Chalcidensium equitum obtinuerant prædia. Sed Eretriensium haudquaquam syncerum erat consilium, qui tametsi accersebant Atheniense, tamen ancipiti sententia vacillabant: quibusdam eorum censentibus vrbem deserendam, & in cacumina Euboeæ eundum: quibusdam, qui propria lucra à Persis expectarẽt, proditionem molientibus. Horum vtrorumq; animos animaduertens Æ-

schines

ſchines Nothonis filius, Eretrienſium primarius, patefecit Athenienſibus omnem præſentium rerum ſtatum, orauitq; vt domum abirent, ne vnà cum illis occumberent. Hæc conſulenti Æſchini obtemperantes Athenienſes, illinc in Oropum transgreſſi, ſalutem ſibi pepererunt. At Perſæ eò aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanum & Chœreas & Ægilia applicuerunt: potitiq; his locis, continuò equos expoſuere, & tanquam cum hoſtibus conflicturi ſe inſtruxere. Aduerſus quos non decreuerunt Eretrienſes ſibi eſſe prodeundum: ſed quandoquidem ſententia de vrbe non deſerenda euicerat, meritò dabant operam vt mœnia cuſtodirent. Adorientibus autem ea Perſis, acri pugna per ſex dies certatum eſt. multisq; vtrinque cadentibus, ſeptimo die EVphorbus Alcimachi filius, & Philagrus Cynei, inter populares ſuos viri ſpectati filius, vrbem hoſtibus prodidere. Quam ingreſſi Perſæ, poſtquam templa ſpoliauere, incenderunt, in vltionem eorum templorum quæ Sardibus deflagrauerant, hominibus iuſſu Darij in ſeruitutem captis. Potiti Eretria, & aliquot illic dies morati, in Atticã nauigauerunt, tuncq; magnam partem vaſtauerunt, rati idem facturos Athenienſes quod Eretrienſes feciſſent. etenim erat locus Atticæ Marathon proximè Eretriam, ad equitandum opportuniſſimus, quò illos Hippias Piſiſtrati filius deducebat. Eodem Athenienſes & ipſi re audita ad vim arcendam proceſſerunt, decem præfectis ſibi ducibus: quorum decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimonem Steſagoræ filium fugere ex Athenis Piſiſtratum Hippocratis contigerat: & dum fugit, obtinere Olympiadem quadriiugo certamine: quam victoriam muneris gratia tranſtulit in Miltiadem ex matre germanũ: proximaq; Olympiade eiſdem equabus aliam Olympiadem quum viciſſet, à filiis Piſiſtrati interfectus eſt, non iam viuo Piſiſtrato. Interfectus eſt autem ad Prytaneum, noctu ſummiſſis percuſſoribus: ſepultusq; ante vrbem trans viam quę vocatur Diacœle: & eregione ſepultæ ſunt equæ illæ quæ tres Olympiacas victorias reportarant. Idem quod iſtæ, iam aliæ equæ fecerant, quæ fuerunt EVagoræ Laconis. aliæ præterea nullæ. per idem tempus maior natu filiorũ Cimonis Steſagoras, apud Miltiadem patruum in Cherſoneſo educabatur: minor autem apud ipſum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Cherſoneſi conditore. Hic igitur Miltiades è Cherſoneſo tunc profectus, dux Athenienſium erat, è duplici cæde elapſus: ſemel, quum eum Phœnices vſque ad Imbrum perſequuti ſunt, magni facientes capere hominem vt ad regem perducerent: iterum, quum ab iis elapſum, domum ſuam reuerſum, ac ſe reducem eſſe exiſtimantem, inimici ſui exceperunt, & ad iudicium deduxerunt, accuſantes occupatæ in Cherſoneſo tyrannidis. Hoc reatu liberatus, ſuffragiis populi dux declaratus eſt. Duces autem quum adhuc in vrbe eſſent, ante omnia legatũ Spartam mittunt Phidippidem, illum quidem Athenienſem, ſed tabellariam operam factitantẽ. Huic Phidippidi, vt ipſe refert, & Athenienſibus renuntiauit, circa Parthenium montem, qui ſupra Tegeam eſt, obuius fuit Pan: compellatoq; nominatim Phidippide, iuſſit nuntiari Athenienſibus quid ita illi nullam gererẽt curam ſui, qui bene ipſis vellet, quiq; iam ſæpenumero de eis bene meritus fuiſſet, atq; etiam futurus eſſet. His verbis fide habita, Athenienſes, quod eorũ iam ſtatus erat bene conſtitutus, extruxerunt ſub arce templum Panis: illiq; annuis hoſtiis, ex quo nuntium accepere, ſacrificant, & ardenti candelabro ſupplicant. Phidippides autem hic qui ſibi Pana dixit apparuiſſe tunc quum à ducibus miſſus eſt, [1] iterum Athenis egreſſus, Spartam peruenit, adiensq; magiſtratus, Lacedæmonij, inquit, orant vos Athenienſes vt ſibi opem feratis, nec ciuitatem inter Græcos vetuſtiſſimã contemnatis in diſcrimen adductam, ne barbaris viris ſeruiat. Etenim Eretria direpta eſt, inſigniq; ciuitate Græcia imbecilliior reddita. His mandatis à Phidippide expoſitis, placebat quidem Lacedæmoniis opem ferre Athenienſibus: ſed id ſibi impoſſibile confeſtim facere erat, nolentibus legẽ rumpere. nam erat nonus dies inſtantis menſis, quo die ne-

[1] *poſtridie quàm Athenas egreſſus eſt.* ad verbum, Secundanus ex Athenienſiũ vrbe fuit Spartæ. At Valla διυπερῶν accepit pro δευτερῶν. Sic infrà in hoc eodẽ libro, τριταῖος ἐκ Σπάρτης ἐγένετο ἐν τῇ Ἀττικῇ.

gabant ſe progreſſuros, nec niſi orbe lunari impleto. Et iſti quidem pleniluniũ expectabant. Hippiæ autem Piſiſtrati filio, qui barbaros in Marathonem perducebat, viſum hoc in ſomnis ſuperiore nocte oblatũ eſt: Videbatur ſibi Hippias cum matre cõcumbere. Quo ex ſomnio coniectabat fore vt reuerſus Athenas, ac recepto dominatu ſenex domi ſuæ obiret. Hũc in modum interpretabatur viſum ſuum. Dum autem prædam Eretrienſem quam depoſuerat in inſulam Styreorum nomine Ægileam, reportat, dumq; naues ad Marathonem appulſas in ſtationibus locat, ac barbaros in terrã egreſſos diſponit, ei talia adminiſtranti contigit ſternutatio, tuſſiſq; ſolito vehementior. vnde concuſſis eius, vtpote ſenis, pleriſq; dentibus, vnus illorũ ex violentia tuſſiendi excuſſus eſt, & in arenã delapſus: qui magna adhibita ad inueniendum diligentia, quũ tamen non appareret, ſuſpirans Hippias, ad eos qui aderant ait, Hæc terra non eſt noſtra, nec eam poterimus nobis ſubiectã efficere, [1] ſed tantummodo partem, quantũ ſpatij dens qui mihi aderat, obtinet: Huc Hippias ſuam viſionem interpretabatur euaſiſſe. Athenienſibus autem apud Herculis fanũ inſtructis ſuperuenere auxilio Platæenſes, omni cum populo, qui ſeſe Athenienſibus dediderãt, & pro quibus frequentes iam labores ſuſceperant Athenienſes. Dediderant autem ſeſe hoc modo: Quum à Thebanis premerentur Platæenſes, primùm Cleomeni Anaxandridæ, qui interuenerat, atq; Lacedæmoniis ſeſe dediderant: à quibus tamen recepti non ſunt, hac oratione vtentibus, A nobis qui procul habitamus, frigidum quoddã fuerit vobis auxiliũ. nam priuſquã noſtrum quiſquam audiat, poſſitis occupati ab hoſtibus ſæpe expugnari. Suademus autẽ vt voſipſos Athenienſibus dedatis, vicinis pariter & ad tutandum nõ inualidis. Hoc Lacedæmonij non tam conſulebant Plateenſibus quòd eis bene vellẽt, quàm quòd optarẽt Athenienſes defatigari Bœotio bello. Id ſuadentibus Lacedæmoniis non aduerſati Platæenſes, aditis Athenienſibus, dum rem diuinã duodecim diis faciunt, eis ad aram ſuppliciter ſedentes ſeſe dediderunt. Aduerſus quos Thebani re audita exercitum duxerunt, in eorumq; auxilium Athenienſes venerunt. Sed dum conſerturi prœlium eſſent, Corinthij haud contemnendam ſibi rem putantes, ad eos reconciliandos interuenere: atq; vtrorumq; permiſſu regionẽ hunc in modum terminarunt, vt Thebani eos Bœotos qui nollent inter Bœotos cenſeri, finerent facere quod vellent. Hoc vbi decreuere Corinthij abſceſſere. Abſcedentes quoq; Athenienſes aggreſſi Thebani ſunt, commiſſaq; pugna, repulſi. vnde Athenienſes tranſgreſſi quos Corinthij ſtatuerant terminos, [2] Aſopum fecerunt limitẽ Thebanis. Ergo Platæenſes Athenienſibus ſeſe quũ dediſſent, ad Marathonem tunc auxilio venerunt. Erant autem in Athenienſiũ ducibus ancipites ſententiæ, aliis vetantibus fieri prœlium, pauciores enim ſe eſſe quàm vt cum Medis confligerent: aliis (quorum erat Miltiades) ad pugnandum hortantibus. Itaque quum eſſent bifariæ ſententiæ, & deterior vinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, [3] tunc fortè polemarchum, *id eſt, belli principem*: qui magiſtratus per ſuffragia electus in danda faba, *hoc eſt, in declaranda ſententia*, vndecimus eſt. nam quondam Athenienſes in dicenda ſententia parem ducibus faciebant polemarchum. Ad hunc Miltiades, in te, inquit, nunc Callimache ſitum eſt, vtrum in ſeruitutem Athenæ redigantur, an tu eas liberando memoriam tui in omne ævum relinquas, qualem neHarmodius quidem atque Ariſtogiton reliquerunt. Nam Athenienſes nunc in maximum omnium ex quo nati ſunt venere diſcrimen: qui ſi Medis ſuccumbant, palàm eſt quæ paſſuri ſint, traditi Hippiæ: ſin autem ſuperent poterit hæc ciuitas vrbium Græciæ effici prima. Quo autem pacto hæc fieri poſſint, & quomodo ad te harum rerum arbitrium redeat, nunc exponam: Noſtræ, qui duces ſumus, bifariæ ſunt ſententiæ de prœlio committendo: aliis id ſuadentibus, aliis diſſuadentibus. Qui niſi prœlium committimus, vereor ne magna exiſtat ſeditio, quæ mentes eorũ ſolicitet ad ſentiendum cum Medis;

ſin pugna-

[1] *Sed cum illius portionẽ quæ ad me pertinebat, Deus poſſidet.*

[2] *Aſopum ab Hyſiis Thebanis aduerſus Platæenſes limitem ſtatuerunt. Ergo Plat.*

[3] *Tunc, quòd vndecimum ſuffragiũ ad eum pertineret, qui ex facta per fabã ſortitione polemarchus Athenienſium creatus eſſet, vel, ductis fabæ ſortitibus potem. Ath. cr. eſſet (olim enim Athen. inferendo ſuffragio par. duc. polemarchum faciebant) adiit Aphidnæum Miltiades tũc polemarchũ, eiq; dixit, In te nunc ſitum eſt Callimache Athenas vel in ſeruitutem redigere, vel illis libertatis, monumentum in omne ævum relinquere, qua le no Harmo.*

» ſin pugnamus antequam aliquid vitij in nõnullis Athenienſium ſubeat, poſ-
» ſum diis æquis cum victoria diſcedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs te
» dependent: qui ſi meæ ſententiæ acceſſeris, erit & tibi patria libera, & ciui-
» tas omnium Græcarũ princeps: ſin accerſeris ſententiæ diſſuadentium pu-
» gnam, eorum quæ recenſui bonorum tibi contraria exiſtent. Hæc dicens
Miltiades Callimachum induxit. Ita accedente ſententia polemarchi, ob-
tentum eſt vt confligeretur. Poſt hæc ij duces quorum ſententia de confli-
gendo fuerat, vt cuiusq; dies imperitandi venerat, vicem ſuam Miltiadi da-
bant: quam ille accipiens, non tamen prius decertandum putauit quàm ſua
10 dies imperij aduenit. Itaque vbi vices eius fuere, tunc Athenienſes hunc in
modum inſtructi ſunt ad confligendũ: Dextro cornu præerat Callimachus
polemarchus. ita enim lex apud Athenienſes tunc poſtulabat, vt polemar-
chus dextrum cornu teneret. Hoc duce ſequebantur deinceps cæteræ tri-
bus, vt quæq; ordine erat. Nouiſſimi autem ſunt collocati Platæenſes, ſini-
ſtrum cornu tenentes. Quo factum eſt vt ab huius pugnæ tempore, quoties
Athenienſes ferunt hoſtias apud panegyrias, *id eſt, publicos conuentus*, quæ
quinto quoq; anno fiunt, Athenienſis præco conceptis verbis precetur bo-
na Athenienſibus pariter & Platæenſibus. Igitur Athenienſium acies tunc
apud Marathonem inſtructa idcirco ſic erat, quòd aciem Medicam imita-
20 batur: ſed in medio paucis conferta erat ordinibus, ideoq; illic debilior: v-
troque autem in cornu confertior. Quæ poſteaquam ita inſtructa eſt, ac ſa-
crificium litatum eſſe Athenienſes audierunt, tunc curſu in barbaros ten-
dunt. Erat autem inter vtranque aciem non minus octo ſtadiorum interca-
pedinis. Quos curſu ferri in ſe videntes Perſæ, aptabant ſe tanquam illos ex-
cepturi: inſaniæ dantes id quòd cernerent eos curſu tendere, quum pauci
eſſent, & nec equitatu nec ſagittis freti. Hoc ita barbari interpretabantur. at
verò Athenienſes, poſteaquam conferti conflixere cum barbaris, pugnam
memoratu dignam edebant. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipſi
nouimus) curſu in hoſtem vſi ſunt. [1] primi ſuſtinuerunt cernere Medica ve-
30 ſte indutos: quum antehac vel audire nomen Medorum Græcis terror fuiſ-
ſet. In Marathone quum diu pugnatum eſſet, barbari circa mediam aciem
vincebant, vbi Perſæ ſtabant & Sacæ, eamq; perrumpentes, hoſtem in me-
diterranea perſequebantur: at in vtroq; cornu vincentes Athenienſes Pla-
tæenſesq;, barbaris, qui terga dederant, fugere permiſſis, contraxerunt cor-
nua, & cum iis qui mediam ipſorum aciem perfregerant, dimicantes quum
ſuperaſſent, fugientes Perſas vrgebant cædebantq;, donec ad mare perue-
nientes, petito igne naues corripuere. Quo in certamine Callimachus pole-
marchus interficitur, egregia nauata opera. Occubuit quoq; è ducibus Ste-
ſileus Thraſyli, & Cynægirus EVphorionis filius, qui dum ſummã puppim
40 apprehendit, abſciſſa bipenni manu cecidit: nec non alij Athenienſes multi
& clari. ac ſeptem quidem naues obtinuerunt Athenienſes hoc modo: cæ-
teris barbari retracti, receptaq; præda Eretrienſi ex inſula vbi reliquerant,
circumuecti ſunt Sunium, animo præuertendi Athenienſes eueſtigio abe-
untes. Cæterum Alcmæonidæ ab Athenienſibus [2] inſimulati ſunt, quod vi-
delicet ex compoſito Perſis adhuc apud inſulam agentibus ſcutum oſten-
derint. Dum illi Sunium circumuehuntur, Athenienſes eueſtigio abeuntes
celerrimè ad ferendam vrbi opem properarunt, barbarosq; eodem tenden-
tes præuerterunt: progreſſiq; ex Herculis templo quod eſt in Marathone, in
aliud Herculis fanum quod eſt in Cynoſargi, caſtra poſuerunt. Barbari cum
50 claſſe Phalerum ſuperaſſent (hic enim Athenienſium nauale tunc erat) ſu-
per eum locum aliquandiu propter tempeſtatẽ morati, rurſus in Aſiam ab-
ierunt. Quorum in hac pugna apud Marathonem geſta, occubuere circiter
ſex millia trecenta: Athenienſium verò, centum nonagintaduo. tot ex vtriſ-
que cecidere. In qua pugna hæc res mira contigit, vt Athenienſis quidam
Epizelus Cuphagoræ filius, dum ſtante acie pugnat ſtrenuè, luminibus ca-

[1] *primiq; veſtem Medicã & eos qui illam geſtarent cernere ſuſtinuerunt: quãantea, &c.*

[2] *inſimulati ſunt, illis id molientibus Perſas hoc conſilium ceſſiſſe, quòd videl.*

peretur, neq; ſaucius vlla parte corporis, neq; ictus: atq; ita cæcus in reliquũ vitæ tempus permanſerit. Quem audiui dicere ſolitum de ſua clade, viſum ſibi eſſe ante ſe ſtare virum quendam armatũ, procero corpore, cuius [1] mentum omnem clypeum inumbraret: & hanc laruam ipſum prætergreſſam, ſed illum qui ſibi aſſiſteret occidiſſe. Hæc Epizelum ſolitum cõmemorare audiui. Porro Datis in Aſiam cum claſſe rediens, vbi Myconum tenuit, vidit in ſomnis viſum. id tamen quod fuerit, non traditur: ſed vbi primùm dies illuxit, naues rimatus eſt: compertoq; in naui Phœnicia ſimulachro Apollinis inaurato, ſciſcitatus eſt quo è templo ſublatũ eſſet: & vbi audiuit ex quo templo, nauigans ſua naui in Delum (iam enim Delij in inſulã redierant) ibi ſimulachrum in templo depoſuit, præcepitq; Deliis vt illud in Delium Thebanorum referrent, quod eſt ad mare eregione Chalcidis. Hoc vbi præcepit Datis, vela illinc fecit. Delij tamen hanc ſtatuam non reportauerunt, ſed viceſimo pòſt anno eam Thebani ex oraculo in Delium contulerunt. Datis autem & Artaphernes, poſteaquam in Aſiam nauigauere, captiuos Eretrienſes Suſa perdùxere. quos Darius rex, etſi in eos ante captiuitatẽ vultum contraxerat acerbitatis, quòd ſe priores iniuria laceſſiſſent: tamen vt in conſpectum ſuum adductos vidit ac ſibi ſubiectos, nullo alio malo affecit, ſed in ſuo Ciſſiæ regionis ſtathmo collocauit, cui nomen eſt Anderica, ducentis ac decem ſtadiis procul à Suſis, quadraginta à puteo qui exhibet trifarias rerum ſpecies. nam ex eo aſphaltum, *id eſt, bitumen*, & ſalem & oleum hauriunt ad hunc modum: Hauritur quidem celoneo, *id eſt, inſtrumento dicto ciconia*, pro ſitula autem, dimidiato vtre ad celoneum alligato: quo in puteum decuſſo, quicquid hauritur, mox in ciſternã diffũditur, atq; hinc aliò effuſum, triplici varietate concreſcit: in aſphaltum quidem & ſalem, protinus: oleum autem (quod Perſæ rhadinacen appellant) in vaſa colligũt. eſt autem atrum ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretriẽſes, quem ad meam vſq; memoriam tenuere, ſeruantes priſtinam linguam. Quod ad Eretrienſes attinet, ita habet. Cæterùm poſt plenilunium duo millia Lacedæmoniorũ Athenas venerunt, tanta feſtinatione adipiſcendi hoſtem, vt triduo quàm ex Sparta diſceſſere, in Atticam peruenerint: & licet ſerius ad pugnã veniſſent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intuendos in Marathonẽ perrexerunt. Quibus viſis, laudatisq; Athenienſibus ob præclarum facinus, rurſus redierunt. Tenet autem admiratione me, nec rationẽ inire poſſum, Alcmæonidas vnquam Perſis ex compoſito oſtentaſſe parmã, quòd vellent Athenienſes barbaris atq; Hippiæ ſubeſſe, [2] quippe quos conſtat in habendis odio tyrannis vehementiores quàm ſimiliores fuiſſe Calliæ Phænippi, qui fuit pater Hipponici. nam Callias cum alia omnia in Piſiſtratum inimiciſſimè commentus eſt, tum verò ſolus Athenienſium omnium, illius Athenis eiecti quũ publicè ſub præcone venderentur bona, emere auſus eſt. Cuius Calliæ mentionem crebrò pleriq; omnes habere debent, cum ob ea quæ dicta ſunt, vt viri ſummopere patriam liberantis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit. nam & in equorum curſu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit ſecundus: & in ludis Pythiis quũ primas obtinuiſſet, in vniuerſos Græcos ſumptuoſiſſimus extitit: tum ob id quòd talem ſe in filias ſuas quæ tres fuerunt, exhibuit. nam poſteaquam nubiles extitere, [3] hoc eis magnificentiſſimũ munus eſt gratificatus, vt quem ſibi vnaquæq; vellet ex omnibus Athenienſibus, eum deligeret: atque ita eam illi nuptum dedit. At Alcmæonidæ aut perinde aut nihil minus quàm Callias peroſi tyrãnos fuere. Quo maior me admiratio ſubit, minusq; admitto criminationem, eos parmã Perſis oſtentaſſe, qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum aſtutia Piſiſtratidæ tyrannidem reliquerũt. Atq; ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt, meo iudicio, quàm Harmodius & Ariſtogiton. Illi enim Hipparcho interempto, non tam cæteros Piſiſtratidas ab affectanda tyrannide repreſſerunt, quam ad illam irritauerunt: Alcmæonidæ autem procul dubio Athenas liberauerunt,

ſi modò

[1] *barba totum clypeum.*

[2] *quippe qui (vel maiori vel certè pari odio tyrannos prosequuti esse comperiuntur ac Callias Phænippi filius, Hipponici pater.* Vt autem hic dicit μᾶλλον ἢ ὁμοίως, ſic paulò poſt, ὁμοίως ἢ οὐδὲν ἧσσον.

[3] *datem ei magnificentiſſimam dedit, atq; hoc pretereà gratificatus eſt, (vel, indulſit) vt quem ſibi, &c.*

si modò ipsi fuere qui Pythiam persuasere ad Lacedæmonios commonefaciendos vt Athenas liberarent, quemadmodum superius à me commemoratum est. [1] Atenim aliqui forsitan succensentes quòd Athienensi in populo patriam prodiderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienses viri illustriores, neque qui magis essent honorati. [2] Neque verò sermo obtinuit clypeum ab his esse ostentatũ, sed tantummodo fuisse ostentatum. quod nihil est quàm si id demum diceretur, ostensus quidem est, sed à quo ostensus, incertum. [3] Quanquam Alcmæonidæ iam pridem extiterant Athenis clari sanè vsque ab Alcmæone atque etiam Megacle. Etenim Alcmæon Megaclis filius, iis Lydis qui Sardibus à Crœso Delphos ad oraculum ierant, administrum se præbuit, eosq; comiter accepit. Cuius beneficentiam Crœsus à Lydis quos ad oraculum miserat quum audisset, hominem accersiit, & vbi aduenit, eum donauit tanto auro quantum semel corpore suo ferre posset: Ad istam doni conditionẽ Alcmæon hanc astutiam attulit: Pergrandem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnisque quos laxissimos reperit calceatus, ad thesaurum perrexit ad quem ducebatur. [4] Ibi in aceruum ramentorum procumbens, primùm cothurnos quibus erat indutus, auro quantum ferebant refersit: deinde omnem sinum suum atque etiam crines ramentis subigens, & parte in os desumpta, è thesauro processit, ægrè trahens cothurnos, cuiuis alteri rei quàm homini similis: cuius os quum turgidum esset, & omnia onusta, id cernens Crœsus, in cachinnumq; erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc vehementer locupletata est, & Alcmæon quadriiugos equos alens, vicit Olympia. Sed eam deinde secunda ætate Clisthenes, Sicyonis tyrannus extulit, vt multò magis quàm prius inter Græcos celebris extiterit. Erat enim Clistheni Aristonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agarista: quam pater destinabat nuptum dare ei quem præstantissimum Græcorũ omnium còmperisset. Quum igitur ludi Olympiaci celebrarẽtur, & ex eis Clisthenes curriculo quadrigali victor extitisset, nuntiari iussit voce præconis vt quisquis sese dignum putaret qui Clisthenis gener esset, is ad sexagesimum diem aut prius Sicyone præstò foret, quòd Clisthenes intra annum à sexagesimo die inceptũrus, exequi nuptias destinasset. Itaque omnes [5] Græci aut sua ipsorum aut familiæ claritate sibi confidentes, eò proci contenderunt: quibus Clisthenes & curriculum, & palæstram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc se contulit Smindyrides Hippocratis filius Sybarita, (florebat autem maximè Sybaris ea tempestate) qui vnus vir in plurimum deliciarum processerat: & Siritanus Damas Samyris filius eius qui sapiens appellabatur, & hi quidem ab Italia venerunt. Ab Ionio autem sinu Amphimnestus Epistrophi filius Epidamnius. Ætolus verò Males, germanus Titormi illius qui Græcos robore fuerat supergressus, & in extrema Ætoliæ homines fugerat. E Peloponneso autem Leocides Phidonis Argiuorum tyranni filius, eius inquam Phidonis, qui spatia Peloponnensibus statuit, longè omnium Græcorum insolentissimus: qui summotis Eliensium agonothetis, *id est, muneribus*, ipse agonotheta extitit in Olympia, *id est, certamen præmiumq; proposuit*. Nec non Amiantus Lycurgi filius Arcas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex vrbe Pæo, filius EVphorionis eius qui (vt in Arcadia fertur fama) in domum suam excepit Castorem & Pollucem, [6] & ob id in omnes homines hospitalis: [7] & Eleus Agæi filius vir præclarus. Isti ex ipsa Peloponneso venerunt. Ex Athenien sibus autem, Megacles, Alcmæonis eius filius qui ad

[1] *Atenim fortasse Atheniensium populo succensentes patriam prodebant.* Q. d. Atenim (dicet aliquis fortasse) ægrè ferentes se, non eum apud Athenienses locũ obtinere quo se dignos existimabant, patriam prodere conabãtur, imò verò, nulli ex Athenien sib. maiori autoritate præditi, nulli magis honorati erãt tantũ abest vt sua sorte contenti nõ essent, & de eo Atheni enſibus sue conferent. Potest tamen & cum interrogatione legi. hic locus eodẽ tenſu.

[2] *Quo fit vt rationi consentaneũ nullo modo esse possit, clypeũ ab illis hac de causa fuisse ostensum. ostensum enim clypeum fuit. neq; hoc aliter dici potest: factum enim fuit. sed à quo ostensus fuerit, de eo vltra hæc dicere non possum.* id est, hac dere nõ habeo quod dicã: quippe qui sciã quidem ostensum fuisse clypeũ, sed nihil vltrà: vt sit, ἐσὶν ὅτου ἐπιτῶν ἀνδρῶν τούτων, πρὸ ἐμεῦ γε ἐπιτῶν, ἀπ' οὐ τὸν ἀνδρ' ἀναγνῶναι τοῦτον. Illud autem ἐπὶ γε ἐμεῦ, respondet Gallicæ phrasi, On ne peut dire autrement, pro, Non potest negari.

[3] *Hi autem Alcmæonidæ cum ab antiqua origine clari exiliterant, tum verò ab Alcmæone & eorsum à Megacle clari vel maximè fuerunt.*

[4] *Ibi aceruo ramentorum auri incumbens, primùm quidem circa suas tibias tantum aggessit auri quantum cothurni capiebant: deinde verò quum sinum totum auro implevisset, & capillos ramẽtis illis conspersisset, (vel, & ramenta illa per capillos spargisset) & alia ori indidisset, ex thesauro egressus est, & ægrè cothurnos trahens, & cuiuis rei magis quàm homini similis: vtpote cuius os obturatum, & partes omnes inflata essent.* At Crœsus eum intuitus, in risum prorupit, eiq; cum hæc omnia, tum verò alia his non minora donauit.

[5] *Græci qui & de seipsis & de patria sua magnificè sentiebant, ob proci erant.*

[6] *& ab eo tempore in quoslibet hospitalitatem exercuit.*

[7] *& Eleus Oxomastus Agæi filius. Atq; hi quidem ex ipsa Pel. etc.* Valla autem putauit ὀνομαστὸς hic, vt vulgo, appellatiuũ esse nomen, ἰδιῶς autem proprium: quum contrà ὀνομαστὸς sit hoc quidem loco nomen proprium, ἰδιῶς autem nomen à patria.

Crœsum se contulerat: alter, Hippoclides, Tisandri filius, diuitiis ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria autem (quæ per id tempus florebat) Lysanias: solus hic ab Eubœa. E Thessalia verò à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Molossis autem Alcon. Tot proci fuere. qui quum ad diem præstitutam adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam singulorum familiamq; percontatur. deinde eos annum apud se detinens, explorauit vniuscuiusque & virilitatem, & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum singulis, nunc cum vniuersis cõgrediens, & iuniores in gymnasia educens: præcipuè tamen in conuiuiis experiebatur. quandiu enim eos apud se tenuit, omnia fecit ac magnificè accepit. Sed ei inter procos præcipuè cordi erant Athenienses: [1] & illorum magis Hippoclidem Tisandri strenuũ esse iudicabat, quũ præsertim eius maiores Cypseli Corinthij propinqui fuissent. Quũ autem destinatus nuptiis dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat iudicaturum se quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in conuiuium tum ipsos procos tum omnes Sicyonios accepit. Postea verò quàm cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, [2] pariter & de oratione habenda in medium. procedente autem potatione, Hippoclides, [3] quũ longè alios antecederet, iussit tibicinẽ sibi canere ἐμμέλειαν, *id est, sedatum quoddam saltationis genus.* Tibicine obsequente saltauit, sibi quidem placens: sed Clisthenes omnem rem cernens [4] dissimulabat. Post hæc aliquantulũ interquiescens Hippoclides, iussit aliquam sibi inferri mensam. qua illata, primùm super eam Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos: tertiò super mensam capite statuto, cruribus veluti manibus gesticulabatur. Ad cuius primam ac secundam saltationem, etsi stomachabatur Clisthenes eum qui tam impudens esset, generum sibi fieri, tamen sese continebat, nolens [5] in eum erumpere: at vbi vidit cruribus veluti manibus gesticulantem, iam se vltrà continere non sustinens, inquit, Fili Tisandri, [6] de saltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait, Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbium factum est, *Non est istud curæ Hippoclidæ.* Tunc Clisthenes silentio imposito, in medium hæc protulit, Viri proci meæ filiæ, vos equidem omnes laudo, vobisq; omnibus, si fieri posset, gratificarer, neq; vnum è vobis præcipuum probans, neq; cæteros improbans: [7] verùm fieri non potest vt de vnica virgine deliberans, omnium voto satisfaciam. Itaq; singulis vestrum, qui compotes huius matrimonij nõ estis, tanquam dignis meæ filiæ nuptiis, quodq; domo peregrè abfuistis, singula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmæonis filio meam filiam Agaristam despondeo ritu Athenienſium. Annuente conditioni Megacle, nuptiæ apud Clisthenem celebratæ sunt. [8] Hactenus quæ iudicandis procis gesta sunt: atq; in hunc modũ Alcmæonide per Græciam celebrati fuerunt. Porro ex horum coniugio, cum Clisthenes auo materno cognominis procreatur, (qui Athenienſium tribus popularium q; statum instituit) tum Hippocrates: ex Hippocrate verò alius Megacles & alia Agarista, ab Agarista Clisthenis nomẽ habens. quæ nupta Xantippo Ariphronis filio quum pregnans esset, visa est sibi in somnis parere leonem, paucosq; post dies peperit Xanthippo Periclem. Miltiades autẽ cum antea probatus apud Athenienses, tum verò post rem bene gestam in Marathone maioribus incrementis auctus, petit ab Athenienſibus septuaginta naues cum propugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum esset illaturus, sed tantummodo se illos locupletaturum si se sequerentur. Ad eam enim regionem se illos ducturũ vnde affatim aurum nullo negotio reportarẽt. His verbis Athenienses erectis animis, naues vt petierat tradiderũt. Quibus Miltiades acceptis in Parum nauigat, per speciẽ vlciscendæ iniuriæ quã intulerant Parij quòd triremi in Marathonem vnà cum Persis veniſſent. Hoc quidem colore orationis vtebatur, sed infensus erat Pariis ob Lysagorã Tisei filium genere Parium, qui ipsum apud Hydarnẽ Persam accusauerat. Eò postquam

[1] & eo illo magis Hippoclides Tisandri filius, qui & strenuitate ceteris præstare iudicabatur, & eo quod eius maiores à Cypseli dis Corinthijs genus duxerunt.

[2] pariter & de sermone qui in medio proponebatur. i. & de aliis rebus de quibus incidebat sermo.

[3] Videtur aliud legisse quàm κατὰ τύχην, aut id perperã accepisse pro ἐπὶ τύχῃ.

[4] suspectam habebat.

[5] excandescere & in iræ præceps erum pere. ita Bud.

[6] Bud. hãc interpretationem approbat. perinde est autem ac si diceret, hac tua impudẽti saltatione nuptias te priuasti: vel, spe nuptiarũ, vel, nuptiis excidisti. q. d. Extra nuptias saltasti.

[7] sed quum de vnica virgine despondenda deliberans, omnium voto satisfacere non possim, singulis quidem vestrum qui circa has nuptias repulsam patimini singula argenti talenta dono. tum quòd dignum me censueritis cuius filiam in uxorem ducere velitis, (veluti ius filiæ nuptias ambiretis) tum etiam quòd domo peregrè ab fueritis: at Megacli Alcmæonis fil.

[8] Hactenus de iis quæ in ferendo de procis iudicio gesta sunt.

peruenit

peruenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obsedit, missoq; caduceatore popoſcit centum talenta, dicens, ſi ea ſibi non darent, ſe non prius illinc abducturum copias quàm eos euertiſſet. At Parij non vt quicquam pecuniæ Miltiadi darent, ſed vt cuſtodirent vrbem cogitabant, cum alia loca interſepientes, tum maximè vnde ea oppugnari poterat: adeò vt noctu laborãtes, murum duplum quã olim fuerat excitarent. Hactenus Græci in hac re commemorãda conſentiunt: deinceps geſta ipſi Parij referunt hunc in modum: Miltiades quum inops conſilij eſſet, adiſſe atque alloquutum fuiſſe mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timon, quæ eſſet indigenarum deorũ adminiſtra: hanc, quum in conſpectum veniſſet, conſilium ei dediſſe, vt ſi magnifaceret Parum capere, exequeretur quæ à ſe præciperentur. Eius deinde præceptis auditis Miltiadem acceſſiſſe ad maceriam quãdam ante vrbem, qua maceria ſepitur templum Cereris legiferæ: eamq;, quia fores aperire nõ poterat, tranſiliiſſe: & illam tranſgreſſum, ſolarium aſcendiſſe ad aliquid intus faciendum, ſiue ad mouendum aliquid quod moueri nefas eſſet, ſiue ad aliquid, quodcunq; ſit, agendum. Et quum pro foribus eſſet, ſubeunte horrore præoccupatum, eadem via reuertiſſe, deq; maceria deſilientem femur cõuulſiſſe. alij in genua procidiſſe aiunt. Ita Miltiades male habens, domum remeauit, neq; pecuniam Athenienſibus portans, neq; Paro parta: vrbe tantùm per ſex & viginti dies obſeſſa, & agro populato. Parij, cognito quòd miniſtra deorum Timo Miltiadẽ admonuiſſet, volentes ob id de ea ſupplicium ſumere, poſtquam obſideri deſierunt, Delphos miſerunt ſciſcitatũ nunquid miniſtram deorum condemnarent, quæ rationem capiendę patriæ hoſtibus detexiſſet, quæq; Miltiadi expoſuiſſet ſacra quæ ad virilem ſexum efferri nefas eſſet. Id Pythia fieri non permiſit, negans Timon earum rerum eſſe authorem: ſed quia Miltiadi [1] non bene obeundum eſſet, ideo ei ducem malorum apparuiſſe. Hæc Pariis Pythia reſpondit. Miltiadem autem è Paro reuerſum cum alij Athenienſes in ore habebant, tum præcipuè Xanthippus Ariphronis filius, qui eum apud populum accuſauit quòd Athenienſes circumſcripſiſſet. Cui accuſationi Miltiades nõ per ſe ipſe reſpondit, (neq; enim poterat, quippe qui putrefcente femore iaceret in lecto) ſed pro eo amici ſui; [2] allegantes cum alia multa, & Lemnum expugnatam, quam vltus Pelaſgos Athenienſibus tradidiſſet, tum verò pugnam in Marathone geſtam. Interuentu tamẽ populi ne capitis dãnaretur, quinquaginta talẽtis culpa mulctata eſt. Poſt hæc Miltiades [3] diſſoluto atq; marceſcẽte femore deceſſit: quinquaginta autẽ talenta Cimon filius exoluit. Porro Lemnum Miltiades hunc in modum obtinuerat: Pelaſgi poſtea quã ex Attica ab Atheniẽſibus exacti ſunt, ſiue iure ſiue iniuria: nã de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecatæus Hegeſandri filius [4] in ſermonibus ait, iniuria. Athenienſes enim, quum viderent regionem quę erat ſub Hymeſſo, quam illis habitandam dederant, mercedem muri circa arcem ducti, bene excultam, quæ prius mala fuiſſet, [5] à nemine accipi digna, liuore captos fuiſſe & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegiſſe illos, nulla alia re in excuſationem allata. Vt autem Athenienſes aiũt, iure electi, quippe quum eſſent ſub Hymeſſo habitantes, illinc prodire ſolitos hanc iniuriam intuliſſe. Quoties filiæ ac filij Athenienſium ad Nouem fontes aquarum pergerent (nulladum enim aut eis aut vllis Græcis per id tempus mancipia erant) Pelaſgos eis per contumeliam & contemptum vim attuliſſe; neque hoc feciſſe contentos, ad extremum manifeſtò deprehenſos de intuadendis Athenienſibus conſilia agitaſſe. ſe verò adeo meliores quàm illi fuerant, viros fuiſſe, vt quum haberent facultatem interimendi eos quos ſibi inſidiatos deprehendiſſent, tamen noluerint: ſed eis præceperint vt è regione excederent: atque ita illos ſolum vertẽtes, tum alia loca tum verò Lemnum obtinuiſſe. Illa Hecatæus, hæc Athenienſes aiunt. At Pelaſgi hanc Athenienſium iniuriã vlciſcendi auidi, ij qui Lemnum incolebãt, gnari quando dies feſti Athenienſium celebrarentur, [6] biremibus inſtructis,

[1] id eſt, miſera morte pereundum eſſet,

[2] Marathonij prælij mẽtionem ſubinde facientes, & expugnationis Lemni: quomodo Pelaſgos vltus expugnatam eam Athenienſium tradidiſſet.

[3] quum ſe mur ei marcidum (aut putridum) & emortuũ factum eſſet: vel, quum ad ſyderationem deueniſſet, vt quidam interpret. ex Cœlio.

[4] in ſuis narrationibus: vel, in ſuis hiſtoricis ſcriptis: vnde alibi vocat λόγους.

[5] & nullo pretio digna. vel nullius pretij.

[6] nauibus quinquaginta remorum;

insidias manipularim collocarũt vxoribus Athenienſium diem feſtum Dianæ apud Brauronem agentibus: permultisq; illarum illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinis habuerunt. Hæ fœminæ poſteaquam filiis abundauere, lingua eos Attica ac moribus Athenienſium imbuerunt. At illi conſuetudinem cum Pelaſgidum filiis habere abnuebant: & ſiquis è ſuis ab illorum vllo vapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuò ſeſe tutabantur: ac dignos ſe qui aliis pueris dominarentur exiſtimabant, atque adeo longè præualebant. Qua re animaduerſa Pelaſgi inter ſe colloquuti ſunt, conſiderantesq; rem eſſe indignam inter ſe dicebant, Si nũc dum pueri ſunt, dignoſcunt ſibi opitulari aduerſus filios vxorum legitimarum, quas virgines duximus, & eis continuò præeſſe conantur, quidnam facient in virilem adulti ætatem? itaque dum id eis altius inſediſſet, placitum eſt vt eos filios è matribus Atticis ſuſceptos necarent. his necatis, addunt & cædes matrum. Ex hoc facinore, & illo ſuperiore fœminarum, quæ viros ſuos [1] vnà cum Thoante interemerunt, vſu receptum eſt per Græciam vt teterrima quæque facinora Lemnia appellentur. Pelaſgi quum eis poſt necem liberorum atque vxorum neque tellus fructum redderet; neque vxores, neque pecus vt prius gignerent, pariter fame & liberorum orbitate vexati, Delphos miſerunt petitum aliquod laxamentum præſentium malorum. Iuſſi autem à Pythia pœnas Athenienſibus quas illi vellent pendere, Athenas iere: pollicitique ſunt daturos ſe pœnas illis omnis iniuriæ. Athenienſes, ſtratis in curia toris quàm poterant ſplendidiſſimè, appoſitaque menſa omnium bonorum refertiſſima, iuſſerunt Pelaſgos ita ſe habentem regionem ſibi tradere. Tunc Pelaſgi excipientes dicere, Si nauis vento aquilone atque vno die nos è veſtra regione in noſtram prouehet, ita demum quod vos petitis trademus. Hoc dixere quòd ſcirent fieri non poſſe. nam Attica multo magis ad auſtrum vergit quàm Lemnus. Hæc hactenus. Tunc compluribus deinde interiectis annis, vbi Cherſoneſus quæ eſt in Helleſponto, Athenienſium ditionis fuit, Miltiades Cimonis filius, ventis eteſiis perflantibus, ex Eleunte quæ eſt in Cherſoneſo, ſoluens, in Lemnum delatus eſt, præcepitq; Pelaſgis vt ex inſula excederent: redigens eis in memoriam oraculũ, quod nunquam illi expletum iri ſperaſſent. Quorum Hephæſtienſes quidem obtemperauerunt: Myrinæi autem non agnoſcentes Cherſoneſum eſſe Atticam, tamdiu obſeſſi ſunt donec in deditionem venerunt. Ita Lemno potiti ſunt Athenienſes atque Miltiades.

[1] auxilio Thoantis, Itaſm.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEPTIMVS, QVI INSCRIBITVR POLYMNIA.

OSTEA verò quàm nuntius pugnæ ad regem Darium Hyſtaſpis filium allatus eſt ad Marathonem geſtæ, quum antea vehementer infenſus eſſet ille Athenienſibus quòd Sardis inuaſiſſent, longè infenſior factus eſt, ac propenſior ad bellum Græciæ inferendũ: miſſiſq; continuò nuntiis ad ciuitates, edixit vt ſingulæ multò quàm antea maiores copias, necnon naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent. [1] His nuntiis Aſia triennium exagitata eſt. Vbi dum delectus agitur optimi cuiuſque aduerſus Græciam militaturi, & apparatui opera datur, quarto anno Ægyptij qui fuerant à Cambyſe ſubacti, defecere à Perſis: quo magis aduerſus vtroſque Darius expeditionem ſumere properabat, Ægyptios atque Athenienſes. Dum autem hæc comparat, interea ingẽs

[1] Dum autẽ hæc circumquaque denũciantur, vniuerſa per tres annos Aſia agitata fuit.

inter

Inter eius liberos de principatu exorta dissensio est, quoniam ex instituto Persarum, oportebat ita demum ire in expeditionem quum regni successorem declarasset. Erant autē Dario iam antè quàm regnaret liberi tres è priore vxore Gobriæ filia susceptí, & post partū regnū, alij quatuor ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus natu erat Artabazanes, posteriorum Xerxes, qui quum ex eadem matre non essent, disceptabant: Artabazanes quidem, quòd omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, quū apud vniuersos homines sit institutū vt maximus natu liberorū obtineat principatum: Xerxes verò quòd ipse Atossa genitus esset, filia Cyri qui Persis libertatem acquisisset. Dario autē nondū ferente sententiā, aderat fortè Demaratus Aristonis filius, qui per id tēpus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmone profugus; Susa ascenderat. hic vir audita liberorū Darij controuersia, adiit (vt fama fertur) Xerxē, admonuitq; vt ad cætera quę pro se dicebat hoc adderet, se quidem genitum è Dario iam rege & Persarū imperium obtinente: Artabazanem verò, è Dario dum erat priuatus: proinde neq; æquum neq; iustū esse alium quempiam potius quàm se illam dignationē adipisci: quoniā Spartæ quoq; sic vsurparetur, vt sicui antequā regnet filij nascātur, deinde regnanti alius nascatur, huius postea nati successio regni sit. Hac a Demarato suggesta ratione vtentem Xerxem, tanquam iustè dicentem, Darius regem declarauit. Quanquam etiam circa [1] præceptum Demarati Xerxes (vt mea fert opinio) regnauisset: quippe quū omnis potentia penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege quum conaretur rebus apparatis exire in expeditionem, altero ab defectione Ægyptiorum anno, supremum diem obiit, sex & triginta annis regni expletis, haud cōpos voti vt Ægyptios & Atheniēses vlciscereturEius morte regnum ad Xerxem filium deuenit, qui ab initio nequaquam animatus erat ad bellum Græciæ inferendum, sed Ægypto. Cæterū Mardonius consobrinus eius, Gobriæ & sororis Darij filius, eum audiens, his verbis est alloquutus, Domine, haud decorum est Athenienses tam malè iam de Persis meritos non dare pœnas eorum quæ perpetrauerūt. tu verò quòd in manibus habes perfice: tamen vbi Ægyptum, quæ dignitati tuæ iniuriam fecit, domueris, sume aduersus Athenas expeditionem, vt & bene de te loquantur homines, & posthac abstineat alius à bello tibi inferendo. Et hęc quidem erat ratio vltionis exigēdæ: illa autem rationis accessio, Europam esse regionem admodum speciosam, omniaq; genera felicium arborum ferentem, ac summæ bonitatis, & dignam quę à solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius dicebat vt iuuenis ac nouarum rerum cupidus, imperijque Græciæ pro rege administrandi. Quod etiam regi persuasit, conditione temporum adiutus. nam alia vt rex ad faciendum induceretur, adiumento fuere primùm è Thessalia nuncij ab Aleuadis ad regem inuocandum aduersus Græciam. se enim omne obsequium præstituros, (Aleuadæ autem isti erant Thessaliæ reges) deinde ij Pisistratidæ qui Susa ascenderant: qui quum eadem verba habuerunt quæ Aleuadæ, tum verò prætendebant Onomacritū quendam Athenienſem, quem secum habebant, fortilegum & Musæi fortium ediſſertatorem. Ascenderant autem cum eo [2] reuersi in Græciam. nam Onomacritus ab Hipparcho Pisistrati filio Athenis fuerat eiectus, quòd à Laso [3] Hermionis filio manifestò deprehensus fuisset, inter Musæi sortes hanc etiam inseruisse, fore vt insulæ Lemno adiacentes mari submergerentur. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, quum familiarissimè illo antea vteretur. [4] Et tunc cum eodem, vt in conspectum regis veniret, ascenderat: déque eo honorificè cum aliis Pisistratidis loquebatur. Onomacritus, siquæ sortes cladem barbaro nuntiabant, earum nullam recitauit. Itaque accedente hoc sortilego & Pisistratidarum & Aleuadarum suasionibus, Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus est. Sed altero morte Darij anno, primam expeditionem fecit aduersus Ægyptios qui rebellauerant: quos subactos, & in arctiorem quam sub Dario fuerant seruitutem

[1] Admonitionem.

[2] Diuersantibus à nostra lectionem sequutus est. nostrā tamē habēt & vet. cod. sed quidā pro ἀναπλεύσαντες, habēt ἀναπλεύσαντος.

[3] vel potiùs Hermionēsi, id est, ex Hermione.

[4] Tunc autem quum is mā cum illo Susa ascēdisset, quoties in conspectū regis veniebat; Pisistratidas honorificè de ipso loquentibus, aliqua ex illis oraculis recitabat. ex quib. ea quā cladem barbaro portendēbant, tacebat; & contrà faustissima quæque excerpebat: nimirum in fatu esse vt Hellespontus à viro Persa ponte iungerētur, & ad expeditionem illam pertinentia recensens. Hic igitur oracula commemorando, cum rege agebat: Pisistrat. dē autem & Aleuadæ, suas sententias proferendo. Quum autem Xerxi bellū Græcis inferre persuasissent: tunc quū secundus ageretur à Darij morte annus, primam expedit. suscepit aduersus Ægypt. &c. Illud autem χρησμῳδίων ἐπιφέρων, perinde est ac si diceret, Ita se apud regē in hoc negotio gerebat, vt oracula dunta-xat illi allegaret quib. inducerentur.

redactos, tradidit gubernandos Achæmeni fratri ſuo, Darij filio: quem præ-
fidem Ægypti interiecto deinde tempore interemit Inarus Pſammetichi fi-
lius, vir Libys. Xerxes recepta Ægypto, productur aduerſus Athenas exer-
citum, præſtantiſſimos quoſq; Perſarum in concilium vocauit, vt & illorum
ſententias audiret, & ipſe diceret quæ liberet. Quibus, coactis, ita loquutus
eſt, Viri Perſæ, equidem ego non ero huius inſtituti author, ſed ab aliis tradi-
ti imitator. nam quemadmodũ à maioribus natu accipio, ex quo imperium
hoc à Medis eripuimus, Aſtyage per Cyrum amoto, nunquam conquieui-
[1] ſ ſequenti bus mus, ſed ita deus *nos* agit, & multa nobis [1] ſibi obſequentibus in melius con-
fert. Atq; ea quidem quæ Cyrus Cambyſesq; ac pater meus fecere, quas gen-
tes imperio addidere, non attinet referre apud probè ſcientes: ego autem
poſteaquam hanc ſedem accepi, dedi operam ne ab iis qui hoc honore ſunt
functi degenerarem néve minus potentiæ Perſis acquirerem. Quod animo
verſans, inuenio nobis acceſſuram gloriam pariter ac honorẽ, & regionem
neque inferiorem neque deteriorem ea quam recuperauimus, ſed feracio-
rem, vnà cum vltione iniuriæ atque vindicta. Ideoq; nunc ego vos contraxi,
vt id quod agere conſtitui vobis exponerem: Conſtituo, iuncto Helleſpon-
to, copias per Europam traducere in Græciam, vt Athenienſium vlciſcar in-
iurias, quas cùm Perſis aliis, tum patri meo intulere. Noratis autẽ & Darium
aduerſus hos viros bellum mouere deſtinaſſe: verùm ei morte præuẽto non
contigit vt illos vlciſceretur. Ego verò eius vicem aliorumq; Perſarum vlci-
ſcens, non prius deſinam quàm expugnauero incenderoq; Athenas: cuius
ciues & me & patrem meum priores iniuria affecerunt: primùm quum Sar-
dis vnà cum Ariſtagora Mileſio ſeruo noſtro venientes cremauerunt lu-
cosq; ac delubra: deinde in vos quid fecerint terram ſuam ingreſſos, quum
[2] alij, Ani- matus ſum ad infer. Datis & Artaphernes duces fuere, omnes ſcitis. Harum gratia rerum [2] irritor
ad inferendum eis bellum: quos atque ipſorum finitimos, regionem Pelopis
Phrygis incolentes, ſi in poteſtatem redegerimus, tot bona futura eſſe ratio-
cinando comperio: Terram Perſidem ætheri Iouis cõterminam reddemus.
nullam enim regionem ſpectabit ſol finitimam noſtræ, ſed ego omnem per-
menſus Europam, vnà vobiſcum cunctas regiones in vnam redigam. Nam
ita rem habere audio, nullam reliquam eſſe hominum neque ciuitatem, ne-
[3] dimicare poſſit, iis quos dixi ſummo- tio. Atque ita fiet vt & qui in culpa ſunt, & qui culpa vacant, ſeruile iugum ſuſtineant, vel, & qui malè de nobis meriti ſunt, & qui non. que gentem, quæ nobiſcum [3] dimicare poſſit. Ita ſubactis his quos dixi, & qui
nos laceſſierunt, iugum ſeruile ſuſtinebunt. In quo ſi mihi vos gratificari vo-
lueritis, vbi tempus vobis indicauero quo vos præſtò eſſe oportet, tunc vnuſ-
quiſq; debebit impigrè adeſſe. Quorum qui ornatiſſimis cum copiis aderit,
eum donabo iis quæ in noſtra domo pretioſiſſima habentur. Et hæc quidem
ita agenda ſunt. Sed ne ſolus videar in concilio ſententiam dicere, rem pono
in medio, iubens vnicuiq; quam libet ſententiam dicere. His dictis loquendi
finem fecit. Poſt quem Mardonius, Domine, inquit, tu verò nõ modò ſupe-
rioribus Perſis, ſed etiam venturis es præſtantior: qui cum alia & optima &
veriſſima commemoras, tum verò [4] quòd Iones qui Europam incolunt, non
ſines habere ludibrio nos, minus, quàm ipſi ſunt ludibrio, dignos. Etenim res
indigna eſt ſi Sacas & Indos & AEthiopes & Aſſyrios, alias q; multas ac gran-
des nationes, quæ nihil Perſas læſere, tamen potentiæ prolatandæ gratia in
prouincias redegimus: Græcos qui nos laceſſere iniuria incœperunt, non vl-
ciſcemur. Quidnam metuentes? quas illorum copias? quam pecuniarũ vim?
Eorum pugnam nouimus, eorum nouimus vires eſſe imbecilles, [5] eorum
quos ſubegimus liberos penes nos habemus, hos qui domi noſtræ habitan-
tes, Iones & Æoles & Dores appellantur. Quos ipſe quoque expertus ſum,
quum eis iuſſu patris tui intuli bellum: ac mihi quum in Macedoniam vſque
proceſſiſſem & penè vſque ad ipſas Athenas, nemo pugnaturus occurrit.
Quanquam cõſueuere Græci (vt audio) inconſultiſſimè inire bella, propter
imperitiam ac ſiniſteritatem. nam quum bellum inter eos indictum eſt, in
locum quem pulcherrimum planiſſimumq; inuenere deſcendẽtes. ibi præ-

[4] Ita vertit quaſi legeretur ὅτι τῶν Ἰώνων. Sed re ctius omitti videtur, quũ Xerxes ea non dixerit.

[5] Sed & eorum liberos iam habemus, ſubiugatis iis qui noſtram ditionem incolentes, Iones & Æoles, &c.

lia

lia faciunt, ita vt magno cũ suo malo victores inde discedant: deuicti (ne longius repetam) ad internecionem deueniunt. quos oportebat, quum sint eiusdem linguæ, interpositis caduceatoribus ac nuntiis dirimere controuersias & omnia alia potius agere quàm pugnare: aut, si necesse habent inter se omnino pugnare, locum aliquem inuenire vtriq; expugnatu difficillimũ, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaque ritu haud probo vtentes. Græci, nunquam mecum verbis egerunt de dimicando, quum Macedonia tenus promouissem: Tibi autem, rex, quis obuiam venturus est bellandi causa, copias Asiæ atq; omnem classem agenti? non eò audaciæ procedent (vt reor) Græcorum res. Quòd si me fallit opinio, & illi vecordia elati ad pugnandum nobiscum venient, discant nos esse in re bellica præstantissimos hominũ. Nihil igitur sit quod non experiamur. nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento hominibus fieri consueuerunt. His Mardonius sententiæ Xerxis assentatus, loqui cessauit. Tum silentibus aliis Persis; nec diuersam eis quæ dicta esset sententiam dicere audentibus, Artabanus Hystaspis filius, Xerxis patruus, vir conspectus ita inquit: Rex nisi diuersæ inter se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea quæ dicta est vti: at quum plures dictæ sunt, licet tanquam aurum purũ deligere: quod per se discerni quum nequeat, [1] comparatum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario eidemq; fratri meo suadebam ne sumeret aduersus Scythas expeditionẽ, viros nulla vsquam oppida incolentes: sed ille sperans Scythas Nomades se subacturum, mihi non est assensus: itaq; sumpta expeditione, multis & egregiis viris de exercitu amissis abscessit. Tu verò, rex, bellum inferre destinas viris multo quàm Scythæ sunt præstantioribus, quiq; & mari & terra optimi esse dicuntur: quibus in rebus quid [2] durum sit, hoc me tibi iustum est promere. Iuncto pontibus Hellesponto ais te copias per Europã in Græciam deducturum: atqui eos conuenit aut in terra aut in mari aut vtrobique abs te superari: siquidem ferumtur viri esse fortes. Cuius rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ductu Datis & Arthaphernis Atticam regionem ingressas soli Athenienses profligauerunt, ergo non vtraque in parte successit. Quod si iidem conscensis nauibus pugna nauali victores ad Hellespontum nauigent, ac deinde pontem soluant, hoc [3] durum fuerit rex. Neq; verò hoc ex mea vnius priuata prudentia coniecto, sed eo casu quo aliquando parum abfuit quin opprimeremur, quum pater tuus iuncto Bosporo Thracio, ac flumine Istro pontibus commisso, traiecit ad Scythas: eum traiectũ Scythæ omnino institere precari Iones, quibus custodia pontium delegata erat, vt interscinderent. Quo tempore si Histiæus Mileti tyrãnus aliorum sententiæ accessisset, ac non contradixisset, actum erat de rebus Persarum. Atqui res est dictu quoque horribilis, omnem regis statum in vno viro positum fuisse. Quare noli tu vllum tale adire discrimen, nulla subsistente necessitate; sed mihi potius obtempera: hunc cœtum in præsens missum facito, iterumq; dum tibi videbitur, re apud teipsum considerata, edicito quod optimũ esse arbitraberis. Bene enim consultare, comperio maximum esse lucrum. nam etiamsi quid è contrario euenturum est, nihilo tamen minus bene consultum est, superauitq; fortuna consilium; at qui turpiter consultauit, si ei fortuna obsecundauit, ille est quidem voti compos, nihilo tamen minus malè consilium cepit. Vides vt prægrandia animalia fulmine deus ferit, nec sinit insolescere, parua verò [4] nihil lædit? Vides vt magna semper ædificia magnasq; arbores huiusmodi fulminum tela percutiũt? Gaudet enim deus eminentissima quæq; deprimere. Vnde & ingens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus iis quibus inuidet, aut metum incutit aut tonitruũ. Propterea quidam secus ac dignitas sua postulabat, in calamitatem inciderunt, quia deus neminem alium quàm seipsum sinit magnificè de se sentire. Omnis res properãdo parit errores, vnde magna detrimenta fieri adsolẽt: in cunctando autẽ bona insunt, si non talia quæ statim videantur esse bona, certè quæ sud

[1] *affricatum alter.* vel, Cũ mutuo attritu admotũ alteri.

[2] *Timendum* vel, periculosum) sit

[3] *Timendũ fuerit.*

[4] *ne vellicãs quidem?*

tempore bona quis esse comperiat. Et hoc quidem tibi rex suadeo. Tu verò Gobryæ fili Mardoni desine loqui stultà de Græcis, haud dignis qui malè audiant. nam Græcis detrahendo, ipsum regem vis excitare ad bellum illis inferendum: ad quod tu omni auiditate contendis: [1] quod absit vt fiat. Detractio nanque importunissima res est, in qua duo sunt qui iniuriam faciunt: vnus cui iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quòd non præsentem accusat: item qui huic credit, iniurius est, quòd prius credit quàm rem compertam habeat. & illi cui absenti detrahitur, ob id fit iniuria quòd ab altero insimulatur vt malus, ab altero talis putatur. Quòd si omnino bellum his viris inferre oportet, agedum, rex ipse permaneat domi apud Persas, nostrûm amborum liberi deponantur: tu in expeditionem ito, delectis quos velis viris ac quantiscunque velis copiis; &, si ex sententia tua res succedent regi, interimantur liberi mei, & insuper ego: sin succedent vt ego dico, interimantur tui & insuper tu, si redieris. Quòd si hanc subire conditionem recusas, cupisque in Græciam prorsus deducere exercitum, affirmo fore vt aliqui eorum qui hîc relinquentur, audiant Mardonium post allatam Persis magnam aliquam calamitatẽ, à canibus volucribusq; discerpi aut in Athenienſium solo aut in Lacedæmoniorum: nisi fortè antea inter viam, tunc agniturum aduersus quales viros suades regi vt moueat bellum. Hæc Artabano loquuto, Xerxes ira percitus his verbis excepit, Artabane, quòd patris mei frater es, hoc te subleuat ne dignam stulta oratione mercedem recipias. hac tamen te notabo ignominia, quia instrenuus es & ignauus, ne comes sis meæ in Græciam expeditionis. sed hic vnà cum fœminis maneas. Ego etiam sine te quæ dixi conficiam. neque enim fuerim Darij filius, (qui fuit Hystaspis, qui fuit Arsamnis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teispei, qui fuit Cyri, qui fuit Cambysis, qui fuit Achæmenis filius) nisi Athenienses vltus fuero: probè intelligens, si nos quieuerimus, non quieturos illos, sed nostram terram cum exercitu inuasuros: prout colligere licet ex iis quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam incursarunt. Itaque neutris fas est recedere, [2] sed vtrisque propositum est certamen aut agendi aut patiendi, vt aut hęc omnia sub Græcis, aut illa omnia sub Persis sint. medium enim inimicitiarũ nullum est. Quare honestum erit nos iã iniuria lacessitos exigere vltionem, vt quam calamitatẽ passurus sum intelligam, profectus aduersus eos viros quos etiam Pelops Phryx nostrorum maiorum seruus ita subegit vt ad hoc vsque tempus & ipsi homines & eorum regio ab illius qui subegit cognomine appellentur. Hæc hactenus loquutus est. [3] Deinde sub vesperum, quum fuisset stomachatus Artabani sententia, per noctẽ apud se consultans, comperit prorsus non esse sibi opus inferre Græciæ bellum: immutataq; rursus sententia quum obdormisset, visus est in somnis (vt fertur à Persis) videre quendam corpore ingenti atque specioso, qui sibi astans diceret, Reuocastine sententiam Persa de inferendo Græciæ bello, [4] quum prædixeris Persis te comparaturum esse exercitum? Neque, si reuocaueris eam, bene facis, neque qui tibi assentiatur adest. quare perge ire eam viam quam interdiu ire destinaueras. Hęc loquutus ille visus est Xerxi ab aspectu euanuisse. Vbi dies illuxit, Xerxes huius insomnij nulla ratione habita, coacto eorundem Persarum quos pridie coegerat concilio, ita verba fecit. Viri Persæ, veniam mihi date dicenti contrariam superiori sententiam. nam & ego nondum ad summum quò perueniendum est mihi prudentiæ peruenì: & qui vt illud faciam suadent, nullo vnquam à me tempore abscedunt. Eoque mihi Artabani sententiam audienti, confestim iuuentus efferbuit vt verba in virum grandem natu effunderem petulantiora quàm debui. nunc itaque agnoscẽs erratum meum, vtar illius sententia: & quoniam reuocaui expeditionis sumendæ sententiam, vos quieti estote. Hæc vbi audiere Persæ, lætitia affecti regem adorauere. Insequenti nocte item rursus insomnium quiescenti Xerxi assi-

[1] *Absit vt talia fiant à nobis. Detractio enim, (vel obtrectatio, aut calumnia) res est deterrima.*

[2] *Quidã sic, sed in eo res vertitur discrimine vt aut faciendũ aut patiendũ aliquid sit.*

[3] *Vt autem nox aduenit, mordere cœpit Xerxẽ Artabani sententia. Quum autem in consilium noctem adhibuisset, planè comperiebat è re sua non esse expeditionem in Græciã suscipere. Quum igitur hæc cõtraria prioribus decreuisset, obdormiit. Sed ea nocte visus est in somnis &c. Illud ἐπιζώ verti etiam potest Scrupulum iniiciebat. Eodem autem ferè modo vsus esse videtur Ouidius verbo mordere. Illud verò σὲ μὲν ἔτι οὐκ ἀξύμφορα εἶναι, videtur ad verbum respondere phrasi nostrati & ea melius exprimi, Que ce n'estoit pas son cas.*

[4] *quum iam Persis vt copias cogerent denuntiaueris? Atqui magis quòd sententiam reuoces bene facis, nec adest qui quã quitibi huius rei, id est reuocatæ sententiæ conscius futurus sit. vel, nec adest qui tibi hoc delictũ reuocatæ sententiæ condonaturus sit. q.d. Nec ego qui tibi adsto impunè hoc abire sinam.*

xi assi-

» xi assistens, inquit, Fili Darij videris expeditionẽ apud Persas reuocasse, ver-
» bis meis pro nihilo habitis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nũc bene
» intellige, nisi extẽplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget: quem-
» admodum breui magnus & amplus effectus es, ita breui rursus humilis eris.
Hoc viso perterrefactus, è cubili exiliit pariter & nuntiũ misit ad accersendũ
» Artabanum. qui vbi aduenit, ita ad eũ inquit, Artabane, ego statim quũ in te
» bene consulentẽ mihi, stultis verbis inuectus sum, non fui compos mẽtis: sed
» non multo pòst pœnitẽs, cognoui id mihi esse faciendum quod tu præcipie-
» bas. Tamen id volens exequi non possum. nam mihi iã animo immutato, &
prioris sententiæ pœnitenti apparuit in somnis visio, dissuadens omnino hoc
» quod posterius facere constitueram: quinetiam nunc interpositis minis ab-
» scessit. Quòd si deus est qui insomniũ misit, eiq; prorsus est cordi expeditio-
» nem sumi aduersus Græciam, continget hoc tibi quod mihi insomnium, it-
» dem vt mihi præcipiens. Quod ita fore coniecto, si omnem meum ornatum
» sumas, eoq; indutus [1] in sella mea cõsideas, & deinde in cubili meo capias so-
» mnum. Hęc loquuto Xerxi Artabanus initio nolle obsequi, atq; negare se di-
gnum qui regio in solio sederet: tandem quum cogeretur, fecit imperata, hęc
» præloquutus: Apud me rex tantundem valet bene sentire per se, & alteri bo-
» nam dicenti sententiam accedere: quæ ambo tibi quum adsint, malorum ta-
» men hominũ colloquia te deprauant: quemadmodum mare quod est homi-
» nibus omniũ vtilissimum, ferunt ab ingruentibus ventorum flatibus nõ sini
» natura sua vri. Ego verò [2] quum ex te malè audiui, non tã meam dolui vicem
» quàm tuam: qui, quum propositæ essent duæ sententiæ Persis, vna quę detri-
» mẽtum augeret, altera quæ tolleret, dicens pernicioſum esse imbui animum
» vsu plura semper expetendi: his propositis sententiis, tu elegisti eam quæ &
» tibi ipsi & Persis est periculosior. Nunc autẽ quũ ad te mutato in melius con
» silio de sumenda aduersus Græcos expeditione ais accessisse insomnium ali-
» cuius dei nutu, quod te vetat dimittere exercitum, hoc non res diuina est fili:
» insomnia enim ista sunt, quæ adeuntia homines frustrantur, quemadmodũ
ego te docebo, multis quàm tu annis natu grandior. Cõsuerunt ipsa somnio-
» rum visa plerunq; frustrari ob ea quæ quis per diem mente agitauit. nos au-
» tem nudiustertius [3] expeditionem hanc inter manus & quidem vehementer
» habuimus. Quòd si hoc non est cuiusmodi ego dico, sed aliquid diuini ha-
» bens, tu ipse omnia in summa dixisti. apparebit enim vt tibi, ita & mihi eadem
» iubens. Verùm nihilo magis apparere mihi debebit tuum amictum gerenti,
» quàm non gerenti. sed meum: neq; magis quiescenti in tuo toro quam non,
» sed in meo: si etiã aliâs vult se exhibere. Neq; eò vesaniæ peruenit illud quic-
» quid est quod sese obtulit in somnis, vt me cernens putet esse te, ducto è ve-
» stibus argumento. Id autem si me contemptui habebit, profectò nec aspectu
suo dignabitur siue mea gerentem vestimẽta, siue tua, sed te adibit: quod iam
» animaduertendum est. Nam si frequentius accesserit, ipse quoq; fatebor di-
» uinum esse. Cæterùm si ita tibi agendum videtur, neq; id reuocari potest, en
» ad cubandum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoque, quum ista fecero ap-
» pareat, hac tantùm conditione tuæ sententiæ acquiescam. Hæc loquutus Ar-
tabanus, [4] quod speraret, ea à Xerxe sine vllis verbis admissum iri, iussa exe-
quutus est. Et quum induta sibi Xerxis veste, regali solio resedisset, mox-
que recubuisset, idem insomnium dormientem adiit quod Xerxem ad-
» ierat, eique superassistens, ita inquit, [5] Túne ille es qui festinantem ire in
» Græciam Xerxem distines, tanquam eius curator? Tu neq; in futurum neq;
in præsens consideras, qui dissuades id quod est fatale contingere. Quid au-
» tem Xerxem pati necesse sit, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratum
est. His verbis Artabano visus est ille vir in somnis minitari, candentibusq;
ferramentis conari oculos ipsi exurere. Qua de re vehementer exclamans
Artabanus exiliit, aditoq; Xerxi obseruatam sibi in somnis visionẽ exposuit;
secundoq; loco hęc inquit: [6] Equidem rex, ego, veluti homo, quòd multa iam

[1] *in solio meo*

[2] *quum tu me probris ea insectatus, nõ id mihi tam doluit, quàm quòd ex duabus sententiis quæ Persis propositæ erant, altera insolentiam promeret, altera eam compescente, & perniciosum esse dicente docere animum plura præsentibus semper expetere: ea hus sententiam tu elegeris, &c.*

[3] *id est, de hac expeditione, magna cum animi contentione egimus, vel tractauimus.*

[4] *quum speraret fore vt quæ à Xerxe dicentur vana esse probaret, infra ex seq.*

[5] *Túne ille es qui Xerxẽ ab inferendo Græcis bello deterreas, tanquam eius curam geras? At nec in præsens nec in posterum impunè tibi erit quòd ea dissuades quæ fa ta fieri volũt.*

[6] *Ego certè, rex, qui multos quorũ res ampliores essent; ab illis quorũ res angustiores erãt, superatos vidissem, te per omnia mortali statu gerere nõ sinebam.* At Valla populum aliquẽ sub Hellonum nomine videtur somniasse; [adverbium sonat, *multò & magna* uersa esse ab inferioribus.]

videram, & magna negotia ſub Heſſonibus contigiſſe, non ſinebã te omni ætati indulgere, gnarus rẽ eſſe malam multa concupiſcere, memoria tenens quomodo cũ exercitu Cyri contra Maſſagetas actũ eſſet, quomodo cum exercitu Cambyſis contra Æthiopes: qui etiam cum Dario militaui aduerſus Scythas. Hæc ſciẽs ego, ſentiebã te (ſi quieſceres) omnium hominum beatiſſimũ. Sed quoniam diuinus quidã inſtinctus eſt, & Græcos clades quædam (vt videtur) miſſa diuinitus manet, ego quoq; cedo, ac ſententiam muto. Tu verò quæ diuinitus miſſa ſunt, indicato Perſis, iubetoq; vt iis quæ ad apparatum pertinentia antè præceperas, operã dent. Et ita agito vt nihil tuorũ, deo tribuente, deſit. His dictis, & ſublatis ex ea viſione animis, vbi dies extitit, ibi confeſtim & Xerxes hæc Perſis exponit, & Artabanus, quẽ conſtabat prius ſolũ omnium id fuiſſe dehortatum, tunc exhortabatur. Poſt hęc ineunti expeditionẽ Xerxi tertiũ in ſomnis viſum oblatũ eſt: quod Magi auditũ, coniectarũt ad vniuerſam terrã pertinere, portẽdereq; omnes homines Xerxi ſeruituros. Viſum autẽ tale erat: Videbatur ſibi Xerxes ſurculo oleagino coronatus eſſe, cuius oleę ramis vniuerſa tellus occuparetur, & mox corona capiti circundata, euaneſcere. Hæc Magis interpretatis, ſine mora Perſæ qui in cõcilio fuerãt, ad ſuã quiſq; præfecturam digreſſi, omni ſtudio incubuerunt ad exequẽda iuſſa, cupidi dona quę propoſita fuerant obtinendi. Xerxes autẽ ita copias ſuas cõtraxit vt omnẽ continentis locũ ſcrutaretur. ſiquidẽ à debellata Ægypto per totũ quadriennium comparauerat exercitũ atq; eius apparatũ: quinto autẽ anno ineunte mouit cum ingenti copiarum manu. Nam omnium quos nouimus exercitũ hic multo maximus exſtitit: adeo vt ad eũ nihil fuiſſe videatur aut ille Darian⁹, qui aduerſus Scythas ductus eſt, aut ille Scythicus qui Cimmerios inſequẽs Medicã regionẽ inuaſit, ac penè omnia ſuperiora Aſiæ ſubegit ac tenuit: (quo nomine Darius poſtea Scythas iuit vltũ) aut ille (vt fama fert) Atridæ aduerſus Ilium, aut ille ante Troicam bellum, Myſorũ Teucrorumq;, qui per Boſporũ in Europã trãſgreſſus, omnes Thraces in ditionẽ ſuam redegit, ad Ioniumq; pontum deſcendens, ad Peneũ vſq; amnẽ qui ad meridiẽ vergit, proceſſit. neq; illi omnes exercitus, neq; alij his adiecti, cũ vno hoc cõparari merentur. [1] Quis enim nõ attulit ad Xerxẽ ex Aſia copias? quę aqua pręter ingẽtes amnes potando nõ defecit? Alij nanq; naues præſtabãt, aliis vt peditatũ, aliis vt equitatũ, aliis vt nauigia ad vectandos equos eorum qui vnà militabãt, aliis vt naues longas in vſum pontiũ præſtarẽt, iniunctũ erat, aliis vt frumentum & naues. Quæ triennio ſuperiore præparata erant, pręcipuè propter Athon, vt in quo ſuperior claſſis dũ circunuehitur afflictata fuiſſet. Ad Eleuntẽ enim Cherſoneſi claſſis habebat ſtationẽ, illincq; omnes copiæ ſub verberibus cœperunt Athon effodere, quũ per vices alij aliis ſuccederent, adiuuãtibus etiã in effodiendo accolis: prępoſitis operi, Bubare Megabyzi, [2] & Artæo Artachæi filio, viris Perſis. Eſt autẽ Athos mõs ingẽs ac nobilis, ad mare pertingens, ab hac parte hominibus cultus, ad continentẽ deſinens in ſpeciẽ Cherſoneſi, *id eſt, peninſulæ*, cũ iſthmo duodecim ſtadiorum. Hæc planities atq; tumuli, è mari Acanthiorũ ad mare quod eſt contra Toronem, non ſunt magni. In hoc iſthmo vbi Athos finitur, ſita eſt vrbs Græca nomine Sana. Quæ autẽ extra Sanam & intra Athon ſitę ſunt vrbes, eas tunc Perſa ex continentibus inſulanas facere aggreſſus eſt, quæ ſunt hæ, Dion, Olophyxus, Acrothoon, Thyſus, Cleonæ. Iſtæ quidẽ ſunt vrbes quæ apud Athon incoluntur. Hunc autẽ in modũ barbari locum [3] nationatim effodiebãt recto limite Sanam verſus. Poſteaquam depreſſa erat foſſa ab iis qui in imo fodiebant alij humum effoſſam aſſiduè tradebant aliis ſuper ſcalas ſtantibus: & iſti excipientes tradebant deinceps aliis, dum ad ſummos perueniebatur, qui illam efferebant atque abiiciebant. Qua in re [4] tumuli effoſſi duplicem laborem illis, præterquam Phœnicibus, præbebant. nam quũ eandem facerent foſſæ menſuram ſuperius in ore quam inferius in fundo, id neceſſe fuit contingere. At Phœnices cum aliis in rebus, tum verò in illa pru-

[1] *Quam etiam ex Aſia gentem in Græciam non adduxit Xerxes?*

[2] *& Artachæo Artæi filio,*

[3] *nationatim diſtributum effoderũt*

[4] *præcipitia foſſa duplum*

prudentiam ſuam declarauerunt: qui partem quę ſibi contigerat, ita exeauerunt vt os foſſæ dulpum eſſet quàm ipſam foſſam eſſe oportebat, proceden-
teq; opere aſſiduè illam coarctabant, vt quum ad imum deuentum eſſet, foſſa cæterorum partibus adæquaretur. Eſt autem hoc loco pratũ quoddam, vbi illorum erat & forũ & mercatus, quò multũ etiam ex Aſia frumenti moliti comportabatur. Hanc foſſam Xerxes (vt ego coniectura colligo) iactantiæ gratia deprimi iuſſit, potentiæ oſtentãdæ cupidus, ac memoriæ ſui relinquendæ. nam quum licet nullo negotio naues per iſthmum tranſportare, iuſſit iſthmum intercidi, ad mare recipiendũ in foſſam tantæ latitudinis vt duæ triremes pariter illac agitari poſſent. Eiſdem autem imperatum eſt vt foſſam, facerent, quibus fuerat vt flumen Strymonem pontibus iungerẽt. Iſta Xerxes hunc in modum fecit. Comparauit item ad pontem [1] armaturam, [2] ſirpi atq; albi lini copiam, dato hoc Phœnicibus atq; Ægyptiis vt negotio cõmeatum exercitui comportarent: ne homines néve iumenta quæ ducebantur in Græciam, [3] abſumerentur. Sed admonitus iuſſit illum in loca quæ cuique opportuniſſima eſſent, alius alia via comportaret vndique ex Aſia nauibus onerariis & vectoriis. Verum plurimi comportarunt in oram quæ dicitur Album littus, vt quibuſq; præceptum erat: alij in Tyrodizam Perinthiorum oram, alij in Doriſcum, alij in Eionem, quæ eſt ſuper Strimonem: alij in Macedoniã. Dum iſti in imperato ſibi traiectu occupãtur, interea Xerxes, coactis omnibus pedeſtribus copiis, iter ingreſſus eſt Sardis verſus, mouens ex Critalis Cappadociæ. Illuc enim edictum erat vt cunctæ copiæ cogerentur, quæ per continentem erant cum Xerxe ituræ. In quibus quiſnam præfectorum agmen pulcherrimè inſtructum ducens ab rege donatus eſt propoſito præmio, affirmare nõ poſſum, quia nec à principio, quum res in iudiciũ deducta eſt cognoui. Poſteaquã autẽ tranſmiſſo flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam facto, peruenerunt Celænas, vbi fontes Mæandri exiſtunt: & alterius amnis non minoris Męandro, nomine Cataractę, qui ex ipſo foro Celænarum exoriẽs influit in Mæandrum. In qua vrbe & in quo foro viſitur ſuſpenſa Sileni Marſyæ pellis in vtrem formata: quã à Phrygibus fertur Apollo illi detractam ſuſpendiſſe. In hac vrbe reſidens Pythius Arys filius, vir Lydus, omnem regis exercitum atq; ipſum Xerxem magnificentiſſimo hoſpitio excepit: ſpoponditque ſe pecuniam ei in bellum ſuppeditaturum. Ob quam ſponſionem Xerxes eos qui aderant Perſas interrogauit quiſnam eſſet Pythius, & quantũ poſſidens, qui hoc polliceretur. Illi, rex, inquiunt, hic ille eſt qui Dariũ patrem tuum aurea platano ac vite donauit: quiq; nunc omnium hominum diuitiis princeps eſt ſecundum te. Hęc vltima verba Xerxes admiratus, ſecũdo loco percontatus eſt ipſe Pythium quantũ ei pecuniarum eſſet. Cui ille, Neq; te inquit celabo rex, atq; diſſimulabo me ſcire meas ipſius facultates: ſed ſciens, proinde exactè recenſebo. Etenim [4] poſteaquã accepi celerrimè te ad mare Græcum eſſe deſcenſurũ, volens tibi ad bellum pecuniam dono dare, ſubducta ratione comperi mihi eſſe argenti quidem duo millia talentorum, auri verò quadragies centena millia numũm Daricorum, ſeptem millibus minus: quæ tibi dono do. nam mihi ipſi victus è mancipiis atq; ex agricolis ſuppetit. Hæc Pythius. Quibus verbis delectatus Xerxes, Hoſpes Lyde, inquit, ego ex quo Perſidem regionem egreſſus ſum, neminem adhuc nactus ſum qui in exercitum meum hoſpitalitatem exercere voluerit, aut qui in conſpectum meum veniens, ſua ſponte pecuniam mihi ad bellũ conferret, præter te: qui & exercitum meum egregia hoſpitalitate proſequutus es, & ingentem pecuniam polliceris, [5] ob quæ viciſſim ego te iis remunerandum duco. Hoſpitem meum te facio: & iſta quadragies centena millia nummũm de meo ipſis explebo, datis ſeptẽ millibus: ne quadringentæ myriades, *id eſt, quadragies centena millia*, ſint imperfectæ, ſed addito è meis ſupplemento ſumma ſit ſolida. quæque poſſides, ipſe poſſideto, ac ſcito ſemper talem agere. nam ita agentem te neque in præſens neque in poſte-

[1] ὅπλα hic vocantur funes nautici: Gal. Le cordage.
[2] *bibli*
[3] *fame laborarent.* λιμοῖτο, non λοιμοῖτο.
[4] *Quum ad mare Græcia deſcendere te audiſſem, ſtatim opum mearum rationem inire aggreſſus ſum. Iam tum enim in animum induxeram pecuniam tibi dono dare in bellum id gerendum. Subducta igitur ratione, argenti quidem talenta duo millia, auri verò myriadas quadrigẽtas ſtaterum Daricorum, ſeptem millibus minus, habere me comperi: quà tibi dono dare ſtatui. Mihi autem victum ex mancipiis & agricultura ſuppetit.* Et Bud. interpr.
[5] *Vt tecum pariter faciam, pro hac liberalitate hoſpitium tibi meum facio: quadringenta verò myriades minimum de meo explebo, datis tibi chiliadibus ſeptem, vt quadragies, centum millibus Daricorum ſtaterum nihil deſit. Proindè quæ hactenus poſſediſti, poſſideto: memoſq; talentis ſemper præſtò te. Hæc enim te facientem nec in præſentia nec in futurũ pœnitebit.* Et eiuſdẽ Bud. interpr.

rũ pœnitebit. Hæc loquutus, & quæ dixerat exequutus, perrexit assiduè porrò ire: prætergressusq; vrbem Phrygiam nomine Anaua, & stagnum ex quo conficitur sal, peruenit Colossas Phrygiæ oppidum, vbi Lycus amnis hiatum terræ subiens occulitur, deinde fere quinque post stadia emergens, elabitur & ipse in Mæandrum. Mouens autem è Colossis exercitus venit ad oppidum Cydra, quod est in finibus Phrygum ac Lydorum: vbi cippus depactus atque erectus à Crœso est, indicans literis eos fines. Vbi autem è Phrygia in Lydiam ventum est, ad diuortia viarum, quarum siniſtra in Cariam fert, dextra Sardis: quam tenentibus necesse est prorsus Mæandrum transire, vrbemq; Callatebum præterire, in qua sunt opifices mellis è myrica & tritico conficiendi: hanc viam tenens Xerxes, reperit platanum quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eamque tuendam viro [1] immortali delegauit: & ad vrbem Lydorum altero die peruenit. Postquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimisit in Græciam petitum terram & aquam, edictumque vt cœnas regi instruerẽt ad omnes ciuitates, præter Athenas & Lacedæmonem. [2] Eorum autem causa mittebat petitum terrã & aquam, quia qui hæc antè Dario petenti non miserant, hos tunc perterritos omnino daturos arbitrabatur. Id igitur volens explorare, caduceatores dimisit. Secundum hæc sese apparabat tanquam Abydum profecturus, quũ interea ij quibus negotium hoc datum erat, Hellespontũ ex Asia in Europam coniungerent. Est autẽ Chersonesi in Hellesponto, Sestum inter & Madytum vrbes, ora salebrosa quę in mare procurrit e regione Abydi. Vbi nõ longo pòst tẽpore sub Xantippo Ariphronis filio Athenienſium duce, Artayctem virũ Persam Sesti præfectũ cepere viuum, stipitiq; suffixerunt: qui in templum etiã Protesilai quod est in Eleunte adductis fœminis nefanda perpetrabat. Ad hanc oram ex Abydo iungere pontem inchoauere ij quibus hoc munus erat delegatum: hinc Phœnices albo lino, illinc Ægyptij [3] sirpo. Est autem ex Abydo ad vlteriorẽ continentẽ septem stadiorũ traiectus: quem pontibus iunctum ingens adorta tempestas ei omnia dirupit atq; dissoluit. Quod quũ audisset Xerxes, indignè ferens, iussit trecenta Hellesponto verbera infligi, & in eius pelagus par cõpedum demitti. Iam verò audiui misisse quoq; cum his etiam qui stigmata Hellespõto inurerent. Certè mandauit vt colaphos Hellesponto incuterent, dicẽtes barbara verba ac vesana, O aqua amara, dominus hãc « tibi irrogat pœnã, quòd eum læsisti, qui de te nihil malè meritus erat. Te ta- « men rex Xerxes, velis nolisve, transmittet: meritoq; nemo hominum tibi sa- « crificat, vt doloso pariter & amaro flumini. Hac pœna mare Xerxes plecti « iussit, atq; eis qui præpositi operi erant, caput præcidi. Et illos quidem pontes fecerunt ij quibus hæc ingrata merces proposita erat. At alij architecti qui alios fecerunt, hoc modo iunxerunt: Biremes triremesq; trecentas sexaginta Euxinum versus Pontum composuere: item ab altero latere trecentas quatuordecim, Ponto quidem transuersas, Hellesponto autem secundum defluxum, vt stabiliret funes armamentorum. Quibus compositis, prægrandes ancoras demiserunt, partim ab hoc latere cõtra Pontum, ventorum causa qui [4] extrinsecus spirant: partim ab altero contra vesperũ & Ægeum, euri & austri causa: relicto ad aurorã tribus in locis inter biremes transitu: vt qui vellet in Pontum minutis nauigiis & ex Ponto nauigare posset. His actis, contenderunt à terra armamenta, contorquentes machinamentis ligneis, non iam separatim vtraq;, sed bina ex albo lino hinc, quaterna è biblo illinc. Quorum quidem retinaculorum crassitudo hæc erat & species: sed proportione linea robustiora erant, quorum cubitus talentum pendebat. Porro traiectu pontibus iuncto, codices lignorum discissos & ad latitudinem ratis adequatos aptè instrauerũt super armamenta intenta. Hos vbi gradatim disposuerũt, tum verò rursus desuper innexuerũt. Quod posteaquã fecere, materiã attulerunt concinneq; imposuerũt, deinde super materiã aggerem comportarunt: quo iniecto, sepem hinc atque hinc, ne maris aspectu iumenta &

equi

[1] De his viris qui immortales dicebantur, vide quæ postea traduntur ab Herodoto hoc eodem in libro.

[2] Desunt hic aliquot verba in vulg. edit. Græcis, quę Valla addit, vt etiam in vet. nostris cod. habentur.

[3] byblo

[4] ἐκτὸς πνέοντες

equi terrerentur, prętenderunt. Perfectis iis quæ ad pontes pertinent, & item circa Athon aggeribus ad fauces foſſæ propter æſtuaria maris, ne ipſæ fauces aluei obſtruerentur: Xerxes nuntiato ſibi prorſus alueo abſoluto, Sardibus vbi hybernauerat, ineũte vere inſtructo cum exercitu profectus eſt Abydum verſus. cui mouẽti ſol ſuam in cœlo ſedẽ relinquens apparere deſiit, cũ nullæ nubes, verùm ſereniſſimus aër eſſet: & pro die nox extitit. Id animaduertenti quum cura inceſſiſſet percontandi Magos quid oſtentum id vellet portendere, illi reſponderunt, deum ſignificare Græcis ciuitatum defectum: quòd dicerent ſolem, Græcorum: lunam, ipſorũ eſſe præſidem. Ea re audita, Xerxes maiorem in modum lætatus ire pergebat. Quem procedentem adiens Pythius Lydus cœleſti oſtento perterritus, elato animo propter munera his verbis alloquutus eſt, Domine, indulgebíſne quiddam quod impetrare cupio, tibi leue conceſſu, ſed mihi pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum quàm petebat petiturum ratus ſe indulturum reſpondit, & vt peteret proloqui iuſſit. Pythius vbi hoc audiuit, ſumpta fiducia, Domine, inquit, quinq; mihi liberi ſunt, quos omnes contingit in militiam tecum ire aduerſus Græciam: horum vni tu quæſo rex, miſertus mei qui huc proceſſi ætatis, indulge militię vacationem, ei qui natu eſt maximus: vt & mei ipſius, & cenſus curam gerat: quatuor tecum vnà ducas. Ita confectis quę in animo habes, rurſus reuertaris. Rex ob id admodũ indignatus, his verbis reſpondit, Homo improbe, túne, quum ego ipſe in expeditionem eam aduerſus Græciam filioſque meos & fratres domeſticos & amicos ducam, auſus es mentionem filij tui facere, qui meus es ſeruus, quem oportebat cum omni familia & vxore me comitari? Probè nunc diſcito hoc, animum in hominum habitare auribus, [1] Qui bene audit, eius corpus voluntate perfunditur: qui verò malè, is exacerbatur. Tu itaque quum bene feciſti, & alia eiuſdem generis promiſiſti, nõ gloriaris te ſupergreſſum eſſe regem munificentia: poſtea verò quàm ad impudentiora conuerſus es, non tu quidem pro merito, ſed minora quàm pro merito accipies. nam te & quatuor liberos liberant tua munera: vnius autem quem præcipuè complecteris, damno mulctabere. Hæc quum reſpondiſſet, ſubitò imperauit iis quibus delegatum erat iſta exequi, vt maximum natu filiorum Pythij inuentum diſcinderent medium: eiuſq; diſceſſi dimidium ad dexterã viæ, & dimidium ad ſiniſtram diſpõerent, & illac tranſiret exercitus. Hoc illi vbi exequuti ſunt, illac exercitus pertranſiuit. In quo præcedebant ij qui ſarcinas portabant & impedimenta. Poſt hos omnigenarum gentium non diſtinctæ, ſed promiſcuæ copiæ, numero vltra dimidium exercitus. Poſt has intercedebat interuallum: neque enim cum rege miſcebantur. Præcedebant enim mille equites è Perſis omnibus delecti: [2] ſecundum hos totidem haſtati, & ij delecti ex omnibus, verſis deorſum in terram ſpiculis. Poſt hos [3] equi decem quam pulcherrimè ornati, qui Niſæi dicuntur, ideo ſic dicti, quòd eſt ingens Medicæ regionis campus nomine Niſæus qui grandes fert equos. Hos decem equos ſequebatur ſacer Iouis currus, quem octo equi albi trahebant, ponè auriga comitante, qui pedibus ingrediens habenas tenebat. hanc enim ſellam nemo mortalium inſcendit. Poſt quem ipſe Xerxes vehebatur curru equorum Niſæorum, præcedente auriga cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio, viri Perſæ. Hunc quidem in modum Sardibus proceſſit Xerxes: ſed è curru, quoties ratio exigebat, in eſſedum tranſcendebat. Eum ſequebantur haſtati Perſarum optimi ac nobiliſſimi mille è more pila geſtantes. Poſt hos alius delectus equitatus mille Perſarum. Dehinc è cęteris Perſis decẽ millia peditum delecta quorum mille in lanceis pro [4] coronis geſtabant mala punica argentea: gerebant itẽ aurea ij qui terram verſus ſpectantia ſpicula habebant: etiã mala, ij qui Xerxem proximè ſequebantur. Hæc decem millia ordine ſubſequebatur equitatus è decem millibus Perſarum. Relicta poſt hos duorum ſtadiorum intercapedine, mox ibat cætera multitudo promiſcua. Ita exercitus è Lydia perrexit ad

[1] Qui quum bona audierit, voluptate corpus implet: quum hu diuerſa, moleſtiã afficitur. Ita Eraſm.

[2] Hæc in vulg. quidẽ edit. non habentur: ſed in vet. cod. legũtur hoc modo, μετὰ δὲ, αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἐπιλελεγμένοι. Hæc autem librariorũ culpa fuiſſe omiſſa, (quorum oculos ea ſubterfugerint quæ ſunt à priore ἐπιλελεγμένοι vſque ad poſterius) ex ſequẽtibus apparet, vbi hæc enumeratio repetitur.

[3] ſacri equi dec.

[4] Fortaſſe Valla aliter ſcriptum reliquit. In fine pag. præced. pro argentea legendum aurea, ex noſtris exemp. ex quibus etiam ſequi hæc debẽt, & cæteros interclud: bant: Nouem autem millia quæ ab hin intercludebantur, argentea mala punica geſtabant. Poteſt σωιχλησν verti etiam includebant, vel circumtingebant.

flumen Caicum & regionem Mysiam: à Caico autem à læua habens montem Canen, per Atarnen ad vrbem Carinam. Ab hac per Campũ Thebanũ vrbem Atramyttium & Antandrum Pelasgidem prætergrediens, & Idam ad sinistram manum stringẽs, ad terram Ilienſem peruenit. cui primùm sub Ida noctem agenti tonitrua & fulgura ingruerunt, & complures ex eo exercitu occiderunt. Deinde ad Scamandrum est ventum, qui fluuiorum omniũ erat primus, ex quo iter è Sardibus fieri ceptũ est. Hunc profluentem sua aqua destituit, nec hominibus iumentisq; potantibus suffecit. Eò Xerxes postquam peruenit, Priami Pergamum adscendit, loci visendi cupidus. Quod vbi contemplatus est, & singula quæq; eorũ audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues immolauit: quarum libamine Magi heroibus parentauerũt. His actis, terror per noctem exercitum inuasit. Simulatq; illuxit, illinc mouerũt, à læua stringentes Rhœtion vrbem, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina est: à dextra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydõ venerũt, Xerxi incessit cupido omnem exercitum oculis subiiciendi. itaq; in prætorio quodã, quod ei Abydeni prius ab illo iussi è candido lapide in tumulo pro dignitate extruxerant, residens prospiciebat littus, & illic terrestres copias atq; classem. Quam dum intuetur, subiit eum cupiditas spectandi nauale certamen. Id certamen postquã commissum est, in quo Sidonij vicere, voluptatem Xerxes cepit, cũ certaminis tum copiarum spectaculo. Et quum intueretur omnẽ Hellespontum nauibus obductum, omnia littora atq; Abydenorum plana hominibus referta, ibi se beatum esse iactauit, & post hæc lacrymas fudit. Quod animaduertens Artabanus eius patruus, qui primò liberè dissuaserat bellũ Græciæ inferendum, his verbis interrogauit, Quàm diuersa, rex, inter se nunc facis & dudum dixisti. qui te beatum esse dixeras, nunc lacrymas fundis. Et ille, Reputantem me, inquit, quàm breuis sit omnis humana vita, subiit horum misera tio: quorum, quum tot sint, nemo ad centesimum annum supererit. Excipiẽs « Artabanus, Atqui, inquit, alia, quam istud est, viuẽdo miserabiliora patimur. « Nam in tam breui vita nullus hominum adeo felix extitit, neque horum ne- « que aliorum, cui non crebrò, nedum semel, subitura sit animo moriendi voluntas potius quàm viuendi. Incidentes enim calamitates & morbi vitã perturbant: efficiuntq; vt quum breuis sit, tamen perlonga videatur. Ita mors o- « ptatissimum est perfugium ærumnosæ vitæ, quam deus dulci gustu aspergẽs, « ob id inuidius facere deprehẽditur. Cui Xerxes, Artabane, inquit quoniam « humanæ vitæ conditio talis est qualem tu exponis, eam commemorare su- « persedeamus: neque tristium faciamus mentionem, quum iucunda in manibus habeamus. Hoc mihi potius edissere: nisi tibi ita cuidens insomnij visio « fuisset oblata, perstaréne adhuc in priore sententia, dissuadens mihi aduersus Græciam bellum? an in ea persisteres? agedum aperte hoc mihi dicito. Ei « respõdens Artabanus, Visio, inquit, rex, quæ in somnis obiecta est, ad votum « succedat amborum: ego tamen adhuc metuo, & adeo metu perculsus sum, « vt nõ sim apud me. Nam mecum reputans, cum alia multa, tum verò duo, & « ea omnium maxima, video tibi esse hostilissima. Ad hæc Xerxes, [2] Dæmonie « virorum, inquit, quænam ista ais mihi hostilissima esse? vtrum horum tibi « improbandum videtur, tanquam non satis copiosum? terrestrisne exercitus, « quasi multo numerosior ille Græcus futurus esse videatur? an classis, tãquam « illorum classe inferior? an hæc ambo? Nam si ob hoc imbecilliores tibi vi- « dentur nostræ res, celerrimè alterum quis exercitum compararet. Respon- « dit Artabanus. Neque hunc, rex, exercitum improbauerit quisquam, qui sit « mentis compos, neque hanc nauium multitudinem, [3] etiamsi plures coëgeris. Quæ autem duo dico esse tibi multo hostiliora, ea verò hæc sunt, terra & « mare. neque enim vsquam maris portus est eiusmodi (vt ego coniecto) qui « surgente tempestate sit capax huius tuæ classis, idoneusq; ad eam tutandam: neque verò vnum tibi portum esse oportet, [4] sed vniuersam continẽtem esse « portum, quo se recipiant naues. Itaque quum portus tibi opportuni desint, « intellige

[1] *De humana vita quæ talis est qualem tu esse dixeras, verba facere desinamus.*

[2] *O miserrime hominii. Sic Bud. in simili loco interpret.*

[3] *Quòd si maiorem numerum coegeris, duo illa quæ dico, mihi to etiam hostilliora futura sunt. Sunt autẽ illa duo, terra & mare.*

[4] *sed circum vniuersam continentem in quam tendas,*

» intellige homines in arbitrio fortuitorum, non fortuita in arbitrio hominum
» esse. E duobus vno exposito, pergam dicere alterum: Terra cum ob alia tibi
» hostilis est, tum eo hostilior, si nihil obstiterit quò lõgius processeris, assiduè
» vlteriora surripiens. Nulla enim est hominibus rei bene gerẽdæ satietas. Vn-
» de etiam, vt nemo tibi occurrat, dico maiorẽ maiori in tempore regionem;
» famem esse allaturã. At vir ita demum fuerit optimus, si in deliberando qui-
» dem, omnem rem quamcunq; pati possit, reputans extimescat, in re autem
» agenda sit audax. Cui Xerxes, Artabane, inquit, meritò tu quidem horum
» singula commemorasti: tamen non est vt omnia reformides, omniaq; peræ-
que consideres. Nam si velis in rei cõsultatione semper omnia perinde con-
» siderare, nũquam aliquid efficias. Satius enim omnia alacriter aggredien-
» tem dimidium ærumnarum pati, quàm omni in re præsumpto metu nihil o-
» mnino pati. Quòd si repugnando omnibus quæ dicuntur, [1] non vis commit-
» tere vt quod firmum est infirmetur, perinde peccas atque is qui contraria i-
» stis dicat. [2] Et hoc æqualiter se habet. Scire verò aliquem (quum sit homo)
» qua ratione quid firmum esse oporteat, nequaquam arbitror. At iis qui face-
» re quid volunt, consuevit plerunque succedere emolumentum: rarò autem
» iis qui pensant omnia, & quos agere piget. Cernis quò res Persica potentiæ
» processit: quò nunquam progressam videres, si ij qui ante me extitere reges,
istiusmodi consiliis quibus tu vsi fuissent: [3] aut vtentes istis sententiis, non
» alios suasores tales habuissent: nunc pericula contemnentes, tantopere sta-
» tum suum prouexerunt. Magna enim negocia magnis cum periculis suscipi
» volunt. Quare nos illorum facta æmulantes, optimo anni tempore ingredi-
» mur: subactaq; omni Europa, rursus reuertemur, nullam vsquam neque fa-
» mem neq; rem tristem passi. nam & commeatus affatim ipsi nobiscum por-
» tamus: & ad quamcunque vel regionem vel gentem veniemus, eius re fru-
» mentaria potiemur. nam aratoribus viris nõ nomadibus inferemus bellum
» Posthæc Artabanus, Quandoquidem inquit, non finis vllam rem formida-
» ri, [4] & tamen meum admittis consilium: necesse est enim de multis negõ-
tiis in longius extrahi orationem: Cyrus Cambyse genitus omnem præter
» Athenas Ioniam Persis tributariam reddidit. quare suadeo nequo pacto hos
» viros aduersus patres suos ducas. nã sine Ionibus satis superq; sufficimus ho-
» stem superare: quos necesse est aut iniustissimos esse, si metropolin suam in
» seruitutem redigant: aut iustissimos, si illius libertatem adiuuent. Si iniustis-
» simi erunt, nullo modo certè nobis magno vsui futuri sunt: sin iustissimi,
» magnam poterunt tuo exercitui afferre perniciem. Itaque hoc vetus dictum
» tanquam probum, rex in mente habe, non statim ab initio exitum omnem
» esse manifestum. Ad hæc excipiens Xerxes, Artabane, inquit, sententiarum
» quas dixisti in hac præcipuè falleris qui Iones metuis ne immutentur: [5] quo-
rum maximum habemus commilitium: quorum & tu testis es, & alij qui sub
» Dario aduersus Scythas militauerunt, quum in eorum esse potestate situm
» vniuersas Persarum copias & perdere & seruare, fidem tamen iustitiamque
» præstitisse, nec quicquam nos læsisse. Præterea quum liberos suos atque v-
» xores in nostra terra reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum noua-
» rum moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem extimescas, sed bonum ha-
» bens animum, tutare meam domum atque tyrannidem, tibi enim soli ego
» sceptra mea permitto. Hæc loquutus Xerxes Artabanum Susa dimisit, ite-
rumq; illustrissimos quosque Persarum accersiit. Qui posteaquam præstò
» fuere, his eos verbi alloquutus est, [6] Persæ, ego vos quorum opera mihi o-
pus est, contraxi, vt viri præstantes existatis, neve res hactenus gestas à Persis
» magnas præclarasq; dedecoretis, sed cum singuli, tum vniuersi [7] exhibea-
» mus nos alacres. cõmune enim hoc hominibus bonũ est, strenuos esse. Eaq;
» de re vos cẽseo præmonendos ad bellũ cõstanter tolerandũ. nam (vt ego au-
» dio) aduersus viros egregios tẽdimus, quos si superauerimus nullus vnq; no-
» bis alius exercitus obstabit. Nũc igitur deos præsides terræ Persidis precati,

[1] *non ostendas quid firmum sit*, vel tutum.
[2] *Hoc inquã perinde est.*
[3] *aut non vtentes istis sententiis, alios suasores tales habuissent.* id est, Aut si hęc tion fuisset eorum sententia, sed aliorum fuisset, quorum consilium sequerentur. Valla autem negatiuæ particulæ locũ mutauit, & *Sententia vti*, more Græco dixit.
[4] *at meum admitte consilium.* vel, *Meum saltem adm. conſ.*
[5] *quorum* (id est, quorum fidei) *maximũ habemus documentum in iis rebus quarũ & tu teſtis es; & al.* id est, Qui maximum nobis suæ fidei dõcumentum dederunt in iis rebus, &c.
[6] *Ego vos Perſæ congregi, à vobis hæc requirens, vt fortiter* (vel strenuè) *vos geratis.*
[7] *alacriter operam nauemus. Ad id enim contendimus quod communem omnibus vtilitatem afferret. Ideo autem vos vt gnauiter militetis præmoneo, quod viros aduersus quos tẽdimus bellicosos esse audiã. Quos si superauer:*

transeamus. Ac eodem quidem die sese ad transeundum parauerunt. Postero autem tantisper morati sunt, dum solem exorientem cernerent, omnifarios odores in pontibus congerentes, ac myrto iter consternentes. Vbi sol exortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in mare, apud solem vota concepit, ne quid sibi aduersi contingeret, quo prius desisteret Europam subigere, quàm ad illius terminos peruenisset. Hæc precatus, phialam in Hellespontum abiecit, aureumq; craterem, ac gladium Persicum, quem acinacem vocant. Hoc pro comperto diiudicare non possum, vtrum soli dedicans gladium dimiserit in pelagus: an Hellespontum, quòd eum flagellasse pœniteret, in compensationem gladio donauerit. His actis, per alterum pontium, qui vergebat in Pontum, peditatus omnis equitatusq; transiuit: per alterum, qui vergebat in Ægeum, iumenta atque seruitia: præcedentibus [1] decem millibus Persarum, coronatis omnibus quos promiscuus omnium nationum sequebatur exercitus. & hi quidem eo die. In sequenti autem primi transiere equites, quiq; spicula deorsum versa gestabant, & hi etiam coronari, dehinc equi sacri, ac sacer currus, tum ipse Xerxes. pòst hastati, & mille equites, [2] & præterea alius exercitus, quinetiam naues pariter ad vlteriora littora agebãtur. quanquam audiui postremum omnium pertransisse regem. Xerxes, posteaquam in Europam traiecit, conspicabatur exercitũ sub verberibus transeuntem. Transiuit autem eius exercitus septem per dies totidemq; noctes nullo tempore intermisso. Ibi iam transgresso Hellespontum Xerxe, fertur quidam vir Hellespontius dixisse, O Iupiter, quidnam tu sub specie viri Persæ, & accepto Xerxis pro Iouis nomine, Græciam è sedibus suis exturbare vis omnes homines ducens, quũ etiam circa hoc tibi id facere liceret? Transgressis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigium oblatum est, quod Xerxes nihil fecit etsi, [3] coniectura discutiendum. siquidem equa leporem enixa est. quod facile erat ad coniectandum: fore enim vt Xerxes exercitum aduersus Græciã cum maximo strepitu & ambitiosissimè duceret, rursusq; pro seipso solicitus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterum quoq; ei prodigium, dum Sardibus foret exhibitum est. mula enim mulum edidit ancipitia genitalia habentem, maris & fœminæ, sed maris superiora. Quorum prodigiorum vtrunque pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus eum terrestribus copiis, nauticis extra Hellespontum nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerso atq; terrestres agentibus. nam isti quidem vesperum versus ad promontorium Sarpedonis nauigabant: quò quum peruenissent, iussi erant permanere: illi verò ad auroram & solis exortum iter faciebant per Chersonesum, dextrorsum habentes sepulchrum Helles filiæ Athamantis, sinistrorsum Cardiam vrbem, per medium oppidi cui nomen est Agora, *id est, forum*. Illinc deflectentibus ad sinum nomine Melana, *hoc est, nigrum*, fluuius cui idem est nomen, non suffecit, sed alueum suum deseruit. Hoc fluuio transmisso à quo sinus hic cognominatur, vesperum versus contenderunt, Ænon vrbem Æolidem & lacum Stentoridem prætereuntes, dum ad Doriscon peruentum est. Est autem Doriscus Thraciæ littus pariter & campus ingens, quem grande flumen Hebrus interfluit: vbi extructus est is murus qui Doriscus appellabatur, in quo Persarum erat præsidium à Dario iam inde impositum, quum Scythis inferebat bellum. Quum igitur locus digerendis recensendisq; copiis idoneus videretur, Xerxes ita sibi faciendum putauit: Eius iussu nauarchi, quum eò appulissent, omnes naues ad littus Doriscо contiguum receperunt. vbi Sala vrbs, Samothracia & Zona sitæ sunt: cuius vltima Serrium nominatur, celebre promontorium, qui locus quõdam fuerat Ciconum. In hoc littus appulsa classe ac subducta, qui in ea subducenda laborauerant respirauere. Xerxes autem per hoc tempus apud Doriscon lustrabat exercitum. Equidem quantum singuli præbuerint copiarum, pro certo affirmare non possum: quoniam à nullis prorsus hominibus id refertur: constat autem terrestrium copiarum numerum fuisse centum

[1] *Illis decem mil.* quorũ videlicet facta fuit paulo antè mentio, Sic in sequent. *Illi equites, & Illi equi sacri, & Ille sacer currus, & Illi hastati, & Illi mille equites, & Ille alter exercitus.*

[2] *post quos alter ille exercitus nauesq; simul ad vlter.*

[3] Eandem vocem, videlicet συμβλητον: quàm hic malè interpretatur *Coniectura discutiẽdum*, statim post bene vertit, *Facile ad coniectandum*, id est, Cuius significationem coniicere, vel cõiectura asse qui, facile erat.

tum ſeptuaginta myriades, *id eſt, decies ſepties centena millia*. Quorum numerum hoc modo inierunt: Contraxerunt vnum in locum myriadem hominum, *quæ ſunt decem millia*: qua coarctata quammaximè poterant, circulum extrinſecus deſcripſerunt loco circumſcripto: emiſſaq; illinc myriade, ſepem circumdederunt, eatenus excitantes vt vmbilico tenus pertingeret. Eam vbi fecere, aliam ſubinde atque aliam myriadem introduxerunt donec omnes connumerauerunt: connumeratos autem, nationatim digeſſerunt. Ex quibus qui militabant, hi erant, Perſæ, hunc in modum ornati: Circa capita geſtabant pilea (quas vocant tiaras) impenetrabilia: circa corpus tunicas, variis ſquamis è ferro conſertas in ſimilitudinem piſcium: femoralia circa crura: pro clypeis gerra, *id eſt, cetra*, pharetris ſubter pendentibus: haſtas breues, arcus grandes, ſagittas arundineas. Ad dextrum femur, pugiones è balteo ſuſpenſos. Hi ducem habebant Otanem patrem Amaſtris, quæ erat vxor Xerxis. Vocabantur autem quondam Perſæ à Græcis Cephenes: à ſe verò ipſis atque ab accolis, Artæi: verùm poſteaquam Perſeus Danaes & Iouis filius ad Cepheum Beli filium cõmeauit, & Andromedam eius filiam duxit vxorem, ſuſtulit ex ea filium quem Perſem appellauit, eumq; illic reliquit: à quo (nam Cepheus carebat virili prole) cognomen ſortiti ſunt Perſæ. Medi eodem ornatu inſtructi militabant. nam hæc armatura Medica eſt, nõ Perſica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Hi quondam ab omnibus vocabantur Arij: ſed vbi ad eos conceſſit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipſi nomen. Ita de ſeipſis Medi commemorant. Ciſſij in militia cætero ornatu vt Perſæ ſunt armati, ſed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat [1] Anaphanes Otanis filius. Hyrcani quoq; Perſica armatura ornati ducem habebãt Megapanum, qui poſtea Babylonis procurator fuit. Aſſyrij autem qui militabant, hunc habebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo conſertas, [2] nõ facilè penetrabiles: clypeos autem, haſtas, pugiones Ægyptiacis adſimiles: & præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces. Iſti à Græcis Syrij vocabantur, ſed à barbaris Aſſyrij ſunt vocati (inter quos Chaldæi ſunt) iis præerat Hotaſpes Artachæi filius. Bactrij capitis ornatu in acie ſimillimo illi Medico muniti erant, ſed more gentis, arundineis arcubus & haſtis breuibus. Sacæ, qui Scythæ ſunt, criſtatas in capitibus caſſides geſtabant, in acutum erectas atque compactiles, induti femoralibus: nec non arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, quum ſint Scythæ Amyrgij, Sacas appellabant, quòd cunctos Scythas Perſæ Sacas appellant. Bactriis & Sacis præerat Hyſtaſpes Darij filius & Atoſſæ Cyri filiæ. Indi veſtiti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineos geſtabant, itemq; arundineas ſagittas ferro præfixas: ita inſtructi Indi, erãt ſub duce Pharnazathre Artabatis filio. Arij Medicis arcubus muniti erant, cęteris quemadmodum Bactrij. Iis præerat Siſamnes Hydarnis filius. Parthi & Choraſmij & Sogdi & Gandarij & Dadicæ eandem in acie quam Bactrij armaturam geſtabãt. quorum Parthis & Choraſmiis præerat Artabazus Pharnacis filius: Sogdis, Azanes Artæi filius: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caſpij, ſiſyris, *quod eſt genus pennæ*, induti, arcus gentili more arundineos geſtabant & acinaces, ducem ſui agminis habentes Ariomardũ Artyphij germanum. Sarangæ indumenta geſtantes verſicoloria decori erant, caligasq; genuum tenus extentas: arma habebant arcus lanceasq; Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Pactyes, & ipſi ſiſyras ferebant, & vernaculos arcus atque pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius. Vtij & Myci & Parycanij eodem quo Pactyes modo armati erãt. ſub his ducibus: Vtij quidem & Myci, ſub Arſamene Darij filio: Pricanij verò ſub Siromitre OEbazi filio. Arabes ſuccincti erãt ziras, *amiculi genus*, arcusq; recuruos habilesq; geſtabant. Æthiopes pardorum pellibus leonumq; amicti, arcus è palmarũ ſpathis factos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & item prælongas ex arundine ſagittas,

[1] Anaphes.

[2] non facili explicatu, vel, Quem explicare vel, deſcribere difficile fuerit.

pro ferro præfixas eo lapide acuminato, quo ſigilla ſculpunt: præterea haſtas capreæ cornu præfixas, in modum ſpiculi acuminato, & clauas præferratas. Hi quum eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypſo, dimidiatum minio illinunt. Arabum autem Æthiopumque qui trans Ægyptum incolunt, dux erat Arſames Darij filius & Artyſtonæ Cyri filiæ: quam Darius ex vxoribus maximè adamans, [1] cum talari ex auro tunica effinxit. Arſames quidem Æthiopibus qui ſunt trans Ægyptum, atque Arabibus præerat. Ij autem Æthiopes qui ſunt ab ortu ſolis, (nam bifariam militabant) cenſebantur cum Indis, ſpecie nihil admodum à cæteris differentes, ſed ſono vocis duntaxat atque capillatura. Nam Æthiopes qui ab ortu ſolis ſunt, [2] promiſſos crines: qui ex Libya, criſpiſſimos inter omnes homines habent. Æthiopes autem hi qui ex Aſia erant, pleraque arma quæ Indi geſtabant, pellesque frontium equinarum cum auribus atque iubis, in capitibus, vt ipſæ iubæ pro criſtis eſſent, & hirtæ aures equinæ rigerent: in locum clypeorum pelles gruum prætendebant. Libyes autem corio armati iere, ac iaculis præuſtis, duce Maſange Aorizi filio. Paphlagones autem capitibus gerebant compactiles caſſides, ſcuta exigua, haſtas haud longas, præterea iacula, pugionesque, pedibus [3] caligas more gentis ad media crura ſubtentas. Eandem quam Paphlagones armaturam geſtabant Ligyes & Matieni & Mariandyni & Syri. Iſti autem Syri à Perſis Cappadoces vocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megaſidis filius: Mariandynorum & Ligyum & Syrorum, Gobryas Darij filius & Artyſtonæ. Phryges autem proximam Paphlagonicæ armaturam gerunt, paulùm differentes: qui (vt Macedones aiunt) tamdiu vocati ſunt Bryges quandiu Europæi fuerunt, Macedonum accolæ: tranſgreſſi autem in Aſiam, vnà cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenij Phrygum cultu armati erant, vtique illorum coloni. His vtriſque præerat Artochmes, qui Darij filiam in matrimonio habebat. Lydi proximè ad Græcorum armaturam accedebant, olim Meones vocati: priſtinoque nomine ſublato, à Lydo Atyis filio cognomen acceperunt. Myſi ſuper capita gentiles galeas ferebant, ſcutula quoque ac præuſta iacula. Sunt autem Lydorum coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horum vtriſque præerat Artaphernis filius, qui collega Datis apud Marathonem conflixit. Thraces è pelle vulpina caſſides geſtabant, tunicis induti, & inſuper circundati variis ſagulis, pedibus ac tibiis indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferentes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Iſti tranſgreſſi in Aſiam, vocati ſunt Bithyni, prius appellati (vt ipſi aiunt) Strymonij, quòd Strymonem accolerent: à ſuisque ſedibus exacti à Teucris & Myſis. Thracibus autem qui Aſiam incolunt præerat Bagaſaces Artabani filius, geſtantibus breuia [4] è corio ſcuta, & bina ſingulis [5] veruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus æreas caſſides, & ſuper caſſides ex ære factas aures bouis & cornua, impoſitis etiam criſtis. crura autem panno Phœniceo erant induta. Martis oraculum apud hos viros eſt. Cabelees Meones (qui Laſinij vocantur) eundem cultum geſtabant quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices veniam, indicabo. Milyæ autem lanceolas gerebãt, & veſtes fibulis ſubſtrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus in capitibus galeas è pellibus factas. Horum autem omnium præfectus erat Badres Hyſtanis filius. Moſchi ligneas circa capita caſſides gerebant, ſcutaque ac haſtilia breuia, ſed longa in haſtilibus ſpicula. Eodem quo Moſchi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Moſynœci, quos hi regebãt: Moſchos & Tibarenos Ariomardus Darij filius & Parmyis filiæ Smerdis filij Cyri: Macrones & Moſynœcos Artayctes Cheraſmis filius, qui Seſti in Helleſponto præſes erat. [6] Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, ſcutulaque è crudo bouis tergore, atque lanceolas, præterea machæras. Præerat autem maribus & Colchis Pherendates Teaſpis filius. Alarodij & Saſpires eodem quo Colchi ornatu militabant, duce Maſiſtio Siromitris filio. Inſulanæ gentes, quæ rubro è mari ſequutæ ſunt ex iis

[1] *imaginem eius ex auro ſolido compactam habuit.*

[2] *rectos crines.*

[3] *calceos patrio more ad media crura extentos.*

[4] *è crudo bouis tergore, vt paulò poſt vertit eandem vocem.*

[5] *venabula Lynij operis,*

[6] *Mares in capitibus qui dem galeas more patrio textiles (vel, nexiles) geſtabant, clypeos autem parvos pelliceos, & iaculæ. Colchi in capitibus lig.*

inſulis

insulis ad quas transportare rex solet quos è suis locis summouet, gerebant proxima Medis & vestimenta & arma, quibus præerat Mardontes Bagæi filius, qui apud Mycalem dux secundo post anno in pugna oppetiit. Hæ erant nationes quæ per continentem ibant, ex quibus constabat pedester exercitus: quibus ij præerant qui commemorati sunt, quique ordinarant milites connumerauerantq;, & chiliarchas, *id est, tribunos qui mille*, & myriarchas, *id est, qui decem millibus præsunt*, delegerant. nam myriarchæ centuriones decanosq; creauerant. Erant & alij agminum & gentium prætores: verùm ij qui nominati sunt, erant duces. Horum tamen & totius exercitus imperatores erant, Mardonius Gobryæ filius, & Tirintatæchmes filius Artabani, qui dissuaserat bellum Græciæ inferendã, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum Darij filij, Xerxis patrueles: & Masistes Dario & Atossa genitus, & Gergis Ariazi & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omnium pedestrium copiarum, præter illa delecta Persarum decem millia, quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius: qui vocabantur immortales, ob hoc, quòd si quis eorum aut nece aut morbo numerum imminueret, alius sufficiebatur: nec vnquam plures erant paucioréve decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori, & iidem præstantissimi omnium, vt dictum est: & præterea immenso auro conspicui, ducentes vnà carrucas cum pallacis ac familia permulta eaque bellè ornata: nec non camelos ac iumenta, præter cæteros milites, quæ commeatum portabant. Equitant autem hæ nationes sed non omnes habebant equos, verùm hæ solæ: Persæ, qui eadem erant qua peditatus armatura ornati, nisi quòd quidam gestabant in capitibus opera ex ære ferroq; ductilia. Sunt autem quidam Nomades homines, qui Sagartij appellantur, & gente & voce Persæ, sed cultu inter Persicum & Pactyicum, qui contulerunt equitatum octo millium equitum, armaturam neque aheneam neque ferream assueti ferre, præter pugiones, vtentes reste è viminibus conserta, qua freti in prœlium eunt. Est autem prœlium eorum virorum huiusmodi: Cum hoste congredientes iniiciunt eas restes in summo habentes laqueos, qui quum ante equum aut hominem adepti sunt, eum ad se trahunt: ita illi illaqueati conficiuntur. Talis horum pugna est, iidemq; inter Persas censentur. Medi eandem equites quam pedites armaturam gerunt: & item Cissij. Indi quoque eandem quam peditatus suus gestant armaturam. cæterùm equos desultorios agebãt & currus: quibus curribus suberant & equi & asini agrestes. Bactrij eodem ornatu instructi erant equites quo pedites, & item Caspij. Libyes & ipsi eandem quam pedites armaturam gerebant: curruum autem hi cuncti erant agitatores. Caspij quoque & Paricani itidem atque suus peditatus instructi erant. Nec non Arabes eo quo pedites ornati cultu agitabant camelos nihilo inferiores equis pernicitate. Hæ solæ gentes erant equestres. Fuitq; numerus equitum, octo miryades, *id est, octoginta millia*, præter camelos & currus. Et alij quidem equites in ordinem redacti erant: Arabes autem in vltimo locati, ob id postremi ne equitatus consternaretur, equis camelos non tolerantibus. Equitatus autem præfecti erant, Harmamithres & Tithæus, filij Datis: quorum tertius collega Pharnuches Sardibus erat relictus ægrotus. Nam quum Sardibus proficisceretur, in calamitatem incidit insciens. equitante enim eo canis sub pedes equi intercurrit: quo equus improuisò deterritus atque erectum sese attollens, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinem euomuit, nactusq; est morbum qui in phthisin, *id est, tabem*, euasit. Equo autem à casu statim domini, fecerunt famuli vt ille iusserat: Abducto nanque in eum locum vbi dominum strauerat, crura cum genibus absciderunt. Itaque Pharnuches ita à præfectura summotus est. Porrò triremes inito numero fuere mille ducentæ & octo: quas hi præbuere: Phœnices cum Syris qui Palæstinam incolunt, trecentas; hunc in modum ornati: Circa capita galeas Græcanicis proximas gerebant; induti thoracibus lineis; ¹ Septem.

cum ſcutis vmbone carentibus, cumq; iaculis. Hi Phœnices (vt ipſi memorant) quondam mare rubrum accolebant: illinc tranſgreſſi, maritima Syriæ habitant. Is autem tractus Syriæ; & quicquid Ægypto tenus eſt, Palæſtina vocitatur. Hi circa capita caſſides forcipiculatas gerebant, conuexa autem ſcuta magnis vmbonibus prædita, ac grandia pila nautica, & grādes bipennes: eorum turbā thoraces gerebat ac magnas machæras. Hunc in modum iſti armati erant. Cyprij autem centum quinquaginta naues prębebant, hoc modo armati: Reges eorum mitris redimiti erant: reliqui tunicas geſtabant, cætera vt Græci: Quorum gentes ſunt partim à Salamine & Athenienſibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab Æthiopia oriundi, vt ipſi Cyprij aiunt. Cilices, centum naues. hi circa capita ferebant gentiles galeas, pro ſcutis parmulas è crudo bouis corio factas, laneis veſtibus induti: bina ſinguli iacula geſtantes, & enſem machæræ Ægyptiacæ perſimilem. Hi quondam Hypachæi appellati fuerant, ſed à Cilice Phœnice Agenoris filio illud nomen acceperūt. Pamphylij triginta naues, Græcanicis armis ornati, qui ab illis originem ducunt qui cum Amphilocho & Calchante è Troia diſſecti fuerant. Lycij præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreisq; armati: arcubus quoque è corno factis, & arundineis ſagittis ſine pennis, atque iaculis: gerentes ex humeris ſuſpenſas caprarum pelles, & in capitibus pilea pennis coronata, quinetiam pugiones & falces. Hi è Creta oriundi, quondam Termilæ nominati, ſed à Lyco viro Athenienſi Pandionis filio, Lycij fuerunt cognominati. Dores qui ſunt ex Aſia, naues triginta. hi Græca gerebant arma, vti è Peloponneſo propagati. Cares, ſeptuaginta naues, cætera Græco more ornati, ſed & falces & pugiones gerebant. [1] quos prius appellatos fuiſſe Hœtines, in ſuperioribus libris dictum eſt. Iones, centum naues, armati Græco ritu: qui quandiu in Peloponneſo regionem quæ vocatur Achaia incoluerūt, & ante aduentum Danai & Xuthij in Peloponneſum, (vt Græci aiunt) vocabantur Pelaſgi Ægialees, *ideſt, littorales*, ſed ab Ione Xuthi filio, Iones ſunt appellati. Inſulani, naues decem & ſeptem, armati vt Græci: & ipſi Pelaſgica gens, ſed mox Ionica, ob eandem cauſam ob quam & duodecim oppida ſunt Ionica ab Athenienſibus appellata. Æoles, ſexaginta naues, ritu Græco armati, & olim Pelaſgi (vt apud Græcos fertur) vocati. Helleſpontij, centum naues, præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege vt circa locum manerent ad pontes cuſtodiendos. Cæteri è Ponto erant, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autem nauibus epibatæ erant Perſæ & Medi & Sacæ, quarum velociſſimas præbuere Phœnices, & inter Phœnices, optimas Sidonij. Harum ſingulis, & item pedeſtribus eorum copiis præfecti erant vernaculi duces: quorum ego (quia ratio hiſtoriæ non exigit neceſſariò) non faciam mentionem. Neque enim ſingularum nationum duces digni memoria fuere, quarum quot vrbes, tot duces extitere: ſed nō vt ductores, verùm vt ſerui (quemadmodum alij qui ducebantur in militiam) venere: quoniam duces penes quos ſumma imperij erat, vt ſingularum gentium principes, quinam eorum Perſæ fuerint, à me commemoratum eſt.

Nauticis autem hi copiis præfuere: Ariabignes Darij, & Prexaſpes Aſpathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darij filius. Ionicę quidem claſſi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobryæ genitus: Ægyptiacæ autem Achæmenes, Xerxis ex vtroque parente germanus: reliquæ autem claſſi reliqui duo. Porrò biremes, lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuaria nauigia, & alia minuta, cum hippagogis, *quæ equos vehunt*, contracta conſtat ad trium millium peruenisſe. Eorum autem qui in claſſe erant, ſecundum duces, illuſtriſſimi fuere, Sidonius Tetramneſtus Aleſi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arbali, & Cilix Syenneſis Oromedontis, Lycius Cyberniſcus Sicæ filius. Cyprij autem, Gortus Cherſis, & Timonax Timagoræ filius. Carum verò Hiſtiæus Tymnis, &

Pygres

[1] *Hi autem qui (id eſt, quo nomine) prius vocati fuerint, in ſuperioribus.* Hic autem ridicule fecit populus ex vocabulo οἴνιες, vt ſupra, pag. 206 ex nomine οἰόνις populos Heſſones fecerat.

Pygres Seldomi, & Damasithymus, Candaulis filius. Aliorum nunc præfectorum mentionem facere supersedeo, tanquam non necesse habens. Verùm Artemesiæ præcipua me tenet admiratio, mulieris expeditionem aduersus Græciam sequutæ: quæ defuncto viro, ac pupilli filij tyrannidē obtinens, nulla adacta necessitate, sed præstantia animi atque virilitate in militiam concessit. Nomen ei erat Artemisiæ, Lygdamis filiæ, paternum genus ex Halicarnasso, maternum è Creta. Imperans hæc Halicarnasseis, & Cois, & Nisyriis, & Calydniis, quinque cum nauibus venit omni copia instructis: atque post Sidonias hæ naues fuerunt illustrissimæ. Eadem apud regem optimas inter omnes socios sentētias dixit. Quas ciuitates recensui sub illius imperio fuisse, earum vniuersam gentem annuo Doricam esse, Halicarnasseorum quidem Trœzeniam, cæterorum autem Epidauriam. Hactenus de nautico exercitu. Xerxes inito copiarum numero, militibus instructis, concupiuit illos lustrando oculis obire: quemadmodum & fecit. Itaque inscenso curru singulas nationes lustrans, quænam essent percontabatur: quarum professionem scribæ excipiebant, donec ad extremos equitum peditumq; peruentum est. Hoc perfecto, & nauibus in mare deductis, Xerxes è curru in nauim Sidoniam transcendit: residensq; sub aureo tabernaculo, præteruehensq; nauium proras, sciscitabatur de singulis itidem, vt de terrestri exercitu fecerat, describiq; iubebat. Enimuero nauarchi productas à littore quatuor ferè iugerum spatio naues stabilierant, conuersis à terra proris, & in vnam frontem digestis, epibatis quoque, *id est, propugnatoribus*, tanquam ad bellum armatis: quos Xerxes inter proras & littus nauigans conspicabatur. Vbi autem & classem lustrauit, egressus naui accersit Demaratum Aristonis filium, comitem huius aduersus Græciam expeditionis, eiq; accersito ita inquit, Demarate, iuuat nunc me quæ cupio abs te interrogare, qui & Græcus es, & non ex minima ciuitate, vt audio tam ex te, quàm ex aliis Græcis [1] qui me alloquendi gratia adeunt. nunc igitur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebunt manus contra me leuare. nam (vt ego opinor) ne omnes quidem Græci ac cæteri mortales qui [2] ad hesperum incolunt, si congregarentur, pares essent nostris armis, nec me inuadentem expectarent: quum non sint inter se concordes. Libet tamen mihi abs te audire quid de hoc dicas. His verbis interrogauit. Demaratus autem excipiens, Vtra, inquit, apud te rex vtar? veritaténe an iucunditate? Ille vt veritate vteretur iubere. neque enim sibi ob id eum minus iucundum fore quàm antea fuisset. Hoc vbi Demaratus audiuit, Quoniam, inquit, me iubes rex omnino veritatem proloqui, [3] ea dicam quæ nemo nisi mentiens apud te postea carpet. Græcia semper quidem alumna fuit paupertatis, hospes virtutis, quam à sapientia acciuit & à seuera disciplina, quam vsurpans Græcia, & paupertatem [4] tuetur & dominatum. Ita laudo quidem omnes Græcos qui Doricа illa loca vel circa incolunt: sed non de cunctis eis verba faciam, verùm de Lacedęmoniis solis. Iam primùm nego fieri posse vt tuam orationem admittant, afferentem Græciæ seruitutem: deinde *annuo* venturos tibi obuiam ad pugnandum, etiamsi cæteri Græci omnes sentiant tecum. Neq; verò de numero eorum quæras, quot illi sint qui hoc facere possint. nam si in exercitu eorum mille fuerint, ij tecum congredientur: & item siue pauciores siue plures. Hæc quum audisset Xerxes, sublato cachinno inquit, Demarate, quodnam extulisti verbum? mille omnino viros cum tanto exercitu congressuros? Agedum, dic mihi nónne teipsum ais istorum virorum fuisse regem? visne igitur sine mora tu cum decem viris dimicare? Quòd si vestri populares omnes tales sunt quales tu prædicas, profectò secundum vestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplum præstare quàm singuli eorum: qui si denis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco vt viginti sis par: ita verba quæ dixisti, comprobabuntur. Atqui si tales sunt illi ac [5] tanta statura qualis quantusq; tu, ac cæteri Græci qui in colloquiū meum venerunt,

[1] *qui me alloquuntur*: vel, Quibus cum mihi sermo est.
[2] *ad occidentem*,
[3] *ea dicentem ob quæ nemo à te postea mendacij conuincetur*: vel, arguetur. Relinquitur autem pendēs sententia, vt subaudiatur, Ita res se habet, vel, Audi.
[4] *propulsat*
[5] *tantilla*

videte ne quum tantopere gloriamini, frustra id insolenterq; faciatis. nam « 1
age intelligam quocunque argumento, vnde fieri queat vt mille aut decem «
millia atque quinquaginta millia hominum, qui præsertim sint omnes libe- «
ri, nec vnius imperio subiecti, tanto exercitui obsisterent: quum simus nos «
plures quàm milleni ad singulos eorum, si fuerint quinque millia. [1] Nam «
sub vno (quemadmodum apud nos fit) imperatore milites, illius metu, et- «
iam contra suam ipsorum naturam meliores efficiuntur, adactiq; verberi- «
bus, vel pauciores aduersus plures eunt: iidem remisso libero sibi arbitrio, «
neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Per- «
sis, ægrè cum eis solis certaturos. quinimo istud apud nos solos est quod 10
ais: verùm non ita multum, sed rarum. sunt enim è Persis [2] meis satellitibus «
qui velint cum ternis Græcis pariter dimicare: quorum tu inexpertus multa «
blateras. Ad hæc Demaratus, Intelligebam, inquit, rex ab initio me vera di- «
centem, non iucundum tibi futurum: sed quia tu dicere me verissima coe- «
gisti, dixi quæ erant è dignitate Spartanorum. Quanquam ipse optimè in- «
telligis quantopere nunc illos ego amem, qui me honore & dignatione pa- «
terna exutum, extorrem profugumq; fecerunt: quem pater tuus exceptum, «
victu ac domicilio donauit. Quare non est credibile virum prudentem re- «
spuere beneuolentiam exploratam, sed maximè obseruare. Ego autem ne- «
que cum decem promittam me posse dimicare, neque cum duobus: ac ne 20
singulari quidem certamine volens certauerim. At si necesse fuerit, aut ve- «
hemens discrimen institerit, libentissimè cum vno quolibet istorum homi- «
num dimicarem, qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis «
Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum singulis, nõ sunt illi qui- «
dem cæteris deteriores viris: at conferti, cunctorũ virorum sunt excellen- «
tissimi. nam licet sint liberi, nõ tamen sunt vsquequaque liberi: quippe qui- «
bus præest domina lex, quam multo magis metuunt quàm tui te. Faciunt «
ergo quæcunque illa cogit. cogit autem idem semper, vetans semper eos ex «
acie fugere quantamuis hominũ multitudinem: sed iubens vt ordinem non «
deserentes, aut vincant aut occumbant. Hæc ego loquens, si tibi blaterare 30
videor, volo posthac in cæteris silentium agere. Hactenus loquutus sum co- «
actus: tibi verò ex sententia contingat, rex. Hæc loquuto Demarato, Xer- «
xes ad risum versus, nulla indignatione permotus est, sed comiter hominem
remisit. Post Demarati colloquium, vbi Doriſco præfecit prætorem Mas-
camen Megadostis filium, amoto eo quem Darius præfecerat, ire cum ex-
ercitu aduersus Græciã pergit. Huic Mascami, quem illic reliquit Xerxes,
vni tanquam omnium prætorum præstantissimo quos aut ipse aut Darius
constituisset, dona quotannis misit: & item eius posteris Artaxerxes filius
Xerxis. Etenim ante hanc expeditionem in Thracia & vbiq; in Hellespon-
to prætores fuerant, qui omnes post eandem expeditionem à Græcis eiecti 40
sunt & è Thracia & ex Hellesponto, præterquam è Doriſco. [3] vnde Masca-
men Græci, permulta conati, tamen eiicere nequierunt. ob id huic ab eo
qui in Persis regnat, semper dona mittuntur. Eorum verò qui à Græcis ex-
pulsi sunt, neminem rex Xerxes virum egregium esse dixit, præter vnum
* Bogem ex Eione, quem laudare non desinebat, eiusq; qui superfuere li-
beros maximo inter Persas honore prosequebatur. Siquidem magnis ferri
laudibus Boges meruit: qui quum ab Athenienſibus & Cimone Miltiadis
filio obsideretur, liceretq; ei accepta fide egredi, & in Asiam remeare, tamen
abnuit, ne regi præ metu superfugisse videretur, sed ad extremum vsq; per-
stitit: atque vbi nihil in mœnibus commeatus reliquum fuit, accenso in- 50
genti rogo, interemit liberos, coniugem, concubinas, familiam: eosq; in
rogum deiecit: dehinc omne aurum vrbis atque argentum è muris disper-
sit in Strymonem. his actis, etiam semetipsum coniecit in rogum. Ita hic me-
ritò à Persis ad hoc vsq; tempus præconio celebratur. Xerxes è Doriſco in
Græciam tendens, vt quosque populos adibat, secum militare cogebat.

Erat

[1] Nam si nos te nostro vni parerent, illius metu strenui magis quàm pro sua natura reddi possent, & verberibus adacti adoriremur plures quàm ipsi essent: at nunc quum soluto ac libere viuant, horum certè neutrũ fecerint.

[2] hastatis, vt & ipse antea est interpretatus.

[3] At Mascamem hùic qui apud Doriſcũ erat, nulli eiicere potuerũt, multis licet id conatis.

* Paus. Boën vocat, 242, 44. S.

Erat autem (vt ſuperius à me expoſitum eſt) omnis ad Theſſaliam vſque tractus in ditionem redactus & regi tributarius effectus à Megabazo & mox à Mardonio. Digreſſus à Doriſco, præteriit primùm Samothracios muros, quorum vltimum oppidum ad veſperam ſitum eſt nomine Meſambria, cui vicinum eſt oppidum Thaſiorum, Stryma: quæ oppida interfluit amnis Liſſus, cuius aqua tunc non ſuffecit copiis Xerxis, ſed defecit. Hæc olim regio vocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quæ tamen optimo iure Ciconum eſt. Tranſmiſſo profluente Liſſi arefacto, Xerxes has Græcas vrbes prætergreſſus eſt: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas inquam præteriit, & hos qui iuxta eas ſunt, famoſiſſimos lacus, [1] Iſmaridem, qui Maroneã Strymamq; interiacet: Biſtonidem Dicææ contiguum, in quem duo flumina ingrediuntur, Trauus & Compſatus. Iuxta Abdera autem nullum nobilem lacum præteriit Xerxes, ſed fluuium Neſtum mare ſubeuntem. Poſt has regiones perrexit mediterraneas verſus vrbes: in quarum vna eſt lacus triginta ferme ſtadiorum in circuitu, piſcoſus & admodum ſalſus: quem ſola iumenta quum aquarentur exſiccauere. Huic vrbi nomen eſt Piſſyrus. Has vrbes & maritimas & Græcas ſiniſtrorſum relinquẽs, præteriit Xerxes. Per quas autem gentes Thraciæ prouinciæ iter fecit, hæ ſunt: Pæti, Cicones, Biſtones, Sapæi, Derſæi, Edoni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nauibus ſequuti ſunt: qui verò mediterranei (qui & commemorati ſunt à me) præter Satras, cæteri omnes terreſtri itinere ſequi coacti ſunt. Satræ nulli olim hominum, quantum nos ſcimus, fuere ſubiecti, ſed ſoli è Thracibus ad meam memoriam liberi ſemper perſtitere. Editos enim montes incolunt omnigenis arboribus ac niuibus obſitos: ſuntq; viri in re bellica eximij: apud quos oraculum eſt Dionyſij, idq; in editiſſimis montibus. Eorum qui in illo templo prophetant, *id eſt*, *vaticinantur*, ſunt Beſſi: antiſtes verò quæ reddit reſponſa, quemadmodum Delphis, & nihilo magis variè. Peragrata autem quam dixi regione, Xerxes ſecundo loco tranſiit muros Pierum, quorum vni nomen eſt *Niphragæ, alteri Pergamo. Hac iter præter eos muros faciebat, à manu dextera relinquens montem Pangæum, magnum atque excelſum, in quo aurea ſunt & argentea metalla, quæ cum Pieres & Odomanti, tum præcipuè Satrę [2] exercent. Super Pangæum ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes & Pæoples prætergreſſus Xerxes, ad veſperam verſus contendit, donec ad flumen Strymonem peruenit, & vrbem Eionem, cuius prætor Boges (de quo paulò antè fecimus mentionem) adhuc viuebat. Regio autem hæc Pangæo monti circumiecta nominatur Phillis. Hinc veſperum verſus porrecta ad flumen Angiten, quod Strymonem ſubit: hinc meridiem verſus ad ipſum Strymonem, ad quem magi mactatis equis candidis litauerunt. His & aliis compluribus medicamentis in flumen factis, per Nouem vias Edonorum iere: iuxta quas Strymonem pontibus iunctum inuenere. Audientes autem eum locum Nouem vias Edonorum appellari, totidem illic pueros ac virgines virorum indigenarum viuos defoderunt. Perſicum enim eſt defodere viuentes. nam & Ameſtrin Xerxis vxorem, iam profectæ ætatis, audio bis ſeptem Illuſtrium Perſarum liberos defodiſſe ad referẽdam pro ſe gratiam deo qui ſub terra eſſe fertur. Vbi à Strymone progreſſus eſt exercitus, illic ad ſolis occaſum eſt littus, in quo ſitã vrbem Græcam nomine Argilum præteriit. hæc & quæ ſuper eam eſt regio, vocatur Biſaltia. Illinc autem, ſinum Neptuni templi à læua manu habens, perrexit ad campum nomine Syleum, præteriens Stagyrum Græcam vrbem, peruenitque Acanthum, ducens vnà ſingulas harum gentium, & item ex accolis montis Pangæi, & ex illis quas ſuperius commemoraui: iis qui maritimi erant, claſſe: qui procul à mari aberant, terreſtri itinere ſequentibus. Hanc autem viam qua Xerxes duxit exercitum, Thraces neque confundunt, neque ſerunt, ſed ad mea vſque tempora magnopere venerãtur. Poſteaquam autem Acanthum peruenit Xerxes, præcepit Acanthiis vt hoſpitalitatem ex-*

[1] Hæc nomina lacuum, fœminina ſunt Græcis: quia λίμναι illis fœminini eſt generis. Idem & in ſeq. obſeruandum.

[2] Thagra legendum eſſe docet Paul. Leop. Emend. 8, c. 1, ex Thucyd. lib. 2, & Straboniis Epitome. 5.

[a] poſſidentes.

hiberent, eosq; Medica veste donauit: laudauitq; quòd alacres cerneret esse ad bellum, quodq; audiret fossam esse absolutam. Xerxe autẽ apud Acanthũ agente cõtigit vt Artachęes, qui fossę faciundæ præfuerat, morbo decederet, vir Xerxi spectatus, genere Achemænides, statura inter Persas [1] proceriſſima, quippe cui quatuor omnino digiti deerant à longitudine quinque regiorum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominem fato functum, apparatissimè eum funerauit, exhibito etiam epulo, eiusque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthij sacrificant, nomine eum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachæe iacturam se fecisse existimabat. At ij Græci qui exercitum excipiebãt, quum Xerxi cœnam præberent, in omnem miseriam deuenere adeo quidem vt suis laribus efficerentur extorres. Dum autem Thasij pro suis vrbibus quæ in continente sunt Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, vir inter populares illustris, erogauit in cœna quadringenta argenti perfecta talenta. Eam rem vbi qui præerant proposuere aliis circa vrbibus, (tale enim conuiuiũ iampridẽ indictũ fuerat, & diu celebratum) hoc vbi accepere, præsertim præconibus passim prædicantibus, tunc verò oppidani frumentũ quod in vrbibus erat, inter se distributũ molebant, farinamq; triticeam hordeaceamq; in complures menses faciebant. Ad hæc [2] excogitauere ob pretium optima quæque pecora saginare, & altiles aues haberet terrestres palustresque, in cortibus & in viuariis, ad accipiendum exercitum. Quinetiam aurea argenteaque pocula & crateres faciebant, & cætera quæ mensæ imponuntur. Hæc omnia ipsi regi & iis qui cum illo vescebantur, fiebant: cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erãt. [3] Sub aduentum autem exercitus, tabernaculum vbi exercitus maneret, statuebatur: reliqui sub dio agebant. Vbi tempus cœnæ aderat, tunc conuiuatores quidem laborem sustinebant: isti verò quum expleti noctem illic exegerant, postero die reuulso tentorio & omni apparatu sumpto, ita abscedebant, nihil relinquentes, sed omnia asportantes. Vnde Megacreontis viri Abderitæ elegans dictum extitit, qui suasit Abderitis vt vniuersi, mares pariter ac fœminæ, sua delubra adirent, suppliciterque diis assidentes precarentur vt post hac dimidium futurorũ malorum à se propulsaretur. nam de præteritis magnam se gratiam illis habere, quòd rex Xerxes non bis quotidie cibum capere consuesset. Fore enim vt Abderitæ, si iuberentur vt etiam prandium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxem aduenientem, aut præstolati, pessimè inter omnes homines affligerentur. Et isti quidem quamquam grauatè, tamen quod sibi imponebatur exequebantur: Xerxes verò ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomen. Hanc enim compendiariam magis viam esse audiebat. nam è Doriſco ad Acanthum vsque ita instructus exercitus iter fecerat, tripartitò diuisus omnis, iussu Xerxis: vt vna pars secundum mare iret pariter cum classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes: altera per mediterranea, cui præerant Trintatechmes & Sergis: tertia inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone & Megabyzo. Nauticus porro exercitus vbi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam ac perductam ad sinum in quo Assa & Pidorus, & Singus & Sarga vrbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto commilitio, perrexit ire ad sinum Thermæum: circumuectusque Ampelon promontorium Toronæum, præternauigauit has Græcas vrbes, (vnde & naues & commilitium sumpsit) Toronam, Galepson, Sermylam, Mecybernam, Olynthum, quæ regio nunc Sithonia nominatur. Ab eo promontorio Ampeli præcidens mare vsque ad promontorium Canastræum totam ferè Pallenam præteruectus est. illinc quoque & naues & commilitium sumpsit, ex Potidæa, ex Aphyti, ex Noua vrbe, ex Æga, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda,

[1] *proceriſſima, (quippe cui quatuor duntaxat digiti, &c.) & cui vox erat pra quous alio altiſſima adeo vt Xerxi, magno damno, &c. funerauerit; exhib.*

[2] *pulcherrimas quaſq; pecudes pretio comparantes, ſaginabant, altiles q; aues habebãt, terreſtr.*

[3] *Quum autem aduenit exercitus, paratũ quidem fuit tabernaculum (vel, tentorium) quod fixerãt, quo ipſe Xerxes pro diuerſorio vtebatur: reliquus autem exercitus ſub dio agebat. Vbi autem cœnæ tẽpus adfuit, tunc conuiu.*

ex Menda, ex Sana. Hæ sunt vrbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Pernauigata hac regione, ad præstitutum locum peruenit, sumptis etiam militibus è vicinis Pallenæ vrbibus ac Thermæo sinui conterminis: quibus hæc nomina sunt, Lipaxus, Combrea, Lissæ, Gigonus, Campsa, Smila, Ænea. quarum regio adhuc Crossæa nominatur. Ab Ænea autem, (in qua finis enumerandarum vrbium mihi factus est) iam ad ipsum Thermæum sinum cursus classis extitit, & ad terram Mygdoniam, donec ad Thermam, quò præceptum erat, peruentum est, & ad vrbem Sindum, & ad Chalestram super Axium sitam flumen, quod Mygdoniam terram dirimit à Bottiæide, cuius terræ Bottiæidis arctum ad mare locum obtinent vrbes Ichnæ & Pella. Hic nauales copiæ circa flumen Axium & vrbem Thermam & alias in medio horum vrbes statiua habuere, regem opperiẽtes. Huc peruenire volens Xerxes, Acantho profectus cum terrestribus copiis mediterranea præcidebat, peragrans Pæoniũ agrum atque Crestonicum, super amnem Chidorum, qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem quæ est supra Axium euoluitur. Hac iter faciente Xerxe, leones impetum dederunt in camelos qui commeatum portabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eò descenderunt, nulloque alio neque iumento neque homine tacto, in camelos grassati sunt. [1] Cuius rei causam admiror, quòd leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinent ab inuadendis camelis: quod animal nunquam antea nec experti fuerant illic, nec viderant. Sunt autem per ea loca leones multi, & boues agrestes prægrandibus cornibus, quæ ad Græcos veniunt. Leonũ autem terminus est Abderorum flumen Nestus, & Achelous, qui per Acarnaniã fluit. nam nemo aut ad auroram trans Nestum vsquam gentium viserit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Hesperum in reliqua continente: sed in horum fluuiorũ medio leones gignuntur. Postquam autem Thermam venit Xerxes, ibi substitit, tantum maritimi spatij occupantibus castris quantum est ab vrbe Therma & Mygdonia vsque ad confluentem Lydei & Haliacmonis, vbi agrum Bottiæicum Macedonicumq; disterminant. In his locis statiua habuere barbari: quibus potantibus solus ex iis qui commemorati sunt amnibus Chidorus è Crestonæis fluens non suppetiit, sed defecit. Xerxes è Therma prospiciens Thessalicos montes Olympum & Ossam præcelsæ magnitudinis, audienſq; in medio eorum anfractum angustum esse, per quem fluit Peneus, & illic viam esse quæ in Thessaliam fert, cupidine captus est nauigandi ad ostium Penei inspiciundum: quia superiorem viam tenenti erat eundum per Macedones supernè habitantes ad Peræbos, præter Gonnum vrbem. nam hâc tutissimum iter esse audiebat. Atq; vt concupiuit, ita & fecit. itaq; conscensa naui Sidonia (quam semper conscendebat quoties ei tale aliquid facere libebat) extulit signum cæteris nauibus proficiscendi, relictis illic terrestribus copiis. Eò postquam peruenit, ostia Penei cõtemplantem ingens admiratio quum subiret, accitos viæ ductores interrogauit nunquid flumen posset auerti, vt alibi mare ingrederetur. Narratur autem Thessalia quondam lacus fuisse, vtpote concluſa vndiq; præaltis montibus. nã quod Thessaliæ ad auroram spectat, id Pelion & Ossa iunctis inter se radicibus præcludunt: quod ad ventũ aquilonem, id Olympus: quod ad Hesperum, id Pindus: quod ad meridiem & ventũ austrum, id Othrys: quod inter hos montes medium, id Thessalia est, ita deuexa vt cum alij frequẽtes amnes in eam defluant, tum hi quinq; præcipui, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamisus: qui è montibus Thessaliam cingentibus in eam planitiem confluentes, per vnum anfractum & eum arctum in mare euadunt, in vnã aquam omnes redacti: qui simulac confluentem fecerunt, Peneus retento suo nomine cæteros innominatos reddit. Fertur quondam quũ nondum esset hic anfractus per quem flumina mearent, hos fluuios & præterea lacum Bœbeidem non fuisse nominatos quemadmodũ nunc, & tamen non minus quàm

[1] *Miror autem qui fieret vt leones à cæteris quidem abstinerent, camelos autem inuaderent, quod animal, &c.*

nunc fluxisse, sed suis fluentis omnem Thessaliam effecisse pelagus. Ipsi quidem Thessali memorant Neptunum fecisse conuallem, per quam meat Peneus, haud absurdè sentientes. qui enim arbitratur Neptunum terram quatere, & quæ terræmotu diducta sunt, huius dei esse opera, is cernenti hunc locum videtur Neptunus id fecisse. nanq; diductio illa montium (vt mihi videtur) terræmotus est opus. Xerxi autem interroganti nunquid alibi exirent in mare ostia Penei, deductores sui rem compertam habentes, Rex, inquiunt, nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quàm iste hîc. cuncta enim vndiq; montibus redimita Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur, Solertes sunt viri Thessali, qui suæ sibi imbecillitatis conscij, iampridem cum alia præuiderunt, tum verò hoc, quòd regionem habebant facilem occupatu, & maturè expugnabilem. Solum enim hoc esse negotium, flumen, obstructo anfractu, auersoq; alueo per quem meat, in eorum terram inducere, à quo omnis Thessalia præter montes aquis obduceretur. [1] Hæc ita se habere Xerxes apud filios Alei dixit, quoniam Thessali è Græcis principes regi seipsi tradiderant, ratus id illos per totam nationem diuulgaturos. Hoc loquutus, & locum contemplatus, Thermã renauigauit. Vbi complures dies circa Pieriam est commoratus (nam montem Macedonicũ, vt illac in Perębos omnis trãsiret exercitus, tertia eius pars repurgabat) eodem [2] legati qui dimissi in Græciam fuerant ad terram petendam, regressi sunt partim inanes, partim terram & aquam afferentes. Quam qui dederũt eorum, hi fuere, Thessali, Dolopes, * Enienes, Perædi, Locri, Magnetes, Melienses, Achæi, Phthiotæ & Thebani, cæteriq; Bœoti præter Thespienses & Platæenses: [3] cum quibus ij Græci *Perædi* percusserant fœdus qui bellum aduersus barbarum sumpserant. fœdus autem ita habebat: Quicunq; Græci se dedidissent Persæ, nõ adacti necessitate, [4] eorum decimum quenq;, rebus bene cõstitutis, se deo qui Delphis est deuoturos. Ita apud Græcos iusiurandũ se habebat. Xerxes autẽ neq; Athenas neq; Spartã legatos terrã petitum miserat, ob id quòd quos antè Darius ad hoc ipsum misisset, eorũ alios isti in barathrũ, alios in puteũ deiecerant, iubentes eos illinc terrã & aquam ferre ad regẽ. Hac de causa nullos illuc ad petendũ misit. Et Athenienſibus quidem, quòd ita [5] legatos tractarint, quid triste contigerit nõ queo dicere, nisi quòd eorum solum cum vrbe vastatum est: quod tamen ipsum non ea causa suspicor cõtigisse. Lacedæmoniis verò ira Talthybij, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. est autem Spartæ Talthybij templũ, cum eius posteris qui Talthybiadæ nominantur, quibus honos [6] legationis Spartanorum semper tributur. Itaque post eam rem Spartiatæ, quũ læta exta eis non essent, idq; diu contingeret, pertæsi huius calamitatis Lacedæmoniorum, cœtu frequenter coacto hoc edictũ proposuere, siquis Lacedæmoniorũ vellet pro Sparta occumbere. Tunc Sperthies Aneristi & Bulis Nicolai filius, viri Spartiatæ, & natalibus & opibus inter primos, yltro se obtulerũt ad satisfaciendũ sua pœna Xerxi Darij filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiatæ tanquã mortem obituros, miserunt ad Medos. Digna autẽ admiratione cum hæc audacia horum virorũ, tum verba ab eis habita. nam Susa tendentes, ad Hydarnem Persam Asianæ oræ maritimæ præfectũ venerunt: qui eos hospitaliter munificeq; acceptos, his verbis interrogauit, Viri Lacedæmonij, quid *ita* respuitis effici amici regis? cernite enim ex me & meo statu quam scit honore prosequi rex viros egregios, [7] vos itidem honoraturus si vos ipsi ei dederitis. Videamini modò apud eũ viri egregij: quoniã singuli vestrum rege donante, principatũ Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi respondentes, Hydarnes, inquiunt, num exæquo cõsilium tuum ad nos spectat atq; ad te, qui conditionis quam suades expertus es, nostræ inexpertus. nam quidem eam

[1] *Hæc autẽ quæ dicebat, ad Aleua liberos spectabant, quod quũ Thessali essent, primi inter Græcos regi se tradidissent: existimabat q; Xerxes illos à tota natione amicitiã* (vel confœderationem) *sibi spondere.* Id est, Hæc autẽ dicebat de Thessalis, ratione habita illius quod Aleuadæ fecerant. sperabat enim eos eam rationem facti illorum imitaturam.

[2] *caduceatores*

* *Ænianes hi dicuntur à cæteris scriptoribꝰ.* de quib. vide Stephanum S.

[3] *aduersus quos ij Græci percusserunt fœd.*

[4] *hos, rebus bene constit. ad soluendã deo Delphico decimam adigere.* Potest tamen & paulo aliter exponi δεκατεῦσαι.

[5] *caduceatores*

[6] *obeundorum præconiorũ ex Sparta.*

[7] *sic & vos, si regi vos tradatis, ab illo singuli* (quippe qui magnã de vestra fortitudine opinionem conceperit) *principatũ alicuius nationis Græcæ sitæ consequuturi.* Ad quæ illi respondentes, Hydarnes, inquiunt, *non dissimilis nobis par vtrinq; consilium. tu enim qui nobis consilium das, vnum expertus es, alterũ nequaquam. nam seruum esse didicisti; at libertas dulcis sit necne, nondum es expertus. Si enim illam expertus esses, non vt hastis, &c.* Illud ἀνεξίου &c. potest & ita verti, *Non pari vtrinq; ratione das nobis consiliũ.* Q. d. Quum suades nobis vt conditionẽ tuam nostræ anteponamus, res duas inter se comparas nõ tibi æqualiter notas. Illud autẽ ἰδὼν potest etiam verti *Cernitis*, & fortasse melius.

nosti:

» nosti: libertatem autem nondum expertus es, vtrum sit dulcis an non. quæ si
» tibi experta foret, non vt hastis sed vt securibus pro ea dimicaremus, nobis
» suaderes. Hæc Hydarni responderunt. Dehinc verò vt ascenderunt Susa, & in conspectum regis venerunt, principio iubentibus satellitibus ac vim afferentibus vt procumbentes regem adorarent, & per capita eos ad id agendum impingentibus, negauerunt se vnquam id esse facturos. neque enim sibi esse consuetudinem hominem adorādi, neq; sé ad id veniſſe. Posteaquam
» autē in hoc repugnauerant, secundo loco hæc & his similia dixere, Rex Me-
» dorum, nos miserunt Lacedæmonij ad luendam pœnam pro iis legatis qui
10 Spartæ interiere. Hæc istis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negauit
» se fore Lacedæmoniis similem. illos enim interimendis legatis ius omnium
» hominum confudisse: se verò quod illis exprobraret, id non esse facturum:
» neque eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturum. Hac re per Spartiatas gesta, impræsens ira Talthybij cessauit: etsi Spartam reuersis Sperthie &
» Bule, longo deinde tempore interiecto, excitatum est inter Peloponnēses & Athenienses bellum, vt Lacedæmonij aiunt. quod mihi diuinitus maximè videtur esse gestum: quia ira Talthybij nuntios corripuerit, nec prius quieuerit. Quòd autem ira inciderit in eorum qui ad regem ascenderunt filios, Nicolan Bulis, & Aneristum Sperthiei filium, qui piscatores Tirynthios
20 in naui oneraria plena viris nauigantes cepit, manifestum est apud me diuinitus id factum esse, ex ira dei: quòd nuntij qui in Asiam à Lacedæmoniis mittebantur, proditi à Sitalce Tirei filio Thracum rege, & à Nymphodoro Pythei filio viro Abderita, excepti sunt iuxta Bisanthen quę est in Hellespontо, & adducti in Atticam ab Athenienſibus necati sunt; cumq; iis Aristeas Adimanti filius Corinthius. Verùm hæc multis post regis expeditionem annis gesta sunt. quæ expeditio (vt ad superiorem orationem redeam) nomine quidem tendebat contra Athenas, re tamen vera contra cunctam Græciam. Eam diu ante Græci quum audissent, non perinde omnes affecti sunt. nam ij qui terram & aquam dederant Persæ, fiduciam animo præsumebant tan-
30 quam nihil ingratum passuri à barbaro; qui non dederant, magno in metu versabantur. quippe quum nulla tanta classis esset in Græcia, quæ posset excipere inuadentem, præsertim pleriſque bellum detrectantibus, & libenter ad partes Medorum inclinātibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiam apud multos quidem homines inuidiosam, [3] non tamen quod mihi videtur verū dissimulabo: an Athenienses formidantes periculum quod impendebat, patriam deseruissent: an, non deserentes, sed permanentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino aduersus regem in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi: atq; hæc in cōtinenti gesta essent: an etiam multæ loricæ essent muris inductæ a Pelopōnensibus per Isthmum: an proditi à so-
40 ciis Lacedæmonij, iisq; non voluntariis, sed per vrbes à classe barbara occupatis, ac deserti fuissent: desertique & magna opera aggressi, generosè occubuissent: an hæc passi essent: an, priusquam viderent alios Græcos cum Medis sentientes, cum Xerxe depacti essent: atq; ita vtrinq; sub Persis Græcia fuisset. Nam murorum apud Isthmum loricatorum quænam vtilitas fuisset rege mari potiēte, à nemine quiui audire. Nunc autē siquis Atheniēses Græciæ liberatores extitisse dicat, profectò non aberrauerit à vero. nam vtrò se

[1] *negauerit se, vel sic in caput protrudentur, hac vllo modo facturos.* Alioqui phrasis illa, Præcipitem dari, significat. Eo autē sensu quem Valla sequutus est. videtur dicturus fuisse potius Herodotus, ὃ οὐκ ἀγχίνοος ἐστὶ φρόνιμον. ἐς ὑπερφίαλον αὐτὸν ἀγήιορα. Sed alteri sensui videtur aptius fore ἐπ' ἀγχίνοον.

[2] *Sed longo post tempore rursum excitata fuit in bello Peloponnesiorum & Atheniensium, vt Lacedæmonij aiunt: quod mihi diuinitus magis contigisse videtur. Talthybij enim iram in nuntios incubuisse. nec cessauisse priusquam discessissent,* qui ad luendā pro illis pœnam mittebātur; *id æquitas postulabat:* (Gall. ad verbum, Le droict le portoit ainsi) *at verò ingruisse illam in eorum filios qui ad regem ob iram illam ascenderant, Nicolan Bulin, &c.* Sed nō videtur mendo vel potius mēdis carere

[3] *Non tamen quod mihi ver. esse vid. subticebo. Si Atheniēses imminentis periculi metu patriam deseruissent, aut non dei, sed in ea permanentes, se Xerxi dedidissent, regis mari resistere nulli conati fuissent. quod si mari nullo Xerxi restitissent, terra certè ista dominatissent: Quanam muri à Peloponnesijs per Isthmum ducti essent multæ loricis fulti, Lacedæmonij (vbi eos socij prodidissent, non sua quidem sponte, sed necessitate adacti quippe quorum vrbes sigillatim à classe barbari caperentur) soli remansissent. soli autem remanentes, præclara in prælio facinoribus editis, præclara morte occubuissent. aut, inquam, hic illi exitus contigissent aut cæteros Græcos Medorum partes simul atea sequi videntes, cum Xerxe depacti fuissent: atque ita vtrobique modo Græcia in potestatem Medorum venisset. Neque enim ex quoquam intelligere possum quid profuturi fuissent muri per Isthmum ducti, si rex mari potitus fuisset. Nunc igitur* (id est, quæ quum ita sint habeant) *si quis Atheniēses Græciæ seruatores extitisse dicat, prof.*) Sed hic locus in vulg. edit. Gr. mendis non caret. necesse enim est vt initio ante οἱ Ἀθηναῖοι omissam esse dicamus particulam εἰ, & non procul inde interpunctionem, quæ est post ἔχῃς, inde translatam post βιλαιοτατα collocemus. Sed hæc suspecta sunt, ἢ ταῦτα οὐ ἐστιν ἢ ὡς τῷ.

illi applicassent; hæ partes erant præponderaturæ: quum verò prætulerint Græciam præstare liberam, nimirum ipsi fuere qui quicquid Græciæ reliquum erat cum Medis non sentiens erexerunt: quique secundum deos, regem repulerũt. Ac ne oraculis quidem horrendis ac terribilibus, quæ è Delphis veniebant, inducti ad Græciam deserendam fuerunt, sed persistentes constituerunt excipere hostem sua inuadentem. Siquidem consultoribus Delphos missis, vti oraculo volebant: iisq; factis apud templum quæ ritus postulabat, ædem ingressi consederunt. Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice ita respondit,

Quid miserande sedes populus? fuge ad extima terræ,
Ædibus & [1] globidæ desertis collibus vrbis.
Nam caput & corpus minimè sincera manebunt,
Extremive pedes poterunt supereſſe manúsve,
Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet,
Et Mars acer equis vrgens [2] Asiægena curru.
Atque alias plerasque, tuas [3] non solius arces:
Permultas q; deũm sæuis dabit ignibus ædes,
Quas ego præuidi iam nunc sudore [4] madentes,
Atque metu tremere, & de laquearibus altis
Nigrantem cogente malo manare cruorem:
Ite sed ex adyto, atque malis effundite mentem.

His auditis Athenienſium conſultores maximo ſunt mœrore affecti. quibus inter ſeſe agitantibus tam triſte reſpõſum, Timon Androbuli filius, vir apud Delphos illuſtris ſuaſit [5] hæc fere, vt ſumptis oleæ ramis de integro reuerterentur ad conſulendum ſuppliciter oraculum. Obtemperantes ei Athenienſes dixere, O princeps, redde nobis oraculum melius de patria, in honorem horum [6] palmitum, quos geſtantes ad te venimus. alioqui hinc abs te non abituri ſumus, ſed in hoc adyto ad obitum vſque permanſuri. Hæc dicentibus, antiſtes iterum hoc modo reſpondit,

Pallas olympia cum multis hortatibus vſa,
Et precibus blandita Iouem placare nequiuit,
Hoc tibi fabor item reſponſum, adamanti propinquans:
Nam captis reliquis quæ limes Cecropis ora
Intus habet, quodcunque ſacer penetrale Citharon,
Iuppiter è ligno muris Tritonida donat:
Qui ſoli inuicti tibi ſint natiſq; ſaluti.
Tu verò aduentum peditumq; equitumq; quietus,
Terreſtresq; acies ne præſtolare: ſed hoſti
Terga dato, vel ſi tibi fors erit obuius vſquam.
Diuina ô Salamis mulierum pignora perdes,
Vſquam vel Cererе ſparſa, coeunte vel vſquam.

Hæc legati, vt erant, ita arbitrati prioribus mitiora, poſtquam conſcripſerũt, Athenas rediere, reuerſiq; ad populum recitauere: & quum aliæ multæ ſententiæ eſſent oraculum interpretantium, & eæ plurimùm perplexæ, quidam è maioribus natu dixere, videri ſibi deum reſpondere ſaluam fore arcem. olim enim Athenienſium [7] arcem præſeptam vallo fuiſſe. & ij quidem interpretabantur vallum eſſe hunc ligneum murum. Alij verò dicebant deum ſignificare naues: easq; cæteris omiſſis ædificari iubebant. [8] Verùm eos qui aiebant naues eſſe ligneum murum, fallebant, vel Cererе ſparſa, coeunte vel vſquam. Circa hos verſus confundebatur eorum ſententia qui claſſem volebant eſſe ligneum murum. nam qui oraculum interpretabantur, in eam ſententiam accipiebant, fore vt ipſi inſtructa claſſe ad Salaminem pugna nauali

[1] Pro Globoſa. id eſt, rotunda.

[2] Legit ἀσιηγενὲς, pro ἐυαντήσεις. & pro ablatiuo *curru* teponẽdus videtur accuſatiuus *currum*, vt hæc Græcis reſpondeant, tunc autem fuerit *Aſiagena* dictum pro *Aſiagenam*, vt ſiquis ex *Omnigenis* faciat accuſatiuum *Omnigena* pro *Omnigenam*.

[3] Rectè legit τὸ σὸν, pro quibus in vulg. edi. habetur τέον.

[4] *madere*

[5] Videtur phraſis Græca ὁμοῖα τὰ μάλιστα reſpondere potius Latinæ, *Vt qui maximè*. vt ſit, Vir illuſtris (vel potius Vir ſpectatus) vt qui maximè. vt illa verba Græca cum διαφορὰς iungantur, non cũ ἀναβάλλοντο.

[6] *oliua palmitum*. Non tamen ſimpliciter ἱκετηρίαι ſunt oliuæ palmites. ſed q. d. ſupplicatorij palmites oliuæ.

[7] *Arx circũſepta valle erat.*

[8] *Sed eorum ſententiam qui dicebant naues illum eſſe murum ligneum, euertebant hæc duo poſtrema quæ Pythya dixerat; Diuina at Salamis mulierum pignora perdes, Vſquam vel Cererе ſparſa, coeunte vel vſquam. Circa hæc carmina confutabantur* inquam *eorum ſententia qui naues illum eſſe murum ligneum dixerant. Siquidem oraculorum interpretes illa in hunc ſenſum accipiebant, fatale ſibi eſſe circa Salaminem ſuperari inſtructa pugna nauali. Erat autem inter Athł:*

tiali

uali ſuccumberent. Erat autem inter Athenienſes quidam qui in primores recens peruenerat, [1] nomine Themiſtocles, Neoclis filius, qui negabat interpretes omnia rectè coniectare: [2] quòd diceret, Si clades quæ prædicitur, ad Athenienſes ſpectaret vllo modo, non ita placidè nobis deũ fuiſſe reſpoſurum, ſed ſic, ô Salamis miſera, pro eo quod dixit, ô diuina Salamis: ſi circa eam ſui incolæ forent oppetituri. Sed rectè coniectatibus ſentiendum à deo contra hoſtes editum eſſe oraculum, non contra Athenienſes. Itaque ſuadebat vt ſeſe inſtruerent tanquam prœlio nauali certaturi, & tanquam hic eſſet ligneus murus. Hanc Themiſtoclis ſententiam Athenienſes potiorẽ eſſe cenſuerunt quã illorum qui interpretantes oraculum, diſſuadebat apparatũ pugnę naualis. ſed hanc eſſe in ſumma ſententiam dicebant, nõ ſeuandam in hoſtem manum, ſed ex Attica regione demigrãdũ, & aliam incolendã. [3] Extitit & alia ante hanc Themiſtoclis ſententia ad tempus egregia: Quum magna vis pecuniæ è prouentu metallorum quæ ſunt è Laureo, eſſet in ærario Athenienſium, eaq; eſſet æquè diuidunda viritim denis in ſingulos puberes drachmis, tunc Themiſtocles hanc diſſuaſit Athenienſibus diſtributionem, ſed ex pecunia claſſem ducentarum nauium ad Ægineticum bellum comparare ſuaſit. Hoc enim bellum conflatum Græciæ ſalutem attulit, cogens Athenienſes nauticos fieri. & quanquam hæc claſſis in eum vſum in quẽ comparata fuerat, non venit, tamen in vtilitatem Græciæ ceſſit. Iſta igitur iã præparata quum præſtò eſſet, & alterã exædificari oporteret, placuit Athenienſibus, inito poſt oraculum conſilio, barbarum Græciam inuadentem cum nauibus opperiri vniuerſos, deo obſequentes, [4] vnà cum Græcorum voluntariis. Et hæc quidem oracula Athenienſibus ſunt reddita. Coactis autem in eundem locum Græcis qui per Græciam melius ſentiebant, interque ſe colloquutis interpoſita fide, ibi conſilio habito viſum eſt ante omnia miſſas faciendum [1] pecunias debitas, & inimicitias & hoſtilitates. Erant autem cum alia aliorum bella, tum verò maximum inter Athenienſes & Æginetas. Poſteaquam autem Xerxem cum exercitu Sardibus eſſe audiere, Athenienſes decreuere cum aliquos in Aſiam mittendos ad res regis explorandas, tum nuntios partim Argos, ad contrahendam aduerſus Perſam belli ſocietatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filium, partim in Corcyram, partim in Cretam, iubentes opem Græciæ ferri: eo animo vt ſi fieri poſſet, omnis vis Græca vnum eſſet, & ad idem agendum omnes incumberent, tanquam calamitate cunctis Græcis impẽdente. Ferebantur autem res Gelonis magnę eſſe nec multo minores quã Græcorum. Vbi hæc eis placuere, & in gratiam inter ſe rediere, principio [5] ſpeculatores in Aſiã tres viros miſere: qui quum Sardis veniſſent, in ſpeculando regis exercitu deprehenſi ſunt, & à ducibus pedeſtrium copiarum torti, deducebantur tãquam perituri, lata in eos mortis ſententia. Id vbi Xerxes audiit, reprehenſa ducum ſententia, mittit quoſdam è ſatellitibus, iubens vt ſi viuos adipiſcerentur ſpeculatores, ad ſeſe deducerent. Eos adhuc ſuperſtites adepti ſatellites, prehenſos in regis conſpectũ adduxerunt. Sciſcitatus rex qua de cauſa veniſſent, præcepit ſatellitibus vt homines circumducerent, peditatum omnem equitatumq; oſtentantes: & eos, vbi contemplando illa expleti fuiſſent, ſine noxa dimitterent quocũq; locorum ire libuiſſet. Hoc Xerxes ea ratione imperauit quòd cogitabat fore, vt ſi ſpeculatores necati fuiſſent, neq; Græci præſciſcerẽt potentiam ſuam eſſe fama maiorem, neq; quippiam ipſe læderet hoſtes, tribus viris interemptis: at iiſdem in Græciam regreſſis, fore vt Græci (vt ſe opinari dicebat) auditis rebus ſuis, antequã exercitum compararent, propriam libertatem traderent, atque ita non oporteret ſuſcipere moleſtiam de exercitu in eos ducendo. Hæc ſententia Xerxis cum altera quadam congruit. nam quum Abydi ageret Xerxes, vidit naues curſum tenẽtes per Helleſpontũ, quæ frumentum è Ponto in Æginam Peloponneſum q; portabant. quas vbi audiere eius

[1] cui nomen quidem erat Themiſtocles; ſed vocabatur Neoclis filius. Is negabat, &c.

[2] talia dicens, Si ad Athenienſes ſpectaret illud carmen, non videtur mihi tàm mire reſponſum reddiſſe rei deus fuiſſe; ſed pro eo quod dixit, Diuina ás Salamis; dicturus fuiſſe, At Salamis miſera; ſi quidem circa ipſam ſuæ incolæ eſſent, oppetituri. Illi igitur qui rectè coniectaret, (id eſt, Illius igitur iudicio qui &c.) deum aduerſus hoſtes hoc oraculum, nè aduerſus Athen. edidiſſe;

[3] Cæterùm alia quoque Themiſtoclis ſententia ante hanc oppoſitam primæ partes obtinuerat, id eſt, Cæterùm opportunè cedebat quòd antea alij Themiſtoclis ſententiæ primæ partes delatæ eſſent.

[4] vnà cum Græcis eadem voluntate præditis.

[5] Fortaſſe ἐπισκόπους, ſed explorandi nomen reſpondet potius phraſi noſtræ, Deuãt toutes choſes. Certè interpretationem Valæ verba hæc Græca ferre non poſſunt.

[1] Rectius interpretetis exploratores hic & in ſeq. locis, vt alibi ipſe vocem illam Græcam reddidit: & paulo antè dixit, Ad res regis explorandas.

assessores esse hostium, sese ad eas corripiendas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quónam illæ tenderent: qui quum respondissent, Ad hostes tuos, domine, frumento onustę: tũc Xerxes excipiens inquit, Nónne eodem quò isti, & nos nauigamus, tum rebus aliis, tum verò frumento instructi? quid igitur hi officiunt nobis, quibus commeatum portant? Cæterùm speculatores illi rebus inspectis dimissi in Europam rediere. Post quorum reditum Græci qui contra Persam coniurarant, nuntios iterum Argos miserunt. Quibus Argiui responderunt [1] res suas ita habere: Audisse se iam inde ab initio barbarum excitasse aduersus Græciam bellum, & quum accepissent intellexissentq; Græcos sese colligere tentaturos Persæ obsistere, principes fuisse mittendi Delphos qui deum consulerent quid sibi optimè facientibus esset euenturum. (nuper enim sex millia suorum fuisse interempta à Lacedæmoniis & Cleomene Anaxandridę filio, eaq; de causa se misisse,) & iis qui missi fuerant interrogantibus, sic Pythiam respondisse,

Finitimis inuise, deis dilecte beatis,
Interius tutamen habens, impunè manebo,
Et tutare caput: nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius responderat. Postea verò quàm nuntij Argos venerũt senatumq; ingressi mandata retulerunt, Argiui responderunt ad ea quæ dicebantur, se promptos esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmoniis, percusso fœdere: sed ea cõditione, vt dimidium imperij penes se esset. quanquam enim ius imperandi ipsorum esset, tamen dimidio imperij se esse contentos. Hoc aiebant suum senatum respondisse, quanuis dissuadente oraculo societatem contrahere cum Græcis. quod etsi formidarent, tamen properare vt fœdus triginta annorum feriretur: intra quos annos liberi sui in virilem ætatem adolescerent: hac videlicet ratione, ne siqua calamitas ad superiorem accederet in bello Persico, nisi fœdera forent, in posterum subiecti Lacedæmoniis essent. His dictis Argiuorum à senatu, quidam è nũtiis Spartanorum ita respondit, quod ad fœdera quidem attineret, se ad eos qui plures essent relegare: quod autem ad imperium, id verò sibi demandatum esse, vt responderent dicerentque, Spartanis duos esse reges, Argiuis vnum, ideo non posse fieri vt alterutro Spartæ regi abrogaretur imperium: & nihil obstare quominus cum iis duobus rex Argiuus parem dignitatem obtineret. Ibi Argiui negare se perpessuros insolentiam, sed præoptare à barbaro imperari sibi, quã Lacedæmoniis cedere. Atq; ita edixerunt nuntiis vt priusquam occideret sol, ex agro Argiuo excederent, alioqui hostium loco futuros. Hoc ipsi Argiui sic se habere memorant. aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, misisse Argos caduceatorem: quò quum peruenit, ita fertur verba fecisse, Viri Argiui, Xerxes rex hæc vobis inquit, Nos arbitramur Persem, ex quo nos progeniti sumus, fuisse filium Persei Danaes filij, ex Andromeda genitum, quæ fuit Cephei filia. ita ex vobis oriundi sumus. Quod quum ita sit, nefas est & nos progenitoribus nostris inferre bellum, & vos aliis opem ferẽdo, nobis aduersarios fieri. Sed potius domi vestræ vos considentes otium tenere. nam si mihi ex sententia succedet, nullos pluris quàm vos faciam. Hæc Argiui quum audissent, [2] rem confeciisse dicuntur, & à principio dissimulantes quod actum esset, nihil poposcisse Græcos: sed quum ab illis [3] reprehenderentur, tunc partem imperij poposcisse, gnari id Lacedæmonios non concessuros, vt hoc prætextu [4] otium agerent. [5] Cui rei competit, quod quidam Græcorum multis postea annis gestum fuisse memorant: Quum Susis Memnoniis alterius negotij gratia essent Athenienſium nuntij, Callias Hipponici filius, & collegæ qui pariter ascenderant, contigit vt Argiui & ipsi per id tempus Susa mitterent nuntios, qui Artaxerxem filium Xerxis interrogarent, an amicitiam quam cum Xerxe contraxissent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberentur.

Quibus

[1] *Hanc se rationem in suis rebus tenuisse*, vel, se ita egisse. *Quum iam inde ab initio audissent quæ barbarus: aduersus Græciam moliretur, & fore animadmertissent vt Græci ipsos nihilominus quàm cæteros aduersus Persam assumerent, se Delphos misisse qui deum consul. &c.* Sed legendum est ἀ πυθίου τοῦ: vt sit ad verbũ, Græcos non omissuros ipsos assumere. Sic aliquãdo pòst, ἐπεὶ δ' ὀψίας πυθόμενος ἔφευγε τὸν Ἕλληνας. in quibus etiã interpret. lapsus est Vallæ.

[2] Fortasse phrasis Græca respõdet potius nostræ, En auoir faict cas. Pro ἐπιτυχόντας autem legitur & ἐπιτυχόντος.

[3] Vide annot. quę proxima præcedit.

[4] *à bello abstinerent.*

[5] *Cum quibus istud conuenisse:* vel Quibus cõsentaneum fuisse *quidã Græcorum narrant quod multis post hac annis cõtigit.*

Quibus Artaxerxes, imò verò maximè perdurare respõdit, nullámq; sibi ciuitatem amiciorem putare quàm Argos. Verùm an caduceatorem Xerxes Argos [1] miserit ad ea dicenda, & an Argiuorum nuntij qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere non possum, nec vllum de his aliam proferre sententiam nisi quam Argiui proferunt. Id demum scio, si omnes homines qui domestica mala in mediũ contulissent, cum vicinis mutare volentes, mala vicinorũ intuiti fuissent, libenter reportaturos rursum singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non turpissimè ab Argiuis actum est. Ego verò quæ dicuntur dicere debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in vniuersum à me dictum sit. quoniã & hoc narratur, Argiuos exstitisse qui Persam in Græciam accersierunt, posteaquã cum Lacedæmoniis malè pugnassent, præ dolore præsenti quiduis præoptantes. Et de Argiuis quidem dictum est. In Siciliam autem ad agendum cum Gelone, tum alij nuntij à sociis iere, tũ verò à Lacedæmoniis Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit OEcetor, qui in Gela erat, ex insula Telo, quæ Triopio obiacet: qui, dum Gela condoneretur à Lindiis, qui sunt è Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interiecto tamẽ tẽpore, [2] posteri eius deorũ inferorũ sacerdotes illic perseuerauerũt, oriũdi è Teline, vno ex ea familia, qui eos illic collocauit hũc in modũ: Quidam viri Geloi per seditionẽ eiecti, in Mactorium vrbem quæ sita est super Gelam, profugerunt: hos Telines Gelam [3] deduxit nullis virorum copiis adiutus, sed horum deorũ sacris, quæ vnde acceperit, an ipse possederit, id vero dicere non possum. His sacris fretus, [4] eò deduxit illos vrbi posteri sui deorum sacrificuli essent. Quæ res mihi admirationi fuit, præter ea quæ audio, tantũ opus Telinem effecisse: qualia opera non à quocunq; viro effici cõsueuerunt, sed ab eo qui [5] sit casti ingenij robustæq; præstantiæ. Quanquã vt fertur ab incolis Siciliæ, fuisse natura effœminatum ac viro molliorem. Hunc in modum ille dignitatẽ hanc adeptus est. Cleandro autẽ Patareo, qui septẽ annos Gelæ tyrannide potitus est, vita functo, (à Sabyllo autem viro Geloo fuit interfectus) ibi frater eius Hippocrates suscepit imperium. Quo tyrannidem obtinente, erat illic Gelon prognatus, à Teline vate, cum aliis multis, quorũ vnus erat AEnesidemus Pataici filius satelles Hippocratis: qui non diu pòst ob virtutem declaratus est totius equitatus præfectus. nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios & Zanclæos & Leontinos, pugnauitq; cum Syracusanis & permultis barbarorum, in iis bellis Gelon extitit vir præclarissimus: adeo vt nulla omnium quas retuli ciuitatum effugerit Hippocratis dominationem præter Syracusanos, quos pugna ad flumen Elorum superatos Corinthij Corcyræique liberauerunt: sub hac tamen conditione, vt Syracusani Camerinam quæ ipsorum quondam fuisset. Hippocrati traderent. Hippocrates autem quum totidem annos quot frater Cleander tyrannidem obtinuisset, illato Siculis bello, ante vrbem Hyblam periit. ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, EVclidem & Cleandrum, vbi ciues, quòd abnuerent dicto amplius audientes esse, prœlio vicit ipse Geloorum imperium [6] adeptus est liberis Hippocratis dominatu fraudatis. [7] Post hoc commentũ, quosdã Syracusanos qui Gamori vocabãtur, à plebe suisq; seruis qui [8] Cyllyrij nominabantur, eiectos, in patriam ex vrbe Casmena reducendo, potitus etiam est ipsis Syracusis. nam ei venienti plebs Syracusana & vrbem & se ipsam dedit: Quam Gelon vbi accepit, Gelam quam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, sibiq; Syracusas habuit, & quidem pro omnibus vrbibus, ideoq; ea ciuitas confestim [9] excucurrit atque propagata est. nam deductis eò Camarinæis omnibus Gelon ciuitatem dedit, Camarina euersa:

[1] *ad ea dicenda remiserit, & an Argiuorum nuntij ad interrogandum Artaxerxem de amicitia. Susa ascenderint, pro comp.*

[2] *eius posteri continua successione deorum inferorũ sacrifici (vel antistites sacrorum dius inferis) fuerunt, q. u Telines, vnus quidam ex progenitoribus hanc dignitatem hoc modo acquisisset.*

[3] *deduxit.*

[4] *eos hac conditione reduxit vt eius posteri deorũ sacrificiis essent.*

[5] Sentius huius loci postulare videtur vt ψυχῇ ἀρετῇ referõ de ad verbũ ei quod dicimus Bõ esprit: vt totũ hõc locũ sic interpretemur: Neq; enim in quemlibet talia facta cadere existimo, sed in eum demum qui acuto ingenio virili q; robore sit praditus. Atqui eum Sicilie incole contrarios his à natura habuisse ferunt, vt qui effeminatus ac mollior fuerit. Illud quoque ἀφ' οὗ mi videtur aliter accipiendum. & eodem modo quo vtimur præpositione Ad, quum dicimus, Obstupui ad hæc verba. [6] Omittit ἦρξε, quod respondet præcedenti λέγω. q.d. Dũ verbo illos ad conseruandũ suum imperium adiuuat, ipse nõ iam verbo, sed facto illud inuasit. [7] Post hoc autem insperatum lucrũ, id est, Quum autem ei nihil tale sperãti iam tantum bonum obtigisset: [8] Suidas Καλλικυρίους vocat. itidemq; Aldus in Prouerbiorum Collectaneis habet Καλλικυρίους πολίτας. Qui verò hic (itidemq; apud Hesychiũ) more Siculo seu Dorico vocãtur γαρτῆροι, in istõc Prouerbio & apud Suidã nominantur γωμόροι, quasi dicas Agrorũ possessores, Agricolæ. S. [9] *incrementum vigoremq; assumpsit.*

dimidioq; & eo amplius Geloorum itidem vt Camarinæis fecit. Necnõ Megarenſiũ, qui ſunt in Sicilia, quum obſeſſi ad deditionem veniſſent, locupletiſſimos quoſque, qui bellum ei intulerant, & ob id ſe interfectum iri putabant, Syracuſas traduxit, ac ciuitate donauit: at plebem Megarenſem quæ belli mouendi fuerat expers, quæque nihil mali ſe paſſuram expectabat, Syracuſas adductam venundedit, ex Sicilia aſportandam. Idem hoc fecit Eubœenſibus qui ſunt in Sicilia, proceres à plebe diſtinguens. Hoc autem ideo de vtriſque fecit quòd arbitraretur contubernium plebis rem eſſe moleſtiſſimã. Ea ratione magnus tyrannus effectus eſt Gelon. Ad quem legati Græcorum, poſteaquam Syracuſas coramq; venerunt, ita loquuti ſunt, Lacedæmonij pariter & Athenienſes eorumq; ſocij nos miſere ad te in ſocietatẽ aſſumendum aduerſus barbarum. nam prorſus audiſti bellum Græciæ inferri, iuncto pontibus Helleſponto, virum Perſam, ſecum omnes Eoas ex Aſia copias ducentem: per ſimulationem belli Athenis inferendi nos inuadentem, quum in animo habeat omnem Græciam redigere in ſuam poteſtatem. Tu igitur, cui magna potentia adeſt, nec minima Græciæ portio, quum ſis Siciliæ princeps, ferto opem iis qui Græciam à ſeruitute vindicant, eamq; vnà cum illis liberato. Coacta enim cuncta Græcia, erimus magna manus, pugnaque pares inuadentibus nos: quòd ſi è nobis alij proditores fuerint, alij otioſi ſedeant, id ſyncerum quod ſupererit Græciæ, exiguum erit. vnde periculum eſt ne omnis Græcia peſſum eat. Neque enim ſperaueris Perſam, ſi nos prælio ſuperauerit, ad te nõ eſſe venturum: quinimò hoc ante caueris. nobis nanque opem ferendo, temetipſum tutaris. Rei bono conſilio geſtæ lætus plerunque eſt exitus. Hæc legati dixere. Quibus reſpondens Gelon, [2] multus in hac oratione fuit, Viri Græci, inquit, inſolentem habetis orationem, qui auſi eſtis me adire, hortantes ad ineundam aduerſus barbarum ſocietatẽ: [3] quum ipſi me orãtem prius aduerſus exercitum barbaricum recuſaueritis ſocium. nam dum mihi erat cum Carthaginenſibus certamen, [3] incumbẽti ad vltionem necis Doris Anaxandridæ filij de Ægeſtanis exigendam, offerebamq; me adiutorem ad liberanda emporia, vnde vobis magna emolumenta atq; [4] voluptates prouenerant; vos neque mei adiuuandi, neque vltionis de nece Doriana exigendæ gratia venire voluiſtis. Itaque [5] quantum in vobis eſt, omnia hæc à barbaris poſſidentur. Verùm nobis hæc in melius reciderunt. [6] nunc quoniam circumuenit vos atque attigit bellum, ita demum Gelonis memoria facta eſt. Sed contemptus à vobis, non ero veſtri ſimilis: ſed paratus ſum ad opem ferendam ducentarum triremium, & viginti millium armatorum, ac duũm millium equitum, *totidemq; ferentariorum*, totidemq; leuis armaturæ, totidem ſagittariorum, totidem funditorum. Sed & rem frumentariam cũctis Græciæ copiis, donec fuerit debellatum, ſuppeditaturum me recipio. Sed ea lege hæc polliceor vt ego ſim aduerſus barbarum Græcorum imperator: aliter neq; ipſe venirem, neque alios mitterem. Ea Syagrus audiens, non tulit: ſed, O quàm eiularet, inquit, Pelopides Agamemnon, ſi audiret Spartiatas imperium ſubdidiſſe Geloni atque Syracuſanis. Tu verò ne feceris huius rei mentionem amplius: ſed ſi tibi animus eſt opem ferendi Græciæ, eſto ſub imperio Lacedæmoniorum: ſi dedignaris ſubeſſe, non habe animum opem ferendi. Ad hęc Gelon, vbi vidit verba Syagri auerſa. hanc ad extremum protulit orationem, Hoſpes Spartiata, contumeliæ homini factæ ſolent irritare indignationem. verum tu contumelioſis in me verbis inuehens, non tamen induces me ad vicem contumelioſè reddendam. Sed quando vos ita imperium amplectimini, multo me magis quàm vos decet illud amplecti, qui multo maiorum copiarum ac plurium nauium imperator ſum. Cæterùm, quoniã iſta oratio veſtra in contrarium nititur, nos aliquantum à ſuperiore noſtra oratione decedemus: Si vos terreſtribus copiis præfueritis, ego nauticis præero: ſin vos mari imperitare iuuat, ego terreſtribus copiis imperitare volo. Ex quo oportet vos aut alterutra harum rerum eſſe

[2] *his verbis, quib. eos vehementer vrgebat, vſus eſt.*

[3] *quum ipſi potens mihi aduerſus exerc. barb. ferre opem recuſaueritis.*

[3] *& obteſtabar vt pœnas necis Doridis Anaxandridæ filij ab Ægeſtanis repoſceretis, offerebam.*

[4] *commoditates prouenerunt:*

[5] *Itaque per vos quidem hæc omnia barbari poſſideant licet.* i. Per vos non ſtetit quin hęc omnia nunc à barbaris poſſideantur.

[6] *Nunc poſtquam tranſlatæ ſunt ad vos belli gerendi vices, ita demum Gelonis recordati eſtis. Atenim dedecore à vobis affectus, vos nequaquam imitabor: ſed opem ferre paratus ſum ducentarum triremium, &c.* Eſt tamen ad verbum, *Suppeditans ducentas triremes, & viginti millia armat.* eodemque modo deinceps.

contentos, aut his ſociis deſtitutos abſcedere. Hanc Gelon conditionem offerebat. Cui nuntius Athenienſis [1] Lacedæmonios anteuertens, ita reſpõdit; Rex Syracuſanorum, Græcia nos ad te miſit non imperatorum indiga, ſed exercitus: tu verò præ te fers non miſſurum te exercitum, niſi ſis Græciæ imperator: videlicet vt illi imperes affectas. [2] Itaque quantum ad eam partem pertinet qua cuncto Græcorum exercitui præeſſe poſtulas, ſuffecerit nobis Athenienſibus ſilentium agere, intelligentibus Laconem fore idoneum ad reddendam pro vtriſque rationem: quantum autem ad illud attinet, quòd poſcis vt vniuerſæ claſſi præſis, ita habeto: nos, etiam vt Lacon permittat, nõ eſſe permiſſuros præeſſe te claſſi. noſtrum enim munus hoc eſt, niſi Lacedæmonij id velint: quibus præeſſe claſſi volentibus non contradiceremus, alteri verò concederemus nemini. nam alioqui fruſtra [3] plus nauium quàm cæteri Græci poſſideremus, ſi Syracuſanis imperium cederemus, qui ſumus Athenienſes, & antiquiſſimæ originis, ſoliq́ue Græcorum qui nunquam ſolum vertimus: è quibus virum inſtruendo ornandoq́; exercitu aptiſſimum Homerus etiam [4] verſificator ait Ilium veniſſe: vt non ſit dedecus nobis iſta commemorare. His Gelon iſta reſpondit, Hoſpes Athenienſis, [5] apud vos qui præſint habetis, qui ſubſint non habetis. Quocirca quum nihil cedere ſed totum obtinere velitis, quamcelerrimè hinc retro abſcedatis, renuntiaturi Græciæ, ver ex anno illi [6] exaruiſſe. Cuius dicti ſenſus hic eſt, [7] quum conſtet probatiſſimam anni partem eſſe ver, talem eſſe ſuum exercitum innuebat, quo Græcia priuaretur, quaſi quodam vere, quod illi exareſceret, non inita ſecum ſocietate. Hoc reſponſo Gelonis accepto nuntij Græcorum profecti ſunt. Poſt hæc Gelon timens quidem ille Græcis, ne impares barbaro eſſent, tamen indignum atque intolerandum ſibi ratus vt profectus in Peloponneſum ſubeſſet Lacedæmoniis, qui Siciliæ tyrannus eſſet, omiſſa hac via aliam iniit. Nam vbi primùm audiit Perſam tranſmiſiſſe Helleſpontum, miſit cũ tribus [8] biremibus Cadmum Scythis filium Coum, multa cum pecunia ac placidis verbis, ad obſeruandum quò caſura eſſet pugna: vt ſi barbarus vinceret, ei pecuniam traderet terramque & aquam eorum locorum quibus Gelon imperaret: ſin vincerent Græci, rurſus pecuniam reportaret. Hic Cadmus ante id tempus quum tyrannidem Coorum à patre accepiſſet [9] ſatis validam, nullo aduerſo caſu, ſed ob iuſtitiam, ſua ſponte eam in media ciuitate depoſuit. atque in Siciliam abiit. vbi vnà cum Samiis vrbem Zanclam (cuius nomen in Meſſanam mutatum eſt) tenuit atque incoluit. Hunc Cadmum, eò hunc in modum profectum, Gelon ob iuſtitiam quam illi ex aliis rebus adeſſe nouerat, Delphos miſit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iuſta, hoc non in poſtremis reponitur, quòd tantum pecuniæ à Gelone commuſſum interuertere quum poſſet, noluit, ſed poſteaquam Græci pugna nauali ſuperiores extitere, Xerxesque cum exercitu abiit, ipſe in Siciliam rediit cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab iis qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmoniis animo, fuiſſe laturum Græcis auxilia, niſi Terillus Crinippi filius eiectus ex Himera, vbi erat tyrannus, à Therone Æneſidemi filio, Acragantinorum monarcho, adduxiſſet per id tempus Phœnicum & Libyum & Iberorum & Ligyum & Eliſycorum & Sardonum & Cyrniorum trecenta millia, duce eorum Amilcare Hannonis filio Carthaginenſium rege: quos Terillus abduxerat cum perſuaſos hoſpitij neceſſitudine, tum præcipuè prompta animi voluntate Anaxilai Critinei filij, Rhegini tyranni, qui filios ſuos Amilcari obſides dedit, vlciſcendi ſoceri cauſa. habebat enim Anaxilaus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam. Ita Gelonem, quum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos miſiſſe pecuniam. Præterea aiunt iidem contigiſſe vt eodem die Gelon & Theron Amilcarẽ Carthaginenſem in Sicilia ſuperarint quo Græci in Salamine Perſam. Quinetiam

[1] Lacedæmoniorum nuntium audiuerunt:
[2] At nos ad illam quidẽ tuam petitionem quæ uniuerſi Græcorum exercitus imperium poſtulabat, ſilentium tenuimus, conſenſi Lacedæmoniorum reſpõſo eſſe volentes, quod pro utriſque ſufficere poſſe ſciebamus: id verò, quum tu uniuerſo imperio exclusum (id eſt, poſtquã denegatum tibi eſt uniuerſum imperium) nauale poſtules, ita habeto, nos ne permiſſuros quidem id Lacedæmonio, permiſſuros.
[3] Legit πλεῖον, non πλέονων.
[4] Poeta
[5] Vos, qui imperare habere uidemini; at quibus imperetur, habetis item.
[6] exemptum eſſe. vel, ſublatum eſſe.
[7] ſicut ver in anno præcellere cõſtat, ita ſuum exercitum Græco præcellere. Ideoq́; Græcia, quæ ſua ſocietate priuaretur, idem contingere dicebat ac ſi ei ex anno ver exemptum eſſet.
[8] nauibus quinquagenis nõ remorum.
[9] bene ſtabilitam (vel conſtitutã) nulla præmẽte calamitate, ſed inſtitiã exercendæ ſtudio, (vel, ſed diſſeſſerat.

inſtitia amore: ad verbum, (ſed præ inſtitia) in medium Cois propoſuerat, & in Siciliam

Amilcarem, qui à patre quidem Carthaginenſis, à matre verò Syracuſanus erat, & ob virtutem rex Carthaginenſium, quũ conflixiſſet, prœlio victum, è conſpectu fuiſſe ablatum audio, nec vſquam gentium aut viuum aut mortuum comparuiſſe. omnia enim Gelonem indagando colluſtraſſe. Apud ipſos autem Carthaginenſes illius imaginem colentes, hæc fama eſt, dũ barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepuſculum ſine intermiſſione pugnarent, (tandiu enim extractum fuiſſe prœlium) interea Amilcarem in caſtris permanentem ſacrificaſſe atque litaſſe, ſolida corpora [1] aggerentem in ingentem pyramiſed conſpectis ſuis in fugam verſis, vt erat in faciendis ſacris occupatus, ſeſe in ignem miſiſſe, atque ita combuſtum è conſpectu ſublatum. Cui ſiue hoc modo, vt Phœnices, ſiue alio, vt Carthaginenſes & Syracuſani memorant, ex oculis ablato, nunc Carthaginenſes ſacrificant, extructis monumentis, cum alibi in omnibus ſuis colonus, tum præcipuè in ipſa Carthagine. Hactenus quæ ad Siciliam attinent.

[1] adolentem in pyra ingẽ ti:

Corcyræi autem aliud nuntiis reſponderunt, aliud fecerunt. nam quum eos iidem nuntij qui in Siciliam ierant, adiſſent, & iiſdem quibus Gelonem verbis alloquuti fuiſſent, polliciti ſunt confeſtim ſe auxilia miſſuros ac præſidio futuros, negantes ſibi Græciam neglectui habendam de ſalute periclitantem: quæ ſi collaberetur, nihil aliud ſibi ſupereſſe, quam vt primo quoq; die ſeruiret. ideoq; ſibi, quoad poſſent, illam eſſe adiuuandã. Hæc illi aſpectu ſpecioſa reſponderunt: at vbi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo ſexaginta naues inſtruxere: ægreq; digreſſi, Peloponeſo applicauere, ac circa Pylon ac Tænaron oræ Lacedæmoniorum naues in ſtatione ſtatuere: obſeruantes & ipſi bellum quò caderet, deſperantes fore vt Græci ſuperarent, ſed opinantes Xerxem multo ſuperiorem victæ Græciæ imperaturum. Itaque curauere vt hæc verba apud Perſam facerent, Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum, rex, quòd non minimum & copiarum & nauium, ſed plurimum ſecundum Athenienſes habemus, tamen aduerſum te ire noluimus, aut quippiam tibi moleſtiæ facere. Hæc dicendo ſperabant ſe plus aliquid quam cæteros ablaturos: quod etiam (vt mihi videtur) contigiſſet. Ad Græcos autem excuſationẽ parauere, qua etiam vſi ſunt. accuſantibus enim Græcis quòd opẽ non attuliſſent, dixere ſexaginta ſe triremes armauiſſe, ſed per ventos eteſias ſuperare Malæã nequiſſe. Atq; ita ad Salaminem ſe non contulere, nec vllius cladis pugnæ naualis participes fuere. Et iſti quidẽ ita Græcos à ſe ſummouerunt. Cretes autem, poſtquam aditi ſunt ab iis Græcis quibus hoc negotium datum erat, hoc ſibi faciendũ putarũt, vt certos homines publicitus Delphos mitterent, deum conſulturos nunquid ſibi ſatius foret Græciam defendere. Quibus Pythia reſpõdit, O ſtulti, imputate vobis quaſcunq; lacrymas ob defenſionem Menelai vobis Minos gemebundus immiſit. Quoniam illi quidem non ſunt vlti cædem Minois in Camico factã: vos autem vlti eſtis illis mulierem è Sparta à viro barbaro raptam. Hæc Cretes allata vbi audiere, ab auxilio ferẽdo ſuperſedere. Siquidem fertur Minoem, quum Dædalum veſtigans in Sicaniam (quæ nunc Sicilia dicitur) peruenisſet, vi eius vitæ allata occubuiſſe: interiecto deinde tempore omnes Cretes, præter Polichnitanos & Præſios, diuinitus inſtructos, cum magna claſſe in Sicaniam traiecciſſe, & quinquennio obſediſſe Camicum, [4] quam (vt mea fert opinio) Acragantini incolunt: ad extremum quum neque illam expugnare poſſent, neque permanere, fame enectos, ea relicta abiiſſe: & dum circa Iapygiam curſum tenerent ingenti eos tempeſtate adorta, in terram fuiſſe eiectos: laceratisque nauibus, quum nullus in Cretam receptus oſtẽderetur, illic ſubſidentes vrbem Hyriam condidiſſe: & mutato nomine pro Cretibus Iapyges Meſſapios eſſe effectos, & pro inſulanis [5] continenticos: & ab vrbe Hyria alias incoluiſſe. quas diu pòſt Tarentini euertentes, magnam in ruinam deuenere, vt hæc maxima cædes omnium quas nouimus, extiterit, tum ipſorum Tarentinorum, tum Rheginorum, qui a Micytho Chœri filio

[a] Operam igitur dabãt, (vel, deinduſtria id faciebant) vt poſſent hæc Perſæ dicere; Nos, ô rex, quum ad hoc bellum Græci aſſumerent, (pro aduocarent) licet potentiam nõ minimam haberemus, & non pauciſſimas naues ſuppeditare potuiſſemus, ſed plurimas ſecundum Athenienſes; aduerſum te ire noluimus.

[3] Atque ita factum fuiſſe vt Salaminem non peruenirent: & quod à pugna nauali abfuiſſent, in eo ſe minimè malitia vlla vſos fuiſſe.

[4] quam mea ætate Acragantini tenebant.

[5] continenticos habitatores:

ad

ad tria millia ciuiũ adacti opem ferre Tarentinis, interiere. Ipsorum autem Tarentinorum qui cæsi sunt, numerus nõ est initus. Micythus autem, quum Anaxilai famulus esset, procurator Rhegij relictus, vbi ex ea vrbe excidit, Tegeam Arcadũ incoluit, complures q; statuas in Olympia consecrauit. ' Sed mihi Rheginorum & Tarentinorũ excessus ab oratione factus. In Cretam igitur desolatam Præsij aiunt cum alios homines tum præcipuè Græcos immigrasse: tertiaq; à morte Minois ætate, res Troianas fuisse, in quibus nõ deterrimos extitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos Troia reuersos vnà cum suis ouibus fame pestilentiaq; correptos, iterumq; desolatam Cretam cum reliquis, donec à tertiis Cretensibus habitaretur. Harum rerũ memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit. At Thessali necessitate subacti circa initia Medorum partes fouerunt, quum ostenderent non placere sibi quæ Alevadæ excogitassent. nã quum primũ audiere Persam traiicere in Europam, nuntios ad isthmum mittunt, vbi prouisores Græciæ delecti è ciuitatibus coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendũ. Ad quos postquam venêre nuntij Thessalorum, ita verba fecere, Viri Græci, Olympicum ingressum custodiri expedit, vt Thessaliæ pariter atq; omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidẽ ad custodiendum præparati sumus: sed vos quoq; debetis multũ illuc mittere copiarum: quas nisi mittatis, scitote nos pactionẽ inituros esse cum Persa. Neq; enim decet nos adeo ante cæterã Græciam positos pro vobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusatis, nullam potestis iniungere necessitatem. [2] Nulla nanque fortior necessitas est quàm imbecillitatis. Itaq; per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare conabimur. Hæc Thessali. Ob quæ Græci illuc mittendum decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendũ. Exercitus, vbi coactus est, per EVripum nauigauit. Qui postquam ad [1] Algas Achaiæ peruenit, egressus, relictis illic nauibus, in Thessaliam contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneum inter Olympum & Ossam montes. Ibi castra posuere Græci, ad decem millia armatorũ coacti: quibus aderat Thessalorum equitatus, ducibus, è Lacedæmoniis quidem, EVæneto Carini filio, delecto ex polemarchis, quanquam [4] non esset è regio genere: ex Athenienſibus autem, Themistocle Neoclis filio. Verùm paucos illic dies immorati sunt. aduenerunt enim ab Alexandro Amyntæ filio viro Macedone nuntij suasum eis vt illinc decederent, ne in illo ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur: videlicet multitudinẽ terrestrem nauticãq; indicando. Horũ consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse videbatur) obtẽperauerunt. Quanquã mihi videntur metu quoq; id suasisse, quòd audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Perebos, in superiori Macedonia, iuxta vrbẽ Gonnon: quâ & transiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmum se receperũt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, & Abydi iam agebat. A sociis autem deserti Thessali, iam nihil ambigentes, ita prompti ad Medos transiere, vt in rebus gerendis sese regi præstiterint vtilissimos. Græci autem ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant, & qua ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. euicitq; hæc sententia, vt præsidio aditum Thermopylarum custodirẽt, quippe qui videbatur & angustior quã ille Thessaliæ, & solus ipsorum terræ propinquior. Nam semitam qua Græci intercepti postea fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius [5] quàm ducibus Trachiniis ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum vt tuerentur decreuere, ne barbarus transiret in Græciam, vtq; classis proueheretur in Histiçotidem oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se vicina sunt, vt audiri vtrinque possint quæ apud alteros gerantur. quæ loca ita se habent: Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur traiectum, qui est inter insu-

' *Sed egò ab oratione meâ digrediens, hæc de Rheginis & Tarentinis verba interieci. Porro in Cretam, postquam desolata fuit; Præsij &c.*

[2] *Nullo enim modo necessitas impotentiam superari potest. vt accipiamus* impotentiã *pro* Nõ posse. *Hic enim est sensus, Frustrà nos necessitate adigere conabimini; & nos cõgere. fieri enim nullâ ratione potest vt quis ad id faciendum cogatur quod facere non potest.*

[3] *Allon Achaia. Iosias autem pro iisdem verbis* Allos tẽs Axaiẽs *habet Littora Achaiæ.*

[4] *Sic & vet. cod. Gr. addunt negatiuam particulam.*

[5] *quæ pertinentes Thermopylãs de ea ex Trachiniis audierunt.*

lam Sciathum & continentem Magneſiæ: ab anguſtiis autem EVbœæ iam Artemiſium excipit littus, in quo eſt Artemidis, *id eſt, Dianæ* templũ. Ingreſſus verò in Græciã per Trachinem, vbi arctiſſimus, dimidij iugeri eſt. quanquam ad dexteram regionem non eſt hic locus arctiſſimus, ſed ante poſtq; Thermopylas: iuxtaq; Alpenos à tergo ſitos, tantummodò ad agendum vehiculũ via patet: anterius etiam iuxta flumen Phœnicem, prope vrbem Anthelã, ſolùm agendo vehiculo via ſufficit. Thermopylarum autem quod ad heſperum vergit, mons eſt inacceſſus & prærealti præcipitij, protentus vſq; ad OEtam: quod autẽ viæ vergit ad auroram, id à mari excipitur ac vadoſis. In hoc autem ingreſſu ſunt θερμὰ λουτρὰ, *id eſt, calida lauacra*, quæ * χύτρους, *id eſt, ollas*, indigenæ vocant: & deſuper ara Herculi extructa. Ad hos ingreſſus, murus ædificatus erat, ſuper quem olim πύλαι, *id eſt, portæ* erant. Eum autem ædificauerant Phocenſes metu Theſſalorum, ex quo illi ex Theſprotis terram Æolidem iere habitatum, quã nunc poſſident. & quia Theſſali conabantur eos ſubigere, hoc præſidio impoſito ſe tutabantur: aquamque illam calidam ingreſſui induxere, vt eſſet lacunoſus locus: omnia excogitantes ne in ſuã terram Theſſali incurſarent. Hic tamen murus quondam extructus, maiori ex parte iã vetuſtate erat collapſus: quo rurſus excitato, viſum eſt illis faciendũ vt illac barbarum arcerent à Græcia. Eſt autem proximè viam vicus nomine Alpeni, vnde frumentari Græci ſtatuerant. Et hæc quidẽ loca viſa ſunt Græcis opportuna. cuncta enim rimati atq; ratiocinati, vbi barbari neq; multitudine neq; equitatu vti poſſent, ibi illos Græciã inuadẽtes excipere ſtatuerũt. Poſtea verò quàm Perſam in Pieria eſſe audiere, ex Iſthmo digreſſi ſunt peditatus ad Thermopylas inſidendas, cęteri mari, ad Artemiſium. Dum autem Græci (vt cuiq; præceptum erat) properè ad ſuccurrendum tendunt, interea Delphi deum conſuluere, de ſeipſis pariter & de Græcia ſolicíti. His reſponſum eſt vt ventos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quod ccepere oraculum, cum iis primùm Græcis communicauere, quibus libertas cordi erat: quo nuntio illos, quòd barbarũ magnopere timerent, immortali beneficio demeruere. Deinde ſtatuta ventis ara in Thya, vbi fanum Thyæ Cephiſi filiæ (à qua & locus hic habet nomen) hoſtias illi immolauere: propter quod oraculum etiã nunc Delphi ventos propitiant. Nauticus autem Xerxis exercitus ex vrbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus velociſſimas rectà miſit in Sciathum, vbi erãt tres præſidiariæ naues Græcorum, Trœzenia, Ægineticа, Attica: quæ præuiſis barbarorum nauibus, in fugam ſe proripuerunt. Sed ex iis Trœzeniam, cui præerat Praximus, inſequuti barbari, continuò excipiunt. Deinde [1] ſtrenuiſſimũ quenque propugnatorum eius ad proram adductum, deinceps mactãt. Eorum qui capti mactatiq; ſunt, & primo & ſtrenuiſſimo nomẽ erat Leoni: quo nomine nonnihil fortaſſe gloriabatur. Ægineticа verò, cuius trierarchus erat Aſonides, nonnihil tumultus hoſtibus præſtitit, [2] quòd eius epibata erat Pythius Iſchenoi filius, vir eo die præſtantiſſimus: qui capta naui tamen eouſque pugnando reſtitit donec [3] totus dilaniatus eſt: quem collapſum non mortuum, ſed ſpirantem, Perſæ qui nauem ceperant, admiratione virtutis, magnum operæpretium putauerunt vt ſeruarent, vulnera ſmyrna medentes, ſindoneq; byſſina & faſciis obligantes. ac rurſus in caſtra ſua reuerſi hominem vniuerſo exercitui oſtentabant admirabundi, [4] ac probè obſeruantes: quum alios quos in eadem iam naui ceperant, tanquam mancipia adſeruarent. Duabus nauib. interceptis, tertia, cui præerat Phirmus vir Athenienſis, dũ fugit ad oſtia Penei, impacta eſt: qua ſine viris barbari potiti ſunt. nam Athenienſes, ſimulatq; nauem impegerunt, ab ea deſilientes, iter Theſſaliam intenderunt, ſeq; Athenas receperunt. Hũius rei per [5] ignes è Sciatho editos facti certiores Græci qui ad Artemiſium caſtra habebãt, & ob id perterriti, illinc Chalcidem concefferunt ad EVripum tutandum, relictis per edita Eubœæ loca diurnis ſpeculatoribus. Ex illis autem decem barbarorum nauibus,

* Euſtathius fœminino genere χύτρας habet, Commẽt. in Dionyſij Periegeſin, pag. 73. S.

[1] Videtur totum hũc locum aliter legiſſe, aut non intellexiſſe.

[2] Quòd ea inhæreret Pyth.

[3] velut in lanienа conciſus eſt. Bud.

[4] ac bene eũ tractabant: quum cæteros quos in eadem naui ceperant, tanquam mancipia tractarẽt.

[5] Legit πυρσῶν, vt & vet. cod. habent, non πυρσῶν.

nauibus, tres ad herma quod est inter Sciathũ & Magnesiam, nomine Myrmecem, profectæ sunt. quem locum vbi tenuere barbari, lapideum illic titulum imposuere. Qui ex Therma soluerunt, [1] vbi littus oculos effugit, cum omni classe nauigabant vndecim diebus ex quo rex à Therma discesserat, inter se dissipati: sed eos herma deducebat, quod erat in traiectu ferè Scyrius Pammon. Hinc totum diem nauigantes barbari, oram Magnesiam tenuerunt super Sepiadem, & littus quod est inter vrbem Casthanæam & oram Sepiadem. [2] Ad hunc vsque locum atque Thermopylas exors malorũ Xerxis exercitus fuit: & adhuc classis (quemadmodum ego supputãdo inuenio) mille ducentarum septem ex Asia nauium. In quibus à principio è singulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta vnum ac quadringenti, ducenos supputando viros in singulis: & præter indigenas propugnatores, addendo Persarum Medorumq; ac Sacarum tricenos epibatas. Reliquus autem hic exercitus constabat ex triginta sex millibus, ducentisq; ac decem. Adiiciam autem huic & superiori numero [3] eos qui sunt ex biremibus: in quarũ singulis plures fecerim octoginta potius quàm pauciores viros. Quarũ nauium summa, vt superius dictum est, trium millium fuit. ita in eis fuerunt virorum viginti quatuor myriades, *id est, ducenta & quadraginta millia.* Hæc igitur erat classis ex Asia, vnius & quinquaginta myriadum virorum in vniuersum, & præterea septem millium sexcentorum decem. Peditatus fuit decies septies centena millia: equitatus octoginta millia: quibus addo Arabes, qui camelos, & Libyes, qui currus agitabant, quæ facio viginti millia. Quæ copiæ classiariæ & terrestres in summã redactæ fiunt ter & vicies centena, & præterea decem & septem millia, sexcenti & decem. Has copias ex ipsa Asia fuisse contractas dictum est, præter seruitia quæ sequebantur, & eos qui in frumentariis vehebantur. Huic omni enumerato exercitui adiiciendus est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ij Græci qui sunt è Thracia, & ex insulis Thraciæ obiacentibus, præbuerunt naues centum viginti, quarum viri fiunt triginta quatuor millia. Terrestres copias præbuerunt Thraces, & Pæones, & Eordi, & Bottiæi, & Grenus Chalcidicum, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Perræbi, & Enienses, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harum nationum reor triginta myriades, *id est, trecenta millia* fuisse: quæ myriades illis Asiaticis adiectæ, fiunt in summa virorum pugnantium ducentæ sexaginta quatuor, & præterea mille sexcenti ac decem. Hoc autem tanto pugnatorum numero [4] non pauciora sed plura fuisse arbitror quæ eos comitabantur seruitia, & eos qui frumentariis in nauigiis erant, & in aliis nauibus vnà cum militaribus viris vehebantur: quos neque plures neque pauciores facio, sed totidem. Ita æquati numero pugnatorum, explebunt totidẽ myriadas: fientq; quingentæ & viginti octo myriades, & tria millia ducenti & viginti viri, quos Xerxes Darij filius duxit ad Sepiadem & vsque ad Thermopylas. Hic est vniuersus copiarum Xerxis numerus. Nam mulierum pinsentium & pallacarum & eunuchorum numerum nemo pro cõperto queat dicere: ac ne impedimentorum quidem, aliorumq; iumentorum sarcinariorum, neque canum Indicorum exercitum comitantium, præ multitudine quisquam inire numerum possit. [5] Quo minus miror proditum esse fluenta quædam non suppeditauisse: magis miror vnde tot myriadibus cibaria suppetierint. nam subducta ra-

[1] Locus hic in vulg. edi. Gr. est suspectus: ac certè hunc aliã lectionem & hic & paulo pòst sequutũ esse manifestũ est.

[2] *Ad Sepiadem vsq; & Thermopylas exors malorũ Xerxis exercitus fuit: multitudo autem adhuc erat (vt ego coniectura assequor) ex nãuibus quidem ab Asia profectus, numero mille ducentum, ac septem, eorum duntaxat qui iam inde ab initio conuenerant, millia ducenta & quadraginta vnum & quadringenti viri, ducenos scilicet viros in singulas naues numerantibus.*

Porro inter classiarios indigenas tricenos Persæ, Medi & Sacæ, in naues easdem ascenderant. quæ multitudo sex & triginta millia & ducentos decem viros prioribus copiis aggregat. Ita Bud. hũc locum interpr.

[3] *Eos qui ex pentecontoris erant,* id est ex nauibus quinquagenum remorum: *ita rationem inieni vt fuerint in singulis octogeni viri, maiore numero minorem compensante.* Id est, iis in quibus plures erant compensantibus eas in quibus erant pauciores. Hoc enim videtur voluisse significare quod nostrate lingua in re simili dicimus, L'une portant l'autre: vel, Le fort portant le foible. Adeo vt locum hic non habeat genus illud loquendi *Plus minus:* præsertim quum ἕν sit pro ἑνὶ, q.d. In singulis (vbi plus, vbi minus) octogeni viri. Sed & illud τοὺς ἐν τῶν πεντηκοντέρων, respondet phrasi Gallicæ, Ceux des nauires, pro, Ceux qui estoyent dedans les nauires.

[4] *non minorem sed maiorem fuisse exactissimo famulitij numerum, eorumq; qui frum. in nauig. erant & qui in aliis n.v.c. militibus vehebantur. Sed esto hos illis numero pares esse, ac neque plures neque pauciores, certè æquati hi numero pugn.*

[5] *Itaque mirum mihi non videtur quorundam annalium fluenta defecisse tot hominum millia: sed quonam modo frumentum suppetierit tot hominum millibus, id verò mirum videri potest. Siquidem vt chœnicem frumenti quisque in singulos dies acciperet, ac nihil amplius, subducta ratione inuenio centena dena millia medimnũm quotidie absumi potuisse, & trecenta præterea quadraginta medimna.* Ita Bud. hunc locum vertit, addens etiam Amnium fluenta protidisse (hoc est, defecisse) exercitum tantum. Vide apud eundem De asse lib. 5. in quo sit reprehendenda hic Vallæ interpretatio.

tione comperio, si singuli quotidie singulas frumenti chœnicas, *id est, semodia*, non amplius accepissent, absumpta fuisse singulis diebus centum millia medimnorum, & trecentos ac quadraginta medimnos, *qui singuli constant è senis modiis*: haud annumerando mulieres eunuchosq;, & iumenta, atq; canes. In quo exercitu quũ tot virorum millia essent, nemo erat qui aut specie aut magnitudine corporis cũ Xerxe ipso posset contendere, tanquã dignior qui illud imperium obtineret. Nauales autẽ copiæ, postquã è statione soluerunt, profectæq; oram terræ Magnesiæ tenuerunt, quæ est inter vrbem Casthanæam & oram Sepiadem, primę quæq; naues ad terram habuere stationem, aliæ deinceps in ancoris stetere, ad octauum ysque ordinẽ [1] intra mare procedentes, vtpote angustiore littore quã vt classem caperet: atq; ita per noctẽ stetere. Sub ipsum verò diluculum, ex sereno cœlo & tranquillo quum mare efferbuisset, incidit in eam atrox tempestas, ac vehemens ventus subsolanus, quem Hellespontium nuncupant qui circa illa loca habitant. Eum ventum quicunq; augescere animaduerterunt, & quibus per conditionem stationis licuit, ij tempestatẽ præuenerunt, reuulsisq; nauibus sese atq; illas incolumes præstiterunt: at quas naues ventus [2] exteriores nactus est, earum alias ad loca quæ dicuntur *inoi, id est, furni*, quæ sunt in Pelio, extulit, alias in littus, alias in ipsam Sepiadem illisit, alias in vrbem Casthanæam, alias in Melibœam expulit. erat enim intolerãda vis eius. Enimuerò feruntur Athenienses Boream inuocasse ex oraculo alio, quod eis redditũ est, vt generum suum ad sibi opitulandum inuocarent. Habet autem (vt apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyam Atticam Erechthei filiam. Ex hoc coniugio (vt fama est) Athenienses inducti sunt ad coniectandũ Boream sibi generum esse, & dum [3] in Chalcide pro Europa excubarent, quũ intelligerent auctum iri tempestatem, inuocauere Boream, cui prius sacrificauerant, & Orithyam, vt sibi auxilio essent, & barbarorum naues corrumperent, quemadmodum prius fecerant circa Athon. Num autem ob id Boreas ingruerit in barbaros apud stationem agentes, non queo dicere: certè Athenienses aiunt & antè fuisse sibi auxilio Boream, & tũc illud effecisse. atq; digressi illinc, delubrum Boreæ extruxere ad amnem Iliissum. In hac clade qui pauciſſimas naues, ij nõ pauciores quadringentis perisse aiũt, viros quoq; innumerabiles, ac vim pecuniarum immensam. vt Aminocli [4] Cratineo viro Magneti maiorem in modum fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquanto post, dũ circa Sepiadem humum fodit, multa pocula aurea eiecta, multa argentea percepit, thesarosq; Persarum inuenit, affatimq; aliarum ex auro rerum lucratus est: & quum alioqui non esset fortunatus, è rebus repertitiis mirificè est ditatus. [5] riã fuit ei vtilitas quædam ingrata, ac doloris causa, quòd erat filiis orbatus. Nauium autem onerariarum aliorumq; nauigiorum quæ perierunt, numerus iniri non potest. Vnde præfecti classis, veriti ne sibi post acceptam calamitatem Thessali incursarent, excelsum sibi vallum è naufragiis circumdederunt. Triduo enim tẽpestas perstitit: quarto tandem die magi [6] incisiones faciendo, & veneficiis incantando ventum, ad hæc Thetidi ac Nereidibus sacrificando, tempestatem cõpescuerunt: siue aliter tempestas ipsa sua spõte cessauit. Thetidi autem ideo magi sacrificauere, quòd ab Ionibus acceperãt, Thetin ex eo loco raptam fuisse à Peleo, omnemq; eam orã Sepiadem illius esse, aliarumq; Nereidum. Et ventus quidẽ quarto die conquieuit. At Græcis diurni sui speculatores ex Euboicis verticibus decurrentes, altero ab exorta tempestate die indicarunt omnia quę circa naufragium contigerãt. Quæ isti vbi audiere, fusis prius liberatori Neptuno libamentis, celerrimè rursus ad Artemisiũ reuehuntur, sperantes sibi paucas aliquas naues fore aduersarias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationem habuere ad tẽplum Neptuni cognomine Liberatoris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc vsq; tempus perdurat. Barbari, posteaquam ventus conquieuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauib. ad continentẽ enauigabant, circumuehentesq; promontoriũ

Magnesiæ

[1] ἐντὸς πόντου νῆες vulgò exponitur Naues sibi iunctæ scalarum instar aliæ post aliam.

[2] altum tenentes

[3] in Chalcide Euboeæ excubarent, vbi tempestatem oriri intellexerunt, aut prius etiam quàm id intellexissent, sacrificarecæperunt, & Boream Orithyamq; inuocare vt sibi darent.

[4] Cretinei (aut Cretini) filio

[5] Nam & hunc calamitas quædam angebat circa liberorum eadem.

[6] Ipse alibi haruspicinam facere interpret.

Magneſiæ, rectum curſum in ſinum qui ad Pegaſæa fert tenebant. In hoc Magneſiæ ſinu locus quidam eſt, in quo fertur Hercules, quum è naui Argo aquatum miſſus eſſet, derelictus fuiſſe à Iaſone atque à ſociis, dum in terram Colchidem ad vellus nauigarent. [1]Illinc enim aquati in pelagus erãt abituri, eaque de re nomen loco fertur eſſe Aphetæ, *id eſt, dimiſſa*. Hoc in loco Xerxianæ naues ſtationem habuerunt: quarum quindecim, [2]quæ longè vltimæ appellabantur, proſpectis Græcorum ad Artemiſium nauibus, ratæ ſuas eſſe, in medium earum & ad hoſtes delatæ ſunt: quarũ dux erat Sandoces Thaumaſij filius, Cumæ Æolidis præfectus: quem antè Darius ob hanc cauſam captum cruci affixerat, quòd quum è regiis iudicibus eſſet, iniquam ſententiam ob pecuniam tulerat. ſed eius in cruce ſuſpenſi Darius reputans plura peccatis eſſe beneficia in domum regiam collata, hoc reperiens, agnoſcenſque properantius ſe quàm prudẽtius egiſſe, hominem ſoluit. Ita regem Darium elapſus ac vitæ reſtitutus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapſurus. hos enim ad ſe curſum tenẽtes Græci vbi videre, cognito hominum terrore, aggreſſi [3]repente cepere. In quarum nauium vnâ captus eſt Aridolis, Alabandenſium qui ſunt in Caria tyrannus: in altera Penthilus Demonoi filius, dux Paphius, qui è Papho duodecim naues quum duxiſſet, amiſſis earum vndecim tempeſtate quæ ad Sepiadem exſtiterat, cum vna quæ ſuperabat tendens ad Artemiſium, captus eſt. Hos Græci quæ volebant de Xerxis exercitu ſciſcitati, vinctos ad Corinthiorum Iſthmum dimiſerunt. Cætera barbarorũ claſſis, præter quindecim naues quibus præfuiſſe Sandocem dixi, ad Aphetas peruenit. Xerxes cum terreſtribus copiis per Theſſaliam & Achaiam iter faciens triduo, euaſit in Melienſes: quum in Theſſalia certamen currule feciſſet, ſuas equas experiendi gratia, quòd illic optimas Græcarum equas eſſe audiebat. in eo autem certamine multo inferiores fuerunt Græcæ. Fluuiorum porrò qui ſunt in Theſſalia, ſolus Onochonus potanti exercitui [4]nõ ſuffecit. Xerxi [5]ad littoralia Achaiæ tendenti, perductores ſui cũcta referre cupientes, enarrabãt id quod de templo Iouis Aphyſtij ab indigenis enarratur: Athamantem Æoli filium, inito cum Ino cõſilio necem Phryxo machinatũ: deinde Achæos ex oraculo tale certamen illius poſteris propoſuiſſe, vt qui ex eo genere maximus natu eſſet, huic aditu prytanei, *id eſt, curiæ*, (quam leſtum Achæi vocant) interdiceretur: ipſis excubias agentibus, vt ſiquis adiſſet, non prius exire poſſet quàm mactandus eſſet. Ita multos, quum iam mactandi eſſent, eo metu in aliã profugiſſe regionem. interiecto deinde tempore, quũ reuerſi eſſent, & in prytaneũ ingreſſi, ſi eſſent deprehenſi, toto corpore coronis cooperto, & cum pompa eductos mactari cõſueſſe. Hoc autem poſteros Cytiſſori Pryxo geniti ob id pati, quòd quum Achæi expiationem loco facientes, ex oraculo Athamantem Æoli filium eſſent immolaturi, Cytiſſorus iſte è terra Colchide veniens illum liberauit: eoq; facto poſteris eius iram dei fuiſſe iniectam. Hęc quum audiſſet Xerxes, vbi ad lucum adfuit, & ipſe ab eo abſtinuit, & idem ſuis copiis imperauit: domumq; item poſterorum Athamãtis ac fanum veneratus eſt. Hæc in Theſſalia Achaiaq;: à quibus locis proceſſit Xerxes in Melidem iuxta maris ſinũ, vbi totum diem æſtus atq; reciprocatio fluctuum fit. Huic ſinui circumiectus eſt locus campeſter, alibi ſpatioſus, alibi arctus admodum. Suntq; ipſi campo circumiecti montes editi atq; inacceſſi, omnem Melidem cingentes regionem, quæ petræ Trachiniæ nominantur. Prima in ſinu vrbs ab Achaia euntibus eſt Anticyra, quam amnis Sperchius præterlabens, ex Enienſibus in mare defluit. A quo alter amnis xx fermè ſtadiis abeſt, cui nomen inditũ eſt Dyras, quem fama eſt emerſiſſe ad ferendam Herculi opem. Ab hoc totidem ſtadiorũ intercapedine alius amnis eſt, qui vocatur Melas, *id eſt, niger*. Vnde vrbs Trachis quinq; ſtadia abeſt, [6]ſita iſt ampliſſimo regionis ſpatio, à montibus ad mare, vtpote duobus & viginti millibus iugerum planitie mõtis qui terram Trachiniam circumdat. Ad Trachinis meridiem anfractus

[1] *Illinc enim aquati* ἐμεχλον ἐς τὸ πέλαγος ἀφίεσαν. ad verbum, In pelagus erant immiſſuri. *vnde loco illi nomen extitiſſe* Ἀφέται. Poteſt autem ἀφίεσθαι, & aliter reddi: ſunt enim qui ἐς πέλαγος ἀφίεναι vertant, In altum vela dare.

[2] *quæ multò poſt alias ſolueranr, conſpectu Græc.*

[3] *facilè cepere.*

[4] *non ſuffecit. Fluuiorũ autẽ Achaiæ quum maximus ſit Apidanus, ne hic quidem ſuffecit, niſi aliunde ex parte.* id eſt, Nè hic quidem illi aquam abũdè ſuppeditauit, ſed parcè tantùm.

[5] Pro εἰς Ἀχαιὰς τὰς Ἀχαιίδας hic poſuit *Ad littoralia Achaiæ*, quũ ſuprà pro iiſdem verbis poſuerit *Argos Achaiæ*.

[6] *Hæc autem maximè partẽ ſpatioſa eſt illa regio, à mari ad mõtes, iuxta quos eſt ſita Trachis. ſunt enim viginti duo planitiei plethra. Montis autem quo Trachinium agrum circũdat, eſt anfractus, ad Thracium meridiẽ, per quem Æſop.*

eſt per quem Aſopus circa radices montis defluit: ad cuius meridiem alius non magnus amnis eſt, nomine Phœnix, ex his montibus in Aſopum defluens. Iuxta Phœnicem anguſtiſſimum viæ eſt: quippe qua muri coarctata modo plauſtrum duntaxat agi poteſt. A flumine Phœnice ad Thermopylas quindecim ſtadiorum eſt interuallum, in quo vicus eſt nomine Anthela: quem præterfluens Aſopus in mare euoluitur: & ei locus ſpatioſus eſt circumiectus, vbi templum Cereris Amphictyonidis extructum viſitur, & ſedilia Amphictyonibus, & ipſius Amphictyonis delubrũ. Cæterùm rex Xerxes quidem in Trachinia Melidis caſtra habebat, Græci verò in tranſitu: qui locus à pleriſque Græcorum vocatur Thermopylæ: ab indigenis autem atque accolis Pylæ. Hæc erant vtrorunque caſtrorum loca: Xerxe omnibus quæ ad ventum boream ſpectant vſque ad Trachinem, potito: Græcis quæ per hãc continentem ad auſtrum & meridiem ferunt, tenentibus. Qui hoc in loco Perſam Græci opperiebantur, hi fuere, Spartanorum trecenti armati, Tegeitarum & Mantineorum mille, totidem ex vtriſque: ex Orchomeno Arcadiæ centum viginti, ex reliqua Arcadia mille. tot quidem ex Arcadia. A Corintho autem quadringenti: à Phliunte ducenti, & Mycenæorum octoginta. hi ex Peloponneſo aderant. Ex Bœotis autem Teſpienſes ſeptingenti, Thebani quadringenti. Præter hos euocati erant Locrenſes Opuntij cum omni copia, & Phocenſium mille. Ipſi enim Græci eos euocauerant, miſſis nuntiis, qui dicerent ſe quidem præcurſores aliorum veniſſe, cæteros autem ſocios propediem expectari: tutelã verò maris eſſe in Athenienſium præſidio Æginetarumq;, & eorum quibus res naualis iniuncta eſſet. nec ſibi quippiam eſſe formidoloſum. non enim deum eſſe qui bellum Græciæ inferret, ſed hominem: nec mortalem quempiam aut eſſe aut fore qui, ex quo natus eſt, mali exors ſit: & vt quiſq; maximus eſt, ita ei deberi maxima. itaque quum mortalis eſſet qui bellum inferret, ab opinione eſſe caſurum. Hæc illi audientes, in Trachinem auxilio iere. Erant his cum alij duces ſuæ quiſq; ciuitatis, tum verò, penes quem ſumma imperij erat, quem maximè admirabantur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leontis, qui EVrycratidæ, qui Anaxandri, qui EVrycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Ageſilai, qui Doryagi, qui Leobotis, qui Echeſtrati, qui Hegeſis, qui EVryſthenis, qui Ariſtodemi, qui Ariſtomachi, qui [a] Cleonidæi, qui Hylli, qui Herculis filius fuit: adeptus ex inopinato regnum. Namquum duo forent ei fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiſcendæ: verùm Cleomene ſine virili ſobole defuncto, & Dorieo iam non ſuperſtite, ſed & ipſo in Sicilia vita functo, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouiſſimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebatq; in matrimonio Cleomenis filiam. Qui dum ſe ad Thermopylas contulit, delegerat trecentos è [b] primoribus viros, & quibus filij erant: aſſumpſeratq; eos Thebanos quorum de numero feci mentionem, quorum dux erat Leontiades EVrymachi filius. Hac de cauſa Leonides dedit operam vt Græcos ſumeret ſolos, quòd eos maximè inſimulabat quòd cum Medis ſentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, ſciendi cupidus an vnà mitterent auxilia, an ex profeſſo adimerent Græciæ ſocietatem: ſed illi aliud ſentientes, tamen auxilia miſerunt. Eorum qui cum Leonide fuere, primos miſerunt Spartiatæ: vt his inſpectis alij ſocij in militiam proficiſcerentur, néve cum Medis ſentirent, ſi eos ſuperari audirent. Ipſi autem celebratis Carniis, (hæc enim ſacra morabantur eos) relictis Spartæ cuſtodibus, erant cum omni copia illuc celerrimè ituri auxilio. Reliqui autem ſocij ad id agendum itidem animati (nam tempus Olympiadis in hæc negotia inciderat) haud ſuſpicati tam citò apud Thermopylas bello decernendũ, præcurſores miſerant. Ita iſti ſibi faciendum ſtatuerant. At ij Græci qui apud Thermopylas erant, vbi ad ingreſſum Perſa aduentabat, metu perculſi de diſcedendo conſultabant. At cæteri quidem

[a] Cleodæi] quam lectionem comprobat locus quem habes ſupra de Ariſtodemo qui fuit Ariſtomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius.

[b] conſtantia ætatis viros: Camer.

dem Peloponnenſes cẽſebant faciendũ vt reuerſi in Peloponneſum, Iſthmi cuſtodiam agerent: huic autem ſententiæ quum infenſi eſſent Phocenſes & Locrij, Leonides ſuadebat illic perſtandum, & nuntios ad accerſendas ſubſidio ciuitates dimittendos, tãquam ſe paucioribus quàm vt Medorum exercitum arcerent. Hęc iſtis conſultantibus, Xerxes equitem quendam ad ſpeculãdum quot illi eſſent, & quid agerent, mittit. Audierat enim iam tum quum in Theſſalia eſſet, eò loci contractam eſſe exiguam copiam, eiusque duces eſſe Lacedæmonios, atque Leonidem è genere Herculis. Eques vbi ad ſtationem Græcorum ſucceſſit, contemplatur aſpicitq; nõ ille quidem omnes milites (nam eos qui intra murũ quem excitauerant excubabant, intueri nequibat) ſed eos qui extra murum agebant. Erant autem eo tempore exterius manendi in Lacedæmoniorũ ſtatione vices: eos animaduertit partim ſe ludo gymnaſtico exercẽtes, partim comã pectentes. Hæc cum admiratione intuitus, eorum numero, ac cæteris omnibus planè cognitis, per otiũ ſeſe recipit: nemo enim illorum inſequebatur, ſed hominem magno cõtemptui habebant. Regreſſus ad Xerxem, cuncta quæ inſpexerat, refert. quæ Xerxes audiens, [1] non poterat coniectare quidnam molirentur, tanquam quoad poſſent perituri pariter, & hoſtem perdituri. Sed quum ridiculã rem ſibi facere viderentur, accerſit ad ſe Demaratum Ariſtonis filium, qui in exercitu erat: quem, vt venit, interrogauit horum ſingula, cupiẽs noſſe quid ab Lacedæmoniis ageretur. Et ille, Audiſti, inquit, antea me, dũ aduerſus Græciam proficiſceremur, de his viris: & quum audiſſes loquentem hæc quæ euentura prouidebam, deriſui habuiſti. ſed quãquam mihi ſummum diſcrimen eſt aduerſus te rex veritatem tuenti, audias tamen nunc quoq; veritatem: Hi viri ad nobiſcum pugnandum de ingreſſu venere, atq; hoc apparãt. nam ita ſeſe apud eos habet cõſuetudo: quoties adire animæ periculum debent, tunc capita comunt. [2] quod ſcies, ſi hos & qui Spartæ manſerunt, ſubegeris: nulla hominum gens alia eſt quæ contra te rex audeat tollere manus. Etenim nunc aduerſus regnum in Græcia pulcherrimum atque viros præſtantiſſimos tendis. Xerxe, quòd hæc ei admodum incredibilia viderentur, interrogante quo pacto tantillæ copiæ cum ſuis pugnaturæ eſſent, rurſus inquit, [3] Pro vano me ducas, niſi hoc tibi vt ego annuo, vſu venerit. Hæc dicẽs, tamen Xerxi non perſuaſit. Itaque quatriduum Xerxes ſuperſedit, ratus eos illinc fugam eſſe facturos. Quinto die quum putaret impudentiam illorum atque temeritatem eſſe in permanendo, ira percitus, Medos in eos ac Ciſſios mittit, imperans vt illos caperent viuos & in conſpectum ſuum adducerent. Medi, vbi facto impetu in Græcos impreſſionem fecerũt, multi cadebant, aliiſque ſuperuenientibus nihil tamen promouebat, etſi vehementer ingruebant: palàm facientes cùm aliis omnibus, tum verò ipſi regi, ſe quidem multos homines eſſe, at paucos viros. Fuit autem hic pugnæ congreſſus interdiu. Pòſt vbi Medi ſe ægrè tutabantur, tum verò ipſi ſe ſubduxere: Perſæq; ſubeũtes excepere, ij quos [4] immortales rex appellabat, quorũ dux erat Hydarnes: tanquam facilè hoſtem profligaturi. Vbi & hi cum Græcis congreſſi nihilo magis quàm Medi proficiebant, ſed eodem modo pugnabant, vtpote [5] longioribus haſtis quàm Græci vtentes, & in locis anguſtis, vbi nullus multitudinis erat vſus: ibi Lacedæmonij dignam memoratu pugnam edebant, cùm aliis in rebus oſtentantes ſe peritè inter imperitos pugnare, tum verò in eo quòd quoties terga vertebant, conferti fugiebant. Quos barbari dum fugientes cernerent: cum vociferatione & ſtrepitu ingruebant: at Græci rurſus ſe conuertentes, aduerſis pectoribus eos excipiebant: & quamuis eorum innumeram multitudinem proſternebant, aliquot tamen illic ex ipſis etiam Spartiatis occubuere. Perſæ, poſteaquam & cateruatim & vniuerſis copiis iter occupare conati, nihil tamen promouebant, iterum ſeſe receperunt. Fertur autem Xerxes, quum ad ſpectaculum adeſſet, in ipſo congreſſu pugnandi terè ſolio reſiliiſſe, quòd videlicet

[1] *Coniicere nõ poterat ex iis quæ audiebat rem ita ſe habere, vt reuera ſe habebat, nimirum illos ſe præparare ad moriendum & ad alios morte afficiendos pro viribus.*

[2] *Scito autem ſi hos cæteroſque qui Spartæ remanſerunt ſubegeris, nullam aliam fore hominum gentẽ quæ contra te rex, &c.*

[3] *in me vt mendacẽ conſule.* vel, De me vt mendace ſtatue.

[4] Cur ita vocarentur ſuprà expoſuit.

[5] *breuioribus.*

[1] Tunc igitur ita pugnarūt. Postridie autē nihilo melius.

[2] Ita enim pugnabāt vt qui existimarent illos, vtpote paucos, saucios esse, e quib. vel ad attollēdas manus vires non superesse. At Graci eos excep.

exercitui suo timeret. [1] Postero die nihilo melius barbari prœliati sunt [2] nam sperantes fore vt illi, qui pauci essent & saucij, nequirent manus leuare ad pugnandū, quum conflixissent, eos Græci excepere, instructis ordinibus & in suo quisq; loco ac per nationes digesti: præter Phocenses, qui in monte ad iter obsidendum locati erant. Persæ vbi nihil aliud quàm pridie agendum vident, abscedunt. Ibi regem ancipitem quódnam in re præsenti consilium capesseret, Epialtes EVrydemi filius alloquuturus adiit, tanquam magna aliqua re ab illo remunerandus; indicauitq; ei tramitem qui per montem ad Thermopylas ferebat: quo factionem eorum Græcorū qui illic erant, euertit. Is postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliam profugit: cuius profugi pylagoræ Amphictyones apud Pylæam congregati caput pecunia licitati sunt: qui interiecto deinde tēpore ab Athenade viro Thrachinio, Anticyræ (nam illuc redierat) interemptus est. Quem, etsi ob aliam causam (quam ego in sequentibus reddam) Athenades hic interemit, nihilo tamen secius à Lacedæmoniis præmio affectus est. Hunc in modum Epialtes postea interiit. Est & alia quæ fertur fama, Onetē Phanagoræ filium, virum Carystium, & Corydalum Anticyrensem, fuisse qui ea dixerint regi, & circū montem Persas deduxisse. Quod apud me prorsus fide caret. nam hinc licet cōiectemus, primùm, quòd Græcorū pylagoræ nō Onetæ & Gorydali, sed Epialtæ Trachinij caput pecunia licitati sunt, quòd scilicet eū compertissimū haberent: deinde quòd Epialten ob hāc causam scimus se fuga proripuisse: postremò, quòd Onetes qui non erat Meliensis, ita demum tramitē illum nouisset si in ea regione permultùm diuersatus fuisset. Ideoq; Epialtæ culpam adscribo, quòd Persas per montem circumduxit, & ad tramitem perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes se cōfecturum spondebat probans, maiorem in modum lætus, sine mora Hydarnem cum iis quibus præerat copiis misit. Ille circa lucernarum accensionem, *id est, sub crepusculum*, è castris profectus est, & tramitem ingressus. Quem tramitem indigenæ Melienses vestigauerunt. eoq; inuestigato Thessalos deduxere aduersus Phocenses, eo tempore quo Phocenses intersepto muris transitu, ad arcendū bellum in præsidio erant. [3] Extrinsecus nihil admodū præseptus transitus erat. quum nihil esset vtilis Melienſibus. Sic autem sese habet ille callis: Ab Asopo fluuio, qui per montis meat anfractum, incipit, cui monti ac viæ idem nomen est inditum Anopæa. hæc Anopæa per dorsum montis extenta, desinit iuxta Alpeum vrbem, quæ prima est ex Locridibus, Melienses versus, ac iuxta *lapidem nomine Melampygum ac iuxta κυρτόν τε ὄρος, *hoc est, malitiosorum sedes*, vbi angustissimus callis est. Hac via atq; ita se habente, Persæ Asopum transmittentes, iter tota nocte fecerunt, à dextera OEtæos montes, ad sinistram terram Trachiniorum habentes: ac sub exortum auroræ in cacumen montis euaserunt: quo in loco (sicut superius ostensum est) mille Phocensium armatorum præsidium excubabat, tum ad suam terram, tum ad viam tutandam. nam trāsitus inferior à quibus dictum est custodiebatur, quòd eam per mōtem viam vltro à Leonide acceptam obsidebant. Hoc autem modo Phocenses Persas ascendisse animaduerterunt: Quum eos illi toto mōte conscendendo propter frequētiam quercuū latuissent, tamen edito multo strepitu (vt res postulabat) frondium super pedes constratarum, (erat enim cœli tranquillitas) Phocenses recurrerunt: & dum sibi arma induunt, confestim barbari adfuere: qui cōspicati viros arma sibi circundantes obstupuere, [4] quippe qui (vt in exercitu assueueratum fuerat) nemunem sibi sperabant occursurum. Ibi Hydarnes formidans ne Phocenses Lacedæmonij forent, Epialten percontatus est [5] quisnā ille esset exercitus. Mox certior rei factus, Persas tanquā in aciem instruxit. quorum missilibus multis crebrisq; Phocenses quum ferirentur, fugam fecerunt in verticem montis, gnari aduersum se ab initio illos venisse: & se præparabant tāquam perditi. Ita isti sentiebant. Verùm his spretis ij qui circa Epialten & Hydarnem erant Persæ rapidi de monte descendunt. At iis Græcis

[1] Diuersam à nostra lectionem sequutus est, quam etiā sequendo, vertendum fuit potius, Adeò vt nihil esset vtil.

*Paul. Leop. Emend. lib. 8. c. 1. mutauit, lapidē Melampygi, id est, Herculis nigro podice præditi. S.

[4] Quum enim nullū aduersarium sibi occursurū sperassent, in exercitū incidērunt.

[5] cuiāt

Græcis qui apud Thermopylas erant, primùm vates Megiſtias extis inſpectis indicauit mortem illis pariter & ſibi impendere. deinde transfugæ notum fecere, Perſas montem circuire: ſed hi adhuc per noctis tempus: tertio loco ſignificauere ſpeculatores diurni, qui à verticibus montis decurrerant iam die illuceſcente. Hîc inter ſe conſultantes Græci, ſententiis diſcrepabant. alij enim ſtationem non deſerendã ſuadebant, alij id diſſuadentes contendebant. Ita diſſidentium partim abſcedunt, dilapſíque in ſuam quiſque vrbem ſe recipiunt: partim, qui cum Leonide erant, ad illic perſtãdum ſe accingunt. Fertur autem ipſe Leonides eos qui abſceſſere, dimiſiſſe, de illorum vita ſolicitus: ſe verò & Spartiatas, qui adeſſent, non facturos è ſua dignitate ſi ſtationem deſererent, ad quam tutandam ab initio veniſſent. Cæterùm ego magis illi opinioni accedo: Leonidem poſteaquam animaduertit ſocios ignauos & inuitos eſſe ad periculum ſubeundum, veniam eis abeundi dediſſe, ſibi verò decedere inhoneſtum putaſſe: permanenti autem illic, ingentem gloriam futuram, & Spartæ nunquam defuturam felicitatem ſperaſſe. Siquidem iam inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditum erat oraculum, fore vt aut Sparta euerteretur à barbaris, aut rex eius occumberet. Quod oraculum hexametris illa verſibus reddidit, in hæc verba,

Vobis, amplinaga colitis qui mœnia Sparta,
Aut vrbs clara dabit Perſa victore ruinam:
Aut (ſi non erit hoc) oriundus ab Hercule quidam
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.
Nam neque taurorum neque vim feret ille leonum,
Sed Iouis & cuius reor haud tolerabile robur,
Alterutrum donec paſſim diſcerpſerit horum.

Hæc reputantem Leonidem,[1] cupidumq; gloriæ comparandæ, crediderim ſolum ex Spartiatis remiſiſſe ſocios potius quàm illos qui abierunt, in ſententiis diſſidentes, tam deformiter abiiſſe. Cui rei non minimo id mihi teſtimonio eſt, quòd vates Megiſtias huius expeditionis comes (qui ferebatur Acarnas eſſe, & à Melampode oriundus) præloquutus ex extis ea quæ erant euentura, quum propalam à Leonide dimitteretur, ne ſecum periret, tamen abſcedere noluerit, filium modò, qui ei vnicus erat, vnà militantem miſſum fecerit. Ita ſocij quos Leonides remittebat, ei obtemperantes abiere. Theſpienſes tantùm atq; Thebani perſtitere cum Lacedæmoniis: Thebani quidem, inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obſidum diſtinebat: Theſpienſes vero libentiſſimi, qui negauerunt ſe Leonide & iis qui cum eo erant deſertis abſceſſuros. permanentesq; vna eũ illo occubuerunt. quorum dux erat Demophilus Diadromei filius. Xerxes, ſub exortum ſolis libaminibus factis, tantiſper moratus dum tempus eſſet quo forum ſolet maximè frequens eſſe hominibus, è caſtris mouit. etenim ita ab Epialte erat mandatũ. nam deſcenſus à monte, compendiarius magis ac breuioris multo ſpatij quàm circuitus mõtis atq; aſcenſus. Barbari qui circa Xerxem erãt, ad Leonidem & ad Græcos qui cum eo erant acceſſere: & iſti tanquã ad necem iam multo magis quàm à principio fecerãt, progreſſi ſunt ad fauces introitus laxiores. nam munitiones muri eos tutabantur. Et quũ ſuperioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicaſſent, tunc extra anguſtias facto concurſu permulti barbarorum cadebant. Nam duces à tergo ſui quiſque agminis, verberibus quæ geſtabant vnumquenque cædebant, aſſiduè ad procedendum adhortantes. vnde multi eorum in mare decidentes abſumebantur, multo plures inuicem viui proculcabantur, quum nulla pereuntis ratio haberetur. Quumq; ſcirent impendere ſibi necem ab iis qui montem circuirent, quod roboris habebant, id omne in barbaros oſtendebant, ingruentes ac ſeſe intrudentes. Quorũ pleriſq; quum iam lanceæ diffractæ eſſent, nonnulli gladiis Perſas obtruncarent, tunc Leonides in hoc labore cecidit, nauata ſtrenuiſſime opera, & eũ eo alij inſignes Spartani: quorũ ego tanquam

[1] *ac facere volentem vt id decem Spartiatarum dũtaxat eſſet remiſiſſe ſocios.*

[2] *Barbari igitur qui cum Xerxe erant, acceſſerũt & Græci itidem qui cum Leonide erãt, tãquam multo magis quàm initio ad mortẽ pergentes, ad laxiorem fauciũm partem progreſſi ſunt.*

ſtrenuorum virorum nomina audiui: & quidem trecentorum omniũ. Perſarum quoq; illic cùm multi alij tam celebres ceciderunt quàm incelebres, tum verò duo Darij filij, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Artarnis filia ſuſtulerat. Artanes autem, Darij regis frater, Hyſtaſpisq; Arſamæi filius erat, qui quum Dario filiam nuptum dedit, omnem inſuper ei domum tradidit, vt qui eſſet vnicæ pater. Hi duo Xerxis fratres ſuper cadauer Leonidæ pugnantes occubuere, adeo vehementi Perſarum Lacedæmoniorumq; conflictu, vt Græci [1] ter hoſtibus in fugã verſis, cadauer Leonidæ virtute ſubtraxerint: & eouſq; perſtiterint, dum ij qui cũ Epialte erant adfuere. Quos vbi audiere Græci, tum verò pugnandi ardor immutatus eſt. nam ad anguſtias viæ ſeſe recepere: & introgreſſi murum, tumulũ quendam occupantes, addenſati inſedere cuncti, præter Thebanos. eſt autem tumulus in ingreſſu, vbi nunc ſuper Leonidem ſtat lapideus leo. Hoc in loco defenſantibus ſeſe gladiis, qui adhuc eis ſupererant barbari circunfunduntur, & manibus & vocibus inceſſentes: alij ex aduerſo vrgentes, & munitionẽ muri ſubruentes, alij vndiq; circunuenientes & circũſtantes. Lacedæmoniorum autem atque Theſpienſium, quum tales exſtiterint, præſtantiſſimus tamen extitiſſe fertur Dieneces Spartanus: quem, antequam cum Medis confligeretur, hoc dixiſſe aiunt: quum à quodam Thrachinio audiſſet, barbaros præ multitudine ſagittarum quas emitterent ſolem obducere, tantam eorum eſſe copiam, adeo non expauefactus eſt, vt parui faciens Medorum turbam, reſpõderit, omnia ſibi bona Trachiniũ hoſpitem nũtiare, ſi Medi ſolem obducerent: ſe enim ſub vmbra cum illis, non in ſole pugnaturos. Hæc & alia huiuſmodi dicta [2] memoratu digna aiunt Dienecem Lacedæmonium reliquiſſe. Secundum hunc autem è Lacedæmoniis duo fratres præſtantiſſimi feruntur fuiſſe, Alpheus & Maron, Orſiphanto geniti: E Theſpienſibus autem Dithyrambus Harmatidei filius. His eò loci vbi ceciderunt ſepultis, & iis ſociis qui prius quàm à Leonide remiſſi ſunt, occubuerãt, epigrammata his verbis inſcripta ſunt,

Ter decies centum hîc certârunt millibus olim
E Peloponneſo bis [3] *mode mille viri.*

Hæc vniuerſis ſuperſcripta ſunt: iſta peculiariter Spartiatis,

Nos Lacedæmoniis refer hîc peregrine [4] *iacentes,*
Exhibito illorum vocibus obſequio.

Hoc epigramma inſcriptum eſt Lacedæmoniis: iſtud vati,

Nobilis hoc buſtum eſt (Medi occidere) Megiſtæ,
Sperchion ad fluuium: non ſed inultus obit.
Qui vates obitum quanuis præſciret adeſſe,
Spartæ hand ſuſtinuit deſeruiſſe duces.

[4] Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphyctiones fuere: præter epigramma vatis Megiſtæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem inſcripſit. Ex his trecentis duo, EVrytus & Ariſtodemus, feruntur [5] ob externam lippitudinem è caſtris ab Leonide remiſſi, in Alpenis decubuiſſe: & quum liceret communicato inter ſe conſilio, aut ſalutem ſibi parare Spartam verſus, aut, ſi reuerti recuſarent, vnà cum aliis occumbere, in neutro horum quæ licebat eis facere, inter ſe conueniſſe: ſed quum ſententiis diſcreparent, Ariſtodemum quidem præ ignauia remanſiſſe: EVrytum verò audita Perſarum circuitione, petiiſſe arma: ſeq; eis indutum iuſſiſſe ſeruum vt ad pugnantes deduceret. hunc vbi deduxit, fugæ ſe mandauiſſe: illũ dato in agmen impetu occubuiſſe. Quod ſi vel Ariſtodemus ſolus redire Spartam neglexiſſet, aut ſi ambo reduces fuiſſent, videntur mihi Spartiatæ nullam iis pœnam irrogaturi fuiſſe: nunc altero eorũ extincto, in hunc qui habens eandem occumbendi occaſionem, tamen occumbere noluerit, neceſſariò debuiſſe magnopere iraſci. Quidam hunc in modum & ob hanc cauſam Ariſtodemum ſoſpitem rediiſſe Spartam aiunt. Alij autem, quum

ab exer-

[1] quater

[2] Mnemoſyna ſui aiunt (id eſt, monumenta) Dicn.

[3] Forſan, bis duo: cùm in Græco ſit χιλιάδες τέτρες, id eſt, quatuor millia. In præcedenti verſu Diodorus Siculus pa. 259. pro τεσσαρακοσίους habet δυοσίους: id eſt, bis decies centũ millib. s.

[4] iacere,

[5] Veterum codicũ lectionem ſequutus eſt Vallã, qui addũt quod in vulgatis edit. deeſt. ita enim in illis legitur, ἐπιχρώμενοι ὀπὶ μὲν νοῦ κῆ ἐπίλητοι, ἔξω ἐ τῦ μὴ ἐπιχρωμένοι, Ἀμφικτύονες οἱ ἐφέτας οἱ ἐπικοσμήσαντες, &c.

[5] ob vehementiſſimum oculorũ morbum

ab exercitu pro nuntio mitteretur,& posset pugnæ quæ fiebat adesse,tamen recusasse, sed moratum in via, fuisse superstitem : sociumque eius qui vnà mittebatur,in pugnam profectum,oppetiisse. Lacedæmonem igitur ingressus Aristodemus probro & ignominia notatus est: probro, [1] quòd eum nemo neque igni neque alloquio impertiuit: ignominia, quòd Aristodemus fugax appellatus est. Verùm hic omnem sibi obiectam culpam in pugna apud Platæas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisse, in Thessaliam pro nuntio missus, cui nomen erat Pantitæ: sed Spartam reuersus,quum opprobrio esset,sese strangulasse. Thebani autem,quorum erat Leontiades [2] vi retenti aduersus regis copias, tamen à partibus Græcorum, è quibus erant, dimicauerunt: at vbi res Persarum superiores esse animaduerterunt, ibi à Græcis, quibuscum fuerant, ad tumulum ire properantibus,se dissociantes,manus ad barbaros protenderunt, ad eosq; propius accesserunt, referentes (quod verissimum erat) sese cum Medis sensisse,terramque & aquam regi inter primos dedisse : ac vi coactos ad Thermopylas venisse, & à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, (quorum etiam Thessalos testes habebant) seruati sunt : non tamen vsquequaque fortunati fuerunt. nam barbari qui eos cepere, aliquot vt accedebant obtruncauerunt:pluribus,iussu Xerxis,regias notas inusserunt, à duce Leontiade exorsi.cuius filium EVrymachum postea Platæenses quadringentorum Thebanorum ducem, quòd vrbem ipsorum occupasset, interemere. Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt. Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit,hinc orsus, Demarate,virum te bonum esse indicio veritatis experior: quæ enim dixisti, ea omnia perinde euenere: nunc hoc mihi pandito, Quótnam sunt Lacedæmonij, quótve tales in re bellica? an & vniuersi? Cui Demaratus, Multitudo, rex, inquit, Lacedæmoniorum omnium magna est, & ciuitates multæ : quod autem discere vis à me, scies: Est enim [3] Lacedæmone vrbs Sparta octo millium fermè virorum, qui omnes iis qui hîc pugnauere sunt similes : cæteri Lacedæmonij, non illis quidem similes, sed tamen viri sunt strenui. Ad hunc Xerxes, Demarate, inquit, agedum expone quo pacto hos viros minima cum difficultate subigamus. tu nanque calles quò tendant eorum consilia, vtpote quorum rex fuisti. Cui Demaratus, Quum, inquit, me rex libenter consulas, æquum est me tibi quod optimum sit expromere. Id quod vis, hoc pacto fiet,si trecentas naues cum suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam mittas. adiacet autem illi insula nomine Cythera: quam obrui mari quàm extare conducibilius esse Lacedæmoniis Chilon aiebat, vir apud nos sapientissimus: videlicet expectans semper ab ea aliquid tale futurum, quale nunc ego expono: non ille quidem tuam classem præuidens, sed quamcunque similiter extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentes tui Lacedæmonios territent. Ita illi domestico occupati bello, neque tibi erunt infesti, neque cæteræ Græciæ, quum à tuis pedestribus copiis expugnabitur, auxilia ferent. subacta autem reliqua Græcia, Lacones per se reddentur inualidi. Quod nisi feceris,hoc fore expecta: Est Peloponnesi arctus isthmus, quo in loco Pelopõnensibus omnibus coactis, alia tibi prœlia superioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris,& isthmus hic citra prœlium, & cæteræ ciuitates vltro tibi se dedent. Post hunc Achæmenes Xerxis frater, classis præfectus, quum ei colloquio interfuisset, veritus ne Xerxes ad id agendum induceretur, Animaduerto, inquit, te rex verba admittere viri qui tibi prospetè agenti inuidet, aut etiam res tuas prodit. His enim moribus vti Græci gaudent, vt & fortunato inuideant & meliorem oderint. Quòd si è præsenti conditione, quum naues quadringentæ naufragium fecerint, trecentas alias è cætera classe miseris ad obeundam Peloponnesum, profectò fient nobis aduersarij pares ad decertandum. at si coniuncta classis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt

[1] quòd nullus ex Spartiatis ignem illi accenderet, aut cũ eo colloqueretur:

[2] ad tempus quidem fuerũt vnà cum Græcis, necessitate adacti, aduersus copias dimicarunt : at vbi res Pers.

[3] Lacedæmonios ut

simulque omnis exercitus nauticus terrestri, & inuicem terrestris vna iter faciens, nautico erit auxilio. Quos si distraxeris, neque tu illis vsui eris, neque illi tibi. Tu verò tua ipsius bene constitueris si aduersariorum res apud te non agitaueris. Hîc illi bellum sistent, hæc agent, tot numero sunt. Illi enim per sese ad sibiipsis prospiciendum sufficiunt, & nos itidem ad prospiciendum nobis. Quòd si Lacedæmonij aduersus Persas in pugnam ibunt, impendentem sibi cladem haudquaquam deuitabunt. Ad hæc subiiciens Xerxes, Rectè, inquit, Achæmenes mihi videris dicere: quod & faciam. Demaratus, quod optimum ille quidem mihi sperat esse, id suadet: eius tamen sententia à tua superatur. Neque verò illud admitto, eum nolle rebus meis bene consultum, vt ex iis quæ antea ab eo dicta sunt, & ex ipsa re coniecto. Quoniam ciuis quidem ciui secundis rebus prædito inuidet, [1] eumque malè odit: cùm tamen patrio solo nihil eodem consultante, quod optimum sibi videtur, suadet: nisi procul abfuerit à virtute, quales pauci sunt. Hospes autem hospiti prospera fortuna vtenti, omnium est beneuolentissimus, eique consultanti optimè consulit. Quapropter ab infectatione, qua in Demaratum vteris hospitem meum, post- hac [2] abstinere te iubeo. Hæc Xerxes loquutus, inter cæsos transiit, vbi erat Leonides: quem quum audisset Lacedæmoniorum regem eundemque ducem esse, iussit [3] abscisso capite in crucem tolli. vt mihi cum aliis multis indiciis, tum hoc præcipuè manifestum sit, regem Xerxem maximè omnium excanduisse in Leonidem viuentem. Nam alioqui nunquam in defunctum hoc genere deliquisset: quum ex omnibus quos ego noui hominibus Persæ maximè soleant viros in re militari præstantes honore afficere. Illi igitur quibus imperatum erat, id exequuti sunt. Redeo ad eam narrationem vnde mihi discessum est. Lacedæmonij primi regem aduersus Græciam tendere acceperunt, atque ita Delphos ad oraculum miserunt: vbi responsum est id redditum cuius paulo antè memini. Acceperunt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristonis filius qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmoniis beneuolus (vt & ego arbitror, & ratio dictat) tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum vellet, vt coniectare licet, siue quòd insultaret. Nam posteaquam Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus qui Susis erat quum accepisset, censuit Græcis esse indicandum: sed quum aliter nequiret, (quippe periculosum erat ne deprehenderetur) hanc rem commentus est: Sumptis duarum tabellarum pugillaribus, ceram illinc eradit: deinde in eorum ligno consilium regis exarat: quod literis exaratum, rursus cera inducit, nequid negotij apud viarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui vbi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonij interpretari, antequam (vt ego accipio) Cleomenis filia, eademque Leonidæ vxor, Gorgo, illos admonuit, [4] ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. fore enim vt literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij literas repertas legerunt, easque deinde ad Græcos dimiserunt.

[1] *eumq; tacito prosequitur odio. neq; consilium potenti ciui dederit ciuis quod putet esse optimum, nisi summum virtutis gradũ attingat: quales pauci sunt. At hospes hospiti, &c.* Potest illud τῇ σιγῇ aliter etiam exponi.

[2] *abstinere quemlibet iubeo.*

[3] vel, Caput eius abscissum

[4] *quum rem animaduertisset, vel excogitasset,*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER OCTAVVS, QVI INSCRIBITVR VRANIA.

ATQVE hæc quidem ita gesta dicuntur esse. Græci autem quibus res classiaria delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naues centum viginti septem præbuere, iunctis sibi Platæensibus: qui etsi rei nauticæ inexperti, tamẽ strenuè alacriterq; pro se illorũ naues armauerant. Corinthij, qui attulere naues quadraginta: Megarẽses, qui viginti. Chalcidenses totidem sibi ab Athenienſibus prębitas armauerunt: Æginetæ, [1] vndeuiginti: Sicyonij, duodecim: Lacedæmonij, decem: Epidaurij, octo: Eretrienses, septem: Trœzenij, quinq;: Styreẽses, duas: Chij, totidem, cum totidem penteconteris, *id est, nauigijs quinquagenũm remorum.* Quibus auxiliares erant Locri Opuntij cum septẽ penteconteris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant: quarũ quot quiq; præbuerint mihi dictum est. Vniuersarum verò præter penteconteros, ad Artemisiũ coactarum, numerus fuit ducentarum septuaginta vnius. His ducem, penes quem summa imperij esset, Spartiatæ præbuerunt EVrybiadem EVryclidæ filiũ. Nam socij negauerũt se, nisi Lacon esset imperator, sequuturos esse Athenienses ductores, sed exercitum qui futurus erat soluturos. Etenim iam inde ab initio, antequã in Siciliam ad societatem ineundã mitteretur, agitatum sermonibus erat tãquam expediret rem nauticam Athenienſibus permittere: cæterùm recusantibus sociis, cessere Athenienses, quòd magni facerẽt Græciam supereſſe: quam intelligebant esse perituram si de principatu contenderent: rectè sentientes. Nam inteſtina seditio tanto deterior est bello quod cõcorditer geritur, quanto bellũ deterius est pace. Hoc itaq; ipsum intelligentes: nõ repugnandum putauerunt, sed tantisper concedendũ quoad magnopere illis indigebant, quemadmodũ ostenderunt. Siquidem posteaquã expulso Persa, iam de illius terra diiudicabant, superbiam Pausaniæ causati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verùm hæc posterius gesta sunt. Tunc autem ij Græci qui ad Artemisiũ se contulerant, vbi viderunt & multũ nauium ad Aphetas esse contractum, & omnia plena exercitu hostili, perculsi metu, quòd præter opinionem suam expectationemq; res barbarorũ succederent, cõsultabant de faciẽda fuga ex Artemisio [2] interiorem in Græciã. Quorum consultatione cognita, EVbœenses obsecrabant EVrybiadem vt aliquantulum temporis præstolaretur, vsquedũ ipsi liberos atq; domesticos subducerent. Vbi nõ persuadent, ad ducem Athenienſium Themistoclem transgressi, paciscuntur cum eo triginta talentis vt tandiu ante EVbœã perstarent donec pugna nauali decerneretur. Themistocles autem hac ratione Græcos retinuit: EVrybiadem ex hac, tanquam ex sua ipsius pecunia, quinq; talentis impertit: hoc persuaso, Adimantum Ocyti filium Corinthiorum ducem, qui solus reluctabatur, negans se permansurum, sed ab Artemisio profecturum, » ita alloquutus est iureiurãdo interposito: Tu verò haudquaquam nos deseres, quem ego maioribus donabo muneribus quàm quæ rex Medorum tibi » mitteret socios deserenti. Hæc loquutus, statim ad nauem Adimãti tria misit argenti talenta. Istis pecunia corruptis, cùm EVbœensibus gratificatus est Themistocles, tum reliquũ pecuniæ quam acceperat lucrifecit: quam eum interuertisse ideo latuit eos qui partem illius acceperant, quòd putabãt eam ab Athenienſibus ad hoc ipsum profectam esse. Ita in EVbœa perstitere, ac prœliũ fecere, quod ita gestum est: Barbari quum ad Aphetas circa diluculum venissent, quumq; id quod etiã antè audierant cernerent, paucas Grę-

[1] Octoginta.

[2] in Græciã interiorem.

corum naues ad Artemiſiũ ſtationem habere, libidine tenebantur aggrediẽdi, ſi fortè eos interciperẽt. Cæterùm ex aduerſo inuadendũ non videbatur, ne Græci, conſpectis ipſis obuiã tendentibus, fugam capeſſerent, noxq; fugientes exciperet. Sed euenire oportebat vt hi effugerent, & illorũ inſidiantiũ ne ſacrificulus quidem euaderet. Igitur ad hãc rem tranſigendã hoc ſunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Sciathum circũagunt, iuxta Capharea & Geræſtum ad EVripũ, ne circumuehentes EVboeã ab hoſte cernerentur, ſed eum circũuenirent: ducentis quidẽ nauibus quæ hac irent, viã quæ retrò ferebat obſepientibus. reliqua verò claſſe ex aduerſo ingruente. Quo capto conſilio quas conſtituerant naues miſerunt, non habentes in animo ipſi eo die Græcos adoriri, nec priuſquam ſignum quod conuenerat cum iis qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de ſuo aduentu. His circummiſſis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum inibant. In quibus recenſendis dum occupati ſunt, Scyllias quidam Scionæus qui iiſdem in caſtris erat, omniũ ea tempeſtate hominum optimus vrinator, qui etiam in naufragio ad Pelium facto multam pecuniam Perſis ſeruauit, multa & ſibi lucratus eſt. Hic Scyllias iampridẽ in animo habuerat ad Græcos tranſire, ſed quum ad eam diem non fuiſſet nactus occaſionem, tunc ad Græcos transfugit. Sed incertum quónam modo illinc tranſierit. demiror tamen ſi verum eſt quod refertur. refertur enim, quũ ex Aphetis mare ſubiſſet, non prius emerſiſſe quàm ad Artemiſium peruenit, octoginta fermè maris ſtadia emenſus. De hoc viro & alia memorantur, partim mendaciis ſimilia, partim vera: de quo mihi ea probatur opinio, eum nauigio ad Artemiſiũ peruenisse. Is vbi eò peruenit, Græcos certiores fecit & naufragij facti & nauium ad circumeundam EVboeam dimiſſarum. Hoc illi audito inter ſe colloquuti ſunt: & quum multæ eſſent ſententiæ dictæ, illa euicit vt eum diẽ illic maneretur & in ſtatione perſtaretur: dehinc media nocte ſoluentes proficiſcerentur, & claſſi hoſtium quæ circumageretur occurrerent. Pòſt, vbi nemo ſe ex aduerſo fert, obſeruato diei crepuſculo, ipſi feruntur in barbaros, animo experiũdæ fortunæ cùm in pugnando tum in perrũpendo. Quos Xerxiani milites duces q; paucis cum nauibus venientes in ſe cõſpicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipſi naues educunt, ſperantes facilè ſe illos ire interceptum. meritò ſanè id ſperãtes, quòd viderent paucas eſſe Græcorũ naues, ſuas verò multo plures atq; velociores. itaq; præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tamen illi qui Græcis bene volebant, inuiti militabant, magnæ calamitatis loco ducentes quòd viderent circũueniri illos, quorum neminem animaduerterent eſſe rediturum. adeo enim infirmæ res Græcorum eſſe videbantur. Atij Iones quibus id quod fiebat voluptati erat, pro ſe quiſq; adnitebatur, vt ipſe primus aliqua naui Athenienſiũ capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Athenienſibus ſermo atq; reſpectus. Græci, vbi eis ſignum datum eſt, primùm conuerſis in barbaros proris, puppes in medium coegerunt: deinde ſecundo ſigno dato, opus capeſſunt, quanquam in exiguo ſpatio deprehenſi, & à frõte. mox triginta barbarorũ naues excipiunt, in quibus & Philaonẽ Cherſis filium, Gorgis Salaminiorum regis germanum, & in eo exercitu virum eximium. Græcorum autem primus nauem hoſtium cepit vir Athenienſis Lycomedes Æſchrei filius: idem q; palmam rei bene geſtę retulit. In hac pugna quum inuicem nunc hi, nunc illi ſuperiores eſſent, interuentu noctis dirempti ſunt: & Græci quidẽ ad Artemiſiũ reuecti, barbari verò ad Aphetas, multo maius opinione ſua certamen experti. In hoc prœlio, ſolus è Græcis qui cum rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit: quem Athenienſes ob eam rem tractu ſoli in Salamine donarunt. Vbi nox adfuit (erat autem anni tempus mediæ æſtatis) immenſa vis aquarum extitit per totam noctem, & dura tonitrua à Pelio. Cadauera quoq; ac naufragia ad Aphetas efferebantur & circa nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas

pertur-

[1] nonq; fugientes exciperet. aliquin enim euaſiſſent; quum tamẽ, vt quidem illi cõſilium inibant, ne ignifatuum quidem fugæ ſupereſſe oporteret. Q. d. Rationem enim inire volebant, qua omnes ad vnum in ſuas manus venirent, & ne ignifer quidẽ elaberetur. Eſt enim τὸ αὐτῶν λόγῳ, quod nos dicimus, A leur conte, aut, Selon qu'ils faiſoyent leur conte.

[2] id eſt, Res naufragio demerſæ,

[3] nauium proris adnatabantur,

perturbabant. Hæc audientes qui illic erant milites, metu conſternabantur, credentes ſe eſſe vtique perituros, vt qui in tantum malorum deueniſſent: quippe quos, antequam reſpirāſſent è naufragio & tempeſtate quæ ad Pelion extiterat, excepiſſet atrox pugna nauālis, ex pugna nauali vehemens imber, & validi aquarum in mare diſcurſus, ac dura tonitrua. Et iſtis quidem huiuſmodi nox contigit. At iis quibus negotium datum erat vt EVbœam circumirent, quanquam eadem nox, tamen etiam multo atrocior erat: tanto quidem, quanto maius eſt quòd eos dum in pelago ferrentur, inuaſit: adeo triſtis exitus fuerit. Vt enim eos curſum tenentes tempeſtas ac pluuia adorta eſt; quum eſſent ad concaua EVbœæ, ac flatu ferrentur, ignari quò ferrentur; ad petras impingebantur. Et id omne à deo fiebat, quò Græcæ claſſi par redderetur id nauium quod ſupererat, nec multo plus foret. Atque hi quidem circa EVbœæ concaua periere. Barbari verò qui apud Aphetas erant, vbi ipſis libentibus dies illuxit, [1] naues ſuas ſtabilierunt, ſatis habentes, quum malè rem geſſiſſent, quietem agere in præſens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ ſuperuenere: quæ ſuo aduentu illis tum animum addiderunt, tum nuntium attuleruht, eos barbaros qui EVbœam circumuehebantur, tempeſtate illa quæ extiterat cunctos interiſſe. Itaque Græci eadem qua pridie obſeruata hora profecti, naues Cilicum inuaſere. Quas vbi corrupere, & nox aduenit, iterum ſe ad Artemiſium recepe-
,, runt. Tertio die barbarorum duces, tum indignè ferentes [2] à tantula ſe claſſe vexari, tum à Xerxe ſupplicium timentes, non expectandum ſibi amplius
,, cenſuerunt vt Græci priores pugnam capeſſerent, ſed inſtructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem vt per hos eoſdem dies & hæc nauālia prœlia & illa in Thermopylis terreſtria gererentur. Erat autem omne
,, certamen his in mari de EVripo, quemadmodum illis qui cum Leonide erant de tranſitu arcendo. & Græci quidem ſeſe adhortabantur ne barbaros intrare Græciam ſinerent: barbari verò vt Græcorum copiis profligatis, tranſitu potirentur. Procedente autem Xerxianorum claſſe in aciem ordinata, dum Græci ſe ad Artemiſium immotos tenerent, tunc eos barbari, vt comprehenderent, lunata claſſe circundabant. Ibi Græci ex aduerſo prodeuntes conflixere. Qua in pugna pari marte pugnatum eſt. nam Xerxiana claſſis præ magnitudine & copia ſua in ſe incidebat, perturbatis nauibus & mutuò incurſantibus: reſiſtebat tamen neque cedebat. Indigna enim res videbatur à paucis nauibus in fugam conuerti. Itaque multæ Græcorum naues interibant, multi etiam viri, ſed multo plures barbarorum & naues & viri: atque ita dimicantes vtrique ab alteris abſceſſere. Hoc in prœlio Xerxianos inter milites optimam Ægyptij nauauerunt operam, cùm aliis magnis editis operibus, tum hoc quòd quinque Græcas naues cum ipſis propugnatoribus cepere. E Græcis autem eo die præſtantiſſimi extitere Athenienſes, & inter Atheniēſes Clinias Alcibiadis filius: qui domeſtico ſumptu ac propria naui cum ducentis viris militabat: Vbi vtrique libēter in diuerſum abiere, ad ſuas ſtationes ſeſe recepere. Græci autē dirempto prœlio reuecti, etſi cæſorum corporibus, ac naufragiis potiti erant, tamen quod malè affecti eſſent, præcipuēq; Athenienſes (quorum dimidium nauium vulneratum erat) de fugiendo [3] in vlteriora Græciæ deliberabant. Themiſtocles, reputans, ſi ab amicitia barbari Ionas & Cares abduceret, fieri poſſe vt reliquos ſuperarent, dum EVbœenſes pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit, eisque dixit ſe aſtutiam quandam habere, qua ſperaret optimos quoſque ſociorum ab rege abductum iri. Hactenus rem enudauit, addiditque, ad eam tranſigendam hoc ab illis agendum eſſe, vt EVbœicorum pecorum quātum vellet quiſq; mactaret. ſatius enim eſſe ſuorū copiis illos potiri quàm hoſtem. Ac monuit vt ſuis quiſq; populāribus præciperet ignē accendere: ſibi autē de diſceſſu ſub tempus opportunū curam fore, vt ſine noxa abirent. Hoc illis probatū quum eſſet, accēſis ignibus ad pecora eſt itum.

[1] *naues fuæ loco non mouebant.* vel, naues immotas ſinebant.

[2] *ſe tantulam ſuam claſſem profligare.* id eſt, in periculū coniicere ne profligaretur à Græcis.

[3] *in Græciæ interiora*

nam EVbœenſes, contempto Bacidis oraculo, tanquam nihil dicente, neque exportauerant quicquam, neque importauerant: & velut impendente eis bello, res ſibi quoque ipſis obſcuras effecerant. ita enim habebat de his oraculum Bacidis,

Dum iuga barbaricus canabacea iactat in æquor,
EVbœa capræ mugientes fac procul abſint.

His verſibus quum nihil illi niterentur, tametſi mala cum aderant, tum impendebant, fiebat vt in plerisque aduerſa fortuna vterentur. Dum hæc iſti agebant, aduenit ex Trachine ſpeculator. nam erat apud Artemiſium ſpeculator Polyas, genere Anticyrenſis, cui datum erat negotium cum expedito nauigio actuario, vt renuntiaret iis qui apud Thermopylas erãt an claſſis diſceſſiſſet. At Abronychus Lyſiclis filius Athenienſis, apud Leonidẽ erat paratus cum lembo ad nuntiandũ iis qui ad Artemiſium agebant, ſi quid noui pedeſtribus copiis contigiſſet. Hic igitur Abronychus aduenies, indicauit ea quæ circa Leonidẽ & eius exercitũ geſta erant. Qua iſti re audita nõ iam ſibi differendum abitum putauerunt: ſed vt quiq; locati erant, abſceſſerunt: primi, Corinthij; poſtremi, Athenienſes. Quorum Athenienſiũ velociſſimis nauibus delectis, Themiſtocles ad aquas potabiles ſe cõferens, in lapidibus literas incidebat: quas poſtero die Iones ad Artemiſiũ venientes legerunt, in hæc verba: Viri Iones, haud iuſtè facitis, militãtes aduerſus patres, & Græciã redigentes in ſeruitutem. Sed (quod præcipuum fuerit) ſtate à nobis: ſin hoc facere non poteſtis, ſaltem nunc ſitis in medio. quod & ipſi facite, & Cares vt faciãt obſecrate. Quòd ſi horum neutrũ agere licet, & maiori neceſſitate eſtis obſtricti quàm vt poſſitis deſciſcere, in re gerenda, dum pugnam cõſeremus, ſponte agatis inſtrenuè, memores à nobis vos eſſe oriundos, & inimicitiarum nobis cum barbaro principiũ à vobis extitiſſe. Hæc Themiſtocles (vt arbitror) ancipiti cõſilio ſcripſit, vt ſi literæ regem laterent, Iones inducerẽt ad deficiendum à rege ad ſe: ſin ad eum deferrentur, darenturq; crimini, infidos eidẽ redderet Iones, vt à prœliis nauali bus ſummouerẽtur. Poſtquã autẽ hæc Themiſtocles inſcripſit, extẽplo vir quidã Hiſtiæus nauigio aduectus, barbaris nuntium attulit Græcos ab Artemiſio profugiſſe. Illi homine, quòd fidẽ non haberẽt, ſeruari iuſſo, naues veloces ad rem explorandã miſerunt. qua re per iſtos nuntiata, ſimulatq; refulſit ſol, omnis claſſis addenſata ad Artemiſium contendit: vbi ad meridiẽ vſq; immorata, mox ad Hiſtiæam proceſſit. Eò appulſi, vrbe Hiſtiæorum potiti ſunt, & optimam portionem agri Hiſtiæi maritimoſq; vicos omnes percurſauerunt. Dum iſti hoc in loco agunt, Xerxes præparatis quæ ad cæſos pertinebant, præconem ad claſſiarios mittit. Hæc autem præparauerat: Quicunq; è ſuo exercitu apud Thermopylas cæſi (erant autem viginti millia) eorum mille fermè relictis, cæteros depreſſa foſſa humauit. &, ne à claſſiario exercitu cerni poſſent, eam humum exagitauit, foliisque conſtrauit. Præco vbi ad Hiſtiæam peruenit, facto totius exercitus cœtu hæc dixit, Viri ſocij, rex Xerxes dat veniam cuicunque libet relictis ordinibus ire viſum quemadmodum pugnetur cum amentibus hominibus, qui ſe ſuperaturos ſperauerant copias regis. Hæc denuntiante præcone, mox nihil infrequentius fuit nauigiis: ita multi viſere cupiebant. Profecti eò, hos omnes Lacedæmonios eſſe ac Theſpienſes credebant qui ſtrati iacebant, quum etiam ſeruos cerneront. Itaque res eos qui tranſmiſere non latuit. Hoc Xerxes circa ſuorum cadauera fecit, rem profectò ridiculam, vt mille iacentes extarent, cæteri verò conferti eundem in locum quater millẽi comportati ſitique eſſent. Atque hunc quidem diem in ſpectaculo conſumpſerunt: poſtero autẽ claſſiarij Hiſtiæam ad claſſem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingreſſi ſunt: ad quos pauci quidam ab Arcadia perfugæ venerunt, victus inopes, & ope-

[1] Videntur hic mendoſa eſſe Græca exemplaria: ſed ex coniectura elicitur hic ſenſus, *Et vos è medio nobis ſubducite*, id eſt, Subducentes vos, ne in medium aduersum nos prodite. vel, Subducite vos, ne vobis prodeundum ſit, &c. Vocantur autem Athenienſes Ionum patres, vt ſupra.

[2] *ſuſpectos* * Ellopiũ agri & Hiſtiæa regionis maritimos vicos omn. p. 8.

[3] Helotes, quod erat ſerui Lacedæmonii peculiare nomen.

[4] *Sed enimuos qui illuc traiecerant non latebat quod Xerxes circa ſuorum cadauera egerat.* Acridulum quidem certe iſtud erat, horum (id eſt, barbarorum) *cadauera mille duntaxat ia centia conſpici, illorum autem iacere quatuor millia, eundem in locum confertim congeſta.* Illud autem γελοῖον, id eſt, ridiculum, non de re ipſa, ſed de Xerxe dicitur, qui tam vecors in cõmiſcenda hac impoſtura fuerit. Quod ad verbum ita Gallica lingoa expreſſeris. Et de faict c'eſtoit vne grande mocquerie de vouloir que, &c. Valla autem in eo etiam lapſus eſt quod illos mille ab his quatuor millibus non diſtinxerit.

ram

ſam ſuam prẽſtare cupientes: qui in conſpectum regis adducti, interrogatiq; cum ab aliis Perſis; tum verò à quodam præcipuè, de Græcis, quidnam illi agerent, reſponderunt eos agere Olympia, & ſpectare certamen gymnicum atq; equeſtre. Rurſus eodem percõtante quódnam illis præmium eſſet propoſitum propter quod certarent, oleaginam coronam inquiunt eſſe qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius generoſiſſimam dixit ſentẽtiam, ' quæ apud regem pro timida eſt habita. Audiens enim præmium illis coronam eſſe, non pecuniam, ſilentium tenere nõ potuit quin coram omnibus diceret,
» Papæ Mardoni, in quos viros induxiſti nos ad pugnandum: qui non pecu-
» niarum certamen agitant, ſed virtutis. Hoc ille dixit. Eo interim tẽpore poſt acceptam apud Thermopylas calamitatem confeſtim Theſſali caduceatores ad Phocenſes mittunt, vtpote iis infenſi, cum ſemper antea, tum præcipuè pòſt nouiſſimam cladem. Etenim non multis ante hanc regis expeditionem annis, quam ipſi Theſſali & eorum ſocij omni cum copia bellum Phocenſibus intuliſſent, à Phocenſibus fugati ſunt ac *malè mulctati. ² nam quum ad Parnaſſum vſq; proceſſiſſent Phocenſes, ſecum habentes Telliam vaticinũ illum Eleum, ibi Tellias hic huiuſmodi rem eis commẽtus eſt: Sexcentos viros è Phocenſibus præſtantiſſimos gypſo tam ipſos quam arma illinit, eosq; ſub noctem in Theſſalos dimiſit, dato præcepto vt quemcunque albicantem non cernerent, eum obtruncarent. Hos primùm Theſſalorum excubitores, aliud quoddam prodigium eſſe arbitrati, deinde ipſe exercitus adeo exhorruerunt, vt tribus millibus cæſorum atque ſcutorum Phocenſes potiri ſint: quorum dimidium apud Abas, alterum dimidium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarũ huius pugnæ factæ ſunt ſtatuæ grandes, quæ circa tripodem eregione delubri Delphis viſuntur: & alteræ eiuſmodi in Abis repoſitæ. Hoc Phocenſes in peditatum Theſſalorum, à quibus obſidebantur, egerunt. Equitatum quoque eorundem, qui in ſuum agrum incurſauerat, inſanabili clade afflixit. ad ingreſſum enim qui eſt iuxta vrbem Hyampolin, depreſſa ingenti foſſa, amphoras illic inanes depoſuerunt, humumq; deſuper iniecerunt, eamq; reliquo ſolo exæquauerunt: atque ibi Theſſalos expectarunt incurſuros. In eos Theſſali impetu dato, tanquam rapturi, in amphoras inciderũt, ibiq; equorum crura confracta ſunt. Ob hęc
» ambo Phocenſibus infenſi Theſſali miſſo caduceatore ita dixere, ³ Nũquid
» diſſimulatis amplius Phocenſes agnoſcere non eſſe vos nobis pares? qui &
» antehac inter Græcos, quandiu partes illorum nobis placuerunt, ſemper
» vobis antecelluimus, & nunc apud barbarum adeo pollemus vt penes
» nos ſit & agro vos exuere, & in ſeruitutem redigere? Quam facultatem
» etſi obtinemus, tamẽn iniuriarum non ſumus memores, niſi vt eo nomine
» quinquaginta talenta rependatis: & nos vobis recipimus, omnia nos ab a-
» gro veſtro damna auerſuros. Hæc Theſſali Phocenſibus denuntiabant, quòd ſoli Phocenſes inter eius loci homines cum Medis non ſentiebant, idq; nulla alia cauſa, (vt ego coniectura comperio) quàm Theſſalorum odio: partes Medorum (vt mihi videtur) ſequuturi, ſi Theſſali partes Græcorum fouiſſent. Hæc deferentibus Theſſalis, negarunt ſe Phocenſes pecuniam daturos: & ſibi itidem vt Theſſalis facultatem eſſe ſentiendi cum Medis, ſi aliter ſentire vellent: ſed nequaquam fore vt ſponte eſſent proditores Græciæ. His verbis renuntiatis adeo Theſſali ſunt in Phocenſes indignatione perciti, vt barbaro duces itineris extiterint, & ex Traclinia Doridem regionem incurſauerint. nam eius regionis ⁴ podeon anguſtus illic octoginta non amplius ſtadia in latum protenditur, inter Melidem ac Phocenſem regionem ſitus, quæ olim Dryopis erat. Hæc autem regio, Dorum qui ſunt in Peloponneſo, metropolis eſt. Hanc igitur Doridem regionem ingreſſi barbari nihil admodum læſerunt: cum Medis enim (etſi

' *propter quam à rege pro timido (veligna-uo) eſt habita.*

* alij, *aſpere tractati. S.*

² *Quum ij Theſſali ad Parnaſſum compulſi eſſent, vates Tellias Eleus, Phocenſibus, apud quos erat, hoc excogitauit.* At Valla ἐπιτελῆ *Phocenſes retulit; quod tamẽ de victoribus dici rationi conſentaneum non eſt. Sed Vallam in errorem induxit fortaſſe præpoſterà interpũctio qua in ſuo exemplari habuit, & nominatiuus pro genitiuo abſoluto poſitus, videlicet* οἱ Φωκῆς ἰχθύες, *pro* τῶν Φωκέων ἰχθύων: *quod nihil aliud eſt quam ſi, demiſſo illo participio, ita (& quidem multò breuius) dixiſſet* τῶν Φωκέων ἰχθύων Τελλίας ὁ μάντις ἐφίζανε τοιάδε: *quæ obſcuratio ad intelligendos alios Herodoti locos magno adiumento eſſe poteſt.*

³ *Nunc demum Phocenſes ſententiã mutata agnoſcite etiã magis quã antea, vos nequaquam nobis eſſe pares.* At Valla interrogatiuè hẽc legit: quum tamen vera verbi ὑπερτίθεμαι ſignificatio interrogationem admittere non videatur.

⁴ Quidam, *Tract⁹ anguſtus*: alij, *Prominentia anguſta*. Cameratius autem ita hunc locum reddit; *Regionis Doricæ hæc ima parte anguſtus eſt aditus, latitudine patens ad millia paſſuum circiter quatuor*: quaſi pedo extenditur.

Thessalis non videbatur) sentiebant. Posteaquam autem è Doride in Phocidem ingressi sunt barbari, ipsos quidem Phocenses non sunt adepti: (eorum enim nonnulli cacumina Parnassi conscenderant, [1] qui vertex est iuxta vrbem Neonem illic sitam, nomine Tithorea: eoq; se receperant: sed plures ad Locros Ozolas, in vrbem Amphissam, quae supra Crisæum sita est campum) omnem tamen agrum Phocensem incursauerunt: (sic enim ducebantur à Thessalis) & omnia quæ nacti sunt, igni ferroq; vastarunt. Vrbes etiam ingressi, ignes in sacras ædes iniecerunt. nam peragrantes eam iuxta Cephissum amnem, cuncta populati sunt, & hinc vrbem * Drymon incenderunt, illinc Charadram & Erochum & Tethronium & Amphicæam & Neonem & Pedieas & Triteas & Elateam & Hyampolin & Parapotamios, *id est, fluminis accolas*: & Abbas, vbi delubrum Apollinis erat locuples & thesauris donarisq; compluribus exornatum, in quo, vt tunc, ita nunc redduntur oracula. Hoc delubrum posteaquam diripuere, incenderunt. Phocensium etiam quosdam per montana insequuti ceperunt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine stuprantium exstinxerunt. Prætergressi quoq; Parapotamios, peruenere ad Panopeas. Vnde bifariam copiæ iam diuisæ fuerunt: quarum plurima pars ac validissima cum ipso Xerxe Athenas versus tendēs in Bœotos, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœoti autem cum Medis vniuersi sentiebant: quorum vrbes viri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, volentes planum facere Xerxi Bœotos sentire cum Medis. Et hi quidem barbari hâc iter intenderunt. Cæteri verò cum suis ducibus Parnassum à dextra præstringentes, ad templum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Phocensis nanciscebantur, id omne fœdantes. nam & Panopeorum oppidum incenderūt, & Dauliorum & Æolidensium. Ideo autem hâc ab aliis seiuncti pergebant, vt direpto quod Delphis est templo, pecunias repræsentarent Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erant memoratu digna, melius norat (vt ego audio) quàm quæ in ædibus suis reliquerat: permultis assiduè referentibus cum alia, tum præcipuè Crœsi Halyattis filij donaria. Hoc Delphi quum audissent, in extremā prorsus deuenere formidinem: qua attoniti, deum de sacra pecunia consultarūt, nunquid eam humi defoderent, an alium in locum transportarent. Eā deus illis interdixit ne amouerent: se enim sufficturum esse ad res suas tutandas. His auditis Delphi de semetipsis curandum putauerunt, liberis vxoribusq; in Achaiam traiectis. Plerique igitur vertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subduxerunt. Denique omnes Delphi vrbem deseruerunt, præter sexaginta viros, ac prophetam, *id est, vaticinum*. Postea verò quàm barbari subeuntes appropinquabāt, templumq; cernebant, interim propheta cui nomen erat Aceratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata è conclaui, quæ [2] intus proposita fuerant, eaq; nefas erat cuiquam mortali contingere. quod ostentum iis Delphis qui aderant perrexit nuntiatum. Vbi autem barbari properantes peruenere ad fanum Mineruæ [3] quod est ante templum, tum verò etiam maiora quàm superius prodigia repræsentata sunt. [4] res profectò hæc valde miranda: nam arma Martia sua sponte extra delubrum proposita apparuerunt. Quod tamen secundo loco actum est, ex omnibus miraculis maxima est admiratione dignum. quum enim barbari ad sacellum Mineruæ, quod est ante templum, accederent, interea è cœlo fulmina in eos deciderūt: & à Parnasso duo abscissi vertices, magno cum fragore sunt deuoluti, permultosq; eorum interceperunt: atque ex ipso sacello Mineruæ vociferatio iubilatioq; extiterūt. Quibus omnibus pariter ingruentibus terror incussus est barbaris, vt fugæ se mandarent. Ea re cognita Delphi descendentes magnam eorum stragem edidere. Qui autem superfuere, rectà ad Bœotos effugerunt: & quum rediss-

[1] Est autem multitudini etiam capax vertex Parnassi, quâ ad vrbem Neonem vergit; seorsum sita: vocaturq; illic vertex Tithorea; vel, Tithoreum, vt conueniat cum voce Latina Vertex masc. gen. vt Τιθορέα cū Græca fœmin. κορυφή. Sic paulò pòst κορυφῆς mentionem vocat Υαμπολίτας. Lego autē πρόξενον ἐπ' ἰωνῆς, pro πρόξενα ἐπ' ἰωνῆς. sed illius quidē lectionis sensus satisfacit,

[2] Paus. Δρυμαίων vocat, 318, 34: itidemque Plin. lib. 4. c. 3. Stephanus vero Δρυμίων. S.

[3] Ex iis quę paulò pòst sequuntur, videtur colligi hic pro ἔσω repo nendum esse ἔξω.

[4] Videtur potius θεοπρόπιον esse eo gnomentum Mineruæ, à prouidendo ita dictæ. nisi fortè legit Valla θεοπόνιον, qui pro eo quod hic Fanum, statim Sacellū dicit, & Ædem. Cuius interpretationem sequēdo, quæ paulò pòst habetur, videlicet Fano Mineruæ protemplario, hic reponē dum fuerit, Mineruæ quæ est ante templum.

* Nam & hoc magnum quidem miraculum est, (quod videlicet modò dictum fuit) Martia arma conspecta fuisse extra templum exstantia sua sponte: (vel à seipsis, id est, sine vllius opera) sed quæ illud sequuta sunt, interē quæ libet spectra, maxima est admiratione dignum; vel, præ quibuslibet spectris, aut ostentis.

sent,

ſent, referebant (vt ego accipio) alia ſe præter ea quæ dixi miracula vidiſſe, duos armatos [1] humana natura auguſtiores inſtitiſſe ſibi, cædem facientes atque inſequentes: Hos autem duos Delphi aiũt indigenas heroas eſſe, Phylacon & AVtonoum, quorum fana viſuntur, Phylaci quidem, ſecundum ipſam viam ſuper ædem Mineruæ: AVtonoi verò, prope Caſtaliam, ſub Hyampeo vertice. Saxa autem quæ à Parnaſſo deciderunt; adhuc ad noſtram vſq; memoriam integra extant in fano [2] Mineruæ protemplaris locata, ad quod [3] per barbaros deuoluta peruenere. [4] Atque hic receptus à tẽplo horum virorum fuit. Græcorum autem claſſis ab Artemiſio profecta, rogatu Athenienſium ad Salaminem ſubſtitit. Quod vt facerent ideo rogauerant Athenienſes, tum vt liberos atque vxores ex Attica ſubducerent, tum vt conſultarent quid ſibi agendum eſſet. Nam in rebus quæ contigerant, cõſilium capiendum habebant, tanquam opinione fruſtrati: quippe qui quum putaſſent inuenturos ſe Pelopõnenſes ad excipiendum barbarum in EVbœa ſubſidentes, horum nihil inuenerant, ſed audiebant illos Iſthmum muro ſepire, hoc plurimi facientes vt ipſi ſupereſſent, & terram ſuam obtinentes tuarentur, omiſſis cæteris. Hęc Athenienſes quum audiſſent, ita ſocios obſecrarunt vt ad Salaminem ſiſterent claſſem. Quò aliis appulſis, Athenienſes in terram ſuam profecti propoſuere edictum vt, qua quiſq; Athenienſium ratione poſſet, ſeruaret liberos atque domeſticos ſuos. Ibi plurimi eorum ſuos in Trœzenem miſerunt, quidam in Æginam, nonnulli in Salaminem, pro ſe quiſque properantes ſua pignora exportare, quòd vellent oraculo obſequi: & ante omnia, quòd Athenienſes aiunt ingẽtem anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe * obſeruatum. Et tanquam re vera eſſent quæ dicunt, ſerpenti menſtrua non ceſſant libamina proponere quæ ſint è melle confecta: quæ quum ſemper ſuperioribus temporibus depaſcerentur, tunc illibata manſerant. Id quum ipſa templi antiſtes indicaſſet, eo magis Athenienſes eoque promptius deſeruere arcem, tanquã à deo etiam deſtitutã. exportatis itaque rebus omnibus, ad caſtra nauigauerunt. Poſteaquam autem eos qui ab Artemiſio ſoluerant, ad Salaminem ſubſtitiſſe audierunt reliqui claſſiarij qui ad Trœzeniam erant, eodem confluxere. nam vt in Pogonem Trœzeniorum portum coiretur erat edictum. Pluresque multo contractæ ſunt naues quàm ad Artemiſium decertauerãt, & à pluribus ciuitatibus, eodem quo ad Artemiſium duce, EVrybiade EVryclidis filio, viro Spartiata, non tamen è genere regio: quarum multo plurimas ac maximè veloces obtinebant Athenienſes. quæ claſſis ex his conſtabat: Ex Peloponneſo Lacedæmonij ſedecim naues præſtabant: Corinthij, totidem quot ad Artemiſium præſtiterant: Sicyonij, quindecim: Epidaurij, decem: Trœzenij, quinque: Hermionenſes, tres. Hi Doricæ ac Macedonicæ gentis (Hermionẽſibus exceptis) ex Erineo & Pindo & Dryopide nouiſſimè profecti. nam Hermionẽſes Dryopes ſunt, ab Hercule & Melienſibus è regione quæ Doris nunc vocatur, abducti. Hæ copiæ Peloponnenſium erant. Eorum autem qui ſunt in exteriore cõtinente, Athenienſes ſuptà quàm cæteri naues præſtabant, ſoli centum octoginta, quippe quibus non adfuerunt in pugna ad Salaminem geſta Platæenſes, ob hanc cauſam, quòd quum Græci ab Artemiſio dilapſi ſunt, Platæenſes, vbi iuxta Chalcidem appulſi fuere, deſcendentes in Pieriam oræ Bœotiæ, ad recipiendos domeſticos ſuos ſe conuerterant. ita dum in ſuis cõſeruandis occupantur, relicti fuere. Athenienſes autem ſub Pelaſgis eã quæ nunc Græcia nũcupatur tenentibus, Pelaſgi erant, Cranai nominati: ſub rege verò Cecrope, Cecropidæ cognominati: Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienſes appellati: deinde Iones, ab Ione Xuthi filio, qui dux extitit Athenienſis exercitus. Megarenſes autem tantundem copiarũ quantum ad Artemiſium attulerunt. Ampracij, ſeptem cum nauibus auxilio venerunt: Leucadij, cũ tribus, Dorica gens, & à Corintho oriunda. Ex inſulanis autem Æginetæ triginta naues exhibuerunt: quibus aliæ quoque erant na-

[1] *Statura hũmana proceriores ipſos inſequi, ſtragem inter per ſe quendam edentes.*

[2] * *Pro Mineruæ quod ſecutus eſt interpres, legitur apud Paus. 323, 40. Προ νάιας quod ſonat Mineruæ Pronaiæ. Idem tamen Pauſanias & Προνάϊα Ἀθηνᾶ (id eſt, protemplum Mineruæ) mentionem facit 289, 35. Suidas quoque vtramque ſcripturam quo ſcit: ſed ita vt Προνάϊα hic ſit ſcript. Προναίαν eſt Æſchylo, Callimacho, & Demoſthene citat. Paul. Leopard. Emend. l. 8. c. 1. S.*

[3] *id eſt, Per medium barbarorũ.*

[4] *id eſt, Atque ita multatati, à templo ſe receperuot.*

* *verſatum, nec, vt non hęc dicunt, ſed etiam periodo ac ſi eſſet, menſtruos libamina apponunt, libamen ſcilicet mellitum ſeu placentam intelligunt. S.*

ues instructę, sedis oram suam tutabantur: verùm cum triginta omnino nauibus præcipuæ velocitatis ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autem Æginetæ Dores, ab Epidauro: cui insulæ nomen antea fuerat Œnone. Post Æginetas easdem quas ad Artemisium viginti naues præbuere Chalcidenses: & Eretrienses, septem. hi Iones sunt. Dehinc autem Chij easdem præbuere, gens ab Athenienſibus Ionica. Naxij autem naues præbuere quatuor, qui quemadmodũ & cæteri insulani, à popularibus ad Medos missi erant, sed illorum iussa aspernati, transiere ad Græcos, suasu Democriti, viri inter ciues illustris, & tunc trierarchi. Naxij autem Iones sunt ab Athenienſibus ducentes originem. Styreenses quoq; easdem quas in Artemisio naues præbuere. Cynthij, vnam omnino, & vnam penteconterum. horum vtrique Dryopes sunt. Seriphij etiam & Siphnij & Melij fuere in partib. hi enim soli ex insulanis terram barbaro & aquam negauerunt. intra Thesprotos isti omnes & amnem Acherontem incolunt. Siquidem Thesproti, quum sint contermini Ambraciotis ac Leucadiis, ex vltimis regionibus in militiam venerunt. Eorum autem qui extra hos habitant, soli fuere Crotoniatæ qui Græciæ periclitanti auxilium vna naui tulere, cui præerat Phayllus, vir ter pythionices. Sunt autem Crotoniatæ genere Achæi. Et cæteri quidem ex hac classe triremes præbuerunt: Melij autem & Siphnij & Seriphij penteconteros, [2] *id est, biremes*: Melij duas, Siphnij Seriphiiq; vnam vtrique. Melij, à Lacedæmone genus ducentes: Siphnij & Seriphij, ab Athenienſibus Iones. Sũma nauium, præter penteconteros, fuit trecentæ [3] quinquaginta octo. Quæ posteaquam ex iis quas dixi vrbibus ad Salaminem cõuenerunt, inter earum duces consultabatur, EVRYBIADE rogante vt qui vellent sententiam dicerent, vbinam ex iis locis quibus ipsi potirentur, commodissimum foret pugna nauali decernere. iam enim Attica pro derelicta erat: itaque de cæteris deliberabatur. Pleræque igitur illorum sententiæ in hoc congruebant, vt profecti ad Isthmum ante Peloponnesum decertarent, hac videlicet ratione, quòd, si malè pugnassent, ad Salaminem quidem, obsessis sibi in insula nullum subsidium ostendebatur: ad Isthmum verò dabatur ad suos effugium. Hæc ratio quum à ducibus Peloponnẽsium redderetur, aduenit quidam Athenienſis nuntiatum iam Atticam barbarum esse ingressum, eamq; omnẽ igne vastare. nam copiæ quæ cum Xerxe erant, Bœotiam peragrantes, incensa tum Thespiensium, qui in Peloponnesum abscesserant, tum Platæensium vrbe, Athenas peruenerant, & omnia illa peruastabant. Ideo autem Thespiam & Platæam incenderunt quòd à Thebanis acceperant illas ciuitates non sentire cũ Medis. A traiectu autem Hellespontiex quo iter ingredi cœpere barbari, vnum mensem triuere transeundo in Europam, tres alios dum in Atticam perueniere, Calliade summum Athenis magistratum gerente: vrbemq; desertam cepere, paucis quibusdam Athenienſibus in templo repertis, necnon quæstoribus æraris, & hominibus egenis, qui præsepta foribus atque ligneis arce subeuntes arcebant: qui non exierant illinc ad Salaminem simul præ inopia victus, [4] simul opinione oraculi soluendi, quod reddiderat sibi Pythia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpretantes ex oraculo effugium esse, non naues. Hos Persæ, castris ex aduerso arcis positis in prominenti colle, quem Areon pagon Athenienses vocant, hũc in modum obsederunt: Sagittas stupa circumdatas vbi incenderant, emittebãt in illorum vallum, Athenienses, quanquam obsessi, & ad vltimum malorum deducti, etiam inseenso vallo, tamen resistebant, ac ne verba quidem Pisistratidarum conditionem deditionis offerentium admittebãt: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum verò hoc, quòd in barbaros portis subeuntes deuoluebant saxa molaria: adeo vt Xerxes perdiu inops consilij fuerit, quòd eos expugnare non posset. Tandem ex difficultatibus accessus quidam apparuit barbaris. necesse enim erat, secundum oraculum, omnem Atticam quæ in continente est, subiici Persis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & adscen-

[2] Id est, ter in certamine Pythico victor.

[3] Atqui ipsemet huius libri initio *penteconteros* interpretet. *nauigia quinquaginta remorum.* [3] *septuaginta octo.*

[4] *simul quod oraculum ita accepisse sibi viderentur:* i. oraculi sensum, siue mentem.

adſcenſus, qua parte nemo excubabat, quaque nemo credebat quempiam hominum aſcenſurum, hac parte, etſi loco prærupto, quidam conſcenderunt, iuxta templum Aglauriæ filiæ Cecropis. Quos vbi in arcem aſcendiſſe viderunt Athenienſes, partim è muro ſeſe præcipitauerunt, atque extincti ſunt, partim in ædem refugerunt. At Perſæ qui aſcenderant, primùm ad portas contendunt, eisque patefactis ſupplices trucidant: atque vbi omnium ſtragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Suſa ad Artabanum mittit, nuntiatum res bene geſtas, ac præſentem ſtatum. Poſtero die quàm nuntium miſerat, conuocatis Athenienſium exulibus expeditionis ſuæ comitibus, iuſſit vt conſcenſa arce hoſtias ſuo ritu immolarent: ſiue aliquo in ſomniis viſo, ſiue ſua ſponte facti pœnitens quòd templum concremaſſet. Exules Athenienſes id quod iuſſi erant exequuti ſunt. Cuius rei cur mentionem fecerim exponam: Eſt in arce hac, Erechthei (qui fertur fuiſſe terrigena) templum, in quo olea eſt & mare, vt apud Athenienſes prædicatur, Neptuno & Mineruæ in teſtimonium poſita quòd de regione decertaſſent. Hanc igitur oleam vnà cum cætero templo contigit vt barbari exurerent: quam Athenienſes qui ab rege iuſſi erant rem diuinam facere, altero ab incenſione die quum in templum aſcendiſſent, aſpexerunt fruticaſſe, edito à ſtipite virgulto cubiti inſtar. Et hæc quidem illi narrauerunt. At Græci qui apud Salaminem erant, vbi nuntiatum eſt vti res circa Athenienſium arcem ſe haberent, eò perturbationis deuenere, vt nonnulli è ducibus non expectarent dum propoſitum negotium conſtitueretur, ſed in naues irruerent, ac vela tollerent tanquam profecturi: cæterique qui relinquebantur, ſtatuerent ſibi ante Iſthmum prælio nauali decernendum. Et quum nox adfuiſſet, digreſſi è concilio, naues conſcenderunt. Ibi Themiſtoclem pergentem ad nauem ſciſcitatur Mneſiphilus vir Athenienſis quidnam ab ipſis decretum eſſet: & quum ab eo audiſſet decretum eſſe vt ad Iſthmum proficiſcerentur, & » 'ante Peloponneſum dimicarent, Si iſti, inquit, à Salamine proficiſcantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. ad ſuam enim quiſque patriam » remeabunt: vt nec EVrybiades, nec alius hominum quiſpiam cohibere poſ- » ſit quo minus copiæ dilabantur: Græciaque peribit conſilij inopia. Quare ſi- » quid comminiſci potes, perge, & quod decretum eſt conare irritum red- » dere, & EVrybiadem à ſententia reuocare, vt hîc perſtet. Themiſtocles, quum hæc admonita ſibi admodum probarentur, nullo reddito reſponſo ad EVrybiadis nauem perrexit. vbi hominem conuenit, ait velle ſe de negotio communi cum eo colloqui. Hunc ille in nauem ingreſſum iubet loqui quæ vellet. Cui Themiſtocles aſſidens, quæcunq; à Mneſiphilo acceperat, tanquam à ſemetipſo refert, & alia adiicit multa, donec EVrybiadē à ſententia reuocauit: perſuaſitq; vt è naui prodiret, & duces ad conciliū contraheret. ij poſteaquam cōgregati ſunt, priuſquam ad eos EVrybiades referret id cuius gratia ipſos coegerat, Themiſtocles multis agebat verbis prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti filius, Themiſtocles, inquit, in certaminibus ij qui ante alios ſurgunt, *colaphis* cæduntur. Eum refellens Themiſtocles, At qui, inquit, relinquuntur, » non coronantur. Comiter autem Corinthio quum reſpondiſſet, ad EVry- » biadem conuerſus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius illos, poſteaquam » à Salamine profecti fuiſſent, dilapſuros; (præſentibus enim ſociis nō decorū » quempiam accuſare) ſed aliunde oratione ſumpta, In te nunc, inquit, ſitum eſt ſeruare Græciam, ſi mihi accedens, nauale hic prælium facias, & » non horum quibuſdam credens, claſſem ad Iſthmum abducas. vtrunque enim quum audieris, inter ſe comparato. Si ante Iſthmum conſli- » ges, in patenti pelago dimicabis, vbi nobis minimùm expedit, naues » habentibus & grauiores & numero inferiores. Ex quo, etiamſi in aliis » feliciter nobiſcum agatur, tamen amittes Salaminem & Megara &

'pro Peloponneſo, alii: Bi vertit.

Æginam. nam illos vnà comitabitur ſuus pedeſter exercitus. atque ita tu eos «
in Peloponneſum ages, omnemq; Græciam in diſcrimen adduces. Sin au «
tem id feceris quod ſuadeo, hæc in eo reperies commoda: Primùm ſi in ar- «
cto conflixerimus nos, paucæ naues cum multis, profecto [1] ſi æqua belli cõ- «
tingent, multo ſuperiores erimus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis «
eſt: in ſpatioſo, pro illis. Præterea Salamis ſeruatur, vbi noſtri nunc liberi col- «
locati, ſunt & vxores. [2] Eſt & alia hîc cauſa propter quam item debes præ- «
cipuè hic manere, quòd pro Peloponneſo, & iſthmo pugnabis: quò caue (ſi «
ſapis) ne iſtos ducas. Quòd ſi id quod ſpero continget, vt claſſe vincamus, «
barbari neque ad iſthmum nobis aderunt, neque vſquam longius ab Attica 10
procedent, ſed nullo ordine abibunt: vnde nobis lucrifaciemus quæ ſeruа- «
uerimus, Megara, Æginamq;, atque Salaminem, apud quam *credibile eſt «
nos hoſtibus fore ſuperiores. [3] Credibilia enim ſuadentibus hominibus fe- «
rè proſperè cedit: ſecus facientibus ne deus quidem vult adeſſe, & humanæ «
ſententiæ indulgere. Hæc dicentem Themiſtoclem rurſus interpellans A- «
dimantus, iubebat ſilere, eum, vtpote cui patria non eſſet: quinetiam EVry-
biadem non ſinere virum extorrem ſententiam dicere, & ita demum id ſi-
nere quum vrbem Themiſtocles habuiſſet. videlicet exprobrans quòd A-
thenæ captæ eſſent, tenerenturq; ab hoſte. Tunc Themiſtocles, & illi & 20
Corinthiis multa ingerens probra, ratione oſtendit, ſibi eſſe & ſolum, & vr-
bem multo maiorem quàm illis, [4] vnde naues ferme ducentæ eſſent ar-
matæ, quas nulli Græcorum inuadentes poſſent propellere. Hæc quum ra-
tione ſignificaſſet, ad EVrybiadem tranſiens, maiori cum acrimonia loque-
batur, inquiens, Tu verò ſi hîc manes, vir eris egregius: ſinminus, Græciæ «
euerſor. totum enim belli momentum nobis naues ſuſtinent. Sed mihi cre- «
de niſi hoc feceris, nos, [5] ſicuti ſumus, vbi domeſticos receperimus, in Si- «
rin quæ eſt in Italia, profecturos, quæ olim iam noſtra eſt: & quam, vt ora- «
cula aiunt, à nobis condi oportet. Vos autem talibus ſociis deſtituti meo- «
rum verborum reminiſcemini. Hæc dicente Themiſtocle, EVrybiades «
[6] edocebatur: & ob id edocebatur (vt mihi videtur) quòd maximè formida- 30
bat ne ſi ad Iſthmum claſſem reduxiſſet, ab Athenienſibus deſereretur: qui-
bus deſerentibus, iam reliqui non eſſent in pugnando hoſtibus pares. Ita
ſententiam eam probauit, vt illic permanentes, pugna nauali decernerent.
Quod vbi EVrybiadi placuit, ij qui altercationibus velitati fuerant circa Sa-
laminem, quum illic ſeſe apparарent tanquam prœlium nauale facturi, dies
illuxit: & ſimul oriente ſole, extirit terræ & maris motus: propter quod viſum
eſt faciendum vt AEacidas in auxilium inuocarent. [7] Id vbi fecerunt, & o-
mnibus qui illinc è Salamine ſunt diis vota fecerunt, & Aiacem Telamonis
filium inuocauerunt: nauemq; ad AEacum & ad alios AEacidas inuocan-
dos AEginam miſerunt. Narrabat autem Dicæus Theocydis filius, vir A- 40
thenienſis, atque idem exul, & apud Medos factus illuſtris, per id tem-
pus quo Attica regio Athenienſibus deſolata, à pedeſtri Xerxis exercitu va-
ſtabatur, ſe fortè fuiſſe vnà cum Demarato Lacedæmonio apud campum
Thriaſium vidiſſeq; puluerem triginta ferme millium virorum proceden-
tem ab Eleuſine: & quum demirarentur quorumnam hominum eſſet ille
puluis, ſtatim ſe audiſſe vocem, quæ vox ipſi videretur iacchus myſticus: &
Demaratum (vt qui eſſet ſacrorum quæ fierent in Eleuſine ignarus) interro-
gaſſe quidnam eſſet quod ita ſonaret, ſeq; dixiſſe, Demarate, [8] non aberit «
quin grandis aliqua clades contingat regis copiis. Hoc, enim palàm eſt, quũ «
Attica ſit deſolata, numen ab Eleuſine reſonans, venire auxilio Athenienſi- 50
bus ac ſociis, & ſi quidem in Peloponneſum incumbat, periculum regi erit, «
eiusque copiis quæ ſunt in continente: ſin ad claſſem quæ ad Salaminem «
eſt conuertatur, periculum adibit rex ne nauticum amittat exercitum. «

[1] Si rationi conſentaneus ſit belli exitus.
[2] Sed & hoc inter cætera eſt quod in primis amplecti debes: Hîc manens, pro Peloponneſo & iſthmo nihilo ſecius pugnabis.
* Λόγος in ſignificat potius oraculo prædictũ eſt. Leop. Emend. lib. 8, c. 1, vertit fatale eſt. S.
[3] Conſilia enim agitantibus rationi conſentanea, ſuccedunt illa vtplurimùm: at ſiqui agitent cõſilia rationi nõ conſentanea, ne ipſe quidem deus ad humanas deliberationes vult ſe accommodare.
[4] tantiſper dum eſſent illis ducenta naues armatæ. nullos enim ex Græcis illos inuad. poſſe propelſare.
[5] Ità vt nos habemus, i. Iam nunc, & nihil innouantes circa rerum noſtratium ſtatum.
[6] in diuerſam à priore ſententiam adducebatur. vel, Ad ſententiam aliud quàm prius inducebatur. Ad verbum, Redocebatur, i. Diuerſum ſentire docebatur. vel, Dedocebatur quod ſentire edoctus fuerat.
[7] Sicut autem deliberatum fuerat, ita hæc fecerunt. quum enim diis omnibus preces fudiſſent, illinc quidem, ex ipſa nimirum Salamine, Aiacem Telamonemq; inuocauerunt: ad Æacum autẽ cæteroſq; Æacidas inuocandos nauem Æg. miſ.
[8] fieri non poteſt quin magna aliqua cl.

Hæc

Hæc autem solennia Athenienses quotannis celebrant Cereri atque Proserpinæ: & his sacris quicunque vult & Athenienſium & aliorum Græcorum initiatur: & vox quam audis, est in hoc festo bacchantium. Et ad hæc dixisse Demaratum, Sile, néve alteri cuiquam hoc verbum dixeris. nam si ad regē referatur, capite plecteris, vt nec ego te nec alius quispiam hominum queat eripere. quamobrem tene silentium, hæc autē expeditio diis curæ erit. Hoc Demaratum admonuisse aiebat. [1] Ex illo autem puluere ac voce factam esse nubem, eamq; in sublime elatam, Salaminem versus ad Græcorum exercitum fuisse delatā. Ita se didicisse nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc dicens Theocydis filius referebat, Demaratū atq; alios testes citans. Classiariæ autem Xerxis copiæ, vbi conspecta strage Laconica ex Trachinia in Histiæam traiecerunt, triduum illic moratæ, per EVripum nauigabant, totidemque diebus ad Phalerum præstò fuerunt. Nec verò minori (vt mihi videtur) numero vel pedestres copiæ vel nauticæ Athenas promotæ sunt, quàm ad Sepiadem atque Thermopylas. nam in supplementum eorum qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium prœliis interierunt, hos substituiam qui hondum regem sequuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Bœotos, qui cum omni copia aduenerūt, exceptis Thespiensibus & Platæensibus: nec non Carystios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes insulanos, præter quinque ciuitates, quarum nomina superius commemorauī. nám quo magis penetrabat in Græciam Perses, eo plures eum nationes sequebantur. Quæ omnes, exceptis Pariis, postquam Athenas venere, & ad Phalerum, (Parij autem in Cythno [2] relicti, quò bellum caderet exspectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo cœtum classiariorum adeunti, & eorum audiendi sententias. Eò profectus vbi pręsedit, assidentibus qui accitu eius aderant, suæ quoq; gentis tyrannis ac nauium præfectis, vt cuique rex honorem dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tū Tyrius, deinceps alij gradatim: misit ad eos Mardonium tentādi gratia, scisciatum singulos prœlium nauale faceret nécne. Posteaquam Mardonius à Sidonio exorsus, singulos circumiens interrogauit, cæteri quidem eandem » dixere sententiam, iubentes fieri prœlium: Artemisia verò, Hæc, inquit, » Mardoni, quæ dico, regi referas: [3] me neque in prœliis ad EVbœam gestis » ignauissimam extitisse, neque minima contulisse in te, domine. ideo, quum » talis sim, æquum esse, ea quæ in rem tuam maximè esse sentio, demonstrare. » Itaque hoc tibi suadeo, vt nauibus parcas, nec prœlium nauale facias cum iis » viris qui tanto sunt tuis in mari præstantiores, quanto fœminis viri. Quid e- » nim necesse habes omnino venire in discrimē pugnæ naualis? nónne Athe- » nas habes quarum gratia expeditionem sumpsisti? nónne reliquam Græ- » ciā? ac nemo tibi obsistit? Qui tibi obsistebant, ita summoti sunt vt eos dece- bat. Quò autem ego recasuras hostium res arbitror, id exponam: Si non in- » stabis pugnæ nauali committendæ, sed classem perges hìc continere ad ter- » ram, aut etiam tendere ipse in Peloponnesum, tunc tibi, domine, succedent » ea quorum gratia venisti. neque enim diu tibi resistere Græci possunt, sed di- » labentur, & abs te ad suas, quisque vrbes defugient. quoniam neque com- » meatus est eis in hac insula, vt ego audio, neque, si tu in Peloponnesum pede- » stres copias duces, hìc eos credibile est perstituros qui illinc huc aduenerūt, » neque de pugna pro Athenienſibus facienda curaturos. At si pugnam naua- » lem gerere approperabis, vereor ne copiæ nauticæ malè re gesta pedestri- » bus sint exitio. Præterea hoc etiam rex in animum dimitte: vsu venire vt bo- nis quidem hominibus mali serui sint, malis autem boni. Ideoq; tibi (qui vi- » torum es optimus) serui sunt mali, qui numero sociorum cēsentur, Ægyptij, » Cyprij, Cilices, Pamphyli, è quibus nulla vtilitas est. Hæc loquente Artemisia, quicunque ei bene volebant, noxiam illi rebantur suam orationem, tanquam aliquid mali passuræ ab rege, quem vetaret pugnam facere naualem: ut ij qui malè consultum illi volebant inuidebantq;, vtpotè cui inter primos

[1] Post illud autem pulueris ac vocem factam esse nubem;

[2] quum ibi manssissent,

[3] me, quæ nec in nauali bus ad Eubœam prœliis me ignauissimè gessi, nec minimā præstiti, par est, domine, sententiam meā proferendo, qua maximè ē re tua esse censeo, indicare: atque ideo hæc dico; Parce nauib⁹, nec prœlium nauale cum viris cō-

ſociorum omnium honos haberetur, gaudebant eius quam dixerat ſententia, tanquam perituræ. Sed Xerxes, poſtquam ad eum ſunt relatæ ſententiæ, magnopere delectatus eſt Artemiſiæ ſententia: & quum iam antea officioſam eſſe ſenſiſſet, tunc multo impenſius collaudauit. Nihilominus vt pluribus ſtaretur iuſſit, ratus ad EVbœam ſuos ſponte malè pugnaſſe, quòd vidēlicet ipſe abfuiſſet: itaq; cōſtituit ſpectaculo pugnę nauali intereſſe. Claſſiarij, vbi nuntiatū eſt illinc eſſe ſoluendū, claſſem Salaminē verſus ducunt, & per otium in aciem ſunt digeſti. Sed quum eos dies defeciſſet quominus prœlium committerent, (nox enim interuenit) in poſterum diē ſeſe inſtruebant: quū interim Græcos metus formidoq; cepit, cū alios, tum verò Peloponnenſes, quòd ipſi deſidētes in Salamine, pro Athenienſium terra eſſent certaturi: qui ſi ſuperarentur, in inſula deprehenſi forent obſidendi, ſua terrā ſine præſidio relicta. Per eandem noctem pedeſter exercitus barbarorum contendebat in Peloponneſum: quanquam cuncta quæ poterant excogitata erant ne barbari per continentem ingrederentur. Nam vbi Leonidem cum ſuis apud Thermopylas occubuiſſe accepere Peloponnenſes, celerrimè ex vrbibus concurſu facto, Iſthmū inſederunt, duce Cleombroto Anaxandridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi conſidentes, primùm viam Sironidem obſtruxerunt, deinde conſilio inito Iſthmum muro inædificabant, opusque perficiebant, quippe nemine (quum tot millia virorum eſſent) ceſſante. nam & lapides & lateres & ligna, & ciſtas ſabulo plenas afferebant, nullo temporis momento opus intermittentes, neq; diurno neq; nocturno. Hi autem è Græcis fuerūt qui ad Iſthmū auxilio cū omni copia venerunt: Lacedęmonij, & Arcades omnes, & Elei, & Corinthij, & Sicyonij, & Epidaurij, & Phliaſij, & Trœzenij, & Hermionenſes. Hi fuerūt qui quidem auxilio venerūt metuentes periclitanti Græciæ. Cæteris enim Peloponnenſibus id nihil admodū curæ erat, & Olympia iam & Carnia præterierant. Incolunt autem Peloponneſum gentes ſeptem, quarū duæ indigenæ eundem quem habitarunt olim locū nunc habitant, Arcades & Cynurij: vna, Achaica, quæ nunquam illa quidem è Peloponneſo exceſſit, ſed priſtino loco egreſſa, alienum incolit: reliquæ quatuor è ſeptem aduentitiæ ſunt. Dorienſes, AEtoli, Dryopes, Lemnij Ac Dorienſium quidem multæ ſunt & inſignes ciuitates: Ætolorū autem ſola Elis: Dryopū autem, Hermiona & Aſina, quæ ad Cardamylam Laconicam ſita eſt: Lemniorum autem, omnes Paroreatani. Cynurij autem, quum ſint indigenæ, ſoli putantur Iones eſſe, ſed effecti ſunt Dores, ſub imperio Argiuorum impoſiti, & progreſſu temporis, quum eſſent Orneatæ, itemq; accolæ. Harum igitur ſeptem gentium cæteræ prēter eas quas recenſui, è medio ceſſerunt: & (ſi ingenuè loqui fas eſt) in medio ſedentes cum Medis ſentiebant. Apud Iſthmum quidem in tali labore iſti occupati erant, vt pote pro omni iam curſu, quòd nulla ſpes è claſſe affulgeret, currentes. Quæ audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro ſeipſis quàm pro Peloponneſo ſolliciti, adeo vt alius aliū adiens, & ſummiſſa voce loquēs admiraretur in EVrybiade cōſilij inopiam: tandem verò res erupit in medium, conſiliumq; contractū eſt, & multa de hoc ipſo dicebantur, ab his quidem, oportere in Peloponneſum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem manentes, pro regione captiua pugna nauali decernere: ab Athenienſibus verò & Æginetis & Megarenſibus, ſatius eſſe illic manentes dimicare. ibi Themiſtocles, poſtquam ſententia Peloponnenſium euicit, clanculum è concilio egreſſus. miſit ad claſſem Medorum nauigium, cum quodam iuſſo dicere quæ oporteret, cui nomen erat Sicino, contubernali ſuo, atque eorum pædagogo liberorum ſuorum: quem poſt has res geſtas ipſe Theſpienſem fecit, * (vbi Theſpienſes in ciuitatem ſunt recepti) atq; locupletē. Is tunc nauigio ad duces barbarorū profectus hęc inquit, Dux Athenienſiū, quòd partibus regis fauet, præoptatq; res veſtras quā Græcorū eſſe ſuperiores, miſit me iam clam aliis Græcis indicat vobis, illos metu-

* id eſt Sententiis pluribus. Qu'on ſe teint a la plus grande voix.

» metu perculſos fugam facere velle, & nunc offerri vobis occaſionem exe-
» quendi rem omnium præclariſſimam, niſi per negligentiam eos delabi ſina-
» tis. nam neque inter ſe conſentiunt, neque vobis amplius obſiſtent: ſed in-
» ter ſe dimicantes cernetis eos qui vobiſcum & eos qui contra vos ſentiunt.
Hac re Sicinus indicata, ab illis abſceſſit. Cui fidem habentes barbari, tum in inſulam paruam nomine Pſyttaleam, quæ inter Salaminẽ & continentem ſita eſt, multos Perſarum traiiciunt, tum mediam circa noctẽ cornu quod ad veſperã ſpectabat producunt Salaminem verſus, eã circumituri: producunt item qui circa Ceon & Cynoſuram inſtructi erant, occupantes omne fretũ Munychia tenus. Ideo autem & naues producebant nequa Græcis liceret effugere: ſed circumuenti vicẽ redderet prœliorũ ad Artemiſum geſtorum. Ad inſulam autem Pſyttaleam traiiciebant Perſas, vt commiſſo nauali certamine, quum plurimum & virorum & naufragiorũ eò efferretur, (erat enim inſula in traiectu pugnæ ſita) ij Perſæ [1] ſuos ſeruarẽt, alienos interimerẽt. Hoc autem ne hoſtis ſentiret, clanculum egere: nulla noctis parte conceſſa ſomno. In has ego res intuens, non habeo aduerſari oraculis tanquam non veris, volens euidenter loquentia conari refellere.

[1] *alios ſeruarent, alios interimerent.*

Auricoma poſtquam Diana littora iungent
Nauales pontes cum littoribus Cynoſuræ,
Speſtolida fortes quòd Athenas marte ſubegit,
Compeſcet iuuenem meritiſſima pœna ſuperbum,
Inſtinctum furiis ſibi cedere cuncta putantem.
Nam miſcebitur æs æri, mars ſanguine pontum
Inficiet: Graiis tunc libera tempora reddet
Saturno genitus, ſimul & Victoria pollens.

Quum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profectò neque ipſe de fide oraculis deroganda auſim dicere, neque ab aliis dici ſuſtineam. Porro inter duces qui in Salamine erant ingens conflatus eſt tumultus, nondum ſcientes à barbarorũ nauibus ſe circumueniri: vbi autẽ orto ſole inſpexerunt hoſtem inſtructum, cenſuerũt ibidẽ ſibi manendũ. Quibus congregatis, applicuit ex Ægina Ariſtides Lyſimachi filius, Athenienſis quidem, ſed in exilium à populo eiectus, quem ego (vt eius mores accepi) virum optimum Athenis atq; iuſtiſſimum cenſui. Hic vir conſilio aſſiſtens, Themiſtoclem euocauit, non amicum ſibi, ſed inprimis inimicum: verùm præ magnitudine præſentium malorum oblitus ſimultatum, euocauit hominem colloquendi gratia, præſenſerat enim Peloponnenſes maturare ad Iſthmum claſſem reducere.
» Qui, quum prodiſſet Themiſtocles, ad eum inquit, Nos & alio tempore &
» hoc ipſo contendere debemus inter nos hac de re, vter noſtrum de patria
» præclarius mereatur. te verò certiorem facio, peræquè eſſe Pelopõnenſibus
multa verba facere ac pauca de abducẽdis hinc nauibus. Ego enim tibi quod
» ipſemet vidi, refero: nunc ne ſi velint quidẽ, Corinthios atq; ipſum EVrybiadem enauigare poſſe, quoniam circumdati ab hoſtibus vndiq; ſumus. quare
» ingreſſus ad eos, hoc indicato. Cui reſpondẽs Themiſtocles, Vtilia ſanè, in-
» quit, iubes, bonum afferens nuntium. Nam quod ego precabar vt fieret, id
» ipſe tu conſpicatus fieri veniſti nuntiatum. [2] vt enim ſcias, quæ fiunt à Me-
» dis propter me fiunt: quoniã opus facto fuit vt Græci qui nolebãt ſua ſponte
» ad pugnã deſcendere, deſcenderent inuiti. Tu verò, quandoquidem vtilia
» nuntiatum veniſti, per teipſum nuntiato. Quoniam ſi ego retulero, videbor
» rem commentitiam dicere, nec ipſis perſuadebo, tanquã non hoc agentibus
barbaris. Itaq; tute ingreſſus, vti res habet ipſe referas. Quod vbi feceris, ſi
» tibi fidem habebunt, optimè habet: ſinminus, perinde nobis erit. neq; enim
» ſi vndiq; circumdati ſumus, vt tu ais, amplius iſti defugient. Ariſtides concilium introgreſſus, eadem retulit, dicens ſe ex AEgina veniſſe, & ægrè elapſum, latendo ſtationem hoſtiũ. Omnem enim claſſem Græcorũ, à Xerxis claſſe circumuentam. ideoque hortari ſe vt ad defenſionem ſui illi ſeſe

[2] *Scito enim quæ à Medis fiunt, à me profecta eſſe.*

præpararent. Hæc loquutus Aristides, retrò abiit. Rursus autem inter duces altercatio orta, pleriſq; eorum fidem nuntio non habentibus. Quibus non credẽtibus aduenit triremis transfuga virorum Teniorũ, cui præerat Panętius Soſimenis filius, qui omnem veritatẽ attulit. Cuius facti nomine Tenij in tripode qui Delphis dedicatus eſt, inter eos qui barbarum debellarunt, ſcripti fuere. Ex hac autem naui quę ad Salaminem & altera quæ ad Artemiſium transfugit, expleta eſt Græcorum claſſis trecentarum & octoginta nauium. duæ nanq; prius ad explendum numerũ defuerant naues. Græci, vbi eis verba Teniorum fecerunt fidem, ſeſe apparauerunt tanquã dimicaturi. Et ſub diluculum, quum pugnatorũ cœtum feciſſent, Themiſtocles ex omnibus quæ expedirent præcipiebat: cuius orationis ſumma erat, meliorum cum peioribus comparatio, quæcunq; in hominibus natura atq; induſtria exiſtunt, exhortatus vt meliora eligerent. Vbi perorauit, iuſſit illos ingredi naues. quibus ingreſſis, rediit ab Ægina triremis quę profecta ad Æacidas erat. moxq; omnes naues Græci ſoluerunt. In quos mouentes continuò barbari ſunt inuecti. Ibi cæteri quidem Græci [1] quũ inhiberent remos, ceſſimq; frent, Aminias Palleneus vir Athenienſis, euectus naui in hoſtilem incurrit: cui implicitus quum hæreret, nec abſtrahi poſſet. ita cæteri veniẽtes auxilio conſerti ſunt. Hunc in modũ aiunt Atheniẽſes extitiſſe initiũ pugnę: Æginetę verò, nauẽ quæ ad Æacidas abierat feciſſe initiũ. Quanquã etiam hoc refertur, ſimulachrũ mulieris fuiſſe eis oblatũ: & quum apparuiſſet, ita illos exhortatũ vt omnis Gręcorũ exercitus exaudierit: ſed prius his verbis cõuitiatũ, [2] O dæmonij, quouſq; remos inhibebitis? Cæterũ aduerſus Athenienſes inſtructi erant Phœnices. nã hi cornu tenebant quod ad Eleuſinẽ occidentẽq; vergebat. Aduerſus Lacedæmonios inſtructi erant Iones. hi autẽ cornu tenebãt quod ad aurorã ſpectabat & Pireum: quorũ pauci admonitu Themiſtoclis de induſtria ignauiter agebant, pleriq; minimè. Enimuerò cõplurium trierarchorũ nomina cõmemorare poſſem, qui Gręcas naues expugnauere: ſed neminẽ nominabo præter Theomeſtorem Androdamantis filiũ, & Phylacon Hiſtiæi filiũ, ambos Samios. quorũ duntaxat ideo mentionẽ facio, quòd Theomeſtor ob hanc nauatam operam à Perſis tyrannus Sami ſit creatus, Phylacus inter bene de rege meritos adſcriptus ſit, & multo tractu ſoli donatus. Bene meriti autẽ de rege, Perſica lingua Oroſangę vocãtur. De his quidẽ ita res habet. Multitudo autẽ regiarũ nauium ad Salaminẽ expugnabatur, partim ab Athenienſib. corrupta, partim ab Æginetis, vtpote Gręcis ſeruato ordine ac loco certantibus, barbaris & incompoſitè & inconſultè agentibus: vt nõ ab re fuerit, talẽ eis rem cõtingere qualis contigit: quanquã eo die fuerunt atq; extiterunt longè ſeipſis præſtantiores, & quã ad EVbœã extiterant, pro ſe quiſq; adnitentes, ac Xerxẽ reformidantes, quòd ab eo ſe ſinguli conſpici arbitrabantur. Et de aliis quidẽ vel barbarorũ vel Græcorũ ſingulatim, quomodo dimicauerint, nõ poſſum pro comperto referre: circa Artemiſiam verò hoc rei geſtũ, ex quo impenſius illa regi commendata eſt: Poſteaquã regiæ res in multũ tumultuationis deuenerant, hoc interim tempore Artemiſia, quum nauem ſuam Attica inſequeretur, nullum habens effugium. quia ante ipſam naues amicorũ, ſua verò proxima hoſti erat, hoc ſibi putauit faciẽdum, quod & feciſſe profuit. nam vt fugiebat Atticã nauem, in nauem ſociam, quæ erat virorum Calyndenſium, impegit, quaq; rex Calyndenſium Damaſithymus vehebatur. Cum quo etſi huic iam inde quum eſſent in Helleſponto, contentio interceſſerat, tamen incertum an conſultò id fecerit, an fortuitò nauis Calyndenſium oblata fuerit. Eam Artemiſia vbi incurrit pariter ac demerſit, proſpero caſu vſa & duplex hinc ſibi bonum eſt adepta. nam trierarchus Atticæ nauis eam conſpicatus incurriſſe barbarorum virorum nauem, exiſtimans hanc Artemiſiæ nauem aut Græcam eſſe, aut è barbaris profugiſſe, & à Græcis pugnare, ab hac ad alias ſe conuertit. Ita ex hoc facto contigit Artemiſiæ tum vt exitium etiitaret, tũ vt è malo

[1] quum in puppim inhiberent vt appulſuri. Bud.

[2] O miſeri,

opere

opere præcipuè ſe probatam apud Xerxem redderet, ſiquidē fertur, quum rex ſpectans animaduertiſſet hanc nauem alteri incurriſſe, quendam eorum
„ qui aderant dixiſſe, Cernis Artemiſiam domine, vt bene prœliatur, vtq; na-
„ uem hoſtilem depreſſit? Et regem interrogaſſe nunquid verè id opus Artemiſiæ eſſet: & illos, vtpote qui planè noſſent inſigne nauis Artemiſianæ, ita rem habere adfirmaſſe, ratos eam nauem quæ corrupta eſſet, hoſtilem fuiſſe. nā præter cætera quæ mulieri (vt dictum eſt) proſperè ceſſerunt, hoc quoque acceſſit, quòd è naui Calyndēſi nemo ſeruatus eſt qui exiſteret accuſa-
„ tor. Vnde Xerxē ferunt ad ea quę narrabantur dixiſſe, Viri quidem extiterūt mihi fœminæ: fœminæ autē, viri. Hæc aiunt dixiſſe Xerxem. In eo prœlio cū alij multi & illuſtres viri tam Perſarum Medorumq; quàm aliorū ſociorū occubuere, tū verò dux Ariabignes Darij filius, Xerxisq; frater: è Græcis pauci; quippe qui gnari natandi, vbi ſuæ naues corruptæ erāt, nec in pugna peribant, ad Salaminem enatabant. cuius rei quia imperiti erant barbarorū pleriq;, in mari periere. Poſteaquam autem eorum primæ naues in fugam verſæ ſunt, tum verò plurimæ corrumpebantur. nam quę in poſterioribus locatæ erant, dum earum propugnatores conarentur prēterire, vt & ipſi aliquam operam [1] regi nauarent, vndiq; in ſuorum naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum eſt, vt quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regē adeuntes, inſimulauerint Ionas tāquam proditores, quòd propter eos naues amiſſæ eſſent. vnde id contigit, non vt Ionum duces interficerentur, ſed vt ij Phœnices qui illos inſimulabant, [2] eam acciperent mercedem. Etenim illis adhuc ea loquentibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eam demerſit: & in hanc Æginetica impulſa ipſam depreſſit. Verūm Samothraces, vt qui iaculatores eſſent, epibatas nauis quę ſuā depreſſerat, iaculorum ictibus excuſſerunt, eorumq; conſcenſa naui potiti ſunt. quod factū Ionas liberauit. Nam Xerxes vbi id egregium facinus Ionum aſpexit, conuerſus ad Phœnices, vt erat ſupra modum mœſtus, & omnes arguēs, iuſſit eorū capita præcidi, ne, quū ipſi imbelles eſſent, meliores criminarentur. Quoties enim ſuorum quempiam aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabatur, ſedens ſub monte qui eſt e regione Salaminis, nomine Ægaleo, & ſcribæ trierarchum illum à familia & vrbe ſcripto annotabant. Quinetiam cladi Phœnicū qui aderāt, additus eſt Ariaramnes vir Perſa, quanquā amicus regis. Et iſti quidem in Phœnices ſe conuertebant: barbaris autem in fugam verſis, & ad Phalerum elabentibus, Æginetæ in freto ſubſiſtentes operam memoratu dignam ediderunt. nam Athenienſes quidem in tumultuatione naues ſibi obſiſtentes fugientesq; expugnabāt, Æginetæ verò eas quæ elabebantur: & quoties aliqua effugiebat Athenienſes, eo ipſo curſu in Æginetas incidebat. Quum interim conflixerunt naues duæ, vna Themiſtoclis ſequēns aliam, altera Polycriti Crio geniti, viri Æginetæ, dū nauem Sidoniam inuadit, illam videlicet quæ ſpeculatoriam in Sciatho Æginetica ceperat, qua vehebatur Pytheas [3] Iſcheni filius: quem Perſę ſeminecem plagis, tamen admiratione virtutis ſeruatū in naui habebant. Sidonia quæ hunc circumferebat nauis, vnà cum Perſis eſt intercepta, vt Pytheas ita ſoſpes rediret in Æginam. Polycritus vbi inſpexit Atticam nauem, agnito ſigno nauis imperatoriæ, inclamans Themiſtoclē, iocatus eſt, exprobrans AEginetis quòd cum Medis ſentirent. Hoc Polycritus ſua naui incurrens, in Themiſtoclem iaculatus eſt. Barbari autem quorum naues ſupererant, fuga ſe proripuerunt in Phalerum pedeſtres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optimè audierunt AEginetæ, ſecundo loco Athenienſes: è viris, Polycritus AEgineta, Athenienſesq;, EVmenes Anagyraſius, & Aminias Palleneus, qui & Artemiſiam eſt inſequutus, non prius deſiturus quàm aut illam cepiſſet, aut ipſe captus eſſet, ſi Artemiſiam ea naui vehi animaduertiſſet. quippe trierarchis Athenienſium præceptum erat vt eam caperent, propoſitumq; præmium decem millium drachmarum ei qui viuam cepiſſet. Indignè enim ferebant

[1] *in regis cō ſpectu nauarent,*

[2] *Talē mercedem acciperent.* id eſt, quas pœnas volebant dare Ionas; ipſi eas darent.

[3] *Supra; Iſchenoi fil. Sed ibidem malè, Pythius.*

mulierem aduersus Athenas militare. At illa (vt antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alij quorum naues incolumes in Phalerum euaserunt. Adimantum autem Corinthiorum ducem Athenienses ferũt statim inter initia concursus nauium expauefactum, atque perterritum sublatis velis fugæ se dedisse: Corinthiosq; inspecta fuga nauis imperatoriæ itidem abiisse. Et quum fugiendo venissent ad templum Mineruæ Sciradis, quæ est in Salamine, occurrisse eis celocem diuina cum pompa: quem quisnam misisset cum non constaret, scirentq; neminem suæ classis ad ipsos misisse, eos ob id cõiectasse rem diuinam esse: & eos qui in celoce erãt, vbi propiores fuerunt, ita loquutos fuisse, Adimante, tu quidem conuersis in fugam nauibus abscedere vis Græcorum proditor: at illi quantum votis conceperunt victores hostium euadent. Et quum his verbis fidem non haberet Adimantus, hæc iterum dixisse, ipsos posse pro obsidibus ductos mortem obire nisi constaret Græcos esse victores. Ita conuersa naui Adimantum cum cæteris ad classem suorũ, re iam ab aliis nauata, venisse. Hic de illis apud Athenienses rumor extitit: q̃ ipsi Corinthij negant, seq; inter primos pugnatores extitisse affirmant. pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Aristides autem Lysimachi filius vir Athenensis, cuius paulo antè vt viri optimi mentionem feci per eum tumultum qui circa Salaminẽ fiebat, hoc rei gessit: Permultis armatorum qui ad littus Salaminis locati erant, sumptis, genere Athenensibus, & in Psyttaleam insulam traductis, omnes Persas qui in ea insula erant interemit. Defuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminem nauibus, potiti sunt naufragiis quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationẽ, quòd sperarent regem iis quæ sibi reliquæ erant nauibus vsurum. Porro naufragiorum pleraque ventus zephyrus asportauit in oram Atticæ nomine Coliadem: vt impletum sit omne oracului, cum de cæteris quæ ad pugnam naualem pertinent, faciens mentionem, tum verò de naufragiis illuc euectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictum, ac redditum Lysistrato Athenensi, viro sortilego, quod omnes Græcos latuerat,

Horrebunt remis mulieres Coliadenses.

Hoc autem futurum erat aduecto rege. Cognita sua clade Xerxes veritus nequis Ionum à Græcis subornatus aut sua sponte ad soluendos pontes in Hellespontum nauigaret, vnde ipse in Europa deprehensus salute periclitaretur, de fugiendo consultabat. nolens tamen neque à Græcis neque à suis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere: nauesq; Phœnicum onerarias, vt pro rate ac muro essent, innectebat: & se tanquam aliam pugnã naualem facturus, ad bellum instruebat. Quæ agentem videntes cæteri, pro certo habebant eum manendi animo atque bellandi illa apparare: sed nihil eorum Mardonium latebat, vt probè gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & simul in Persidem misit qui præsentem cladem nuntiarent. His nuntiis nihil pernicius transcurrit in rebus humanis. quod negotium hunc in modum est à Persis excogitatum: Quot ex diebus tota via constat, totidem equos ac viros ferunt esse distinctos ad singulorum dierum iter faciendum, quos neque vis niuium, neque imber, neque æstus, neque nox distinet quin propositum sibi cursum celerrimè conficiant. Quorum cursorum primus mandata tradit secundo, secundus item tertio: & ita deinceps illa mandata in alium atque alium pertranseunt, quemadmodum apud Græcos fax quam Vulcano per vices ferre cursores perseuerant. Hanc equorũ cursitationem Persæ angarion appellãt. Primus igitur nuntius Susa perlatus, Xerxem Athenis potitũ esse, tanta Persas qui relicti erant voluptate affecit, vt omnes vias myrto cõsternerent, & per eas odores incẽderent, & ipsi in sacrificiis ac gaudiis versarẽtur: secundus autẽ ita eos consternauit vt vniuersi vestes dilaniarẽt, vociferationeq; & eiulatu irrequieto vterẽtur, culpã in Mardonũ refundẽtes, non tã de elatse quã de ipso Xerxe soliciti: idq; tandiu dũ Xerxes illos ita affectos redeundo sedauit. At Mardonius quũ videret Xerxem magnam

è pu-

* *se tales esse qui vellent obsides duci ac morte plecti nisi victores comperirentur Graeci.* vel, Se eo animo esse. Q.d. Se paratos esse ad, &c.

è pugna nauali iacturam feciſſe, ſuſpicans agitare fugam ex Athenis, pro ſeipſo anxius erat, tanquam pœnas daturus, qui regi perſuaſiſſet inferre Græciæ bellum: putabatq; ſibi conducibilius eſſe periclitari aut ſubigere Græciam, aut magna opera aggreſſum honeſtè vita defungi: quanquam opinio eius de ſubigenda Græcia propẽſior erat. Hoc quum ſecum agitaſſet, regem
» hac oratione eſt alloquutus; Domine, noli mœrorem ob hanc rem geſtã capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. non enim certamen quo omnia
» noſtra conſtant, in lignis eſt, ſed in viris & equis. Itaq; nemo tibi aut horum
» qui tibi videntur omnia confeciſſe, egreſſus è nauibus conabitur obuiam ſe ferre, aut ex hac continente: vnde qui ſe obuios tulere, pœnas dedere. Quòd
» ſi tibi videtur faciendum vt Peloponneſum tentemus, continuò tentemus:
» ſi videtur ſuperſedendum, ſuperſedeamus licet. nec animo conſterneris. ne-
» que enim vlla poſſunt ratione ſubterfugere Græci quominus rationem dent
» eorum quæ & nunc & antea perpetrarunt, tuiq; ſint ſerui. Et hoc quidem
» præcipuè tibi agendum puta. Quòd ſi tibi conſtitutum eſt vt ipſe cum exer-
» citu reuertaris, aliud quoque habeo ex hac re conſilium. Ne committas rex
» vt Perſæ Græcis ludibrio fiant. non enim res Perſarum afflictæ ſunt: neque
» tu vbinam viri fuerimus ignaui dicere potes. quales ſi Phœnices & Ægyptij
» & Cyprij & Cilices fuere, [1] nihil iſta ad Perſas attinet culpa. Quare, quoniam Perſæ huius rei inſontes ſunt, iam mihi credito, ſi tibi non videbitur
» permanendum, remea ipſe ad ſolum natale cum pleraque parte copiarum:
» ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militum debeo Græciam
» in tuam redigere ſeruitutẽ. His auditis Xerxes, [2] vt ex malis, gauiſus eſt, voluptatemq; cepit: & ad Mardonium inquit ſe, [3] vbi ad concilium retuliſſet, reſponſurum vtrum eorum eſſet facturus. Et quum in concilium vocaſſet delectos Perſarum proceres, placuit ei Artemiſiam quoque ad conſultandum accerſi: quam ſolam conſtabat antea quæ facienda eſſent intellexiſſe. Quæ vbi aduenit, eam Xerxes ſummotis aliis Perſarum conſiliariis atq; ſatellitibus, hunc in modum alloquutus eſt, Iubet me Mardonius hîc permanere
» ad tentandam Peloponneſum, negans vllam culpam huius damni eſſe penes Perſas atq; pedeſtres copias, [4] ſed eis volentibus hoc tentari debere. Itaque aut hoc me facere hortatur, aut ſibi tradere triginta myriades delectorum militum ad ſubigendam mihi Græciam: me verò ad patrias ſedes cum
» reliquo exercitu reuerti. Tu igitur, quę de pugna nauali non gerenda probè conſuluiſti, dicito vtrũ mihi ſuadeas horum, quod eligendo bene mihi conſuluero. Hæc Xerxi conſultanti reſpondens Artemiſia, Arduum, inquit, rex,
» [5] me dicentem tibi optima, proſperum conſilium dare: tamen ſtatu rerum
» præſentium mihi videtur eſſe faciendum vt tu ipſe domum remees: Mardo-
» nium verò hîc relinquas cum iis quos vult, ſi modò velit ille, atque recipiat ſe iſta facturũ. Nam ſiue ea quæ ait ſe velle, ſubegerit, & hæc ei ex animi ſen-
» tentia ſuccedant, [6] tua res domine agitur: quia id tui ſerui effecerint: ſiue
» Mardonio contra opinionem ſuam contingat, non magna ſanè calamitas e-
» rit, ſaluo & te & rerum domeſticarum ſtatu. Etenim ſi incolumis es & do-
» mus tua, profectò Græci ſæpenumero pro ſeipſis multa certamina curſitabunt: at ſi quid contingat Mardonio eladis, id nullius erit momenti, Græciq;
» vincendo non vicerint, ſeruo tuo interempto. Tu verò Athenis inceniis (cu-
» ius rei gratia expeditionem ſumpſiſti) reuertêris. Delectatus eo cõſilio Xerxes, quòd idem illa ſuaſiſſet quod ipſe haberet in animo: quippe qui (vt ego opinor) non remanſiſſet ſi vel cuncti atque cunctæ id ei ſuaſiſſent. adeo perterritus erat. Artemiſiam igitur laudatam dimiſit, ducentem ſecum liberos regios Epheſum. nam aliquot eum filij nothi comitabantur. Cum quibus ad eorum cuſtodiam miſit Hermotimum genere quidem Pedaſenſem, ſed apud regem inter eunuchos nulli ſecũdum. Incolunt autem Pedaſenſes ſuper Halicarnaſſum: apud quos hoc rei fertur contingere, vt quoties Amphictyonenſibus qui circa eam vrbem habitant aliquid aduerſi certũ intra tem-

[1] *nullã enim rebus damnũ attulerunt Perſæ.*

[2] Sic Græca habẽt ad verbũ pro eo quod eſt, Tanquam illo offerente aliquod inter tot mala ſolatium. vel, Tanquã illo ex rebus alioqui deſperatis aliquem exitũ proponẽte.

[3] *vbi deliberaſſet.* Sed Valla ita vertit ratione habita eorum quæ ſequuntur.

[4] *Vt deliberet re ipſa cõprobaturos.* vel, huius rei documẽtum eſſe daturos.

[5] *me tibi cõſulenti optima dare conſilium.*

[6] *quod geritur tuum eſt,* id eſt, Tuũ cenſetur: Eius laus tibi adſcribitur.

pus eſt euenturum, tũc Mineruæ antiſtiti, quæ illic eſt, grandis barba naſcatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedaſenſibus Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus quos quidem ipſi nouimus, vltio contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem eum captum ab hoſtibus ac venalem mercatus eſt Panionius vir Chius, ex hoc impuriſſimo quæſtu quem factitabat, vitam ducens. nam quos pueros forma præditos coemerat, eos caſtrabat: eosq; aut Sardis aut Epheſum, magna pecunia venundabat. Apud barbaros enim pretioſiores eunuchi ſunt quàm qui non ſunt caſtrati, [1] in omni genere, fidei gratia. Cæterùm vt alios permultos, ita hũc quoq; Panionius excuit, vt qui ex hac re vitam toleraret. Sed non vſquequaq; infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cũ aliis muneribus deductus eſt, progreſſuq; tẽporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem eſt habitus. Quum autem rex aduerſus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiuſdam negotij gratia deſcendit in agrum Myſium, qui à Chiis incolitur, ſed Atarneus vocitatur. ibi inuentum Panioniũ atq; agnitum alloquutus eſt & multis & comibus verbis, primùm recenſens ei quot per illum eſſet aſſequutus bona, deinde pollicens quam gratiam illius meriti foret relaturus, ſi homo cum ſuis domeſticis illuc cõmigraſſet. Ea oratione libenter audita Panionius contulit ſe illuc cum vxore & liberis. Quem poſteaquam cum omni re familiari adeptus eſt Hermotimus, his verbis affatus eſt, O omnium poſt homines natos ſceleſtiſſimum, qui ex nefandiſſima negotiatione quęſtũ facis: quid aut ipſe ego, aut meorum quiſpiam vel tibi vel tuorum cuipiã mali fecit, [2] quòd ex viro neutrũ me reddidiſti? putabáſne fore vt quæ tũc machinabaris laterent deos? qui iuſta lege vtentes, te infandorum opificem tradiderunt in manus meas, [3] vt de pœna à me tibi irroganda queri nõ poſſis. Hęc vbi exprobrauit homini, filiis in conſpectũ eius adductis, qui quatuor erant, coegit patrem genitalia illorum reſcindere: quod quum coactus feciſſet, filij ſui adacti ſunt eius virilia abſcindere. Ita ſuppliciũ ab Hermotimo in Panionium rediit. Xerxes autem filiorum Epheſum deducendorum negotio Artemiſiæ demandato, accitum Mardonium iuſſit è copiis quas liberet eligere, vt conſentanea verbis facta exequi experiretur. Hactenus eo die eſt actũ. Noctu autem regis iuſſu præfecti claſſis è Phalero ſoluentes, retrò Helleſpontum verſus abierunt, pro ſe quiſq; accelerantes ad cuſtodiendas rates quibus rex pertranſiret. Qui quum ad Zoſterem aduentaret, minuta quædam continentis protenta promõtoria barbari ſuſpicati nauigia eſſe, perdiu illinc aufugerunt: tandem deinde edocti non nauigia eſſe, ſed promontoria in agmen ſeſe receperunt. Vt autem dies illuxit, Græci cernentes ibidem pedeſtres copias hoſtium perſtare, rati claſſem quoq; circa Phalerum eſſe, ac pugnam naualem commiſſum iri, ſe ad reſiſtendum apparabant. Sed cognito illam vela feciſſe, confeſtim inſequendã ſibi cenſebant: itaque eam inſequuti Andro tenus, cernere quum nequiſſent, ad Andrum profecti cõſultabant. Quibus Themiſtocles ſuadebat vt inſulas verſus profecti, claſſem hoſtium inſequentes, rectà ad Helleſpontum nauigarent, ſoluturi põtes. Huic contrariam EVrybiades opponebat ſententiam; quòd diceret fore vt ſi diſſoluerent rates maxima ob id calamitate afficerent Græciam. [4] Perſa enim ſi deprehenſus manere in Græcia cogeretur, non quieturus, quòd ſibi otium quidem agenti, nec vlla res poſſet procedere, nec vllus retrò oſtenderetur receptus, & exercitus ſuus fame conficeretur procedenti. nec verò & rebus gerendis operã danti omnia poſſent per Europã ſuccedere, tum in vrbibus, tum in nationibus quæ vel captę fuiſſent, vel antea ſeſe dediſſent: quinetiam tem frumentariã habiturum ex annuis ſemper fructibus Græcorũ. Nũc autem videri, illũ vtpote victum nauali prœlio, nõ perſtiturũ in Europa: ideoq; permittendum fugere, dum in terram ſuam fugiẽdo perueniret. de qua terra deinde certamen fieri iubebant. Huic ſententiæ aliorum Pelopõnenſium duces aſſenſere. At Themiſtocles poſtquã animaduertit ſe nõ poſſe pleriſq; perſua-

[1] *omnis fidei gratia*, ad verbũ, pro, Quacunq; in re fidere ipſis aliquis velit, id eſt, Quæcunq; illis quis cõmittere, in quibus eorum fidem experiatur.

[2] *propter quod me ex viro nihil ofſe fecerit?* Sic ad verbũ habẽt Græca, quæ Valla exponere videtur voluiſſe, non reddere. nã eunuchus nihil eſt, quòd ſit neutrũ, nec vir, nec fœmina. Quidius, Hei mihi quòd dominam nec vir nec fœmina ſeruas. Idẽ in Ibin, Deq; viro fias nec vir nec fœmina, vt Atys.

[3] *vt de pœna quã mihi daturus es queri non poſſis.* id eſt, Tã graues mihi des pœnas, quàm tua flagitia mereantur.

[4] *Perſam enim, ſi intercepta manere in Græcia cogeretur, minimè quieturũ,* (id eſt, aliquid tenaturũ) *quòd quieſcenti nec quicquã ſucceſſurũ foret, nec vllus ad ſua receptus futurus eſſet, & exercitus fame periturus foret: at ſi aliquid tẽtaret, omnia poſſ.* vel, Forte enim vt Perſa ſi intercept &c. à bello non abſtineret.

perſuadere vt ad Helleſpontum nauigarent, adiit Athenienſes, qui præcipuè indignabantur hoſtem effugere, animatiq́ erant ad nauigandum in Helleſpontum, etiam per ſeipſos, ſi cæteri recuſaſſent. Eosq́ ita eſt alloquutus; » Et ipſe multis iam huiuſmodi caſibus interfui, & de multo pluribus audiui » talia contigiſſe, viros ad neceſſitatem redactos prœlium inſtauraſſe, & ſuperiorem quam accepiſſent calamitatem emendaſſe: itaque nos, quoniam in» uenimus quo pacto & noſipſos & Græciam tueremur; repulſa tanta homi» num nube, non inſequamur eos fugientes. Neque enim nos iſta effecimus; » ſed dij pariter & heroes, qui inuiderunt vnum eſſe virum & Aſiæ regem & Europæ; qui ſit impiiſſimus atque ſceleſtus: qui ſacra perinde atque profana » habens, vtraq; incendit, deorumq́; ſimulacra ſubuertit: qui & mare cecidit » flagellis, & compedes in illud deiecit. Sed bene nobiſcũ in præſens tempus » agitur. ideoq́; nunc quidem, vt & noſtri ipſorum & noſtrorum domeſtico» rum curam geramus, & vt ſpatium quis ad reficiendas ædes, faciendamq́ » ſementem habeat, in Græcia maneamus, barbaro prorſus eiecto: quum au» tem ver appetet, tunc in Helleſpontum & Ioniam nauigemus. Hæc dicebat Themiſtocles, animo ſibi apud Perſam ſubſidium comparandi, vt ſi quid apud Athenienſes accideret aduerſi ſibi, haberet quò ſe conuerteret: prout & contigit. Hæc dicenti Themiſtocli Athenienſes, quum tamen ab eo deciperentur, aſſenſi ſunt. [1] nam quum antea prudens habitus fuiſſet, poſtea verò prudens ac bona conſulens compertus eſſet, prorſus ad ei aſſentiendum prõpti erant. Ille, vbi Athenienſes ipſius ſententiã probauere, miſit eueſtigio viros quoſdã cum nauigio ad exponẽda regi mandata, iuſſos tacere, etſi in omne tormentũ deuenirent: quorum vnus erat [2] Sicinus eius contubernalis. Hi poſteaquam ad Atticam peruenere, cæteris apud nauigium remanenti» bus, ipſe ad regem aſcendit, atq; ita eum alloquutus eſt, Themiſtocles Neo» clis filius, dux quidem Athenienſium, ſed inter omnes ſocios vir optimus ac » ſapientiſſimus, miſit me tibi denunciatũ, gratia tibi inſeruiendi ſe retinuiſſe » Græcos, claſſem tuã inſequendi cupidos, pontesq́; qui ſunt in Helleſponto ſoluendi: Itaq; nunc [3] magno cum ſilentio te illuc recipias. Hac re nuntiata, » iſti abiere. At Græci, poſteaquam decreuerunt neq; perſequendam ſibi vlterius barbarorum claſſem, neque nauigandum in Helleſpontum ad ſoluẽdum traiectum, Andrum obſederunt, animo illã delendi. nam primi ex inſulanis Andrij pecunias poſcenti Themiſtocli denegauerant, eiq́; alleganti » Athenienſes illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela & Neceſſi» tate, & ita ſibi dandas vtique eſſe pecunias, reſponderant [4] Athenas propor» tione magnas eſſe atq; felices, & diis propitiis bene proceſſiſſe. nã ſe ad maxi » mã ſoli tenuitatem redactos, Andriorumq́; inſulam totidẽ propitia numina » nunquam derelinquere, ſed ſemper incolere, Inopiam & Impoſſibilitatem: quibus diis obnoxios Andrios pecuniam non daturos. nunquam enim Andriorũ impoſſibilitate validiorem fore Athenienſium potentiam. Hæc illi » quum reſpondiſſent, nec pecuniam dediſſent, obſidebantur. Themiſtocles » verò ([5] neque enim vnquam acquirendo ceſſabat) ad cæteras inſulas minacia verba mittens, pecuniã flagitabat, eiſdem nuntiis eiſdemq́; verbis vtens quibus apud Andrios fuerat vſus: niſi pecuniã darent quam poſcerẽtur: exercitũ ſe Græcorum illuc adducturũ, & eam inſulã obſeſſam deleturũ. Hæc dicendo, ingentẽ pecuniæ vim coegit à Cariſtiis atq; etiã à Pariis: qui audito tum Andrũ obſideri quòd cum Medis ſenſiſſent, tum Themiſtoclẽ maximo in honore inter duces eſſe, hoc metu pecuniã miſere. Aliarum autẽ inſularũ aliqua pecuniã dederit nẽcne, affirmare nequeo: reor tamen alias quoq; dediſſe, nõ has ſolùm. Quanquã Caryſtiis ne hac quidẽ re cõtigit effugere clade, vt Pariis qui Themiſtocle pecunia delinito, hoſtẽ peuitarũt. Ita Themiſtocles ex Andro profectus, clã cæteris ducibus exegit pecunias ab inſulanis. At copiæ Xerxis illic aliquot poſt pugnã dies immoratæ, mouerũt in Bœotos eadẽ qua venerãt via. Quippe Mardonio viſum eſt ſimul regem præmittere,

[1] *Nam quũ, vt antea prudens habebatur, ita etiã re ipſa prudens & conſultus compertus eſſet.* vel, *vt antea ſapiens habeb.*

[2] *ille Sicinus*: cuius videlicet facta fuit modò mentio.

[3] *ſine vlla præcipitatione.* ad verbũ, *cum magna quiete.* Gall. Tout à ton aiſe.

[4] *Athenas meritò eſſe magnas & opulentas: quippe quæ vtilib. deabus bene inſtructæ eſſent:* vel, quibus duæ vtiles deæ ſuppeterẽt. *at verò Andrios ſolũ inops incolere, duasq́; inutiles deas nunquã inſulam ipſorum relinquere, ſed in ea gratũ domicilium ſemper habere; Paupertatẽ videlicet & Impoſſibilitatẽ: quæ deæ quũ Andrius obtigiſſent, nõ eſſe daturos pecunias.*

[5] *Semper enim corradens de aliunde pecuniæ cupidus erat.*

(intempestiuum enim propter anni tempus belligerari) simul in Thessalia satius esse hybernare, & deinde ineunte vere tentare Peloponnesum. Is vbi in Thessaliam peruenit, ibi ante omnia, decem millia Persarum qui immortales vocantur elegit, excepto eorum duce Hydarne, qui negauit se regem esse relicturum. Item ex aliis Persis thoracatos, & [1] mille equites: ad hæc Medorũ, Sacarum, Indorum peditatũ equitatumq; Has nationes sibi totas desumpsit: ex aliis autem sociis paucos, quorũ duntaxat aut [2] speciem animaduertebat, aut aliquod egregium facinus cognouerat. Sed plurimos ex vna gente Persarum delegit torquatos & armillatos: secundo loco, Medos, qui non numero Persis inferiores erant, sed robore: ita vt vniuersi, triginta myriades vnà cum equitibus essent. Hoc interim tẽpore quo Mardonius habet delectum copiarum, & Xerxes circa Thessaliam agit, oraculum è Delphis ad Lacedæmonios venit vt Xerxem pœnas necis Leonidæ reposcerent, & quod daretur ex eo reciperent. Mittunt igitur quàm citissimè Spartiatæ caduceatorem. Is adhuc in Thessalia nactus exercitum, vbi in conspectũ Xerxis venit, ita verba fecit: Rex Medorum Lacedæmonij te & Heraclidæ qui è Sparta sunt pœnas cædis reposcunt, quòd regem ipsorum interemisti dum Græciã protegit. Ad ea Xerxes cachinnos tollit: ac diu responso nõ reddito, Hic, inquit, (monstrato Mardonio, vt ille ei assistebat) pœnas tales dabit quales illos decent. Caduceator hoc responso accepto discessit. Xerxes Mardonio in Thessalia relicto, ipse ad Hellespontum ire maturauit: intraq; quinq; & quadraginta dies ad traiectum peruenit nullam propemodũ partem copiarum ducens: quæ quocunq; veniebat & ad quoscunq; homines, eorum direptis fructibus vescebantur: vbi autem nihil fructuum reperiebant, ipsa herba, vt è solo germinabat: nonnulli, delibatis corticibus, & strictis frondibus arborum, tam agrestium quàm mansuetarum, nihil omnino relinquentes. hoc autem præ fame facere cogebantur. Quos deinde pestilentia excipiente ac dysenteria, *id est, torminibus*, inter viam extinguebantur. Eorum etiam nonnullos Xerxes ægrotos reliquit, iniungens ciuitatibus, vt in quamque veniebat, vti illos curarent & pascerent: quosdam etiam in Thessalia, & aliquot in Siri Pæoniæ, & in Macedonia: vbi sacrum Iouis currum, quem in Græciam tendens reliquerat, reuersus non [3] offendit. Eum Pæones Thracibus quum dedissent, tamen reposcenti Xerxi dixere, vnà cum equis inter pascendum fuisse abactum à Thracibus qui superiora Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex Bisalteorum ac terræ Crestonicæ Thrax facinus eximium fecit. hic & se volentem negauit Xerxi seruiturum, eoq; in edita montis Rhodopes abiit: & filiis vetuit ne aduersus Græciam militarẽt. Illi patre contemptui habito, siue alioqui belli libidine inspiciendi, militauere cum Xerxe. qui postquam incolumes reuerterunt, omnibus pater (erant autem sex) ob eam causam oculos effodit. Et isti quidem hanc mercedem acceperunt. Persæ autem, vbi citato itinere ad traiectum peruenere, Hellespontum nauibus traiecere ad Abydum. non enim intentas iam rates inuenere, sed tempestate dissolutas. Ibi copiosiorem quàm in itinere commeatum adepti, nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibant ex iis qui de exercitu superfuerant: cæteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autem & alia hæc res, Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad oram super Strymonem, illinc non amplius terra iter fecisse: sed exercitu Hydarni permisso, quem ad Hellespontum deduceret, ipsum nauem Phœnissam conscendisse, vt in Asiam se reciperet: & dum cursum tenet, à Strymonia ingenti vento fuisse exceptum: & eo vehementius tempestate vexatum quòd nauis referta vectoribus erat, vtpote quum super contabulationes essent frequentes Persæ qui cum Xerxe vehebantur. Ibi metu perculsum regem cum clamore interrogasse gubernatorem, num qua salus eis esset. Et quum ille respondisset, Here, nulla admodum est, nisi horum vectorum aliqua fiat abitio: tunc Xerxem eo audito ita loquutum,

[1] illos mille equites:
[2] indolem
[3] recepit.

Viri

» Viri Persæ, nunc aliquis vestrûm declaret securam habere regis. in vobis e-
» nim videtur sita esse salus mea. Hæc vbi dixit Xerxes, illos eo adorato desi-
liisse in mare: atque ita leuata naui, Xerxem incolumem in Asiam peruenis-
se. Et vbi primùm in terram egressus est, hoc egisse: gubernatorem, quòd re-
gis quidem animam seruasset, aurea corona donasse. quòd autem multos
Persarum perdidisset, decollasse. Hic autem alter modus qui narratur reuer-
sionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet, cùm propter alia, tum
propter obitum Persarum. [1] nam si id regi à gubernatore dictum est, tamen
ex infinitis rationibus, vel ob hanc vnam, cui repugnari non potest, nega-
rim hoc regem fuisse facturum: quin potius Persas iussurum è tabulatis in
ventrem nauis descendere, vtpote qui primores Persarum essent: & remi-
ges Phœnices, Persis numero pares, in mare deiecturum. Sed is (vt dictum
est superius) itinere pedestri cum reliquo exercitu in Asiam reuersus est.
Cuius rei id quoque magno est testimonio, quòd constat Xerxem, quum
rursus in Asiam reciperet se, Abdera peruenisse, [2] adhibuisseq; cõuiuio Ab-
deritas, & acinace aureo eos [3] ac tiara auro intertexta donasse: & vt ipsi op-
pidani aiunt, illum, postquam ex Athenis retrò fugit (quod apud me fide ca-
ret) illic primùm zonam [4] resoluisse: adeo fuerat terrore correptus. Sunt au-
tem Abdera magis ad Hellespontum sita quàm Strymon, atq; littus ex quo
nauẽ illum conscendisse ferunt. Cæterùm Græci posteaquam Andrum ex-
pugnare nequeunt, conuersi in Carystũ, vastato illorum agro rediere Sala-
minem. Ibi ante omnia diis primitias selegerunt cùm aliarum rerum, tum
Phœnissarũ triremium tres: quarum vna reponeretur apud Isthmũ (quæ ad
meam vsque memoriam extabat) altera apud Sunium, tertia Aiaci illic apud
Salaminem. Secundo loco prædã inter se dispartiere, ex qua primitias Del-
phos misere. Vnde statua effecta est longitudine cubitorum [5] decem, trun-
cam nauis partem manu sustinens: eodem in loco stans vbi Alexander Ma-
cedo aureus. Missis Delphos primitiis, Græci publicè deum percontati sunt
nunquid perfectas & gratas primitias accepisset. Quibus ille respondit ha-
bere se quidem à Græcis aliis, verùm non ab Æginetis: sed reposcere donum
optimè nauatæ ad Salaminem operę in pugna nauali. Id quum audissent Æ-
ginetæ, aureas stellas tres dedicauerunt, quæ super malum nauis æreũ stant
apud angulum, proximè Crœsi craterem. Post dispartitã prædam Græci ad
Isthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorum meritissi-
mo, qui in hoc bello præclarissimè rem gessisset. Eò vbi peruentum est, du-
ces Græci in aram Neptuni suam quisq; sententiã scriptam detulere, quém-
nam ex omnibus primum, & quem secundũ iudicarent. In ea autem suum
quisque nomen inscripsit, se illũ qui præstantissimus extitisset, existimãs: sed
in secundis partibus Themistocli adiudicandis plerique congruerunt. Ita
quũ singuli in primo loco singulos calculos haberent, in secundo Themisto-
cles multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodã supersede-
rint indicare, in suam quisque patriam reuecti, tamen Themistocles & habi-
tus est & celebratus per vniuersam Græciam omnium Græcorũ longè pru-
dentissimus. Ipse tamen quia nõ fuisset honore affectus ab iis qui ad Salami-
nem dimicassent, vt honore afficeretur, Lacedæmonem se cõtulit. Eum La-
cedæmonij & splendidè exceperunt, & magnificè honorauerunt: & primas
quidem partes rei bene gestæ, EVrybiadæ: solertiæ verò ac dexteritatis, The
mistocli dederunt, vtrumque oleagina corona donãtes. præterea hunc [6] bi-
ga quæ apud Spartam erat præstantissima: laudatumq; verbis amplissimis,
trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites vocantur, discedentem ad
Tegeaticos vsque fines comitati sunt. Hunc solũ ex omnibus quos nouimus
hominibus Spartiatę abeuntẽ deduxerunt. Eidem postquã ex Lacedęmone
Athenas venit, ibi [7] Timodemus vnus ex inimicis eius, alioqui nõ è claris vi-
ris, liuore insaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athe-
narũ respectu, nõ sui, ab Lacedęmoniis honores assequutum. Et quum non

[1] *Nam si hæc ita Xerxi fuerunt à gubernatore dicta; ex decem millibus sententiam suã hac de re profecto tibus haudquaquam fuerit qui neget regem hoc facturum fuisse: Persas iuss.* ad verbum, *Ex decem millibus sententiarum* (vel, *opinionum*) *vnam mihi repugnãtem non habeo.* Ex quibus verbis videat lector an aliũ sensum elicere possit.

[2] *& hospitij fœdus cum illo iniisse.* vel *hospitij necessitudinẽ cum illo contraxisse.*

[3] *Ac triremi auro intertexta.* vel, vt alij, *triremi inaurata*, Certè intertexta ita propriè hic diceretur. At Valla κάρη legit pro τεχνῆσι.

[4] *soluisse vt liberum omni metu.*

[5] *duodecim,*

[6] *curru omnium qui Spartæ erant præstantissimo*; vel; *pul. herrimo:*

[7] *Timodemus Aphidnæus.* Valla autem ἀφιδναῖον omisit, aut potius non legit. quod certè suspectũ etiam reddũt quæ sequuntur

faceret finem talia dicendi, inquit ei Themistocles, O homo, ita res habet; « neque ego si Belbinitanus forem, sic à Spartanis honoratus fuissem: neque « tu, etsi Atheniensis. Atque hæc hactenus. Artabazus autem Pharnacis filius, « vir inter Persas cùm antea illustris, tum ex rebus Platæensibus factus illustrior, regem deducebat iis sexaginta millibus quæ sibi Mardonius delegerat: quem vbi traiectu tenus comitatus est, quum iam ille in Asia esset, regressus circa Pælenen agebat, vtpote Mardonio per Thessaliam Macedoniamq; hybernante, nec alias copias obire curante. Nec è sua dignitate existimabat non diripere rebelles Potidæatas, in quos casu incidisset. Etenim Potidæatæ, postquam rex præteriit, & classis Persica à Salamine fugiens abiit è conspectu, à barbaris defecerant: mox aliis quoq; qui Pallenen incolebant rebellantibus. Tunc verò Artabazus Potidæam obsedit: & suspicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipsos obsedit. Eam autem vrbem tenebant Bottiæi qui è sinu Thermæo fuerant à Macedonibus eiecti. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in paludem deductos trucidauit, vrbemque administrandam Critobulo Toronæo tradidit, à genere Chalcidensi. Ita Chalcidenses Olynthum obtinuere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obsidendæ impensius incũbebat. Hoc faciens, cum Timoxeno Scionæorum magistratu de facienda proditione transegit, incertum mihi quónam modo ab initio: neq; enim traditur. ad extremum ita actum est: Quoties exaratum libellum aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere volebat, eum sagittæ postremo inuoluebat, adaptatisque desuper pennis, ad locum de quo conuenerat, sagittam emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, proditionis compertus est. nam Artabazus ad conuentum locum sagittam dirigens, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatæ percussit. Ad quem saucium turba (vt adsolet in bello fieri) quum concurrisset, subitò repulsa sagitta, animaduertens libellum detulit ad magistratus. aderat autem & cæterorum Pallenensium commilitium. Perlecto libello magistratus & cognito proditionis authore, nõ tamen censuerunt Timoxenum esse plectendum, Scionææ ciuitatis gratia, ne in posterum semper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atque hunc quidem in modum Timoxenus proditionis manifestus fuit. Artabazum verò tres iam menses obsidentem ingens æstus maris excepit, & is diutius: vnde barbari videntes locum factum lacunosum, in Pallenen concesserunt. quorum quum duæ partes permeassent eluuiem, tres aliæ supererant, quas vbi pertransissent, oportebat intrare Pallenen. sed eas tanta maris æstuatio inuasit quanta nunquam extiterat, vt indigenæ aiunt, quum ea frequenter illic accidat. Eorum qui nandi erant ignari interiere: qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigiis adorti trucidauere. Huius autem æstus ac restagnationis & cladis Persarum ferunt Potidæatæ hinc causam extitisse, quòd isti è Persis qui sunt à mari oppressi, in templum Neptuni & eius simulachrum quod situm est in suburbanis, impiè gesserant. Hanc fuisse causam illi videntur verè dicere. Eos autem qui superauere, Artabazus in Thessaliam ad Mardonium duxit. Et cum iis qui regem reduxerunt ita est actum. Classiarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, vbi à Salamine fugiens attigit Asiam, rege cum aliis copiis è Chersoneso Abydum traducto hyemauit apud Cumam. Idem primo statim vere Samum conuenit, ibi nonnullæ naues hyemauerant. Eius classis pleriq; epibatæ erant ex Persis & Medis, ducesq; superuenerant, Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi filius, cuius patruelis Amitres ab eodem ascitus erat istorum collega. Hi vtpote magnopere percussi, non audebant occasum versus producere, ne vnus quidem: sed apud Samum subsidentes Ioniam à rebellando prohibebant, trecentas naues cũ Ioniis habentes. Neq; expectabant fore vt Græci in Ioniã irent, sed vt sua tutari contenti essent: ducta ex hoc coniectura, quòd ipsos ex Salamine fugientes non fuissent insequuti, sed libenter abscessissent. ' Atque vt se victos

mari,

' De marii gitur animũ abiecerãt, sed longè superiorem, &c. ad verbũ, Circa mare igitur animo victi erant. vel, animum ceciderant. Id est, De rebus igitur mari gerendis spem abiecerant.

mari, ita longè ſuperiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, ſimul conſultabant ſi quid mali poſſent facere hoſtibus, ſimul ſubauſcultabant quónam res Mardonij ſpectarent. At Græcos excitabat tum veris aduentus, tum Mardonius in Theſſalia agens. & eorum quidem exercitus pedeſtris nondũ cogebatur: naues autem in Æginã abierãt numero centũ ac decẽ, præfecto atq; nauarcho Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Ageſilai, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidis, qui fuit Anaxilai, qui fuit Archidami, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopõpi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit EVryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Ariſtodemi, qui fuit Ariſtomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Hi omnes, præter duos, qui primi poſt Leutychidem cõmemorati ſunt, reges Spartæ fuerunt. Athenienſium autem, duce Xantippo Ariphronis filio, hac omni claſſe Æginam profecta, adueniunt eò nuntij Ionum iidem qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios vt Ioniam liberarent, quorum vnus fuit Herodotus Baſilidis filius. Hi, ſeptem fuerant ab initio, qui coniuratione inter ſe facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, poſtea conſpiratione patefacta per vnum ex ipſis qui rem detulerat, cæteri qui ſex erant, è Chio ſe ſubduxerunt, Spartamque ſe contulerunt, & tunc Æginam, oraturi Græcos vt in Ioniam nauigarent: ægreque exoratos Delon vſque perduxere. Nam vlteriora omnia Græcis formidoloſa erant, cùm locorum ignaris, tum plena hoſtium eſſe, & tantundem abeſſe Samum, quantum Herculis columnas credentibus. Contigitque id rei vt neque barbari ſupra Samum occidentem verſus nauigare auderent, metu perterriti: neque Græci Chiorum rogatu, orientem verſus, vltra Delon. ita timor medium eorum tuebatur. Dum Græci nauigauere in Delon, Mardonius qui in hybernis apud Theſſaliam erat, inde mouens miſit ad oraculum quendam genere Europeum, nomine Murem, iubens vt quantumcunque ſibi liceret peruaderet ad oraculum conſultandum: edocuitq; quid vellet ab oraculis ſcire. Quid autem fuerit haud compertum habeo. non enim memoratur: opinor autem nihil aliud quàm de rebus præſentibus fuiſſe. Conſtat hunc * Murem in Lebadiam veniſſe, & mercede corrupto quodam indigena, Trophonium deſcendiſſe, & ad Abas Phocenſium, ad oraculum: quinetiam prius Thebas adiſſe. Ibiq; tum Apollinem Iſmenium cõſuluiſſe, quòd illic, quemadmodum in Olympia, fas eſt in templis ſciſcitari oracula: tum quodam non Thebano, ſed peregrino pecunia corrupto, in delubro Amphiarai obdormiſſe. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco * vaticinum eſſe, quòd quum Amphiaraus optionem eis dediſſet vtrum mallent vate vti ſe, an auxiliatore: Thebani ſibi auxiliatorem eum maluerunt. eapropter nefas eſt vlli Thebano illic obdormiſcere. Tunc autem maximũ extitiſſe miraculum, vt à Thebanis mihi narratur: Murem Europeum peruestigatis omnibus oraculis, iſſe etiam ad fanum Apollinis Ptoi. vocatur autem id fanum ita: ſed ipſorum Thebanorum eſt, ſitum ſupra paludem Copaidem, ante montem, proximè vrbem Acræphiam. Ad hoc templum poſtquam peruenisſet is qui Mus appellaretur, ſequutos eum tres viros publicè delectos ad deſcribenda ea quæ homini reſponderentur, & ſtatim antiſtitem barbara lingua vſam: & qui eos ſubſequebantur, ſtupuiſſe audientes barbaram linguam pro Græca. Quumque neſcirent quid in præſenti negotio agerent, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebant abſtuliſſe, & in illis ea quæ dicerentur à propheta exaraſſe, eaq;, vt dicebant, lingua Caria: & vbi illa ſcripſiſſet, digreſſum in Theſſaliam abiiſſe. Ea Mardonius intelligens quid dicerent, nuntium dehinc Athenas mittit Alexandrum Macedonem Amyntæ filium, † tum quia in eum propenſi erant Perſæ, (quippe cuius ſororem Gygæam Amynthæ filiam in matrimonio habuerat Bubares vir Perſes, ex qua genuerat Amyntham in Aſia, aui materni fe-

* Murem Lebadeã (Bœotiæ oppidũ) veniſſe, & mercede pellecto quodam indigena, ad Trophonium (i. in antrũ Trophonij) deſcendiſſe. S. μαντεῖον ſignificat hic verius Oraculum conſulere: vt annot. Paul. Leop. Emẽ. lib. 8. c. 1. S.

† tum quòd affinitate eũ Perſis iunctus eſſet;

rentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data erat incolẽda vrbs Alabanda) tum quia audiebat hospitalem atq; munificum esse virum, Mardonius mittendum duxit: hac præcipuè ratione arbitratus se conciliaturum sibi Athenienses, populum & multum & strenuum esse audiens, [1] & qui cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuus author extitisset. Quibus sibi conciliatis, spem cõcipiebat facilè potiundi maris, prout etiam contigisset. nam terrestribus copiis longè sibi superior esse videbatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorũ. Cui fortassis oracula illa reddita suadebant vt Athenienſem sibi socium asciſceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat septimum à Perdicca, qui Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aeropus, Perdiccas, ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyriis transgressi superiorem Macedoniam, peruenerunt ad vrbem Lebæam. vbi se ad mercenariam operam regi locauerunt, vnus quidem equis, alter verò bobus, minimus autẽ natu minutis pecoribus pascendis. [2] Erant autem priscorum hominum tyrãnides in re nummaria exiles, non solùm populares facultates: adeo ipsi regi sua vxor coquebat cibaria. Hæc quum animaduertisset panem pueri Perdiccæ mercenarij, dum coqueretur, effici duplum quàm erat, idq; semper contingere, indicauit marito. [3] Ille re audita, illico ingressus est vt ostentum cerneret, quónam modo quid maius excresceret: moxq; ascitis mercenariis, vt à sua domo discederent imperauit. Et quum isti dicerent, ita demum se abscedere iustum esse vbi mercedem accepissent: [4] tunc rex mercedem nominari audiens, Hunc, inquit (solem ostendens, in deum contumelioſus) dignam vobis mercedem reddo. Immeabat autem in ædes per fumarium sol. Hoc audientes maiores natu Gauanes & Aeropus, stetere attoniti. at puer, Accipimus rex quæ das, præloquutus, gladio (nam gladium gerebat) circumscripsit in pauimento domus solem: circumscriptumq; quum ter in sinum suum hausisset, abiit cum cæteris. [5] Quale autem esset id quod faciebat puer, & quòd data cum illorum assensu accipiebat minimus natu, renuntiauit quidam assessorum regi. Hoc audito, rex ira percitus equites ad eos interimẽdos mittit. Est autem in ea regione amnis, cui tanquã liberatori immolant posteri illorum, qui ab Argo erant. hic amnis, posteaquam eum Temenidæ trãsierant, ita vehemens effectus erat vt ab equitibus transiri nequierit. Temenidæ in aliam Macedoniæ plagam transgressi, habitarunt prope hortos qui ferebantur esse Midæ Gordio geniti, quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenûm foliorum, fragrantiori odore quàm cæteræ: & in quibus (vt fertur à Macedonibus) Silenus fuit exceptus. Super eos situs est mons nomine Bermius, per hyemem inaccessus. Hinc egressi postquam eam plagam obtinuerunt Temenidæ, cæteram Macedoniam subegerunt. Ab hoc autem Perdicca hunc in modum Alexander oriundus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ: pater Alcetæ fuit Aeropus, Aeropi Philippus, Philippi [6] Argæus, huius Perdiccas, qui parauit imperium. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui vbi Athenas venit à Mardonio missus, ita verba fecit: Viri Athenienses, Mardonius hæc inquit: Nuntius mihi ab rege venit in hæc verba: Athenienſibus iniurias quas mihi intulerunt omnes remitto. nunc autem Mardoni ita facito: Suam eis regionem reddito: præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suaque libertate potiantur. Quinetiam eorum templa, si mecum fœdus inire volent, omnia quæ ego incendi,

[1] *& quem cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuũ autorem extitisse credebat.*

[2] *Erãt enim olim regna etiam in re nummaria exilia, non solùm populus. Regis autem vxor illis ipſamet farinã subigebat: sed dũ coqueretur panis Perdiccæ pueri mercenarij in duplã molem excrescebat. Quod quum semper cõtingeret, id marito indicauit.* Dicit autem τυραννίδες pro τύραννοι, perinde est enim ac si dixisset, Erãt enim olim ipsi quoque reges pecuniæ inopes. Quod Herodotus subiunxit, ne cui mirũ videatur quòd rex ipse illos pascendis suis armentis & gregibus præfecerit. At Valla ex *enim* faciẽs nutẽ, ita hoc interpretatur quod de regis vxore narratur, quasi Herodotus hoc velut argumentum illius inopiæ afferat: id eoque particula *adeo* vtitur.

[3] *At illi vt audiuit, statim hæc cogitatio animũ subiit* (vel *illi in mentem venit*) *factum illud magnum aliquid portendere. ideoq; accersitis mercenar.* Ad verbum, *Portentum esse* [*hanc rem*] *& ad magnum aliquid spectare*, vel *tendere*. At Valla et rotem inceptum ab ἐπῆλθε, prosequutus est in φέρει. [4] *Tunc rex, vbi mercedu mentionem fieri audiuit, sole tunc fortè per fumarium* (siue caminum) *domum ingrediente, dixit furore correptus, At ego hãc mercedem vobis dignam rependo. ostendebat autem solem.* vel. *At ego vobis hanc mercedem persoluo.* id est, in mercedem: vel, pro mercede: vt μισθὸν dicatur per appositionem. Videtur autem voluisse significare illos debere abundè magnæ mercedis loco ducere quòd saluos illos à se dimitteret.

[5] *At regi quidam ex eius assessoribus, quod egerat puer, & quod ille, quum omnium natu minimus esset, quæ sibi data erant accepisset, id certo consilio factum esse, renunciauit.* Nam σαφὲς φάναι (rarissimum alioqui loquendi genus) hoc videtur significare. q.d. Gallicè, Et qu'il ne faisoit cela sans y auoir bien pensé. [6] *Argæus.*

restituito.

restituito. Hic nuntius quum mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi, nisi
per vos steterit. Ego verò hæc vobis duco dicenda: quid insanitis, bellum
regi inferentes, cui nec vnquam præstare, nec semper obstare poteritis? No-
stis enim Xerxis & copias & facta: auditis quoq; nunc de exercitu qui me-
cum est [1] quem si superaueritis atque viceritis, nulla vobis (si sapitis) spes erit,
quum alius multo maior exercitus sit adfuturus. Nolite igitur, æquiparan-
do vos regi, priuari solo vestro, [2] & pro vobis ipsis assiduè discurrere. imò po-
tius his molestiis vos explicate, quum adsit vobis pulcherrima explicandi
facultas, quòd ab rege prouocati vt societatem belli nobiscum ineatis citra
dolum & fraudẽ, liberati eritis. Hæc me iussit, Athenienses, apud vos Mar-
donius dicere. Ego verò de mea in vos beneuolentia nihil commemorabo.
neque enim nunc primùm eam cognouistis. Obsecro autem vt Mardonio
morem geratis, quos animaduerto non semper validos fore ad gerendum
cum Xerxe bellum: quales si animaduerterem esse, nequaquam huc cum
his mandatis veniissem. Quippe regis vires supra humanas sunt, & manus
prælonga. [3] Quòd nisi properè assentiamini magna pollicentibus, quippe
ex æquo fœdus facere volentibus, timeo vestram vicem, qui ex omnibus
sociis & maximè in via habitatis, & soli semper præcipuam cladem accipi-
tis, possidentes terram inter diuersas acies positam. [4] Itaque inducite hoc
in animum quod magnopere est è vestra dignitate, quum rex magnus vo-
bis Græcorum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus. Hæc Alexan-
der. Quem Athenas ire ad inducendos in barbari societatem Athenienses
quum audissent Lacedæmonij, id ne fieret vehementer extimuerunt, re-
miniscentes oraculorum fatale esse vt ipsi cum cæteris Dorienſibus è Pelo-
ponneso eiicerentur à Medis pariter & Athenienſibus. ideoque sine mora
mittendos illuc censuere legatos. Et sanè contigit vt concioni adessent La-
cedæmonij. extraxerant enim Athenienses tempus, probè scientes fore vt
Lacedæmonij audirent venire à barbaro nuntium ad societatem contra-
hendam. quare de industria id fecere ad declarandam Lacedæmoniis sen-
tentiam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander, excipientes nuntij Spar-
tanorum ita loquuti sunt. Nos verò misere Lacedæmonij oratum vos ne-
quid noui in Græciam agatis, neque verba quæ adferuntur à barbaro ad-
mittatis: quòd id neque iustum sit vllo modo, neq; decorum cum aliis Græ-
cis, tum præcipuè vobis: Idque multis de causis. Vos enim hoc bellum ex-
citastis etiam nobis inuitis, & propter imperium vestrum est decertatum,
quod certamen nunc in vniuersam Græciam emanauit: [5] cuius totius vos
præcipui authores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto toleran-
da. quum præsertim constet Athenienses semper & iam inde à priscis tem-
poribus vindicasse permultos homines in libertatem. Et tristem quidẽ con-
ditionem vestram dolemus, quòd iam bis prouentu frugum fraudati estis,
& iam domibus quæ dirutæ sunt caretis. quo nomine Lacedæmonij vobis
ac cæteri socij spõdent se vxores vestras & omnia ad bellum inutilia [6] proxi-
mè domesticos suos, quoad bellum hoc steterit, alturos. Neq; verò vos Ale-
xander Macedo seducat, [7] commendans Mardonij orationem. facit enim
quod sibi faciendum est: quippe qui tyrannus tyranno operam præstat. Sed
non idem vestra facere interest, si rectè sapitis, qui scitis nihil barbaris esse
neque fidum neque verum. Hæc quum nuntij dixissent, Athenienses Ale
xandro ita respõderunt, Et ipsi cognitum habemus hoc, vires Medorum etiã
atq; etiam maiores esse quam nostras, vt id [8] nihil interfit exprobrare nobis:
attamen in tutanda libertate eatenus resistemus quatenus valebimus. Vt
autem societatem cum barbaro contrahamus, neque tu persuadere tentes,
neque nos, si tu tentaueris, persuadebimur. [9] Tu verò renuntia Mardonio
Athenienses dicere, quoad sol eodem itinere meabit quo nunc meat, eousq;
se nunquam cum Xerxe societatem inituros, sed se protegendo propulsatu-
ros eum, fretos ope deorum atque heroum, quorum ille, nihil pensi habens,

[1] quo si potẽtiores extiterit, eum q; vicerit, (quod nequaquam speratu. si sapitis)
[2] & semper deuita vestra periclitari. Vos igitur potius ingratiã cũ rege redite, quo reconciliationis pulcherrimã se vobis offerat occasio, regẽ ad hanc propensum habentib. Iniita nobiscum citra dolũ & fraudem societate belli, liberi estote.
[3] Nisi igitur statim cũ illis paciscamini, luculẽtas conditiones vobis proponentibus, quibus paciscẽ volũt.
[4] Enimuerò morem gerite. magni enim vestra refert, regem magnũ vobis solis Græcorum iniurias condonare, & amicitiam vobiscum inire velle.
[5] Adde quòd Athenienses, qui horum omniũ authores exstiterũt, primos ex Græcis inguẽ seruitutis subire, res est profectò intolerãda: quum præsertim vos constet semper & iam inde à prisc. vt legatur ηγωνῶς δυλοσωνης.
[6] ad rem domesticã pertinentia:
[7] polieni, id est, exornans.
[8] nihil opus sit
[9] Atque adeo nunc renuntia Mardonio.

& templa & simulacra incendit. [1]Tu quoq; posthac cum istiusmodi oratione ne committas vt Athenis videaris, néve per speciem emolumentorũ infanda nos facere suadeas. nolumus enim te ingratũ quippiam ab Athenien-sibus pati, quibus & hospes & amicus es. Hæc Alexandro respõderunt. nuntiis autem Spartiatarum ista, [2]Lacedæmonios vereri ne fœdus ineamus cum barbaro, sanè humanum est: neq; hoc verentes eos turpe est venisse, quibus mens Athenienſium inexplorata esset; quoniam neq; tantum auri vsquam genitum est, neq; regio vlla specie & bonitate præstans, quam nos accipientes, vt cum Medis sentiremus, ad tradendã seruituti Græciam induceremur. Quod ne faciamus, etsi velimus, multa & magna nos dehortantur: primum atq; idem maximum, quòd deorum ædes effigiesq; incensæ pariter & obrutæ sunt, quas nos in primis vltum ire necesse est potius quàm cum iis fœderari qui ista fecerunt: deinde, quum simus Græci eiusdem & sanguinis & linguę, quorum & fana & sacrificia communia sunt, & mores adsimiles, eorum proditores fieri Athenienses, non bene haberet. [3]Ex quo, si antea nescie-batis, nunc ita accipiatis, dum vel vnus Athenienſium supererit, nunquam nos conuenturos esse cum Xerxe. Vestram autẽ erga nos prouidentiam, [4]quòd consulatis nobis domo carẽtibus ita vt domesticos nostros alere velitis, gratiam habemus: & [5]licet beneficium vestrum cumulatum sit, nos tamen ita illud tolerabimus vt nihil vobis molestiæ adferamus. Quod quum ita sit, copias primo quoq; tempore emittendas curate. nam (vt nos coniectamus) non diu differet barbarus ingredi regionem nostram: sed simulatque acceperit nuntium nos nihil eorũ esse facturos quæ orauit, aderit. qui antequam adsit in Attica, tempus est nos in Bœotiam auxilio ire.

[1] *Tu quoque ne posthac in conspectum Athenienſiũ venias orationem huiusmodi adferẽs: neque, dum in nos officiosus esse videris, (vel bene de nobis meteri) ad committenda nefaria nos hortare.*

[2] *Veritos quidem esse Lacedamonios ne cum barbaro fœdus iniremus humanum fuit: sed tamen turpe esse videtur, vos qui scire-tis quæ sint animi magnitudine prædi ti Athenienses, eo metu correptos fuisse. quoniam neque tantũ, &c.* Vt sit sensus, illũ quidem timorem, humanũ fuisse, id est, à diffidentia quadam naturæ hominum ingenita profectum esse: nõ debuisse tamen vllũ in illis reperire locum illam diffidentiam apud illos qui Athenienſium magnitudinẽ animi perspectam haberẽt. Simplicior tamen esset sensus, & ad verba ista quæ sequũtur, accommodatior, εἰ μὴ πρότερον ἐπιτρόπους, si αἰχμῆς cum ἐπιτρόπους iungi posset, eo modo quo dicitur κακοῦ ἐπίτροπος & κακοῦ οἰδίπους, pro ἐπίτροπος. Sed & φρόνημα simpliciter pro proposito seu mente possimus etiã fortasse accipere, cum Valla. [3] *Atqui adeo hoc scitote si antea nescivistis;* [4] *quòdita vobis prospiciatis quorũ euersæ sunt fortunæ, vt alere domesticos nostros velitis,* [5] *At vos quidè benevolentiæ officio plenè iã defuncti estis: nos verò quibus poterimus modo nos sustentare pergemus, nihil vobis facessendo negotij.* Negant enim se velle vti beneficio illo quod obtulerũt Lacedæmonij, cuius tamẽ gratiã illis habeant nõ minus quàm si vterẽtur. Ideoq; χάριτας ἐκπεπλήρωται referendũ est ad id quod obtulerunt Lacedæmonij, quamuis non præstiterint. q. d. Iam nos vobis abundè obstrinxistis, quum hoc beneficium in nos conferre paratos esse vos dixistis. [6] *At Thessaliæ duces adeo non pœnit.* vel, *Thessaliæ principes, aut primores.* [7] *Porro quum in Bœotiam peruenissent exercitus, Mardonium adeuntes Thebani, consilium illi dabant, nullum locum illo castris ponendo opportuniorem esse dicentes: neque vlterius progredi eum finebant, sed ibi confidentem dare operam* volebant *vt Græciam vniuersam sine prælio subigeret,*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER NONVS, QVI INSCRIBITVR CALLIOPE.

HOc ab Athenienſibus reddito responso Lacedæmonij Spartam reuerterunt. Mardonius autem, posteaquam regressus ad eum Alexander Athenienſium responsa indicauit, mouens è Thessalia citato agmine Athenas ire cõtendit, quacunque iter faciebat, illinc viros ad bellum sumens, [6]Thessalis ducibus. Quos adeo non pœnitebat eorum quæ hactenus egerant, vt etiam multo studiosius Persam inducerent. E quibus Thorax Lariſæus & Xerxem effugientem deduxerat, & tunc Mardonium propalam deducebat in Græciam. [7]Mardonium autem, vbi cum exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: suadendoque non sinebant progredi longius, quòd negarent vllum locum ponendis castris opportuniorẽ esse quam illum, vbi subsidens consequeretur vt omnẽ Græciam sine prœlio subigeret. Arduum enim esse vniuersis etiam hominibus vi subigere Græcos inter se cõuenientes: quod & antea cognouissent. Si verò feceris (dicebãt) quod nos suademus, occupabis nullo negotio validiſsima quæ-

» ma quæque illorum consilia. Mitte pecuniam ad eos qui prępotentes sunt in
» ciuitatibus: missa pecunia Græciam ad factionem rediges: hinc eos qui te-
» cum non sentient, admotis copiis facilè expugnabis. Hæc Thebani suade-
bant: quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi fastu, partim
acri quadam libidine Athenas iterum occupandi: præsertim sperans incen-
sis per insulas ignibus declaraturum se regi Sardibus agenti, Athenas ab ipso
teneri. Igitur in Atticam contendens, quum illic Athenienses ne tunc qui-
dem inuenissent, sed pleroſque eorum in classe ad Salaminem esse audiret,
vrbem cepit desertam, decimo mense quàm fuerat ab ipso rege capta. Eò
10 postquam venit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam Hellespon-
tium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat
autem eadem mandata, gnarus ille quidem nõ benetuolo erga ipsum animo
esse Athenienses, sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta
omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. Hac de causa Murichidẽ
misit in Salaminem. Is vbi in senatum venit, Mardonij mandata exposuit. è
senatoribus Lycidas sententiam dixit, satius videri sibi esse vt ea quæ Muri-
chides apud senatum diceret, ipsi admittentes ad populum referrent. Hæc
ille dicebat siue quòd pecuniam à Mardonio accepisset, siue quòd id sibi
probaretur. Quod simulatque audiere Athenienses, tam ij qui ex concilio,
20 quàm qui extra concilium erant, indignè ferentes, Lycidam circumstete-
runt, lapidibusque interemerunt: Hellespontium verò Murichidem dimi-
serunt illæsum. Excitato de Lycida apud Salaminem rumore, & cognito
quod gestum erat, Athenienſium vxores, alia aliam exhortantes atque pre-
hendentes, vltrò domum Lycidæ adiere, hominisque vxorem ac liberos la-
pidauerunt. Hunc autem in modum Athenienses in Salaminem transie-
runt: Quandiu ipsi copias è Peloponneso venturas sibi auxilio expectabant,
tandiu hostes in Attica habuere statiua: at vbi & socij tardius segniusque a-
gunt, & Mardonius aduentans iam esse in Bœotia audiebatur, ita expor-
tatis omnibus rebus & ipsi in Salaminem traiecerunt, nũtiosq; in Lacedæ-
30 monem miserunt conquestum de Lacedæmoniis, qui neglectui haberent
barbarum esse Atticam ingressum, neque cum ipsis ei in Bœotiam occurris-
sent: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eum deficere vellent, Mardo-
nius spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis essent, se aliquod per
semet remedium inuenturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonij
solennia quæ vocantur Hyacinthia: quæ festa dei celebrare plurimi facie-
bant. ad hæc murum sibi in Isthmo extruebant, qui iam pinnas acceperat.
Ad hos posteaquam nuntij Athenienſium Lacedæmonem venerũt, ducen-
tes secum Megarensium ac Platæensium legatos, ephoris aditis, ita loquuti
» sunt, Athenienses ad hæc nos referenda miserunt, regem Medorum cùm
40 nostram nobis regionem reddere velle, tum societatem nobiscum æquis
» conditionibus inire citra fraudem & dolũ, tum aliam regionem nostræ ad-
» dere, quam ipsi nostro arbitrio optauerimus: nos tamen pudore ' Græci nu- ' Ionis Græci.
» minis, & pro magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nolle, sed
» recusare, quamuis iniuria affectos à Græcis ac proditos. Qui, etsi non igno-
» remus conducibilius esse nobis societatem inire cum Persa, quàm bellum
» gerere, tamen sponte nostra societatem non inibimus. Et hæc quidem no-
» stra sunt quæ in Græcos præstamus officia. At vos, qui tunc in omnem me-
» tum deueneratis ne paciscerem cum Persa, posteaquam compertam ha-
» buistis sententiam nostram nequaquam prodendi Græciam, & murũ quem
50 in Isthmo inædificabatis absoluistis, nullam habetis Athenienſiũ rationem:
» & quum conueneritis nobiscum de occurrendo Persæ ad Bœotiam, deser- ' Bœotia frustrati summo. id est, spe congrediendi cum hoste in Bœotia.
» tores extitistis, pro nihilo ducentes barbarum Atticam esse ingressum. Itaq;
» vobis Athenienses in præsens vsque succensent quòd non estis officio fun-
» cti: quod superest, vt primo quoq; tempore nobiscum copias mittatis, iubẽt:
» quò barbarum in Attica (quoniã ' in Bœotia defecimus) excipiamus nostra

in terra, vbi campus Thriasius appositissimus erit ad dimicandum. Hæc vbi accepere ephori, responsum in diem posterum distulerunt: postero die in alterum: idq; in decem dies fecerunt, diē de die extrahentes. Intra quod tempus vniuersi Peloponnenses magno studio incumbētes, Isthmum muro intercluſere, ad finemq; perduxere. [1] Non ausim dicere hāc fuisse causam cur isti tantopere soliciti fuerint, quum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur: nunc autem nihil aliud curarent quàm vt sibi Isthmus inædificaretur, putantes non amplius se quicquam Athēiensibus indigere. At sub aduentum Alexandri in Atticam, muro quem extruebant nondum perfecto, Persas vehementer extimescebant. Tandem & responsum & exitus Spartiatarum fuit huiusmodi: Pridie quàm iam vltimum concilium fieret, vir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potentiæ, quum audisset ab ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his verbis eos alloquutus est, Ita se habet, viri ephori: si Athenienses non sentiunt nobiscum, sed cum barbaro, quamuis valido muro sit Isthmus inædificatus, tamen magnæ fores patefactæ sunt barbaro in Peloponnesum. Quare prius eos audiatis quàm aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat. Hoc Chileus consilium dedit. quod in animum admittentes ephori, confestim nihil colloquuti cum nuntiis qui à ciuitatibus venerant, quinq; millia Spartiatarum quum adhuc nox esset [2] dimisērūt, præposito eis Pausania Cleombroti filio. Quæ præfectura erat quidem Plistarchi Leonida geniti: sed quum is puer esset, Pausanias præfectus est, qui eius patruelis erat & idem tutor. nam Cleombrotus Anaxandridę filius, pater Pausaniæ, iam nō supererat, non diu pòst quàm copias quæ murū extruebāt in Isthmo, reduxerat, vita functus. Reduxerat autē ab Isthmo copias Cleombrotus ob eā causam, quòd sibi inter sacrificādum aduersus Persam sol in cœlo obscuratus esset. Elegit autē Pausanias sibi collegā EVryanactem Doris filiū, suum gentilem. His copiis è Sparta cū Pausania profectis, nuntij de illarū profectione ignari, vbi dies illuxit, ephoros adeūt, habentes in animo abire in suam cuiq; ciuitatem. Vbi adierunt, ita verba fecere, Vos quidē Lacedæmonij desidentes hîc Hyacinthia agitis, ac luditis, sociis proditis: Athenienses verò, vt à nobis læsi, & ob penuriam sociorū, ita vt poterūt cum Persa trāsigent. Soluta autem societate vobiscum, palàm est nos, quum regis fuerimus socij, militiæ comites futuros in quamcunq; regionē nos illi educent. Inde vos discetis quidnā vobis ex ea re sit euēturum. Hæc loquutis nuntiis Ephori iureiurando interposito dixere suas se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim barbaros appellabant. Hoc illi nō intelligentes, quid diceretur sciscitabantur. Sciscitati, & rem omnem edocti atq; stupefacti, quàm celerrimè abiere ad illos insequēdos, & cum iis quinq; millia finitimorū Lacedæmoniorum delecta. His Isthmū versus ire maturātibus, Argiui, vbi primùm audiere copias è Sparta cum Pausania profectas, præconē, quem optimum è diurnis cursoribus inuenerunt, in Atticā mittunt ad Mardonium: qui videlicet antea receperāt se futuros impedimento quominus Spartiata egrederetur. Præco vbi Athenas peruenit, Mardoni, inquit, miserunt me Argiui nuntiatū tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, seq; ne illa progrederetur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille loquutus, retrò abscessit. Quo audito Mardonius iam non fidebat amplius perstare in Attica: vbi ideo hactenus immoratus fuerat quòd audire cuperet ac scire quid ab Athenienſibus ageretur, neq; populans neq; lædens Atticū agrum, assidue sperans fore vt secū illi paciscerentur. Quod vbi desperauit, re cōperta, priusquam Pausanias cum copiis Isthmū egrederetur, subduxit exercitum, incensis Athenis, & siquid aut murorū aut ædium priuatarū sacrarumq; extabat, eo omni diruto atq; obruto. Ideo autē excedendū sibi putauit, quòd neq; adequitabilis esset Attica regio, neq;, si ipse malè pugnasset, euadi poterat nisi per angustias,

[1] *Cur autem antea quidē quum Alexāder venit Athenas, tam anxiè obstiterint quominus Athenien ses Medorum partes sequerentur, tum verò nihil de hac re soliciti fuerint, huius rei causam aliam adferre non possum, quàm quòd murū Isthmi extruxerant, seq; iam Athenſiū opera nil opus habere existimabāt: at quum Alexander in Atticā venit, nondū extructus erat. sed opus hoc promouebant, Persas vehementer extimescētes. Tandem verò & respons. &c.* Vallę impo suit vocabulum ἀλλόγλωσσον, quod tūxit cum proximè præcedentib. verbis, quū ad βάρβαρον ferātur, hoc modo, διότι ἴσχυε βάρβαρος ἀνὴρ ὁ ἀλλόγλωσσος ὅτι, &c.

[2] *emiserunt, septenis Helotibus circa vnumquenque collocatis.*

Quæ verba à Valla hîc omissa, reperiuntur pag. 273.

ſtias, vbi à paucis tranſitu prohiberi poſſet. Statuit igitur recedere illinc Thebas, tum ciuitatem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam iter facienti perfertur nuntius properans, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito cõſultabat ſi quo pacto hos primùm poſſet excipere. Itaq; conuerſum exercitũ ducebat, Megara, præmiſſo equitatu qui omnem oram Megaridem incurſaret. Huc vſq; Europę ad ſolem occidentem verſus longiſſimè proceſſit hæc Perſica expeditio. Poſt hæc nũtius ad Mardonium venit, Græcos in Iſthmo coactos eſſe: atq; ita retroceſſit per Deceleam. Magiſtratus enim Thebani accolas Aſopiorum accerſierant, qui Mardoniũ in Sphendaleas & illinc in Tanagram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctẽ moratus Mardonius, poſtero die in agri Thebani Scolon tranſuerſis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorum rura, tametſi Medicas partes fouentium, vaſtauit: non illorum odio, ſed ingenti neceſſitate adactus: quòd vellet cum caſtra cõmunire, tum, ſi ſibi in acie non cederet ex ſententia, effugium comparare. Exporrexit autem caſtra ſua ab Erythræis, ſecũdum Hyſias, Platæenſi tenus agro, iuxta flumen Aſopum: muro communiens, ſed non pro magnitudine caſtrorum, verùm per ſingulas frontes dena ſtadia habente. Hoc in opere barbaris occupatis Attaginus Phrynonis filius vir Thebanus conuiuio magnificè apparato Mardonium ipſum & Perſarum honoratiſſimos quinquaginta inuitauit. fiebat autem cœna Thebis. inuitati illi hominem ſunt ſequuti. Cætera quæ referam, ex Therſandro accepi, viro quidem Orchomenio, ſed Orchomeni inter primos honeſto: qui ſe quoque aiebat ad hanc cœnam ab Attagino inuitatum cũ quinquaginta Thebanis: nec vtroſq; ſeorſum diſcubuiſſe, ſed [1] in ſingulis lectis alternos Perſam & Thebanum. Secundum cœnam quum potioni daretur opera, Perſam qui eodem thoro recũbebat, Græcè ipſum interrogaſſe cuias eſſet: ſe verò reſpondiſſe Orchomenium eſſe: tum illum dixiſſe, Quoniam tu mihi menſæ conſors & libaminum effectus es, volo tibi » relinquere ſententiæ meæ monumentum, vt ipſe quoq; præſcius huius rei, queas tibi conſulere. Cernis hos Perſas in conuiuiũ acceptos, & copias quæ » ad flumẽ in caſtris relictæ ſunt? horum omnium paruo pòſt tempore pauculos cernes ſuperſtites. Et inter dicendum multas lacrymas Perſam effudiſſe: » Admiratumq; ſe eam orationem, ad illũ dixiſſe. Nónne hæc Mardonio expedit dicere, & iis Perſis qui ſecundum eum in honore ſunt? Et illum ſubiecciſſe, Hoſpes, quicquid ex deo fieri oportet, id homini ineuitabile eſt. nam » ne credibilia quidem dicentibus credere quiſquam vult. Atq; hæc permulti » Perſarum quum ſciamus, tamen Mardonium ſequimur illigati neceſſitate. » Eſt autem hoc in hominibus accerbiſſimum, eum qui multum ſapit, [2] minimè potentem eſſe. Hæc ego ex Orchomenio Therſandro audiebam, atq; adeo ipſum hæc ſtatim aliis enarraſſe priuſquã prœlium ad Platæas factum eſt. Porro Mardonio in Bœotia ſtatiua habenti, præbuerunt copias cæteri circà Græci, qui cum Medis ſentiebant, [3] & ad Athenas congregati ſunt, præter Phocenſes. nam & iſti vehementer partibus Medorum ſtudebant, non tamen voluntarij, ſed coacti. Sed iidem non multis pòſt diebus quàm Thebas itum eſt, & ipſi aduenere, mille armati, duce Harmocyde inter populares ſpectatiſſimo. Eos Mardonius, vbi Thebas peruenere, miſſis equitibus iuſſit ſeorſum in campo ſubſidere: quod quum feciſſent, protinus adfuit vniuerſus equitatus. Vnde poſtea rumor exercitum Græcorum qui cũ Medis erant, peruaſit, Phocenſes ab equitatu iaculis confoſſum iri. quinetiam per ipſos Phocenſes idem diuulgatum eſt: quos tunc dux ſuus Harmocydes » his verbis adhortatur, O Phocenſes, palàm eſt hos homines certæ nos necis » deſtinaſſe, accuſatos (vt opinor) à Theſſalis. Quare vnũquenq; veſtrũ oportet egregium virum eſſe potius quàm dedentes nos fœdiſſima morte trucidati. Ipſi quoq; intelligant ſe barbaros eſſe inter Græcos, quibus mortẽ [4] in» tulerunt. His ſuos Harmocydes hortabatur. Quos vbi cõcluſere equites, in-

[1] *in ſing. lectis binos*; *Perſ.*

[2] *nihil in poteſtate habere.* id eſt, Ei qui ſapientia magnã præditus ſit, vel prudentia, non habere res vllas in poteſtate, ſed cogi ad res eas à quibus alioqui eũ ſua prudentia dehortetur. Alium ſenſum ex tempore elicere ex hoc loco nõ potui.

[3] *Et vna illi eo aduerſum Athenas mouerunt.*

[4] *machinati ſint*, vel *molliti.*

uehebantur tanquam adeos occidendos,telis intentis veluti emissuri:non-
nulliq; emiserunt. Phocenses ex aduerso stantes facto orbe quoquouersus
quum sese opponerẽt,ibi equites digressi retrò abiere. [1] Incertum an ad hos
interficiendos rogatu Thessalorum ierint equites:& posteaquam animad-
uerterunt eos ad defendendum se conuertere, veriti ne ipsi vulnerarentur,
ita retrò abscesserint, tanquam à Mardonio iussi:an experiri voluerint num
quid isti præstantiæ haberent.Post abscessum autem equitatus,misso ad eos
præcone Mardonius ita inquit, Bono estote Phocenses animo: viros enim
strenuos vos esse dedistis specimen,nõ tales quales ego audieram.Quo ma-
gis alacri animo tolerate hoc bellum.non enim aut me beneficiis aut regem
vincetis.Hactenus quę circa Phocẽses sunt gesta.Lacedæmonij vbi ad Isth-
mum venere, illic castra communiere. quod quum audirent cæteri Pelo-
ponnenses, vtique ij quibus meliora cordi erant, cernerentq; Spartiatas e-
gredi volentes, indignum se putauerunt à Lacedæmoniis se in exeundo su-
perari:itaque quum pulchrè litatum esset, cuncti ex Isthmo profecti sunt &
in Eleusinem peruenerunt:vbi quum pulchra etiam fuissent exta,ire perre-
xerunt.Quibus Athenienses è Salamine transmittentes,in Eleusine admixti
sunt.Isti posteaquam ad Erythras Bœotiæ venere,cognito barbaros ad Aso-
pum castra habere; inito de hac re consilio, eregione tetenderunt sub Ci-
theronis radicibus.In quos Mardonius quòd in campum non descenderẽt,
omnem immittit equitatum, cui præerat Masistius (à Græcis Macisius di-
ctus) vir apud Persas inclytus, Nysæo equo insidens, aureo fræno & aliis in-
signibus eximiè ornato. Equites vbi promouere ad Græcos, per turmas e-
gressi,multum detrimenti inferebant, fœminas eos appellando.Erant fortè
Megarenses ea parte collocati qua nulla alia magis oppugnari, nullaq; ma-
gis ab equis adiri poterat:hac,impressione facta equitum, Megarenses quia
premebantur,mittunt ad duces Græcorum præconem,qui ita,quum venit,
verba fecit, Megarenses aiunt, viri socij, Nos soli excipiendis hostibus im-
pares sumus,qui tenemus eandem in qua collocati sumus à principio statio-
nem:vbi hactenus tametsi ægrè, tamen strenuè fortiterq; resistimus. nunc
nisi alios nobis substituatis, scitote nos abacie discessuros. Hæc vbi præco
renuntiauit,Pausanias experiri fecit Græcos,siqui alij vltrò ad locum irent,
vt Megarensibus succederent.Recusantibus cæteris Athenienses susceperе
hoc munus,videlicet eorum trecenti delecti, quibus præerat Olympiodo-
rus Lamponis filius. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Erythras castra
habentibus instructi succedere,sagittariis sibi assumptis.qui quum aliquan-
diu pugnassent,hic fuit pugnæ exitus:Impressionem faciente per turmas e-
quitatu, equus Masistij, vt erat præ aliis eminens, sagitta per latus ictus est:
quo dolore in pedes erectus,Masistium excussit.Collapsum cõfestim Athe-
nienses circumsistunt:equoq; prehenso,hominem sese defensantem interi-
munt,quum aliquandiu non potuissent.Ita enim erat armatus:scilicet intus
gerebat thoracem aureis squamis consertum,desuper Phœniceum paluda-
mentum. [2] Eius thoracem quum ferirent, non prius aliquid profecerunt
quàm quidam re animaduersa illum percussit in oculo. Ita Masistius colla-
psus interiit. Hæc autem res latebat alios equites. non enim eum aut ab è-
quo cadentem viderant aut occumbentem.ac ne tum quidem quum se re-
cipiebant,quod actum erat cognouere: sed postquam constitere, quia ne-
mo ipsis imperabat,statim desiderauerunt ducem: cognitoq; quod gestum
erat,mutuò se adhortati,omnes in hostem equos admisere, vt mortuum e-
riperent.Eos autem conspicati, non iam turmatim sed vniuersos pariter ir-
ruere,cæterum exercitum inclamauerunt. Sed dum omnis peditatus auxi-
lio veniebat,interea cietur acre prœlium de cadauere.at vbi præsidio vene-
re copiæ,non amplius perstitere equites: ita nec mortuum eripere potue-
runt,sed alios [3] super illum è suis amisere. Digressi illinc duo circiter stadia,
consultantes quid facto opus esset,decreuere sibi carentibus præfecto eun-

dum

[1] *Affirmare autem non possum ac &c.*

[2] *Eius autẽ thoracem percutientes,nihil proficiebant: donec quidam re animaduersa &c.* id est, Sed quidã tandem re animaduersa, &c.

[3] *præter illum*

dũ ad Mardonium. Vbi in castra rediere, ingens luctus cũ omnẽ exercitum, tũ verò Mardonium cepit, exstincti Masistij, viri secundũ Mardonium honoratissimi tam apud Persas quàm apud regẽ: ita vt eiulatus eorum omnem Bœotiã peruaserit, & seipsos & equos & iumenta totonderint. Et barbari quidem suo more Masistium defunctũ honorabant. Græci autẽ, postquã equitatũ inuadentium excepere, & exceptum repulere, multo sunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plaustro impositũ per stationes circumtulerunt. erat autem spectaculo digna proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo faciebant quia cuncti relictis stationibus ad intuendum Masistiũ pergebãt. Dehinc cẽsuerunt ad Platæas descendendũ, quòd sibi Platæẽsis ager multo esset opportunior habendis castris quàm Erythræus, eũ propter alia, tũ propter aquandi commoditatẽ. Vbi visum est in eum locum & ad fontem Gargaphium, qui ibidem est, satius abire, & dispositis stationibus illic habere castra, sumptis armis abierunt per radices Cithæronis secundum Hysias in agrum Platæensem. Eò quũ peruenere, stationes nationatim communierũt, proximè fontem Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non editos tumulos & locum planum. Ibi in distinguendis nationibus magna sanè altercatio extitit inter Tegeatas & Athenienses, vtrosq; se dignos qui alterum cornu tenerent arbitrantes: & sua facinora præclara tũ recentia tum prisca referẽtes. Dicebant quidem his verbis Tegeatæ, Hoc nos semper digni honore à sociis omnibus habiti sumus, quotiescunq; à Peloponnensibus communiter in externas peregrinationes itum est, & proximè, & quondam, iam inde ex quo Heraclidæ post mortem EVrysthei sunt conati in Peloponnesum redire. quo tempore hanc dignitatem assequuti sumus ob hanc rem gestam: Posteaquã cum Achæis & Ionibus, qui tunc Pelopõnesum incolebãt, nos auxiliarij in Isthmũ profecti consedimus aduersus eos qui redire conabantur, tunc Hyllus orationem habuit, nõ expedire vt vterq; exercitus confligendo periclitaretur: sed vt aliis acquiescentibus, secum singulari certamine dimicaret is quem Peloponnenses iudicarent è suo exercitu præstantissimum. Accepta conditione Peloponnenses fœdus in hæc verba percusserunt, Si vinceret Hyllus Peloponnensium ducem, vt Heraclidæ in paterna reuerterentur: sin victus esset, retrò Heraclidæ cederent, & exercitum abducerent, néve per annos centum de redeundo in Peloponnesum agitarent. Ab omnibus sociis ad eam rem voluntarius electus est dux atque idem rex noster Echemus Aeropi filius, Phegei nepos, qui singulari congressus certamine Hyllum interemit. Ex quo facto nos cum alia decora inter Peloponnenses assequuti sumus, quæ adhuc obtinemus, tum hoc, vt alteri cornu præessemus quoties communiter itur in expeditionem. Et vobis quidem Lacedæmonij non aduersamur, sed optionem cedimus vtri cornu præesse malitis: alteri verò cornu vt præsimus nobis vendicamus, quemadmodum vsque fecimus ad hoc tempus. Etiam verò citra hoc factum quod narrauimus, Athenienſibus sumus digniores qui hanc dignitatem obtineamus: quippe qui prosperè & multa vobiscum viri Spartiatæ certamina decertauimus, & multa cum aliis. Quo fit vt æquius sit nos alterum cornu tenere quàm Athenienses: à quibus non tales gestæ res sunt quales nobis, neque recentes neque vetustæ. Hæc Tegeatæ. Ad quæ hunc in modum respondere Athenienses; Etsi scimus has copias pugnandi cum barbaro non altercandi gratia esse contractas, tamen quoniam Tegeata referre constituit præclara facinora tum vetusta tum noua, quæ per omne tempus vtrique fecerunt: necesse habemus & nos exponere apud vos vnde nobis patrium sit, ' qui semper egregij fuimus, esse primos potius quàm Arcadibus. Heraclidas, quorum ducem isti apud Isthmum se prædicant interfecisse, nos soli excepimus, eiectos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum seruitutem fugientes adibant: & EVrysthei iniuriam vnà cum eisdem pugnando propulsauimus, victoriaque potiti sumus de iis

' bonam operam inuenientibus;

qui tum Peloponnesum tenebant. Præterea Argiuos, qui aduersus Thebas cum Polynice militauerant, vita defunctos & insepultos, ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos & in nostra terra apud Eleusinẽ humatos fuisse dicimus. Iam verò nostrũ præclarũ facinus extat etiam in Amazonidas, quæ à flumine Thermodonte aliquando in nostram terram excurrere. Ac ne in heroum quidem laboribus qui ad Troiam bellauerunt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mentionem. [1] etenim siue qui tunc egregij fuere, nunc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc egregij sunt, satis sit de rebus priscis ista dixisse. Vt nullæ autem res aliæ nobis gestæ sint, (quæ multæ & præclarissimæ sunt, præut quorumq; aliorũ Græcorum) certè ob rem in Marathone à nobis gestam digni sumus qui hoc decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorum per nos cum Persa dimicauimus, & rem tantam aggressi, victores euasimus, sex & quadraginta nationibus superatis. quo solo nomine digni sumus vt hunc loci honorem consequamur. Verùm non decet in hac rerum conditione de loci dignitate contendere. vbicunq; & iuxta quoscunque vobis Lacedæmonij videbitur appositissimum nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Vbicunque enim loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere. itaq; ducite nos, tanquã vobis parituros. Hæc quũ pro sua parte dixissent Athenienses, cunctus Lacedæmoniorum exercitus succlamauit digniores qui cornu tenerẽt Athenienses quàm Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu. Mox hunc in modũ instructi sunt & qui superuenere Græcorũ, [2] & qui à principio venerant: Dextrum cornu tenebãt Lacedæmoniorũ decem millia, quorum quinq; millia erant Spartiatarũ, quos custodiebãt leuiter armata triginta quinq; millia seruorum, septenis seruis circa singulos Spartiatas collocatis. [3] Applicauerãt autem sibi Spartiatæ, & honoris & virtutis ergo, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundũ hos stabant Corinthiorũ quinq; millia. [4] Præter hos inueniebãtur apud Pausaniã stantes trecenti Potidæatæ eorũ qui ex Pallene erant. Iuxta hos stabant Arcadũ Orchomeniorũ sexcenti: iuxta hos Sicyoniorũ tria millia. Hos sequebantur Epidauriorum octingenti: super hos locati erãt Trœzenij mille. iuxta Trœzenios [5] totidem Lepræatæ. post hos Mycenæorum & Tirynthiorum quadringenti: secundum hos, mille Phliasij: dehinc Hermionenses trecẽti, iuxta Hermionenses, Eretrienſium & Styreorum sexcenti. iuxta hos, Chalcidensium quadringenti. post hos, Ampraciatarũ quingenti. post eos, Leucadiorũ & Anactoriorum octingenti. Hos sequebãtur Pallenenſium qui sunt ex Cephallenia, ducenti. post hos instructi Æginetarum quingẽti. iuxta hos Megarensium tria millia, quos sequebantur Platæensium sexcenti. Vltimi & iidem primi stabant Athenienses, læuum tenentes cornu, octo millia duce Aristide Lysimachi filio. Hi omnes, præter eos qui septeni circa singulos Spartanos stabant, fuerunt numero triginta octo millia & septingenti, omnes grauis armaturæ, aduersus barbarum contracti. Leuiter verò armati, triginta quinque millia, septeni circa singulos Spartiatas collocati, quorum vnusquisque ad pugnandum erat instructus. [7] Circa cæteros autem Lacedæmonios ac Græcos singuli ferme leuiter armati numero trigintaquatuor millia quingenti. Summa igitur totius leuis armaturæ, quæ pugnare posset, [6] sexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Platæas conuenit pugnæ aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit vndecim myriades, minus mille & octingentis, *id est, centum octo millia ducenti*. Sed numerum vndecim myriadum expleuere Thespienses, qui aderant ad mille & octingentos, qui nec ipsi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Asopum castra distributi communierant. Barbari verò qui cum Mardonio e-

[1] *Qui enim tunc strenui fuere, fieri potuit vt nunc sint ignaui: & qui tunc ignaui, fieri potuit vt nunc sint fortiores. De rebus igitur olim gestis* (vel, de nauata igitur olim opera) *hæc dixisse sit satis.*

[2] *Pro οἱ ἄρχων ἀπίκοντες* hunc legisse suspicor *οἱ ἀρχὴν ἀπ-ικόντες*: quæ lectio, non illa, mihi probatur.

[3] *Delegerant autem Spartiatæ Tegeatas qui iuxta ipsos starent, & honoris & virtutis.*

[4] *Impetrauerant autẽ à Pausania vt sibi adstarent trecenti Potid.*

[5] *ducenti Lepræatæ,*

[6] *Reliquorum autem Lacedæmoniorum & Græcorum milites leuiter armati erant triginta quatuor millia quingenti, vtpote viro vno vnumquemque circumsistente.* id est. Ita quidem rationem huius numeri ineundo, vt reliquos Lacedæmonios & Græcos vnum habuisse virum sibi adstantem singulos dicamus, non septem, vt Spartiatas. Dixit autẽ *ὡς ἕνα* pro *ὡς ἑπτὰ ἑόντας*, vt modo dixerat *ὡς ἑόντων ἑπτὰ*. quod & ipsum Valla potius quàm per nominatiuum, vertisse ita debuit, *vtpote septenis circa singulos Spartiatas collocatis*. vel, *vtpote septenis vnumquemque Spart. circumsistentibus.* [7] *Sexaginta nouem millia.* nam inter *sex myriades* (quæ sexaginta millia efficiunt) & *ἐννεακισμύριοι πέντε* (id est, *quingenti*) interiectum est *ἓξ ὀγδοήκοντα χιλιάδες*, quæ Valla fortasse in suo exempl. non habuit.

rant,

rat, posteaquam Masistium luxerunt, cognito Græcos apud Platæas esse, & ipsi ad Asopum qui illac fluit, ita sunt eregione à Mardonio collocati: Aduersus quidem Lacedæmonios Persæ, qui quia numero antecedebant, eorum acies quæ multæ erant, vsque ad Tegeatas opponebantur: ita vt quod robustissimum in exercitu erat, id omne contra Lacedæmonios: quod infirmius, id contra Tegeatas esset. Hæc faciebat Mardonius Thebanorum indicio atque admonitu. Iuxta Persas autem idem collocauit Medos, vt ex aduerso essent Corinthiis & Potidæatis & Orchomeniis & Sicyoniis. Post Medos collocauit Bactrios ex aduerso Epidauriorum & Trœzeniorum & Lepræatarum ac Tirynthiorum, Myceuæorumq; & Phliasiorum. Secũdum Bactrios collocauit Indos ex aduerso Hermionensium & Eretrieorum Styreorumq; & Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos Ampraciatis, & Anactoriis, & Leucadiis, & Pallenensibus, & Æginetis. Post Sacas posuit ex aduerso Athenienſium Platæensiumq; ac Megarensium, Bœotos & Locros & Melienses & Thessalos, & [1] mille Phocensium. Non enim Phocenses omnes à partibus Medorum stabant, [2] sed eorum nonnulli cum Græcis sentiebant apud Parnassum deprehensi, & illinc profecti deduxerant comitatiq; fuerant Mardonij copias pariter & Græcorum qui cum illo erant. Contra Athenienses item posuit Macedonas, Thessaliæq; accolas. [3] Hæ nationes à Mardonio in aciem instructæ erant maximè celebres maximeq; insignes, & præcipuè mentione dignæ: necnon cæterarum quoque gentium viri memoratu digni, cum aliarum, tum Phrygum, Mysorũ, Thracum, Pæonum. Quinetiam Æthiopum [4] & Ægyptiorum qui Hermotybies & Calasiries nominantur, gladio cincti, qui soli sunt ex Ægyptiis pugnaces: à Mardonio, quum adhuc esset in Phalero, è nauibus in quibus epibatæ erant, in terram translati. non enim cum pedestribus copiis, quæ cum Xerxe Athenas ierant, Ægyptij censi fuerant. Barbarorum igitur (vt etiam superius ostensum est) triginta myriades fuere: Græcorum verò Mardonij auxiliariorum, nemo numerum (neque enim numerati fuerãt) nouit. Vt autem cõiectura colligi licet, ad quinque myriades fuisse coniecto. Tot ex aduerso instructi fuere pedites: equitatus verò seorsum erat collocatus. Ita dispositi nationatim manipulatimq;, vtrique postero die sacrificaueruntApud Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi filius. is enim hunc exercitum vates comitabatur, Eleus quidem & ex genere Iamideorum Clytiades, sed à Lacedęmoniis ciuitate donatus. Nam consultanti vaticinum apud Delphos de prole respondit Pythia, quinque ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. oraculo non intellecto Tisamenus gymnasiis operam dabat, tanquã gymnicas victorias adepturus. quũq; se exerceret in quinq; certaminibus, in vno dum currit Olympia, venit in contentionem victoriæ cũ Hieronymo Andrio. Lacedæmonij autem interpretantes nõ ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere vt vnà cũ Heraclidis bellorũ dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiam, abnuebat: quòd negaret se allo pretio id facturum quàm si Spartiatam se ciuem facerent, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ quũ audissent, ab initio ferentes indignè, oraculum missum omnino fecerunt: tandem imminente hoc ingenti Persici exercitus metu, annuebant, impertireq; homini volebant. Eos iste immutatos intelligens, negare iã se eo solo esse contentum: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatã eadem conditione qua & ipse fieret. Hoc autem dicens imitabatur (vt cõiectare licet) Melampodem, regnũ pariter & ciuitatẽ deposcens. Etenim Melampus quum ab Argiuis mercede cõduceretur è Pylo ad compescendum morbum furoris mulierum Argiuarum, deposcebat pro mercede dimidium regni. recusantibus id Argiuis atq; digressis, quum plures è mulieribus insanirent, ita obtẽperantes, quod Melampus poposcerat daturi reuexerunt. Ibi ille cernens hos esse immutatos, plura

[1] illos mille Phoc.

[2] sed partem etiam Græcorum nonnulli ex illa fossa bant, qui in loca Parnassi vicina se receperant: è quibus excurrentes, Mardonij exercitum & Græcos qui cum eo erant agebant ac feriebant, i diripiebant.

[3] Hæc sunt nomina nationum à Mardonio in aciẽ instructarũ, earum quidẽ quæ quũ amplissimæ essent, celeberrimæ erant, maximiq; fiebant. Sed & ex aliis nationibus aliqui immixti illis erant, Phrygum & Thracum, & Mysorum & Pæonum.

[4] & Ægyptiorum Hermotybies & Calasiries, qui vocantur Ensiferi. qui soli ex Ægyptiis sunt ad pugnam apti: hos autem è nauibus quibus vehebantur eduxerat, quum adhuc apud Phalerum esset.

optauit, negans se indulturum quæ vellent, nisi & fratri suo Bianti tertiam partem regni donassent. Argiui in arctum redacti hoc quoq; annuerunt. Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiorem in modum egebant, prorsus assenserunt: & concessu istorum Tisamenus Eleus Spartiata effectus quinque maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinque autem certamina hæc fuere: Vnum & id primum hoc quod pugnatum est ad Platæas: alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atque Argiuis: tertium, quod in Dipæensibus cum vniuersis Arcadibus præter Mantineos: quartũ quod cum Messeniis ad Isthmũ: vltimum, quod in Tanagra cum Atheniensibus & Argiuis. Hoc autem vltimum peractum fuit quinque certaminũ. Tisamenus igitur Spartiatarum tunc ductor vaticinatus est Græcis in agro Platæensi: & apud Græcos quidem pulchrè litatum est, si se defenderent, non si Asopum transgressi pugnam capesserent. Mardonio autem capessendæ pugnæ quido non extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. nam is quoque Græcis sacrificiis vtebatur, haruspicem habens Hegesistratũ virum Eleum, & Telliadeorum præstantissimũ. Hunc ante ea tempora Spartiatæ quum cepissent, in vincula coniecerant morte affecturi, vt à quo multa intoleranda perpessi fuissent. Ille in hac calamitate positus, vtpote pro anima solicitus, & qui ante mortem multa ac tristia foret passurus, rem perpetrauit fide maiorem. nam vt erat ligneis atque ferratis soleis vinctus, ferro quod illatum fuit potitus, confestim excogitauit opus omnium quæ nos nouimus animosissimum. [2] Commentus enim qua ratione reliquũ pedis educeretur, præcidit sibi dimidiũ pedem. hoc acto, quamuis ab excubitoribus obseruaretur, tamen subruto muro profugit Tegeam versus, noctu iter faciens, interdiu syluis se abdens atque immorans, vt trinoctio Tegeam peruenerit, Lacedæmoniis eum passim perscrutãtibus, admirantibusq; magnopere hominis audaciam, cuius dimidiatum pedem iacentem cernerent, ipsum inuenire non possent. Ita Hegesistratus Lacedæmoniis elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmoniis, trãsfugit. Sanato vulnere & ligneo pede ascito, ex professo Lacedæmoniis hostis extitit. Sed non ad postremum ei protractum in Lacedæmonios odium profuit. nam in Zacyntho quum vaticinaretur, ab his captus atq; interemptus est. Verùm hic Hegesistrati interitus posterior rebus Platæensibus fuit. Tunc autem is à Mardonio non exigua summa conductus, cupidè sacrificabat cũ in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Quum igitur exta non essent pulchra ad pugnam committendam, neq; ipsis Persis, neq; Græcis qui cum illis erant, (habebant enim & Græci suum haruspicem quẽdam Leucadium Hippomachum) [3] quumq; dilaberẽtur multi Græci, suasit Mardonio Timogenides Herpyis filius vir Thebanus vt exitus Cithæronis custodiendos curaret, quòd diceret [4] assiduè Græcos ad hostem quotidie trãsire, seq; complures deprehendisse. Iam autem dies octo abierant positis eregione castris, quum iste Mardonio hoc consilium dedit. Mardonius, admoneri se probè intelligens, primis tenebris equitatum mittit ad ingressus Cithæronis qui Platæas ferunt: quæ Bœotij Tria capita, Athenienses Capita quercus appellant. Equites missi non frustra peruenere. nacti enim ingredientia campum quingenta iumenta quæ commeatũ è Peloponneso ad exercitum subuehebant, diripiunt: & eos qui iumenta sequebantur, immisericorditer trucidant, neq; iumentis neq; hominibus parcentes. In quibus occidendis posteaquam satis sunt grassati, cum cæteris quæ eripuerãt, ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestã biduum absumptum est, neutris pugnam lacessere volentibus. nam etsi Asopo tenus barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri tamen sibi transeundum statuebant. equitatus modò Mardonij progrediebatur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani, vtpote in amorem Medorum vehementer propensi, ferebant alacriter bellum, & assiduè prouehebantur vsq; ad prœlium: deinde

[1] Sunt qui caussã interpretantur.

[2] Pedis enim extremum partem resecuit, quàm prius ad reliquam educendam dimensus spatium esset.

[3] quumq; subingrederentur Græci, & eorum numerus cresceret,

[4] subingredi quotidie Græcos, & fore vt ipse multos interciperet. Iam autem d.

de excipiendis. Persæ pariter ac Medi præcipuè præclara facinora edebant. His amplius ad decem vsque dies nihil est actum. at vbi vndecimus dies illuxit, quum & Græci multo plures efficerentur ad Plateas castris eregione positis, & Mardonius stationem grauaretur, ibi venere in colloquium Mardonius Gobryæ & Artabazus Pharnacis filius, vir apud Xerxem inter paucos Persarum virtutis expertæ. quorum consultantium hæ fuere sententiæ: Artabazi quidem, expediens esse cõtractis quamprimùm copiis ire ad mœnia Thebana, quò multum rei frumentariæ ipsis, multumq; pabuli iumentis compararent: atque ibi considentes per otium rem conficerent, videlicet quum multum auri tum signati tum non signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterent, eos præcipuè qui ciuitatibus præsiderent. fore enim vt illi suam traderẽt libertatem: neque oportere pugnandi adire discrimen. Eadem autem Thebanorum quæ istius sententia erat, tanquam aliquid vltra hoc prospicientis. Mardonij autem sententia ferocior pertinaciorque, & nullo modo cedẽs: quippe opinantis meliorem suum esse quàm Græcorum exercitum, & satius primo quoque tempore confligere, quàm committere vt plures quàm coacti erant Græci cogerentur. Hegesistati verò auspicia valere sinere, nec eis vim afferre: quinimo Persarum more seruato debere confligere. Mardonio ita opus facto esse censenti nemo contradicebat, qui, vbi sententia sua vicit, accitis cohortium præfectis, & qui secum erant ducibus Græcorum (penes eum nanque erat summa imperij, non penes Artabazum) percontabatur num aliquod oraculum scirent de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentibus euocatis, partim quòd ignorarent oracula, partim quòd haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius, Quoniam vos » aut nihil nostis, aut promere non audetis, ego rem proferam, vtpote bene » cognitam habens. Est oracullum, Persis fatale esse vt in Græciam profecti diripiant templum quod Delphis est, vtque direpto templo omnes intereant. » Quocirca, quum hoc sciamus, neque diripere conabimur, neque adibimus templum, ob hanc causam interitum deuitaturi. quo nomine quicunque » vestrum bene Persis volunt, voluptatem capiant, tanquam Persis Græcos » superaturis. Hæc loquutus, secundo loco signum dedit vt omnia [a] apparārent, & corpora curarent, veluti sub lucis exortu prœlio futuro. Oraculum autem, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyriis & Encheleorum copiis. Quod autem de hoc prælio redditum est à Bacide, id verò hoc fuisse,

Gramineis ripis Æsopi ac Thermodontis
Barbarica Graiis acies clamore ciebunt.
Hic multi occumbent defuncti nomine vitæ,
Quando sagittiferis aderit lux vltima Medis.

Hæc ego atque alia his similia è Musæo noui ad Persas spectauisse. Fluuius autem Thermodon Tanagran ac Glisantem interfluit. Insequenti nocte quàm Mardonius de oraculis interrogauit, exhortatusque suos est, excubitores dispositi fuere. Eius noctis quum multum processisset, conticiniumq; in exercitu esset & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonum, ad excubias Athenienſium adequitauit, efflagitauitq; suos vt cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores, plerique remanserunt, nõnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis inquiunt quendam equo aduectũ esse è castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans Athenienſium duces, velle se in colloquium illorum venire. Duces, hoc audito, confestim ad locum excubiarũ sequuti sunt. » quos Alexander, vbi venere, his verbis alloquutus est, Viri Athenienses, hæc » ego vobis verba pro deposito trado, necui efferatis nisi Pausaniæ: ne ob id » me perditum eatis. Quod haud quaquam dicerem nisi de vniuersa Græcia » solicitus essem: quippe qui vetusta origine Græcus sum, nec vellem videre

[a] apparauit, & singula ordine disposuerunt.

Græciam [1] pro libera seruientem. Itaque vos certiores facio, Mardonium atque exercitum itare non posse, alioqui olim iam conflictatum fuisse. Is nunc sacrificia valere sinere constituit, & vbi primùm illuxerit, vobiscum confligere: extimescens admodum (quantum ego coniicio) ne plures ad copias vestras accedant. Ad hæc vos parati estote. Quòd si differet Mardonius, nec committet certamen, vos perseuerate hîc manere: ad paucos enim dies eis suppeditat commeatus. Quòd si hoc bellum vobis ex sententia finietur, debebit aliquis vestrum reminisci mei meæq; liberationis, qui Græcorum causa rem adeo [2] temerariam, libenter tamen feci, vt ad vos consilium Mardonij deferrem: ne barbari ex improuiso vos adorirentur. Ego autem sum Alexander Macedo. Hæc loquutus Alexander, ad exercitum se recepit ad suamq; stationem. Duces Atheniẽsium ad cornu dextrum profecti, quæ ab Alexandro audierant Pausaniæ retulere. Hac ratione Pausanias in metum Persarum adductus, Quoniam, inquit, sub auroram prœlium fiet, [3] expedit vos Athenienses stare in acie aduersus Persas vobis cognitos, vt qui cum Medis in Marathone pugnaueritis: nos verò qui eorum sumus inexperti atque ignari, (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contra vobis oppositos Bœotos, & Thessalos: quorum sumus experti, horum Græcorum gratia. Itaque opus est sumptis armis vos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire. Ad hæc ita respondere Athenienses, Nobis quoque olim iam inde ab initio, posteaquam aspeximus Persas aduersus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere quod vos dicere occupastis: sed verebamur ne non grata esset vobis oratio. nunc quandoquidem ipsi fecistis huius rei mentionem, & nobis iucunda oratio est, & parati sumus istud exsequi. Vbi hoc vtrisque complacitum est, & loca permutauerunt, sub auroram rem aduertentes Bœoti ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardonius extemplò & ipse conatus est Persas contra Lacedæmonios transferre. Pausanias autem hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dextrum cornu Spartiatas reducit. At vbi Mardonius & ipse suos in sinistrum reduxit, & acies pristino in loco stetere, misso caduceatore ad Spartiatas ita inquit, Lacedæmonij, vos verò fama fert omnium qui istic sunt esse præstantissimos, qui neque è bello fugiatis, neque ordines deseratis, sed perstantes aut interficiatis hostes, aut ipsi occumbatis. Horum nihil admodum veri est, quippe antequam manus conserantur, vos cernimus fugientes, aciemque deserentes, & relegato Athenienſibus periculo, consistentes ex aduerso nostrorum seruorum: quod neutiquam est factum præstãtium virorum. Ex quo plurimùm de vobis nos fefellit opinio, quos expectamus [4] ex nominis gloria missuros vestra sponte caduceatorem nos prouocatum, quòd cũ solis Persis, tanquam huic rei sufficientes, pugnare velletis. At [5] nihil tale inuenimus quale ferebatur, sed potius esse vos metu perterritos. Nunc igitur quoniam ipsi nõ occupastis hoc dicere, occupamus: vt quandoquidem vos inter Græcos præstantissimi esse existimamini, & nos inter barbaros, dimicemus totidẽ vtriq; numero, & si videatur vt cæteri quoq; itidẽ, & illi postmodũ pugnent: sin hoc non videatur, sed satis esse nos solos decernere, nos soli decernamus, & vtri è nobis viterint, ij totum exercitũ vicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, quũ aliquãdiu expectasset, nemine quippiã respõdẽte, retrò abiit, & rem Mardonio retulit. Ille maiorẽ in modũ lætatus, & frigida victoria elatus, equitatũ in Græcos immisit. Equites in Græcos inuecti, omnẽ illorum exercitũ perturbabãt, iaculis sagittisq; incessentes, qui quũ essent hippotoxotæ, *id est, equites sagittarij*, comminus pugnare [6] insueti, fontem Gargaphiũ, vndecunctus Græcorũ aquabatur exercitus, cõfuderũt, obstruxeruntq;. Eum iuxta fontem soli Lacedæmonij stationem habebant: cæteri Græci, vt quique stationes habebant, malus minúsve procul illinc aberant. Et erat quidem Asopus in propinquo: sed aquari ex eo, ab equitibus missilibusque prohibiti, ita ad fontem pergebant. hunc in modum aqua exercitus exutus quũ esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum

tum

[1] *Ex libera facta, seruituti vel, in seruitutem redacta.*

[2] *periculosam.*

[3] *vos quidem Athenienses in acie stare aduersus Persas necesse est, nos autem aduersus Bœotos & eos qui vobis oppositi sunt Græcos. idq; hac de causa quòd Medos eorumq; pugnam noueritis, experimento apud Marathonem facto; nos verò viros hosce incognitos habeamus. nullus enim Spartanorum Medorũ periculum fecit; at Bœotos & Thessalos experti sumus. Itaq; sumptis armis.*

[4] *pro celebritate vestra: id est, vt cõsentaneum est illi famæ quæ de vestra fortitudine sparsa est.*

[5] *Nihil tale vos dicere comperimus, sed pot.*

[6] *Sequutus est lectionẽ quæ in quibusdam vet. cod. habetur, ἄπειροι pro ἄπειροι*

tum his tum aliis de cauſis frequentes ad Pauſaniam in dextrum cornu veniunt. Qui, etſi talis eſſet rerũ ſtatus, tamen ob id præcipuè angebantur quòd iam re frumentaria deficiebantur, quum ipſorũ ſerui in Peloponneſum miſſi frumentatum, intercluderẽtur ab equitatu quominus ad caſtra reuerterentur. De hoc autem deliberantibus ducibus viſum eſt, ſi Perſæ eo die ſupersederent cõmittere prœlium, eſſe eundum in inſulam quæ ab Aſopo & à fonte Gargaphio, vbi caſtra habebant, decem ſtadiis aberat, ante oppidum Platæenſe ſita in continente, hunc in modum: Fluuius ſuperne è Cithærone delabens in campum, diuortia facit: rurſuſq; intercapedine trium fermè ſtadiorum ſua fluenta commiſcet. Huic inſulæ nomen eſt Oeroe: quã Aſopi filiam eſſe indigenæ aiunt. In hunc locum Græci tranſire decreuerant, vt & affatim aquæ ad vſum haberent, neq; ab equitatu, ſicuti quum ex aduerſo erant, infeſtarentur. Et decreuerant tranſire ſecunda noctis vigilia, ne ipſos proficiſcentes conſpicati Perſæ, inſequente equitatu in tumultum venirent. quinetiam quum ad eum locum ventum eſſet vbi Aſopi filia Oeroe diuortio aquarum è Cithærone cingitur, mitterẽt ſub noctem dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda ſeruitia quæ frumentatum conceſſerant. erant enim illa in Cithærone intercluſa. Hæc vbi ſtatuerunt, totum illum diem inceſſente equitatu immenſum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digreſſis equitibus ea noctis hora qua de abeundo conuenerat, pleriq; ſumptis vtenſilibus abſceſſerunt, [1] non habentes in animo quẽ ad locum vt irent conuenerant. Nonnulli, vt moueri cœptum eſt, iter Platæenſem ad vrbẽ intendunt, cupidi equitatũ effugere. in templumq; Iunonis fugiendo perueniunt, quod ſitũ eſt ante vrbem, à fonte Gargapho viginti ſtadiis diſtans. Quò vbi peruenere, poſitis pro templo armis, circa templũ ipſum caſtra poſuere. Hos Pauſanias cernens ab exercitu digreſſos, præcepit & ipſe Lacedæmoniis vt ſumptis armis irent quâ cæteri præcederent, ratus illos tendere ad locũ conſtitutum. Ibi ad obtemperandum Pauſaniæ cæteri præfecti parati quũ eſſent, Amompharetus Poliadæ filius tribunus cohortis Pitaneorum negare ſe fugiturum [2] peregrinos neq; vltrò dedecoraturum eſſe Spartam: quinetiã mirari id quod fieri cerneret, quippe qui colloquio ſuperiori interfuiſſet. Pauſanias autem & EVryanax cum indignè ferentes non parêre ſibi illum, tum indignius cohortem Pitanetem relictum iri tribuno repugnante: quod erat futurum ſi ipſi eos miſſos facerent, gratia exequendi ea quæ cum aliis Græcis conſtituiſſent: hoc reputantes ſubſtiterunt cum Laconicis copiis, conabanturq; perſuadere homini non id facto opus eſſe. & alij quidẽ hortabãtur [3] ſolum Amompharetum à Lacedæmoniis ac Tegeatis relinqui. Athenienſes autem hoc ſibi faciendum putarunt, vt vbi collocati erant, ibi perſiſterẽt, intelligentes Lacedæmoniorum ingenia aliud ſentientium, aliud dicẽtium. Itaq; vbi exercitus mouere cœpit, equitem è ſuis miſerunt ſpeculatum numquid Spartiatæ tentarent abire, & abire prorſus in animo haberent: ſciſcitatumq; à Pauſania quidnã facere oporteret. Præco vbi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco inſtructos, eorumq; primores tendere ad rixas. Hortantibus enim Amomphatetũ EVryanacte & Pauſania, ne Lacedæmonios qui ſoli remanebant, in periculum traheret, necdum perſuadentibus, donec ventum eſt ad iurgia, interuenit præco Athenienſis, Amomphareto inter altercandum ſumente ambabus manibus ſaxum, & illud ante pedes Pauſaniæ ponente, ac dicente, ſe illo calculo ſentẽtiæ ſuæ calculũ dare, non fugiendos eſſe peregrinos: appellans barbaros. Eum Pauſanias inſanum nec potentem mentis vocans, ad præconem Athenienſium, qui iuſſus erat, percontantem, reſpondit, vt illis referret præſentem rerum ſuarum ſtatum, obſecrans eos vt ad ſeſe venirent, & de diſceſſu eadem quæ ipſi ageret. Præcone ad Athenienſes reuerſo, hos inter ſe altercantes aurora deprehendit. Ad id temp⁹ Pauſanias moratus, dato ſigno cæteros omnes Lacedæmonios, Tegeatis ſequentibus, per edita abduxit, ratus Amompharetum non deſerturũ alios

[1] *non hab. in animo eum de quo conuenerat locum peterent: ſed quum ſe locò mouiſſent, iter Plataeam verſus itinebant, lubenter equitatũ effugientes.*

[2] *id eſt barbaros, vt ipſe Herodotus antea docuit, ſed & paulò pòſt turſum expònit.*

[3] *Amompharetum, qui ſolus ex Lacedæmoniis & Tegeatis remanſerat.*

[1] Athenienſes autem acie inſtructa, cæterum Lacedæmonios iter tenuerũt. Lac. enim præcupt. occup. & Cith. radices metu equitatus, at ipſi deorſ.

prout & contigit.' Horum itinere rurſus inſtructa acie Athenienſes iere: & quia Lacedæmonij præcupta occupauerant & Cithæronis radices, metu equitatus, ipſi deorſum ad campum deflexere. Amompharetus autem, non credens auſurum ipſos relinquere Pauſaniam, circuire eos qui manebant, ne deſererent ordinem. At vbi ij qui cum Pauſania erant iam abibant, tunc ratus è diſciplina militari ſe deſeri, ſumptis armis cohortem ſuam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter ſtadia progreſſum ad amnẽ Moloentem, in loco qui dicitur Argiopius (vbi ſitum eſt templum Cereris Eleuſiniæ) ſubſtiterat, opperiẽs Amomphareti cohortem, eo cõſilio vt ſi Amompharetus cum ſua cohorte non diſcederet loco in quo inſtructa erat, ſed in eo perſiſteret, retrò ad hominem ſuppetias iret. Itaque & Amompharetus cum ſuis ad cæteros peruenit, & omnis barbarorum equitatus ingruebat, agens pro ſua conſuetudine. nam quum inſpexiſſet locum vbi ſuperioribus diebus habuerant Græci caſtra, vacuum, admiſſis equis aſſiduè inſequi pergens, illos adeptus vrgebat. Mardonius quoque cognito hoſtium nocturno abitu, inſpectoque loco deſerto, accitis Thorace Lariſſæo & fratribus eius, EVrypylo & Thraſydio, inquit; Filij Aleuæ quidnam dicetis adhuc, quum hæc deſerta cernatis à Lacedæmoniis quos negabatis vos finitimi ex acie fugere, ſed viros ſummos eſſe in re bellica? qui & prius (vt omnes vidimus) locum in acie immutauerunt, & nunc proxima nocte ſe fuga proripuerunt.

[2] Atque (vt declararunt poſteaquam illis neceſſe fuit cum iis prælio decernere qui non falſo ſunt hominum præſtantiſſimi) quã ipſi nullius pretij eſſent inter Græcos, nullius pretij viros ſe oſtendebant. Vide & noſtram interpretationem in libro Concionum.

[2] Proripuerunt autem, quia illos neceſſe erat cum iis prœlio decernere qui non falſo ſunt hominum præſtantiſſimi. vnde nullius eſſe ſe pretij, inter Græcos, & ipſos nullius pretij viros, oſtenderunt. Cæterùm vobis Perſarum inexpertis, ſanequàm ignoſcebam, laudantibus iſtos vobis expertos: Artabazum autem vehementiùs admirabar formidare Lacedæmonios, & præformidine ſententiam dicere ignauiſſimam, expedire ex his caſtris nos in vrbem Thebanorum concedere obſidendos. [3] quam ſententiam rex antea aliunde quam ex me audiet. Sed de hoc alias dicetur. Nunc autem iſtis ita facientibus non eſt remittendum, ſed inſtandum, donec intercepti nobis dent pœnas eorum quæ in Perſas perpetrarunt. Hæc loquutus, Perſas Aſopo tranſmiſſo curſim ducit contra Græcorum agmen, tanquam fugam capeſſentium: Lacedæmoniosque ſolos ac Tegeatas adeptus eſt. nam Athenienſes tranſuerſis tramitibus ſubter prærupta in planum digreſſos non cernebat. Cæteri autem barbarorum agminum præfecti Perſas mouentes ad Græcos inſequendos cõſpicati, ſublatis & ipſi ſignis cuncti inſequuntur pro ſe quiſq; maturantes, [4] nulla diligentia, nullo ordine viam ingreſſi. Et illi quidem cum vociferatione ac tumultu inſtabant Græcis, tanquam excepturi. Pauſanias autem, vbi equitatu premi cœpit, equitem ad Athenienſes mittit, qui hæc diceret, Viri Athenienſes, propoſita dimicatione maxima, vt aut libera Græcia ſit aut ſeruituti obnoxia, proditi ſumus à ſociis noctu elapſis & nos Lacedæmonij & vos Athenienſes: quod reliquum eſt, ita nobis videtur eſſe faciẽdũ, vt quàm ſtrenuiſſimè poſſumus noſmetipſos defenſantes, mutuo ſimus auxilio. Ac ſi quidẽ in vos priores impetũ dediſſet equitatus, è noſtra dignitate erat & Tegeatarũ qui nobiſcum Græciã non prodiderũt, ſubſidio vobis venire: nunc, quoniã totus in nos equitatus contendit, debetis vos ad partem maximè laborãtem ſuppetias ferre. Quòd ſi vobis aliquo diſcrimine occupatis fas nos eſt ſubſidio venire ſaltem hoc gratificamini nobis vt ſagittarios mittatis: quos agnoſcimus longè omniũ qui in hoc bello ſunt promtiſſimos eſſe ad nos exaudiẽdos. Hæc vbi audiere Athenienſes, quum mouerent ad ferendã ſtrenuè opem & iam aduentarent, ibi in eos ij Græci qui partes regias ſequebantur, ex aduerſo inſtructi inuadunt. Quo factũ eſt vt [5] Athenienſes ab iis vrgentibus auxilium ferre nõ poſſent, ægrè admodum id ferentes. Ita deſtituti Lacedæmonij, numero cum leui armatura quinquaginta millia, & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nuſquam ab Lacedæmoniis dirimebantur) ſacrificauerunt tanquam conflicturi

[3] quam ipſe quoque rex ex me audiet.

[4] nulla delecta, nulloque ordine v. ing. vel, inordinate & confuſe.

[5] Athenienſes ad ferendas ſuppetias re non poſſunt, quod enim obiectũ erat, negotium illis faceſſebat.

cum

cum Mardonio præsentibusq; copiis. & quum litare non potuissent, multi eorum interea cadebant, multo plures vulnerabantur. Confertis enim gerris Persæ ingentem vim sagittarum emittebant, adeo instanter vt [1] satagentibus Spartiatis, & quia litare non poterant, respiciens ad templum Iunonis Platæensium, Pausanias, implorauerit deam, obsecraueritq; ne spes sua ipsos omnino frustraretur. Adhuc eo deam his verbis inuocante, Tegeatæ prius exurgentes in barbaros tendunt: statimque post Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmoniis exta pulchra extitere: qui aliquanto pòst & ipsi in Persas eunt. Persæ omissis arcubus ex aduerso stetere. Ad quorum gerra primùm pugna atrox commissa est iuxta ipsum Cereris templum, eaque pertinax, donec ad propulsionem ventum est. Siquidem barbari prehensantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant & imperiti, nec hostibus prudentia pares. qui etsi deni pluresve aut pauciores in singulos irruebant, tamen quia confusi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardonius qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille delectis Persarum præstantissimis stipatus erat, ea maximè parte hostem vrgebat. qui quamdiu superfuit, tamdiu Persæ resistentes seseq; defensantes strauere multos Lacedæmoniorũ. Postea verò quàm Mardonius, & agmen quod circa illum robustissimum erat, occubuit, tum demum alij quoque terga vertentes cessere Lacedæmoniis, [2] quorum plerisque officiebat vestis armis vacans. inermes enim cum armatis prœlium faciebant. Ibi & vltio necis Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oraculum Spartiatis redditum: & victoria omnium quas vnquam nouimus speciosissima potitus est Pausanias Cleombroti filius, Anaxãdridæ nepos. Huius autẽ superiora maiorũ nomina in Leonida recensui. Illius enim iidem qui & Pausaniæ maiores fuere. Oppetiit autem Mardonius sub Aimnesto, viro inter Spartiatas eximio: qui aliquandiu post bellum Medicum trecẽtos viros secũ habens, apud Stenyclerũ cum omnib. Messeniis quibuscũ erat bellum conflixit, vbi ipse & trecenti illi occubuere. Ad Platæas autẽ Persæ postquã à Lacedæmoniis in fugam versi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet autem me admiratio, quum iuxta lucũ Cereris dimicaretur, ne vnũ quidem Persarum visum esse intrasse fanum, neque circa templum occubuisse, sed pleroſq; in profano: sed opinor (si quid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templum quod est in Eleusine Anactoriũ concremauerant. Hactenus pugna hęc gesta est. Artabazus autem Pharnacis filius, cui iã inde ab initio displicuerat Mardonium relinqui ab rege in Græcia, quiq; multis verbis pugnam dissuadens nihil profecerat, hoc sibi agendum putauit. Is, quòd sibi non placerent quæ à Mardonio fiebant, eos quibus præerat (præerat autem non paruis copiis, sed ad quadraginta vsque millia hominum) ducebat instructos, dum prœlium fiebat, quid futurum è prœlio esset probè intelligens, iusseratq; omnes ire confertos quacunq; ipse duceret, & quâ viderent ipsum festinantem. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducens, cernit Persas fugientes. ita non seruato amplius eodem ducendi ordine, sed repentè effuso cursu fugæ se dedit nõ ligneum murũ versus, aut Thebana mœnia, sed ad Phocenses, animo celerrimè perueniendi ad Hellespontum, & hi quidem horsum iter intẽderunt. Cæteris autẽ Græcis qui stabant à regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Bœoti tamen perdiu cum Athenienſib. decertauerunt. Nã ex Thebanis ij qui cum Medis sentiebant, hi non parum strenuos se præstiterunt: qui nolentes vltrò ignauiter agere, ita dimicarũt vt trecenti primores eorũ ac fortissimus quisque illic sub Athenienſibus occubuerint. Vbi autem & isti terga dederunt, non quò Persæ & alia multitudo, [3] quæ aut cum nemine pugnauerat, aut nõ expectauerat, sed Thebas versus fugerunt. Omnem autem rem pependisse à Persis, (quanquam & ipsorum quidam, antequam cum hoste congrede-

[1] *quum primum tentarent Spartiatæ,*

[2] *plurimum enim illis (Persis) officieb.*

[3] *quæ nec cum quoquã pugnauerat, nec vllum ei egregium facinus ediderat.*

[1] quod quum Persas fugientes vidissent, ita demum omnes fugæ se dedêrũt, præter equit.

rentur, fugæ se mandauerunt) apud me fidem facit, [1] quòd ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis victis fugam capesserunt, præter equitatum tũ alium, tum Bœotorum: qui hactenus profuit fugientibus, vt assiduè adhærens hosti, arceret eum ab amicis quos Græci insequebantur. Insequebantur enim Græci victores, vrgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hũc tumultum nuntiatur Græcis qui circa templum Iunonis instructi à prœlio aberant, geri prœlium & Pausanianos vincere. Ea re audita, Corinthij, Megarenses & Phliasij nullo ordine eunt: Corinthij rectà per colles quâ itur ad Cereris templum: alij per campum, quæ planissima viarum erat. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspicati Thebani equites, quorum præfectus erat Asopodorus Timandri filius, equos in illos incitauerunt, eosque adorti sexcentos strauerunt: cæteros ad Cithæronem vsque persequuti, terga cecíderunt. Et isti quidem Megarenses atq; Phliasij nulla cum laude perierunt. At Persæ cæteraq; multitudo postquam ad ligneũ murum effugerunt, turres, antequam Lacedæmonij aduenirent, ascendere occupant. Illis conscensis quamcommodissimè possunt murum præstruũt. ex quo subeuntibus mox Lacedæmoniis, acrior extitit muri oppugnatio. Nã quoad Athenienses abfuere, non modò sese barbari defensabãt, sed etiã Lacedæmoniis antecellebant, vtpote ignaris murorum oppugnandorum: vt verò Athenienses superuenere, tum atrox muri oppugnatio propugnatioque extitit, eaq; permagno temporis spatio: sed tandem virtute & pertinacia Athenienses murũ transcenderunt, subrueruntque. atq; ea parte se Græci infuderunt, [2] quorũ Tegeatæ introiere principes: iidemq; tentorium Mardonij diripuerunt, & ex eo cum alia, tum verò equorum præsepe Mardonij ex ære totũ, spectatu dignũ: quod præsepe Mardonij Tegeatæ in tẽplo Aleæ Mineruæ reposuerunt. nã cætera quæ cepere, in vnum cũ cæterorũ Græcorũ præda contulerunt. Proruto muro barbari nõ amplius cateruam cogere, nemo strenuitatis memor esse, videlicet oppressi intra exiguũ tẽpus, & tot myriadibus interceptis exterriti. [3] Quos tanto studio Græci trucidabant vt ex triginta myriadibus (exceptis quatuor, cũ quibus Artabazus aufugit) ne tria quidẽ millia hominum cædi superfuerint. E Lacedæmoniis autem qui Spartani essent, vnus & [4] triginta sunt omnino desiderati: Tegeatarũ, sedecim: Athenensiũ, duo, & quinquaginta. Porro inter barbaros strenuissimi extiterunt, è peditibus quidem Persæ, ex equitibus autẽ Sacæ, è viris verò, Mardonius: inter Græcos autem cum Tegeatæ Athenienses que multum eminuerunt, tũ multo plus Lacedæmonij. Quod nulla alia re possum ostendere, nisi quod omnes hi eos qui sibi oblati sunt, vicerunt: Lacedæmonij verò quod robustissimũ fuit hostilis exercitus superauerũt. Quorum longè præstantissimus extitit mea sententia Aristodemus, [5] is qui solus trecentorũ, quòd ex Thermopylis euasisset, dedecus ignominiamq; acceperat. Secundum hunc nauauere operam Posidonius & Philocyon & Amompharetus Spartiata. Quanquam quum sermo haberetur quisnam præstãtissimus extitisset, ij Spartiatæ qui adfuere, censuerunt Aristodemum, etsi præclara facinora edidit, tamen ad eluendã eam quã contraxerat inuidiam, ordinem deseruisse, & propàlàm mori voluisse: Posidonium verò, qui perire noluisset, ob id extitisse tanto præstabiliorẽ virum. verùm id fortasse liuore dixerũt. Qui hac in pugna mortẽ oppetiere, omnes honore affecti sunt, præter Aristodemũ: qui ideo caruit honore, quòd ob causam prędictam sibi occumbendũ putauit. Hi sunt qui ad Platæas nobilissimi extitere, nã Callicrates extra prœlium occubuit: quo nemo tunc in castra Græcorum [6] præstantior venerat, non modò Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcorum. Hic, quum Pausanias sacrificasset, sedẽs in ordine, sagitta per latera ictus est: & quũ aliis pugnantibus ipse exportaretur, sese morientem miserabatur, ad Aimnestũ virũ Platæensem inquiens, non sibi dolere quòd pro Græcia periret, sed quòd nihil manu vsus esset, nullãq; operã nauasset dignã & se & sua cupidi-

[2] ex quibus primi Teg. introiere:

[3] quos adeo facile erat Græcis trucidare vt ex trig.

[4] nonaginta.

[5] Vide superiora.

[6] Formosior

cupiditate nauandi. Ex Athenienſibus eminuiſſe fertur Sophanes Eutychidis filius, è tribu Decelenſi. Decelenſes autem rem aliquando geſſerunt (vt ipſi Athenienſes aiunt) in omne æuum fructuoſam. ſiquidem quum olim ad inueſtigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copiis oram Atticam inuaſiſſent, & populos è ſedibus ſuis eiicerent, ignari quónam loci ſubducta Helena eſſet, tunc Decelenſes feruntur, & (vt quidam volũt) ipſe Deceleus, tum dolore contumeliæ quæ Theſeo fieret, tum metu totius Athenienſium ſoli, ne vaſtaretur, expoſuiſſe illis omnẽ rem geſtam, eoſq; deduxiſſe ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelenſibus permanſit ad hanc vſq; memoriã immunitas vectigalium, & dignitas præſidendi: adeo quidem vt bello quod multis poſtea annis inter Athenienſes atq; Peloponnenſes geſtum eſt, Lacedæmonij quum cæteram Atticam popularentur, à Decelea temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes, & præclariſſimè inter Athenienſes nauata opera, ancipiti ſermone celebratur: vno, fertur geſtaſſe ferream ancoram è baltheo thoracis catena alligatam, quam, quoties aduentantibus hoſtibus propinquus erat, obiiciebat, ne illi irruentes, ipſum ex ordine ſummouere poſſent: rurſus eiſdẽ in fugam ſe vertentibus, reſumpta ancora ita fugientes inſequebatur. Altero ſermone à ſuperiori differente fertur geſtaſſe ancoram non ferream ex baltheo alligatam, ſed inſignitam in ſcuto, quod nunquam quieſcens, aſſiduè rotabatur. Extat & alterum Sophanis præclarum facinus, quòd obſidentibus Æginam Athenienſibus, Eurybiadem virum Argiuum quinq; certaminum victorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto poſt hoc bellum in quo vir egregius extitit, dum Athenienſium vna cum Leagro Glauconis filio dux eſſet, & de metallis aureis decertaret, contigit vt ſub Edonibus apud Daton occumberet. Poſt barbarorum ſtragem ad Platæas editam, transfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat pallaca Pharandatis filij Teaſpis viri Perſæ: hæc quum accepiſſet Perſas fuſos eſſe, Græcos victores, tum multo auro ornata, inter ancillas & ipſas ornatas, cum veſte ſpecioſiſſima, carpento aduenit: ex eoq; deſcendens pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occupatos: & intuita Pauſaniam illa omnia adminiſtrantem, agnouit hominem, cuius & nomen iampridem & patriam didicerat. Eius genua amplectens,

» Spartæ rex, inquit, libera me ſupplicem captiuitatis ſeruitute, quam etiam
» hoc facto demeritus es quòd iſtos extinxiſti neque dæmonum neque deo-
» rum reſpectum habentes. Equidem genere ſum Coa, Hegetoridę Antagorę
» filia, quam vi raptã ex Co vir Perſes habuit. Huic reſpondens Pauſanias, Bo-
» no, inquit, animo eſto, [1] tum quia ſupplex, tũ quia multa loqueris vera. nam
» filia es Hegetoridę Coi, mihi inter omnes qui illa circa loca incolunt hoſpi-
» tis ſummi. Hæc loquutus, eam impræſentiarum ephoris qui aderant cõmen-
dauit: poſtmodum in Æginam, quò illa voluit, ducendam curauit. Poſt huius mulieris digreſſum continuò Mantinei ſuperuenerunt re iam confecta: qui ſe animaduertentes veniſſe ſerò ad pugnam, magnæ iacturæ loco id ſibi eſſe putauerunt, ſed idoneos ſe eſſe ad ſumendas de ipſis pœnas dixere. Itaq; cognito, Medos qui cum Artabazo erant, fugæ ſe mandaſſe, eos in Theſſaliam vſq; perſequuti ſunt, etſi vetantibus Lacedæmoniis inſequi fugientes. Iidem poſtea domum reuerſi, duces ſuos exilio mulctauerunt. Poſt Mantineos aduenere Elei, qui itidem vt Mantinei magno id ſibi detrimẽto exiſtimantes, domũ regreſſi ſunt, ſuoſq; & ipſi duces exilio mulctauerunt. Hactenus de Mantineis & Eleis. Erat autẽ apud Platæas in exercitu Æginetarum è primoribus Lampon Pythei filius, qui Pauſaniam adiens, infandiſſima v-

» ſus eſt oratione, inquiẽs, Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitudine
» & fulgore geſſiſti, cui dij tribuerunt vt liberata Græcia, omnes quos noui-
» mus Græcos gloria ſupergredereris. quod ſupereſt in hac re, agas ita vt & tu
» maiore fama celebreris, & aliquis barbarorum poſthac caueat nefanda faci-
» nora perpetrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Thermopylas interẽpti

[1] *tum quòd ſupplex, tum quòd ſis, ſi modo vera loquere, Hegetoridis Coi filia, quo cum mihi maior quàm cum alio quoquam circum illa loca habitantium, hoſpitij neceſſitudo intercedit.* id eſt, Tum eo nomine quod ſis ſupplex, & ideò inuiolabilis.

reciſo capite Mardonius ac Xerxes truncum in crucem ſuſtulerunt: quibus «
ſi vicem reddes, laudem nanciſceris primùm ab omnibus Spartiatis, ſecun- «
do loco ab vniuerſis Græcis. ſiquidem ſuffixo Mardonio, Leonidam patruũ «
tuum fueris vltus. Hæc Lampon, gratiam ſe initurum ratus apud Pauſaniam «
dicebat. Cui reſpondens Pauſanias, Tuam, inquit, hoſpes Æginetà, beneuo- «
lentiam atq; prouidentiam amplector: tamen ab æquitate iudicandi deer- «
ras. nam & me & patriam quos in altum extuliſti ob hæc geſta, ad nihilum «
redigis, quum ſuades mihi ſæuire in mortuum, aisq; me auditurum melius ſi «
iſtud fecero, quod barbaros decet potius facere quàm Græcos, quodq; in il- «
lis exprobramus. quare ego neq; Æginetis, neque iis quibus iſta probantur 10
aſſentior: contentusq; ſum Spartiatis placere vt honeſtè agam, honeſteque «
dicam. Leonidæ autem, cui me iubes parentare, affirmo & ipſi & cæteris qui «
apud Thermopylas occubuerunt, magnificè eſſe parentatum, innumerabi- «
libus horum funeribus. Tu verò poſthac ad iſtud conſulendum ne me adie- «
ris: quod tibi impune eſſe, loco beneficij ponas. Hoc quum ille audiſſet, ab- «
iit. Pauſanias autem edicto propoſito ne quis de præda quid tangeret, iuſſit
[1] ſeruos omnem cõportare pecuniam. Illi per caſtra diſperſi inueniunt tẽto-
[1] Helotes, quod erat peculiare ſeruorũ Lacedæm. nomen: quod & paulò pòſt & aliis variis locis obſeruandum. ria auro & argento referta, lectoſq; auro & argento cõſtratos: crateras etiam
aureos, phialasq;, & alia vaſa potoria, necnon ſaccos ſuper plauſtra, interlu-
centibus intus incluſis ex auro & argento lebetibus. Quinetiam è cæſorum 20
cadaueribus exuebãt armillas & torques & acinaces aureos. Nam varij ge-
neris veſtimenta nullius momenti habebantur, earumq; rerum multũ furto
ſubtrahentes ſerui Æginetis venundabant, multum, quod occultare nõ po-
terant, repræſentabant. vnde principium extitit ingentium diuitiarum Ægi-
netis, vtpote aurum à ſeruis pro ære mercãtibus. Collata autem pecunia de-
cimam ſelegerunt, ex qua tum deo qui Delphis eſt, tripes aureus ibi repoſi-
tus eſt, inſiſtens ſuper tricipiti ex ære colubro, proximè aram: tum deo qui
eſt in Olympia, æreus decem cubitorum Iupiter: tum deo qui eſt apud Iſth-
mum, æreus ſeptem cubitorum Neptunus. Hac parte ſelecta, cęteras inter ſe
diſtribuerunt, pro ſuo quiſq; merito accipientes: itemq; pallacas Perſarum, 30
& aurum & argentum & reliquam pecuniam, cum iumentis. Quæ autẽ pe-
[2] aulaia, ſecundum quoſdam, [3] Vallã apparet verba quæ in vulga. edit. deſunt legiſſe, videlicet τὰ ὑπερθύρια. καὶ παραπέτασματα καὶ ἀργύρεια: quæ in noſtris vet. eo. habentur. culiariter data ſint iis qui optimam operã nauauerant ad Platæas, refertur à
nemine, data tamen fuiſſe arbitror: certè Pauſaniæ ſunt ex omnibus dena, &
ea delecta, dono data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & itẽ ex cæteris
rebus. Feruntur autem hæc quoq; acta eſſe: Xerxem, dum è Græcia fugit, o-
mnem apparatum ſuum ex auro argentoq; & [2] peripetaſmatis Mardonio re-
liquiſſe, & Pauſaniam dum eum apparatum vidit, iuſſiſſe piſtores & coquos
cœnam ſibi vti Mardonio inſtruere, quod quũ illi feciſſent, tum Pauſaniam
lectos intuentem aureos argenteosque [3] probè inſtratos, menſas etiam au-
reas ac argenteas, magnificumq; cœnæ apparatum, propoſitis bonis ſtupe- 40
factum, imperaſſe per iocum ſuis miniſtris vt Laconicã inſtruerent cœnam.
[4] Id quum illi ex ſpatio multùm diſtante feciſſent, ibi eundem cachinnãtem
accerſiſſe Græcorum duces, eisq;, vbi conuenerunt, inter oſtendendum vtriuſq; cœnæ apparatum dixiſſe, Viri Græci, hac ego vos de cauſa conuoca- «
ui, quòd volebam vobis amentiam Medorum ducis oſtendere, qui quum «
talem vitã duceret ad nos ſubigendos venit qui tam miſerè victitamus. Hæc «
Pauſanias apud Græcorum duces dixiſſe fertur. Interiecto deinde tempore
complures Platæenſium repererunt loculos auri argentiq; & aliarum pecu-
niarum. Hoc quoq; rei apparuit poſtmodũ in his mortuis carne nudatis, vt 50
quum eorum oſſa comportarent vnum in locum Platæenſes, inuentũ ſit ca-
put nullam futuram habens, ſed ex vno oſſe ſolidum: item maxilla, cum eo
quod ſuper maxillam eſt, habens dentes, etſi diſtinctos, tamen ex vno oſſe
vniuerſos tam molares quàm cæteros. quinetiã oſſa viri quinq; cubitorum.
[4] Quum autem hæc cœna inſtructa lẽgo interuallo ab illa ſuperaretur, ibi rurſ. cachinn. [5] Poſtero die quum Mardonij cadauer non extaret, incertum à quibus ho-
[5] At Mardonij cadauer poſtridie quã ille occubuit, ex oculis ſummotũ fuit: ſed à quo, id verò mihi certò cõpertum non eſt. minibus ſubtractum. audiui tamen iam diuerſos illum ſepeliſſe: & ob id per-

multos

multos scio ingentia dona ab Artonte Mardonij filio accepisse. Sed quis curam susceperit cadaueris Mardonij humandi, pro comperto non potui audire. habet tamen huius rei nonnihil famæ Dionysiophanes vir Ephesius. Mardonius quidem hoc modo tumulatus est. Græci verò, posteaquam prædam dispertierunt, exsos separatim quisq; suos tumularunt. Lacedæmonij, tribus sepulchris effectis, in eorum vno sacerdotes, è quibus fuere Posidonius & Amompharetus & Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Spartiatas, in tertio seruos humauerunt. Hunc in modum Lacedæmonij sepulti sunt. [1] Tegeatæ verò & Athenienses suos vtriq; promiscuè condiderunt: nec non Megarenses atq; Phliasij suos ab equitatu interemptos. [2] Horũ omnium sepulchra fuerunt plena. Nam aliorum sepulchra quæ ad Platæas ostẽduntur, ea sunt (quantum ego accipio) ab iis excitata qui erubescebant se à pugna abfuisse, quum serò superuenissent. Quippe tumulus illic visitur qui dicitur Æginetarum: quem ego audio decem post hanc pugnam annis rogatu Æginetarum à Cleade AVtodici filio viro Platæẽsi illorum hospite excitatum fuisse. Græcis statim à cæsorum humatione in agro Platæensi, inito consilio visum est bellum Thebis inferendum, petendumq; eos qui cum Medis sensissent: & in primis Timegenidem & Attaginum, qui principes factionis extitissent: &, ni eos dedidissent, non prius ab vrbe discedendũ quàm eam euertissent. Hoc vbi decreuere, vndecimo à pugna die mouentes obsedere Thebanos, iussos dedere quos diximus viros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabantur, murumque adoriebantur. Quibus ab agro vastando non discedentibus, vicesimo die Timegenides ad populares ita inquit, Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita constitutum est, non prius abscedere ab oppugnatione Thebarum quàm aut eas expugnauerint, aut nos dederitis, absit vt nostra causa Thebanus ager amplius vexetur: sed siue per causam deposcendi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis è publico demus: (nam & publicè cum Medis sensimus: non autem nos soli.) siue reuera deposcentes nos vrbem obsident, nosipsi nos in disceptationem exhibemus. Eum Thebani sanè probè & opportunè loquutum arbitrantes, euestigio caduceatorem ad Pausaniam misere, velle se viros dedere. Ea re inter eos conuenta, Attaginus ex vrbe profugit: cuius liberos ad se Pausanias adductos culpa absoluit, negans pueros factionis Medicæ esse participes. Cæteri quos Thebani dedidere, ipsi quidem putabant se crimen refutaturos, ac pecunia elapsuros: Pausanias autem hoc ipsum suspicans fore, vbi illos accepit, dimissis omnibus sociorum copiis, Corinthum deductos supplicio affecit. Hæc hactenus quæ ad Platæas & ad Thebas gesta sunt. Artabazum autem Pharnacis filium, vt è Platæis fugiens porrò se proripuerat, Thessali, quum ad ipsos venit, hospitio inuitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Platæas gestæ. Iste intelligens, si omnem veritatem pugnæ referret, aditurum se vitæ discrimen cum suo exercitu: fore enim vt omnes cognita re ipsum adorirentur: hæc considerans, nec apud Phocenses retulerat quippiam, & tunc ad Thessalos ita loquutus est, Equidem, viri Thessali, maturo (vt cernitis) quamcelerrimè peruenire in Thraciam, missus cum hac exercitus parte ad quoddam negotium transigendum. Mardonius autem ipse cum suo exercitu aderit, nostris vestigiis insistens, cui hospitium & officium præstate. hæc enim vos in tempus præstitisse non pœnitebit. Hęc fatus, copias festinabundus per Thessaliam Macedoniamq; agebat,

[1] Τεγεατὰ verò seorsum à Lacedæmoniis ἐς suos conseratos humauerunt. Athenienses quoque suos vno eodẽq; in loco, & Megarẽses, & Phliasij, &c. vt ὁμῶ id fit quod de Tegeatis per ἄλλως significauit: quod reddi di confertos, accipiens pro In eundem locum coacernatos. Potest tamen ὁμῶς ita etiã accipi (& fortasse melius) vt cõmune fuerit Atheniensibus, Megarensibus & Phliasiis sepulcrum.

[2] Πλήσιος videtur ex sequentibus exponendũ ἐ πανοι. q. d. Atque horum quidẽ omniũ sepulcra vacua non fuerunt, sed in ea cadauera verè cõdita fuerunt. Quod autem ad reliquorum attinet sepulcra quæ Platæis visuntur, hos ego accepi, quòd abfuisse à pugna puderet, singulos aggeres communes excitasse, posterorum rationẽ habentes. Ibi enim est Æginetarum quod vocatur sepulcrum à Cleade AVtodici filio, illorum hospite

eorum rogatu decem etiam post annis (vt audio) extructum. Obseruandum est autem χώματα dicere, nõ τάφους, eo quòd illi quidem pro sepulcris ea vellent haberi, (vnde dicit κενοτάφους τάφους, q.d. κενοτάφους τάφους ἀπ' ἐκείνων χώματα δὲ μόνον) at reuera sepulcra non essent, sed aggeres tantum sepulcra simulantes, siue imitantes. quos inquam pro sepulcris haberi vellent, non à suæ ætatis hominibus (vtpote quibus cognita fraus esset) sed à posteris. Ideo illud τῶν ὑστεροφήμων αὖτις ἀνθρώπων verto, posterorum rationem habentes; vel posterorum ratione habita. Neque enim placet interpretari in posterorum gratiam: quòd illos in hanc opinionem adducere, esset illis imponere, non autem gratificari. Potest tamen simplicius verti, id facientes propter posteros. At Valla alium quem verba ferre non possunt sensum sequutus, vertit, Quum sero sibi peruenissent.

recta à Thracíam versus, tanquam verè properans: ac regionem mediterrá-
neam præcidens, peruenit Byzantium, permultis sociorũ in itinere relictis,
qui vel à Thracibus obtruncati fuerant, vel quòd fame atque labore fuerant
enecti. Ex Byzantio nauigiis trãsmisit in Asiam. Hunc in modum iste rediit.
Quo autem die ad Platæas pugnatum est à Persis, ea die contigit hoc apud
Mycalen Ioniæ geri: quum apud Delon Græci considerent, ij qui vnà cum
Leutychide Lacedæmonio nauibus venerant, eò appulsi sunt è Samo lega-
ti, Lampon Thrasyclei & Athenagoras Archestraditæ & Hegesistratus Ari-
stagoræ filius, missi à Samiis clam Persis ac tyrãno Theomestore Androda-
mantis filio, quem Persæ tyrannum Sami cõstituerant. Hi quum audierunt
duces, verba fecit Hegesistratus multa & varia: Fore enim vt si tãtummodo
viderent hos Iones, à Persis deficerẽt, nec barbari expectarent: etiam vt ex-
pectarent, tamen fore vt nõ aliam prædam talẽ isti reperirent. Præterea deos
inuocans obsecrabat vt Græcos Græci liberarent, vlciscerenturq; barbarũ.
quæ facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum,
nec pares Græcis ad prœlium. Siquid verò apud hos suspicionis subesset, ne
dolo deducerentur, dicere paratos esse se vt in horũ nauibus pro obsidibus
agerentur. In his obsecrãdis quum multus esset hospes Samius, sciscitabatur
eum Leutychides, (siue ominis gratia volẽs audire nomen, siue casu, id deo
agente) Samie hospes, quod est tibi nomen? Ille respõdet, Hegesistrato. Leu-
tychides interpellata reliqua eius oratione, siquam instituerat, Accipio, in-
quit, pro augurio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tu vt nauigemus, da-
ta nobis per te & istos qui tecũ sunt fide, Samios prõptos fore ad ineundam
nobiscum societatem. Hæc loquutus, & rem pariter exequi aggressus est.
nam quum Samij extemplo fidem interposito etiam iureiurando dedissent
de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis domum cæteris legatis,
iussit eum cuius nomen pro augurio acceperat, secum nauigare. Græci eum
illic diem commorati, postridie pulchrè litauere, haruspice Deiphono EV-
enij filio Apolloniata, ex Apollonia quæ est in sinu Ionico. Huius patri EV-
enio res huiusmodi cõtigit: Sunt in hac Apollonia sacræ Solis oues, quæ in-
terdiu secundum flumen pascuntur quod è mõte Lacmone per Apolloniá-
tem agrum fluit in mare iuxta Oricum portum. noctu autem eas stabulãtes
in antro, * non procul ab vrbe, custodiunt delecti viri, diuitiis & genere inter
populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quòd ex oraculo quo-
dam Apolloniatæ eas oues permagni faciant. Ibi EVenius hic, quũ aliquan-
do delectus ad custodiendas oues non excubaret vigilans, sed obdormisset,
ingressi antrum lupi oues circiter sexaginta trucidarunt. Id vbi iste animad-
uertit, rem suppressit, neminiq; aperuit, habens in animo totidem mercari,
quas substitueret. at Apolloniatæ vbi acceperunt (neque enim eos quod ge-
stum erat latuit) adductum in iudicium EVenium condemnauerunt, vt, quia
vigiliam edormisset, visu priuaretur. Quem posteaquam excæcauerũt, mox
eis neque pecora fœtificabant, neque humus pro consuetudine fructum fe-
rebat. Erant autem illis * pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati pro-
phetæ de causa mali præsentis, responderunt causam esse quia custodem sa-
crarum ouium EVenium iniquè luminibus orbassent. se enim immisisse lu-
pos: nec prius ab illius vltione cessaturos quàm ei satisfeciissent de iis quæ in
eum perpetrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. His per-
fectis, daturos se EVenio tale donum quod habentem plerique hominum
putarent beatum. Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniatæ
silentio supprimentes, quibusdam è ciuibus exequenda delegauerunt. Isti
hunc in modum putarunt exequenda: EVenium in statione sedentem ad-
eunt, eique assidentes aliis de rebus verba faciunt, donec deueniunt ad
miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mentione, percõ-
tantur quam mulctam optaret si eam vellent pendere Apolloniatæ. Hic, qui
oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuium, quos nominabat,
quorum

* Addit negationem quæ in vulgari editione non habetur.

* Interpres legit ἀπὸ Καῦ: sed verior scriptura est ἀπὸ Φαῦ. id est, oracula: vt monuit Paul. Leop. Emend. lib. 8. c. 1. S.

quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea domicilium quod in vrbe sciebat esse optimum. Horum si cõpos factus esset, nõ infensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc quũ respõdisset Evenius, tum ij qui ei assidebant, excipientes, Evenij, inquiunt, hanc tibi satisfactionẽ Apolloniatæ pro ereptis oculis tibi rependunt, ex oraculo eis reddito. Evenius, vbi omnẽ rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptũ. At ciues ea prædia à dominis mercati, huic illa quæ optarat dedere: qui mox deinde insitã diuinationẽ obtinuit, vnde celebratissimus euasit. Huius Evenij filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthiis exercitui vaticinabatur. Quanquam illud quoq; audiui, Deiphono negotiũ in Græcia fuisse exhibitum, quòd se filium Evenij, cuius non esset, nuncuparet. Cæterùm postquã litauere Græci, classem è Delo Samũ versus soluerunt: & quum Samum applicuissent, ad templũ Iunonis eam locauere, sese ad prœlium nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persę audiẽtes, & ipsi cæteras naues ad cõtinentem reducunt, præter Phœnissas, quas abire permiserant. non enim censebant pugnam naualem sibi esse capessendam, quum pares hosti non esse sibi viderentur. In continentem autem ideo nauigabãt vt essent sub suo peditatu, qui apud Mycalen agebat, præcepto Xerxis ab aliis copiis relictus ad Ioniam tutandã, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omniũ Persarum & specie & statura eminentissimo. Ad hũc exercitum constituerãt refugere duces Persicæ classis, subductisq; nauibus, munimenta valli circundare, in illarum suumq; præsidium. Hoc inito consilio, profecti sunt ad Potnienſium templũ Mycales, præterueĉti ad Gæsonem & Scolopoentem, vbi Cereris Eleusiniæ cernitur templũ, quod Philistus Pasiclis filius condidit, sectans Neleum Codri filium qui ad coloniam Mileti locandam veniebat. Ibi subductas naues munimento circumdederunt: & è saxis stipitibusq; mitium arborum, quas ipsi exciderunt, & circũ munitiones depactis sudibus se instruxerunt, tanquam & obsidendi & victoria potituri. in vtrunq; enim casum ratione inita sese apparabant. Hos abiisse in cõtinentem postquam accepere Græci, tanquam eos barbari effugissent, ægrè ferebant, incerti quid agerent, retrõne se reciperent, an tenderent in Hellespontum. Tandem neutrum horum visum est esse faciendum, sed porro eundum in continentem. præparatis igitur ad pugnam naualem tabulatis, aliisq; quibuscunq; opus erat, ad Mycalen nauigant: & quum proximè castris hostium fuere, neminem ex aduerso obuiam ferri vident, sed naues intra murũ subductas, & magnam vim peditatus pro littore dispositam. Ibi primùm Leutychides nauem littori applicans quammaximè appropinquare poterat, Iones per præconem compellabat, inquiens, Viri Iones, quicunque è vobis me exauditis, intelligite quæ dico. nihil enim horum quæ vobis mando intelliget Persæ. Vbi pugnam conseruerimus, debetis ante omnia reminiſci libertatis. deinde tesseræ Hebes. Atque hoc qui è vobis non audiit, ab eo qui audiit discat. Huius autem facti eadem mens fuit quæ Themistoclis ad Artemisium: quòd videlicet hæc verba, si latерent barbaros, inductura ad obsequendum Iones essent: sin delata ad barbaros, redditura eis Græcos suspectos. His per Leutychidem admonitis, secundo loco Græci naues littori admouent, & ex illis in littus egressi, sese ad pugnandum instruebant. Quod facientes quum cernerent Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, arma Samiis adimunt, suspicati illos sentire cum Græcis. Quippe Samij exceptos circa Atticam Atheniẽses à Xerxe, & illuc classe barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenasq; cum viatico remiserant. Quo nomine non in minimam suspicionem venerant, quòd quingẽta hominum capita hostium Xerxis liberãssent. Præterea Milesiis, tanquam maximè locorum gnaris, Persæ imperant vt compita quæ ad cacumina Mycales ferunt custodiant; eo consilio facientes id, vt Milesij ab exercitu abessent. Hunc in modum ab iis Ionibus qui aliquid rerum nouarum moliuri videbantur, si facultа-

tem nacti essent, Persæ sibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris testudine se-
se constipaueraht. Græci, vbi instructi fuere, ire in barbaros tendunt: qui-
bus euntibus aduolauit in vniuersum exercitum rumor, caduceumq; supra
fluctus positum apparuit. Rumor autẽ huiusmodi ad eos ferebatur, Græcos
acie in Bœotia superasse Mardonij copias. Multis autem signis res quæ diui-
nitus fiunt, declarantur: etsi tunc eodem die contigit vtraq; clades ea quę ad
Platæas accepta, & quæ ad Mycalen accipienda erat, fama quæ huc ad Gre-
cos venit, reddidit eos multo ferociores, & ad subeundum vltrò periculum
alacriores. Alterũ etiam quiddam concurrere contigit, vt ad vtranq; pugnã
fuerint Cereris Eleusiniæ templa. nam apud ipsum Cereris fanum (vt à me
superius demonstratum est) in agro Platæensi pugna commissa est, & item
in Mycale iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: vt non ab re
venerit ad istos fama victoriæ Pausaniæ atq; Græcorum. nam pugna ad Pla-
tæas diluculo diei gesta est, apud Mycalen vesperi. quarum vtranq; eodem
eiusdem mensis die gestã esse, non diu pòst ab his rem repetentibus decla-
ratum est. Antè rumoris autem aduentum subibat istos timor non tam de se-
ipsis quàm de Græcia, ne Mardonio subiiceretur: at vbi fama hæc ad eos ad-
uolauit, impensius atq; properantius ad congrediendum processerunt: tãto
ãnimo Græcis ac barbaris in pugnam tendentibus, tanquam insulæ eis &
Hellespontus proposita præmia essent. Athenienses porro, & qui iuxta erant
instructi, penè dimidiũ copiarum, iter tenebãt per littus atq; planitiem: La-
cedæmonij autẽ, & deinceps collocati, per confragosa & montes. Quæ dum
Lacedæmonij circuibant, interim Athenienses in altero cornu prœliabantur.
Persæ, quoad sibi gerra mãsere recta, sese defensauere, nihilo inferiores
hostibus: postea verò quàm Athenienstum & eorum qui cum Athenienstb.
erant copiæ adnixæ sunt, vehementius se mutuò adhortantes, vt laus operis
ipsorum esset, non Lacedæmoniorum, tum commutari iam res, & deiectis
gerris Græci confertim impressionem facere in Persas. Illi excepto impetu
perdiu restitere, ad postremum in munitiones refugere: cum quibus pariter
irruperunt Athenienses & Corinthij & Sicyonij & Trœzenij. ita enim erãt
ij in acie collocati. Vbi verò & murus captus est, ibi barbari non roboris me-
mores esse, sed fugæ, præterquam Persæ: hi autem soli ad paucos redacti pu-
gnabant, Græcis assiduè in murum irruentibus. Quorũ duo classiarij exerci-
tus duces, Artayntes & Ithramitres, effugerunt: totidem pugnãtes occubue-
runt, Mardontes, & pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc autem di-
micãtibus Persis superuenere Lacedæmonij ac socij, qui eos qui supererant
trucidauerunt. Ipsorum quoq; Græcorum complures illic cecidere, & cùm
alij ex Sicyoniis, tum eorũ dux Perilaus. Quinetiã Samij qui in exercitu Me-
dorũ militabant, quibus adempta arma fuerant, vbi viderũt statim ab initio
pugnã pertinaciorem, quoad poterãt Græcis supperias iere. Quos inchoas-
se cernentes alij Iones, ita & ipsi à Persis deficiẽtes adorti sunt barbaros. Mi-
lesiis autẽ præceptum erat vt exitus viarũ custodirent, Persarum salutis gra-
tia, vt siqui casus (quem admodũ accidit) eos deprehendissent, Milesiis duci-
bus salutẽ sibi ad Mycales cacumina cõpararent. huius quidem rei causa Mi-
lesij illic collocati fuerant, néve si pugnæ adessent, aliquid innouarent. At il-
li è contrario prorsus quàm iussi fuerant fecere: qui & per alias quæ ad hostẽ
ferebant vias barbaros deduxere, & ad extremũ in eis mactandis omniũ ex-
titere hostilissimi. Hunc in modũ Ionia iterũ defecit à Persis. In hoc prœlio
præclarissimã inter Græcos operã nauauerunt Athenienses, & ex Athenien-
sibus Hermolycus EVthoeni filius, vir in pancratio celeber: cui postea con-
tigit vt bello inter Atheniẽses & Carystios, in pugna apud Cyrnũ agri Cary-
stij facta, cæsus in Geræsto iaceret. Secundũ autem Atheniẽses egregij exti-
tere Corinthij Trœzeniiq; ac Sicyonij. Græci verò perquã multis barbarorũ
aliis in pugna, aliis in fuga interfectis, eorũ naues incẽderunt, totumq; murũ
egesta illinc in littus præda, & quibusdam pecuniarũ thesauris repertis. Vbi

castra

* pugnam altera in parte inclinasse, (alij, Pugnam accipitem esse)

castra atque naues cremauere, vela fecerunt. & quum Samum appulsi sunt, consultabant de gente Ionica transferenda, & vbinam in Græcia illam locari oporteret, [1] cuius ipsi imperium obtinerent. Neq; enim videbatur eis fieri posse vt per omne tempus Ionibus tutandis præessent, sperandum esse vt Iones à Persis rebellasse gauderent. Ad hæc magistratus Lacedæmoniorum censebant emporia nationum Græcarum quæ cum Medis sensissent, eiectis incolis danda cum territorio Ionibus habitanda. Athenienses è contrario, [2] non esse principatū Ioniæ summouendum. nec Lacedæmoniis de ipsorum colonijs consultandum. & quum in hoc contenderent Athenienses, libenter eis cessere Peloponnenses: atq; ita Samios & Chios & Lesbios ac cæteros insulanos, qui secum militabant, ad societatis fœdus adegerunt, data acceptaq; fide cum iureiurādo, se permansuros in societate, nec ab ea descituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes soluendos nauigauerūt, rati adhuc illos intentos se esse inuenturos. Et isti quidem in Hellespontum nauigabāt. Ij verò barbari qui profugerant, non ita multi quum ad cacumina Mycales peruenissent, se Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Masistes Darij filius, qui pugnæ malè gestæ adfuerat conuitiari Artayntæ cum aliis multis probris, tum verò dicere, illū muliere fuisse ignauiorem, [3] qui ita illam præfecturam administrasset: dignumq; omni malo esse, qui de regia domo malè meritus esset. Apud Persas autem summo opprobrio datur, audire se muliere esse ignauiorē. Artayntes igitur, vbi multa audiit, indignè ferens, acinacem in Masistem stringit, interficiendi auidus, quem irruentem cernēs Xenagoras Praxilai filius, vir Halicarnasseus, vt stabat à tergo, hominem mediū accipit, sublatumq; humi allidit. intereaq; satellites Masistis adfuere. Eo facto Xenagoras & ipsius Masistis gratiam iniit, & Xerxis cuius fratrem seruasset. quippe ab eo ob hanc rem totius Ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc amplius inter viam barbari egerunt, Sardisq; peruenerunt. vbi rex erat ex eo tempore quo, prœlio nauali malè gesto, Athenis illuc profugerat. Sardibus autem tunc agens, adamabat vxorem Masistis, quæ & ipsa illic erat. ea quum potiri non posset, neq; donis missitandis, neq; vi, quam afferre nolebat fratris Masistis respectu: (quæ res & mulierē retinebat, probè gnaram non se coactum iri vi) ibi Xerxes cæteris prohibitis, huc euasit vt filio suo Dario in matrimonium daret filiam huius mulieris, ac Masistis: existimans, si hoc fecisset, commodius se illa potiturum. Contracto matrimonio, aliisq; ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. eò postquam peruenit & vxorem Dario domum duxit, ita demum ab vxoris Masistis amore cessauit [4] adamata ex familiaritate nurus Masistæ filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua quum potiretur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum: Amestris vxor Xerxis, amiculū quod ipsa texuerat, grande atq; variegatum, & spectatu dignū, viro donauit. Quo ille delectatus atq; amictus, ad Artayntam se confert: atq; vbi sese oblectauit cum ea, iussit à se petere mulierem quæ optaret sibi fieri in remunerationē obsequij. omnia enim quæ peteret, impetraturam. Ad hoc illa respondens, (debebatur enim toti familiæ infortunium) Dabísne, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petituram ratus, cum iureiurando promisit. Qui posteaquam iurauit, mulier intrepidè amiculum poposcit. Xerxes enim uero recusare, non ob aliud quàm quòd vereretur Amestrin, ne sic illa rem quæ agebatur, iampridem suspicata, deprehenderet: sed offerre ei & vrbes, & immensam vim auri, & copias militum, quibus nemo præter illam esset imperaturus. Eximium autem donum est apud Persas exercitu donari. Verùm quum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supra modum lęta, eo gestando gestiebat. Amestris vbi mulierem habere amiculum sciuit, & rem gestam, non in puellam concepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpam & quam huius rei autorem esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaq; tempore quo vir suus Xerxes regalē instrueret cœnam.

[1] cuius ipsi imp. obtinerent; Ioniam autem barbaris relinquerent. neque enim videbatur eis, fieri posse vt per omne tempus Ionibus tutandis præessent: sin autem nō tutarentur, Ionibus subito à Persis defectionē ingratam fore putabant.

[2] nullo pacto fœdibus suis summouendos esse Ionas confebant.

[3] qui ita non uere imperatorio functus esset.

[4] & permutatis sui amoris vicibus, adamauit, atq; adeo potitus est ea quæ Darij quidē uxor, Masistæ autē erat filia.

quæ cœna ſemel quotannis eo die quo rex creatus eſt inſtruebatur: (cuius
[1] Diuerſam à noſtra lectionem videtur eſſe ſequutus. nomen Perſicè Tycta, Græcè τέλειον, *id eſt, perfecta*: in qua rex ſolum caput ornatur, Perſasq; ſtrenis donat) hoc die obſeruato Ameſtris à Xerxe petiit vt ſe Maſiſtæ vxore donaret, Xerxes id indignũ factu nefariumq; arbitrari, vxorem germani dono dari, eamq; inſontem negotij illius cuius cauſa vxor ſua eam flagitaret. Tandẽ huius precibus euictus, & inſtituto, quo nefas eſt, regia cœna propoſita orantem nõ exorare, inuitus admodum annuit: tradenſque vxori ac iubens facere quod liberet, germano ad ſe accerſito, ita inquit; Maſiſta, tu Darij filius es, idemq; mihi frater, præterea vir eximius: tamen cum iſta muliere, cum qua cõtubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam cum qua contubernium habeas. Iſtam autem quam in matrimonio habet (non enim mihi videtur habenda) miſſam facias. His verbis ſtupefactus Maſiſtes, Domine, inquit, [2] quam tu mecum orationem habes importunam: qui vxorem, [3] ex qua liberi mihi ſunt adoleſcentes, & filiæ, quarum vnam tu filio tuo duxiſti vxorem, iubes me relinquere, (quæ mihi eſt ex animi mei ſententia) vt filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem, rex, etſi magnifacio me dignari coniugio filiæ tuæ, tamẽ neutrum iſtorum faciam. [4] tu verò, qui nequaquam neceſſe habes, noli ad hoc rei me cogere. alius nõ inferior me exiſtet maritus filiæ tuæ: ſine me meæ vxoris conſuetudine frui. Hæc ille quum reſpondiſſet, percitus ira Xerxes, Atqui, inquit, [5] ita tecum, Maſiſta, agetur, vt neq; iam tibi filiam meam nuptum dem, neq; tu conſuetudine tuæ diutius fruaris: vt diſcas accipere oblata. Maſiſtes his auditis, extra abiit, hactenus loquutus, Domine, nondum me interemiſti. Hoc interim tẽpore dum Xerxes cum fratre colloquitur, Ameſtris accitis ſatellitibus Xerxis, vxorem Maſiſtę excarnificat, mamillas præcidit, easq; canibus abiicit: præcidit nares, aures, labra, linguam: atq; ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum quum nihil audiſſet Maſiſtes, metuens tamen aliquid ſibi eſſe mali, curſu ſe domum proripiebat. vbi verò mutilatam vxorem vidit, confeſtim inito cum liberis conſilio, abiit Bactra cùm illis & aliis quibuſdam, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionem inductu-
[6] id eſt. Si ad Bactrios & Sacas prius peruenire potuiſſet, quàm rex de eo quod moliebatur certior factus eſſet. rus, & plurimum mali regi facturus. Quod & contigiſſet (vt mihi videtur) [6] ſi occupaſſet ad Bactrios & ad Sacas aſcendere. etenim præſes erat Bactriorũ, à prouincialibusq; diligebatur. Sed hæc cùm [7] perpetraturum Xerxes audiens, miſſis aduerſus hominem copiis & ipſum & liberos, & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & nece Maſiſtæ hæc hactenus.

[1] Dicuerſam à noſtra lectionem videtur eſſe ſequutus.

[2] Quæ iſta fabula quis vterus apud me, oratio? q. d. Quorſum ſpectat?

[3] ex quatuor miſis lib.

[4] Tu verò me quibi vim adferat, hanc à me rem contendens.

[5] ita res tua comparata ſunt. vel, Ita ſe res tua habẽt. vel, (retinendo idẽ loquẽdi genus) Ita tecũ actum eſt.

[7] molientem, vel, agitantem,

Græci à Mycale profecti Helleſpõtum verſus, primùm circa Lecton ſtationem habuerunt, à ventis intercepti. Inde ſoluentes, Abydũ tenuerunt: & quum pontes quorum præcipuè cauſa illuc ierant, credentes ſe adhuc eos intentos eſſe inuenturos, reperiſſent ſolutos, deliberabant. Leutychidi & qui cum eo erant Lacedæmoniis, videbatur in Græciam redeundum: Athenienſibus autem & eorum duci Xantippo, illic manendũ, vt Cherſoneſum tentarent. Itaq; Peloponnenſes quidem abiere: Athenienſes verò Abydo in Cherſoneſum traiicientes, Seſtum obſidebant. Huc, poſtquam auditum eſt Græcos in Helleſponto adeſſe, tanquam ad omnium eius tractus vrbium validiſſimo muro præditam, conuenere cùm alij ex aliis circa oppidis, tum ex Cardia OEbazus, vir Perſa, qui arma è pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Æoles, iunctis Perſis pariter & magna ſociorum frequentia. Tyrãnidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Artayctes, vir ille quidem Perſa, ſed dirus tamen & facinoroſus, qui [8] Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circumuenit, petitis Proteſilai Iphiclo geniti pecuniis. Etenim eſt in Eleunte Cherſoneſi Proteſilai ſepulchrum, & ei fanum circumiectum vbi inerat ingens vis pecuniæ, nec non phialæ aureæ argenteæq;, & æs & veſtis, aliaq; donaria quæ Artayctes rege donante cõpilauit, his verbis eum circũueniens, Here, eſt hoc in loco domus viri Gręci, qui cum militũ copiis terram tuam adortus, meritas morte pœnas dedit:

[8] Xerxem Ath. tendentem circumuenit, ſubreptu ex Eleunte pecuniis Iphicli.

eius

eius mihi domum dato, vt discant alij nõ militare aduersus regionem tuam. Hæc dicẽdo [1] facile erat persuadere Xerxi vt largiretur sibi domum eius viri de quo nihil suspicabatur istum ea sentire. Enimuero sentiebat Artayctes Protesilaum in prouinciam regis militasse, quòd videlicet Persæ omnem Asiam suam esse arbitrabantur, & eius semper qui potitur regno. Hic, postquam pecuniis ab rege donatus est, eas ab Eleunte, ad Sestον exportauit, fanumq; fecit, & coluit & quoties Eleuntem pergebat, in adyto, *id est, in templi loco inaccesso*, cum mulieribus concumbebat. Tunc autem ab Athenien-sibus obsidebatur, nullis rebus præparatis quæ pertinerent ad tolerandam obsidionem, quam non expectauerat, ex improuiso à Græcis inuasus. Illi postquam sibi obsidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam murum expugnare non possent. itaque orare duces suos vt se illinc reducerent. Duces negare se prius id facturos quàm aut murum expugnassent, aut ipsos Respublica Athenien-sium accersisset. [2] adeo res illa eis cordi erat. At ij qui cum Artaycte intra muros erant, in omnem adducti calamitatem, adeo vt funibus lectorum elixis vescerentur, vbi iam ne hæc quidem habebant, ita sub noctem capesserunt fugam, cùm alij Persæ, tum Artayctes & OEbazus delapsi à posteriori murorum parte, quæ præcipuè destituta ab hostibus erat. Postquam illuxit, Cherso-nitani è turribus rem indicauere Athenien-sibus, portasq; patefecere. Athenien-sium plerisque fugientes Persas persequentibus, alij vrbem tenuere. OEbazum in Thraciam fuga elapsum, Thraces Apsinthij exceptum, Plestoro indigenæ deo ritu suo immolauerunt, cæterùm eius comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum suis inita posterius fuga, quum pauci essent, super Ægos fluenta circumuenti, quum perdiu sese defensassent, partim occubuerunt, partim viui sunt capti. Quos Græci alligatos Sestum duxerunt, interq; eos Artayctem cum filio suo. Fertur à Chersonitanis, vni eorum qui istos seruabant, dum [3] carnem salsam torret, tale ostentum extitisse: Offa illa salsuræ igni imposita * resiliit palpitauitq; , quemadmodum pisces recèns capti. Qua de re quum circumfusi admirarentur, Artayctes » ostentum vt vidit, accito viro qui salsuram coquebat, Hospes, inquit, Athe-» nien-sis, non est quòd istud metuas ostentum: quod non tua causa extitit, » sed mea: Protesilao qui est apud Eleuntem signum dante qui mortuus ac » sale conditus, habet à diis potestatem, [4] eum à quo iniuriam excepit, vexan-» di. Nunc igitur ei [5] donaria restituere in animo habeo: pro pecuniis quidem » quas è templo sustuli huius dei, centum talenta pendam: pro mea verò i-» psius salute ac filij, [6] ducenta. Hæc pollicens, Xantippum Athenien-sium ducem non persuasit, tum sua sponte animatum, tum ab Eleuntinis exoratum, quò Protesilaum vlciscerentur, vt hominem interimeret. Itaque adductum hunc in lectus in quo Xerxes traiectum iunxerat, (vt alij aiunt, in tumulum vrbi Madyto imminentem) depactis humi asseribus suspenderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis Athenienses in Græciam remeauerunt, portantes tum alias pecunias, tum verò arma pontium, tanquam apud templa reposituri. Nec aliud præterea quippiam gestum est per eum annum. Huius autem Artayctæ, qui suspensus est auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Persas: quam excipientes Persæ, ad Cyrum detulerunt in hæc verba, Quandoquidem Persis Iupiter principatum dedit, & ex viris tibi Cyre, Astyage deiecto, agedum demigrantes ex hac regione, quam exiguam habemus & asperam, obtineamus meliorem aliam. Multæ sunt nobis confines vrbes, multæ longinquæ: quarum vnam incolentes, efficiemur admirabiliores apud plerosque. Decet autem hoc eos viros facere [7] qui possunt. nam quando facultas nobis præstabitur melior quàm dum multorum hominum imperium habemus, & vniuersæ Asiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iussit eos illud facere: sed ita vt iubendo admoneret, se posthac præpararent non

[1] *facile domũ illius viri à Xerxe impetraturus erat, de iis quæ ille cogitabat nihil suspicato.*

[2] *ita tandem illi præsentia rerum statum boni consulere cæperunt.*

[3] *Pisces saltos torret, vt alij interpr.*

* *vibrauit, seu, concussus est: à verbo πάλλω. S.*

[4] *deo à quo iniuriam acceperit, pœnas sumendi.*

[5] *hæc redemptionis præmia ei tributa volo:*

[6] *ducenta Athenien-sibus, si seruatus fuerit,*

[7] *Imperium obtinent. vel, imperio pollent.*

ad imperandum aliis amplius, sed aliis parendum. natura enim comparatum esse vt è mollibus regionibus molles viri existant, néve ex eadem terra admirandæ fruges & egregij bello viri gignantur. Hac Cyri sententia Persæ superati, à sua destiterunt: præoptaruntque exile solum incolentes, imperari aliis quàm campestre colentes, aliis seruire.

EIVSDEM HERODOTI HALICARNASSEI DE GENERE HOMERI LIBELLVS,

Ex Conradi Heresbachij interpretatione, ab Henrico Stephano multis locis recognita.

At versus qui passim inserti occurrunt, Conradus non verterat: ideoq; eos partim ex eiusdem Henrici Stephani, partim ex aliorum interpretatione habes.

HERODOTVS Halicarnasseus [1] de genere, vita atq; adeo ætate Homeri studens quam verissima referre, hæc tradidit. Quum vetusta Æolũ ciuitas Cuma primùm conderetur, eodem cùm aliæ permultæ omnisq; generis gentes conuenæ confluxerunt, tum è Magnesia illuc pleriq; commigrarũt, inter quos fuit Melanopus Ithagene Crithonis filio genitus, [2] homo fortunæ nõ perinde amplæ, attamẽ expeditę. Hic Melanopus Omyretis Cumani filiã duxit vxorem, procreauitq; è legitimo toro fœmineã prolem, cui nomen indidit Critheidem. At ipse Melanopus vnà cũ vxore vita functus est, cõmissa interim filia Cleanactis Argiui tutelæ, quo familiarissimè vti cõsueuerat. Porro tẽpore interiecto accidit fortè vt puella ista è fortuito cõcubitu prægnans deprehenderetur: [3] id quod paulisper suppressum quum Cleanax resciuisset, vehementer rei dignitate commotus, Critheidem seorsum ad se accersitã acerbè obiurgauit, cõmemorans quæ futura esset apud populares infamia. Postremò huiusmodi quippiã *quo illam excuteret*, cõminiscitur: Cumani iam tum in Hermei sinus recessu ędificabant. Ciuitati autẽ quæ condebatur, nomen imposuit Smyrnã Theseus, ab vxoris nomine cuius memoriam relinquere volebat. Hic Theseus è primariis Thessalorum fuit, qui Cumam condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitæ facultatibus apprimè instructus. Clàm exportatam huc Critheidem Cleanax Ismeniæ Bœotio commisit, ex iis qui Coloniam illuc duxerant, in primis sibi amico. Progressu deinde temporis, Critheis cum aliis mulierculis ad festum quoddam egressa iuxta fluuium Meletem, quum partui iam vicina esset, Homerum poperit, non cæcum, sed videntem: nominauitq; eum Melesigenẽ, à fluuio videlicet prope quem editus esset. Quum autẽ apud Ismenian Critheis antea diuersata esset, ab eo digressa, mannaria industria se filiumq; alebat, aliunde alia sumens opera: vnde filium quoque quantũ potuit, honestis disciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnę quidam nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas musicenq; tradebat: hic [4] quum citra vxorem viueret, Critheidem conduxit quæ lanam illi exerceret quam à discipulis in mercedem acceperat. [5] Illa verò industria multa atque elegantia freta, Phemio cœpit impensè placere: adeo vt tandem Phemius eam verbis ad coniugium solicitaret, referens cùm alia quibus ei fidẽ facere confidebat, tum præcipuè, quòd Melesigenem in filium adoptaturus, liberaliterque simul aliturus instituturusq; esset. Siquidem hunc cernebat iam miram quandam & ingenij & indolis spem de se polliceri. Persuasa igitur Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cùm naturæ bonitate præstans, tum cura accedente institutioneq;, continuò sui ordinis adolescentes facilè præuertit: atque non ita multò pòst eruditionis auctibus crescens nihilo ipso Phemio [6] in disciplinis factus inferior. Et quum Phemius vita functus

vniuer-

[1] De Homeri natalibus, ætate & vita hac memoria prodidit: quæ exactissimè ad veritatem persequi est conatus.

[2] non cum multis facultatibus illuc se conferens, sed tenues fortunas habẽs.

[3] quod initio quidem celatum fuit: sed quum Cleanax resc.

[4] Quum vitiosus solutusq; degeret.

[5] Illa igitur opus apud eã faciebat, modestè & casti fingerem. quo nomine Phemio tantopere placebat vt eam ad nubẽdũ sibi solicitaret, cũ alia quibus se id illi persuasurũ sperabat, tum se filium eius adoptaturum, eumq; ita educaturũ & instituturum vt in virum egregiũ euaderet, pollicens. Siquidem hunc cerno.

[6] in docendo pueros inferior.

vniuersa ei legasset, paulò pòst Critheis quoque fato concedit. Melesigenes itaq; ludo præfectus, suiq; iam iuris effectus, in magna fuit hominum admiratione, non apud suos modò, verùm apud peregrinos etiam, qui frequētes illuc mercatus gratia, conueniebant. Erat enim Smyrna emporium celebre, vnde frumenta è vicinis agris abundè conuecta exportabantur. Peregrini igitur quum ab opere cessarent, Melesigeni libenter vacabant. Commodùm inter hos Mentes fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis soluens nauem meritoriam comparauerat, qua frumenta Smyrna deueheret, vir, quantum illa ferebant tempora, & eruditus, & multarum rerum vsu exercitatus. Hic Melesigeni persuasit vt relicto ludo secum nauigaret, accepturus & mercedem & quę ad profectionem essent necessaria. [1] Ad hæc Melesigenes, quandiu iuuenis esset, ciuitates regionesq; spectare operæpretium fore ducebat sibi, qui conscribendæ poeseos iam argumentum in animo concepisset: qua nimirum occasione potissimùm eum arbitror pellectum. Proinde relicto ludo cum Mente nauigauit Melesigenes: & quocunq; locorum appellebat, studiosè vniuersa rimans, contemplabatur siquid esset loci alicuius peculiare memoratu dignum: [2] adeo vt appareat commentarios eum profectionis suæ descripsse, eorumq; quæ quoq; loco lustrando didicerit. Porro quum ex Hispania Thusciaq; delati in Ithacam deueherentur, contigit Melesigenem oculis iam antè parum valentem, extremè laborare: ita vt Mentes, negotiorum gratia in Leucadem traiecturus, eum apud Mentorem Alcimi filium Ithacensem reliquerit, hominem sibi vehementer amicum: multis precibus adigens eundem quò Melesigenis curam haberet tantisper dum è Leucade reuerteretur ipse. Mentor verò ægrotantem Melesigenem sedulò curauit, vir nimirum facultatibus pollens: quiq; ob egregiam æquitatem hospitalitatemq; inter cæteros Ithacenses maximè prædicaretur. Atque hîc accidit vt de Vlysse multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrantq; ipsi Ithacenses, tum visum eum amisisse ibidem: atque ego affirmare non dubitem. iam tum eundem conualuisse, at postea apud Colophonem prorsus cæcum factum fuisse. id quod ipsi quoq; Colophonij mecum fatentur. At verò Mentes è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem recepit, [3] cum quo iam inde diu vltro citroq; nauigauit, donec Colophonem appellenti eueniret vt in veterem morbum recideret. quem quum effugere non daretur, visu putatur priuatus fuisse. E Colophone autem iam cæcus Smyrnam remeans, ad poemata conscribenda animum conuertit. Tempore deinde interiecto, quum Smyrnæ victu necessariisq; destitueretur, constituit Cumam proficisci: commodumq; Hermi prata transiens, ad eum locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorum coloniam, qui locus post Cumam habitatus fuit annis octo. Hîc memoratur primùm Melesigenes apud coriarij officinam consistens huiusmodi quædam carmina recitasse,

Αἰδεῖσθε ξενίων κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο.
Οἳ πόλιν αἰπεινὴν Κύμην Ἐριώπιδα κοῦρην
Ναίετε, Σαρδιόωντος ὑπὲρ νειὸν ὑψικόμοιο,
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ θείου ποταμοῖο
Ἑρμου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.

Hospitium præbete viro profugoq;, vagoq;,
Vrbem qui celsam Cumen, Eriopida prolem
Radicem incolitis Sardenes alticomantis,
Diuini potatis aquam qui fluminis Hermi,
Vorticibus torti, pater est cui Iuppiter ipse.

Sardena autem, cuius hîc commeminit, mons est ad Hermum fluuium Nouumq; murum situs. At coriario illi nomen erat Tychio, cui continuo auditis versibus visum est hominem recipiendum. commiseratione enim motus est, quum videret oculis tam miserè mulctatum. iussitq; præsentibus secum

[1] *addens etiam, decere eum, dum iuuenis esset, regiones & vrbes visere. Atque hu potissimùm adductum eum fuisse arbitror. fortassis enim poesin aggredi iam tu cogitabat. Proinde rel.*

[2] *Verisimile est autē eum illarū omnium rerum commentarios confecisse. Porro q.*

[3] *cumq; diu varia nauigationis socia habuit,*

frui. Meleſigenes ingreſſus ſutrinam, præſentibus etiam aliis, poëſin ſuam oſtendit, Amphiarai in Thebas expeditionem, atq; hymnos in deos à ſe ſcriptos. Et quum inter fabulandũ crebras ſententias in medium, multamq; eruditionẽ afferret, in magna habitus eſt ab auſcultãtibus admiratione. Atq; iam tum apud Nouum murũ agens, è poëſi victus ſubſidia habebat. Oſtenditurq; ad noſtra vſq; tempora ibidem locus vbi Meleſigenes ſedens carmina ſua exhibuerit. qui locus in magna illic habetur veneratione ab incolis, memoraturque populus arbor ab Homeri aduentu in eodem loco enata. Porrò egeſtate poſtea adactus, quum vix alimenta haberet, ſtatuit in animo Cumam ad feliciorem ſucceſſum reuerti. Iturusque hæc pronuntiauit carmina,

Et quum ſententiam ſuã proferret ide iis quæ in medium proponebãtur ab illis qui aderant, admiratione dignus ab auditoribus iudicabatur.

Αἶψα πόδες μὲ φέροιεν ἐς αἰδοίων πόλιν ἀνδρῶν·
Τῶν γὰρ καὶ θυμὸς ταρόφρων καὶ μῆτις ἀρίστη. *id eſt,*
Vos me hominum rapidè plantæ portetis in vrbem,
Quorum animus promptus, pollent qui mente ſagaci.

Proficiſcens igitur Cumam è Nouo muro, per Lariſſam iter fecit, vtpote compendioſiſſimum. Vbi, vt Cumani narrant, flagitante ſocero, epigramma hoc ſcripſit Midæ Phrygum regi Gordij filio, id quod etiam nunc in Gordij cippo inſcriptum viſitur,

Χαλκῆ παρθένος εἰμὶ, Μίδου ἐπὶ σήματι κεῖμαι·
Ἐς τ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,
Ἠέλιός τ' ἀνιὼν λάμπῃ λαμπρά τε σελήνη,
Καὶ ποταμοὶ ῥείωσιν, ἀνακλύζῃ δὲ θάλασσα,
Αὐτῆ τῆδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ
Ἀγγελέω παριοῦσι Μίδης ὅτι τῆδε τέθαπται. *id eſt,*
Æneas ſum virgo, Midæ qua incumbo ſepulchro:
Dum fluit vnda leuis, ſublimis naſcitur arbor,
Dum ſol exoriens & ſplendida luna relucet,
Dum fluuij labuntur, inundant littora fluctus,
Hic conſtanter ago, lacrymasq; in marmore tinctæ
Fixa, Midam moneo tumulatum hic chare viator.

Reuerſus autem Cumam, in ſenum paſſim conuenticulis carmina ſua quæ fecerat oſtentabat, colloquiiq; ſuauitate auſcultantes in ſui admirationem facilè pertrahebat. Intelligens igitur Cumanos poëſin ſuam recipere, pergit eoſdem conſuetudine ſua oblectare, ac poſtremò huiuſmodi conditionem proponere, ſi publicè eum alere vellent, ſe ciuitatem Cumanorũ celeberrimam redditurum. Qui præſentes hæc audiebant, inſtitutum probabant: addentes ſe quoq; adiuturos, ſi petitionem ſuã ad ſenatum referret, vt votis ſuis fieret ſatis. Meleſigenes his verbis erectus, collecto ſenatu in curiã proceſſit: rogatoq; eo cuius id munetis erat, vt in ſenatũ duceretur. ille nihil recuſans vbi opportunum videbatur, hominem deduxit. Hic cõſiſtens Meleſigenes, eadem verba habuit in ſenatu quæ paulò antè in illis conuenticulis de alimentis præſtãdis propoſuerat. Vbi dixiſſet, egreſſus pro curia ſedebat. Dum autem ſenatores agitarent quidnam par eſſet homini reſpondere, viſumque eſſet cùm ei qui deduxerat, tum aliis omnibus quotquot in conuenticulis Meleſigenem audierant, petitionem admittendam: vnus tantum è ſenatoribus refertur Meleſigenis poſtulatis calculo ſuo repugnaſſe, interq; alia multa, hæc quoq; cõmemoraſſe: quòd ſi ſemel ὁμήρους, *hoc eſt, cæcos* alendos ſuſciperent, futurum eſſet vt continuò turbam & multã & inutilem haberent. Atq; hîc primùm Homeri nomen Meleſigeni inditum eſt, à cæcitatis videlicet calamitate. nam Cumani cæcos ὁμήρους appellant. Iamque inde, qui prius Meleſigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc ſententia euicit, perque prætorem fuit approbata, qua contendebatur non alendum Homerum.

Hæc

Hæc quum illi nuntiaretur, vehementer commotus, his versibus calamitatem suam deplorabat.

Οἵη μ' ἄισα δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι,
Νήπιον αἰδοίης ὅτι γειώσασι μιγῆς ἀπάλλων,
Ἣν ποτ' ἐπύργωσαν βουλῇ Διὸς ἀγλαὸν υἱὸν
Λαοὶ Φρικωνος, μύρμηκες ὅπι βήτορες ἵππων.
Ὁπλότερον μαλερῷο πυρὸς χρίνοντες Ἄρηα,
Αἰολίδα Σμύρνην ἀλιγείτονα πολυιαίχτον,
Ἣν λεδὶ ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱερῷο Μέλητος.
Ἔνθεν ἀποτρύμεναι κύδρας Διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
Ἠλεύετλω κλῆσαν δῖαι θεαὶ κεὶ πόλιν αὐδρῶν.
Οἱ δ' ἀπεμνήσαθλιον ἱερὸν ὄπα, φημὶ ἀοιδήν.
Ἀφραδίῃσι τῶν μύθων τε παθών τε φρένας ἔτλαν αὖθις,
Ὅς σφιν ὀνοσσείησιν ἐμὸν διεμήσατο πότμον.
Κῆρα δ' ἐγὼ τλήσομαι, ἀνάλκαστον φέρων τε πανόπτι θυμῷ.
Οὐδέ τι μοι φίλα γῆρα μύθῳ ἱεραῖς ἐν ἀγυιαῖς
Κύμης ὁρμαίνουσι· μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
Δῆμον ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι ὀλίγην τε ἑοῦσαν. id est,

Hei mihi quàm fatum dat Iuppiter almus iniquum,
Infanti mihi lac venerandæ ex vbere matris
Præbuit, AEolicæ Smyrnæ, quam martia quondam
Gens Phriconitis, certamine fortis equestri,
Condidit ad pelagus, præterlabente Meleto.
Docta Iouis proles mecum hinc digressa volebat
Carminibus celebrare vrbem quam nomine dicunt
Cumam, quosq; viros intra sua mœnia claudit.
Illi audire sacræ spreuerunt carmina vocis.
Sed quicunque mihi cladem exitiumq; parauit,
Non impunè feret læua quod mente volutat:
At mihi quam dederint nascenti numina sortem,
AEgro animo quanuis, certum est perferre patiq;.
Sed iam per sacræ vestigia ponere Cumæ
Compita non suadet mihi mens, potiusq; remota
Inq; peregrina sedem mihi quærere terra.

Cuma deinde abiens ad Phoceam contendit, imprecans interim Cumanis nequis vnquam insignis poeta in illa regione existeret qui Cumanos celebraret. Apud Phoceam autem eodem modo sibi victum parauit, in conuenticulis videlicet passim carmina sua ostentans. Erat autem eo tempore apud illam Thestorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatæ. Hic animaduersa Homeri poesi, huiusmodi verbis Homerum compellauit, paratum se inquiens & ministrare ei, & victum suppeditare, si carmina quæ meditatus esset, describere pateretur, & alia subinde faciens, ad se deferret. Homerus, iam ministerij alicuius, atque adeo necessariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putauit: commoratusque apud Thestoridem, minorem illam fecit Iliadem, cuius initium est,

Ἴλιον ἀείδω, καὶ Δαρδανίην εὐπτώλεθρον,
Ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ θεράποντες Ἄρηος. id est,

Troiam & Dardaniam tanto, quæ mater equorum,
Quæ Danais Mauors tot satis mala plurima vexit.

Phocaidem quoque quam vocant, Phocenſes apud ſe conditam ab Homero aſſerunt. Iam verò Theſtorides, vbi Phocaidem atque aliá pleraque ab Homero communicata deſcripſiſſet, conſtituit è Phocea diſcedere, Homeriq; poeſin pro ſua venditare. Vnde factum vt quum Homeri non perinde curam haberet, ille ad Theſtoridem huiuſmodi ſit vſus diſticho,

Θεσφείδης, θνητοῖσιν ἀοιδίων πολέων περ,
Οὐδὲν ἀφεσσότερον πέλεται νόος αἰὲν ἐόντων. *ideſt,*

[1] legendo Θεσφείδη, &c. [1] *Theſtoride, ex multis, mortalibus abdita quæ ſunt,*
Mens habet in primis cæcos humana receſſus.

Theſtorides igitur relicta Phocea in Chium conceſſit: vbi erecto ludo carmina illa pro ſuis euulgans, egregiam ſimul laudem ſibi parauit & fructum haudquam vulgarem. Porro Homerus ſuo eodemq; more viuere pergebat apud Phocenſes, nimirum è poeſi victum habens. Tempore deinde non ita multo pòſt, viri aliquot è Chio erudiſi audientes eadem carmina quæ iam ſæpius in Chio à Theſtoride pro ſuis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipſa à quodam ludimagiſtro pro ſuis cum magno fructu oſtentari. Homerus intelligens continuò Theſtoridem eſſe, magno ſtudio properabat in Chium tranſmittere. Et quum portum adiiſſet, neq; offendiſſet nauem qua traiiceret, eſſent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam ſoluere pararent, bellè conuenire videbatur ſi per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit vt comitem ſe nauigationis reciperent, multis blandiſq; vſus verbis, quibus quod poſceret perſuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iuſſerunt nauem eum conſcendere. Quo impetrato Homerus conſidens in naui, his verſibus nautis bene precatur,

Κλῦθι Ποσειδάων μεγαλοσθενὲς ἐννοσίγαιε,
Εὐρυχόρου μεδέων ἠδὲ ξαυθοῦ Ἑλικῶνος.
Δὸς δὴ ἔργον καλὸν τῷ ἀπήμονα νόστον ἰδέσθαι
Ναύτῃς, οἵ νηὸς πομποὶ ἠδὲ θρῆνοι ἔασι.
Δὸς δὴ ἐς ἰχθυόφαν ὑψιρρήμνοιο Μίμαντος
Αἰδοῖον μ' ἐλθόντα βοτρυόεν οἶκον ἱκέσθαι.
Φῶτά τε πευκάλιμον ὃς ἐμὸν νόον ἠπεροπεύσας,
Ὠδύσατο Ζεῦξα ξεῖνον ξείνιά τε δαπέζῃ. *ideſt,*
Audi qui pelagus valido Neptune tridenti
Imperioq; regis, ſpatioſaq; culta Heliconis:
Da precor his nautis reditum, ventoſq; ſecundos,
Qui mihi ſunt comites placidi, nauiſq; magiſtri:
At mihi da miſero ſacram contingere terram,
Aerius qua parte Mimas ad ſidera ſurgit.
Inde hominis iuſti me fac ſuccedere tectis,
Vlciſciq; virum qui me improbitate fefellit,
Læſit & hoſpitij ſacra iura Iouemq; benignum.

Vbi verò ſecundo vento Erythræam appuliſſent, Homerus in naui diuerſatus eſt; poſtero autem die nautas rogauit vt aliquem præberent qui ad vrbem eum perduceret. Illi obſequuti, ducem itineris vnum è ſuis permiſerũt. Quumq; iam pergendo ad Erythræam appropinquaſſet, deprehendiſſetq; vrbem aſperam atque montoſam, in hæc prorupit carmina,

Πότνια γῆ, πολύδωρε, δότειρά μελίφρονος ὄλβου,
Ὡς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φῶτ' ὄλβιος ἐτύχθης,
Τοῖσιν ὑπὸ δύσζωλος καὶ ῥηχεῖ οἷς ἐγελώθης. *ideſt,*
O ſacra multorum largitrix terra bonorum,
Quàm tu plana aliis & parte æqualis ab omni,
Aſpera contrà aliis, in quos conuerteris iram.

Ingreſſus

Ingressus deinde Erythræorum vrbem, percontatur de naui. Et quum fortè quidam occurrisset salutaturus, qui eum in Phocea vidisset, ab hoc contendit vt secum dispiceret sicubi nauis appareret qua in Chium transmitteret. Atque quum in porta naualibusq; nullum reperiretur traiectuiũ nauigium, ille Homerum ad eum locum ducit vbi piscatoriæ nauiculæ stationem habebant. Et forte fortuna incidit in quosdam qui in Chium erant traiecturi. Hos adiens precatus est vt Homerum transportarent. Verùm illi nullis precibus permoti, non recepto Homero soluerunt. Homerus autem, hæc cecinit carmina,

Ναῦται ποντοπόροι ϛυγερὴ ϲὺν ἀλίτηϊ ἄτῃ,
Πτωχάϲιν ἀθύμοϲι βίον δύϲζυλον ἔχοντες,
Αἰδεῖϲθε ξείνοιϲι Διὸϲ ὀπάοντα ϲέβαϲ ὑψιμέδοντοϲ.
Δεινὴ γὰρ μέτοπις ξείνου Διὸϲ, ὅϲ τ' ἀλίτηται. id est,
Infidi nautæ gens diris tristior ipsis,
Seua quibus veluti mergis dant æquora victum,
Si vobis nulla est hominum reuerentia cordi,
At sperate Iouem, summo qui regnat Olympo:
Tristis enim vultus Iouis est pœnaq; parata
His quibus hospitij non est pia tessera curæ.

At verò in altum iam prouectis contigit vt aduerso vento rapti, eodem vnde soluerant, recurrerent, vbi etiam dum Homerum in littoris crepidine considentem offenderunt. qui cognito nauis recursu, hunc in modum eos alloquitur,

Ὑμᾶϲ, ὦ ξένοι, ἔλαθεν ὁ ἄνεμοϲ ἀντίοϲ ὀμόμενοϲ· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν μὲ δέξαϲθε, καὶ ὁ πλοῦϲ ὑμῖν ἔϲται.
Id est, Vos, ô peregrini, ventus aduersus excepit: sed me nunc quoq; admittite, & secunda vobis nauigatio erit.

Piscatores autem, pœnitentia ducti quòd prius hominem non recepe-rant, compellato eodem, iubent conscendere, si velit, nauem. Recepto Homero rursus vela faciunt: quumque exacto itinere littus appulissent, piscatores ad sua quisque opera digressi, Homerum in littore ea nocte relinquunt. Vbi diluxit, itineri se accingens, oberransque ad eum locum peruenit qui appellatur Pinus: illicque quiescenti noctu pini fructus est illapsus, quem aliqui στρόβιλον, alij κῶνον appellant, Homerus autem hos cecinit versus,

Ἄλλη τίϲ σου πεύκη ἀμείνονα καρπὸν ἴηϲιν
Ἴδηϲ ἐν κορυφῇϲι πολυπίδυκοϲ ἰωμοέϲϲηϲ,
Ἔνθα ϲίδηροϲ Ἄρηοϲ ὀπιζόνιοιϲι βροτοῖϲιν
Ἔϲϲεται· ὔρϲαι δ' αἵ μιν Κεβρηνίδεϲ ἄνδρεϲ ἔχουϲι. id est,
Funduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fouet vmbrosis felix in collibus Ida,
Hinc ferrum veniet Martis validæq; secures,
His vbi consistet campis Cebrenia pubes.

Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montem ædificare parabant, vnde ferrũ effoditur. Cæterùm illinc abiens Homerus, vocem caprarũ quæ ibidem fortè pascebãtur, sequutus, in canes incidit pastorales: qui quũ ferocius eum adorirẽtur, vociferabatur. Quod audiens Glaucus (id enim erat caprario nomen) accurrit festinanter, compellatosq; canes, ab Homero excussit. Atq; vbi diu multumq; admiratus fuisset, quòd nimirum cæcus existens eò locorũ peruenisset, tandem accedens rogabat quisnã esset, & cuius rei indigẽs, quibusq; modis ad inhabitata illa vastaq; loca diuertisset Homerus omnem suam calamitatẽ commemorans, ad cõmiserationem Glaucũ perira-

xit. [a] siquidem homo erat (vt apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum ad suum deduxit tugurium, incensoq; igne, cœnam instruxit: qua appositâ iussit cœnare secum hospitem. At verò quum canes à cibo abstinentes non cessarent suo more cœnitantem adlatrare, Homerus Glaucum his versibus alloquitur,

[a] nec enim inhumanum (vt coniicere licet) erat Glaucum. vel, Non inhumanum enim fuisse Glaucum verisimile est.

Γλαῦκε πάπτων θᾶττον ἔπος ὃ τοι φρεσὶ θήσω,
Πρῶτον μὲν κυσὶ δεῖπνον ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι
Δοιῶαι· ὡς γὰρ ἄμεινον. ὁ γὰρ κακὸν ἄχθος ἀρούρης
Ἀνδρὸς ἐπιχθονίου, ᾧ ἐς ἔρκεα θῆκε ἰόντος.

id est,

Glauce precor, paucis me audi, pareq; monenti.
Præforibus stabuli canibus sua fercula primùm
Fac tradas: nam sic melius, custodibus illis,
Nec fera nec fures venient ad septa dolosi.

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuitq; in magna hominem admiratione. Cœnati autem, vltro citroq; habitis sermonibus, mutuis quoque colloquiis oblectabantur. Nam quum Homerus errores suos, ciuitatesq; quas adiisset, commemoraret, Glaucus hæc audiens præ admiratione stupebat: eratq; iam tum cubandi tempus: & quieti se dabant. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicandi. Proinde commissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quam festinantissimè iturum. Descendens autem ad Bolissum (id erat vicino huic loco nomen) herumq; suum adiens, narrauit de Homero quemadmodum res se habebat: quòd nimirum pro miraculo aduentum hominis duceret: demum rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuntio, cœpit cum Glauco expostulare, qui quoslibet citra delectum errones mutilosq; reciperet aleretq;: tamen præcepit vt hospitem ad se perduceret. Glaucus verò ad Homerum reuersus narrauit, iussitq; sequi se in vrbem, fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum. Quibus non grauatim assentiens Homerus, caprarium sequitur. Hic Chius *Glauci herus* vbi in colloquium cum Homero veniisset, reperisset q; hominem esse [a] cordatum, multaq; rerum peritia instructum, cœpit suadere ei vt apud se commoraretur, liberorumq; quos habebat adolescentes, formandorũ curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi creditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunq; iuuenilia ludicraq; eius extant, apud Chium illum condidit in Bolisso. hincq; cœpit per vrbem inclarescere. Iam verò Thestorides, vt primùm intellexit Homerum adesse, nauigans è Chio fugam capescebat. Deinde progressu temporis impetrata ab Hero Chium visendi copia, vrbem adiit, ludumq; illic instituens, pueros carmina docebat. Idquum magna [a] felicitate Chiis facere videretur, multos sibi admiratores conciliauit. [b] Hinc igitur victum parãs tolerabilem, vxorem duxit, è qua duas suscepit filias, quarum vna decessit innupta, alteram viro Chio elocauit. Enimuerò hic poesi manum admolitus, gratiam habuit bene de se merentibus. Et primùm quidem Mentori Ithacensi, in Odyssea, vt qui laborãtem ex oculis curauisset in Ithaca. huius enim beneficij gratia eius nomen poesi suæ inserens, Vlyssis fingit socium: cuius fidei Vlysses, Troiam nauigans, domum familiamq; concrediderit, tanquam Ithacensium præstantissimo atq; æquissimo. Aliis etiam [a] pleriſque locis eundem laudibus vehit. siquidem Minerua, quoties cũ aliquo humana specie congredi fingit, Mentori identidem tradit assimilatam deam. Ad hæc Phemio præceptori gratiam eruditionis simul & nutricationis in Odyssea retulit, in hæc verba,

[a] naturali ingenij dexteritate præditum,

[a] dexteritate

[b] Hinc igitur quum satis superq; facultatũ comparasset: vel, Quum abunde magnas facultates acquisisset,

Κήρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν περικαλλὲ' ἔθηκε
Φήμιῳ, ὅστις πολλὸν ἀναγκαίῃ πάρ' ἄειδεν.

id est,

Phemius

Phemius at cunctis præstantior arte canendi
Insignem citharam, dederat quam præco, tenebat.

Et rursum,

Αὐτὰρ Φορμίζων ἀείδελλε κλυτὸν ἀοιδήν. *id est,*
Fundere & hanc pulsans modulamina dulcia cœpit.

Meminit & nauicularij in cuius comitatu nauigans, vrbes locaque plurima perlustrauit. Huic nomen erat Mentæ: cuius commeminit his versibus,

Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος ὄβριμος υἱὸς
Ἦρξε δὲ Ταφίοισι φιλήρετμοισιν ἀνάσσων. *id est,*
Anchialo Mentes fortis genitore creatus,
Imperitò Taphijs, quibus est ars nautica cordi.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam nimirum qui venientem ad sutrinam apud Nouum murum hospitio excepisset. Hunc enim Iliadi inserit his versibus,

Αἴας δ' ἐξ ὑπάτοιο μολὼν ἔστη πύργοιο,
Χάλκειον, ἑπτάβοειον, ὃν οἱ Τύχιος κάμε τεύχων,
Σκυτοτόμων ὄχ' ἄριστος Ὑλῃ ἔνι οἰκία ναίων. *id est,*
Comminus accessit clypeo septemplice tutus
Aiax: huic clypeum turris fabricarat adinstar
Vrbe in Hyle Tychius: non sutor doctior alter.

A poesi verò hac inclarescens Homerus non per Ioniam solùm celebrabatur, sed in ipsam vsque Græciam multus de eodem sermo perferebatur. Et quum iam eruditionis existimatione augescentem multi viserent, inciderunt fortè qui suaderent vt in Græciam se transferret. Quod consilium admittens, impensè cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumque intelligens Argos multis egregijsq; elogijs celebratum, Athenas non item, poesi suæ inserit, in maiori quidem Iliade hos versus, quibus Erechtheum magnificè laudibus vehit, in nauium catalogo,

Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα. *id est,*
Ortum ab Erechtheo populum: nutriuerat illum
Pallas Erechtheum, tellus quem vbèrta creârat.

Menestheum etiam, ducem Athenienſium, tradit in exercitu tam pedestri quàm equestri ordinando peritissimum, idq; his carminibus,

Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε φίλος Πετεῶο Μενεσθεύς·
Τῷ δ' οὔπω τις ὁμοῖος ὀπιζήνοις ἐφέστη ἀνὴρ
Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας. *id est,*
Hos tunc ducebat patria virtute Menestheus,
Maximus: huic nemo poterat certare regendis,
Aut etiam ornandis vel equis, vel in ordine locandis
Agmina militibus.

Aiacem verò Telamonium ipsosque Salaminios Athenienſibus in nauium nomenclatura numerauit, sic scribens.

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες. *id est,*
Bis sex è Salamine rates Telamonius Aiax
Egit, & adduxit statuens in littore iuxta
Cecropias naues.

Postremò in Odyssea Mineruam, postquam cum Vlysse in colloquium venerit, ad Atheniensium vrbem, quam præcipuè colebat, concessisse fingit:

Ἵκετο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ Δρυόπεσς ἐς Ἀθήνας
Δῖος δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον. *id est,*
Ad Marathona dehinc & magnas venit Athenas,
Tectaq; Erechthei subiit.

[1] Quum igitur hæc poëtica sua inseruisset, & rei ad suam in Græciam profectionem necessarias comparasset, Samum app.

[1] Hæc vbi hunc in modum meditatus composuisset, animo in Græciam traiiciendi, commodùm profectionẽ capessens, Samum appulit: cõtigitq; fortè vt eodem tempore Samij Apaturia festum agerent. Hîc Samius quidam agnito Homero, (vtpote quem iam antè in Chio vidisset) contribules suos adiens, indicauit tanti hominis aduentum. Illi, audita multa hominis prædicatione, inhebant adduci eum. Conueniens igitur Homerũ Samius, Quandoquidem, inquit, hospes, Apaturiorum festum agit ciuitas, inuitant te contribules ad idem festum concelebrandum. Homerus adfuturum se affirmans, confutatur inuitantem. Porro quum iam illuc quò vocatus erat pergeret, in mulieres impegit quæ in triuio Crotropho sacra faciebant. Sacrificã occursantis aspectu indignata, exclamat, Vir, inquiens, facessas à sacris. Homerus dictum illud in animo voluens, rogabat quisnam esset qui loqueretur, & cui deo sacrificaret. Dux eius indicauit mulierem esse quæ Crotropho sacrificaret. Quod audiens Homerus, huiusmodi carmina protulit;

Κλῦθί μοι ὀχλοθόῳ κυεφόρε, ὃς ὀ γυναῖκα
Τῳῶδε νέων μὴ αἰήναθαι φιλότητα καὶ εὐνὴν,
Ἢ δ' ὃτε περπάδω πολιοκροτάφοισι γέρουσιν,
Ὧν ὥρη μὴ ἀπαμβλύνεται, θυμὸς δ' μενοινᾷ. *id est,*
Dive precor audito meas, mulier quæ facit ista,
Auersata iterum iuuenili ætate vigentum,
Canorum veterumq; senum capiatur amore,
Et iis effata quibus, sed prompta voluntas.

Vbi verò ad contribulum collegium accessisset Homerus, iamque in limine ædium consisteret in quibus epulum instructum erat, aliqui narrant iam dum ardente igne poëtam cecinisse, alij postea accensum quàm carmina ista cecinisset,

Ἀνδρὸς μὴ τέφανος, παῖδες· πύργοι δ', πόλιος·
Ἵπποι δ' ἐν πεδίῳ κόσμος· νῆες δ', θαλάσσης·
Χρήματα δ' αὖξῃ οἶκον· ἀτὰρ γεραιὸ βασιλῆες
Ἠμὲν εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὁρᾶσθαι
Αἰδημόνου δὲ πυὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.
Vt patris, nati, sic turres sunt decus vrbis:
Sic & equi campum decorant, sic æquora naues,
Sic & opes ornant ædes: præsentia regum
Augusto in solio decorat fora lata sedentum:
At lucente domus multo est augustior igne.

[2] Quum autem ingressus esset, & accubuisset. [3] Postridie autem abeuntem eum conspicati sig. [4] aduocarũt & iuss.

[2] Ingressus autem reclinatusque, cum illis contribulibus epulo fruens, in magno honore admirationeque ab accumbentibus est habitus, ibidemque ea nocte cubile sibi parauit. [3] Crastino die conspicantes eum singuli, quidam qui in figlina laterunculos tegulasque coquebant, quum intellexissent hominem esse eruditum, [4] compellatum iusserunt canere, pollicentes cum tegulas, tum alia, qualia eacunque essent quæ haberent, se illi daturos. Homerus hæc illis cecinit carmina quæ vocantur Caminus, *id est, fornax.*

Εἰ μὴ δώσετε μισθὸν, ἀείσω, ὦ κεραμῆες,
Δεῦρ' ἄγ' Ἀθηναίη, καὶ ἐπεύρεχε χεῖρα καμίνου·
Εὖ δ' μελανθείη κύτλοι, καὶ πόντα μάλ' ἰσά·

Φρυ-

Φρυχθῆναί τε καλῶς, καὶ ἡμῖν ἆσον ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δ' ἁρδίλλῳσι, ἡμῖν δ' ὀλίγ' ὥς σφι νοῆσαι.
Ἢν δ' ἔτ' ἀϊδρείῃσι ξεφθέντες ψεύδηαι ἄρηθε,
Συγκαλέω δ' ἤπειτα καμίνῳ δηλητῆρας,
Σιώρις ὁμῶς Σμάραγόν τε καὶ Ἄσβετον, ἠδὲ Σαβάκτην,
Ὠμόδαμόν θ' ὃς τῆδε τέχνῃ κακὰ πολλὰ πορίζει.
Πεῖθε πυρίθουσαν καὶ δώματα σεῦ δ' ἐκάμινος
Πᾶσα κυκηθείη, χερμάδων μέγα κωκυσάντων.
Ὡς γάνος ἱππείη βρύκει, βρύκει δ' ἐκαμῖνος,
Παὶ τ' ἔντοσθ' αὐτῆς χερμάδια λεπτὰ ποιοῦσι.
Δεῦρο καὶ Ἠελίου θυγάτηρ πολυφάρμακε Κίρκη,
Ἄγεια φάρμακα βάλλε, κάκου δ' αὖθύς τε κὴ ἔργα.
Δεῦρο δ' καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας Κενταύρους,
Οἵθ' Ἡρακλείοις χεῖρας φύγον, οἵτ' ἀπόλοντο,
Τύπτοιεν πάδε ἔργα κακῶς, πίπτοι δ' ἐκάμινος.
Αὐτὰ δ' οἰμώζοντες ἐράπτοιτο ἔργα πονηρά·
Γηθήσω δ' ὀφθαλμοῖσιν ἀνηδαίμονα τέχνα.
Ὅς δ' ὑποφρύψει, τοῦτ' αὖ τούτου πρὸ πρόσωπον
Φλεχθείη, ὡς πρῶτος ἐπίσαιτ' αἴσιμα ῥέζειν. Iδεβ,

Si mihi mercedem dabitis figuli, ista canemus,
Huc ades ô Pallas, dextraq; foueto caminum,
Pulchrè vt dureſcant calices, & mollia cuncta,
Siccenturq; probè, & figulis lucra magna repertent,
Vendita perq; forum multa, & per compita, multa.
Sic illis quæſtus creſcat, prudentia nobis.
At ſi depoſito iuuat irridere pudore,
Huc precor vt peſtes veniant quacunq; per orbem
Graſſantur, fundant & in hunc mala cuncta caminum.
Irruat huc Smaragus, grauis Asbetus, atq; Sabactes.
Contere tu Pallas flammamq; & vaſa camini,
Ille licet rapido multùm nunc ferueat æſtu.
Inſuper Omodamus feruatq; & damna det arti.
Omnia miſceto, fornacem, vaſa, denumq;,
Vt fragor immenſus fiat, figulique tremiſcant:
Non ſecus ac mala crepitis clauduntur equina,
Sic ſubita fornax crepiteq; cadatq; ruina,
Inq; lutum redeant calices & vaſa minuta.
Huc quoq; Solis ades nata, incantare perita,
Inq; ipſos & opus tua noxia ſparge venena.
Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:
Quiq; manu Herculea cecidere ſuperq; fuerunt,
Illi contundant opus omne, ipſumq; caminum
In nihilum penitus redigant. figuli iſta videntes
Plorent, & lacrymis ſpectent ingentia damna.
Improbitatis ego ſpectabo hæc præmia lætus.
Denique qui pronus fornacem reſpicit, illi
Flamma vorax faciem rapiat, penitusq; perurat.
Sic ſcelus agnoſcent omnes, atq; inde cauebunt.

At verò in Samo hybernans, calendis potentiorum ædes oſtiatim adiens ali-

quid accipiebat, canens hæc carmina quæ Eresionē, *hoc est, ramalia* vocātur: ducente eum comitanteque aliquod puerorum indigenarum choro,

Δῶμα τὸ μεγ᾽ ἐπαπόμεσθ᾽ ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο,
Ὅς μέγα μὲν δύναται, μέγα δὲ βρέμει ὄλβιος αἰεί.
Αὐτὰρ ἀνακλίνεσθε θύρας· πλοῦτος γὰρ ἔσεισι
Πολλὸς, σὺν πλούτῳ δ᾽ ἁβρωσύνη τεθαλυῖα,
Εἰρήνη τ᾽ ἀγαθή. ὅσα δ᾽ ἄλγεα, μεσταὶ μὲν εἴη,
Κυβαίη δ᾽ αἰεὶ κὴ κερδόπου ἔρπετο μάζα.
Τοῦ παιδὸς δ᾽ ἡμῶν κὴ διφράδα βήσεται ὔμμιν·
Ἥμίονοι δ᾽ ἄξουσι κεραταὶ πόδες ἐς τόδε δῶμα.
Αὐτὴ δ᾽ ἰσὸν ὑφαίνοι ἐτ᾽ ἠλέκτρῳ βεβαυῖα.
Νεδυμή σοι νεδυμὴ σπαύσιος, ὥστε χελιδών.
Ἔσηκ᾽ ὐπεθύρεσι. καὶ εἰ μὲν δώσεις, εἰ δ᾽ μή,
Οὐχ ἑξήξομεν. οὐ γὰρ συνοικήσοντε σοὶ δεῦρ᾽ ἤλθομεν. *Id est.*

Venimus ad magnas ades ciuem q; potentem,
Cuius diuitiis resonat domus at q; redundat.
Vos aditum præbete fores: feliciter intrent
Diuitiæ, & requies hilaris, Charites q; sequantur:
Vasa opibus tumeant, nihil hic videatur inane:
Sint q; laboratæ Cereris repleta canistra.
Excelso curru nurus hic portetur, & ipsam
Veloci cursu reuehant ad limina muli.
Hæc premat electrum pedibus, telas q; laboret.
Ast ego vos repetam, repetam (mihi crede) quotannis,
Non secus atque redit sub tectum garrula Progne.
Assumus in porta: seu munera ferre placebit,
Seu nihil, est tamen hinc abeundi certa voluntas.
Non etenim hic habitare diu nec adesse paramus.

Atque hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis festum collecti conueniebant. Ineunte deinde vere moliebatur Homerus è Samo Athenas proficisci: soluensq; vnà cum popularibus quibusdam, ad Ion appulit: vbi stationem non ad vrbem sed in littore habebant. Hic cõtigit Homerũ grauiter ægrotare. egressus igitur è naui, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Quumq; diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde plerique ex vrbe Homero vacabãt, eumque audientes, reuerenter obseruabant. Iam verò nautis cæteris q; aliquot qui è ciuitate conuenerant, illic apud Homerum considentibus, fortè pueri piscatores eò appulerunt: qui è nauicula egressi, hæc illis verba fecerunt, Agite peregrini, audite nos, num quid eorum quæ proponemus explicabitis. Ibi è præsentibus quidam iubebat eos proloqui. Illi, Nos, inquiunt, quæcunque cepimus, reliquimus: quæ verò non cepimus, nobiscum portamus. Et quum nemo id ænigmatis interpretari posset, piscatores explicabant: significantes nimirum se, quum piscium nihil capere possent, desidentes in sicco pediculos venatos: & horum quotquot cepissent, abiecisse: quos autem non inuenissent, domum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina,

* ex vrbe descendentes, operam Homero dabant, eumq; auditores admirationi prosequebantur.

Τοίων γὰ πατέρων ἐξ ἀμάχων ἐκγεγάατε,
Οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ᾽ ἀσκητὰ μηλα νεμόντων. *Id est,*
Hi vos ô pueri, tales genuere parentes,
Nec latis fundis gregibus neq; mille potentes.

Ex hac autem ægritudine extremum diem clausit Homerus in Io,

non

non (vt arbitrantur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus verò in Io Homerus, à comitibus suis atque ciuibus qui ex vrbe in colloquium cum eodem venerat, in littore ibidem honorificè sepultus est. Cuius sepulchro multo pòst tempore Ienses, vbi poesis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt carmen elegiacum,

Ἐνθάδε τὸν ἱερὸν κεφαλὸν κατὰ γαῖα καλύπτει, *Idest,*
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον Ὅμηρον.
Condit humus caput hæc sacrum, qui versibus arma
Fortia diuinis heroum ornauit, Homerum.

Porro quòd Æolius fuerit Homerus, & non Ion, neque Dorienſis, partim è iam dictis perspicuum esse poterit, partim etiam his coniecturis deprehenditur. Siquidem poëtam tantum, qui hominum peculiares mores in suam poësin transferre studuerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut patrios commemorasse. Iam verò carmina eius expendentes, indidem pronunciabitis. nam quum sacrificij ritum huiusmodi quendam referat, aut ipse eundem tanquam probatissimum excogitauit, aut quòd cum patriis institutis conueniret. Sic enim inquit,

Αὖ ἔρυσαν μὲν πρῶτα κατὰ σφάξαν, κὰδ δ' ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν. *Idest,*
Protractas iugulant pecudes, & tergora cœstis
Diripiunt, femorumque toros & crura recidunt,
In partesque secant geminas: tum pinguia nidor
Viscera nube tegit densa.

In his versibus de iliis nulla mentio, quibus in sacrificiis tamen vtebantur cæteri, præter vnam Æolicam gentem, quæ ilia non concremabat. Indicat præterea his quoque versibus quòd Æolius existens, suæ gentis ritibus vsus sit,

Καὶ μὲν δὴ τὰ μὲν ἔζησε γέρων, τὰ δὲ δ' ἄμοπα οἶνον
Λείβε· νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν. *Idest,*
——*tum segmina carnium*
Ipse focis multo crepitantibus admouet igni
Cruda senex, & vina super nigrantia fundit:
Quem verubus quini iuuenes onerata tenentes
Brachia circunstant.

Æoles enim soli intestina quinq; verubus defixa torrebant, reliqui Græci tribus. etenim πέμπε dicunt Æoles pro πέντε, *idest, quinq.* Atque hæc sanè de genere, vita, interituq; Homeri, à nobis relata sint. Cæterum ætatem Homeri, si quis diligenter rectèq; ratiocinetur, ex hisce facilè deprehendet. Nempe ab expeditione Græcorum, quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum, pòst atq; triginta Lesbus oppidatim habitari cœpit, quum antea nullam prorsus haberet ciuitatem. Pòst Lesbum habitatam annis viginti Cuma Æolica & Phricotis appellata habitata fuit. Porro à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias deduxerunt: quo tempore natus fuit Homerus. Ab Homero autem nato anni sunt sexcenti vigintiduo ad Xerxis vsq; in Græciam traiectum, qui videlicet iuncto pontibus Hellesponto cum exercitu ex Asia in Europam penetrauit. Ex his igitur tempus illud calculo colligere facile fuerit ei qui prætorum, Athenienſium rationem habuerit. Centum autem & sexaginta octo pòst Troianum bellum annis extitit Homerus.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

inuentum apud eos fuisse inopiæ subsidium, vt qui propter illam vino destituerentur, ex ordeo confectum biberent. Eius autem potu adeo exhilarari solitos vt canerent & saltarent, ac omnia facerent quæ qui vino ebrij sunt facere consueuerunt.

Etiam ἀφάγους *vocat Ægyptios Hecataeus*, apud eundem, lib. 10: *id est*, panis edaces: *mentionem simul addens illius ordeacei potus: id est, ex ordeo confecti.* Ac propterea (addit Athenæus) Alexis in libro περὶ ἀπραξίας scribit Bocchorin & patrem eius Neochabin frugali victu vsos fuisse. *Sed miretur quis quomodo facta mentione illius edacitatis panis, necnon illius ex ordeo confecti potus (quo solitos non minus quàm vini potu inebriari, modo legimus) subiungat*, Ac propterea Alexis Bocchoridi & patri eius frugalitatis laudem tribuit. *Sed intelligit, vt opinor*, Ac propterea frugalitatis eorum tanquam rei quæ alioqui apud Ægyptios rara & notabilis esset, mentionem facit. *Cæterùm voluisse illos arbitror in hac frugalitate, aut victu frugi (nisi quis* μισθίαν προφὼ *moderatum victum, aut parcum & parabilem, aut etiam tenuem interpretari malit) antiquum etiam morem repræsentare, tanquam fortasse conantes eum reuocare. Legimus enim libro* v, *ex quodam Apollonio*, καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἦν τὸ παλαιὸν σωφρονικῶς διεξιέναι τὸ πρὸς συμποσίαν ἦθος. καθήμενοι μὲν γὰρ ἐδείπνουν, προφῇ τῇ λιτοτάτῃ καὶ ὑγιεινοτάτῃ χρώμενοι, & οἴνῳ ὀλίγῳ τότε ὅσος ἱκανὸς ἦν ἡδέως πρὸς εὐθυμίαν. *Id est*, Quinetiam apud Ægyptios antiquitus conuiuia temperanter celebrabantur. Sedentes enim cœnabant, vilissimo quidem sed saluberrimo cibo contenti: ac vino quantum ad exhilarandum animum satis esset.

HENR. STEPHANVS LECTIONIS Herodoti studiosis.

HACTENVS de Ægyptiacis quoque legibus & institutis quædam velut appendix ad Herodotum, sicut antea de Persicis. Dare enim illam ampliorem minimè visum est, sicut nec hanc. Quam tamẽ quoniam titulus promittit non historicorum tantùm sed aliorum etiam scriptorum locos exhibituram, duorum poetarum, vnius inter tragicos celeberrimi, alterius inter comicos non incelebris, versus adiungam. Illius tragici, cui nomen est Sophocli, versus, (qui omnino assentiuntur his Herodoti pag. meæ edit. Græcolat: 64, verbis, ὡς τῶν αἱ μὲν γυναῖκες ἀγορεύουσι καὶ καπηλεύουσι· οἱ δὲ ἄνδρες, κατ' οἴκους ἥμενοι, ὑφαίνουσι.) in OEdipo Coloneo, pag. 283 meæ etiam editionis, sunt hi,

Ὦ πάντ' ἐκείνω τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ νόμοις
Φύσιν κατῳκισθέντε καὶ βίου τροφάς.
Ἐκεῖ γὰρ οἱ μὲν ἄρσενες κατ' ἔργα
Θακοῦσιν ἱστουργοῦντες, αἱ δὲ στείνομοι
Τὰ τ' ἔξω βίου τροφεῖα πορσύνουσ' ἀεί.

At verò Anaxandridæ comici versus sunt hi, aduersus Ægyptios, animalia, tanquam deos colentes,

Οὐκ ἂν δυναίμην συμμαχεῖν ὑμῖν ἐγώ.
Οὔθ' οἱ τρόποι γὰρ ὁμοιοῦσ', οὔθ' οἱ νόμοι
Ἡμῶν, ἀπ' ἀλλήλων δὲ διέχουσιν πολύ.
Βοῦν προσκυνεῖς, ἐγὼ δὲ θύω τοῖς θεοῖς.

Quos ex tempore ita reddidi;

Patrocinari non queo vobis ego.
Nec moribus enim nos sumus nec legibus
Consentientes: dissidemus plurimum.
Bouem tu adoras, sacrificò deis eum.

Τὸν ἔγχελυν μέγιστον ἡγῇ δαίμονα,
Ἡμεῖς γὰρ ὄψων μέγιστον τοῦτο πολύ.
Οὐκ ἐσθίεις ὕφα, ἐγὼ δέ γ' ἥδομαι.
Μάλιστα τούτοις. κύων σέβῃς, τύπτω δ' ἐγώ,
Τοὔψον καλεσθίουσαν ὠὶ λάβω.
Τοὺς ἱερέας οὐθὰν μὴν ὁ νόμος
Εἶναι, παρ' ὑμῖν δ', ὡς ἔοικεν, ἀπηρτισμένους.
Σὺ μὲν τ' αἰλουρον κακὸν ἔχοντ' ὠὶ ἴδῃς,
Κλαίεις· ἐγὼ δ' ἥδιστ' ἀποκλείνας δέρω.
Δύναται παρ' ὑμῖν μυγάλη, παρ' ἐμοὶ δέ γ' οὔ.
Anguilla deus est maximus, te iudice,
Obsoniorum iudicamus maximum.
Haud es suillam, vescor hac ego libens.
Canem veneraris, ipse contrà verbero,
Obsonium voratur illi quum meum.
Nostra integri vult lex sacerdotes sient
Omni sui parte, integros haud vestra vult.
Felem se habentem quum tu videris malè,
Ploras: ego libens perimo, pòst pellem aufero.
Araneus mus pollet istic, non & hìc.

INDEX

INDEX IN HERODOTVM ET CTESIAM.

Numerus prior paginam, posterior lineam siue versum designat.

A

ABas oppidum Phocensium, vbi delubrum locuples Apollinis 247, 23. 248,12.265,33.
Abantes Ioniæ populus 32,45
Abaris Hyperboreus 124,13
Abdera vrbs à Theiis condita, vbi 36, 49.219,9.263,19
Abrocomes & Hyperanthes Darij filij 240,3
Abronychus Athenienſis 246,12
Abſinthij populus 181,21
Abulites 313,48
Abydus vrbs 175,9.208,19.216,13.Abydus ponte à Xerxe iungitur 307,54
Accipiter Ægyptiis ſacer 60,47. accipitrum ſepultura vbi 61,9
Accipitrum ſeptem paria ſeptem Perſarum omen 101,50
Aceratus propheta 248,39
Aces fluuius 109,8
Achæmenidarum cognatio vnde 28,43
Achæmenes Darij filius, Ægypti præſes 202,1. 216,46. Achæmenes ab Inaro interimitur 87,22. 202,2. Achæm. Xerxis frater Demarato contradicit 241,47
Achæmenidis Artoxer. fr. in Ægyptum expeditio 309,10. Achæmen. obitus 309,32. Achæm. vltio 309,40
Achæorum duodecim genera & patres 32,35,36. Achæi Ioues Peloponneſo eiecerunt 32,35. Achæorum in Athamanas poſteros actio 235,30
Achæiæ Cereris templum 163,15
Achelous fluuius 49,24.221,24
Acheron fluuius vbi 170,49.250,24
Achilleius curſus vbi 127,34.130,45
Achilleum oppidum 171,27
Acinacis à Xerxe in mare deiicitur 212,7.
Actæphia oppidum vbi 265,44
Actiſij progenitores qui 184,44
Actothoon vrbs vbi 206,47
Adicran Libyum rex 145,10
Adimantus Corinthiorum dux 243, 43.251,43.258,2.
Adraſtus Phryx ob fratricidiũ à Cræſo expiatur 8,8. Adra. cuſtos Atyis 9,2. Adraſtus Gordij filius Midæ nepos 8,13. 9,37. Adraſtus ſibiipſi mortem conſciſcit 9,32. Adra. calamitoſi monumentum 164,26
Adria à Phocenſ. occupatur 35,45
Adyrmachidæ Libyũ primi vbi 146,45
ex Adyto edita vox 35,13
Æaces Syloſontis filius Sami tyrannus 178,11
Æaci fanum 168,33
Æacides Samius 141,16
Ædes hoſpitæ Veneris vbi 68,52
Ædificium è ſolido ſaxo vbi 83,35
Ædificia ex virgultis 149,55
Ægaleus mons vbi 257,31
Ægæ Ioniæ ciuitas 32,38
Ægeæ Æoliæ ciuitas 33,18
Ægeæ vrbs in Pallene 220,55
Ægeum mare 132,48
Ægeus Lycum fratrem Athenis eiicit 31,2. Ægeus Oiolyci filius vnde Ægidæ tribus 143,9,10
Ægialees ab Ægialo dicti 164,53
Ægialees Pelaſgi 216,28
Ægicores Ionis filius 164,19
Ægila locus 147,10.148,44
Ægilea Stireorum inſula 193,5
Ægina (aliàs Argina) Ariſtodemi vxor 184,11
Ægina Aſopi filia 166,51
Æginæ nomen 250,2,3. Æginetarum ſtrenuitas 257,24. æginetarum odia in Athen. 167,3. æginetæ ab Athenienſibus ſuperantur 191,38. æginetæ Epidauriorum ſubditi 167,21. æginetæ & Cretenſes vt Samios ſubiugarint 97,39. æginetarum in Samios ſimultas vnde 97,41. æginetæ Ioui fanum conſtruxerunt 84,15. æginetæ Dario terram & aquam dant 183,44
Ægion ciuitas 32,39
Ægiræ Achaicæ ciuitas 32,37
Ægiroeſſa Æoliæ ciuitas 33,18
Ægis Minetuæ vnde 149,44
Ægli populus 105,31
Ægroti Babyloniorum quomodo curentur 43,36. ægrotos Indi epulantur 106,32
Ægyptus quæ regio & Ægyptij 50,10, 27. ægyptus fluuij donum 48,27. ægypti diuiſio ſecundum Iones 50, 36. 81,42. ægypti diuiſio ſecundum Herod. 50,31. ægyptus, Aſiæ & Africæ terminus 50,44. 105,17. ægypt. quorum deorũ nomina neſciat 58,7. ægypt. Africæ finitima 60,33. 105,17. ægypt. phœnix ſacroſancta 61,55. ægypt. vitibus caret 62,43. ægyptus quorũ deorũ oracula habeat 62,55. 63,1,24. ægypti linum 67,32. ægyptus in XII regulos diſtributa 77, 21. ægypt. inequitabilis 68,8. ægypt. ſorte diſtributa 68,14. & Libya Perſis tributaria 105,17. ægypt. ab Artoxerxe deficit 309,7. ægyptus ad Perſas redit 309,23. ægyptij thoraces Perſis in vſu 30,39. ægyptij duodecim deorum primi inſtitutores 48, 18. ægyptij aras, ſimulacra, delubra primum diis ſtatuerunt 48,19. ægyptiotum ægrorum cultura ſponanea 50,14. ægypt. ſementis 50,19. ægyptij qui ſint ex Iouis Ammonij oraculo 51,5. ægypti ſe primos exiſtimant 47,34. ægypt. inſtituta & mores 54,29. ægyptij ſacerdotes raſi 54, 38. ægypt. cum feris veſcuntur 54, 40. ægypt. circunciſio, & huius rei cauſa 54,45.67,20. ægypt. veſtitus 54, 46.63,10. ægypt. ſcriptura & literarum duplex vſus 54,50. ægypt. religio, cultus erga deos maximus 55,4. ægypt. victus 62,44. ægypt. fabis abſtinent 55,9. ægypt. ſacrificandi ritus 55,22. ægypt. maxima dea 55,32. ægypt. victimæ 55,20. 57,25. ægypt. ablutiones poſt contactum ſuem 57,21. ægypt. ſubulcum ingredi templum nefas 57,22. ægyptij quo tempore ſues immolent, & ſuilla carne veſcantur 57,25. ægypt. præcipui conuentus 59,28. ægypt. fuſtuaria pugna 60,17. ægypt. feræ ſacræ 60,34. ægypt. cura circa feras 60,38. ægyptiis crocodili ſacroſancti 61,29. ægypt. purgamina 62,37. ægypt. Afrorum ſalubertimi 62,39. ægypt. panis cœleſtis appellatus 62,12. ægyaer immutabilis 62,40. ægypt. vinum ex ordeo 62,43. ægypt. cantilena 62,55. ægypt. prodigiorum diuinationumq; obſeruantiſſimi 63,20. ægypt. medicina quomodo ſit diſtributa 63,27. ægypt. lugendi ritus 63,31. ægypt. mos in condiendis cadauetibus 63,36. ægypt. vnguenta qualia 65,24. ægypt. naues 65,38. ægypt. reges 66,13. 67,11. 73,30. 75,32. 76,40. 80,18. 87,35. ægypt. feriæ 72, 26. ægyptij immortalitatem animarum primi aſſeuerauerunt 72,36. ægypt. calamitas 74,22. ægypt. progenies 76,41. ægypt. Caſtra locus vbi 79,33. ægypt. myſteria 82,39. ægypluuia portentoſa 86,55.87,1. ægypt. capita cur dura 87,14. ægypt. fuga 87,23. ægyptij ignem animal aſſerunt 88,35. ægyptiorum clades apud Iraſam 145,13. ægypt. à Perſis defectio 200,49. in ægyp. Darius exerc. parat ibid. ægypt. ab Aprie rege defectio 145,16. ægypt. per proditionẽ à Cambyſe capti 305,54.306,1. ægyp. vincunt 309,12. ægypt. clades 309. ægypt. Sarſamam præficit Megaby. 309,30. ægypt. quidam vocaliſſimus 141,41. ægyptiacæ Thebæ 39, 46. ægypt. regionis natura & deſcriptio 48,30.54,20
Ænea oppidum vbi 221,5
Ænefidemus Hipp. ſatellites 227,31
Ænigma piſcatorum 302,39
Ænus vrbs & vbi 113,37.212,42
Ænyri, Cœnyri 183,34
Æoles à Cræſo ſubacti 2,28. 6,21. æolum in Xerxis exercitu armatura 216,32. æol. tributarij Dario 105,2. æoles olim Pelaſgi appellati 216,32. æol. mos in ſacrificiis 303,37. æol. ab Hymea capiuntur 173,43. æolicæ ciuitates 33,13.
Æorpata Scythis quid 136,22
Æris copia apud Maſſagetas 46,54. ærequi primi ſe armarint 79,17. æreus Iupiter & Neptunus vbi 284,28
Aeropus, Gauanes, & Perdiccas fratres 266,11
Aetis mutatio in hominibus cauſa morbi 62,40
Æs alienum debere apud Perſas turpiſſimum 31,6. æs apud ægyptios pretioſiſſimum 90,7
Æſchines Erectrien. dux 190,15
Æſchrionia tribus Sam. vbi 90,39
Æſchylus poeta 80,15
Æſopus fabularum ſcriptor genere Iadmius 74,46
Æſtatis & hyemis ſimulachra vbi 70, 54.
Æſtus in India 345,25
Æthiopes ex AEgyptiis inſtitutis mag-

fuerlores facti 55,28. æthiop. Nomades 53,1. æthiops vt ægypto imperarit 75,33. æthiopes quē regem creent 89,20. æthiop. hominum maximi, pulcherrimi, & eorum mores 89,18. æthiopum sepulchra vitrea 90,12. æthiopes Cambysi dona ferunt 106, 9. æthiopum genitura nigra 106,46. æthiopes extremi hominum 108,41. æthiopes contra Cambys. 206,4. æthiopum circuncisio 67,20. æth. in Xerxiano exercitu armatura 214,11. æthiopum discrimen 214,7
Africæ terminus quis 50,45. Africæ deserta 53,41
Africus & Auster venti duo omnium pluuiosissimi 52,10
Agaristæ proci 197,26,33. Agaristæ somnium 198,43
Agasicles Halicarnasseus 32,28
Agathyrsus Herculis filius 120.3
Agathyrsi populus 126,28.135,31. Agathyrsorum mores & amicitiæ 135,43
Ager Caicus 108,29
Agetus Alcidæ filius, Aristonis amicus 186,8
Aglauriæ Cecropis filiæ templū 251,3
Aglomachi turris 146,11
Agora locus 212,39
Agrestium boum vbi ingens multitudo 221,22
Agrianæ populus 154,33
Agrianes fluuius 133,37
Agricolator vbi contemptui habeatur 153,17
Agyllensium calamitas 36.41. Agyllenses Phocensibus iusta ex oraculo soluunt 36,45
Ahena citra ignem feruentia 12,4. ahenum Samium 143,44
Aiax finitimus ac socius Ath 164,21. Aiax Telamonius 252,38.263,24
Aimnestus Spar. Mardonij occisor 281, 26. Aimn. Plataicus 282,54
Alabanda vrbs 266,1
Alalia à Phocensibus ædificatur 36,17
Alarodij populus 105,40. Alarodiorū in Xerxis exerc. armatura 214,54
Alati serpentes vbi 108,12
Alazeris Barcæorum rex 146,16
Albæ columnæ 175,14
Album littus vbi 207 17
Alcæus Herculis filius 2,35
Alcæus poeta 171,31
Alcides Caunius 310.42
Alcinor & Chromius Argiui 18,15
Alcmæon astutè aurum à Crœso asportat 197,14. Alcmæon Megaclis f. Clisthenis gener 198.35. Alcmæonidæ obnoxij crimini piaculari 12,45. 165,18. Alcmeonidæ genus Athen. 163,26. Alc. an scutum Persis prodiderint 196,34. Alc. generis claritas 197,8. Alc. tyrannidis osores 196,48
Alcon Molossus procus filiæ Clisthenis 196,4
Aleæ Mineruæ templum 14,18
Aleæ ludus & tesserarum à Lydis primum inuentus fertur 21,41
Alevadæ Thessaliæ reges 201,40. Alevadarum machinæ 231.13
Alexander Priami filius 1,36. rapit Helenam 69,2
Alexander Macedo aureus 263,27. Alexandri tyrannidis origo 266,40. Alexandri progenies ibid. Alexander Amyntæ f. dux & rex Macedonum 177.45.
Algæ Athaiæ 231,26
Aliarchus Arcesilaum strangulat 145, 28. Aliarchus dolo interficitur ib:
Alilat Vrania Arab. dicitur 86,35
Alitta Venus Arabibus dicta 29,54
Alizones populus 127,7
Alogune Bab. Artox. pellex 310,49
Alopecæ Atticæ 163,45
Alpeni vicus 232,19. Alpenus vrbs vbi 238,34.
Alpheus & Maron fortiss. fratres 240,26
Alpis fluuius vbi 126,35
Alysonij populus 105,5
Amasis rex 56,35.77,22.81,20.82,29. Amasis regis monumentum ib. Amasis rex Saitanus 81,40. amasis ex pelui simulachrum statuit 82,49. amasis regis mos 83,17. amasis Mineruæ vestibulum erexit 83,28. amasis amicitia cum Cyrenæis 84,27. amasis Græcorum amans quid eis donarit 84,43. amasis varia donaria ibid. amasis Cyprum omnium primus cepit 84,51. amasis regis mors 88,28. amasis cadauer verberibus cæditur 88,29. amasis cadauer crematur 88, 32. amasis epistola ad Polycratem 93,49. amasis picturati thoraces 95, 11. amasis Barcæos dolo capit 151,35
Amasis Maraphius Aryandis contra Ayrenæos dux 146,37
Amathusij populus 173,15
Amaxanpeus fons amarus 127,3,6
Amazones populus 136,21. amazonum cum Sauromatis commixtio ibid. amazonum sedes vbi 136,29. amazonum nuptiæ 136,55.137,1
Amestris Xerxis vxor 213,13. 219,43. 289,39. Amestris crudelitas in Masistæ vxorem 290,24
Amiantus Lycurgi filius 197,45
Amici deploratio 87,51,52. amicus prudens omnium rerum pretiosissimū 156,28.
Amictus linei 317,47
Amilcar Carthagin. rex 229,47. amilcaris genus & mors 229,54.230,1,2
Aminias Palleneus Athen. certamen init 256,17
Aminoclis fortuna 234,33
Amistris Onophæ filia, Xerxis vxor 307,36. amistris & liberorum luctus 309,1. amistris Megabyzum Artoxerxi conciliat 310,19. amistris libido 310.26. amistris Apollonidem excruciat 310,35. amistris Zopyri cædē vleiscitur 310,42. amistris mors 310, 44.
Amistris Ochi filia 310,52. amistris Terituchmis vxor 312,7
Amompharetus Pitaneti 279,29. Amompharetī victoria 282,41
Ammon Ægyptiis quid 56,16. ammonis oraculum de AEgypt. 51,5. ammonis oraculi origo 59,8
Ammonij populus vbi 56,14.148,34
Amorges Persarum dux 176.38
Ampa vrbs vbi 179,13
Ampelon promontorium 220.49
Amphiaraō aureus clypeus à Crœso donatus 10,52. amphiarai expeditio in Thebas ab Homero conscripta 294 2. amphiarai templum apud Delphos 21,8. & oraculum 265,37
Amphicæa oppidum 248,10
Amphocrates Sami rex 97,42
Amphictyonidis Cereris templū 236,7 amphictyonis fanum, & sedilia ibid. amphictyones templum Apollinis Delphic. struendū locāt 84,21.163,25
Amphilochus Amphiani f. 105,13
Amphilytus Acarn. ariolus 13.14. amphilyti vaticinium 13,17
Amphimnestus Epidamnius 197,38
Amphion 169,30
Amphissa vrbs vbi 248,36
Amyntas Macedo, Persas vt exceperit 154,55.155,1. Hippiæ vrbem donat 172, 22.
Amyntas Amyntæ nepos, Asiaticus 265,55.
Amyrtæus 84. Amyrtæi Ægypti rex à Cambyse captus 306,2
Amytis filia Astyagis 304 22. amytis & Spitama Astyagem occultant ibid. amytis à Cyro in vxorem ducta 304, 29. amytis Petisacam excarnificat 305,15. amytis Cambysem monet 306,11. amytis veneno se necat 306, 30,32. amytis Cambysem in somnis vexat 306,37
Amytis Xerxis filia 307,38. amytis Megabyzi vxor 307,48. amytis adulterij accusatur à marito 308,37. amytis Inarum ad supplicii posscit 309,36. amytis libido 310,25. amytis morbus & mors 310.27
Anacharsis sapiens 126,5. & eius cædes 130.40
Anacreon Teius 110,15
Anactorium templum 281,35
Anaua vrbs Phrygiæ 208.2
Anaxagoras rex Cypri 313,49
Anaxandrides Lacedæmoniorum rex 14,10. anaxandrides & eius vxores 159,17,20.
Anaxilaus Rhegiorum Tyrannus 179, 37.229,49.
Anchimolius Asteris filius, & eius cædes 163,33
Ancora Sophanis 283,13,15
Anderica Cissiæ isthmus 196,19
Andia Artoxerxis pellex 310,52
Androcratis fanum vbi 273,16
Andromeda Cephei filia 213,16
Androphagi populus vbi 121,36. androphagorum mores 135,55
Andrus insula 157,38. andrum Græci obsident 261,13
Angarion Persis quid 238,49
Angites fluuius vbi 219,37
Angrus fluuius 126,32
Anguilla Ægyp. sacrosancta 161,54
Animarum immortalitas atque transmigratio primis AEgyptiis cognita 72,36. animarum immortalitatem Zamoxis Thracas edocet 133,53.134, 12.
Animal Indicum 315,2. animalia Indica grandiora cæteris 107.31. animalcula Indiæ tinctoria 317,22. animalia quæ esui sunt, plura: noxia pauciora 107,49
Anni humanę vitæ septuaginta 7,18. annus ab Ægyptiis primùm inuentus, inq; duodecim mēses ab iisdem distinctus 48,12
Anopęa mons & vicus 238,33
Antaceī cete ingentia Boristhenis 127, 19.
Antandros vrbs vbi 210,3
Antandrus locus 156,41
Anthela vrbs 232,6
Anthela vicus vbi 236,5
Anthylla oppidum 66,6
Antichares Eleonius 159,55
Anticyra vrbs 235,49
Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit 244,51

Antropophagum animal 315,13,14
Anysis vrbs 75,32
Anysis cæcus AEgypti rex Ibid. anysis imperium AEgypti recuperat 76,14
Apaturia Iones Athenis oriundi celebrant 33,7
Aper immensus Mysorum opera denastans 8,20. aper in Africa nullus 150,22.
Aphetæ loci nomen 235,5
Aphidnæ produntur Tyndaridis 283,8
Amphlystij Iouis templum 235,29
Aphrodysias insula vbi 146,52
Aphytis Pallenæ vrbs 220,55
Apia vrbs vbi 51,7
Apidanus fluuius Thessaliæ 221.49
Apis aula vbi 79,28
Apis Græcorum lingua quid 79,30. apis apparuit: feriantur Ægyptij 91, 9. signa eius 91,10. Cambyses ferit 91,13.
Apollinis Ismenij templum 10,55. 21,2. 162,53.265,34. apollinis imbre Crœsus è pyra liberatur 19,39. apollinis Triopij sacrum atque certamen 32, 26.apollinis oraculum apud Ægypt. 63,24. apollo Ægyptiis Orus dictus 77,16.80,14.apollinis templa vbi 79, 30. apollinis & Dianæ patentes 80, 13. apollo ad Metapontinos solos Italorum venit 121,7. apollinis ara ab Aristæo extructa 121,13. apollo Scytharum deus 127,48.apollo OEtosyrus apud Scythas 127.50.apollinis oraculum Batto redditum 144,20. apollinis fons vbi 144,52. apollinis simulachrum 196,8. apollinis delubrum apud Abas 248.12.apollinis oraculum apud Delphos 248.13.apollinis arma sponte apparentia 248, 40. apollinis Ptoi fanum 265,42. apollinis ædes à Mardon. diripienda 308,18.
Apollonia vrbs vbi 133,35.287,29
Apolloniates ager 287,31
Apolloniatis oraculū redditur 287,34
Apollonides Cous medicus Artox. 309, 2.apollonidis cum Amyti coitus 310, 25. apollonides cruciatur & viuus defoditur 310,35
Apologus Cyri ad Iones 31,33
Apparitæ populus 105,25
Apries rex Ægypti 81,9.145,12. apries strangulatur 82,26. apriis bellum cum Sidoniis & Tyriis 81,11
Aquâ diuersarum qualitatum vbi 148, 32.aqua Stygis vbi 188,21. aqua adeò debilis vt ne lignum quidem ferat 90,1. aqua quæ potata coagulatur 316,18. aqua dementans 316,18. aquâ quod lignum cogat 316,46. aqua attollens ponderola 319,5
Ara duodecim deorum vbi 48,44. aræ à quibus primùm, diis consecratæ 48,19. ara Dianæ 133,11. ara Iouis forensis 160,32. ara Herculis 231,11. ara ventorum in Thya 232,30. ara Iouis diabateris à Datis extructa 307,24
Arabia vbi 49.26.107,38.124,31. arabiæ mons 48,51.& humus 49,49. arabia tributorum immunis 104,34. arabia quæ producat 107,39. arabici sinus descript. 49,26.124,31
Arabum dei 86,37. arabum fides constantissima 56,27. arabum in Xerxiano exercitu armatura 213,52
Ararus Scythiæ fluuius 126,26
Araxes fluuius 44,21. & eius cursus quò tendat 44,30.124,38. araxis accolæ quo victu & vestitu vtantur 44,32.
Arbarius à Secundiano deficit 311,17
Arbor Siptachora 317,2. arbor lacrymans 316,52. arbor electrifera 317, 3.28. arbores Indicæ 318,43. arborea lana optima vbi 107,36
Arcades 32,48.82,44.161,18. arcadia & eius incolæ quales 14,4
Arcesilaus Batti filius, Cyrenæ rex 146, 17. Arcesilaus inimicos persequitur 145,21. arcesilaus strāgulatur 145,26
Arcesilaus Arcesilai nepos regno paterno eiicitur 145,41. arcesilaus Samum fugit 145,43.oraculum consulit 145,54. recuperat sua, & oraculo non satisfacientes, occiditur 146.19
Archander Phthij Achæi filius 66,9. archandri vrbs 66,10
Archiæ, & Lycopæ in expugnando Samo feruor 96,54
Archias Samius vnde dictus 97,24
Archidamus Zeuxidami f. 187,54
Archidicæ nobilis in Græcia meretrix, & eius amasius à Sappho conuitiis notatus 75
Archilochi Patij de Gyge Iambi 3,40, 41.
Arcis Athen. expugnatio 165,26
Ardys rex, filius Gygis 4,8. ardys Prienenses expugnauit 4,6
Areius pagus 250,46
Arena aurea 107,34
Argadeus Ionis filius 164,19
Arganthonius Tartessiorum rex 35.48. arganthonius moritur 36,17
Argentei & aurei nummi primùm à Lydis percussi 21,33
Argentifodinæ Bactrica 317,3. argentum in vsu Scythæ non habent 129, 52.argentifodinæ Indicæ 317,4. argentum & ferrum apud Massagetas non est in vsu 47,2
Argilus Græca vrbs vbi 219,47
Argiopius locus quidam 280,8
Argippæi populus & eorum victus 122,20.
Argis & Opis virgines sacra ex Hyperboreis asportantes 123,55
Argiui 161,18. argiuorum cum Spartanis de agro Thyrea contentio 18,4. argiuorum fines ditioque 18,6.argiuorum rasura in præsenti clade 18, 22. argiuorum mulieribus vetitum aurum ferre in præsenti clade 18,24 argiuis redditum oraculum 226,24. argiui Xerxi subdi maluerūt quàm Lacedæmoniis esse inferiores 226, 20,35. argiuorum cum Persis affinitas 226,41. argiui mercede militant in Peloponneso 13,1. argiui ad Mardoniū mittunt nuntium 270,41. argiuorum ad Artaxerxem legatio 226,53. argiui musica cæteros Græcos antecellunt 112,30. argiuorum mulieres Melampus sanat 275,51
Argiua Antesionis filia, Aristonis vxor 184.11.
Argos ab Homero maximè celebratum 164,25. argos ciuitatum Græciæ celeberrima 1. argos à seruis tenetur. argi lucus à Cleomene incenditur 188,40
Argûs ædificator 147,51
Argonautarum posteri à Pelasgis Lemno eiecti 142,12. argonautæ Herculem amittunt 235,2
Argon Heraclidarum primus Sardiū rex 2,37
Ariabignes Darij filius 216,45.237,11
Ariantes rex 13,52
Ariaramnis aduersus Scythas expeditio 307,10
Aridius Nerbalus Arbali filius 216,53
Aridolis Alabandensiū tyrannus 235,17
Arienæ & Astyagis connubium 16,25
Arietes cur non mactentur à Thebanis 56,17. arietes Thebanis sacrosancti Ibid.
Arij populus 105,38.213,21. ariorum in Xerxiano exercitu armatura 213,39
Arimaspi viri vnoculi vbi 108,55.120,37. & vnde dicti Ibid. arimaspij versus 120,55.
Ariomardus Caspiorum dux 213,46. ariomardus Moschorum & Tibarenorum dux 214,49
Arion Methymnæus dithyramborum primus author 5,16. arion Methymnæus delphino insidens ad Tænarum euectus est Ibid. arionis ingens donarium in Tenaro 5,44
Aripithes Scyth. rex 131.12
Arisba Lesbi ciuitas 33,31
Aristagoras Cyzicenus 141,15. aristagoras Cymæus 159,4. aristagoras Myletiy tyrannus 157,12. aristagoras Ionicæ rebellionis author 158,30. aristagoræ oratio ad Cleomenem 160,47.aristagoræ mors 176,4
Aristeas Corinthius 223,24
Aristeus Proconesius versificator 120, 35.aristei Proconnesij statua 121,6
Aristides Lysimachi f. Athen. 255,31. arist. nobile facinus 258,17.274.40.arist.consilio sagittarij ex Creta accersuntur 308,27. aristidis astu Xerxes è Salamine fugit 308,31
Aristocyprus Soliorum rex 174,45
Aristodemus Spartarum rex 184,9.aristodemus militiam deserens, infamis 241,4. ad Platæas infamiæ notā strenuitate delet 282,43
Aristodicus Heraclidis f. Cumæus oraculum consulit 35,4
Ariston rex XII, 186,8. ariston Byzantius 141,15
Aristophilides Tarent. rex 113.31
Arizanti gens Medicæ nationis 23,25
Arma Martia sponte apparētia 248,45
Armenij pecuarij 42,40.161,11. armeniorum in Xerxiano exercitu armatura 214,26
Arpoxais Targitai f. 119,5
Arsacas Ochi regis filius 311,28. arsacas patri succedit 312,29
Arsamenes Vtiorum dux 213,51
Arsames Æthiopum dux 214,6
Arsites Artoxerxis spurius 310,50. arsites à fratre Ocho deficit 311,35. arsitæ cædes 311,41
Artabanus Hystasi. fil. Xerxis patruus 203,15. artabani oratio de bello adversus Græcos suscepto Ib. artabani somnium 210,40. artabanus Susa dimittitur 211,48
Artabazus Pharnacis f. Parthorū dux 213 43. artabazi fuga cum Persis 281. 36.44.285,37.
Artabe mensura Persica 42,9
Artacā 181,12
Artachæes Achemænides genere, & eius proceritas 226,3
Artacia vrbs 120,50
Artæus Artachæi filius 206,40. artæi Cephanes antea dicti 213,14
Artapanus Artasyræ filius apud Xerxē spectatus 307,33. artapani cum Leo-

hide ad Thermopylas prœlium 308, 1. artapanus Xerxem occidit 308,40 artapanus Artoxerxi insidians ab ipso occiditur 308,46. artapani filiorum interitus 308,55. artapani præfecti ab Artox. defectio 309,3
Artaphernes Darij frater 156,34. 157,23. artaphernes Sardium præfectus 165, 41. artaphernes Ionibus vectigalia imponit 182,35. artaphernes vnus ex septem magi occisoribus 306,48
Artarius satrapa 309,55. artarius Megabyzum monet 310 4
Artasyras Hyrcanius Cambysis consiliarius 305,50, artasyras Mago regnũ tradere conatur 306, 41. artasyras à septem coniuratoribus assumitur ad occidendum Magum 306,49. artasyræ mors 306,46. artasyras in Artyphium mittitur 311,36
Artaxer. quid Græcis significet 192,41, 42 artaxer. Xerxis fil. 218,38. 226,54
Artayctes Macronum dux 214,48. artayctes nefarius in Sesto Xerxis prætor 291,3. artayctes captus suspenditur 291,45
Artaynta Xerxis amasia, & eius clades 289,37. 290,25.
Artaytes Artachæi fil. 264,49. conuitiis petitur à Masiste, insurgit, reprimitur 289,16
Arteatæ Persarum genus 28,41
Artembares Medus 26,3,4. artembaris oratio ad Persas 291,46
Artemidis. id est, Dianæ templum 232,2
Artemisia Lygdamis filia mortuo marito Xerxis exercitum sequuta 217,3, 6. artemisia pugnam naualem dissuadet 253,31. 259,36. Artemisiæ gloriosa pugna 256,44. artemisiæ capiendæ præmium 257,54. artemisiæ Xerxes liberos suos abducendos dat 259,50
Artemisium vbi 123,53. 231,13
Artibarxanes eunuchus 311,26
Artimpasa Venus cœlestis apud Scythas 127,47
Artiscus fluuius vbi 133,46
Artochmes Armeniorum dux 214,27
Artontes Mardonij filius patris humatoribus præmia reddit 284,55. 285,1
Artostes Ochi filius 311,30
Artoxares à Secundiano deficit 311,17. Artoxares Ocho insidians occiditur 311,55. Artoxares Paphlagon eunuchus 312,1. artoxares relegatur Ibid.
Artoxerxes Xerxis filius 308,43. Artoxerxes Artapanum se occidere machinantem interficit 308,46. Artoxerxis luctus ex graui casu 308,55. Artoxer. Bactra, quæ defciuerant à se, capit 309,4. artoxer. in Ægyptum exercitus 309,9. artoxer. ægrè Græcis ignoscit 309,30. artoxer. aduersus Megabyzum exercitus 309,47. Artoxer. cum Megabyzo pactum 310, 5. Artoxer. Megabyzum occidi iubet 310,5. Artoxer. mors 310,45. Artoxerxis spurij 310,49. artoxer mater Paryzatis 310,53. 311,21
Artoxerxes Ochi filius 310,51. artoxer. vxor Statira 312,6 Artoxer. in fratris Cyri cadauer sæuitia 312,52. artoxer. cum Græcis fœdus 313,1. artox. Cyri hostes remunerat 313,8. Artoxer. & Euagoræ dissensio 313,47
Artozostra Darij filia, Mardonij vxor 182,44.
Artybij equus, cædes 174,37
Artyphius Artabani f. Gandariorum dux 213,44. Artyphij Megabyzi filij fortitudo 309,52. Artyphius superatur 311,38. Artyphij mors 311,45
Artystona Cyri filia 104,39. Darij vxor ex omnibus charissima 214,5
Arxanes Ægypti satrapa 311,18
Aryandes Ægypti prætor 146,27. Aryandes à Dario morte affectus Ibid. Ariandicum argentum 146,34
Asbystæ populus vbi 147,1
Ascalon vrbs Palestinæ 23,55
Aschi liquoris genus 122,19
Asia à Phraorte subacta 23,33. Asiam omnem trans Halym fluuium Cyaxares sibi conciliauit 23,35. asiæ imperium à Scytis occupatur 23,52. asiæ termini quot & vbi 124,28. asia vnde sortita nomen 125,46. asiæ & Europæ descriptio 124,46
Asias familia Sardibus 125,48
Asina Dryopum vrbs 254,33
Asini Pygmæorum 315,47. asini apud Scythas non visuntur 139,42. asinorum vox Scythiæ insueta 139 43. asini vbi cornibus præditi 150,11. asini non potantes vbi 150,16. asinorum vocem & formam equi Scythici nõ ferunt 139,45. asinarius Demarati pater dicitur 187,14
Asmach populus vbi 53,2
Asonides Ægin. nauarchus 232,40,41
Asopus, & duæ eius filiæ 166,52. asopus fluuius 194,36. 271,17
Asopodorus Theban. equitũ dux 282,11
Aspadates Cambysis eunuchus 305,50
Aspamitis Xerxis occisoris tormenta 308,51.
Asphaltus bitumen 39,22. 196,21
Asphathines Persa 100,21
Assa vrbs vbi 220,47
Assesiæ Mineruæ templum 4,39
Assyria quæ & vbi 50,44. 124,30. assyriæ siccitas 42,16. assyriæ leges quomodo irrigetur, frumentum q; proueniat Ib. assyriorum imperium 22, 8. assyriorum bellum cum Phraorte 23 30. assyrij à Medis subiguntur 23, 42. assyriis Venus Mylita vocata 29, 54. assyr. bellum cum Cyro 38,52. assyr. armatura in Xerxiano exercitu 213,30. assyrij Græcis Syrij dicti Ib.
Astyages Cyaxaris f. Med. rex 9,40. 15, 53. Astyages à Cyro capitur 15,53. Astyagis cum Crœso affinitas 15,55. Astyagis cum Ariena nuptiæ 16,25. Astyages Crœsi auus maternus 16,29. Asty. patre defuncto Scytharum regnũ suscipit 24,18. Astyagis somnia 24,19. Ast. Cyrum agnoscit 26,21. Astyag Harpagi filium mactat 27,6. Ast. Harpagum proditorem arguit 29,26. in bello contra Persas capitur 29,22. Astyages alio nomine Astyiges dictus 304.20. Ast. Cyro nõ consanguineus Ib. Ast. fugiens à Cyro capitur 304,25. Ast. à Cyro honoratur 304.28. Ast. à Cyro & Amyti accersitus 305,11. Ast. à Petisaca desertus fame perit 305.13. Astyagis sepulchrum 309.19
Astychis Ægyptiorum rex 75,14. astychidis regis pyramis lateritia 75,26
Asylum Herculis 69,5
Atarbechis vrbs vbi 55,64
Atarnes fluuius 126,30. atarnes Darij regis frater 240,4
Atarneus ager Mysiæ piacularis 35,49, 31.260,15.
Athamas Æoli fil. 235,39
Athenades Trachinius 238,12
Athenagoras Samius ad Leutychidem mittitur 286,8
Athenæ à Pisistrato occupantur 12,1. Athenæ Græciæ & Ioniæ insignior vrbs 32,15. Athenarum à Pisa distantia 48,44. Athenæ tyrannis liberatæ 163,18. Athenarum arx 124,46. athenæ captæ 251,7. athenarum arx incensa Ibid. athenarum incendium 270,52. athenæ ab Homero celebratæ 302,31. athenas vacuas Xerxes capit 38,201. athenas & earum arcẽ Xerxes incendit Ibid. athenienses sanctimonia iurisiurandi adacti seruare Solonis leges 6,27. athenienses Græcorum potentissimi 11,27. athenienses cum finitimis Eleusine pugna 6,45. athenienses nunquam solum mutarunt 11,30. 229,14. athen. Ionesgenere 11,28. athenienses Ionicũ nomen fugiunt 32,16. athenienses in Ionia colonorum vxores Cariæ cum eis cibum capere renuunt, & nomine compellare, & quare 31,51. athenienses ex seditione, Pisistrati tyrannis 12,9. athenienses partim taxillis, partim somno occupati, à Pisistrato inuaduntur 13,21. athenienses tribus & nomina vnde 165,4. athenienses Lacedæmoniorũ opem contra barbaros implorant 193,50. athenienses cum Mitylenæis pugna 171,26. athenienses ex Laureo reditus metallici 227,14. athen. Milesii expugnationem ægrè ferunt 178,21 179, 50. athen. Persarum societatẽ ambiunt 167,36. athe. democratiæ author 198,40. athenienses vt tyrannis liberati 162,23. athe. ad Mardoniũ respõsum 267,47. athen. Græciæ vindices 223, 45. athenienses præstantia 166,30. athen. mutua cædes 198,7. athenien. quidam fibulis à mulierib. cõfectus 168,10. athen. cum Æginetis bellum 191,38. athen. x 11 dij 194,27. athen. panegyries 195,16. athenienses apud Marathonem victoria 195,33. athen. vxores à Pelasgis raptæ 200,2. athenæus 203,30. athen. solum cur à Persis vastatum 222,31. athenien. oraculum 224,10. athenienses vnde dicti 249,51. athen. virtus in propugnanda arce 250,40. athen. præclara facta 274,9. athenienses iniurias Xerxes vlciscitur 307,40. athenienses ad Salaminem profugium 308.21. athenienses Inaro classem mittunt aduersus Persas 309,8.
Atticorum lingua 12,43. atticarum mulierũ vna cum liberis cædes 200,12, 13. atticus medimnus quid sit 42,10. 185,5. atticorum in sacrificando consuetudo 168,23. attica vt Lemno cohæreat 199,37
Athos mons & eius Isthmus ac vrbes 206,36. athos mons effoditur 206, 49.
Athous eunuchus 311.26
Athres fluuius vbi 126,30
Atlanticum mare vbi 44,36
Atlantes innominati populi vbi & vnde dicti 149.6
Atlas fluuius 126,29
Atlas mons, & cur columna cœli 149,10
Atossa Cyri filia 99,55. Atossa Darij vxor

vxor 204,39. Atoſſa in mamilla vlcus 112,40
Atramyttium vrbs vbi 210,3
Atrayntes dux Pactyenſium 213,50
Atridæ exercitus aduerſus Ilium 206,27
Attaginus Phrynonis filius Thebanus Mardonium cum ſuis excipit opiparè 271,19. Attaginus Perſarum primarius apud Thebas fautor, ad ſupplicium à Græcis poſcitur 285,18
Attrahendi vi præditum lignum 316,39
Atys Lydi pater 214,29. Atys Crœſi filius 7,55. Atyis oratio ad Crœſum patrem ſuum, venandi ſibi copiam denegantem 8,34. atys Adraſto cuſtodiendus datur 9,15. Atys cuſpide ictus paternum ſomnium implet 9, 19. atys Crœſi filij mors Ib. atys Manis filius, Lydorum rex, colonias in Hetruriam per filium Tyrrhenum mittit, fame coactus 28,38
Auchatæ Scythæ 119,13
Aues quadrupedes 316,6. auis 316,35. aues vt venentur Indi 316,45
Auguriũ expulſionis magorum 101,50
Auras fluuius vbi 127,29
Aurum & argentum à quo primùm inpercuſſum 21,33. aurum Indicũ 106, 20. 316,4. auri immenſa vis à Gyge Delphis dicata 3.49. auri magna vis in ſeptentrionalibus Europæ plagis 108,53. aureacea arena vbi 107,3. & quomodo diripiatur 107,11. aurea platanus atque vitis 207,36. de aureis metallis certamẽ 283,25. aureus tripus apud Delphos 284,26. aureũ aratrum, iugum, ſecuris, & phiala, cœlo delapſa in Scythiã: & circa illa oſtentum 119,7
Auſter & Africus venti omnium pluuioſiſſimi 52,10. auſter aduerſus ſe bellantes Pſyllos flatu in arena obruit 147
Autonous & Phylacus Delphorum heroes, & aduerſus Perſas vindices, eorumque delubra 249,4
Auxeſiæ & Damiæ ſimulacra 167,11
Axius fluuius Mygdoniam à Bottæide dirimit 221,9
Azabarites eunuchus 311,9
Azanes Artæi filius Sogdorum dux 213,43.
Aziris portus vbi 146,54
Aziriſtus locus vbi 144,46
Azotus, vrbs Syriæ à Pſam. expugnata 80,20.

B

BABYLON Aſſyriæ vrbs celeberrimi nominis 39,1. Babylonis ſitus & magnitudo 39,4. Babylonis centum æreæ portæ 39,19. Babylonis conſtructio 39,23. Babylonis duæ plagæ 39,24. Babylon à Cyro capitur 41,47. Babylonis principatus, Perſis Satrapia dicitur 42,5. Babylonis obſeſſio à Dario 116,17. babylon ſecundò capitur 117,45. babylonis à Xerxe defectio 307,45. babylon à Megabyzo capta Ibid. babylonica regio foſſis diſtincta 42,20. babylonicæ regionis potentia quanta 42,5. babylonicæ palmæ vſus & diuerſitas 42,32. babylonię nauigia orbiculata 42,39. babylonicæ regionis prouentus 42,23. babyloniæ fertilitas Ib. babylonicarũ virginum auctio 43,13,15. babyloniorum tyrannus Labynetus 17,7. babyloniorum fœdus cum Crœſo 17,2,6. babyloniorum leges & inſtituta 43,4,11,36,46. 44,13. babyloniorum quorundam victus 44,14. babyloniorum cultus 43,4. babyloniorum comata capita 43,7. babyloniis ſceptrum geſtare ſine inſigni nefas 43,10. babyloniorum medica cura erga ægrotos ſuos 43,36. babylonij vt ſe aduerſus ſecundam obſidionem munierint 116, 13. Babylonij vt fœminas in obſidione tractarint 116,13. Babyloniorum in melle ſepulchra 43, 42. babyloniorum ablutio poſt coitum 43,45. babyloniorum fœda lex de mulieribus 43,46. babyloniorum talentum 104,51
Bacchus Ægyptiis Oſiris dictus 56,6. Bacchi feſtum apud Ægyptios, & de phallis 57,37. bacchi delubrum 133,11. bacchica Dionyſi ſacra 131,31. bacchici ſacrificij inuentor quis 57, 44. bacchica & Orphica 63,14. bacchanalia Græcorum Scythæ impro bant 131,36. bacchantium vox 251,46
Bacchiadæ qui apud Corinthios 169,28
Bacidis oraculum 246,1. 255,26. 258,27
Bactra deficiunt ab Artoxerxe 309,3,4. bactra capiuntur 309,5. bactriorum dux Hyſtaſpes 213,36. bactriorum in Xerxis exercitu armatura Ibid. bactrij Cyro oppugnanti ſe dedũt 304, 32. bactriis præficitur Tanyoxarces 305,37. bactriana natio 105,30. bactrica argentifodina 316,3
Badres genere Paſargades 146,38. Badres Hyſtanis filius Myliarum dux 214,46.
Bagæus Artontis filius 111,36
Bagapates Cyrum ſepelit 305,48. bagapates Mago regnum tradere conatur 306,42. bagapates à ſeptem principibus aſſumptus, claues eis regiæ dat 306,50. bagapates ſepulchro Darij aſſidet 307,31. bagapates moritur Ib. bagapatis cruciatus 313,4
Bagaſaces Thracum dux 214,37
Bagoraſus 310,48. bagoraſi cædes 311,2
Bambalus aqua 319,11
Barba ſacrificæ Mineruæ ominoſa 260,1. barba Pygmæorum 315,37,40
Barbarorum vociferatio 281,8. barbarorum apud Marathonem ingens ſtrages 296,32. barbarorũ fuga cum Artabazo 280,45. barbarorum ædes 283,28
Barca oppidum 105,18. 145,20. barcæ obſidio 151,25. barcæ vicus Bactriacus 152,2
Barcæorum expugnatio 151,48. barcæorum deditio 87,30. barcæorum fœdus cum Perſis 151,40
Barena vrbs Crœſo donatur 305,8
Bariſſes vnus ex ſeptem Magi occiſoribus 9,48
Baris nauigij genus 65,51
Bartus Polymneſti filius 144,14. batti filia 84,30. batti & Batti claudi tegnum 145,29. batto vnde nomen inditum 144,15
Beatus qui diem ſuum rectè obierit 7, 28.
Beccus quid ſit 47,48
Belides portæ Babylonis 117,10
Belitanæ ſepulchrũ Xerxes viſit 307,43
Bellorum Græcorum initia 1,27. belli inter Cambyſem & Amaſim occaſio 85,9. bellum cum Argiuis ſeruorum 189,47. Bellum Peloponneſiacum 283,18.
Benemeriti Oraſangæ Perſis dicti 256, 33. benemeriti qui vocarentur 84, 34. benemeriti apud Perſas honorantur 116,38
Beneuolentia Ind. in reges 316,14
Bernicus mons vbi 266,58
Biantis Prienæi reſponſio ad Crœſum 6,5. Biantis Prienæi conſilium ab Ionibus ſpretum 37,9
Bibli quid Ionibus 162,49
Biſaltcorum regis facinus eximium & pœna in filios 262,35
Biſaltia regio vbi 219,47
Biſanthes oppidum vbi 223,43
Biſtones Thraciæ populus 219,18. biſtonis lacus Dicæa contiguus 219,11
Bithyni populus quis 214,36. bithyni à Crœſo ſubacti 6,29
Biton & Cleobis ſecundo loco beati 6, 50. bitonis & Cleobis Argiuũ genus 6,51. biton & Cleobis in certamine victores 6,52. bironis & Cleobis felicitiſſimus exitus 7,10. bitonis & Cleobis effigies apud Delphos 7,11
Bœbeis lacus vbi 221,54
Bœotia terra 58,4
Bogis ampliſſimæ laudes 218,45
Boges Eionis vrbis præfectus Ib.
Bolbitinum oſtium Nili effoſſum 5,3
Boliſſus locus 296,23
Boreæ vxor Orithyia Erechthei filia 234,22. boreæ delubrum ab Athen. extructum 234,30
Boryes vbi gigmantur 150,19
Boryſthenes fluuius vbi 121,28. 127,9. 135,23. boryſthenes huberrimus 127, 11,12. boryſthenitarum emporium 121,20,21. boryſthenitæ populus vbi 121,31. 127,28.
Boſphorus Cimmerius 120,29. 122,52. 135,16. boſphorum & Iſtrum Darius ponte iungit 307,16,17
Bottiæis terra vbi 221,9
Boues mares Ægyptij immolant 55,13, 41. boues immolandos vt explorent Ægyptij 35.15. boum ſepultura apud Ægyptios 55,48. boum veneratio apud Ægyptios 55,45. bos lignea ſepulchri loco vbi 73,55. bobus vbi cornua nõ ſuccreſcant 123,12. boues præpoſterè paſcentes 148,50. boum agreſtium ingens vis vbi 221,22. boues Pygmæorum 315,47
Branchidæ populus 9.47. branchidarũ oraculum de pactya 34,46
Brauron inſula 142,13. 200,2
Brongus fluuius 126,33
Brundiſium vrbs 135,13
Brygi populus 183,14
Bubares Megabyzi filius 206,40. bubares Perſa Amyntæ gener 265,55
Bubaſtes Æg. Diana 75,43. bubaſtis oppidum 59,38. 75,42. bubaſtis, hoc eſt, Dianæ templum 75,43
Bucolicum oſtium Nili effoſſum 51,3
Budij gens Medica 23,25
Budini populus vbi 122,1. 135,33. budinorum mores Ib.
Bulis Spartiata Nicolai filius 222,40
Buta Ioniæ ciuitas vbi 32,38
Buſæ Medicæ nationis populus 23,24
Buſiris oppidum 59,49
Butis vrbs 79,48
Byblęſia vbi 30,16
Byſantium 133,10. 181,8

C

CABALES Libyes vbi 147,7
Cabalij populus 105,5
Cabeleos Mænes quem cultum in

Xerxiano exercitu tulerint 214,42.
Cabelees Mæones aliàs Lasmij dicti Ibid.
Cabirorum orgiis Thraces initiantur 58,21. Cabirorum templum aliis præter sacerdotem inaccessum, Cambyses adit & profanat 93,17
Cadauera Persarum quomodo humẽtur 31,21. cadaueris paterni oppignorandi lex 75,20. cadauera vbi nõ crematur 88,53. cadauera mortua vt sepeliant Nasamones & Nomades 246,52. Cadaueris regij sepultura qualis apud Scythas 129,36
Cadmęa victoria Phœnissibus obtigit 36,34. Cadmææ literæ 162,53. Cadmæorum ab Argiuis eiectio 163,12
Cadmus Tyrius 58,3.162,36. Cadmus Scythis f. Cous 229,28. cadmi iustitia 229,33
Cadytis vrbs Syriæ 80,44.86,7
Caicus ager vbi 180,29. & fluuius 210,1
Caira vel Carica Halyattis vxor, Cræsi mater 28,14. caira vestis 168,19
Calamus Indicus 314,47
Calandæ Indiæ populus 106,10
Calasiris vestis genus apud Ægyp. 63,11
Calasiries Ægyptij 81,46. calasirium Ægyptiorum plagæ quæ 81,51
Calatebus vrbs vbi 208,10
Callatiæ Indi parentib. vescuntur 93,29
Callias Eleus Iamidarũ vaticinus 160,10.
Callias Phænippus Hipponici pater 196,37. calliæ filiæ tres 196,45. callicis Hipponici f. 226,52
Calliades in pugna ad Thermo. Xerxi consilium 308,8
Callimachus Aphidnæus 194,41. callimachi cædes 195,37
Callipidæ Græcoscythæ 124,22
Callipolitani populus 227,33
Callista insula 142,45
Calui à natali vbi 122,14. caluitiei causa 87,17
Calyndici montes vbi 37,48
Callystrij Indi 317,14
Camarina vrbs 227,39. camarinæi 227,51.
Cambysis nuptiæ cum Mandane 24,22. cambyses Cyro patre defuncto, regnum suscipit 47,24.304,35. cambysis expeditio aduersus Ægyp. 304,32. cambyses aduersus Amasin bellum monit 206,41. cambysis ortus 84,27. cambysis expeditiones 88,48. cambysis dona ad regem Macrobiorum 89,16. cambyses Apin viturlum Æg. deum ferit 91,12. cambysis somnium 91,26. 98,40. cambyses parricida 91,28,29. camb. sororẽ interimit 91,34. cam. morb' 92,11. cam. violẽtus 92,20. camb. crudelissima facinora 92,32. camb. fatum, imprecatio 98,54. mors 99,28. camb. quæ prodigia acciderint 306,33. camb. angores Ib. camb. mors: camb. sepelitur 306,39. camb. Amyrtæum & Æg. capit 306,2. camb. Tanyoxarcẽ fratrem interficit 306,22. camb. magũ dolosè in Tanyoxarcis locum suffecit 306,19
Cameli formidini sunt equis 17,47, cameli Indici forma 107,9
Camicum Acragantini incolunt 230,46. camici oppidi obsessio Ib.
Caminus poemation Homeri 300,48
Camirus oppidum 32,30
Campsa oppidum 221,4
Campus Nisæus Medicæ regionis 209,41.
Canales coreacei miræ longitudinis 86,44.
Canastræum promontorium 220,53
Candaules Græcis Myrsilus dictus Sardium tyrannus 2,33. candaules ab Alcæo Herculis filio oriundus 2,34. candaules Sardium nouissimus rex 2,36. candaulis amor in vxorem suam 2,42. candaulis vxor Gygi nuda visa 3,13. candaulis interitus 3,37
Canes Indici 314,40. canium caput habentes 317,14
Cana supercilia 319,15. cani iuuenes 319,16.
Canobicum Nili ostium vbi 50,52.68, 5.84,19.
Capilli Pygmæorum 315,40
Cappadocibus à Cræso bellum infertur 15,50. cappadoces Græcis Syri nominantur 15,41. cappadoces populus 15,46.161,8
Caprarum immolatio vbi 56,5. capripedes homines vbi 122,33
Caput sine sutura 284,50. capita Ægyptiorum cur firma 87,14. capita Persarum cur fragilia Ib. capite carens partus 306,34,35
Carcinitis oppidum 127,33. 135,3. ad Cardamylam Laconicam sita Asina 254,33.
Cardia vrbs 181,41.212,38
Cares populus 36,34. Cares in potestatem à Cræso redacti 6,19. cares insularum olim habitatores 37,22. carũ inuenta tria memorantur 37,27. cares indigenæ & aborigines 37,34. cares Ægyptij 59,52.79,36.105,2. carum cum Persis prœlium 175,24. cares Pedeseenses 179,35. carum in Xerxiano exercitu armatura 216,23
Caria pars Ioniæ 32,1. caria à Persis capitur 180,6
Caricarum mulierum lex aduersus maritos 32,52
Carius Iupiter 164,17. carij Iouis templum apud Mylassos 37,36
Carina vrbs vbi 210,2
Carmaniorum præfectus Tanyoxartes 305,37
Carmen Orthium 5.33
Carnia festa 254,27
Carpathium mare 94,44
Carpion arbor Indica 318,47
Carpus fluuius 126,34
Carthaginens. bellum cum Phœnissibus 36,31
Carystus vbi 123,37. carystus obsessa & capta 192,44
Casambus Aristocratis filius 188,14
Caseus suauissimus 318,54
Casiæ collectio 108,14
Casius mons 86,11. casius mons Ægyptum & Syriam disterminat 80,34
Casmena vrbs 227,46
Caspatyrus oppidum 106,49.125,32
Caspiũ mare 44,34.124,38. caspij maris longitudo & latitudo 44,37
Caspij populus 105,29. caspiorum in Xerxis exercitu armatura 213,44. 215,36.
Cassandane Cambysis mater 85,32
Cassiterides insulæ vbi 108,48
Cassius mons vbi 48,36
Casthanæa vrbs vbi 233,7
Castor & Pollux Tyndaridæ 142,24
Castorum testiculorum medica vis & operatio 136,19
Castratio iuuenum 182,1
Catadupa 50,47
Cataractes fluuius vbi 207,58
Catiari Schytæ 119,24
Caucasus mons 23,50.44,40.106,15. caucasij populus 44,42
Caudæ Cynocephalorum 317,49
Caunus vrbs vbi 173,5. caunus oppugnatur 310,39
Cayster fluuius 172,31
Cebrenia à quibus ædificata 297,44.
Cecropidæ, Cranai, Pelasgi 249,49
Ceiorum cœnaculum 124,11
Celenæ vrbs vbi 207,27
Celæ populus vbi 54,14.126,36
Cepheus Beli filius 213,16
Cephissus amnis 248,8
Cercasi populus vbi 50,24.66,5
Cercopæn hedræ 238,36.
Ceres Ægyptiis Isis dicta 80,15. cereris templum 72,30.127,27. cereris & Liberi principatus apud inferos 72,35. cereris Achææ templum 163,15. cereris templo adhærens, manibus truncatur 191,35. cereris Amphyctionidis fanum 236,7. cereris & & Proserpinæ sacra 253,1. cereris Eleusiniæ templum 280,8
Certamen Triopij Apollinis 32,16
Ceruus in Africa nullus 150,22.
Calcedonenses à Dario multãtur 307,22. chalcedonenses Xerxes vlciscitur Ibid.
Chalcedonius populus vbi 18,9
Chaldæi inter Assyrios 213,30
Chalestra oppidum 221,8
Chalybes in potestatem à Cræso redacti 6,20
Champsæ crocodili dicti 61,38
Charadra oppidũ Phocensium 248,10
Charaxus Mitylenæus 74,52
Charitimidis gloria 309,14
Charopinus 172,27
Chemmis insula vbi 80,2
Chemmis oppidum Ægypti 64,23
Cheopes Ægyp. rex 72,44. cheopes Ægy. interdixit ne sacrificarẽt Ib. cheopes filiam suam prostituit 73,24
Chephrenis regis Ægypti tyrannis 73,32.
Chersonesus vbi 200,28. & eius præstantiores vrbes 181,7. chersonesus Athen. ditionis 200,29
Chidori fluuij aqua Xerxis copiis deficit 221,32
Chidori origo 221,15
Chileus Tegeata 270,12
Chilon Lacedæmonius vir præstans 241,37.
Chilon. Lacedæ. consilium 12,6
Chius oppidũ & insula 32,5. 84,11. chiorum bellum 4,36. chiorum constantia & cædes 178,31. & seq. chiorum prodigia 180,16
Choaspes fluuius cuius solius aquam rex bibit 41,14.161,13.162,8
Chœnix quid 185,10
Chœreatæ, tribus Sicyonia 164,50
Chœreæ locus 193,5
Choramniis præficitur Tanyoxarces 305,37.
Choramij populus 105,38.109,5. choramiorum in Xerxiano exercitu armatura 212,41
Chorus iuuenum pestilentia abiumptus 180,17
Chromius Argiuus 18,15
Cicones Thraciæ populus 212,51.219,18
Cilicia vbi 50,44.54,20.105,11. cilices populus

populus 105,9. 161,9. cilicum in Xerxiano exercitu armatura 216,11. cilices vnde dicti 216,15
Cilix Phœnix Agenoris filius 216,14. cilix Syennesis Oromedontis filius 216,53
Cilla Æoliæ ciuitas 33,17
Cimmeriorum aduersus Ioniam expeditio, Crœso vetustior 2,30. cimmeriorum è sedibus suis electorum in Asiam transitus 4,11. cimmerij ex Asia per Halyattem exacti 4,15. cimmerij ex Europa pulsi 23,44 cimmerij vbi 120,13. cimmerij muri 120,27. de Cimmeriis duo referuntur Ibid. cimmeriorum populi & regis pugna Ibid. cimmeriorum sepultura Ibid. Cimmerius Bosphorus vbi Ibid. Cimmerium fretum vbi 125,43
Cimonis res gestæ, cædes & sepulchrũ vbi 193,20
Cimon Miltiadis pater, & eiusdem nominis, ipsius filius 199,36. qui Bogem Xerxis præfectum Eione obsidet 219,34
Cinnabari 314,29
Cinnamomum quomodo colligatur 108,18
Cineas rex Thessaliæ 163,40
Cinyps flu. vbi 147,36. 159,52. Cinypis fertilitas 151,9
Cippi Herculis 154,14. cippi duo, aureus & smaragdinus in templo Herculis 56,40. cippi Sesostris nomine inscripti 166,45. cippi Darij regis vbi 133,36. cippus Crœsi regis vbi 208,6. cippo Midæ regis Gordij filij epigramma ab Homero inscriptum 294,18
Circuncisionis Ægyptiorum causa 54,45. circuncisio quibus communis 67,20
Cissij: cissiorum regio 105,25. 161,12. 162,7. cissiorum in Xerxis exercitu armatura 215,33. cissiæ portæ Babylonis 117,10
Citaris insigne regium 311,18
Cius fluuius vbi 126,31
Cius Mysiæ vrbs capitur 175,41
Clazomenæ vrbs 32,3. clazomenæ vrbs capitur 175,38
Cleades Platæensis Æginetis in prœlio defunctis tumulum struit 287,15
Cleander Phigaleus vates 189,46
Cleander Patareus Gelæ tyrannus 227,27
Clearchus Lacedæm. Cyri dux 312,35. clearchus circumuenitur 318,20. clearchi tumulus palmifer 313,45
Cleobis & Biton à Solone secundo loco beati habiti 6,50. cleobis & Biton Argiuum genus Ib. cleobis & Biton in certaminibus victores Ib. cleobis & Bitonis felicissimus exitus Ib. Eorumq; effigies apud Delphos Ibid.
Cleodæus Hylli filius 184,10
Cleobrotus & Leonides gemini 159,42
Cleomenes Spartiatarum rex 115,50. 183,45. cleomenes virorum iustissimus 115,54. cleomenis mater, & natiuitas 159,35. cleomenis regnum 159,48. cleomenis cum Aristagora colloquium 160,44. cleomenes contra Pisistratidas 163,51. cleomenes Achiuum se, non Dorienſem esse ait 165,33. cleomenes cum Arcadibus contra Spartam 188,16. cleomenis profugium 188,17. cleomenis insania 188,27. cleomenes seipsum laniat 188,33. cleomenes lucum Argi incendit 188,40
Cleonæ vrbs vbi 206,47
Clinias Alcibiadæ f. victor 245,42
Clyster 63,55
Clisthenes Alcmæonides Athenienſis, Sicyonij clisthenis nepos 164,14. clisthenes Athenis eiicitur 165,9
Clisthenis Sicyonis tyrannus 164,23. 197,24. clisthenis oratio ad procos filiæ suæ 198,30
Clytiades ex Iamideorum genere vates 275
Cnidus ciuitas 32,31
Cnidij Lacedæmoniorum coloni 38,14. Cnidiorum regio Ib. Cnidij de Isthmo fodiendo Pythiam consulunt Ibid.
Cnidiorum deditio Ib. Cnidij Samios quosdam seruant 146,10
Cobon Aristophanti filius 186,49
Codri Melanti filij, nepotes reges 33,4
Codrus Athenienſium rex 164,7
Cœnyrorum locus: prope quem metalla Thasia 183,34
Cois Erxandri filij oratio ad Darium 134,33. Coes donatus Mitylene à Dario 159,3
Coitus hirci cum muliere 57,19. coitus in templo 60,27. coitus Indorum in propatulo 106,45. coitus & partus viperæ 108,11. coitus Nasamonum in propatulo 147,14. coitus Cynocephalorum 317,51
Colæus Samię nauis in Ægyptum tendentis nauclerus 143,56
Colaxais Argitai filius 119,6
Colchi vbi 23,46. 67,13. 106,14. 124,21
Colchorum circuncisio 67,21. Colchicum linum 67,13
Colias ora Atticæ 258,25
Collestis Ægyptius panis 62,42
Coloniam in Thusciam Lydi deduxerunt 21,35
Colophon vrbs 32,2. colophon à Gyge capitur 4,6. colophonij & Ephesij soli ex Ionibus ab Apaturiis arcentur 33,8
Colossæ Phrygiæ oppidum 208,3
Colossi lignei concubinarum Mycerini regis 74,5. colossi Androsphinges vbi 83,31. colossus ante templum Vulcani Ibid.
Colubri ab equis deuorantur 17,15
Columbæ Dodoneæ nigræ 59,4
Columnæ Herculis vbi 110,32. 143,29. 148,30. columnæ albæ vbi 175,14
Colus cum fuso fœminis tractanda nõ arma 145,50
Coma Lacedæmoniorum 18,25. coma Babyloniorum 43,7
Combapheus Ægyptũ Cambysi prodit 305,53
Combrea vrbs 221,4
Commentarij Homericæ profectionis 293,35
Compedes Lacedæmoniorum apud Tegeatas 14,17
Complatus fluuius 219,12
Conchylia in mortibus vbi 49,42
Conditura mortuorũ apud Ægyptios 63,36,54. 64,8
Coron 313,51
Consultant Persæ inter pocula 30,21. consultationis vsus quis 203,16
Contadesdus fluuius 133,26
Copais palus vbi 265,43
Coquendi modus citra lebetem 128,7
Corcyra vrbs: Corcyræi populi 95,32. corcyræorũ oratio ad Xerxẽ 250,16
Coresum vbi 172,23
Corinthia vestis 168,18. Corinthiorum mulieres à Periandro denudatæ 170,44. corinthiorum reip. constitutio 169,27. corinthiorum thesaurus 10,33. corinthiorum cum Samiis & Corcyræis dissensiones 95,35
Cornua quibus in locis maturius proueniant aut serius 123,7
Corobius 143,30. 49
Corona oleagina olympiorum præmium 247,4. coronari in somnis videri, quid 206,15
Coronæi populus 166,46
Corycium antrum 245,36
Corys fluuius Arabiæ 86,43
Cosmartidone Artoxerx. pellex 310,50
Cotyle quid sit 185,10
Cranai Pelasgi nominati 249,49
Cranapes Mitrobatæ filius ab Orœte infestatus 111,15
Crastis: Crastia Minerua 160,14
Crater Pausaniæ in ostio Ponti 132,11. crater Samius & Argolicus 143,45. crater Lacedæmonius ad Crœsum 15,18
Crathis Ægarum fluuius perpetuus 32,37
Cremni emporium vbi 121,49
Creston oppidum 11,37. Crestoniatarũ lingua 11,44. crestonicus ager 225,14
Cretę antiqui incolæ 37,41. cretenses, & responsum oraculi 230,36. Creta Athenienſ, sagittarios aduersus Xerx. accersunt 308,10
Crex animal 62,27
Crimina vt exploret Indiæ rex 316,19
Crios Polycriti 183,52. 188,13
Crisæus campus 248,5
Crisorana regiarum ædium 305,4
Critali Cappadociæ 207,22
Crobyzi populus Thraciæ 126,30
Crocodili natura 61,11. crocodilus animal ἀμφίβιον Ib. crocodilus solus animalium inferiorem mandibulam non mouet Ibid. crocodilus animalium soli trachilo pacatus Ibid. crocodili Ægyptiis sacrosancti Ibid. crocodili capiendi modus Ibid. crocodilus tricubitali magnitudine vbi 150,20
Crocodilopolis 77,55
Crœsi genus altius repetitur 2,23. Crœsus Halyattis filius Ibid. Crœsus quarum regionum tyrannus fuerit Ib. Crœsus ad pendendum tributum Græcos coegit 2,27. 6,3. crœsus Iones, Æoles, Dores subegit Ibid. crœsus Lacedæmoniorum amicus 2,29. Crœsi regnum 5,51. Crœsus Græcorum primus Ephesiis bellum intulit 55,52. Crœsus quas gentes in potestatem redegerit Ib. crœsi somnium de filio Aty 7,56. Crœsi liberi Ibid. Crœsus Adrastum ob fratricidium expiat 9,3. Crœsus ob mortem filij duos annos in luctu transigit 9,40. à Crœso tentata oracula, vera deprehensa Ibid. Crœsus donaria & hostias Pythio consecrat Ibid. Crœsus potentissimos Græciæ sibi conciliare conatur 11,10. Crœsi legati de ineunda pace ad Lacedæmonios 15,4. Crœsus aduersus Cappadociam exercitũ parat 15,28. Crœsi affinitas cum Astyage Ib. Crœsus exercitum Halym fluuium traiicit 16,54. Crœsus Pteriorum vrbem

expugnat ib. croesus Syrorum prædia deuastat ibid. croesus Syros exterminat ibid. croesi & Cyri regum pugna ibid. croesus capitur 17,20.19, 10. croeso oraculum de muto filio redditum 18,54. croesi filius vocalis factus 19,6. croesi regnum quot annorum ibid. croesus super ingentem lignorum struem impositus, Solonis recordatur ibid. croesus Apollinis imbre è pyra liberatur ib. croesus abaui sui crimen luit 20,34. croesus Apollini cõpedes mittit 20, 45. croesi frater Pantaleõ ex lade fœmina susceptus ibid. croesi Cyro datum consilium 20, 6. 45, 16. croesus Cambysi traditur 45, 45. croesus Cambysem desipientem admonet 92,45. & inde periclitatur 93, 2. croeso mittendus crater 95, 11. croesi in Branchidarum templo repositæ pecuniæ 158,49. croesi in Alcmæonem munificẽtia 197,11. croesi cippus vbi 298, 6. croesus à Cyro oppugnatur 304,42. croesi filius obses Cyro datus interficitur ibid. croesi vxor se è muro præcipitat ibid. croesus qua arte è vinculis euaserit 305, 4. croesus quomodo liberatus ibid. croesus à Cyro vrbe donatur ibid.

Crophis mons vbi 52,36.

Crossea regio 221,5.

Crotoniatarum cum Sybaritis bellum 160, 5. crotoniatarum genus 250,18.

Ctesiæ Persica quot in libros distributa 304, 6. Ctesiæ librorum series Ibid. Ctesias Herodoto repugnatia narrat Ibid. Ctesias vnde acceperit quæ narrat Ibid. Ctesias à Xenophõte in aliquibus dissentit Ibid. Ctesias quando floruerit Ibid. Ctesiæ liber XVIII, 312. Ctesiæ lib. XIX & XX, 313, 13. Ctesiæ liber XXI, XXII, XXIII. Ib. Ctesi. medic. Pharysatidis 313 24. Ctesię in Græcos humanitas Ibid. Ctesiæ epistolæ & actiones 313, 48. Ctesiæ Indica Ionicè scripta 314,16.

Cubitus regius quid 39,8. cubitus Ægyptius, Samius 821,11.

Culicum vis ingens apud Ægyptios 63,30.

Cultus Babyloniorum 421,17

Cuma ciuitas Æoliæ 33,16, 292,15. cuma capitur 175,48. cumani pactyam à Cyro deficientem recipiunt: & de reddendo, oraculũ consulunt 34, 45

Curienses Argiuorum coloni 174,41

Currus Xerxis 269,42. currus facet Iouis 262,11

Cyaneæ insulæ vbi 132,38

Cyaxares Medorũ tyrannus 16,2. 42,12. cyaxaris puer trucidatus, in moremque venationis apparatæ offertur ei à Scythis 16, 10. cyaxares Phraorti patri succedit 23,35. cyaxares Asiæ populos primus in prouincias & ordines ac acies bellicas distinxit 23,37. cyaxaris prœlium cum Lydis Ibid. cyares Asiam sibi conciliat Ib. cyaxares Ninum ciuitatem obsidet 23,41. cyaxares XL. imperij sui anno moritur 24,16.

Cybeles templum concrematur 172, 46.

Cyclades insulæ 157,39

Cydippa Terilli filia, Anaxilai vxor 229,51

Cydonia vrbs à quibus condita 94,36 & eius sacra 97,38

Cydra vrbs vbi 208,6

Cyllirij Syracusanorum quorundam serui dominos eiiciunt 226, 45

Cylon Athenienſis 165,13

Cynægirus Euphorionis f. nauem aduersariam prehensans manu truncatur 195,39

Cynesij populus 54,14

Cynetæ Celtarum accolæ in vltimis septentrionis plagis 126,36

Cynocephali vbi 150,12, 317,14

Cynosura 255,9

Cyno Mitradatis bubulci vxor, Cyri nutrix 25,1

Cynosargi 195,49

Cynthij populus 250,11

Cynurij populus Ionicus 254,29

Cyprij versus non Homeri 70,6

Cyprus à quo primùm capta 84,52. cyprus tributaria facta ab Amasi Ib. cyprus insula 161,10. cypri claues 174, 5. cyprij Persis se dedunt 89,13. cypriorum defectio à Medis 173, 8. cypriorum ad Ionas oratio 174, 6 cyprij in seruitutem redacti Ibid. cypriorum in Xerxiano exercitu armatura 216,7. cypriorum varia genera Ibid.

Cypsela quid 170,20

Cypseli Eetionis filij thesaurus Delphis 3, 55. cypselus Periandri pater 4, 47. 170, 31. cypselus vnde appellatus 170,20

Cyranis insula vbi 150,33

Cyrena vrbs 105, 17. cyrenæi populus 143,48. cyrenæorum deditio 87, 30. cyrenæorum pugna cum Ægypt. 145,13. cyrenæorum 7000 à Libybus cæsa 145, 25. cyrenæarum fœminarum superstitio 149; 24. cyrenaicæ regionis fœcunditas 151,16. cyrenensium distributio 145,2

Cyrmianæ Thraces 133,51,52

Cyrni ciuitas condita à Phocensibus 36,16. cyrnum condi Pythia pronunciat Ibid.

Cyrta vrbs 310,17

Cyrus Cambysis filius 9,41. 24,32. cyri mater, Astyagis filia 20,50. 24,18 cyri & Crœsi pugna in regione Pteria 16,46. cyri nobile stratagema Ibid. cyrus Ionas à Crœso alienare conatur 16,52. cyrus vt Crœsum superauit 19, 9. cyrus humanam sortem in Crœso videt 19,31. cyrus cur mulus dictus 20,48. cyrus infans morti destinatus, clàm nutritur 24,36. cyri nutritius pater Mitradates 25, 1. cyrum pueri rustici regem eligunt 25, 54. cyrus à magis regnasse dicitur 27, 22. cyrus à cane educatus fertur 28,5. cyrus contra Astyagem exercitum parat 28,34 cyrus exercitum Persicum excipit 28,50. cyrus totius Asiæ dominus 29,46. cyri ad Ionas apologus 31,33 cyrus Assyriis bellum infert 38,52 cyrus in Babylonem exercitum ducit 41,17. cyrus Gyndem fluuium vlciscitur 41,30,135. cyrus Babylonem capit 4,41,47. cyrus in Massagetas expeditionem parat 44,18. cyri somnium & eiusdem interpretatio 45,49. cyri casus in pugna cõtra Massagetas 46,44. cyrus sanguine à Tomyride exsatiatur 46,49 cyrus Smerdi aures amputat 100,16 cyrus pater: Cãbyses dominus: Darius institor: 104,54. cyri filiæ 104, 38. cyro nullus Persarum se conferre dignabatur 118, 1. cyrus Astyachi non consanguineus 394, 20. cyrus Astyagem fugientem capit 304, 21,26. cyrus Astyagem honorat 304, 28. cyrus Amytin Astiag. filiam ducit, marito eius interfecto 304,30. cyrus Bactrios oppugnat, & per deditionem capit 304,33. cyri aduersus Sacas bellum 304, 36 cyrus à Sparethra Amorgis vxore capitur 304,40. cyrus Amorgis ope Crœsum & Sardis oppugnat Ibid. cyrus Crœsum liberatum vrbe donat 305,8. cyrus Derbices oppugnat 305, 22. cyrus iaculo ictus moritur 345,26. cyrus Cambysi filio regnum tradit 305,35. cyri testamentum & ad hæredes admonitio 305,40. cyri etymologia 311,30 cyri mater, Paryſatis Ibid. cyrus sepelitur 311,31

Cyrus apud fratrem Artoxerxem insimulatur 312,33. crimine liberatur 312,34. deficit à fratre 312, 41, 52. exercitũ instruit, obit, & quomodo Ib. eius cadauer vt fœdatum 313,4

Cythera insula vbi 18,7, 241,36

Cytisorus, & eius posterorum calamitas 235,40

Cyzicus vrbs vbi 181,14,

D

Dadicæ populus 105,23

Dadicarum in Xerxiano exercitu armatura 213,41

Dædalum inuestigat Minos 230,42

Dai Persarum genus 28,45

Damas Siritanus Samyris filius 194,37

Damasithymus Candaulis filius 217,1

Damasithymus Calyndensiũ rex 256, 48

Damaspia Artoxerxis vxor 310,47

Damiæ & Auxesiæ simulachra 167,11

Danaes Acrisij fil. progenies 184,40

Danaus & Lynceus Chemmitani 64; 35. danai filiæ templum Mineruæ in Lindo extruxerunt 84,49

Daphnæ Pelusiæ 53,17. 67,49

Daphnis Abydenus 141,14

Dardanus vrbs vbi 210,13. dardanus vrbs capitur 175,9. dardanei populus 41,18.

Daritæ populus 105,29.

Darius Hystaspis filius 40, 6. 46,17. 100, 28,200,40. darij regis auaritia 41,7. darij ad monarchiã exhortatio 103,23. darij ad aggrediendum Magũ consiliũ 100,42. darius quo machinamẽto imperio Persarũ potitus 104,22. darius rex Persarũ declaratur 124,33. darij matrimonia 104,38. Liberi 201,1. darij lapideum simulachrum 104,42. darius institor ob exactionem tributi 104,54. darij thesaurus & annuum tributum 105, 10,106,1. darius Orœtẽ & inimicos persequitur 111; 18. darius luxato pede Democedem accersit & quę cum illo egerit 112, 819. darius benede se meritos remunerat 114,24. darius Cambysis satelles 114, 15. darius Babylonem obsidione cingit 116, 28. darij elogium celebre de Zopyro 117, 54. darij expeditio in Scytas 118.18. darius Indos subegit 125 36. darius quot vrbes in Scythia cõdiderit 138,40. darij crudele factum

factum 132,40. darius duobus cippis exercitus sui gentes inscribit 133, 39. darij de Megabyzo elogium 141,52. darius à Macedonibus terram & aquam poscit 155,1. darius emisso in cœlum iaculo sonem precatur 173,23. darius à Græcis terram & aquam petit 183,39. darij vxores, liberi & successores 201,3. darius Sandocem crucifixum liberat 235, 9. darij filiorum interitus 240,3. darij moneta 146,32. darius quid Græcis significet 192,40. darij liberi de imperio disceptantes 201,1. darij obitus Ibid. Darij legati in puteum coniiciuntur 222,30. darij vxor & duo filij 240,3. darius Hystaspis filius vnus ex septem Magi occisoribus 306,48. darius equi sui hinnitu rex fit 307,1. darij sepulchrum 307,4. darij parentes sepulchrum visuri cadunt lethaliter 307,6. darius parentum casum vindicat 307,9,10. darij aduersus Scythas bellum Ibid. darius Bosphorum & Istrum ponte iungit 307,17. darius à Scythis fugatur 307,19. darius Chalcedonios mulctat 307,22. darius Ioui diabaterio aram statuit 307,24. darij mors 307,29,30. darij sepulchro assidet Bagapates 307,31

Darianus exercitus aduersus Scythas 206,24

Darius Xerxis filius Artayntam ducit, quam Xerxes adamat 289,37

Dariæus Xerxis filius 307,37. dariæus parricidij accusatur 308,43. dariæus insons occiditur 308,45. darici innocentia patefit 308,31

Dariæus Ochus 311,19

Datis Medus natione 192,6. datis oratio ad Delios 192,26. datis pietas in sacra 196,6. datis Græciam populatur 307,26. datis mors Ib. datis cadauer Persis denegatur Ib.

Dauliorum vrbs accenditur 248,25

Daurises Darij gener Persarum dux Ioues persequitur 175,4. Daurises à Caribus obtruncatur 175,38

Decelea tradit Mardonius 271,9. deceleæ parcunt Lacedæmonij: & cur 283,13

Decelensium immunitas vectigalium ob ipsorum & Decelei erga Atticam beneficium 283,4,8

Decimæ Ioui necessariò redduntur 26, 13

Deioces Phraortis filius 22,15. deiocem Medi sibi iudicem constituunt 22,20. deioces Medorum rex ob iustitiæ specimen declaratur 22,40. Deioci regia à Medis ædificatur 23,8. Deioces in exercenda iustitia incorruptus 23,18. Deioces exploratores & auscultatores delictorum in sua ditione constituit 23,22. defuncto Phraortes filius succedit 23,33

Deiphonus vates 286,28

Delos inconcussa antea, tremuit 192, 23. delos insula à Pisistrato expiatur 13,33. delij sacri à Dati appellantur: nec à Persis læduntur 192,25,26. deliæ puellæ & pueri parentant Hyperochæ & Laodicæ Hyperboreis 123,50. deliorum de Hyperboreis sententia 123,32. delium Thebanorum 196,11

Delphici oraculi responsum ad Crœsum 10,4. delphicum oraculum verax à Crœso deprehensum 10,15. delphicum sacrum, ipsum se deus tutaturum respondet 248,33. delphicum templum Matacas Xerxis iussu spoliat 308,35

Delphorum fuga 248,51. delphorum indigenæ Heroes 249,3

Delubra à quibus primùm diis statuta 48,19. delubrum Iouis olympij vbi 48,45. delubrum vno ex lapide 79,53

Delta Nili Ægypti pars 50,3,22

Demaratus Spartiatarum rex 166,3. demaratus Cleomenem infectatur 184,4. demarati nominis etymologia 186,25. demarati parentes qui Ibid. demarati fuga 116,53. demarati elogium 187,10. demarati cum Xerxe de rebus Græcorum colloquia 217,26. 237,21. demarati stratagema 241,35. demarati tabellæ pugillares & ingeniosa clam nuntiandi ratio 242,36. demaratus ad Xerxem accedit 307,54. demaratus Xerxem à Lacedæmoniis inuadendis prohibet 308,1. demarati in pugna ad Thermopylas ad Darium consilium 308,2

Democedes Crotoniensis, Polycratis medicus, exul & captiuus, à Dario accersitur, & ad medendum adigitur 110,53. Democedes splendidis muneribus donatur à Dario 112,15. Democedis in medicina profectus Ibid. Democedis apud regem honor & existimatio 112,38. Democedes explorator in Græciam mittitur 113,10. Democedes socios Persas destituit: & duxit vxores 113, 47

Democratiæ & æquabilis status vtilitas 106,35. democratiæ & tribuum Atheniensium author Clisthenes 196,10. democratiam tyrannidi vrbes præoptant 141,10. democratiam Othanes Persis suadet 182,48. democratiæ laus & reprehensio 103, 1,10

Democritus Naxius nauarchus ad Græcos accedit 250,7

Demonax Mantinæus 145,41

Demophilus Diadromei filius 239,38

Dens tussi excussus, euanuit: & quid significet 194,10. dentes ex vno osse 284,51. dentes habens partus 318,14. dentatus vermis 318,41

Depositi reddendi argumentum 190, 17

Derbicum cum Cyro prœlium 305,21. Derbicibus præficitur Spitades 305, 50

Dersæi Thraciæ populus 219,19

Derusiæi Persarum genus 28,44

Detractio importunissima res 204,5

Deus Ægyptiorum maximus 55,44. deorum oracula apud Ægyptios 63,24. deorum acres vindictæ 152, 18. deorum ira etiam in nepotes extenditur 222,34. Deorum nomina ex Ægypto in Græciam perlata 58,5

Diabaterij Iouis ara 307,24

Diacœle via 193,27

Diactorides Cranonius 198,3

Dianæ templum vbi maximum 75,43. 79,50 dianæ & Apollinis parentes 80,13. diana Ægyptiis Bubastis dicta 75,43. dianæ puluinar, & asylum 95,24. Dianæ regiæ sacra apud Thessas & Pæonidas 123,47. Dianæ in Braurone adducuntur Atheniensis mulieres 200,2. Dianæ orthosiæ Byzantij ara 133,10. Dianæ templum 232,2

Dicæa vrbs Græca 219,9

Dicæi ab Attica ad Medos transfugæ diuinatio 252,40

Dictyes vbi gignantur 150,3

Dictynnes delubrum 97,39

Dies repentè in noctem versa Lydorum Medorumq; bello 16,19. 23,39. diei natalis obseruatio apud Ægyptios 63,17. diei in horas distributio à quibus facta 68,20

Dienecis Spartani præstantia 240,18

Digitorum octo manus 319,19

Δικρανος auis 316,34

Dindymenæ matris sacer mons 17,36

Dion vrbs vbi 206,47

Dionysi nomen quando apud Athenienses 58,33. dionysi educatio 108,21. dionysi Bacchi festa 131,31. dionysi oraculum apud Satras 219,25. dionysus Ægyptius Osiris dictus, & in quorum deorum numero 77,18. dionysus tonsus & Vrotalt Arabibus appellatus 86,35. dionysi festum & de phallis 57,45

Dionysij Phocensis oratio ad Ioues 177, 43. dionysius Ioues vexat 177,50. Re malè succedente fugit & ad prædas se conuertit 178,45

Dionysiophanes Ephesius 285,3

Dioscurorum nomen Ægyptiis ignotum 58,11. dioscuros Castorem & Pollucem excepit hospitio Euphotion 197,47

Dipæenses populus 276,8

Dithyramborum primus autor quis fuerit 5,19. dithyrambus Harmatidei filius vnus ex Thespiensibus victoribus primarijs 240,27

Dium & fortunatus 7,33

Diuitiæ Cynocephalorum 317,31

Doberes populus vbi 154,33. 219,33

Dodona 58,28

Dodonæarum sacerdotum de oraculo Dodonæo responsum 58,46. earum nomina & numerus 58,32. dodonæ columbæ 59,20. dodonæum oraculum apud Græcos vetustissimum omnium 59,30. dodonæi primi Græcorum Hyperborea sacra acceperunt 123,35

Dolonci Thraces 181,20. Dolonci aperiunt Miltiadi oraculum 181,32

Dolopes Xerxiani exercitus natio 233, 31

Domus ex sale vbi 189,4. domibus carentes 317,40

Dona quantum apud milites possint 243,41. dona à Dario in medicum collata 112,15. donaria à Gyge Delphis consecrata 3,50

Dores populus Asiæ à Crœso subacti 2,28. 6,21. dorum migratio 11,34. Dores Pantapolitæ 32,22. dorum quinque vrbes Ibid. Dores Epidaurij Orchomenijs admixti Ibid. Dorum ex insulis in continentem migratio 37, 32. Dorum in Asiam prima expeditio 97,11. Dorum in Atticam expeditiones 166,10. Dores vnde propagati 216,22. Dorum Asianorum in Xerxiano exercitu armatura 216,22. Dorico genere excellentes 11,28. Doricum vestimentum 168,20. Doricæ tribus

mutantur 165,31. dorica gens 11,28. 32,22. 37,32. dorienſium ſacra 32,24. dorienſium principũ origo 184,40. dorienſium ciuitates 254,32
Doriæi offenſi Sparta diſceſſus: migrationes: bella: obitus 160,24
Doris regio 247,51
Doris Anaxandridę filij vltio à Gelone facta 228,29
Doriſcus Thracię littus & ingens campus 207,19. 212,43. 219,1
Dorus Hellenis filius Doricæ gentis autor 11,31
Dorus Megaſidis filius, Matienorum dux 214,20
Dropici Perſarum genus 28,45
Drymos vrbs 248,9
Dryopes populus 32,48. 247,50,51. 254,31
Dryopis regio 247,51
Duodecim deorum inſtitutores Ægyptij 48,18. duodecim deorum ara vbi Ibid.
Dyma vbi 32,41
Dymanatæ tribus Sicyonia 164,50,52
Dyras fluuius vbi 235,50
Dyſenteria in Xerxis exercitu 262,28
Dyſorus mons vbi 154,54

E

EBENVM vbi naſcatur 108,43
Ecbatana 22,49. 34,2. ecbatana Syriæ 98,13,51
Echemus Æropi filius Tegeatarũ rex Hyllum interimit 275,35
Echinadum inſularum mare vbi 49,25
Echines genus murum apud Afros 150,25
Eclipſis ſolis 209,5
Edoni Thraciæ populus 219,19. edonorum nouem viæ 219,40
Eetion Cypſeli pater 3,55. eetion Echecratis filius 169,31. eetioni oraculum redditur 169,38
Effigies argentea piſtricis Crœſi 10,51.
Eiõ vrbs ſupra Strymonẽ 207,19. 218,46
Elatea oppidum 248,11
Elbo inſula 76,20
Elea regio mulos non fert 123,14
Electro manans fluuius 316,50. electrũ vnde 108,47. electrum vt colligant Indi 317,2
Elephãtina vrbs 49,15. 50. 47. 61. 36. 83,33
Elephantes Æthiopiæ 108,42. elephãtes murifragi 314,25
Eleus vates 12,37. eleus Agæi filius Peloponneſius 197,48
Elei, Minyarum vrbes delent 143,6. elei de certaminis à ſe inſtituti iuſtitia apud Ægyptios gloriantur 80,48. elei tardius ſe ad certamen veniſſe dolent 283,47. eleorum agonothetæ à quo ſummoti 197,43
Eleũs Cherſoneſi vrbs 206,37
Eleuſina inuadit Cleomenes 165,51. eleuſiniæ Cereris templum 280,8. 287,24.
Elis Ætolorum ciuitas 254,32
Elorus fluuius 226,37
Enagees qui dicantur 165,10
Enagees fœminei morbi curatores apud Scythas 24,8
Enaries androgyni 129,7
Eneti Illyrica gens 43,12. eneti ad Adriam 153,35
Enienſes Xerxiani exercitus gens 233,31
Enipeus Theſſaliæ fluuius 221,49
Epaphi, boues mares 55,13. epaphus Ægyptiorũ lingua Apis dicitur 79,30. epaphi natalis, feſtus Ægyptiis 90,50. epaphus è vacca genitur 91,7. epaphi ſigna 91,10
Epheſus vrbs Lydiæ 32,2. 49,20
Epheſii à Crœſo bellum infertur 5,52. epheſij à Crœſo obſeſſi, vrbem dianę dicant Ibid. epheſij & Colophonij à celebrandis Apaturiis arcentur 33,8. epheſinum templum celebre 78,3
Epialtes Eurydemi fil. Xerxi iter per montes oſtendit 238,7
Epidaurij 32,48. epidauriorum ſoli ſterilitas, vnde 167,12. ex epidauro Æginetæ 250,3
Epigrammata Spartiatarum 204,32. epigramma tripodis Cadmęarum literarum 162,53. epigrammata eorum qui ad Pylas occubuerunt 240,29.
Epium Minyarum oppidum 143,5
Epizeli prodigioſa cæcitas 195,55
Equi colubros vorant 17,15. equi camelos reformidant 17,38. equus candidus ſacer, Dario in Gyndę ſubmergitur 41,22. equorum & canum numerus regis Babylonij 42,11. equi à Maſſagetis ſoli immolantur 47,15. equi fluuiales Papremitanis ſacri 61,45. equorum fluuialium natura & ſpecies Ibid. equi ſyluęſtres candidi 126,54. equi Sigynarum hirſuti 158,32. equi Niſæi 107,34. equus Artybij terribilis 174,31. equæ olympici certaminis ter victrices 193,27. equi Darij hinnitus regni omen 307,2. equi Pygmæorum 315,48. equa leporem enixa 212,26. equarum iubæ procriſtis quibus 214,13. equæ Theſſaliæ omnium optimæ 235,25. equeſtrium Xerx. copiarum numerus 215,40
Eraſinus fluuius 188,45
Erechtheo Epidaurij quotannis ſacra offerre ſpondent 167,18. Athenienſes erechtheo regnante, quum dicti fuiſſent Cranai, vocati ſunt Athenienſes 249,49,50. erechthei terrigenę templum in arce Athen. 251,14
Ereſione poemation Homeri 302,1
Eretria turbata & conſilij inops 192,51. eretria capta, direpta, incenſa 193,13. 51. eretrienſes 250,5
Eridanus fluuius: & nomen illius vnde 108,46
Erochus oppidum 248,10
Erophantes Parineus 141,14
Erycis regio, Heraclidarum 161,1
Erythia inſula 119,31
Ἐρυθρὰ βῶλος oppidum Ægypti 68,42
Erythræ Ionum in continente oppidum 32,6
Erythræi populus 32,6. erythræorum cum Chiis bellum 4,37
Eryxo Arcefilai vxor 145,28
Etearchus Ammoniorum rex 53,35. etearchi regis ſermo de Nili ortu Ibid. Etearchus rex in Oaxo 143,55.
Eteſiæ venti, cauſa inflationis Nili 51,29
Euænetus, Lacedæmoniorum dux 231,31.
Euagoras Laconis filius 193,28
Euagorę regis cum Artoxerxe ſimultates 313,47. euagoræ & Cteſiæ negotia 313,48
Eualcides Eretrienſium dux occumbit 172,52.
Euboicum pondus 104,50
Euboenſes Græcos diſcedere volentes rogant vt maneant 243,37. euboenſes Siculi 228,6. euboenſis plebs vexundata Ib.
Euclides & Cleander Hippocratis filij 227,42
Euelthon Salaminis princeps 145,44
Eueſperides vbi 147,6. 151,14
Euenius excæcatur 286,40
Eumenes Anagyrafius Athenienſis, in Ægina victor 257,51
Eunuchi in pretio habiti 260,7. eunuchus nihil eſt Ib.
Eupalinus Megarenſis architectus 97,50.
Euphorbus & Philagrus proditores 193,11.
Euphrates Babylonem perfluit 39,21. euphrates in rubrum mare ex Armeniis decurrit 39,25. euphratis ductus atque enfractus 39,27. & 41,42. euphrates Armeniam à Cilicia diſterminat 162,52
Euripus 231,26
Europa Tyriorum regis filia 1,29. 125,51. europa à Cretenſibus rapitur 1,29. europæ filij Sarpedon & minos 37,51.
Europæ extrema 108,45. 125,42. europæ dimenſio: & vnde dicta 126,36. europæ laudes 201,33
Euryanax & Pauſanias duces 279,44
Eurybates Argiuorum in Ægina dux 191,49. eurybatem Sophan. prouocatus occidit 283,22
Eurybiades Euryclidæ filius 243,20. 249
Eurydamæ Leutychidis vxor 187,55
Euryleon in prœlio occumbit 160,26
Eurymachus à Platæenſibus interficitur 241,20
Euryſthei genus ex regibus Lacedęmoniis 157,22. euryſthei mors 273,23
Euryſthenis familia 184,6. euryſthenes vnde dictus Ib.
Eurytus & Ariſtodemus 240,42
Euxinum mare 2,26. 15,49
Euxinus pontus, & eius accolæ 16,48
Examinandi ſontes ratio apud Indos 316,19.
Exampæus locus vbi 132,9. Exampæi ahenum Ib.
Exemplum iuſtæ vindictæ corrupti iudicis 155,45
Exercitu donari apud Perſas eximium 289,50.
Exitus rerum inſpiciendus 7,3
Experimenti compendia 203,11,12
Expiandi ritus apud Lydos idem qui & apud Græcos 8,9

F

FABIS Ægyptij ſacerdotes abſtinent 55,9. Faba in ferendis ſuffragiis 194,43
Fames mira 262,24. famis diſcutiendæ inuentum apud Lydos 21,43. fames Xerxis exercitum inuadit 262,29
Fanum Panionium 33,9. Fanum Iouis Beli apud Babylonios 39,34. fanũ Iouis Thebani Ib. fanum Protei regis Ægyp. 68,49. fanum Dianæ vbi maximum 75,43. fanum Latonæ 79,47
Fatis fruſtra obſiſtitur 20,6. 99,6
Fax Vulcani apud Græcos 258,47
Felis prolis amantiſſima 60,54. felium ſepultura vbi 61,6
Feræ Ægyptiis ſacræ 60,34. Ferarum cura apud Ægyptios Ib. ferarum interfector apud Ægypt. morte multatur 60,47

Ferri compactionem quis primus excogitauerit 5,48. ferrum fontis Indici 314,38.
Festum Theophaniæ 10,41. festum accensionis lucernæ apud Ægyp. 60,2. festum simulachri lignei 60,12
Fides Arabum constantissima 86,27
Filij Ionis, & inde cognominatę tribus Athen. 164,18
Flamma è pectore simulachri in templo Iunonis 189,37
Flos purpureus 317,16
Fluminum veneratio apud Persas 31,12. Flumina Scythiæ 126,15. Flumina quæ Xerxis exercitum potu destituunt 210,7. 219,5. Fluuius mellifluus 316,13. Fluuius πυξωφόρος 316,49 Fluuius electro manans Ib.
Fœderis ineundi ritus apud Medos & Lydos 16.15
Fœmina semiuipera 119,39. fœminæ virili virtute 257,9,10. fœminæ agrestes vbi 150,14. fœmineus morbus Scythas inuadit 24,6
Fontes Mæandri vbi 207,27. fons mirificus 89,14. fons amarus 127,2. 132, 10. fons Apollinis 144,52. fons solis vbi 148,42. fons Indiæ aurifluus 314, 31. fons piscosus: fons vinifluus 315,32, 33. fons cuius aqua coagulatur potata 316,16. fons Indicus quadratus 318, 55.
Formæ in Xerxe dignitas 234,5
Formicæ Indiæ, Græciæ 106,53
Fortuna Aminoclis Cratinei 234,33. fortunæ circus eosdem fortunatos esse semper non sinit 45,23. fortunatus & diues 7,29
Fori apud Persas non est vsus 33,54. fori vsum apud Græcos ludit Cyrus 33,52
Fratrem præ marito & liberis fœmina saluum vult 109,46
Frigoris mira vis vbi 122,54. 123,13
Fructus ebrios reddens 44,27
Fulgura & tonitrua in Xerxis exercitum ingruunt 210,5. fulgure carentes 315,23
Furis apud Ægyptios callidissimum commentum 71,18. fures vt Sardanapali thesaurum diripuerint 78,44
Fustuaria pugna apud Ægyptios 60,11

G

Gades vbi 119,31
Gæson 287,23
Galaica olim, nunc Briantica 219,7
Galepsus vrbs Græca 220,51
Galli & gallinæ Indicæ 314,26
Gamori Syracusani 227,45
Gandari populus 105,23. gandariorum in Xerxis exercitu armatura 213, 41.
Garamantes populus 147,30. 148,48
Gargaphius fons 273,16. 278,50
Gauanes, Aeropus, & Perdiccas fratres 266,11.
Gebeleizis dæmon Getarum 134,1
Gela oppidum à Lindiis conditum 227, 16. Geloorum euersio Ib.
Gelonius Herculis f. 120,6
Gelonus vrbs 136,6
Geloni populus 136,10. Gelonorum regio, mores, victus Ibid. geloni agriculturæ operam nauant Ib.
Gelon Dinomenis filius 225,32. gelon Syracusana vrbe & Sicilia vt fuerit potitus 227,47. ad gelonem mittuntur legati Græcorum ad opem contra Persas petendam Ib. gelonis magna imperandi libido 229,17. Gelon eadem die qua Themistocles Barbaros Amilcarem deuicit 229,54
Gemma Indica 314,41. gemmiferi mõtes Ib.
Genitura Indorum qualis 106,41
Geometriæ ortus ab Ægypt. 68,19
Gephyræi gens 162,25. gephyræorum origo 162,34. gephyræi literas in Græciam intulerunt: gephyræorum migratio: sacra 162,41
Geræstum vbi 288,52
Gergithæ ab Hymee capiuntur 175, 44
Germanij Persarum genus 28,44
Gerrhus fluuius & locus 121,43. 126,18. gerrhi & Nili fontes soli Herodoto ignoti 127,23
Geryonis vaccæ 119,29
Gigamæ Libyes 146,51
Gigonus oppidum vbi 221,4
Gilus Tarentinus 113,52
Gindanes populus 142,40. gindanarum mulierum fimbriæ Ib.
Ginge Paryssatidis familiaris occiditur 313,41.
Glauci Chij inuentum & opus 5,49
Glauci Epicydidis æquitas 190,22. glauci stirps extrita 191,2,3
Glaucus Hippolochi filius, & eius posteri 33,3
Glaucus caprarius 297,47
Glissantem Thermodon interfluit 277, 42.
Gnomonis & poli inuentio à Babyloniis ad Græcos peruenit 68.20
Gnurus Lyci filius 131,2
Gobryas Darij fil. Syrorũ dux 214,22
Gobryas vnus ex septem magi occisoribus 100,27. gobryas in bello contra Scythas Dario quid cõsulat 140.9
Gonnus vrbs vbi 221,37. 231,40
Gorgo Cleomenis filiola scitè patrem monet 161,34. gorgo Leonidæ vxor vt Demarati tabellas aperiri iusserit 242,40
Gorgonis caput 64.38
Gorgus Salaminiorum rex 173,9. gorgus ad Medos transfugit 173,14. gorgo Salamin restituta 174,55
Græcia à Dati inuaditur 307,25. Græcæ gentis laudes 11,43. 97,44. 45
Græcorum oracula 9,48. Græci eadem semper lingua vsi 11,48. græcorum Athenienses sapientissimi 12,32 græci Cappadoces vocant Syrios 15,42. græcorum & Persarum in cultu deorum collatio 29,49. græci à mẽsis famelici discedere dicuntur à Persis Ibid. græcorum intercalandi ratio 48,15. græci Ionum nomen refugiunt 32,46. græcorum festiuitatum nomina quomodo terminentur 33,15. græcorum negotiationes 33,53. græci Scytharum mores cum Nasamonum moribus confundunt 14,46,51. græcorum scriptura & calculi 54,47. græci ab Ægyptiis plerasque sumpsere 58,5. græcorum nomen quando Pelasgi assumpserint Ibid. græca lingua in Ægypto 79, 34. græcorum in Ægypto sub Amasi negotiationes, fana, vrbes 84,27, græci Põtici de Scythis quid dicant 119,28. græcoscythę Callipidę 121,22. græci quid de regibus Lacedæmoniis dicant 184,33. Græci Olympiorum præsides 155,54. 165,1. Græcorum dij nouissimi 77,14. græcorum natalitia 142,43. græcorum literæ ex Phœnicibus 161,46. græcorum bellorum initia 1,27. græcorum in Colchidem nauigatio 1,30. græci in Asiam priores expeditionem fecerũt 1,44. Græcorum responsum super raptu Medeæ 2,1. Græci imperium Priami euerterunt 2,7. Græciante Crœsi imperium liberi 2,27. græci Asiatici à Crœso subacti 6,3. græcorum imbecillitas in bello ineundo 202,54. græcorum iusiurandum 222, 27. græci Menelaum sequuti 171,30. græci pauperes, at strenui 217,38. græci qui terram & aquam Xerxi dederunt 222,20. græci Xerxis socij 253,23. græcorum de conspirando contra barbaros consilium 225,23. græcorum speculatores à Xerxe capiuntur 225,42. græcorum oratio ad Gelonem 228,10. græcorum Persam operientium catalogus 236,14. græcorum in bellando virtus 240, 8. græci exteris inuidi 241,51. græci Spartanum ducem quærunt 243,20. græcorum classis aduersus Xerxem 243,5. græcorum classica victoria 244,46. 245. græcorum de insequendo Persa consultatio 260,40. græcorum ad Platæas exercitus summa 274,22. græcorum præda è Persarum clade 284,16. græcorum sepultura 285,5. græci Thebanos quòd Medos sequuti fuissent, obsidẽt 285, 17. græcos quo prætextu Xerxes oppugnet 307,4. græcorum & Persarum ad Salaminem prœlium 308, 20. græcorum victoria in Salamine 308,30. græci ex pacto ad Artaxerxem proficiscuntur cum Inaro 309, 31. græcorum interitus & fuga 309, 41. græcanicorum operum tria maxima apud Samios 97,44
Gratiarum collis nemoribus frequens 147,37.
Grinus Theræ insulæ rex 143,18
Grues Scythicæ vbi hybernent 51,47
Grumi grãdes salis in montib. 149,17,a.
Grynæa Æoliæ ciuitas 33,18
Gryphes auri custodes 108,55. 120,38. 316,6.
Gyges Dascyli filius Candaules satelles 2,44. gyges Candaule interempto, vxore eius & regno potitur 3,39. gyges suffragio Delphici oraculi Lydorum regnum possedit 3,41. gygis atnepos de Candaulis morte pœnas dedit 3,46. gyg. donaria Delphis consecrata 3,50. gyges barbarorum primus apud Delphos muneta posuit 4,1 gyges Mileto & Smyrnæ arma intulit 4,5. gyges colophonem cepit 4,6. gyges abaui crimen Crœsus luit 20,35. gyges Heraclidarum satelles Ib.
Gygadas vocatur Delphis aurum & argentum à Gyge dicatum 4,4
Gygæus lacus proximus Halyattis sepulchro 21,30
Gygea Alexandri soror 155,50. gygæa Amyntæ filia Bubaris vxor 265,54
Gymnicum certamen Persis 54,31
Gymnopædiæ 187,2
Gyndis fluminis ortus 41,18. 44. 30. gyndis fluuij riuuli 41,30. 162,4,5

H

Hæmvs mons trium fluuiorum pater 126,28
Halacmon fluuius 221,29
Halicarnassus ciuitas 32,38

Halizones populus vbi 121,23
Halyattes successor Sadyattis 4,14. halyattis bellum cum Cyaxare & Medis Ib. halyattes Cimmerios ex Asia exigit 4,15. halyattes Smyrnam Colophoniam capit Ibid. halyattes ad tibiarum fistularumque cantum in expeditionem procedebat 4,20. halyattes paternum bellum administrat 4,33. halyatti oraculum à Pythia redditur 4,45. halyattis cum Milesiis fœdus 5,21. halyattes Mineruæ duo delubra ædificauit Ibid. halyattis regnum & mors 5,46. halyatti defuncto Cræsus in regno succedit Ibid. halyattis dona Delphis consecrata Ib. Halyattes fugientes Scythas recipit 16,14. halyattis vxorum, Carica altera, altera Ias genere 21,14. halyattis sepulchrū apud Lydos 21,21. halyattis sepulchrū ab emptitiis hominibus & ancillis cōstructum Ib.
Halys amnis 2,24.6,18.15,44.23,40.29,38. halys amnis in mare Euxinum voluitur 2 28. halys amnis Medicum imperium & Lydum distermiat 15.44.
Hamilcar Carthaginensium rex 229,47. hamilcaris genus & mors 230,1
Harmamithres Persici equitatus præfectus 215,44
Harmocydis oratio ad milites Phocēses 271,50
Harpagus Medus 17,39. harpagus Astyagis familiaris, eiq; omnium Medorum fidissimus 24,33. harpagi coram Astyage purgatio 26,36 harpagi filium Astyages mactat 27,7. harpagus proprium filium comedit 27, 14.35,39. harpagus Medos in Astyagē concitat indignè ab eo tractatus 28, 11. harapgi ad Cyrum literæ intra leporem reconditæ 28,17. harpagus exercitui Astyagis contra Cyrum præficitur 29,13. harpagus capto Astyagi insultat 29,23. harpagus, Ionia subacta, in Cares exercitum traducit 37,21. harpagus Cyrum in potestatem regni euexit 35,40. harpagus inferiorem Asiam subigit 38,48. harpagus in Mazaris defuncti locum sufficitur 35,38
Harpagus Persa Datij dux 180,29
Hebes tessera 287,41
Hebrus fluuius vbi 133-38
Hecatæus historiographus, & eius genealogia 76,52 hecatæi de defectione & bello Persico sententia 158,44. hecatæus Hegesandri filius 176.1. hecatæi de Pelasgorum electione sententia 299 39
Hector successor Troiani regni 70,44
Hedoni Thraciæ populus 219,19. hedonorum nouem viæ 219,40
Hegesicles & Leo Spartiatarum tyranni 13,39
Hegesipyla Olori filia Miltiadis vxor 182,15
Hegesistratus Hippiæ sp. Sigæi tyrannus 171.25
Hegesistratus Telliadus aruspex vt è vinculis euaserit 276,16. hegesistrati interitus 276,13
Hegesistratus Samius Samiorum explorator 286,8
Hegetorides Antagoræ filius 283,35
Hegias quomodo ciuis Spartanus fratris ope factus 275,49
Hegiæ Ephesij in pugna ad Thermopylas ad Xerxem consilium 308,10
Helenæ ab Alexan. raptus 1,35.69,2. helenæ templum in Therapne 185.44
Helice vbi 32,38
Helicus Terituchmis frater cæditur 312,21.
Heliopolis solis vrbs 48,5.59,36.60,6. heliopolitani, Ægyptiorum solertissimi 48,6
Helis Ætolorum ciuitas 254,31
Hellanicus mendacij arguitur 312,40
Helles filiæ Athamantis sepulchrum 212,37.
Hellespontus vbi in Ægæum intret 132, 46. hellesponti pons 208,25. hellesponto Xerxes compedes iniicit 208, 31. hellesponto stigmata à Xerxe inuruntur 208,32. hellespontū Xerxes muneribus donat 212,6
Hellespontias vētus subsolanus 234.13
Hellespontij populus 105,6
Hellus in Hermum influit 17,36
Heneti populus 43,12.153,36
Hephæstienses populus 200,32
Heracleum Atticæ angustię 308,25. heracleum Salamini aggere Xerxes iungere conatur Ibid.
Heraclidæ Sardium reges ex oraculo 2, 35. heraclidarum genus è serua Ibid. heraclidarum imperium quot annorum Ibid. heraclidarum vitio in atnepotem Gygis deuoluta 5,46
Heraclides Ibanolius 175,37
Hercules Ionem visendum se exhibere nolentem qua specie viderit 56,10. herculis Tyri Phœniciæ templum 56,37. hercules Ægyptius & Græcus Ibid. hercules Thasij templum Ibid. hercules vnus è x 11 diis 56,22. herculis parentes ab Ægyptiis oriundi Ibid. herculis vetustus deus Ib. herculis templum vbi 56,38.69,5.163,46. 194,16.195,48. herculis in tēplo cippi 54,14.56,39. de Hercule fabula Ibid. herculis oraculū apud Ægy. 63,24. herculis colūnæ vbi 143,39. herc. tres filij 120,3. hercul. Scytharū deus 127, 47. herculis vestigium vbi 132,23. herculis ara vbi 232,11. hercules ab Iasone derelictus 233,3. ad opem herculi ferendam emersit Dyras fluuius 233,51
Herma vbi 233,1
Hermeus sinus 292,28
Hermiona Dryopū ciuitas 254,33. hermionenses Dryopes 249,40. hermionei Samiis dant Thyream insulam 97,33
Hermippus nuntius 176,38
Hermolyci præstātia: sepulchrū 288,50
Hermophantus 172,28
Hermotimus Pedasensis eunuch. 260,2
Hermotybies Ægyptij milites 81,46. 275,23. hermotybium Ægyptiorum plagæ Ib.
Hermus fluuius 293,50.272,42. hermus fluuius iuxta Phociam vrbē in mare effunditur 17,36
Herodoti peregrinatio 48,5.52,46.56, 37. herodoti sententia de intremēto Nili 51,20. herod. de origine oraculorū Græcorū sententia 58.47. herod. & Homeri ac Hesiodi ætas quāti interualli 58.41. herodoti & Dionysij ætas 77,28. herodoti de raptu Helenæ sententia 69,43. herodoto contraria de Zopyro Cresias narrat 307, 47. herod. mendacij arguitur 32,410
Herodotus Basilidis filius Ionum ad Lacedæm. legatus 265,16
Heroicum conditorium 187,28
Heroum indigenarum nomina gerebant tribus Athen. 164,20
Herpys Thebanus 276,59
Hesiodus & Homerus deorum opifices 58,41. eorumq; ætas Ibid. hesiodus de Hyperboreis retulit 123,30
Hexapolis nunc Pentapolis dicta 32,22
Hieron Gelonis frater 227,48
Hieronymus Andrius 275,40
Himera vrbs 229,44
Hippoleon promontorium Scythiæ 127,26
Hippagogæ naues 183,41
Hipparchi insomnium 162,27. hipparchi interfectores 162,34
Hippiam Spartiatæ reducere conantur 169,5. hippias tyranus Atheniēsis 163,19. hippias exul Artaphernem in Athenienses concitat 171,39. hippias oraculorum peritus 171,18. hippias Pisistrati filius 193,18. hippiæ quum Persas Marathonem duceret, somnium Ib. hippiæ deus tussiēdo excussus 194,10
Hippobatarum prædia 166,22
Hippoclides Tisandri filius 198,1. hippoclidis proci præstantia 196,10
Hippolochus Lampsacenus 141,14
Hippocrates Megaclis fil. & eius progenies 198,41
Hippocrates pater Pisistrati 12,916.4,8. Hippocrati portentum ingens visum 12,3
Hippocrates Patareus, fratri Cleandro Gelæ tyranno succedit 227,29. hippocratis filij 227,31. hipp. vrbes vicinas obsidet Ib. hippoc. Scythæ Zanclæorum tyrāno vincula iniicit 179, 43. hippocratis mors 227,41
Hippomachus Leucadius aruspex Græcorum 276,38
Hippotoxotæ quid 278,49
Hirci coitus cum muliere 57,19
Histiæus Milesius 141,7. histiæi ad Scythas oratio 141,25. histiæi erga Darium fides 141,44. histiæus à Dario petit Myrcinum 153,47. histiæus Sardis à Dario accersitus venit 156, 23. histiæus vt Aristagoræ defectionem indicet 158.30. histiæus Dario callida oratione deceptq, in Ioniam redit 173.50. histiæus Sardibus aufugiens à Dario deficit 176,25. histiæus à Chiis in vincula coniicitur 176,28. hist. literæ produntur 176,41. histiæi vulnus 176,46. histiæus capitur, & in crucem tollitur 180,31,& 41
Histiæus Tymnis filius 216,55
Histiæa vrbs capitur 246,35
Histiæotis ora super Artemisium 231,52 histiæotis regio ad Ossam & Olympum 11,32
Hoarus fluuius vbi 138,40
Homerus & poetæ Oceanum fluuium finxerunt 1,52. homerus & Hesiodus deorum opifices, eorumq; ætas 58 41. homerus vt scripserit de raptu Helenæ 69,39. homerus versus Cyprios non fecit 70,6 homerus de hyperboreis 123,30. homericis versibus Argi celebres: eorumque cantores electi à Clisthene 164,24. homeri de boum coruum pullulatione sententia 123,10. homerus Athenienses in exercitu contra Ilium laudat 229,16. homeri Epigoni 123, 30. ho-

30. homeri cæcitas 293,30. homeri epigramma in Midam Phrygum regem 294,20. homeri nomen vnde 294 50. homeri minor Ilias 295,50. homeri Phocais 296,5. homerus apud Chium 298,30. homeri Cecropis, Batrachomyomachia, Epicichlides 298,35. homeri vxor & filiæ Ibid. homeri Caminus 300,50. homeri Ereſidone 302.1. homeri mors & ſepulchrum 302,50. homeri ſepulchri inſcriptio 303,40. homerus Æolicus Ibid. homeri ætas 303,40. homericæ profectionis commentatij 293,10

Homiuorum animal 315,14

Homo fato functus vbi per lætitiam terræ demandetur 153,9. homini ſatius mori quàm viuere 7,4. hominis calamitoſa conditio Ibid. hominis prima & naturalis vox 47,44. homines in fortuitorum arbitrio & nõ contrà 210,29. homo ſibi malorum autor non deus 20,53. homines ferè omnes præter Græcos & Ægyptios in templis coeunt 60,27. homo hominem fato impendenti eripere nequit 94,29. homines molles mollis regio fert 192,2

Hoples Ionis filius 161,20

Horæ dici à quibus inuentæ ſint 86, 20.

Horti Midæ Gordij filij 266,35

Hoſtiæ Pythio à Crœſo conſecratæ 10,9

Horaſpes Artachæi filius Aſſyriorum dux 213,30

Humanarum rerum inconſtantia 2,21. 19,34. 45,23. humanæ vitæ anni ſeptuaginta 7,18. humanæ vitæ breuitas & calamitas 210,25

Hyacinthia Lacedæmoniorum ſolennia 269,35

Hyampeus vertex 249,6

Hyampolis vrbs 248,11

Hyaræ tribus Sicyonia 164,49

Hybla vrbs 227,41

Hydarnes Perſa 100.28. hydarnes Hydarnis filius Perſarum dux 215,15

Hydrias regio 175,15

Hyela in agro OEnotriæ ciuitas 36,48

Hyænæ vbi naſcantur 150,18

Hygennenſes populus 105,5

Hylæa locus 119,38. 127,31. 130,44

Hylleæ tribus Sicyonia 164,51

Hylli progeniei celebritas 184,10. hyllus Herculis filius 136,34. hyllus interimitur 273,36

Hymees Perſa 175,5. hymeæ obitus Ibid.

Hymeſſus 199,40

Hymni deorum ab Homero conſcripti 294,10

Hypachæi quondam Cilices appellati 218,14

Hypacyris Scythiæ fluuius 126,18. 127, 32

Hypanis fluuius importabilis 121,29. 127,3. 132,10

Hypatchus fluuius Indiæ 316,50

Hyperanthes & Abrocomes Darij filij 240,3

Hyperborei vbi 120,28. hyperboreorũ ſacra 123 33

Hyperoche & Laodice Hyperboreæ virgines Ib.

Hyrcani populus vbi 109,5

Hyrgis fluuius 127,40

Hyria vrbs à quibus condita 230,53

Hyſiæ oppidum 165,52

Hyſtaſpis Xerxis filius 306,48

Hyſtaſpes Arſamenis filius 45,52

Hyſtaſpes Darij filius 285,37

Hyſtaſpes Darij pater Perſarum ſatrapa 100,28

Hyſtriches vbi gignantur 150,18

I

IACCHVS myſticus 252,46. iacchus feſtum Athenienſium Ib.

Iadmon Samius herus Æſopi 74,49

Ialyſius oppidum 32,30

Iamidei 275,34

Iapyges Maſſapij 135,13. 230,52

Iapygia 135,13. 230,48

Iardanæ ancilla, Herculis vxor, mater Heraclidarum 2,40

Iaſonis æreus tripus 147,52

Iatragoras 159,2

Iberiam Phocenſes occupant 35,45

Ibis Ægyptiis ſacra 62,24. ibidis forma 62,26. ibidum duplex genus Ib.

Ichnæ vrbs terræ Bottiæidis 221,10

Ida mons 210,3. & regio 33,29

Idernes vnus ex ſeptem Perſarum principibus 306,47. idernes Artoxerxis ſocer 312,6

Ieiunia & feſtus dies Isidis 189,25

Ienyſus vrbs Syriæ 86,10

Ignem Perſæ deum arbitrantur 88,32. ignis Ægyptiis animata belua dictus Ibid. igni ſepelire 312,39. ignis perpetuus 315,34. ne ignifer quidem elabatur 244.5

Ilias minor Homeri 295,46

Iliadi Mineruæ mille boues à Xerxe immolantur 210,10

Ilij expugnatio, barbarorum & Græcorum ſimultatis origo 2,11. ilium 69,20. ilij obſeſſio & expugnatio 70, 19. ilienſis ager 171,20. 210,4

Iliſſus fluuius 210,4,6

Imbecillitas fortiſſima neceſſitas 231,23

Imbribus vacantes 149,19

Imbrus 156,42

Immortales Getæ 133,50. immortales qui apud Perſas 215,15

Imperium Priami à Græcis euerſum 2, 7. impoſſibile ſortem fato deſtinatã poſſe effugere 20,33. impoſſibilitatis numen 261,39

Indus fluuius fert crocodilos 125,29. indi in mare oſtium explorat Darius Ibid.

Inarus Lydus Ægyptios ad defectionem ab Artoxerxe incitat 309,7. Inaro mittunt claſſem Athenienſes 309,8. inarus Achæmenidem vulnerat 309,12. inarus victor 309.14. inarus vulneratur, fugit Byblum 309, 23. inarus cum Græcis ex pacto ad Artoxerxem proficiſcitur 309,31. inarus ab Amyti tribus crucibus figitur 309,41

Inconſtantia rerum humanarum 2,1

Indathyrſus filius Saulij, rex Scytharum 131,4. 138,14

India pluuiæ expers 315,23. indiæ fons auriſluus 314,31. indiæ fluuius melliſluus 316,13. indiæ rex vt exploret fontes 316,19. indiæ fluuius ποταμοφόρητος 316,49. indiæ arbor dulcis 317,1.2. indi Callatiæ parentibus veſcuntur 93.30. indorum multitudo 105,43. indi Calandiæ 106,10. indi pecuarij & eorũ mores 106,26,31. indorum nauigia 106,32. indi ægrotos ſuos epulantur 106,32. indorum coitus in propatulo 106,45. indorum genitura atra 106,47. indi ſoli matutinus ardentiſſimus 107,14. indi vt aurum colligant 107,11. indi à Dario ſubacti 107,49. indorum in Xerxis exercitu armatura 213,37. indi Derbicum aduerſus Cyrum ſocij 305,24. indus quidam Cyrum iaculo percutit lethali 305,26. indorum multitudo 314,18. indorum iuſtitia 315,18,31. indorum locus ſacer 315,19. indi iuſti 315,31. indi tonitruum expertes 315,23. indorum nigredo 315,26. indi Pygmæi 315,37. indorum venandi lepores ratio 315,52. indorum lacus oleoſus 315,53. indorum argentifodinæ 316,3. indorum montes auriferi 316,4. indi ſani 316,22. indi longæui 316,24. indi vt aues venentur 316,45. indi vt electrum colligant 317,2. indi cynocephali 317,14. indicum aurum 106,19. indicæ regionis deſcriptio & ſitus 106,24. indicæ formicæ 106,53. indici cameli formã & pernicitas 107,4,6. indica animalia grãdiora cæteris 107,32. indici canes 314,40. indici galli & gallinæ 314, 27. indici montes gemmiferi 314,41. indicus æſtus Ibid. indicum mare Ibid. indicus calamus Ibid. indicum animal 315,2. indicus ſol 315,21. indicæ oues 315,47. indicæ palmæ 316,12. indicus ſerpens 316.25. indica auis 316,34. indicum lignum πύρινον 316,39. indici aſini ſylueſtres 318,8. indicus vermis 318,31. indicæ arbores 318,45

Ingenium Perſarum quale 20,8

Infantes Cynocephalorum 318,2

Infernæ ſedes 72,23

Inopiæ & impoſſibilitatis numina 261, 39

Inſomniorum ludibria 205,30

Inſtitores primi, Lydi extitere 21,33. inſtitor quare Darius fuerit appellatus 104,54

Inſtitutio Perſarum puerorum 30,38

Inſulæ in Araxo 44,20. inſulæ OEnuſæ 36,14. inſula natans vbi 80,4. inſulæ Euchinades vbi 49,25. inſula Chemmis 80,2. inſulæ beatorum vbi 90,41. inſulæ rubri maris 105, 34. inſulæ Caſſiterides Herodoto ignotæ 108,48. inſulani Ioues qui 32,5

Intaphernes vnus ex ſeptem Magi occiſoribus 100,27. intaphernis facinus eiuſq; & domeſticorum omnium interitus 7,20. 48,15

Intercalationes menſis à quibus introductæ 7,20. 48,15

Io f. Inachi regis 1,22. Io à Phœnicibus rapitur Ib. Io ſtuprata 2,14. Io vt à Græcis depingatur 55,44

Iolcon Theſſali Hippiç offerũt 171,22,23

Ion Xuthi filius 216,29

Ioniæ translatio 289,2. ioniam Harpagus ſubigit 37,6. Iones à Crœſo ſubacti 2,28. 6,21. ionum lingua 31,17. Iones ad Cyrum legatos mittunt qui obedientiæ iugum acceptent: & quid Cyrus reſponderit 31,30. ionum regio, Aſiaticarum pulcherrima, & eius deſcriptio Ib. 49. ionum duodecim in Peloponneſo quoq; ciuitates 32,43. 33,16. Iones inſulares à reliquis deficiunt: alios etiam Ionici nominis pudet 32,16. ionicarum ciuitatum numerus cur duodenarius 32,43. Iones qui ſe præſtantiores

iactent: & de eorum vxoribus 32,50, 51. iones ab Achiuis, ſuis ſedibus pulſi 32,35. ionum reges qua progenie oriundi 33,2. Iones veri & genuini qui 33,5. ionum qui ab Apaturiis arceantur 33,8. quorũ ionum ſit Panioniũ ſacrum 33,13. ionum inſula norũ deditio 36,55. iones Biantis cõſilium ſpernũt 37,9. iones ſecundò in ſeruitutem rediguntur 37,5. iones in Ægyptum quomodo venerint 79, 19. ionum & Scytharum de Dario impediendo colloquia 140,15. 141,7, 31. iones captas Sardis incendunt 172,29,37,46. iones ad Epheſum vincuntur 172,50. iones mari vincunt 174,33. iones tertiò ſubiugati 181,3. iones quomodo Ægyptum diuidãt 50.26. iones vbi & vnde dicti 105,2. 249. iones ignauiſſimi hominum 141,47. ionum & Carum fuga 175, 24,25. ionibus Perſarum minæ intentatæ 177,35. iones laborum nauticorum inſueti 178,1. iones Dario tributarij 182,38. ionum in Xerxis exercitu armatura 216,26. iones Pelaſgi Ægialees appellati Ibid. ionibus ſolum ſuum permiſſum 289,7. ionico genere excellentes 11,28. ionicæ rebellionis occaſio 156.53. ionicarum nauium catalogus 177,13,14
Iupiter expiator hoſpitalis 9,23. iupiter apud Perſas 29 50. iupiter Bel apud Babylonios 39.34. iupiter Ammon 56,28. Iupiter Thebanus 48,48. iupiter liberator, & eius templum 114,45. Iupiter Scytharum deus 127,46. iupiter Papæus apud Scythas 127,49. iupiter Lycæus 152,4. iupiter Carius 164,17. iupiter Lacedæmonius 184, 49. iupiter cœleſtis Ibid. iupiter ſub ſpecie & nomine Xerxis inuadere Græciam dicitur 212,22. iupiter æreus decem cubitorum vbi 284,28. ioni decimæ neceſſariò reddũtur 20.13. iouis Carij fanum apud Mylaſſos 37,36. iouis Beli templum & ſimulachrum 39,34. iouis Thebani templum 39,47. 148,34. iouis ſimulachrum arietina facie 56.13. iouis fanum apud Theſprotos 59,14. iouis cultus apud Meroen 53,8. iouis oraculum apud Ægyptios 63,25. iouis Ammonij templum à Cambyſe incenſum 90,23. iouis diabaterij ara 307.24. iouis Beli puluinar 117,43. iouis forenſis ara 160,32. iouis militaris templum 175,27. iouis olympij delubrũ 48,45. iouis currus in Xerxiano exercitu 209,40, 262,31. iouis Amphlyſtij templum 235,29
Iphigeniæ apud Tauros cultus 135,39
Ipni locus quidam 234,18
Iraſa locus vbi 144,51
Is vrbs & flumen 39.20. is flumen 39,20. is fluuius in Euphratem ſe deuoluit Ibid.
Iſagoras Tiſandri filius 164,15
Iſis δημήτηρ, id eſt, Ceres dicta 55,43.59, 34. iſidi vaccæ ſacræ, 80, 12. iſidis ſimulachrũ bubula cornua habens 55,43. iſidis templum maximũ in vrbe Buſiri 59,33. iſidis & Dionyſij filij Ib.
Iſmaris lacus famoſiſſimus 219,10
Iſmenij Apollinis templum 21,2
Iſſedones populus 120,41. 122,35. iſſedonum mores 122,37
Iſſedoni populus 44,20
Iſter vbi 126,18,19. 135,1,2. iſter ſemper ſibi par 126,19. iſtri ortus & fluxus 54,27. iſter & Boſphorus à Dario põte iuncti 307,17
Iſthmus Coidiæ 38,21. iſthmus Cherſoneſi muro præſeptus à Miltiade 181, 40.
Iſtiæotis locus proximus Oſſæ & Olympo 11,32
Itanus oppidum 143,29
Ithramittes 288,34
Iudices regij apud Perſas 91,39. iudicis corrupti iuſtæ vindictæ exemplum 157,1,5.
Iuncus eſui aptus 64,51
Iunonis feſtum 6,53. iunonis duæ imagines vbi 84,46. iunonis templum vbi 133,34. 279,23. 281,4
Iurare per aquam Stygis 188,21
Iuſti principis officium 89,25
Iuſtitia Cynocephalorum 317,52. Iuſtitia Indorum 315,18,51
Ixabates Cambyſis eunuchus 305,50. ixabates Cambyſem ſepelit 306,43. ixabates Magi index interficitur Ib.
Iyreæ populus Scythiæ 122,5

K

KIxi quid ſit 65,25

L

LAbda Amphionis filia 169,30
Labynetus Babyloniorum tyrannus 17,7
Labynitus Aſſyriæ rex 41,11
Labyrinthus 77,54
Lacedæmonij Crœſo amici 2,29. 11,27. Græcorum potentiſſimi Ib. Lacedæmoniorum leges à Lycurgo 13,43. Lacedæmonij bellum Tegeatibus inferunt 14,13. lacedæmoniorũ compedes apud Tegeatas Ib. lacedæmonij quibus artibus Tegeatibus facti ſint ſuperiores Ib. lacedæmoniorũ Argiuorumq; pro agro Thyrea dimicatio 18,4. lacedæm. coma poſt victoriam de Argiuis Ib. aduerſus Polycratem expeditio 94,34. in Samũ expeditio 95,18. mos in ſumendis ſupplicijs 142,30. de ſeipſis opinio 184,7. lacedæmoniorũ regum funera 185, 24. iis de progrediendo ad bellum 193,8. oratio ad Platæenſes 194,21. ad Hydarnẽ Perſam 222,45. ad Athenienſes 267,31. lacedæmoniorũ virtus 218,25. conſuetudo 237,12. frugalitas 163,3. lacedæmoniorum occiſorum ſepultura 285,5,6. laced. ad Platæas victoria 308,16. ad Thermopylas clades 308,12
Lacmon mons vbi 286,31
Lacrines legatus ad Cyrum 33.44
Lacrymæ arboris Indicæ 316,53
Lactis emulgendi mos apud Scythas 118,31 lacte victitantes 317,27. lactis coagulationem prohibẽs radix 318,6
Lacus Tritonidis 148,22. lacus vnde pix hauritur 150.35. lacus Stymphalius vbi 188,43. lacus oleoſus Indorum 315,53. lacus piſcoſus & ſalſus 316, 2. lacus Bœbeis vbi 221,54. lacus Gygæus vbi 21,30. lacus famoſiſſimus 219,10
Lada inſula vbi 177,12
Ladice vxor Amaſis 84,31. ladicæ votum 84,39
Laij delubrum 143,11. oraculum 159,55. & genus 163.2
Lampo Leutychidis filia 188,1
Lamponium vbi 156,41
Lampſacum vrbs 175,10
Lana arborea vbi 107,36
Laodamas Phocenſis 141,17. laodamas Eteoclis filius 163,11
Laodice 123,40
Laos oppidum 139,17
Laphanes Euphorionis filius 197,45
Lapidicinæ ad pyramides Memphios 48,52.
Lapis Porinus, Parius 163,22. lapis Melampygus 238,35. lapidum acerrus à Dario congeſtus 133,48. lapideus leo vbi 240,13
Lariſſæ Æoliæ ciuitas 33,17
Laſus Hermionis filius 201,46
Lauacrum Indorum nobiliorum 319,39
Laxij Sauromatæ vbi 121,52
Leænæ partus 107,54
Lebæa vrbs 266,13
Lebedus 32,25
Lectis non vtentes 317,48
Ledanum, aliàs Ladanum 108,29. ledanum quomodo comparetur Ib. ledani medica vis Ib.
Legati Darij in puteum cõiecti 222,29, 30. legati non violandi 222,32,42
Leges Athenienſium à Solone cõditę 6,24. leges & inſtituta Babyloniorum 43.11
Lemnum oppidum 156,42. capitur 200, 34.
Lemnia facinora 200,15
Leo viri nomen 232,39
Leo Sardius 18,40
Leobota Spartiatarum rex 13,52
Leocides Phidonis Argiuorum tyranni filius 197,40
Leon & Hegeſicles Spartiatarum tyranni 13,39
Leonis ex auro effigies 10,31. leonum natura atque loca 211,16,17. leones vbi gignantur 221,27. leo lapideus 240,13.
Leonides 159,41. in crucem tollitur 242, 19. leonidis regis Spartiat. genealogia 236,30. leonidæ mors 239,54. leonidæ cædis vindicta 262,13. leonidæ ad Thermopylas cum Xerxe conflictus 308,1,2.
Leontini populus 227,34
Lepreum oppidum 143,5
Leproſos vt vocent Perſæ 310,20
Lepus ex equa natus 212,26. leporis fœcunditas 107,50. lepores vt venẽtur Indi 315,52
Leros inſula 176,3
Lesbus inſula vbi 35,26. lesbus quando habitari cœpta 303,43. lesbij à Polycrate victi 93,45
Leucadius Hippomachus aruſpex 276, 38.
Leucadij Dorica gens 249,54
Leucon oppidum Libyæ 145,24
Leutychides Menaris filius 186,32. leutychides Spartiatarum rex Ib. leutychidæ fuga & mors 188,3,7. leutychid. oratio de depoſito reddendo 190.19. leutychid. genealogia 265,6. ſtratagema 287,36
Lex Caricarum mulierum in maritos 32,52. lex oppignorandi paterni cadaueris vbi 75,20. lex omnium rex & domina 218,27
Liberi cultus apud Meroen 53,22. liber Græcis Oſiris dictus 77,18
Libya vnde ſortita nomen 125,45. libyę, Aſiæ & Europæ magnitudo 124,40. libya arboribus nuda 147,38. libya & eius incolæ 148,27. libyes primi Neptuni nomen habuerunt 58,12.

Lybies ſolis deorum omnium ſoli & lunæ ſacrificant 149,41. libyes Ægyptiis ſe dedunt 145,11. libyes Cambyſi ſe dedunt 87,30. libyes Ægypto cõtermini 105,17. libyum variæ nationes 146,43. libyes Nomades, id eſt, paſtoritij 149,30. libyes ſaluberrimo corpore 149,35. libyum paſtoritiorũ ſacrificia 149,38. libyes vbi 150,46. libyum inuenta quæ Græci didicerunt 149,43. libyum in Xerxis exercitu armatura 214,44. libycus mons 49,9. 72,49.

Libydarum mulierum eiulatus 149,50

Liches Delphici oraculi coniector 14, 46.

Ligoum παίρηξον admota attrahens 316, 39. lignum coagulans 316,54. lignei amictus 317,34

Ligyum in Xerxis exercitu armatura 214.19.

Liliorum ingẽs vis vbi 64,45. liliorum radices eſui aptæ 64.48

Limeneion regionis Mileſiorum 4.30

Lindi populus è Rhodo 227,17

Lindos oppidum 32.30

Linum Colchicum, Sardicum, Ægyptiacum 67,32

Linus modulationis genus apud Ægyptios 63,2

Lipaxus vrbs vbi 221,4

Lipoxais Targitai filius 119,5

Liptydrium oppidum 163,23

Liſſe oppidum vbi 221,4

Liſſus fluuius vbi 219,5.8. liſſi fluuij aquæ Xerxis copijs non ſuffecerunt Ibid.

Literæ Hiſtiæi produntur 176,40. literarum mira occultatio 242,36 literæ Themiſtoclis ad Ionas lapidi inciſæ 246,38 literarum per ſagittam tranſmiſſio 264.22. literæ capiti impreſſæ 158 30. literæ Græcorum ex Phœnicibus 162,42

Littus pulchrum vbi 179,38

Locri Epizephyrij populus 1b.

Locri Ozolæ populus 248,5

Longæui Indi 316,23 longæui Cynocephali 317,40

Lotiones Cynocephalorum 1b.

Lotos vbi plurima 64,46. loti radix eſculenta Ibid. loti fructus deſcriptio 147,45

Lotij muliebris vſus 68,42

Lotophagi populus vbi 147,45

Lucernarum accenſarum feſtum apud Ægyptios 60,4. lucernarum accenſio 258 26

Lucinæ tributum 124,2

Lucus platanorum 175.28

Ludorum primi inuentores Lydi 21,33

Luna Perſarum præſes 209,9. lunæ feſtum 57,26

Lupi ex hominibus 135,53. luporum ſepultura 61,10

Lutræ vbi capiantur 136,18

Luxus Perſarum 283.28

Lycidas cum vxore & liberis lapidatur 269,24

Lycæus Iupiter 112,4

Lycaretus Mæandri germanus 156,45

Lyciæ ignis perpetuus 315,45

Lycij in poteſtatem Croeſi redacti 6,18. lyciorum è creta origo 37.40. lycij ab Harpago victi 38 40. lycij populus Dario tributarius 105,3 lyciorũ in Xerxis exercitu armatura 216,17. lycij quondam Termilæ vocati 1b. lyciorum nomen & leges 38,4

Lycius Cybernicus Sicæ filius 216,54

Lycon Athenienſis prodit Piſuthnem 311,53.

Lycophronis Periandri filij interitus 96,44.

Lycurgus Ariſtolaidis filius 12,11. Lycurgus & Megacles Piſiſtratem eiiciunt 12,23. Lycurgus Spartiata integerrimæ vitę 1b. Lycurgo oraculum a Pythia redditur 13,46. Lycurgus legumlator apud Lacedęmonios 1b. Lycurgus Leobotæ Spartiatarum regis tutor 13,50. Lycurgi delubrum apud Spartiatas 14.2

Lycus fluuius 138,40. Lycus Pandionis filius à fratre Ægeo pellitur Athenis 38,2

Lyda mons à Pedaſiis extructus 38,36

Lydus Atyis filius 2.37

Lydeus fluuius 221,29

Lydia auriramenta è Tmolo prouenientia habet 21,19. Lydia Halyattis regis ſepulchro ſe nobilem iactat Ibid.

Lydi populus antè Meones vocati 2,38. lydorum ſtrenua gens 17.32. lydorũ gens equitandi peritiſſima 1b. lydorum mores & leges 21,32. lydorum ritus ineundi fœderis 1b. lydorum expiandi ritus idem qui apud Græcos 8,9. lydorum filiæ omnes proſtituuntur 21,27. lydi primi caupones inſtitoresque Ibid. lydorum partes primæ in conſulendis oraculis 11,5. lydorum Medorumque fœdus 15,43. lydorum Medorumque quinquennale bellum 1b. lydorum Medorumque bello dies repentè nox facta 1b. lydorum cum Perſis conflictus & fuga 16,15. lydi primi omnium aurũ argentumque ad vtendum percuſſerunt 21,33. lydi primi inuentores ludorum 1b. lydi in Thuſciã colonias deduxerunt 1b lydorum diuiſio 1b. lydorum cum Cyaxare prœlium 23, 39. lydi Sardibus per Cyrum exacti 34.6. lydi Caribus germani 37,37. Lydi populus tributum Dario pendens 105,5. lydorum in Xerxis exercitu armatura 214,27

Lygdamus Naxius 13,2

M

MAcar populus 147,34. 159.54 Macedones à Dario ſubacti 183,4

Machlyes populus 147.47

Macrobij populus Æthiop. 88,49

Macrones populus 214.40. macronum in Xerxis exercitu armatura 214,48

Mactorium vrbs ſuper Gelam 227,19

Madyes filius Protothyæ Scytharum rex 23,44

Madytus vrbs 208,20

Mæander fluuius 110,20. & eius fontes vbi 208,5

Mæandri campus 4,31. Mæandri campum Mazares incurſat 35,36

Mæandrius Polycratis ſcriba 110,38. mæandrius Sami procurator 114,42. mæandrij oratio ad Samios 1b.

Mæotei populus vbi 138,40

Mæotis palus vbi 23,46. 118,42. 125,44. 127 39 133,3. 135.18. 138.11. 138,40.

Magdolus oppidum vbi 80 44

Magi populus Mediæ 23,25. magi Perſarum 31,22. magorum commentum vt Perſarum imperium occupent 98,10 magi cuiuſdam imperiũ apud perſas 99.37. magus Cambyſi ſuccedens 306,42. magus interficitur: magorum cædes 102,20. magophonia Perſarum feſtum celebre 306,55

Magiſtum oppidum 143,5

Magna cum periculis ſuſcipiuntur 211, 22.

Magnarum iniuriarum magnæ vindictæ 70.50

Magneſia vrbs vbi 110,20

Magnetes populus 105,2

Malæ dextræ in contumeliam deraſæ 71,53.

Malea promontorium vbi 18,6

Malena 180 33

Males Ætolus 197.39

Mandanæ Aſtyagis filia 24,18. Mãdanę Cambyſi nuptum datur 1b.

Mandrocles Samius 133,5. & eius monumentum 133,19

Maneros Ægyptiis quid 63.3

Mantieni montes 41,18. 44,30. *Vide & Matieni.*

Mantiena vrbs 145,31

Manus octo digitorum 319.19

Marathon locus 193,17. marathonem occupat Piſiſtratus 13.4. marathonia clades 195,52. marathonia pugna 307.26.

Mardonius Xerxis exercitus imperat. 215,10. Mardonius Gobryę filius 182, 43. 201,27. 215,10. Mardonius vulneratur 183,15. Mardonius à præfectura remouetur 192,4. mardon. oratio de bello Græciæ inferendo 202,40. mard. in Lacedæm. obiurgatio 278, 30. mardonij cædes 281,22. mard. vnus ex ſeptẽ magi occiſorib. 306,48. mardonius antiquus apud Xerxem ſpectatus 307,35. mard. bello aduerſus Platæenſes præficitur 308,14. mard. fuga 1b. mardonij mors 1b.

Mardi Perſarum genus 28,45

Mardus Hyrcedes Sardium muros primus conſcendit 18,37

Mare Sardoniũ vbi 36,53. mare Caſpiũ 44,34. mare Atlanticum, rubrum, auſtrale 44,36. 80,41. 105,34. 124,20. 214,55. mare Indicum 314,44. mare Echinadum inſularum 49,25

Marea vrbs vbi 51,7

Mares quam armaturam in Xerxiano exercitu tulerint 214,50

Mariandeni populus 105,8

Mariandyni à Croeſo ſubacti 6,20. marian. in Xerxiano exercitu armatura 214,20: mariandynus ſinus vbi 124,27.

Maris fluuius 126.28

Maronea Græca vrbs 219,10

Martis oraculum 63,25. 214,40. Martis ſoli ſimulachra faciunt Scythæ 127, 52. martis ſepulchrum apud Scythas 127,52

Maſſagetes Scythiæ regis frater captus 307,

Maſſyas fluuius 175,24

Martichora animal Indicum 315,2

Maſtanges Aorizi filius dux 214,15

Maſcamis elogium 218,35

Maſij Perſarum genus 28,42

Maſiſtes Darij filius Xerxis exercitus imperator 215,12

Maſiſtius à Græcis Matiſius dictus 272, 2. Maſiſtij interitus 272,44

Maſiſtæ & liberorũ eius cædes 215,16

Maſſagetæ populus ferus & robuſtus 44.17. Maſſag. deus ſol 46,32. Maſſa. victus 45,36. Maſſa. vxores communes 44.45. Maſſag. ſenes immolantur Ibid.

Maſtyes populus 153,52
Mataeas Xerxis iuſſu, Delphorū templum diripit 308,43
Maternum genus paterno nobilius apud Lycios 38,8
Maticai populus 15,45. maticnorum in Xerxis exercitu armatura 214,19
Martis Martis templum vbi 60,20
Marxyes Libyes vbi 105,4
Mazares Medus 34,35. mazares Pienēſes ſubigit 35,34. mazares Mæandri campum incurſat 35,36. mazares moritur 35,38
Meci populus 105,34
Mecyberna Græca vrbs 220,50
Medea Colchorum regis filia 1,33. medeæ raptus à Græcis Ib.
Medicæ regionis facies 25,5
Medicinæ partitio apud Ægyp. 63,27
Medi vbi 124,21. medorum appellatio vnde 213,20. medorū tyrannus Cyaxares 16,2. medorum & Lydorum mos ineundi fœderis Ib. medorum bellum quinquennale cum Lydis 16, 15. medorum & Lydorum bello dies repente nox facta 23,39. medorum ab Aſſyriis defectio 22,8. medi Aſſyrios ſubigunt 23,42. medorum à Dario defectio 28,4. medorum imperium ad Perſas translatum Ib. medorum in Xerxis exercitu armatura 213.18.215,32. medi Deiocem ſibi iudicem conſtituunt 22,24. medi regi ſuo regiam ædificant Ibid. medi à Scythis prœlio fuſi, Aſiæ imperium amittunt 23,51. 29,46. medi Ninum ciuitatem expugnant 24,15. medi inebriatos Scythas interimunt Ibid. medis canis ſpaco dicitur 25,2. medi cum imperium Halys fluuius terminat 15,44. medicum nomen Græcis terrorem incutere ſolet 195,30. mediçus exercitus contra Græcos 307, 27. medicæ nationis gentes 23,24
Medici ſinguli ſingulorum morborū apud Ægyptios 63,28
Medimnus Atticus menſuræ genus 42,10
Megabates Perſa 159,55
Megabazus Megabitis filius 216,46
Megabernes Spitamæ filius 304,14. megabernes Barcaniis à Cyro præficitur 305,40
Megabyzus Perſa 100,27. megabyzi oratio ad ſuos de oligarchia 103,6. megabyzus Zopyri filius 118,7. megabyzi elogium 141,53. megabyzus in Pæones exercitum ducit 153,51. megabyzus Xerxis exercitus imperator 215,15. megabyzo Creſias tribuit quæ Herodotus Zopyro 307, 47. megabyzus Xerxis gener Ibid. megabyzus Babylonem capit 307, 50. megabyzo mola aurea à Xerxe donatur Ibid. megabyzus diripere templum Delph. recuſat 308,34. megabyzus vxorem adulterij apud patrem accuſat Ib. megabyzus Artapani machinas prodit 308,29. megabyzus in coniuratorum prœlio vulneratur Ib. megabyzus in Inarum mittitur 309,17 Megabyzus Inarum vulnerat Ib. megabyzus cum Græcis paciſcitur 309,29. megabyzi luctus 309,43. megabyzi ab Artoxerxe defectio Ibid. megabyzus vulneratur 309,48. megabyzi victoria 309,54. 310,4. megabyzi ſtrenuitas Ib. megabyzus ex pacto ad regem venit 310,10. megabyzus mortis periculum euadit Ibid. megabyzus relegatur Ib. megabyzus regi reconciliatur 310,22. megabyzus moritur 310,24
Megacles Alcmæonis filius 197,9. megacles & Lycurgus Piſiſtratum imperio Athenienſium eiiciunt 12,23. megacles Cliſtenis gener factus 198, 24. megacles Hippocratis fil. 198,41
Megacreon Abderites 210,30
Megapanus Hyrcanorum dux 213,25
Megarenſis populus 228,1. megarenſis plebs vexundatur Ib.
Megiſtæ inſcriptum epigramma 240, 30
Megiſtiæ extiſpicia 239,1. megiſtias Acarnan à Melampode progenitus 239,30
Melampus Amytheonis filius 57,43. melampodis poſtulata ab Argiuis 275,51. melampus Bacchici ſacrificij inuentor apud Ægypt. Ib.
Melampygus lapis 238,35
Melanchlæni populus vbi 134,20. melanchlænorum mores & nomenclatura Ib. melanchlænorum victus humana caro Ib.
Melanippus Aſtaci filius 164,33. melanippus Alcæi ſodalis Ib.
Melanopus Ithagenis filius 292,21
Melas fluuius 235,52. melas ſinus & fluuius eiuſdem nominis 212,40
Meles primus rex Sardium 18,40
Meleſigenes vnde appellatus 292,46
Meletes fluuius 292,35
Melibœa vrbs 234,20
Melienſes populus 231,34
Melienſis ſinus vbi 123,36
Meliſſa Periandri vxor 95,39. meliſſa à Periandro occiſa Ib.
Mellis vbi maxima copia 150,30. melliſluus fluuius 316,13
Melyenſes populus 105,3
Memnonia regia 162,12. memnoniæ Suſæ 226,51. memnonis vrbs vbi 162,19
Memphis vrbs 81,41. memphis vrbs à Mene primùm condita 66,21. memphios vrbis ſitus & deſcriptio Ib.
Mendacium dicere quando expediat 101,3
Mendes quid lingua Ægyptiaca 57,18
Mendetis templum 56,7
Mendeſium oſtium Nili 51,2
Mendeſia prouincia 56,8
Mendeſij cur oues immolent, capris abſtinentes 56,8. mendeſij capros venerantur 56,8. mendeſij caprarios præcipuo honore afficiunt Ib.
Menelaus Helenam recipit 80,12. menelai portus vbi 146,54
Menes primus regnaſſe fertur 66,21
Menſa ſolis 88,53,54
Menſis intercalaris 7,20. à Græcis tertio quoque anno introductus 48,14
Mentes nauicularius 293,7
Mentiri apud Perſas turpiſſimum 31,5
Mentor Itacēſis Homerum ſedulò curat 293,24. mentoris in Ithaca virtutes prædicatæ 293,31
Mentulæ portentum apud Ægyptios 57,41
Menoſtanis in Megabyzum expeditio 310,1. menoſtanis clades & fuga Ib. menoſtanes Secundianum monet 311,20. menoſtanes ſe occidit 311,48
Menon Cyri dux 312,45. menonis dolus 313,17
Meones Lydorum nomen aſſumpſerunt 1
Meraphij Perſarum genus 28,42
Mercurij ſtatua porrectum veretrum habens 58,16. & templum 78,1. mercurius à quib gentib. colatur 152,21
Mermnadæ populus 2,33. mermnadarum tyrannus 3,49
Meroe oppidum vbi 53,7
Meſambria vrbs vbi 133,51. 219,4. meſambriam vrbem quis condiderit 181,11
Meſſana olim Zancla 229,35
Metalla aurea atque argentea vbi 2,9, 31. de metallis aureis certamen 283, 25. metallum ſalis 149,17
Metapontini populi vbi 142,11
Metiochus Miltiadis filius 182,26
Metra Venus 29,54
Metroſtes Terituchmis frater 312,22
Micythus Anaxilai famulus 231,2
Midas apud Delphos munera poſuit 3, 50. midæ ſella apud Delphos Ib. midas Gordij filius, Phrygiæ rex 294, 18. midæ horti 266,34. midæ epigrammata ab Homero 295,3
Mileſiorum cum Halyatte bellum 4, 14. mileſiorū duo ingentia vulnera 4,29. mileſiorū oppugnatio per XII annos 4,37. mileſiorum cum Halyatte fœdus Ibid. mileſij Cyro confœderati 31,45. mileſiorum correctio 156,55. mileſiorum & Carum fuga 175,34
Miletus oppugnatur 45
Miletus vrbs Ioniæ prima 31,55. capta diripitur 178,50
Militiæ ordo à quo primùm diſtributus 23,36
Militum Cambyſis depaſtio 90,31
Milo Crotoniates luctator 113,49
Miltiades Cimonis filius Cherſoneſi tyrannus 181,19. miltiades Athenienſium dux 141,5. miltiades victor in Olympico certamine 181,37. miltiades capitur Ib. miltiades Cherſoneſo potitur 182,14. miltiades Parios obſidet 199,1. miltiadis accuſatio & obitus 199,35. miltiades Dati ad Marathonem occurrit 307,26
Milyas Aſiæ regio 37,54. milyæ Solymi dicti Ibid. milyarum in Xerxis exercitu armatura 214,44
Mineruæ templi deflagratio 4,40. mineruæ templum cognomine Aſſeſiæ Ibid. Mineruæ duo templa apud Aſſeſum Ibid. mineruæ Pallenidis fanū 13,13. mineruæ feſta virginum pugna ab Auſibus inſtituta 148,11. mineruæ Pedaſiæ ſacrificæ barba pullulat 38, 32. mineruæ Aleæ templum apud Tegeatas 14,18. tutelaris apud Chios 35,37. oraculum apud Ægyptios 63, 24. Veſtibulum apud Saios 83,28. Inaurata ſtatua vbi 84,44. Lapidea duo ſimulacra Ib. Parētes 148,20. Templum in Sigeo 171,34. Fanum 248, 43. Sciradis templum 258,6. mineruæ ægis 149,43. mineruæ Craſtiæ fanum 160 15. mineruæ in arce adytū Dorienſibus non accedere licitum 165,32. minerua vrbana 167,18. mineruæ Iliadi 1000 boues immolantur à Xerxe 210,10. mineruæ protemplaris 249,7
Minoa Selinuſiorum colonia 160,29
Minos & Sarpedon Europæ filij 23,51. minois cædes 230,40
Minyæ populus 32,47. 142,17. minyæ, com-

commento ſuarum vxorum liberatur 142,32
Miraculum maximum Periandro oblatum 4,47
Mitradates paſtor, Cyri nutritius 21,1. 27,49. mitradates Vdiaſtis filius 312. 18. mitradates patri ſuccedit 312,31. mitradatis cædes 312,37
Mneſiphilus Athenienſis 251,27
Modus ineundi exercitus numerum 213,2
Mœnia lignea Budinorum 136,6
Mœris Ægyptiorum rex 66,40. mœris præclara opera Ib.
Mœrios ſtagnum 61,31. 78,22. & eius deſcriptio 105,19
Moloſſi populus 32,48
Mons Arabicus 48,51. 72,47. mons Atlas vbi 149,10. mons ingens euerſus indagandis metallis 183,35. montes gemmiferi 314,41. montes auriferi 316,8. mons Sardonis 315,20. montes feruentiſſimi Indiæ 316,27. montes qui aluuntur 318,53
Mophis mons 52,36
Moræ compendia 203,53
Morbus fœmineus Scythas, inuadit 24,6
Mors optatiſſimum perfugium ærumnoſæ vitæ 210,33. mortem contemnūt Indi 315,20. mortui exemplar apud Ægyptios 62,49. mortuorum apud eoſdem conditurae Ib. mortui cum lætitia vbi humentur 153,7
Moſchi populus 104,40. moſchorū in Xerxiano exercitu armatura 214,48
Moſynœci populus 104,40. moſynœcorum in Xerxiano exercitu armatura 214,48
Mula mulum ancipitem peperit 212, 30. mulæ partus 118,30. mulæ Xerxis funus expectant 311,5. muli vbi non gignuntur 123,14. mulorum ſpecies Scythis horrendæ 139,40. muli Pygmæorum 315,48
Mulier exuendo tunicam & pariter verecundiam exuit 2,52. mulierum raptus illicitus 1,40. mulieris offenſio vindictam quærit 3,14. mulieres mulierem prædicant 7,7. mulieris ſimulachrum ex argento 10,50. mulieribus Babylonicis ſemel in vita cum exteris coire lege impoſitum 43,48. De mulieribus Ægyptiis 54, 32. mulieres quæ oracula in Græciā intulerunt, columbæ vocatæ 58,51. mulierum pudenda cippis à Seſoſtre inſcripta 67,5. mulieris cum marito ſuo ſolo concumbentis vrina Pheroni viſus reſtitutus 68,38. mulieris opinio quid poſſit 113,8. mulieres Corinthiorum denudatæ 171,5. mulier ex turpiſſima formoſiſſima facta 158,48. mulierum Atticarum vnà cum liberis cædes 200,12. mulieres ſtuprando extinctæ 248,16
Munerum regiorum apud Perſas pretioſiſſ. 307,51
Munychia 255,10
Mus Europæus 265,28
Muſæi ſortes & earundem ediſſertator 201,44
Muſici Argiui 112,31.
Muſtelæ Libycæ 150,25
Murium tria genera apud paſtorales Libyes 150,23. murium auxilia 76,35
Murichides Helleſpontius 269,10
Murus ligneus Perſarum 293,38. & eiuſdem expugnatio 281,31
Mycale promontorium 33,11
Mycerinus rex Ægypti 73,45. mycerini clementia & iuſtitia Ib. mycerini filiæ mors & ſepultura 73,53. concubinæ Ibid. oraculum 74,24. & pyramis 75,25
Mycorum in Xerxis exercitu armatura 213,50
Mygdoniam à Bottiæide Axius dirimit 221,9
Mylaſſa oppidum vbi 175,35
Mylaſſorum fanum 37,36
Mypſæi Thraces 133,52
Mylitta Aſſyriis Venus appellata 29,54
Myrcinus vrbs vbi 175,54
Myrias quid ſit 213,1
Myrina Æoliæ ciuitas 33,18
Myrinæi populus 200,33
Myrios ſtagnum 48,24
Myris rex 49,51
Myrrhoda arbor 318,48
Myrſes Perſarum dux 175,40
Myrſilus aliàs Candaules dictus 2,36
Myrſus Gygis filius 110,20
Myſi populus vbi 105,5. myſi Caribus germani 37,37. myſi à Crœſo ſubacti 6,20. myſorum in Xerxis exercitu armatura 214,29
Myſia ab Hymee capitur 175,41
Myus vrbs Ioniæ 32,1
Myuſij populus vbi 177,16

N

NAPARIS Scythiæ fluuius 126,26
Naſamones populus 53,38. 147,9. Naſamonum coitus in propatulo 147,14. Naſamonum iuſiurandum & diuinatio Ibid. Naſamonum cadauerum ſepultura 149,53
Naſcentium deploratio 153,4
Nataeas eunuchus apud Xerxem ſpectatus 307,36
Natho inſula vbi 81,49
Naturæ ſolertia 107,27. Natura leonū atque eorundem loca 221,20
Naucrates oppidum 66,3
Naues Ægyptiorum è ſpina 65,38. naues rubrica delibutæ 97,28. naues quinis drachmis venditæ 191,23. nauium Perſarum catalogus 215,52. Nauibus longis qui primi vſi fuerint 223,20. Nauiculæ Babyloniorum 42,39
Naufragi vbi immolentur 135,34
Naualia 188,49
Naxus inſula 157,5. naxus inſula à Piſiſtrato ſubacta 13,31. naxi fons vinifluus 315,33
Nebris 126,52
Neceſſitatis numen 261,35
Necus rex Ægyptiorum Pſammitichi filius 80,21. Neci victoria contra Syros 80,36. Necus à quo interemptus 79,10
Neleus Codri filius 287,25
Neon vrbs vbi 248,4
Neptunus Libyum deus 58,12. Neptunus Thamimaſſades 127,51. Neptuno Helliconio Panionium locus ſacer 32,19. neptunus liberator, & eius templum 234,50. neptuni templum apud Potidæatas 264,41. neptunus æreus ſeptem cubitorum 284,29
Neſtus fluuius Abderorum 221,24
Neuri populus & eorum mores 121,27
Nicandra Dodonæorum ſacerdos 59,9
Nicodromus Gnœthi filius 191,13
Niger ſinus vbi 182,23
Nigredo Iadorum 315,26
Nilus Ægypti fluuius 125,42. nili flumi-nis origo 50,49. Nili fluminis oſtia 51,2. nili fluminis natura & incrementum 51,24. nilus ſolus amnium aura caret Ibid. Nili fontes ignoti Ibid. 54,18. & 127,23. Nilus ſcopuloſus 52,34. nilus Libyam mediam diuidit 54,11
Ninus Aſſyriorum vrbs 43. nini oppidi ſitus 42,22. ninum ciuitatem Cyaxares obſidet 23,41. ninum ciuitatē. Medi expugnant Ib
Niphraga (*vel potius* Phagres) vnus Pierum murorum 219,29
Niſa oppidum vbi 106,9
Niſæi equi 107,34. niſæus campus grandes fert equos 209,42
Nitetis Apriæ regis filia 85,19
Nitocris reginæ Babylonis egregia monumenta 40,15. nitocris Ninum oppidum ſibi ſubegit Ibid. nitocris epitaphium 40,54. nitocris Ægyptiorum regina fratrem vlciſcitur 56,32
Nitri ingens vis 64,6
Nocranis oppidum 188,20
Noes fluuius 126,30
Nomades Scythiæ 4,11. 16,2. nomadum Scytharū ſeditio Ib. Nomades Libyes 148,27. nomades Sagartij 215,24
Norondabates vnus ex ſeptem magi occiſoribus 306,48
Noua vrbs oppidum in Pallena 220, 55
Nouus murus ciuitas Æoliæ, & Cumanorum colonia 33,18. 293,38
Nox pro die vbi extitit 209,6. noctes in dies commutatæ 74,36
Nuces Ponticæ 317,4
Nudium oppidum 143,5
Numina Perſarum 29,46
Nummi primùm à Lydis percuſſi 21,33
Nuntium Crœſo & Lydis è Delphis 11, 8. nuntiorum Perſicorum celeritas & ratio 260,45
Nymphodorus Pythei 223,22

O

OARVS fluuius 138,46
Oaſis vrbs vbi 95,38
Oaxus oppidum Cretæ 145,54
Obeli. Pheronis donaria 68,45. obeli in fano Mineruæ 82,34
Obſidio omnium longiſſima 81,19
Occiſorum Xerxis & Perſarum pugna 308,5
Oceani ortus vbi 119,30
Ochus Perſarum rex Artoxerxis ſpurius 310,50. Ochus Hyrcaniorum præfectus à patre conſtitutus 310, 50. Ochus rex creatur 311,18. Ochi mors 312,27
Octamaſades Scylis frater 131,47
Oculos in pectoribus geſtantes 150,13
Odomanti populus vbi 134,33
Odorum oleum 318,48
Odryſes vbi 133,46
OEa locus vbi 167,27
OEbares Darij equiſo 104,10
OEbares Aſtyagem captū vincit 304, 27. OEbaræ ſtratagema in capiendis Sardibus 304,43. OEbares ſe fame enecat 305,16
OEbares Megabyzi filius 181,16
OEbazus vir Perſa 290,46. OEbazi liberi occiduntur 132,36
OEcetor Gelonis progenitor 227,15
OEdipodi delubrum extructum 143,12
OEnoen Bœotij occupant 165,52
OEnone inſula 250,3
OEnotriæ aget vbi 38,48

OEnuſæ inſulæ vbi Ibid.
OEroe inſula vbi 279,10
OEtæi montes vbi 238.38
OEtoſyrus Apollo apud Scythas 127,50
Offa falſura reſiliit 291,29
Oiolycus vnde appellatus 143,9
Olbiopolitæ populus vbi 121,32
Olea in arce Athenienſ. 251.15. oleagina corona Olympiorum præmium 247,5.
Olen Lycius 124,7
Olenus 32,40.
Oleum ex lacte 317, 44. oleum ex verme Indico 318,42. oleum myrrhodinum 318, 48. oleum quo vtuntur Indi 319, 3. oleoſus lacus 315,53
Oliatus 159,2
Ollas pulſandi mos 185,19
Olophyxus vrbs vbi 206,47
Olorus rex Thraciæ 182,15
Olympus mons Myſiæ 8,19. olympus & Oſſa Theſſaliæ montes 11,32.221, 45. olympij Iouis delubrum 48, 45. olympieni à monte olympo dicti 214,31. olympiorum præmium corona oleagina 247,5
Olympiodorus Lamponis filius 227, 34
Olynthiorum ab Artabazo obſeſſio 264, 13. olynthij ab Artabazo trucidantur 264,15
Oneſilus Gorgi frater 173, 8. oneſili dolus & mors 173.50.174,38. oneſili caput ſupra portas ſuſpenſum 174, 48. oneſili ſacrificia Ib.
Onetes Phanagoræ filius 238,16
Onochonus Theſſaliæ fluuius 221,49 onochonus Xerx. exercitui defecit 235,27
Onomacritus ſortilegus Athenis eiicitur 201,45
Onophas vnus ex ſeptem Perſarum principibus 306,47. onophas Xerxis ſocer 307,36. onophas claſſis Perſicæ præfectus 308,29
Opœa Spargapithis vxor 131,17
Ωφιλιμος aqua 319,10
Ophryneus vrbis vbi 210,13
Opificum ignobilitas vbi 81, 50
Opiniones de Nili fluminis natura & incremento 51,39
Opis ciuitas 41,19
Oraculorum origo, ſecundum ſententiam Herodoti 58,39. oracula Græcorum 9,48. oracula apud Græcos prima eorumque origo 58.35. oracula apud Ægyptios quæ 63,24. oraculum Halyatti à Pythia redditum 4, 42. oraculum Delphicum Cræſo redditur 10,13. idem Cræſus verum deprehendit Ib. oraculum Lycurgo à Pythia redditur 13,43. oraculum captioſum Spartiatis redditum 14, 5. oraculum Pythiæ de oſſibus Oreſtis Ib. oraculum Cræſo redditum de muto filio 18,54 oraculum Branchidarum de Pactya 35, 3. oraculum Hammonis de Ægyptiis 51,5. oraculum Dodonæum omnium veruſtiſſimum 58,45. oraculi Ammonis origo Ibid. oraculum Pheroni regi redditum 68, 37 oraculum Mycerini regis ex vrbe Buti 74,25. oraculum de ærea phiala 79, 5. oraculum Latonæ ſacrum Ibid. oraculum Siphoiis redditum 97,20. Corinthiis 169,35. Argiuis 17,94. oraculum Doloncorũ 181,20 Martis 214,41. Dionyſi 219,25. Athenienſium 224,22. Argiuorum 226,15. Cretenſium 230,35. Spartiatarum 239,18. Bacidis 246,4. 255, 20.258,27. Amphiarai 265,37. oraculum Perſis à Bacide redditum 277,33
Oratio Prexaſpis ad Perſas 101, 35. otanis de ſtatu populari 102,35. Cois Mitylenæorum præfecti 134,35. Hiſtiæi Mileſij ad Scythas 160,46. Ariſtagoræ ad Cleomenem 141, 25 Soſiclis 169,18. Hiſtiæi ad Darium 173,32. Cypriorum ad Ionas 174,5 Perſarum ad Ionum tyrãnos 177,30 Leutychidis de reddendo depoſito 290,20. Datis ad Delios 192,27 Cliſthenis ad procos filiæ ſuæ 198,27 Xerxis de inferendo bello Græciæ 201,53. Artabani de bello aduerſus Græcos ſuſcepto 203,15. Xerxis ad Perſas 211,8. Corcyræorum ad Xerxem 230,15. Harmocydis ad Phocenſes 271,50
Orbelus mons vbi 154,40
Orbis partitio ſecundum Herodotum 124,19
Orchomenij populus 32,47. orchomeniorum ager 248,19
Orci filius 190,50
Ordiſſus Scythiæ fluuius 126,24
Ordo militiæ à quo primùm diſtributus 23,37.
Oreſtes Agamemnonis filius 14,24. oreſtis proceritas & ſepulchrum Ib.
Oricus portus 286.32
Oriſcus Perſicæ claſſis nauarchus 309, 19
Orithyia Boreæ vxor 234,13
Orneatæ populus 254.36
Orœtes indignam Polycratis ſuſtixi cruci mortem luit 11,40. orœtis dolus 110,40
Orontes accuſatus cæditur 312,16
Oropus 193,4
Oroſangæ quid Perſica lingua 256.33
Orphea vnde ortum duxerint 63,15
Orthium carmen 5,33
Orthocorybantes populus
Orus Oſiris filius rex Ægypti 77,16 orus Græcis Apollo dicitur Ib.
Oryes vbi gignantur 150,18
Oſiris Ægyptiis Bacchus & Dionyſus dictus 56,6
Oſſa & Olympus Theſſaliæ montes 11,32.221,33
Oſſa quinque cubitorum 284.53
Oſtenta Xerxi oblata 212,25. Oſtenta Delphis nuntiata 248,41
Oſtia Nili ſeptem numero 51,3,& d.
Otanes Pharnaſpis filius 99,44. otanis oratio de ſtatu populari ad Perſas 102,30. otanes Amaſtris pater dux Perſarum 213,13. Otanis mor bus 116,6
Othrys mons Theſſaliæ 221,47
Ouium mira duo genera quæ habet
Arabia 108.34
oues ſacræ Soljs vbi 286,30
oues Pygmæorum 315,47
oues Indicæ 316,9
oxendras Ochi filius 311,33

P

PActolvs fluuius qui ramenta è Tmolo defert
Pactyas Lydus à Cyro deficit 34,7. pactyas Perſis traditus 34,38
Pactyica regio vbi 105.32.106,50. 125,32
Pactyes quam armaturam in Xerxis exercitu tulerint 213,52
Pæan carmen quale 152,35
Pæoniæ ſitus 154,15
Pæones populus 172,8. pæones tranſportati Ibid.
Pæonius ager vbi 221,14
Pæſus vrbs vbi 175,10
Pæti Thraciæ populus 219,18
Palæſtina & Palæſtini 23,53.86,9
Palladis ſacerdotis barba 38,34
Pallena Phlegra prius appellata 221,1
Pallenidis Mineruæ templum 13,13.
Palmarum Babyloniarum diuerſitas 42,32. Palmarũ ſpathæ 213,34. palmæ Babyloniæ vſus quis 42,32. palmæ vbi multæ 147,11. 148,46. palmæ Indicæ 316,12. palmæ Babylonicæ Ib.
Panniſus Theſſaliæ fluuius 221,50
Pamphiliorum in Xerxis exercitu armatura 216,15
Pamphilij populus 105,3
Pan vnus inter viii deos 57, 10. pan Ægyptius veruſtiſſimus deorum 77, 20. panis templum vbi 193, 46. panis ſimulachrum 57,11. pan quibus parentibus ortus 57,19. panætius Soſimenis filius 256,3
Panegyries Athenienſium 195,16
Panes Perdiccæ dupli effecti 266,17
Pangæus mons vbi 154.33
Panionium locus 33,9.37,8. ſacer 32,24
Panionius Chius 260,4.
Panitis Meſſenij conſilium in diſcernendis geminis 184,23
Panormus portus vbi 34,49
Παντραλοφόρος fluuius vbi 316,50
Pantagnotus Polycratis frater 93,36
Pantaleon Halyattis filius, Cræſi frater 21,12.
Pantarba gemma 314,23
Panthelæi Perſarum genus 28,44
Pantheræ vbi gignantur 150,19
Panthimati populus 105,29
Panticapes fluuius 121,34
Pantita ſeſe ſtrangulat 240,8
Papæus Iupiter apud Scythas 127,49
Paphlagones populus 2,25.15,46.105,8 paphlagones à Cræſo ſubacti 6,20 paphlagonum in Xerxis exercitu armatura 214,16
Papraces piſces 154,47
Papremus oppidum 59.37
Papremitanis equi fluuiales ſacri 61,47
Paralatæ Scythæ vnde 119,15
Parapotamij populus 248,11
Paraſange quid 48,40.161,45.182.38
Parataceni populus Mediæ 23,25
Παρυας lignum 316,39
Parientes ſemel tantùm 319,13
Paris Alexander ad Proteum ducitur 69,20
Parius lapis 163,28
Parino vrbs 175,11
Parmiſes Amytis frater capitur 304,40
Parmis filia Smerdis filij Cyri 214,50
Parnaſſus mons vbi 247,16. parnaſſi vertices duo 228
Patoreatæ populi 143,3
Parthenius fluuius vbi 67,23
Parthenius mons vbi 195,40
Parthi populus 105, 38. 109,6. parthorum in Xerxis exercitu armatura 213,40. parthiis præficitur Tanyoxarces 305,37
Partus leænæ & viperæ 107, 53, 108, 6. partus diuerſa tempora 187,35. partus dentes habens 319,14
Parus inſula 157,38. parus à Miltiade obſidetur 193 50

Parycanij populus 105,28. paryca-niorum in Xerxis exercitu armatura 213,50
Paryſatis Cyri & Artox. mater 310,52 paryſatis Ochi vxor,conſiliaria eius 310,54.311,42. paryſatis Amiſtris iniurias vlciſcitur 312, 20. paryſatis Cyrum filium luget 313, 2. paryſatis in Bagapatem ſæuit Ib. paryſatidis in Cyri hoſtes crudelitas 313,10. paryſatis nurum veneno è medio tollit 313,32
Paſargadæ Perſarum genus 28,41
Pataici dij 93,15
Patarbemi aures naſuſque præſcinduntur 81,35
Patari oppidum Lyciæ 39,49
Pateræ aureæ ſex à Gyge apud Delphos poſitæ 3,53. pateræ aureæ Delphos à Croeſo miſſæ 11, 15. pateræ aheneæ mira capacitas 15,18
Paternorum opificum ſucceſſio vbi 185,37
Patiramphes Xerxiani currus auriga 209,45
Patizuthes magus 98.8
Patrenſes populus vbi 32,40
Patumus oppidum Arabiæ 80,26
Pauſanias Cleombroti fil. 131,12.270, 20.281.24. pauſaniæ exercitus ordo 278,28. pauſaniæ victoria aduerſus Mardonium 281,23 pauſanias Mardonio ad Platæas occurrit victor 308,16. pauſaniæ præda 284,36
Pauſicæ populus 105,29
Pauſitis Amyrtæi filius 88,22
Pecuarij Armenij vbi 42,40. pecuarij Indi 106,31. pecuarij Perſæ 28,45
Pedaſenſes populus vbi 259,53
Pedaſij populus ab Harpago expugnati 38,32
Pedes octo digitorum 319,19
Pedicæ oppidum vbi 248,11
Pedunculorum commeſtores 136,14 præmorſus 146,48
Pelaſgi populus 32,48.58,12. & eorum lingua 11,42. pelaſgi Ægialees nunc Iones dicti 216.18. pelaſgi, Cranai, & Cecropidæ 249,49. pelaſgi ex Attica exacti 199,57
Peleon Ionis fil. 164,19
Pelius mons vbi 147,51.221,45
Pella vrbs Bottiæidis terræ 221,10
Pellena Achæorum pars 32,37
Pelops Phryx Perſarum ſeruus 204, 34 pelopis Phrygis regio 202.27
Peloponneſi gentes ſeptem 254,28. peloponneſium bellum 283,12
Peluſium oſtium Nili 50,25.79,38
Peneus fluuius Theſſaliæ 206, 30. 221, 35. 231,29
Pennis oppletus aer 123,19
Pentapolis antè Hexapolis appellata 32,22
Penthylus dux Paphius 235.18
Perabi populus 222,18
Percotes vrbs vbi 175,9
Perdiccas, Gavanes, & Aeropus fratres 266,11. perdiccæ panes dupli effecti Ibid.
Pergamum murorem Pierum vnus 219,30
Perialla vaticina 186,50
Periander Cypſeli filius Corinthiorum tyrannus 4, 47.95,21. periandrò maximum miraculum oblatum 4, 47. periander cum defuncta concubuit 171,1. periandri de non recipiendo filio edictum 96,6. periandri duo filij 95,41
Perinetades Demarmeni filius 159,45
Perinthus vrbs vbi 133, 34. perinthi expugnatio 152,42. perinthij à perſis ſubacti Ib. perinthiorum cum Pæonibus ſingulare certamen Ibid
Perſarum origo vnde 226,40. perſarum complura genera 28,39. perſarum aſpera regio 15,35. perſæ arratores, perſæ pecuarij 28,44. perſarum præſtantiſſimi Paſargadæ Ib. perſarum inſtitutio qualis 29, 46 perſarum numina quæ Ibid. ritus dum Ioui immolant Ib. perſæ Vraniæ Veneri ſacrificant 30. perſis Venus Mitra appellatur Ib. perſarum natalia Ib. perſæ inter pocula conſultant Ibid. perſis neceſſitudo vicinitatis maxima Ib. perſarum φιλανθρωπία Ib. perſæ externarum rerum ſtudioſiſſimi Ib. perſis flumina religioſiſſimè coluntur 31,12. perſarum mos in ſepeliendis cadaueribus defunctorum Ibid. perſæ gyrum cœli Iouem appellant 29, 51 perſæ deos ex hominibus ortos eſſe negant Ibid. perſæ ignem deum arbitrantur 88, 32. perſarum victus habitusque priſcus 15,33. Victus viuendique ſpatium 89,47. perſarum ingenium 10,8 perſarum conuiuia 155.4. perſarũ cædes in conuiuio 155, 45 perſæ criniti 179,9. perſę Cephenes appellati 213, 14. perſæ immortales qui 215,15, perſæ Mard. luxus 282, 25. perſarum vxores per vices concumbunt 87. perſis oraculum redditum 277,35. perſarum tabellionum curſus & modus 258, 40 Magi 31,22. Satrapęæ 104,46. clementia 31,26.88,18. capita cur fragilia 87, 20. perſarum cum Lydis cõflictus 17,52. perſæ in poteſtatem Medorum redacti 23, 28. perſis à Phraorte bellum infertur Ibid. perſarum à Cyro defectio 28,32. 29,40 perſarum bellica arma 171,50 perſarum cum Caribus cõfertum bellum 175, 24. perſarum duo millia cæſa à Caribus Ibid. perſarum obtruncatio 175,38 perſarum oratio ad Ioniæ tyrannos 177,29. perſarum minæ Ionibus intentatæ Ibid. perſarum ornatus in Xerx. exercitu 212,10. perſarum equeſtrium copiarum numerus à 15,26. perſarum cum Lacedæmoniis cõgreſſio 237, 43. perſarum naufragium ad Euboeam 244,25. perſæ & Sacæ Derbices ſuperant 305,32. perſarum ſeptem principes Magum regem cædunt 306,50. perſarum regũ munus quod pretioſiſſimum 307,50. perſarũ ad Thermopylas clades 308,3. ad Platæas Ib. perſarum & Græcorũ ad Salaminem prœlium 309 26 perſarũ & occiſorũ Xerxis pugna Ib. perſæ certamẽ in Ægypto renouant 309.10 perſarũ victoria 309,24
Perſicum mare 124.30. perſici equitatus præfecti 214,51. perſicarum nauium catalogus Ibid. perſicarum copiarum apud Platæas ordo 275,6 perſicus aduerſus Græcos exercitus 308,30. perſica claſſis capta 309,16
Perſeus Aſſyrius 184, 43. perſeus Danaes & Iouis filius 213,14. perſei ſpecula 50, 22. perſei templum, ſimulachrum, ſandalium vbi 64, 52 perſeus Gymnicorum ludorum inſtitutor Ibid. perſei profectio in Ægyptum 64,37.
Petiſacas Aſtyagem fame enecat 305, 10. petiſacas ab Amyti excarnificatur Ibid.
Petiſas Oſiris filius 310 10
Petra tribus 169,48. petræ Trachiniæ locus 235,47
Phædyma Otanis filia 99.49
Phagres, *vide*, Niphraga.
Phalerus vrbs 163.37.167,7
Phalli 57,37
Phanazatres Indorum dux 213,39
Phanes Halicarnaſſeus genere 85,47 phanem vlciſcuntur Ægyptij 87,10
Pharandates Theaſpis filius 283,27
Phareníes populus 32.40
Pharnacyas eunuchus 311,1 pharnacyæ cædes 311 48.
Pharnaſpes Achæmenides 85.32
Pharnuches præfectura ſubmouetur 215,52
Phaſelis vrbs 84,12.315,34
Phaſis 23,46.67,10.189.54
Phemius Smyrnæus Homeri præceptor 292,40
Phenecum vrbs 137
Pherendates Sarangarum dux 213,48. 214,53
Pheretime Arceſ. regis mater 145,41 pheretimæ in Barcæos crudelitas 151,50. pheretimæ miſeranda mors 152,17
Pheron rex cæcus 68,30. pheronis oraculum redditur Ib. pheronis donaria Ib.
Phiala in balteis Scytharum 120,9
Phidippides Athen. 193,39
Philæus Æaci filius 181,28
Philagrus & Euphorbus proditores 193,11
Philaon Cherſis filius 244,43
Philippus Butacides Olympionices 160,33
Philitionis pyramides 73,44
Phillis Pangæorum regio 219,37
Philocyprus à Solone verſibus celebratus 174,46
Phirmus Athenienſis 232,49
Phla inſula 147,50
Phocais Homeri 295,1
Phocæa regio 32,3.36,2. 84,11. phocæa quomodo capta & à Perſis occupata 36,12
Phocenſes 32,48. phoc. primi longis nauibus vſi ſunt 35,44. phocenſ. murus 35,55. phocenſium demigratio in Cyrnum Ib. phocenſium execratio Ibid. phocenſium cum Thyrrhenis & Carthaginienſibus nauale bellum Ibid. phocenſes prælio victi Cyrno ſecedunt Ibid. phocenſibus Cadmea victoria obtigit Ibid. Phocenſes in Rhegium demigrant Ib. phocenſes capti lapidantur Ibid. phocenſium in Theſſalos eruptio 247,19. Phocenſiũ regio à barbaris vaſtatur Ibid.
Phocia oppidum 17,37
Phœbi fanum vbi 185,51
Phœnices diſſenſionum authores cũ Græcis 1,14. phœnices Palæſtini 67, 22. phœnices ad Libyam cognoſcendam miſſi 124, 51. phœnices quibus literis vtantur 162.44
Phœnix Ægypt. auis ſacroſancta 61.55 phœnicis auis deſcriptio Ibid.
Phœnix fluuius 232,6

Phraortes filius Deiocis 22,24. phraortes patre defuncto succedit in regnũ Ib. phraortes bellum Persis intulit Ibid. phraortes Persas in potestatem Medorum redigit Ibid. phraortes Asiam sibi subegit Ibid. phraortis interitus apud Assyrios Ibid. phraorti Cyaxares in regnum succedit Ibid.
Phratagvna Darij regis vxor 240,3
Phronima Etearchi filia 144,13. phronima concubina Polymnesti Ib.
Phryges populus vbi 15,45. phryges à Crœso subacti 6,20. phryges antiquissimi 47,52. phrygum in Xerxiano exercitu armatura 208,6. phryges Bryges dicti Ib.
Phrynichi Comœdia 179,22
Phthiotis ora 11,19
Phthires *vide in Cres.*
Phya mulier ex tribu Pæanea 12,33. phya Pisistrato vxor ducitur Ib.
Phylacus & Autonous Delphorũ Heroes, & eorum delubrum 249,3
Pidorus vrbs vbi 220,47
Pieria pix 150,42
Pierum muri vbi 218,28
Pigres Pæones 153,52
Pindus mons vbi 221,46
Pinus locus 297,33
Pini natura quæ 181,51
Pirus, aliàs Melas, ingens fluuius 32,40
Piromis Græcè quid 77,12
Pisa vrbs vbi 48,45
Pisagas Persis leprosus 310,20
Piscatorum ænigma 302,42
Piscibus Ægyptus abstinet 55,9. piscium qui Ægypto sacri 61,13. piscium genitura in stagnis apud Ægyptios 65,4. pisces pabulum equorum vbi 154,44. piscium mira copia Ib. pisces Papraces & Tilones Ib.
Pisistratus Hippocratis filius Athenien. tyrannus 14,2. pisistrati nobile commentum 12,13. pisistratus Athenarum imperio potitur 12,24. pisistratus Athenis eiicitur Ibid. pisistrati vxor Phya 12,35. pisistratus illegitimè cum vxore coit 12,47. pisistratus Marathonem occupat 13,4. pisistrati in Athen. copiæ Ib. pisistratus tertiò vrbe Athenis potitur 13,35 pisistratus Naxum insulam subegit Ibid. pisistratus Delum insulam expiat Ibid. pisistratidæ Athenis pulsi 163,34
Pissyrus vrbs, & latus in ea salsus & piscosus 219,16
Pistricis Crœsi effigies apud Delphos 10,51
Pisuthnes ab Ocho deficit 311,50. pisuthnis cædes Ib.
Pitana ciuitas Æoliæ 33,18
Pittaci Mitylenæi responsum ad Crœsum 6,5
Pituitæ fluxus remedia 149,33
Pix Pieria vbi 150,42
Pixodoras Cindyensis 175,16
Placianorum lingua 11,45
Platæa insula Libyæ 143,31. 144,36. 146,55.
Platæa vrbs incenditur 250,35. platæarum pugna 308,15
Platæensis clades 281,25. platæenses à Xerxe oppugnantur 308,14
Platanus aurea atq; vitis 207,36. platanorum ingens lucus 175,28. platanus aureo monili à Xerxe donata 208,12
Plinthinetes sinus vbi 48,35
Pluuia nulla apud Theræos per septẽ annos 143,24. pluuia apud Ægyptios portentosa 87,1. pluuiæ expertes Indi 315,23
Plynis portus vbi 146,51
Pocula ex cornib. asini syluestris 318,13
Podeon Doridis 246,49
Pœnæ modus apud Persas 30,55
Pœni, *vide supra* Libyes.
Pogon Trœzeniorum portus 249,31
Poli & gnomonis inuentio 68,20
Polichnitani populus 142,25
Pollux & Castor Tyndaridæ 142,25
Polyas Anticyrenæ genere 246,10
Polycratis prodigiosa fortuna 93,54. polycratis smaragdus 94,8. polycratis callidum commentum 97,9. polycratis cædis occasio 110,11. polycr. filiæ somnium 110,45. polyc. cruci affixus 111,3
Polymnestus Theræus 144,12
Polynices 142,39
Pons funestus à Sesostre 67,55. pons Istri & Bosphori à Dario factus 307,17. pons Abydi à Xerxe factus 307,54
Ponticum genus arboris 122,17
Pontus Euxinus 126,1. ponti amplitudo 132,41
Porata, aliàs Pyreton Scythiæ fluuius 126,22
Porcis India caret 316,12
Porinus lapis 163,28
Portentum ingens Hippocrati visum 12,3. portentum Crœso visum 17,16
Posideium vrbs vbi 105,13
Potidæa vrbs, & eius ab Artabazo obsessio 220,55. 264,12
Potidæatarũ à barbaris defectio 264,38
Præda Græcorum è Persarũ clade 284,16. præda Pausaniæ 284,16
Prœlium circa Masistij cadauer 272,45
Præsepe Mardonij à Græcis diripitur 282,24
Præsij populus vbi 230,45
Prasiadis paludis inhabitatores 154,31
Prexaspes Persa 91,30. prexaspes se præcipitem dat è turri 101,43. prexaspis oratio ad Persas 101,35
Prexaspes Aspathinis filius 326,45
Prienæ vrbs Ioniæ 32,1. prienen Ardys expugnat 4,9
Prienenses populus 177,16. prienenses à Mazare subiuguntur 35,36
Primogenitus ex lege succedit in regnum 184,14
Procles Epidauri tyrãnus 95,42. procles capitur 98,25
Prodigium 252,44. prodigiorum maxima obseruatio 62,37. prodigiosa cæcitas 195,54
Promenæa Dodonæorũ sacerdos 58,46
Propontidis longitudo 132,45
Prosopitis insula & eius lõgitudo 55,52
Proteus Pheronis in regno successor 68,49. protei fanũ apud Mẽphin Ib.
Protemplaris Minerua 249,7
Protesilai templum vbi 208,24

Prouerbia

Animus in auribus habitat 209,22. Cadmea victoria 36,34. Dolosi homines, dolosa & eorum vestimenta 88,37. Episcythison 190,4. Ex tripode oraculũ 148,4. Hunc calceũ tu quidem consuisti: Aristagoras autẽ sibi induit 176,23. In frigidum furnum panes ingerere 170,54. Isthmum fodere 38,28. Longæ regũ manus 267,15. Lemnia facinora 200,15. Molles viri ex mollibus regionibus 292,2. Mulæ partus 118,21. Muliere ignauior 289,18. Non est istud curæ Hippoclidæ 198,29. Oue lupis relinquere 143,7,8. Sylosontis amiculum 114,13. Ver ex anno exaruisse 229,20
Proxenus Bœotius decipitur 313,21
Prytaneum 193,25. 235,32
Psammenitus Amasis filius Ægypti rex 86,49. psammenitus deponitur 87,35. psammenitus epoto taurino sanguine obiit 88,25
Psammis rex Ægypti, Neci fil. 80,47
psammis mors 81,7
Psammitichus Ægypti rex 23,53. 47,35. 53,15. 79,3
Psittacus auis 314,27
Psylli populus vbi 147,24. psyllorũ expeditio aduersus austrum Ib.
Psyttalea insula vbi 255,18
Pteria locus Cappadociæ munitissimus 16,47. pteria vrbs à Crœso expugnatur diripiturque 16,49
Proi Apollinis fanum 265,42
Pudenda pueris qui præcidant 67,20, pudenda Ægyptij munditiæ causa præciduntPugna instructa restibus 215,27
Puluinar Dianæ 95,24
Purpureus flos 317,30
Puteus trifarias rerum species exhibẽs 196,20
Pygmæi Indi 315,37
Pygres Seldomi filius 217,1
Pylos locus 230,23
Pylæ 232,12. 236,11
Pyramides apud Memphin 48,3. pyramides Mœris reg. Ægyp. 66,40. pyramis regis Cheopis 72,44. pyramis è quæstu meretricio 73,24. pyramis Chephrenis Ægyp. regis Ib. pyramides Philitionis pastoris Ib. pyramis Mycerini regis 75,14. pyramis Rhodopis mulieris prostantis Ib. pyramis regis Asychis lateritia 75,26
Pyrene vrbs
Pyreton fluuius Scythiæ 126,23
Pyrgus oppidum 143,5
Pythagoras Mnesarchi fi. 134,12
Pythagoras monarcha Selinũtis 160,30
Pythermus Lacedæm. opem petit 33,38
Pythiæ oraculũ Lycurgo redditũ 13,46. pythiæ oraculũ de ossib. Oresti is Lacedæmoniis redditũ Ib. pythiæ oraculũ ad Crœsum 18,53. pythiæ oraculum de Isthmo Cnidiis datum 38,27
Pythij qui 185,7
Pythius Atys fi. Lydus 207,13. pythij ingentes facultates Ib. pythij filius à Xerxe dissectus 209,32
Pythij Ischenoi fil. præstantia 232,42
Pythogenes in Inycum oppidum relegatur 179,43

R

RAdix dulcis, lactis coagulationẽ impediẽs 318,6. radix vomitum ciens Ib.
Rasura Argiuorum 18,22
Regem vbi conspici nefas 23,10. reges colunt Indi 315,50. rex Indiæ vt fontes examinet Ib. rex vbi statura maximus delegitur 89,20
Rerum humanarum inconstantia 2,21. rerum omnium inspiciendus exitus 7,47. res diuinitus futuræ signis declarantur 288,5
Restibus instructa pugna 215,27
Rhadinace genus olei & eius vis 196,25
Rhampsinitus rex Ægypti & eius simulachra 70,52. rhampsinitus filiã prostituit 71,2. rhampsiniti descensus ad infernas sedes 72,35

Rhapſodi Homericorum carminum exploſi 164,25
Rhegium 36,47. Rheginorum maxima cædes 230,54
Rhenea 192,24
Rhodium mare vbi 38,18
Rhodogunæ Xerxis filia 307,39. rhodogunæ luctus 309,1
Rhodopis meretricis pyramis & monumentum in templo Delphico 74,45
Rhodope mons 126,31
Rhodus ciuitas 84,11
Rhoxanæ partus ſine capite, & quid ominetur 306,34
Rhoxane inceſta 312,9. rhoxane viua ſecatur 312,22
Roſæ ſexagenum foliorum 266,35
Rubrum mare 44,37. 48,52. 80,27.
Ruinæ hominibus diſciplinæ ſunt 45,20.
Rhyndace auicula 313,35
Rhypes populus 32,39.

S

SABACVS rex Æthiopum 75,33. 79,10. ſabaci regis iuſtitia viſum 76,8
Sabyllus Gelous 227
Sacæ populus 34.4. 105,36. 213,32. ſacarum in Xerxiano exercitu armatura, & dux 213,32. ſacæ & Perſæ derbices ſuperant 305,32
Sacer Indorum locus 315,19. ſacrum morbum quid prohibeat 318,14
Sacerdotes Ægyptiorum raſi 55,1
Sacrum Panionium 32,19. ſacra Dorienſium Ib. ſacra Triopij Apollinis Ib. ſacra Cabirorum à Pelaſgis ſumpta 58,21
Sadyattes Ardyi in regno ſuccedit 4 13 ſadyatti ſuccedit Halyattes Ib. ſadyattis imperium apud Lydos 4,31
Sagartij Perſarum genus 28,45. 105,33
Sagitta ad Iouem excuſſa 173,22. ſagittarij peritiſſimi 317,36
Sai vrbs Ægypti 52,33. 59,35. 82,22. Saitanorum regũ ſepultura 82,26. Saiticum oſtium Nili 51,2
Sal ſua ſponte creſcens 127,17. ſalis colles vbi 148,46. ſalinarij Ægypti concubitus cum muliere mortua 64,140. ſalſuræ offa vbi reſilierit 291,29
Salavrbs Samothraciæ 212,49
Salamis Athenienſium refugium 252,6 ſalaminem Heracleo Xerxes aggere iungere conatur 308,25
Samothraciæ populus Pelaſgi 58,22 ſamothracij muri 219,29
Samus & Samiorum lingua 32,7. ſami euerſionis per Darium, cauſa 124,38 ſamus Syloſonti traditur 115,14. ſamiorum Æſchrionia tribus 90,39. ſamiorum crater 143,45. ſamij Zanclã occupant 179,39
San littera apud Perſas nomina magnificentiæ terminantur 31,17
Sana vrbs 206.45. 221,1.
Sanacharibus rex Arabum, Ægyptum inuadit 76,25. ſanacharibi ſtatua lapidea 37
Sandanis Lydus 15,30
Sãdoces Thamaſij f. cruci affigitur 235,8
Sanguis victimæ non fluens 306,33
Sanitas Indorum 316,22
Sapæi Thraciæ populus 219,19
Sapiẽtes nõ eſſe potentes acerbũ 271,38
Sappho poetria 74,53
Sarangæi populus 105,34. 109,6
Sarangarum in Xerxis exercitu armatura 213,46
Sardanapalus rex Nini 78,44. ſardanapali theſaurus Ibid.
Sardena mons 293,48
Sardis à Cimmeriis captæ 4,12. ſardis expugnantur 18,33. ſardis captæ & concrematæ 173,17. ſardis quo ſtragemate ab OEbare captæ 304,43
Sardium reges Heraclidæ 2,35. Sardium primus rex 18,40. Sardius leo circumlatus vrbi 18,40. ſardium expugnatio in tertium annum dilata 20,40
Sardonium linum 66,33. ſardonium mare 36,33
Sardo gemma 316,27
Sardonis mons 314,41
Sarga vrbs 220,48
Sarpedon & Minos Europæ filij 37,51
Sarſamas Ægypti præfectus 309,30
Saſpires populus 23,48. 105,40
Sataſpes Achæmenides 125,5. ſataſpes cruci affixus 125,25
Satibarzenes Orontem criminatur 312,33
Satræ Thraciæ populus 219,19
Satrapiæ Perſarum 104,46
Satragydæ populus 105,23
Sauromatæ Amazonibus miſcentur 137,22. ſauromatæ ſolœcizantes 137,25
Scabiei remedium 319,10
Scamander fluuius 160,5. ſcamandri aqua exercitui Xerxis defecit 210,6
Sceptra gerendi ratio apud Babylonios 43,8
Schœni quid 48,34
Sciatus inſula 231.1. 244,6
Scidros oppidum 179,17
Sciona vrbs in Pallena 220,55
Sciradis Mineruæ templum 258,6
Scironis via 254,17
Scholæ tectũ in pueros corruens 130,29
Scolix vermis Indicus 314,19
Scolopois vbi 287,24
Scopaſis rex 138,9
Scutum Perſis oſtendiſſe dicuntur Alcmæonidæ 196,50. Et quomodo fuerit oſtenſum Ibid.
Scylace vrbs 11,39
Scylax Garyandeus 125,31. Scylacis ſupplicium 158,7
Scyles Aripithis filius 130,37. & eius mors 132,13
Scyllias vrinator 244,14
Scytha Herculis filius 120,8. ſcytharum origo 119,2. ſcytharum regum origo 120,9. ſcythæ nomades pecuarij 15,55 121,40. 127,37. 189,51. ſcytharum Nomadum ſeditio 15,55. 120,11. ſcythæ trucidatum coctumq; puerum Cyaxari loco venationis offerũt 16,10. ſcythæ ad Halyattem confugiunt Ib. ſcythæ in Aſiam tranſeunt 23,52. 120,12. ſcychæ Cimmerios ex Europa pellunt 23,44. ſcythæ Mediam occupant Ibid. ſcytharum cum Medis ad Caucaſum congreſſio 23,50. ſcythæ fuſis Medis, Aſia potiuntur Ibid. ſcidæ Vraniæ Veneris templum depeculantur: vnde fœmineo morbo corripiuntur 24,1,6. ſcythæ à Medis inebriati quum Aſiam aliquandiu obtinuiſſent; occiduntur Ib. ſcythæ à Seſoſtre ſubacti 67,7 ſcytharum ſerui cur oculis orbentur 118,33. ſcytharũ ratio emulgendi lactis Ib. ſcythæ Auchatæ Ib. ſcythæ aratores 127,30. 131,30. ſcythæ regij 127,37. ſcytharũ mores 126,7. ſcytharum dij & iuſiurandum 129,13. ſcyth. mos in cædendis victimis 127,53. ſcytharum in hoſtes ſæuitia 128,24. ſcyth. mos ineundi fœderis 129,30 ſcyth. regnũ ſepultura 130,14. ſcyth. à Scyle defectio 131,47. ſcythæ ſuorum inſtitutorum obſeruantiſſimi 132,4. ſcythis eorumque equis aſinorum & mulorum vox inſueta 139,43. ſcyth. munera ad Darium 139,55 ſcyth. intemperantia 190,2. ſcythæ Perſis Sacæ appellati 213,35. Scythæ ab Ariar. primùm, deinde & à Dario oppugnantur 307,10
Scytharcis Scyth. regis ad Darium literæ 307,15. Scytarcis Perſas fundit 307,15
Scythia vetus vbi 135,2. ſcythiæ duæ partes Ibid. ſcythiæ flumina 126,16 ſcythia lignorũ inops 128,4. ſcythiæ grues vbi hyberneent 51,49. ſcythicũ gramen 127,41. ſcythicus exercitus contra Mediam 206,25
Scythes Zanclæorum rex in vincula coniicitur 179,43
Sebennyticum oſtium Nili 50,55
Secundianus rex Perſiæ 311,9. ſecundianus dolo occid. 311,13
Sedem non perforatam habentes 318,2
Selbonides ſtagnum 48,36
Selymbria oppidum 181,8
Semen Indicum quale 106,41
Semiramis Babyl. regina 40,13. ſemiram. egregia monumenta Ib.
Senectæ maximus honos apud Ægyptios 62,35. ſenes vbi mactẽtur 106,36
Sepia locus 233,41
Sepelireigne 312,39. ſepulchralis agget ſua ſponte corruens 313,29. ſepulchrũ palmiferũ 313,35. ſepulchrũ Halyattis apud Lydos 215,21,23. ſepulchra Babyloniorũ 43,42. ſepulchra vitrea 90,12. ſepulchrum Helles filiæ Athamantis 212,37
Serbonis lacus 86,11
Seriphij populus 250,13
Sermone carentes 317,12
Sermyla Græca vrbs 220,51
Serpentum ſacrorum deſcriptio 61,30 ſerpentum ſepultura in Iouis templo Ib. ſerpentes alati 62,17. ſerpentes alati thuriferas arbores obſeruantes 107,41. ſerpentum vis apud Neuros 135,49. ſerpentibus veſcentes vbi 149,1. ſerpens arcis Athenarum cuſtos 249,23. ſerpens Indicus 316,25
Serrium promontorium 212,50
Serui Scytharum cur oculis priuentur 118,38. ſerui boni interdum hominibus malis, & contrà 253,49. ſeruorum bellum 189,42
Seſoſtris rex Ægypti 66.45. 67,11. ſeſoſtris quas gentes ſubegerit 66,47. ſeſoſtris inſcriptiones Ibid. & monumenta 68,22
Seſtus vrbs 141,50. 208,21. ſeſtus à Græcis obſidetur 290,43
Sethõ Ægyp. rex Vulcani ſacerd. 76,20
Sicania nunc Sicilia dicta 230,43
Sicyon 164,23. ſicyonorum tribuum nomina 164,50. ſicyoniis & AEginetis itrogata mulcta ab Argiuis 191,44
Sidon Græca vrbs 70,4. 113,26
Sidonius Tetramneſtus Alleſij filius 216,52
Sigeum & eius occupatio 164,5. 189,3

171,23 figeum troicum 124,26
Sigma litera apud Persas magnificentiæ nomina terminantur 31,17
Sigynæ populus vbi 151,31. sigynarum appellatio Ibid.
Silen: Marsyæ pellis in vtrem formata vbi suspensa 207,30
Sillicypria Kiki, & ex his vnguentum 65,25.
Silphium vbi 146,54
Simiæ paruæ Indicæ 314,26
Simonides Ceus: & eius encomia 172,53
Simonides Leoprepis f. & eius epigrammata 240,41
Simulachrum pistricis Crœsi 10,51. simulachra ab Ægyptiis primùm diis cõsecrata 48,19. simulachrũ Iouis arietina facie 56,13. simulachrũ Panis 57,11. simulachra æstatis & hyemis 70,55. simulachrũ ex pelui: & quid significet 82,50 simulachrũ Veneris in Cyrene, ob preces exauditas 84,31. simulachra Minervæ lapidea duo Ib. simulachrum Isidis bubulis præditum cornibus 55,43. simulachrum Mercurij porrectum veretrũ habens 58,16. simulachrum Darij lapideum 104,42. simulachrum Vulcani parricis simile 93,14 simulachra soli Marti faciunt Scythæ 127,52. simulachra ex oleis, Damiæ & Auxesiæ 167,14
Simultatis inter Phœnices & Græcos initium 2,11
Sindus vrbs 221,8
Singus vrbs ad montem Athos 220,48
Sinope vrbs 16 47.54.21.120,30
Sinus Arabici maris descriptio 49,27
Siphnus insula locupletissima 97,15. siphni quas naues Salaminem miserint 250,20
Siptachora arbor 317,27
Siromitres OEbazi f. Paricaniorum dux 213,52
Sisamnes Hydarnis fil. Ariorum dux 213,40
Sisyra genus penulæ Ib.
Sitalces Thracum rex 131,51.223.22
Siuph vrbs Ægypti 82,46
Smaragdus Polycratis 94,8
Smerdis Cambysis fr. 91,2. & eius à fratre cædes Ib. smerdin occisum à se Cambyses luget 98,42
Smerdis fictitius regno potitur 99,37 smerdis ex auribus amputatis agnoscitur 100,20. smerdis occiditur 102,11
Smerdones Otanis fil. Xerxis exercitus dux 220,45
Smila oppidum vbi 221,4
Smindyrides Sybaritæ vnus ex procis filiæ Clisthenis 197,34
Smyrna à Gyge oppugnata 4,5. smyrna ab Halyatte capitur Ib. smyrna à Colophonijs condita Ibid.
Smyrna Æoliæ ciuitas & celeberrimũ emporium 33,19.293,41
Sobolis progreandæ præmia apud Persas 30,43
Sogdi populus 105,38. sogdorum in Xerx. exercitu armatura 213,41
Sol Massagetarum deus 46,32. soli Massagetæ equos immolant 47,15. sol causa exundationis Nili 51,29. solis insuetus ortus & occasus 76,48. solis mensa vbi 88,53. solis fons vbi 148,42. solem execrantes 149,7. solis eclipsis Xerxe mouente exercitum contra Græcos 209,5. sol Græcorum deus Ib. sol pro mercede redditus 266,23. sol obscuratus 270,27. solis sacræ oues vbi 286,30. sol indicus 315,25
Soli vrbs, & eius obsessio 175,1
Solonis peregrinatio in Ægyp. 6,24. solon legislator Athen. Ibid. solon à Crœso humaniter exceptus 6,31. solonis cum Crœso de beatitudine colloquium 6,39. solon Crœsi diuitias nihili duxit Ibid. solonis lex Athen. data 84,3
Solois promontorium 53,47
Solymi olim Milyæ dicti 37,55
Somnium filiæ Polycratis 110,45
Sontes vt examinet Indiæ rex 316,19
Sophanes Eutychidis f. Decelẽsis 283,15
Sophanis ancora 283,15
Sophistarum totius Græciæ peregrinatio 6,23
Soporiferum stercus 316,36
Sororem Cambyses ducit, occidit & aliam superinducit 91,31
Sosicles Corinthij de restituendo Hippia oratio 169,18
Sostrates 143,42
Spaco Medis canis appellatur 25,2
Spamitres eunuchus Xerxẽ interficere parat 308,41. spamitræ tormenta 308,51
Sparethra regina Cyrum in prœlio capit: & maritum liberat 304.37
Spargapises Tomyridis f. à Cyro capitur 46,25. spargapises seipsum interimit Ibid.
Spargapithes Agathyrsorum rex 131,15
Sparta vrbs Lacedæm. 241,28
Spartanorum tyranni Leon & Hegesicles 13,39. spartiatarum instituta à quo Ibid. spartiatarum rex Leobota 13,52. spartiatarum respub. & leges bellicæ à Lycurgo Ib. spartiatæ Lycurgum delubro ædificato colunt 14,2. spartiatarum cum Argiuis de Thyræa agro contentio 18,4. spartiatarum regum dignatio, & iura 184,48. spart. senatus 185,14. & lex 165,31. spart. oraculum 239,17. spart. cædes ad Thermopylas 239,51. eorumque epigrammata 240,28. spart. reges 265,6
Spasmi remedia 149,37.218,13
Spathæ palmarum 213,54
Speculatores Græcorum 225,37
Speluncas inhabitantes 317,40
Sperchius amnis Anticyram præterlabitur 235,49
Sperthies Aneristi f. se offert ad satisfaciendum Xerxi 222,40
Sphendadates magus Tanyoxarcem apud Cambysem accusat 306,6 sphendadates dolosè succedit Tanyoxarci interfecto 306,23. sphendadates Cambysi succedit 306,44 sphendadatis cædes Ibid.
Spina Ægypti & eius gummi 65,39
Spitamis Amytis maritus 304.30
Spitamas à Cyro occisus Ibid.
Spitaces Spitamæ fil. 302,24
Spitades Derbicibus à Cyro præficitur 305,49
Spitradates Pisurthoẽ persequitur 311,50
Sponsa vbi dotẽ concubitu quærat 147,17
Squamosi pisces Ægypt. sacri 63,53
Stadium, passus cubitus, pes 78,30
Stagyrus Græca vrbs 219,49
Stathmi regij quid 161,52
Statira Artoxerxis vxor 312.6. statira Parysatidem vlciscitur 312,22. statyra veneno tollitur 754
Stentoris lacus 212,42
Stercus soporiferum 316,36
Stesagoras Cimmonis fil. 193,29. stesagoræ cædes 182,4
Stesenor Curij tyrannus 174,40
Stratias Chius 141,16
Strattes Chiorum tyrannus 265,17
Στρόβιλες & κῶνοι quid 297,35
Struchates populus 23,25
Struthij subterranei vbi 150,21
Strymon fluuius 13,29.154,15.172,18.219,34
Strymonij populus 214,36
Stryma Tyasiorum vrbs 219,5
Stygis aqua vbi 188,21
Stymphalius lacus 188,43
Styracis vsus ad quæ vtilis 107,44
Styreenses quas præbuerint naues 250,10
Styx & eius aqua 188,21
Sua quenque inspicere debere 2,54
Suadelæ numen 261,35
Subulci apud Ægyptios profani 57,35
Successionis ius apud Spartiatas 201,16
Suniacum iugum vbi 135,9
Sus animal spurcum apud Ægyptios 57,20. suis hostia Lunæ & Liberi patris 57,25. sues sacrificandi modus Ib. sues apud Scythas 128,31. sue abstinent Ægyptij 149,24
Susa oppidum 41,14.161,13.162,10
Sybaris vrbs capitur, & diripitur 160,8 179,17. sybaritanorum bellum 160,10
Syene vrbs Thebaidos 52,35
Syennesis Cilicum rex 175,17. syenn. duos hostes iuuat 322,44
Syleus campus 219,49
Syloson Polycratis fr. Æaci f. 93,36.114,13
Syloes promontorium 125,15
Symanum mare vbi 38,18
Syrges fl. in Mæotidem influit 138,40
Syri Græcis Cappadoces 15,42.214,20 syrorum prædia Crœsus deuastat 16,48. syros Crœsus exterminat Ib. syrorum in exercitu Xerxis armatura 214.19.215,53
Syria Ægypto contermina 70,4. syriæ Palæstina 215,53. syriæ præfectus Megabyzus 309.87
Syropæones in Asiam abducti 154,31

T

TABELLA totius orbis 161,6. Tabellionum Persarum cursus & modus 258,40
Tabiti quid 127,49
Tachompso insula 52,54
Tænarus locus 230,23
Talentum Babylonicum 104,50
Talos & fel in recore habent asini Indici 318,17
Talthybij ira in Lacedæmonios 222 talthybij tẽplũ apud Spartiatas Ib. talthybius Agamemnonis præco Ib. talthybij ira in Lacedæmonios placata Ib. talthybiatarum honos apud Spart. Ibid.
Tanagram interfluit Thermodon 277,47, tanagræi Thebanorũ vicini 166,4. tanagricus tractus 162,37.
Tanais fluuius 125,43.138,11,30
Tanyoxarxes quibus à Cyro præficiatur 306,10. tanyoxarces dolosè à Cambyse occiditur 306,20. tanyoxarces fictitius 306,25
Tarentum vrbs 135,14
Tarentinorum maxima cædes 230,54

Targitaus & eius tres filij 119,4
Tarteſſus emporium nobile 143,40
tarteſſum Phocenſes occupant 35,45
tarteſſiorum rex Argãthonius 35,50
Tauchira oppidum 147,7
Tauri Iphigeniam Agamemnonis filiã colunt 135,39. taurorum populorum mores Ibid. taurica gens Ib. taurici montes 118,41
Taxacis Scythiæ rex 138,14
Thearus fluuius & eius medica vis 133, 30. teari fontes partim calidi partim frigidi 133,33 34
Tegea Arcadum 193,41. 231, 4. tegeates 13,40. tegeatibus à Lacedæmoniis bellum infertur 14,13
Teos oppidum vbi 32,2. 37, 18. teus à Græcis in Ægypto condita 84,11. teij demigrant in Thraciã odio Cyri 36, 50. teij Abderacondunt Ibid.
Τίλφος Perſis Tycta, id eſt cœna 290,2
Tellias vaticinus 247,17
Tellus beatiſſimus à Solone iudicatus 6,40. telli filij fideliter inſtituti 6,42 telli obitus ſplendidiſſimus 6.44
Tellus eadem non fert omnia 7,47. tellus Scytarum deus 127, 46 tellus Apia Scythis dicitur Ibid.
Telmiſſes coniectores 17,17
Telus inſula 226.15
Telys Sybaritarum rex 160 34
Temeſius Clazomenius Abderorum fundator 36,51
Tempe locus vbi 231,28
Tenedus 33.32
Tenus Æoliæ ciuitas 33,17.192
Terituchmes Ochi gener 12,7. terituchmis ſtuprum, cædes Ib.
Termilæ vocantur Milyæ 38,2.
Terra & aqua munera 139115. terræ diuiſio 50,37. terræmotus tanquam prodigium vbi 123,4
Terhrippotrophus 181,27
Terhronium oppidum 248,10
Teucri 210,14
Tales Mileſius defectionem ſolaris luminis Ionibus prædixit 16,20. thaletis Mileſij inuentum in traducendo fluuium Crœſi exercitu 16,35. thal. Mileſij conſilium Ionibus datum 37, 16. thaletis Mileſij de incremento Nili ſententia innuitur 31,26
Thamanæi populus 105,34
Thannyra Ioari Libyis filius 88,70
Thaſus & eius conditores 56,48. 183,32
Thaſij ſubacti 183,36
Theaſides Spartiata 190,10
Thebæ Ægyptiæ 48,22. thebarum Ægyptiarum mirum 86.55. thebæ olim Ægyptus vocatæ 50,34. thebani Iouis fanum 39, 47. thebanis arietes ſacroſancti 56,17
Thebanis ſtigmata inuruntur regia 241,19. thebani à Græcis obſidentur 241,9. thebani Xerxem contra Platæenſes inſtigant 308,15
Themiſtocles Neoclis f. 225,2. 231,33. 261 26. themiſtoclis corruptio 243,41 themiſtoclis cõmentum 245, 49. 254, 48. themiſtoclis literæ ad Iones lapidi inciſæ 246.18, 19. themiſtoclis cum Ariſtide ſimultas 255,35. themiſtoclis vafrities, exactio, auaritia 261, 17, 42. themiſtocles omnium Græcorum prudentiſſ. 261, 27. themiſtocles Creta ſagittarios aduerſus Xerxem accerſit 308, 27. themiſtoclis aſtu Xerxes è Salamine aufugit 308,31
Themiſcyra vbi 132,53
Theogoniæ cantus in ſacrificiis Perſarum 30,41
Theophaniæ feſtum 10,41
Thera ſeptem annos pluuiam non ſenſit 143,24. thera inſula quondam Calliſta 142,45. theræorum coloniæ 143,48
Therambus in Pallena vrbs 220,55
Therapne locus 185,51
Theres Autefionis f. Cadmeus genere 142,40
Therma vbi 220,39. thermæus ſinus 221,3
Thermodõ fluuius 67,23. 274,5. 277,42
Thermopylarum mons 232,7. 238,8 ad thermopylas Xerxis & Leonidæ prœlium 308,1
Theron Acragantinorum monarchus 229,44
Therſander Theræ auus 142,39
Theſmophoria ſacra 42,41
Theſpia vrbs incenditur 250,35
Theſpienſes 166,47
Theſproti populus 170,49. 250,13
Theſſaliæ deſcriptio 221,33,48. theſſaliæ equæ omnium optimæ 235, 25
Theſſalus dux 160,25
Theſtorides literarum profeſſor 295,40
Thoes vbi naſcantur 150,19
Thomanij populus 109,6
Thonis præfectus Canobici oſtij 69,13
Thoraces picturati Amaſis regis 95,11
Thoracis Theſſali in pugna ad Thermopylas ad Xerxem conſiliũ 308,7
Thorica tribus 135,10
Thraces à Crœſo ſubacti 6,21. thraces à Seſoſtre ſubiugantur 67,17. thraces populus Aſiæ 105,7. thraces cannabe veſtiuntur 130,25. thraces aduerſus tronitrua ſagittas excutiunt 134,9 thraces Bithyni & Strymonij appellati 214,33. thraces Xerxis ſocij 233,30 thraces Iouis ſacrum currum cum equis abegerunt 262,31. thracum ſepulturæ quales 153, 23. thracum in Xerx. exercitu armatura 214,33. thracum ſacrificia 291,22. thracia tellus 134,54. thracia gens, eiuſque mores 152,44. 153,14. thraciæ muri 181,8
Thrachinienſium procerum ad Xerxẽ in pugna ad Thermopylas conſilium 308,8. trachinienſes Perſas per auia ducunt Ibid.
Thraſybuli Mileſiorum tyranni commentum 4,48
Thriaſius campus 252,43
Thrixæ oppidum 143,5
Th' vbi & quomodo colligatur 107,40
Thyiæ Cephiſſi filiæ fanum 232,31
Thyrea ager vbi 18,5
Thyrea inſula 97,34. 188,48
Thyſſagetæ populus vbi 122,3. 138,38
Thyſus vrbs 206.47.
Tiarantus fl. Scythiæ 126,47
Tibareni populus 105,41. tibarenorum in Xerx. exercitu armatura 214,48
Tibeſis fl. Scythiæ 126,29
Tibetheus enuchus Taniotarcis cædẽ prodit Amyti 306,30
Tigranes Achamænides Medorũ dux 213 20. tigranis ſententia 247,6. tigranis ducis ſpecies & ſtatura 287,20
Tigris fluuius in rubrum mare infunditur 41.19. tigris opim præterlabitur Ibid. tigris tres & eorum ortus 162,12. tigris oſtium 179,13
Tilones pilces 154,48
Timaphernis in prœlio ad Thermopylas ad Xerxem conſilium 308,8
Timnes Spargapithis f. 131,1
Timo ſacrifica, Paria genere 199,9
Timon Androbuli f. 224,23
Timonax Timagoræ filius 216,55
Tinctura Indica & Perſica 317.22
Tiryntbia regio 188,49
Tiſamenus Græcorum aruſpex 275,33
Tiſſaphernes in Piſuthnem mittitur 311, 49,54. tiſſaphernes Piſuth ſuccedit Ib. tiſſaphernes Cyrũ criminatur 312.33 tiſſaphernes Græcis inſidiatur 333,16 tiſſaphernes Clearchum & Græcos regi mittit Ibid.
Titormus Ætolus frater Malis 197,39
Tmolus fluuius & mõs 18,45 21,19. tmolus fluuius auri ramenta profert 21,39
Tomyris Maſſagetharum regina à Cyro bello petitur 44,55. tomyridis magnanimitas 46,40
Tonitrua vbi nulla 23,3. 315,23. tonitrua in Xerx. exercitu ingruunt 210,5
Tormenta per ſcapham 308,53
Torona Græca vrbs 206,44
Trachea Cherſoneſus 135,5
Trachinæ petræ 235,48
Trachis vrbs Ibid.
Traſpies Scythæ 119.14
Trauſi populus Thraciæ, eiuſq; mores 152,49
Trauus fl. 219,12
Tria capita, ſeu capita quercus locus 276,44
Triopij Apoll. ſacrũ atq; certamen 32,26
Triopium Cnidiorũ regio 38,15. 124.28
Trita enſes Ioniæ gens 52,41
Tritæchmas Artabazi filius 42,7
Triballica planities 126,52
Trieterica & Bacchanalia apud Gelonos 136,10
Triton fl. & tritonis palus 147.49
Tumulus palmifer 313,45
Tutelaris Mineruę templum apud Cnios 35.27
Tychius coriarius Homeri hoſpes 293,52 ab Homero celebratur 299 13
Tycta Græcè πλάθος id eſt cœna 290,2
Typhon Ægypti rex 77.27
Tyrannis lubrica res 96,37. tyrannidis incommoda 169,21
Tyrannorum mores 102,45
Tyres fl. Scythiæ 120,25. 126,17,51. 132,24
Tyritæ Græci 126,53
Tyrius Mapen nauarchus Xerxis 216,52
Tyrus quando extructa 56,43
Tyriorum caſtra, locus 68,51
Tyrodiza Perinthiorum ora 207,18
Tyrrhenus Atyis f. colonias in Tyrrheniam ducit 21,36
Tyrrheni Phocenſes oppugnant 361,32
Tyrrhenia ſeu Thuſcia 21,36. tyrrheniam Phocenſes occupant 35,45

V

Vaccæ Iſidi ſacræ 55,43. vaccæ vbi non alantur 149,24 vaccinam non guſtantes 149,23
Vaticini Scytharum 129,20
Vdiaſtes Terituchmem interficit 213,13 vdiaſti lingua exciditur 312,30. vdiaſti ſuccedit Mitradates f. Ibid.
Velocitas Cynocephalorum 317,42
Venãdi lepores ratio apud Indos 315,52 venandi aſinos ſylueſtres ratio 318.24
Veneni dãdi mira ratio 313.31 & d. venenum ſerpentis Indici 316,29. quæ venena prohibeant 318,14
Veneris Vraniæ templum à Scythis compilatũ 24, 2. veneris fanum apud Cyprum 241, 3. veneris templum apud Cythera Ibid. venus Mylittæ

Assyriis dicta 29,54.42,28. venus Arabibus Alitta 29,54. venus Persis Metra Ib. veneris templum apud Atarbechas 55,54. veneris hospitæ ædes 68,52. venus Scytharum dea 127, 47. ab iisdem Artimpasa dicta 127,51
Venti Etesiæ causa exundationis Nili 51,29. ventorum ara in Thyia 323,30
Veretra Pygmæorum 315,45
Vermis fl. Indici 318 31
Verticis rasura apud quos in vsu 147,34
Vesta Scytharum dea 127,45
Vestes lanea vbi Prophanę 63,12. vestes Cynocephalorum 317,45
Vestigium Herculis vbi 132,23
Vestibulo Cereris adhærens manibus truncatur 191,35
Victimæ cædendæ ritus apud Scythas 127,54
Vinum ex hordeo apud Ægyptios 62, 43. vinum suauiss. 318,54
Viri ærei vbi visi 79,17. viri agrestes 150,14. viri pro mulieribus exornati 155,9
Virginum auctio apud Babylonios 43,13. virgines vbi deuirginentur à rege 146,49. virginum annuersarius conflictus 148,11
Vitæ humanæ breuitas & calamitas 210,26
Vitiligini remedium 319.10
Viuos defodere Persis in vsu 219,42
Vocaliss. mus Ægyptius 141.41
Vomitum excitans radix 318,7
Vrbana Minerua 167,18
Vrbium Græciæ incrementa decrementaque 27. vrbs vetus Æginæ à Nicodromo occupatur 191,13. vrbes à Dario in Scythia conditæ 138,48
Vraniæ Veneris fanum vetustiss. 24,1 vraniæ Veneris templum à Scythis diripitur Ib. vraniæ Veneris apud Persas sacrificia 29,53. vrania Venus Alilat Arabibus dicta 86,35
Vrina hirci spasmi remedium 149,37
Vrna olei inexplebilis 307,44
Vrsorum ac luporum sepultura 863,9
Vrotalt Arabibus quid 86 35
Vsiris cum Megabyzo conflictus 309, 47. vsiris capitur Ib.
Vtij populus 105.34. & eorum in Xerx. exercitu armatura 213,50
Vulcani sacerdotes 48,3. vulcani maximum templum Memphi 66,26. Vulcani vestibula Ibid. vulcani colosss. 83,47. & fax 258,47. vulc. templum & statua 93,13
Vulpanseres Ægyptiis sacri 61,54
Vxor Candaulis Gygi nuda visa 249
vxorum mactatio ad mariti funus 153,8. Vxores Athenienss. raptę 200,1

X

Xanthippvs Ariphronis f. 198, 242.199,28.208,23.265,13
Xenagoras Phraxilai f. Halic. 289,22
Xerxes Darij filius 40,7. xerxis vxor Amestris Onophæ filia 213,15.307, 36. & eius liberi 307,37. xerxis genealogia 204,24. xerxes quid Græcis significet 192,41. xerxes rex persarum declaratur 201,19. xerxes cur bellum Græc. intulerit 201, 53 307,40 xerxis omnium prima aduersus Ægyptum expeditio 203,54 xerxes vnam olei Babylone explere nequit 307,44. xerxi Babyloniorum defectio nuntiatur Ib. xerxis oratio ad Persas de bello Græcis inferendo 202,6. xerxis inuenile ad Artabanum responsum 204,20. xerxis oratio qua expeditionem in Græcos reuocat Ib. xerx. somnia 204,40 xerxis copię omnium maximæ 206, 21,22. xerx. Hellesponto compedes iniicit 208. xerxis crudelitas 209,31 xerxiani exercitus ordo Ibid. xerxiani exercitus tonitru & fulgere ingruentibus bona pars exanimati 210,5. xerxes Mineruæ Iliadi mille boues immolat Ibid. xerxes lustrato suo exercitu & certamine nauali cum voluptate spectato, lacrimas profundit 210, 22. xerxis & Artabani colloquium Ib. xerxi duo hostiliss. ma esse respondet Artabanus 210,24. xerxis oratio ad Persas 211,49. xerxis dona in Hellespontum collata 212,6. xerxis exercitus in Europam traiectus 212,19. xerxi quę ostenta oblata sint 212,25. xerxes exercitum suum lustrat 212,52. xerxis copiarum catalogus & numerus 212,10.233,41.308,1,13,29. xerxis duces qui fuerint 215,10. xerxis festiuum stratagema 220,26.226,40. xerxis copiis Chidori aqua non suffecit 221,31. xerxis magnanimitas 223,10 xerxis in Græciâ aduętus 223,25. xerxis cõfidentia 225, 46. xerxiana classis 233,19. xerxis formæ dignitas 234, 5. xerxi naues cccc submersę 234,32 xerxis copias Onochoni fl. aqua deficit 235,27. xerxes abydum ponte iungit 307,54. xerxis cum Leonide ad Thermopylas conflictus 308,1,2 xerxis ad Thermopylas, clades 246, 38. xerxis ridiculum factum 246,48 xerxem Thebani in Platæenses incitant 308,15. xerxes Athenas capit & incendit Ib. xerxes Heracleo Salaminę aggerę ducere conatur Ib. xerxes è Salamine fugit 260,32. 308,31 xerxis impietas 261,10. xerxis copias fames & pestes extinguit 262,23. xerxis reditus in Asiam 263,3. 308,33 xerxes tempestate vexatur Ib. xerxis crudele factum 263,8. xerxis amores 289,29. xerxes ad templum Delphicum diripiendum mittit 308, 19. xerxes Amytis filiæ impudicitiam obiurgat 308,39. xerxes interficitur à suis Ib. xerxis cædes cognoscitur 308,51. xerxis occisorum & Persarum pugna 308.1,2 & f.
Xerxes iunior Artoxerxi succedit 310, 46. xerxes ebrius occiditur 311,2
Xistum aureum Amphiarao donatum 10,54.
Xuthus Ionis pater 216,139

Z

Zabecas Libyum vicini 150, 228
Zacynthus vbi 187,44. zacynthi fontes piscosi 315,32. zacynthi, pop. 97,3,9, 187,45
Zancla nunc Messana dicta 209,7 zanclæi populus 179,40.227,34
Zamolxis dæmon 513,55
Zaris vrbs 312,20
Zegeries murium genus in Libya 150,24
Zeuxidamus Leutychidis f. 187,52
Zir amiculi genus 213,55
Zoa à Batto condita 145,1
Zona vrbs Samothraciæ 212,49
Zopyrus se mutilat 116,41. zopyri ad Babylonios ficta fuga 117,13. zopyrus Babylonici exercitus dux declaratur 117,38. zopyri præstantia Ibid. zopyrus Megabyzi pater 118,7. zopyri cædes 307,46. zopyro quæ tribuit Herodotus, Ctesias Megabyzo tribuit 307,46
Zopyrus Megabyzi f. 118,74.309,5. zopyri filia à Sataspe vitiata 125,9. zopyri fortitudo 309,52. zopyrus à rege deficit & Athen. fugit 310,37. zopyri cædes 310,43
Zostur locus 260,34
Zygantes Lybium vicini 150,29. zygantes simiarum comestores Ib.

FINIS.

In editionibus ſuperioribus, Gallicis, Italicis, Germanicis, emendandi errores.

Hos etiam ſuperiorum editionum periculoſos errores, paucos è multis, ex eorum genere quorum in epiſtola ad lectorem mentio facta eſt, hic adiungere libuit. *P.* 103, *v.* crura *pro* extremos *habent illæ ſuperiores editiones* externos. *Paulò poſt, v.* ea quam] *pro* vapulauerunt *h.* epulauerunt. *P.* 109, *v.* nunquid] *pro* nomina *h.* omnia. *P.* 112, *v.* rem] *pro* Marti *h.* matri. *P.* 114, *v.* vitam] *pro* hirudinibus *h.* hirundinibus. *P.* 118, *v.* odor] *pro* nitro *h.* intro. *Et aliquanto poſt, h.* impetraſſe *pro* imperaſſe: *&* vinum, *pro* vnum. *P.* 136, *v.* dum celſ.] *pro* porro quinquaginta, *h.* ſex & quinquaginta, *poſito* ſex *pro* ſed. *P.* 147, *v.* exut.] *pro* in paluſtria *h.* in plauſtra. *P.* 177, *v.* nentes] *pro* prohiberent *h.* prouiderent. *P.* 188, *v.* nunc] *pro* calculum *h.* clanculum. *P.* 198. *v.* qui] *pro* aurum *h.* Auſtrum. *P.* 211, *v.* ſtophil.] *pro* nauibus *h.* manibus. *P.* 214, *v.* ſuadebat] *pro* impetum *h.* imperium. *P.* 252, *v.* qui] *pro* ætate *h.* æſtate. *P.* 257, *v.* in agros] *pro* abnuiſſent *h.* habuiſſent. *P.* 264, *v.* duxerant] *pro* non longo *h.* longo: *P.* 273, *v.* gunt Asbyſtæ *h.* pertingunt *pro* non pertingunt. *P.* 282, *v.* erunt] *pro* ripam *h.* rupem. *P.* 293, *v.* verbis] *pro* nox *h.* non. *P.* 294, *v.* in contin.] *pro* continentem *h.* concionem. *P.* 320. *v.* ramenta] *pro* ramenta *h.* æramenta. *P.* 342, *v.* nihil] *pro* primigenium *h.* primi ingenium. *P.* 348, *v.* dixit] *pro* viatico *h.* vaticinio. *P.* 400, *v.* queſtres] *pro* octo myriades *h.* octo millia myriadum. *P.* 403, *v.* expect.] *pro* non *h.* nos. *P.* 404. *v.* ſinus] *pro* nos *h.* non. *P.* 412. *v.* omnis] *pro* repurgabat *h.* repugnabat. *P.* 418, *v.* ere] *pro* gratiam *h.* Græciam. *P.* 431, *v.* quenque] *pro* proram *h.* portam. *P.* 457, *v.* ita] *pro* hos omnes *h.* non omnes. *P.* 464, *v.* nis] *pro* non ſentire *h.* conſentire. *P.* 482, *v.* quutus] *pro* comibus *h.* communibus. *P.* 533, *v.* mitium] *pro* mitium *h.* felicium. *qui error typographicus ex iis eſt qui in Lexicis religioſe ſeruati fuerunt, ſicut & varij interpretis errores.*